ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

γλῶσσαν νωμᾶν

ΤΟΜΟΣ ΙΕ΄

παραθρασεία - περιδεσμώ

Συνταγμένος από Ομάδα Συνεργατών

Υπό τη διεύθυνση του

Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Καραμαούνα 1 - Πλατεία Σκρα, 551 32 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
τηλ.: 2310-459101-459106, fax: 2310-459107
e-mail: centre@ komvos.edu.gr
http://www.komvos.edu.gr

Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου
«Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας 1100-1669 του Εμμανουήλ Κριαρά»:
Καθηγητής Ι.Ν. Καζάζης

Ηλεκτρονικός Προγραμματισμός:
V.C. Müller

ISBN 960-7779-38-X

Τυπώθηκε από την Πελαγία Ζήτη & Σία στη Θεσσαλονίκη
Στοιχειοθετήθηκε από τον Vincent C. Müller

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Το Τμήμα Λεξικογραφίας του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, που συνεχίζει το έργο ζωής του Εμμ. Κριαρά, μπόρεσε να αφιερώσει τις δυνάμεις του αποκλειστικά στη σύνταξη του ΙΕ' τόμου του *Λεξικού της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας 1100-1669*, μόνον με την αποπεράτωση της δίτομης *Επιτομής* του αναλυτικού Λεξικού[1], δηλαδή από το 2003 και εξής. Μετά την ολοκλήρωση του ΙΕ' τόμου, σειρά πήρε η επεξεργασία του ΙΣΤ'. Ο Καθηγητής Κριαράς άφησε προεργασία για τον ΙΕ' τόμο. Στη δημιουργία, επομένως, του τόμου αυτού διακρίνονται οι ακόλουθες δύο φάσεις εργασιών:

Η ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ

Διευθυντής του Λεξικού: καθηγητής Εμμ. Κριαράς

Υλικό που παραλήφθηκε από το ΚΕΓ

Το υλικό που κληροδοτήθηκε από τον καθηγητή Εμμ. Κριαρά βρισκόταν, κατά σειρές λημμάτων, σε διαφορετικές φάσεις επεξεργασίας: (α) λήμματα από ***παραθρασεία*** έως και ***παραπετρά***: τελικώς θεωρημένα, τυπωμένα (σε τρίτη τυπογραφική διόρθωση)· (β) λήμματα από ***παραπετώ*** έως και ***παρασυναπτικός***: τελικώς θεωρημένα, τυπωμένα (στο στάδιο της δεύτερης τυπογραφικής διόρθωσης)· (γ) λήμματα από ***παρασυνηφέρνω*** έως και ***παροιμιώδης***: υλικό σε διάφορες φάσεις επεξεργασίας, ως επί το πλείστον τελικώς θεωρημένο (: άρθρα αντιγραμμένα σε ημίφυλλα, προς τυπογραφική εκτύπωση)· (δ) λήμματα από ***παρόκια*** έως και ***πάωνος***: υλικό σε διάφορες φάσεις επεξεργασίας (: λημματογραφημένα άρθρα, από τα οποία λίγα μόνον συνταγμένα ή προθεωρημένα). Το σύνολο του υλικού υποβλήθηκε σε επανέλεγχο, από τον οποίο προέκυψαν προσθήκες και διορθώσεις με βάση νέες εκδόσεις, μελέτες, αλλά και τα νέα δεδομένα που απέφερε η συστηματική ανα-

1 Ι. Ν. Καζάζης, Τ. Α. Καραναστάσης και άλλοι, *Επιτομή του Λεξικού της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας 1100-1669 του Εμμανουήλ Κριαρά*, τόμ. Α' και Β', (Θεσσαλονίκη 2001, 2003).

ζήτηση στοιχείων σε ηλεκτρονικές πηγές, όπως είναι ο *Thesaurus Linguae Graecae*.

Παλαιότεροι (πριν από το 2001) συνεργάτες του Εμμ. Κριαρά

Στο ανωτέρω υλικό είχαν εργαστεί, με αλφαβητική σειρά, οι εξής παλαιότεροι συνεργάτες[2] του Λεξικού: Δήμητρα Αδαμίδου, Δήμητρα Αντωνάκη, Αθηνά Βαλδραμίδου, Στεργιανή Ζανέκα, Ελένη Ζέρβου, Τάσος Καπλάνης, Κυριακή Καραγιάννη, Τάσος Καραναστάσης, Δώρης Κυριαζής, Βασιλική Μανταλή, Πηνελόπη Μαυρομματίδου, Ειρήνη Μητούση, Αικατερίνη Μυτούλα, Κώστας Οικονόμου, Μαίρη Παπαμόσχου, Χαράλαμπος Πασσαλής, Νικόλαος Τσεντικόπουλος, Ελένη Χατζημαυρουδή. Σ' εκείνο το στάδιο καθοδηγητικό ρόλο κατά την επεξεργασία άρθρων έπαιξε ο Τ. Καραναστάσης, συνεργάτης του καθηγητή Εμμ. Κριαρά από το 1980, λέκτορας σήμερα στον Τομέα ΜΝΕΣ του Τμήματος Φιλολογίας του Α.Π.Θ, ο οποίος και αργότερα (όταν απασχολούνταν στην Επιτομή) πρόσφερε τις υποδείξεις του κάθε φορά που του ζητήθηκε —μέχρι και τον Ιανουάριο του 2003, οπότε αποχώρησε από το Λεξικό.

Από τις λοιπές λεξικογραφικές εργασίες του Γραφείου Κριαρά σημειώνουμε: τη *λημματογράφηση* νέων άρθρων - εκκαθάριση Αρχείου (με την οποία ασχολήθηκαν οι Τ. Καραναστάσης και Ε. Ζέρβου), την *αντιγραφή* (παλαιό στάδιο εργασίας, πριν από την υιοθέτηση του Η/Υ), και την *παραβολή* του υλικού, καθώς και τον *(επαν)έλεγχο των παραπομπών* του τυπολογικού και του σημασιολογικού μέρους, που ανήκει στο στάδιο αυτό, με τα οποία ασχολήθηκαν όλοι οι ανωτέρω συνεργάτες.

Ο Τ. Καραναστάσης ανέλαβε τις *διοικητικές* και *οικονομικές* εργασίες του Γραφείου Κριαρά την περίοδο αυτή, καθώς και την απογραφή των βιβλίων ΚΒΕ/Λεξικού Κριαρά και τη σύνταξη Καταλόγου αρχείων και ύλης του Λεξικού για την επίσημη μεταβίβαση του Λεξικού από τον κ. Κριαρά στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (Βλ. *Επιτομή*, τ. Α', Εισαγωγή, 9 εξξ.).

2 Για τα ακριβή χρονικά διαστήματα εργασίας των παλαιών συνεργατών στο Λεξικό βλ. *Προλεγόμενα* του ΙΑ', ΙΒ', ΙΓ' και ΙΔ' τόμου. Συνεργάτες που εργάστηκαν (ή εξακολούθησαν να εργάζονται) στο Λεξικό και μετά την έκδοση του ΙΔ' τόμου: (1) Τάσος Καραναστάσης: από το 1980 έως τον Ιανουάριο του 2003, (2) Ελένη Ζέρβου: από τον Φεβρουάριο του 1990 έως τον Ιούνιο του 1999 και από τον Μάιο του 2002 έως τον Αύγουστο του 2005 (παλαιότερα ως συνεργάτιδα του καθηγητή Κριαρά και αργότερα ως ερευνήτρια του ΚΕΓ), (3) Χαράλαμπος Πασσαλής: από τον Δεκέμβριο του 1992 έως τον Αύγουστο του 2000 και από τον Σεπτέμβριο του 2001 έως και σήμερα (παλαιότερα ως συνεργάτης του καθηγητή Κριαρά και αργότερα ως αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο ΚΕΓ), (4) Αικατερίνη Μυτούλα: από τον Ιούνιο του 1996 έως και σήμερα (παλαιότερα ως συνεργάτιδα του καθ. Κριαρά και αργότερα ως ερευνήτρια του ΚΕΓ), (5) Πηνελόπη Μαυρομματίδου: από τον Ιούνιο του 1996 έως τον Αύγουστο του 1997 και από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως και σήμερα (παλαιότερα ως συνεργάτιδα του καθηγητή Κριαρά και αργότερα ως αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο ΚΕΓ), (6) Κωνσταντίνος Οικονόμου: από τον Μάιο του 1994 έως τον Ιούνιο του 2001, (7) Δώρης Κυριαζής: από τον Οκτώβριο του 1997 έως τον Ιούνιο του 1998, (8) Στεργιανή Ζανέκα: από τον Ιούνιο του 1996 έως τον Αύγουστο του 1998, (9) Ειρήνη Μητούση από τον Δεκέμβριο του 1997 έως τον Ιούνιο του 2001.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ

Επιστημονικός υπεύθυνος του έργου: Ι.Ν. Καζάζης

Συνεργάτες και Εργασίες

Ο συντονισμός των εργασιών ως την ολοκλήρωση του τόμου συνεχίστηκε, υπό την εποπτεία του καθηγητή Ι.Ν. Καζάζη, με την άψογη επιτελική φροντίδα του **Χαράλαμπου Πασσαλή**, της **Αικατερίνης Μυτούλα** και (με μειωμένη απασχόληση) της **Ελένης Ζέρβου**.[3] Οι παλαιότεροι και έμπειροι αυτοί συντάκτες ανέλαβαν επίσης τη μύηση των νεότερων συντακτών στη διαδικασία της σύνταξης[4] καθώς και τη διαρκή καθοδήγησή τους κατά την επεξεργασία των άρθρων[5]. Η άμε-

3 Στα καθήκοντά τους στο παραπάνω πλαίσιο ανήκε (μεταξύ άλλων) η εκπόνηση και η τήρηση χρονοδιαγραμμάτων των εργασιών, καθώς και η τροποποίησή τους με βάση τη νέα, αποσυγκεντρωμένη σε σχέση με το παρελθόν, κατανομή εργασιών και την εισαγωγή του Η/Υ στη λεξικογραφική πράξη, η επίβλεψη εργασιών των συνεργατών καθ' ομάδας, καθώς και η τακτοποίηση του υλικού (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή).

4 Στο πλαίσιο αυτό οι Μυτούλα και Πασσαλής συνέταξαν σώμα με *Οδηγίες για τη σύνταξη του Λεξικού Κριαρά* (2001), συστηματοποιώντας προϋπάρχουσες οδηγίες και σημειώσεις αλλά και την προηγούμενη εμπειρία τους στο Λεξικό. Ακολούθησε *Συμπλήρωμα των Οδηγιών*, για τον τρόπο παραπομπής στα κείμενα, στις μελέτες κλπ. που χρησιμοποιούνται στο Λεξικό, ενώ στο ίδιο πλαίσιο προχώρησαν και στην κατάρτιση βοηθητικού διαγράμματος σχετικά με τα βασικά στάδια της ελληνικής γλώσσας με έμφαση στη μεσαιωνική περίοδο που εξετάζει το Λεξικό και τη μεσαιωνική δημώδη γραμματεία. "Βοηθητικό εγχειρίδιο κειμένων" (σύντομα σχολιασμένο κατάλογο των κυριότερων πηγών του Λεξικού Κριαρά) συνέταξε η Μ. Κεσόγλου.

5 Για το διάστημα Σεπτέμβριος 2001-Ιούλιος 2002 καθήκοντα καθοδήγησης στη σύνταξη ομάδας συνεργατών είχε αναλάβει η Β. Μελικίδου που είχε και παλαιότερα εργαστεί στο Λεξικό, ενώ καθοδήγησε και συνεργάτες που ασχολήθηκαν με την αποδελτίωση νέου υλικού. Κατά το διάστημα αυτό συνεργάστηκε με τους Χ. Πασσαλή και

ση και έμμεση συμβολή τους στην πρόοδο του εγχειρήματος, με ένα υποδειγματικό πνεύμα συνεργασίας όλων με όλους, ήταν και είναι αποφασιστικός παράγοντας στην προαγωγή του έργου. Η συμβολή των υπολοίπων συνεργατών εξειδικεύεται στη συνέχεια. Για την οργάνωση και απρόσκοπτη εκτέλεση μεγάλων συλλογικών προγραμμάτων, όπως είναι αυτά της επιστημονικής λεξικογραφίας, κρίσιμη είναι η αδιάκοπη εργασία μιας ευρείας ομάδας εργασίας· για ένα μάλιστα ίδρυμα σαν το ΚΕΓ, που λειτουργεί με εξαιρετικά λιτό προϋπολογισμό, η συμβολή του Υπουργείου Παιδείας που φροντίζει για την απρόσκοπτη απόσπαση φιλολόγων για τα προγράμματά του έχει αποδειχτεί όρος sine qua non. Με ιδιαίτερη, λοιπόν, ικανοποίηση σημειώνεται ότι: Από το 2001 ως το 2004, στο ΚΕΓ αποσπάστηκαν (και στη συνέχεια διατέθηκαν από το Δ.Σ. του ΚΕΓ για τις ανάγκες του Μεσαιωνικού Λεξικού) οι εξής φιλόλογοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:

Σεπτέμβριος 2001 - Αύγουστος 2002 (επί υπουργίας κ. Π. Ευθυμίου): αποσπάστηκαν οι Άννα Δεληγιαννοπούλου, Ελευθερία Καραπέτσα, Βάσω Μελικίδου, Πηνελόπη Μαυρομματίδου, Χαράλαμπος Πασσαλής, Ασημίνα Σουλτάνη, Μαρία Χριστοφορίδου.

Σεπτέμβριος 2002 - Αύγουστος 2003: ανανέωσαν την απόσπασή τους οι Άννα Δεληγιαννοπούλου, Ελευθερία Καραπέτσα, Πηνελόπη Μαυρομματίδου, Χαράλαμπος Πασσαλής, και επιπροσθέτως αποσπάστηκαν οι εξής εκπαιδευτικοί: Ανθούλα Ζαγκλαβήρα, Παρασκευή Μαυρίδου, Πασχαλιά Μιχαλοπούλου, Βασιλική Φυτώκα.

Σεπτέμβριος 2003 - Αύγουστος 2004: απόσπαση όλων των προηγούμενων εκπαιδευτικών και επιπλέον της Ευαγγελίας Βαρμπομπίτη.

Σεπτέμβριος 2004 - Αύγουστος 2005: αποσπάστηκαν εκ νέου (από την υπουργό Παιδείας Μ. Γιαννάκου) οι Άννα Δεληγιαννοπούλου, Ανθούλα Ζαγκλαβήρα, Παρασκευή Μαυρίδου, Πηνελόπη Μαυρομματίδου, Πασχαλιά Μιχαλοπούλου, Χαράλαμπος Πασσαλής, Βασιλική Φυτώκα, ενώ αποχώρησαν οι Ευαγγελία Βαρμπομπίτη και Ελευθερία Καραπέτσα. Επίσης αποσπάστηκαν οι Δημήτρης Μπάγκαβος και Άννα Πολίτη.

Για τους συντάκτες και συνεργάτες του Λεξικού ο Ι.Ν. Καζάζης οργάνωσε ειδικό σεμινάριο, πάνω στη σημασιολογία και σε άλλα λεξικογραφικά προβλήματα του έργου. Επίσης ενθάρρυνε εξαρχής την πε-

Αικ. Μυτούλα σε θέματα οργάνωσης του υλικού και στο χρονοδιάγραμμα των εργασιών.

ραιτέρω εξειδίκευση ατόμων και υποομάδων εργασίας σε επιμέρους περιοχές της λεξικογραφικής έρευνας και της ιστορικής γλωσσολογίας, απαραίτητες για την παρακολούθηση της επιστημονικής προόδου για την περίοδο αυτή της ελληνικής γλώσσας.

Το Λεξικό είναι παραδοσιακό και μοντέρνο. Ενώ η εργασία κατά τα (βασικά) στάδια σύνταξης και προθεώρησης συνέχισε να κυλά ουσιαστικά πάνω στις γραμμές και τις αρχές που είχε χαράξει ο ιδρυτής του Λεξικού, η καταγραφή και η επεξεργασία του υλικού καθώς και η σύνταξη των άρθρων στη φάση αυτή γίνεται πλέον απευθείας στον Η/Υ, χάρη σε ειδικά διαμορφωμένη βάση δεδομένων –με αποτέλεσμα αφενός τη σημαντική εξοικονόμηση χρόνου, δυνάμεων και πόρων, και αφετέρου την εκμετάλλευση νέων δυνατοτήτων διασταύρωσης και συνδυασμού στοιχείων σε κλίμακα άγνωστη ως τώρα. Η Βάση αυτή Δεδομένων και Σύνταξης είχε χρησιμοποιηθεί και στη δίτομη *Επιτομή*, εμπλουτίστηκε όμως τώρα με νέα πεδία και άλλες λειτουργίες, για να ανταποκριθεί στις επιπλέον ανάγκες του αναλυτικού Λεξικού.[6] Η περιεκτικότερη Βάση Δεδομένων σχεδιάστηκε από τον προγραμματιστή V. Müller, που συνεργάστηκε φιλολογικά με τους συνεργάτες του Λεξικού[7]. Για τη συνεργασία του ψηφιακού αυτού προϊόντος με τα Σώματα Κειμένων, τα άλλα εργαλεία και προπάντων με τα υπόλοιπα ψηφιοποιημένα λεξικά του Κόμβου του ΚΕΓ (*www.komvos.edu.gr*), βλέπε τις Εισαγωγές στον Α' και τον Β' τόμο της *Επιτομής*. Σήμερα που έχουν ψηφιοποιηθεί και οι 14 τόμοι του Λεξικού, εξασφαλίζεται και η πολύπλευρη συνεργασία των νέων με τους παλιούς τόμους του Λεξικού αυτού στο πλαίσιο της "Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα" (ενός νέου έργου του ΚΕΓ, χρηματοδοτημένου από το Γ' Κ.Π.Σ., που παραδίδεται στα τέλη του 2006). Σύντομα πρέπει να γίνουν αντιληπτές οι δυνατότητες που προσφέρει όχι μόνον στην έρευνα αλλά και στην εκπαίδευσή μας η ύπαρξη τέτοιων εργαλείων. Το ΚΕΓ σχεδιάζει την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα περιεχόμενα της Πύλης, όπου κομβική σημα-

6 Με την ενημέρωση συνεργατών στην ηλεκτρονική βάση που χρησιμοποιείται για την καταγραφή του υλικού ασχολήθηκαν κυρίως οι Μ. Κεσόγλου, Αικ. Μυτούλα, Χ. Πασσαλής.

7 Η εισαγωγή του Η/Υ στη λεξικογραφική πράξη είχε ως αποτέλεσμα (και) την κατάργηση του παλαιού σταδίου της αντιγραφής του (προθεωρημένου) υλικού σε ημίφυλλα, τα οποία παραδίδονταν στον τυπογράφο. Μετά την εισαγωγή του Υπολογιστή, οι εργασίες κατά τα διάφορα στάδια επεξεργασίας γίνονται με βάση το πληκτρολογημένο υλικό στη λεξικογραφική βάση, που εκτός των άλλων πεδίων διαθέτει και ειδικό πεδίο σημειώσεων - *NOTES* (μη εκτυπώσιμο) για την καταγραφή των παρατηρήσεων, ειδικών προβλημάτων και υποθέσεων εργασίας του συντάκτη, για να ληφθούν υπόψη στο επόμενο στάδιο επεξεργασίας.

σία κατέχουν τα τέσσερα ψηφιοποιημένα *επιστημονικά* λεξικά της Νέας, της Μεσαιωνικής και της Αρχαίας Ελληνικής.

Η επεξεργασία των άρθρων πραγματοποιήθηκε από τους εξής συνεργάτες, σε αλφαβητική σειρά[8]: Άννα Δεληγιαννοπούλου, Ανθούλα Ζαγκλαβήρα, Ελένη Ζέρβου, Τάσο Καραναστάση, Μαρία Κεσόγλου[9], Παρασκευή Μαυρίδου, Πηνελόπη Μαυρομματίδου, Βάσω Μελικίδου, Πασχαλιά Μιχαλοπούλου, Αικατερίνη Μυτούλα, Χαράλαμπο Πασσαλή, Ασημίνα Σουλτάνη, Βασιλική Φυτώκα, Μαρία Χριστοφορίδου.

Από τις υπόλοιπες λεξικογραφικές εργασίες σημειώνουμε: τη *λημματογράφηση των νέων άρθρων - εκκαθάριση Αρχείου* (με την οποία ασχολήθηκαν οι Αικ. Μυτούλα και Χ. Πασσαλής)· την *υπογράμμιση*[10] νέων κειμένων, μελετών (επιλογή αποδελτιωτέου υλικού) με την οποία ασχολήθηκαν οι Τ. Καραναστάσης, Π. Μαυρομματίδου, Β. Μελικίδου, Αικ. Μυτούλα, Χ. Πασσαλής· την *παραβολή* του υλικού καθώς και τον *(επαν)έλεγχο των παραπομπών* τυπολογικού και σημασιολογικού που ανήκει στο στάδιο αυτό, με τα οποία ασχολήθηκαν οι Ε. Βαρμπομπίτη, Ά. Δεληγιαννοπούλου, Α. Ζαγκλαβήρα, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Π. Μιχαλοπούλου, Β. Φυτώκα, καθώς και την *ανάγνωση της τελικής μορφής* του υλικού, την οποία πραγματοποίησαν (σε Α' Φάση) οι Ά. Δεληγιαννοπούλου, Α. Ζαγκλαβήρα, Π. Μαυρίδου, Π. Μιχαλοπούλου, και (σε Β' Φάση) οι Ε. Ζέρβου, Μ. Κεσόγλου, Αικ. Μυτούλα, Π. Μαυρομματίδου, Χ. Πασσαλής.[11] Ανάγνωση της τελικής μορφής ειδικά του τμήματος που αφορά τη βιβλιογραφία και τις βραχυγραφίες πραγματοποίησαν οι: Α. Δεληγιαννοπούλου, Α. Ζαγκλαβήρα, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου.[12] Όλο το έργο, τμηματικά κατά την

8 Αναλυτική καταγραφή της συμβολής εκάστου συνεργάτη κατά στάδια επεξεργασίας και κατά άρθρο βλέπε στον "Αναλυτικό Πίνακα Επεξεργασίας Λημμάτων κατά Συνεργάτη" που ακολουθεί στο τέλος του τόμου. Από τον επόμενο τόμο η πληροφορία αυτή θα καταχωρείται κάτω από το οικείο άρθρο.

9 Η Μαρία Κεσόγλου, επιστημονική συνεργάτιδα του ΚΕΓ, από τον Ιούλιο του 1997 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2001 απασχολήθηκε αποκλειστικά στην εκπόνηση της *Επιτομής* του Λεξικού.

10 Να σημειώσουμε βεβαίως ότι με την επιλογή και υπογράμμιση του προς αποδελτίωση νέου υλικού ασχολούνταν παλαιότερα προσωπικά ο καθηγητής Κριαράς.

11 Ανάγνωση του τελικού έντυπου προϊόντος (σε μορφή Word και Pdf) για τελευταίες τυχόν διορθώσεις πριν το τυπογραφείο πραγματοποίησαν όλοι οι παραπάνω συνεργάτες.

12 Η κριτική ανάγνωση της βιβλιογραφίας και των βραχυγραφιών ανατέθηκε και στον νέο συνεργάτη Δ. Μπάγκαβο. Επίσης, στο πλαίσιο συμμετοχής σε επιμέρους εργασίες που αφορούν την τελική ανάγνωση του υλικού, πραγματοποίησε, όπως και η νέα

πρόοδό του και συνολικά με την ολοκλήρωσή του, το διάβασε κριτικά και ο κ. Καζάζης.

Η *βιβλιογραφία* και οι *βραχυγραφίες* του τόμου συντάχθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος τους από τη Β. Μελικίδου σε συνεργασία με τον Τ. Καραναστάση, για το διάστημα που εργάστηκαν για το Λεξικό, και στη συνέχεια από τη Β. Φυτώκα. Για την *ηλεκτρονική διαμόρφωση* της τελικής τυπογραφικής εικόνας του Λεξικού συνεργάστηκε ο υπεύθυνος για τον Ηλεκτρονικό Προγραμματισμό V. Müller με τους Ελένη Ζέρβου, Μαρία Κεσόγλου, Αικατερίνη Μυτούλα, Χαράλαμπο Πασσαλή. Για την τελική *έντυπη* μορφή πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις των Ι.Ν. Καζάζη, Χαράλαμπου Πασσαλή, Αικατερίνης Μυτούλα και συνεργασία όλων των παραπάνω με τον V. Müller. Με τα *διοικητικά και οικονομικά θέματα* του Γραφείου Κριαρά ασχολήθηκαν η Ελευθερία Καραπέτσα και η Πασχαλιά Μιχαλοπούλου.

Ως προς τις λοιπές, όχι λιγότερο σημαντικές, εργασίες του Λεξικού: την παραγγελία, παραλαβή και καταγραφή βιβλίων είχε αναλάβει ο Τ. Καραναστάσης, ο οποίος και μετά την αποχώρησή του προσέφερε κατά περίπτωση τη συμβουλή του για παραγγελίες νέων βιβλίων. Η Β. Μελικίδου συστηματοποίησε και κατέγραψε τις εν χρήσει αρχές βιβλιογράφησης του Λεξικού, όπως αυτές είχαν παγιωθεί στους προηγούμενους τόμους από τον κ. Κριαρά. Ο σχετικός οδηγός που συνέταξε αποτελεί βάση για τη βιβλιογράφηση και (μετά τη διακοπή της συνεργασίας της κ. Μελικίδου με το Λεξικό) διευκόλυνε τη Β. Φυτώκα να ολοκληρώσει τη βιβλιογραφία.[13] Επίσης, με δική της πρωτοβουλία η Β. Μελικίδου κατάρτισε Φάκελο με τα «δελτία ταυτότητας» των αποδελτιωτέων κειμένων. Αξιοσημείωτη είναι και η ηλεκτρονική καταγραφή των βραχυγραφιών σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων[14], διαμορφωμένη, πάλι, από τον V. Müller· στο ηλεκτρονικό αυτό «σώμα» προστίθενται

συνεργάτιδα Α. Πολίτη, παραβολική ανάγνωση για μέρος του υλικού καθώς και έλεγχο της αλφαβητικής σειράς των λημμάτων.

13 Ο κ. Καραναστάσης παρά την απασχόλησή του στα νέα του καθήκοντα συνέχισε να προσφέρει περιστασιακά την αρωγή του στη νέα συνεργάτιδα σε θέματα βιβλιογράφησης και παραγγελίας βιβλίων, ώστε να εξασφαλιστεί η ομαλή συνέχεια για την περαίωση του τόμου. Πρόθυμα ανταποκρίθηκε και η Β. Μελικίδου, όταν χρειάστηκε η συνεργασία της σε θέματα που αφορούσαν τη βιβλιογραφία του Λεξικού.

14 Την πληκτρολόγηση του παλαιού έντυπου σώματος των βραχυγραφιών στον Υπολογιστή (σε σύστημα Excel) πραγματοποίησε ο Α. Κουντούρης. Τις απαιτούμενες διορθώσεις ή συμπληρώσεις του πληκτρολογημένου υλικού τις πέρασε η Β. Φυτώκα σε συνεργασία με τους άλλους συνεργάτες του Λεξικού.

εφεξής όσες νέες βραχυγραφίες δημιουργούνται με την εισαγωγή νέου υλικού.

Ευχαριστίες

Οι πρώτες πρώτες ευχαριστίες ασφαλώς ανήκουν στον *πρώτον κινήσαντα*, στον ακαταπόνητο καθηγητή Εμμ. Κριαρά, τον οποίο η εκτύπωση του τόμου αυτού ευρίσκει στο εκατοστό δημιουργικό έτος της ηλικίας του. Ελπίζουμε το αποτέλεσμα (και αυτού του τόμου, όπως και του επομένου ΙΣΤ', που είναι σχεδόν συνταγμένος και δεν θα αργήσει, πιστεύουμε, να πάει στο τυπογραφείο) να δικαιώσει την εμπιστοσύνη –και την *παραθήκη* του– προς το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Είμαστε πάντως βέβαιοι ότι ο δάσκαλος θα επιδοκιμάσει την, μέσα από τον "Ηλεκτρονικό Κόμβο" και την "Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα", επέκταση της εμβέλειας του θεμελιώδους αυτού έργου και της *Επιτομής* του και στη σφαίρα της σχολικής πράξης. Τον καθηγητή Κριαρά ευχαριστεί ακόμη το ΚΕΓ και για τη γενναιόδωρη ανάληψη της τυπογραφικής δαπάνης του τόμου.

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στον καθηγητή κ. A.F. van Gemert, που διάβασε κριτικά τον τόμο σε μιαν από τις τελικές του φάσεις και συνέβαλε με πολλές και σημαντικές παρατηρήσεις του – όλες πολύτιμες για την τελική μορφή μεγάλου αριθμού λημμάτων. Ευχαριστούμε επίσης την κ. Ελευθερία Γιακουμάκη, διευθύντρια του Κέντρου Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων – Ι.Λ.Ν.Ε., για την παροχή γλωσσικών πληροφοριών από το πολύτιμο Αρχείο του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών, καθώς και τον κ. Αθανάσιο Καμπύλη, καθηγητή της Βυζαντινής Φιλολογίας και ακαδημαϊκό, για την ερμηνευτική πρότασή του στον Διγ. (Trapp) Gr. 517, και για την παραχώρηση διόρθωσής του στον ίδιο στίχο (ά. *πέρας* (Ι) 2 έκφρ.).

Σταθερές, αλλά όχι τυπικές, είναι και οι ευχαριστίες προς το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών για τον συνεχιζόμενο δανεισμό μέρους της βιβλιοθήκης του, όπως και προς τη Σύγκλητο και τις πρυτανικές αρχές του ΑΠΘ (πρυτανείες του Μιχάλη Παπαδόπουλου και του Γιάννη Αντωνόπουλου), για τη συνέχιση της επί μακράν σειράν ετών ετήσιας χορηγίας του Πανεπιστημίου προς το Λεξικό Κριαρά, ως ένα έργο που περιποιεί τιμή όχι μόνον στην ελληνική επιστήμη γενικά, αλλά και ειδικά στο Πανεπιστήμιό μας. Ένα έργο που άρχιζε τόσο ελπιδοφόρα εδώ και πενήντα χρόνια και προχώρησε γοργά και αταλάντευτα ακόμη και υπό αντίξοες συνθήκες.

Την ευγνωμοσύνη μας αξίζει και η σημερινή πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας (με επικεφαλής την υπουργό Μαριέττα Γιαννάκου), η οποία, αναγνωρίζοντας τη θεμελιώδη επένδυση στην παιδεία και την εκπαίδευσή μας που συνιστά η ολοκλήρωση αυτού του λεξικού-τροφοδότη της Νέας Ελληνικής, συμβάλλει αποφασιστικά στο εθνικό αυτό έργο με οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους –προπάντων μέσα από την απόσπαση ικανού αριθμού φιλολόγων από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως προσημειώθηκε. Πολλοί από τους φιλολόγους αυτούς, εξειδικευμένοι πια σε ένα βασικό όσο και σπάνιο ή και παρεξηγημένο είδος έρευνας, θα επιστρέψουν αργά ή γρήγορα στην εκπαίδευση, για να μετακενώνουν την πολύτιμη ερευνητική τους πείρα στον ζωτικό χώρο της εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτόν θα μπορέσει η εκπαίδευση να επιτελέσει το έργο της, που χρειάζεται διαρκή έμπνευση και εμπλουτισμό σε μεθόδους και εργαλεία.

Τέλος, ευχαριστώ και προσωπικά και τον πρόεδρο και τα μέλη του Δ.Σ. του ΚΕΓ, που και στα χρόνια της προεδρίας του Δημήτρη Φατούρου πρόθυμα ενέκριναν τις σχετικές εισηγήσεις μου για το Λεξικό, μη παραλείποντας τίποτε από όσα θα προήγαν το σύνθετο και πολυδάπανο έργο της παραγωγής ενός τέτοιου επιστημονικού προϊόντος σε έντυπη και σε ηλεκτρονική μορφή –και φέρνοντάς το ολοένα πλησιέστερα προς την ολοκλήρωσή του.

Ι. Ν. Καζάζης

Αναπληρωτής Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Επιστημονικός Υπεύθυνος του έργου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών, λεξικών και γλωσσαρίων, περιοδικών, πρακτικών συνεδρίων και αφιερωμάτων) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του δέκατου τέταρτου τόμου του Λεξικού ή που δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Τα δημοσιεύματα αυτά στην αρίθμησή τους συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του δέκατου τέταρτου τόμου του Λεξικού. Δεν αριθμούνται τα λεξικά και τα γλωσσάρια, τα περιοδικά και τα πρακτικά συνεδρίων, καθώς και τα αφιερώματα σε ερευνητές.

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α΄) επώνυμων

3918. Αγάπιος Λάνδος. Βιβλίον καλούμενον Αμαρτωλών Σωτηρία ... (Κεχ., Παλαιότ. Πεζ., τόμ. Β΄ 1, 411-413).

3919. Αγάπιος Λάνδος. Βιβλίον καλούμενον Εκλόγιον, τουτέστιν οι ωραιότεροι βίοι των αγίων, εκ του μεταφραστού Συμεώνος εκλελεγμένοι ... (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 336-337).

3920. Αγάπιος Λάνδος. Βίβλος καλούμενη Καλοκαιρινή, εν η εισί γεγραμμένοι μερικοί βίοι αγίων τινών, οι ωραιότεροι του καλοκαιρίου ... (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 337-345).

3921. Αγάπιος Λάνδος. Βίος και πολιτεία του οσίου και θεοφόρου π(ατ)ρ(ό)ς ημών και ισαποστόλου Ιωάσαφ του βασιλέου της Ινδίας. Γεγραφείς παρά του οσίου π(ατ)ρ(ό)ς ημών Ιωάννου του Δαμασκηνού και μεταφρασθείς παρά Αγαπίου μοναχού εις κοινήν διάλεκτον (W. Klein, Die Legende von Barlaam und Ioasaph als Programmschrift des Mönches Agapios Landos. [Theos. Studienreihe Theologische Forschungsergebnisse, Band 18], Αμβούργο, Verlag Dr. Kovač, 1997).

3922. Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος. Πεντηκοντακέφαλον, επιμ.: Π. Σωτηρούδης. Δέκα Λόγοι, επιμ.: Ι. Ε. Στεφανής. Τυπική Διαθήκη, επιμ.: Ι. Ε. Στεφανής. Βίβλος των κατηχήσεων, επιμ.: Β. Κατσαρός. Πανηγυρική Α΄, επιμ.: Ν. Θεοδωρίδη και Θ. Γιάγκου, Πάφος [Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή Αγίου Νεοφύτου, Συγγράμματα Αγ. Νεοφύτου Έγκλ. τόμ. Α΄, Β΄, Γ΄], 1998.

3923. Αντώνιος μοναχός(;). Βίος και πολιτεία του οσίου πατρός ημών Συμεών του Στυλίτου (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 243-245).

3924. Αρσένιος Ελασσόνος. Βασιλεία και αυτοκρατορία των Ρωσών ... (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 298).

3925. Βεστάρχης Μιχαήλ. Ο πρόλογος της Υπεραγίας Θεοτόκου ... (Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ., 87-105).

3926. Βεστάρχης Μιχαήλ. Στίχοι πολιτικοί ... εις την Ανάστασιν του Κυρίου ... (Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ., 107-135).

3927. Βεστάρχης Μιχαήλ. Στίχοι πολιτικοί ... εις τον Ελεάζαρον ... (Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ., 137-199)

3928. Βουστρώνιος Γεώργιος. Διήγησις Κρόνικας Κύπρου. Κριτική έκδ., εισαγ., σχόλ., γλωσσάρι, πίνακες και επίμετρο: Γ. Κεχαγιόγλου [Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών-Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, XXVII], Λευκωσία, 1997.

3929. Γεώργιος ρήτωρ. Ο Αρχιληστής (Ελένη Κακουλίδη-Πάνου, Κληρονομία 31, 1999, 59-65).

3930. Δαμασκηνός Ιωάννης. Περί των εν πίστει κεκοιμημένων μετάφρασις εις την κυπριακήν διάλεκτον, έκδ., εισαγ., πίνακες λεξιλογικοί: Παναγιώτης Γ. Νικολόπουλος [Δημοσιεύματα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, XXVIII], Λευκωσία, 2000.

3931. Διονύσιος Ιβηρίτης. Το παρόν βιβλίον υπάρχει Ιστορία, ήτοι διήγησις, περί της αρχής των Ρώσων, πόθεν κατάγονται οι αρχηγοί αυτών και περί του πότε και πώς έλαβον το άγιον βάπτισμα και έγιναν χριστιανοί, και περί του αγίου αποστόλου Ανδρέου, όπως ήλθε σωματικώς εις την Ρωσίαν και εκήρυξε το θείον κήρυγμα ... (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 402-403).

3932. Διονύσιος ο ρήτωρ. Ιστορίαι Διονυσίου ιερομονάχου, του ρήτορος, ασκήσαντος εν τη σκήτη της Λαύρας, κοιμηθέντος δε εν έτει ͵ζρδ΄, Οκτωβρίω Ϛῃ (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 252-255).

3933. Ζαχαρίας Γεργάνος. Εξήγησις εις την του Ιωάννου του Υψηλοτάτου Θεολόγου Αποκάλυψιν, κριτική έκδ., εισαγ. και σχόλ.: Αστέριος Αργυρίου, Αθήνα, Άρτος Ζωής, 1991.

3934. Ζυγομαλάς Θεοδόσιος. Διήγησις περί του φιλοσόφου Περζουέ, πώς επήγεν εις την Ινδίαν και έφερε το βιβλίον τούτο, τας Δεκαπέντε Συνομιλίας, και πώς ετιμήθη δι' αυτό παρά του βασιλέως της Περσίας Χοσρόου (Κεχ., Παλαιότ. Πεζ., τόμ. Β΄ 2, 204-225, κείμ. 221-225).

3934α. Ζυγομαλάς Θεοδόσιος. Διήγησις περί του φιλοσόφου Περζουέ, πώς επήγεν εις την Ινδίαν και έφερε το βιβλίον τούτο, τας Δεκαπέντε Συνομιλίας, και πώς ετιμήθη δι' αυτό παρά του βασιλέως της Περσίας Χοσρόου (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 223-225).

3935. Ιάκωβος ιερομόναχος. Βακτηρία αρχιερέων, επιμ. έκδ. με σχόλ.: Πρόδρομος Ι. Ακανθόπουλος, Θεσσαλονίκη, Πουρναράς, 2000.

3935α. Κανανός Ιωάννης. Διήγησις περί του εν Κωνσταντινουπόλει γεγονότος πολέμου.... L' assedio di Costantinopoli, introduzione, testo critico, traduzione, note e lessico a cura di Emilio Pinto, Μεσσήνη, EDAS, 1977.

3936. Καρτάνος Ιωαννίκιος. Παλαιά τε και Νέα Διαθήκη [Βενετία 1536], φιλολογική επιμ.: Ελένη Κακουλίδη-Πάνου, γλωσσικό επίμετρο: Ελένη Καραντζόλα, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2000.

3936α. Κοδρικάς Παναγιώτης. Εφημερίδες (1787-1797), έκδ.: Άλκης Αγγέλου, Αθήνα, Εστία, 1963.

3937. Κονταράτος Γρηγόριος. Στίχοι πολιτικοί ... εις τους τρεις παίδας ... (Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ., 200-251).

3938. Κονταρής Γεώργιος. Ιστορίαι παλαιαί και πάνυ ωφέλιμοι της περιφήμου πόλεως Αθήνης, αίτινες εσυναθροίσθησαν εκ πολλών και διαφόρων βιβλίων, ελληνικών τε και ιταλικών, και εις απλήν φράσιν συνετέθησαν ... (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 409-411).

3939. Κορνάρος Βιτσέντζος. Ελληνικά κείμενα του Βιτσέντζου Κορνάρου (Παναγιωτάκης Ν., Κρητική Αναγέννηση, Μελετήματα για τον Βιτσέντζο Κορνάρο, Αθήνα, Στιγμή, 2000, 204-206).

3940. Κορνάρος Βιτσέντζος. Ερωτόκριτος, επιμ.: Στυλιανός Αλεξίου, Αθήνα, Εστία [Νέα ελληνική βιβλιοθήκη], 2002.

3941. Κορνάρος Βιτσέντζος. Ερωτόκριτος, κριτική έκδ.: Στυλιανός Αλεξίου, Αθήνα, Ερμής, 2000.

3942. Μάξιμος Καλλιουπολίτης. Η Καινή Διαθήκη του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, δίγλωττος ..., Γενεύη 1638· ανατ. με επιμ. Ε.Χ. Κάσδαγλη, Α΄ και Β΄ τόμ. Παράρτημα με επιμ.: Ευφ. Εξίσου και Αγ. Τσελίκας, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1995-1999.

3943. Μάξιμος Πελοποννήσιος. Αποκάλυψη (Ελένη Κακουλίδη-Πάνου, Χαριστήριος τόμ. προς τιμήν του αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστάσιου (Γιαννουλάτου), Αθήνα, 1997, 403-409, κείμ. 404-408).

3944. Μαργούνιος Μάξιμος. Βίοι Αγίων εκ της ελληνικής γλώττης, ήτοι εκ των Συναξαρίων, μεταφρασθέντες ... εις κοινήν ωφέλειαν (Κεχ., Παλαιότ. Πεζ., τόμ. Β΄1, 382-393, κείμ. 392-393)

3945. Μαργούνιος Μάξιμος. Βίοι Αγίων εκ της ελληνικής γλώττης, ήτοι εκ των Συναξαρίων, μεταφρασθέντες ... εις κοινήν ωφέλειαν (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 272-275).

3946. Μαυλανά Ρουμή-Βαλέντ. Ελληνικά ποιήματα. Δ. Δέδες, Τα ελληνικά ποιήματα του Μαυλανά Ρουμή και του γιού του Βαλέντ κατά τον 13. αι. (Τα Ιστορικά 10, τεύχ. 18-19, 1993, 3-22, κείμ. 13-22).

3947. Μητροφάνης. Ιατροσοφικόν συνταχθέν υπό του Σκευοφύλακος της ... Ιεράς Μονής Μαχαιρά Μητροφάνους 1790-1867, εκδίδεται ... υπό του ιερομονάχου ... κ. Φιλαρέτου, Λευκωσία Κύπρου, Κυριακίδης, 1924.

3948. Μολάς Μοράτης. Ένα ελληνόφωνο μουσουλμανικό χειρόγραφο από την Ήπειρο του 18. αι., κριτική έκδ. με εισαγ., σχόλ. και λεξιλόγιο: Φωκίων Κοτζαγεώργης, Αθήνα, Σύνδεσμος Μεγαλοσχολιτών, 1997.

3949. Μοσχολέος Θεολογίτης. Βίος του αγίου και μεγάλου Νικολάου, κριτική έκδ. με εισαγ., σχόλ. και λεξιλόγιο: Στ. Κακλαμάνης, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2000.

3950. Νεκτάριος Τέρπος. Βιβλιάριον καλούμενον Πίστις, εισαγ., σχόλ., κριτική έκδ.: Κωνσταντίνος Γαρίτσης, Θήρα, «Θεσβίτης», 2002.

3951. Νεκτάριος Τέρπος. Ζητήματα διάφορα θεολογικά, επιμ.: Κωνσταντίνος Γαρίτσης, Θήρα, «Θεσβίτης», 2002.

3952. Νηφάκης Νικήτας. Η Ιστορία του Φραγκομαχαλά της Σμύρνης (το ρεμπελιό της Σμύρνης), επιμ. εκδόσεως: Λεωνίδας Χρηστάκης, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις των Ποταμόπλοιων, 1993.

3953. Νικόλαος Ιερόπαις εξ Αγράφων. Εκδόσεις μερικαί εις αρχάριον ιατρόν. Πρόλογος: Γ. Ν. Αντωνακόπουλος. Εισαγ.-έκδ.: Α. Τσελίκας-Γ. Ηλιούδης [Βιβλιοθήκη Νεωτέρων Ελλήνων Ιατρών, 2], Λάρισα 1997.

3954. Νικόλαος Ιερόπαις εξ Αγράφων (;). Πραγματεία περί Φυσιολογίας και Παθολογίας. Πρόλογος: Γ. Ν. Αντωνακόπουλος, εισαγ.-έκδ.: Α. Τσελίκας-Γ. Ηλιούδης [Βιβλιοθήκη Νεωτέρων Ελλήνων Ιατρών, 1], Λάρισα 1996.

3955. Παπα-Λαυρέντιος. Διήγησις και οπτασία ωφέλιμος ορθοδόξου τινός Δημητρίου, συγγραφείσα παρά Μητροφάνους ιερομονάχου, πνευματικού και ρήτορος, τεθείσα δε εις κοινήν φράση παρά

του πνευματικού κυρού Λαυρεντίου (Κεχ., Παλαιότ. πεζ., τόμ. Β΄1, 370-381, κείμ. 375-381).

3956. Παπα-Λαυρέντιος. Διήγησις και οπτασία ωφέλιμος ορθοδόξου τινός Δημητρίου, συγγραφείσα παρά Μητροφάνους ιερομονάχου, πνευματικού και ρήτορος, τεθείσα δε εις κοινήν φράση παρά του πνευματικού κυρού Λαυρεντίου. Ελένη Κακουλίδη Πάνου, Μια ζωγραφιά του Παραδείσου, κατά το χειρόγραφο 106 της μονής Αγίου Στεφάνου των Μετεώρων (Κληρονομία, 29, 1997, 104-119).

3957. Προσοψάς Γαβριήλ. Δράμα περί του γεννηθέντος τυφλού με μίαν ιστορίαν του Δαρείου Βασιλέως (Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ., 253-294).

3958. Ρήγας Βελεστινλής. Ο Ηθικός Τρίπους, επιμ.-εισαγ.-ευρετήριο: Δημήτριος Καραμπερόπουλος, Αθήνα, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, 2001.

3959. Σανκταμαύρας Ιωάννης. «Πράξεις των Αποστόλων» (Ε. Κακουλίδη-Πάνου, Επετ. Κύπρ.,26, 2000, 205-240).

3960. Σκορδύλης Μαραφαράς Γεώργιος. Ανέκδοτος Λόγος στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου (Θ. Δετοράκης, Βενετοκρ. μελετ. (1971-1994), Ηράκλειο, Δήμος Ηρακλείου-Βικελαία Βιβλιοθήκη, 1996, 421-475, κείμ. 426-468 = Κρητική Εστία, Περίοδος Δ΄, 4, 1989/1991, 81-138).

3961. Σκούφος Φραγκίσκος. Ο Γραμματοφόρος (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 412-414).

3962. Σκούφος Φραγκίσκος. Τέχνη Ρητορικής (Κεχ., Παλαιότ. πεζ., τόμ. Α΄ 414-433, κείμ. 425-433)

3962α. Σκούφος Φραγκίσκος. Τέχνη Ρητορικής (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Β΄1, 414-416).

3963. Συναδινός. Χρονικό και Διδαχές, κριτική έκδ.: P. Odorico με τη συνεργασία των: S. Asdrachas, T. Karanastassis, K. Kostis, S. Petmézas, Παρίσι, Editions de l'Association "Pierre Belon", 1996.

3963α. Σταυρινός-Παλαμήδης. Ριμάδες για τον Μιχαήλ Γενναίο. Εισαγωγή και μετάφραση: Olga Cicanci. Εισαγωγικό σημείωμα και κριτική έκδοση του Σταυρινού: Κομνηνή Πηδώνια. Stavrinos-Palamed. Cronici în versuri despre Mihai viteazul, Βουκουρέστι, Omonia, 2004.

3964. Τζαμπλάκος. Το ποίημα του Τζαμπλάκου (Στ. Λαμπάκης, Αρχές νεοελλ. λογοτ. Β΄, 1993, 485-500, κείμ. 497-500).

3965. Φαλιέρος Μαρίνος. Θρήνος εις τα Πάθη και την Σταύρωσιν του ... Χριστού, κριτική έκδ.: W. F. Bakker-Ar. F. van Gemert, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2002.

3966. Χρύσανθος εκ Προύσης. Προσκυνητάριον της Αγίας Πόλεως Ιερουσαλήμ και πάσης Παλαιστίνης, επανέκδοση: Εξαρχία του Παναγίου Τάφου, Αθήνα, 1994.

3967. Χρύσανθος Ιεροσολύμων. Πραγματεία «Περί αφορισμού», επιμ. έκδ.: Μιχαηλάρης Δ. Π., Αθήνα, Πορεία, 2002.

3968. Χρύσανθος Νοταράς, Πατριάρχης Ιεροσολύμων, Πρόδρομος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, επιμ. έκδ.: Πηνελόπη Στάθη, Αθήνα, Σύνδεσμος των εν Αθήναις Μεγαλοσχολιτών, 1999.

β΄) ανώνυμων

3969. Άγνωστος θρήνος για τον θάνατο του Μιχαήλ του Γενναίου (Β. Δουλαβέρα, Θησαυρ. 28, 1998, 255-274, κείμ. απόσπ. 268-274).

3970. Ακριτικό τραγούδι του 16. αι., (Β. Κατσαρός , Ένα ακριτικό τραγούδι σε χειρόγραφο του 16. αι. και το πρόβλημα της εμφάνισης του διστίχου στο βυζαντινό δημοτικό τραγούδι. Αφ. Τσολ., 241-268).

3971. Από των θαυμάτων του αγίου Νικολάου του θαυματουργού (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 262-265).

3972. Βαρλαάμ και Ιωάσαφ. Η παραλλαγή του κώδικα Ι 104 της Μονής Μεγίστης Λαύρας, εισαγ. και έκδ.: Π. Βασιλείου, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) Α.Π.Θ., 2004.

3973. Βιβλίον ονομαζόμενον Νέος Θησαυρός (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 295-297).

3974. Βίος και πολιτεία Ιωσήφ του παγκάλου ... (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 269-272).

3975. «Βίος» του εν αγίοις πατρός ημών Ιωάννου, αρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας, του Ελεήμονος ... (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 265-268).

3976. Διήγησις Αλεξάνδρου μετά Σεμίραμης βασίλισσας Συρίας. Ένα ανέκδοτο πρωτονεοελληνικό ποίημα για τον Μέγα Αλέξανδρο. Έκδ. κριτική με εισαγ., σχόλ. και λεξιλόγιο: Χρίστος Ι. Δημητρουλόπουλος, Αθήνα, 1999.

3977. Διήγηση εις το θρήνο του αιχμαλωτισμού της ευλογημένης Κύπρου. Introduction: Théodoros Papadopoulos. Traduit par Hélène Tsangaris-Reeb, Thréne de la prise de l'infortunée île de Chypre, Besançon, Praxandre, 2000.

3978. Διήγησις πάνυ ωφέλιμος περί του βίου και της πολιτείας του μακαρίου και δικαίου Φιλαρέτου του Ελεήμονος ... (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 237-243).

3979. Διήγησις περί του Τωβίτ του δικαίου, θαυμαστή και ωφέλιμος (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 249-250).

3980. Διήγησις του Αχιλλέως. Introduction, critical edition and commentary: Ole L. Smith, edited and prepared for publication: Panagiotis A. Agapitos and Karin Hult, The Byzantine Achilleid, The Naples version, Βιέννη, Wiener Byzantinistische Studien, Band XXI-Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1999.

3981. Δύο χειρόγραφοι ελληνικοί πορτολάνοι, οι κώδικες της βιβλιοθήκης της Βουλής και της δημόσιας βιβλιοθήκης Ζαγοράς, φιλολογική έκδ. και πίνακες: Αγ. Τσελίκας, μεταγραφή χειρογράφων: Λ. Κορομηλά, εισαγ.: Β. Θ. Μελάς, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2003.

3982. Η Ένωση των Φωκάδων, εισήγηση, προλεγόμενα, σημειώσεις: Φρειδερίκος Σ. Ροχόντζης [Βιβλιοπωλείο των βιβλιοφίλων. Φραγκοβυζαντινά, 2], Αθήνα, 1992.

3983. Ηρώδης ή η σφαγή των νηπίων, χριστουγεννιάτικο θρησκευτικό δράμα αγνώστου ποιητή σε πεζό λόγο από το χώρο των Κυκλάδων την εποχή της Αντιμεταρρύθμισης, κριτική έκδ. με εισαγ., σημειώσεις και γλωσσάριο: Βάλτερ Πούχνερ, Αθήνα, Καστανιώτης, 1998.

3984. Η Ρώμη θρηνούσα, ήτοι διάλογος της Ρώμης και του ποταμού Τίβερη (Γ. Δανέζης, Η Ρώμη θρηνούσα (1699). Ένας διάλογος και το πρότυπό του, Θησαυρ. 29, 1999, 383-433 κείμ. 412-425).

3985. Θησηίδα. Αρχή της διηγήσεως του Θησέου με τις αμαζόνες και γάμος της Εμίλιας, Πρόλογος (παραλλαγή Parisinus Graecus 2898) και Πρόλογος εις το βιβλίον του Θησέου (παραλλαγή της Editio princeps του 1529). Στ. Κακλαμάνης, Ο «Πρόλογος εις το βιβλίον του Θησέου», εκδοτική διερεύνηση (Άνθη Χαρίτων, Βενετία, Ελληνικόν Ινστιτούτον Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας, Βιβλιοθήκη αρ. 18, 1998, 113-174, κείμ. 144-157).

3986. Θησηίδα. Το έκτο βιβλίο (Birgit Olsen, The Greek translation of Boccacio's "Theseid" book 6. Class. Et Med., 41, 1990, 275-301).

3987. Ιστορία της κυβερνήσεως των Ενετών συντεθείσα παρά του κυρίου Αμιλώττου της Ουσαΐας (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ. τόμ. Α΄, 416-419).

3988. Μαρτύριον του αγίου ιερομάρτυρος Βλασίου (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 245-248).

3989. Μαρτύριον του αγίου Νικηφόρου (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 250-251).

3990. Νομοκάνονον Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα, επιμ., εισαγ., σχόλ.: Αρχιμ. Νικηφόρος Π"Χρ. Μανάδης, Θεσσαλονίκη, Αφοί Κυριακίδη, 2001.

3991. Οι ελληνικοί πορτολάνοι, τα πρωτότυπα χειρόγραφα κείμενα του 16. και 17. αι., επιμ. ύλης: Κ. Νικολάκης, επιμ. έκδοσης: Κ. και Γ. Κούτσικα, Αθήνα, Εκάτη, 2000.

3992. Ο Καλόανδρος πιστός (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α΄, 404-408).

3993. Ο Κάτης και οι ποντικοί (Ντ. Χόλτον, Παρατηρήσεις για το κρητικό ποίημα «Ο Κάτης και οι ποντικοί». Μελέτες για τον Ερωτόκριτο και άλλα νεοελληνικά κείμενα, Αθήνα, Καστανιώτης, 2000, 193-206, κείμ. 203-6.).

3994. Ορισμός όνπερ έστειλεν ο Σιναπασίας ο του σουλτάν Μουράτ βεζίρης, εις τα Ιωάννινα, επί έτους ,ϚϽλή (A. Rigo, Lo horismòs di Sinân Pascià, la presa di Ioannina (1430) e la "lettera" del Sultano Murâd II, Θησαυρ. 28, 1998, 57-60, κείμ. 62).

3995. Ο Βίος του Αισώπου, η παραλλαγή W, Editio princeps: Μ. Παπαθωμόπουλος, Αθήνα, Παπαδήμας, 1999.

3996. Πέντε δημώδεις μεταφράσεις του Βίου του Αισώπου, Editio princeps: Μ. Παπαθωμόπουλος, Αθήνα, Παπαδήμας, 1999.

3997. Περί γέροντος, να μη πάρη κορίτσι (Γ. Δανέζης, Senex amans: Το δημώδες ποίημα για τον γέρο και το κορίτσι, Neogr. Med. Aevi IV, 1997, 427-454, κείμ. 446-451).

3998. Προσχέδιο θρησκευτικού δράματος αγνώστου Χίου ποιητή για τον Άγιο Ισίδωρο την εποχή της Αντιμεταρρύθμισης (Β. Πούχνερ, Θησαυρ. 28, 1998, 357-431, κείμ. 388-409).

3999. Συναξάριον του τιμημένου γαδάρου και Γαδάρου, λύκου και αλουπούς διήγησις ωραία (προσεχής έκδ. Π. Βασιλείου).

4000. Σύνοψις ιστορίας των οθωμανών βασιλέων από της αρχής αυτών έως της βασιλείας Μουράτ, εν η και η των Ιωαννίνων παράδοσις, και άλλων ιστοριών (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ. τόμ. Α΄, 172-173).

4001. Τέσσερεις κωμωδίες του Γκολντόνι μεταφερμένες στα νεοελληνικά. Edizione a cura di: Anna Gentilini, Lidia Martini, Cristina Stevanoni, Dièci commèdie di Goldoni tradòtte in neogrèco (Ms. Bruxelles, Bibl. Royale 14612) Volume I. Testi, La garangola, Πάδοβα, 1988.

4002. Το Χρονικόν του Μορέως. La Crónica de Morea, estudio preliminar, texto y traducción José M. Egea [Consejo superior de Investigaciones Científicas. Nueva Roma, 2] Μαδρίτη, 1996.

4003. Φλώριος και Πλάτζια Φλώρα. Κριτική έκδ.: Francisco Javier Ortolá Salas, Florio y Platzia Flora, una novela byzantina de época paleóloga [Consejo Superior de Investigaciones Científicas Universidad de Cádiz. Nueva Roma, 6] Μαδρίτη, 1998.

4004. Historia imperatorum, parte prima, introduzione, testo critico, versione italiana, note e indici a cura: Francesca Iadevaia, Messina, Dr. Antonino Sfameni, 2000.

4005. Il Vecchio Cavaliere, introduzione, testo, traduzione a cura: Francesca Rizzo Nervo, Catanzaro-Catania, Rubbetino, 2000.

Β΄ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν συμπληρωματικό ερευνητικό υλικό. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στην έκδοση του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα κείμενα αυτά μνημονεύτηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύτηκαν κάτω από το μεταγραμμένο όνομα του ξένου μελετητή. Πάντως προκειμένου για ερευνητές που δημοσιεύουν μελέτες τους σε γλώσσα που δεν είναι μητρική τους έγιναν παραπομπές από τη μία μορφή του ονόματος προς την άλλη.

α΄) ελληνόγλωσσων

ΑΓΑΠΗΤΟΣ Π.

4006. Προς μία κριτική έκδοση του μυθιστορήματος «Λίβιστρος και Ροδάμνη». Προβλήματα μεθόδου (= Prosa y verso 1-16).

ΑΪΝΤΕΝΑΪΕΡ (= EIDENEIER H.)

4007. Ένας Ροδίτης στην Πόλη του 17. αι. (Τιμητ. Τσοπ., 123-129).

4008. Η «πεζή φράσει» Διήγησις των τετραπόδων ζώων (Αφ. Τσολ., 269-278).

4009. Παρατηρήσεις στο δημώδη πεζό λόγο του 16.-18. αι. (= Prosa y verso 153-160).

ΑΛΕΞΙΟΥ Μ. (= ALEXIOU M.)

4010. Ο τελετουργικός θρήνος στην ελληνική παράδοση. Επιμ. αναθεώρησης, μετάφραση: Δημήτρης Ν. Γιατρομανωλάκης, Παναγιώτης Α. Ροΐλος, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2002.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ.

4011. Γλωσσικές αποκλίσεις και λογότυποι στον Ερωτόκριτο (ανάτυπο, Παλίμψηστον 12, Ηράκλειο, 1993, 84-92)

4012. Hans Eideneier: Πτωχοπρόδρομος (ανάτυπο, Ελλην. 42, Θεσσαλονίκη, 1991/2, 396-402).

ΑΛΟΝΣΟ (= ALONSO J.)

4013. Ο δεκαπεντασύλλαβος στίχος στην αποκατάσταση των μεσαιωνικών δημωδών κειμένων (= Prosa y verso 17-28).

ΑΝΔΡΕΙΩΜΕΝΟΣ Γ.

4014. Πτωχοπροδρομικά (= ανάτυπο, Τετράμηνα 28-29, Άμφισσα, 1985, 1913-1945).

ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ Ν.

4015. Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας, τέσσερις μελέτες, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Α.Π.Θ., 1995.

4016. Περί του γλωσσικού ιδιώματος της Ίμβρου, Αθήνα, Ελεύθερη σκέψις, 1996.

ΑΔΡΑΔΟΣ (= ADRADOS R. FR.)

4017. Ιστορία της Ελληνικής γλώσσας από τις απαρχές ως τις μέρες μας. Μετάφραση: Alicia Villar Lecumberri. Επιμ.: Γ. Αναστασίου-Χ. Χαραλαμπάκης, Αθήνα, Δημ. Ν. Παπαδήμας, 2003.

ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ Δ.

4018. Αρχαία ελληνικά εις τας νεοελληνικάς διαλέκτους Δ΄ (Αθ. 82, 1997-1999, 147-190).

ΒΑΡΖΕΛΙΩΤΗ Γ.

4019. Τα ινστρουμέντα της αγάπης του νοταρίου Ιωάννη Κρούσου (Θησαυρ. 30, 2000, 315-337, κείμ. 330-337).

ΒΕΪΛΕΣΚΟΦ (= VEJLESKOV P.)

4020. Μερικές παρατηρήσεις στον επίλογο του «Αποκόπου» (= Prosa y verso 359-70).

ΒΙΝΣΕΝΤ (= VINCENT A.)

4021. Ο Σκλαβούνος του Ερωτοκρίτου (Κρητολ. Γράμμ. 13, 1997, 91-107).

ΒΛΑΣΣΗ Δ.

4022. Τα εδέσματα της κρητικής κωμωδίας (Άνθη Χαρίτων, 55-75).

ΓΑΣΠΑΡΗΣ Χ.

4023. Φυσικό και αγροτικό τοπίο στη Μεσαιωνική Κρήτη, 13.-14. αι. [Ίδρυμα Γουλανδρή Χορν. Υλικό, φυσικό και πνευματικό περιβάλλον στον βυζαντινό και μεταβυζαντινό κόσμο, 6], Αθήνα, 1994.

ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΟΥ-ΠΑΠΑΜΑΝΩΛΗ Λ.

4023α. Γλωσσικές ευαισθησίες του ροδίτικου λαού (Νεοελλ. Διαλ. 2, 273-91).

ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ Η.

4024. Παρουσία της Commedia dell' Arte στο εφτανησιακό θέατρο του ΙΗ΄ αι. Η περίπτωση της «Ιφιγένειας» του Πέτρου Κατσαΐτη στο Νεοελληνικό Θέατρο. Ιστορία-Δραματουργία [Κουλτούρα], Αθήνα, 1987, 27-41.

ΔΑΝΕΖΗΣ Γ.

4025. Γραμματολογικές και μετρικές παρατηρήσεις στη διήγηση του Σεβαστοκράτορα Θωμά (Θησαυρ. 27, 1997, 27-35).

4026. Μερικοί άγνωστοι «μάρτυρες» γνωστών δημωδών κειμένων (= Prosa y verso 111-138).

ΔΕΤΟΡΑΚΗΣ Θ.

4027. Αμπελουργική και οινολογική ορολογία στα νοταριακά έγγραφα της βενετοκρατίας (Πρακτικά Συμποσίου, Οίνος Παλαιός Ηδύποτος, Το κρητικό κρασί από τα προϊστορικά ως τα νεότερα χρόνια, Κούναβοι, 24-26 Απριλίου 1998), Ηράκλειο, 2002, 237-247.

4028. Βενετοκρητικά μελετήματα (1971-1994), Ηράκλειο, Βικελαία Βιβλιοθήκη, 1996.

ΕΓΕΑ (= EGEA J.)

4029. Γραπτή σύνθεση και προφορική μετάδοση· δεκαπεντασύλλαβος και romance (= Prosa y verso 139-151).

ΘΑΒΩΡΗΣ Α.

4030. Η λέξη *ματτύα,-η* της ελληνικής διαλέκτου των αρχαίων Μακεδόνων (Τιμητ. Τσοπ., 185-200).

4031. Ο γλωσσικός πλούτος του ιδιώματος Βελβεντού ως αρχαία κληρονομιά (Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: Βελβεντό, χθες σήμερα, αύριο [Δήμος Βελβεντού], Θεσσαλονίκη 1994, 206-219.

ΚΑΔΑΣ Σ.

4032. Κώδιξ Ιεράς Μονής Διονυσίου Αγίου Όρους, ιη΄-ιθ΄ αι., επιμ., εισαγ., έκδ., ευρετήρια: Σωτ. Ν. Καδάς, Άγιον Όρος, Ιερά Μονή Διονυσίου, 1994.

4033. Τα σημειώματα των χειρογράφων της ... Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος, Ιερά ... Μονή Βατοπαιδίου, 2000.

4034. Τα σημειώματα των χειρογράφων της Μονής Διονυσίου Αγίου Όρους, Άγιον Όρος, Ιερά Μονή Διονυσίου, 1996.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ ΣΤ.

4035. Από το χειρόγραφο στο έντυπο: «Θησέος και γάμοι της Αιμίλιας» (1529) (Θησαυρ. 27, 1997, 147-223).

ΚΑΚΡΙΔΗΣ Ι.

4036. Προσφορά στον νεοελληνικό λόγο, Αθήνα, [Η Βιβλιοθήκη του Φιλολόγου, 16] Βιβλιοπωλείο της «Εστίας», 1991.

ΚΑΛΛΗ Κ.

4037. Η ελληνική εκκλησιαστική γλώσσα στην Κύπρο κατά τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο (Παρουσία 11-12, 1997, 245-266).

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ Η.

4038. Ονοματολόγιον Ιστιοφόρων 1890, επιμ.-πρόλογος-ευρετήριο: Α. Ι. Τζαμτζής, Ναυτικό Μουσείο Αιγαίου.

ΚΑΠΛΑΝΗΣ Τ.

4039. Καθρέφτες Γυναικών. Μισογυνικά κείμενα της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους λογοτεχνίας (Διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία), Θεσσαλονίκη, 1998.

ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ Κ.

4040. Ετυμολογικά νεοελληνικών λέξεων (Τιμητ. Τσοπ., 219-230).

4041. Ετυμολογικές και σημασιολογικές παρατηρήσεις σε λέξεις που αρχίζουν με ζ-, τζ- στη μεσαιωνική ελληνική (Ελλην. 53, 2003, 131-166).

4041α. Ετυμολογικές παρατηρήσεις στη μεσαιωνική ελληνική (ΝεοελλΔιαλ. 3, 2000, 91-109).

4041β. Ετυμολογικά και σημασιολογικά στο κείμενο των Ασσίζων (Κυπρ. Σπ. 74-75, 2003, 715-798).

4041γ. Μεσαιωνικά-Νεοελληνικά δυσετυμολόγητα (ΛΔ 24, 2003, 199-224).

ΚΑΤΣΑΝΗΣ Α.

4042. Τα λατινικά και λατινογενή δάνεια στις διαλέκτους και στα ιδιώματα της Νέας Ελληνικής (ΝεοελλΔιαλ. 1, 194-202).

ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ ΣΤ.

4043. Από την ιστορία της ελληνικής γλώσσας: α) Η ελληνική γλώσσα από τα ελληνιστικά ως τα νεώτερα χρόνια· β) Η ελληνική γλώσσα στην Αίγυπτο, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών Α.Π.Θ., 1985.

ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ Γ.

4044. Η διήγηση κρόνικας Κύπρου του Τζωρτζή Μπούστρου (Γεωργίου Βο(σ)τρ(υ)ηνού: Ένα αναγεννησιακό δυναστικό/τοπικό χρονικό). (Lapithos, Chypre et l'Europe, Actes 1998), Besançon, Éditions Praxandre, 1998, 212-220.

ΛΙΤΣΑΣ ΕΥΘ.

4045. Το πρόβλημα της χρονολογίας γεννήσεως του Πηγά και της μαθητείας του κοντά στο Μελέτιο Βλαστό (Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ Β΄2, Ρέθυμνο, 1995, 445-450).

ΛΥΔΑΚΗ ΕΙΡ.

4046. Θεατρόφιλοι ιερωμένοι και αποκριές. Νέες ειδήσεις για θεατρικές παραστάσεις στη διάρκεια της πολιορκίας του Χάνδακα (Άνθη Χαρίτων 271-8).

ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΟΡΝΑΡΙΤΟΥ Ε.

4047. Σκηνές μάχης και «δοκιμασίας» από το δεύτερο μέρος του «Ερωτόκριτου» (Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ Β΄2, Ρέθυμνο, 1995, 493-536).

ΜΑΝΟΥ Λ.

4048. Δαμασκηνός ο Στουδίτης. Ο βίος και το έργο του, Αθήνα, Σύνδεσμος των εν Αθήναις Μεγαλοσχολιτών, 1999.

ΜΑΡΓΑΡΟΥ Ε.

4049. Τίτλοι και επαγγελματικά ονόματα γυναικών στο Βυζάντιο. Συμβολή στη μελέτη για τη θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία [Βυζαντινά κείμενα και μελέται 29], Θεσσαλονίκη, 2000.

ΜΑΡΚΟΜΙΧΕΛΑΚΗ Α.

4050. Η αναγεννησιακή δραματική θεωρία στο ποιμενικό δράμα «Πανώρια» του Γ. Χορτάτζη (= Prosa y verso 227-242).

ΜΑΡΚΟΜΙΧΕΛΑΚΗ-ΜΙΝΤΖΑ Α.

4051. «Logica και retorica και umanità κατέχω ....» Η αρχαιομάθεια του κρητικού ποιητή του 16. αι. Γ. Χορτάτση (Κρητολ. Γράμμ. 13, Ρέθυμνο 1997, 121-130).

ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ Γ.

4052. Ελληνικά ποιήματα στον κώδικα 49 της βιβλιοθήκης του Christ Church College της Οξφόρδης (15. αι.) (= Prosa y verso 243-260).

4053. Νέες ειδήσεις για τον ποιητή του «Φορτουνάτου» (Άνθη Χαρίτων 305-16).

ΜΗΝΑΣ Κ.

4054. Διαλεκτικά Κρήτης (Πεπρ. ΣΤ.΄ ΔΚρ.Σ 243-253).

4055. Επιγραφή Χάλκης με ιδιωματικά γλωσσικά στοιχεία (ΝεοελΛ. Διαλ. Ζ΄, 1998, 145-203).

4056. Επιτατικά ουσιαστικά της μεσαιωνικής και νέας ελληνικής (Ονόματα 9, 1984, 124-130).

4057. Συμβολή στη μελέτη του ροδιακού λεξιλογίου (Δωδεκαν. Χρον., 6, 1998, 61-72).

4058. Τοπωνύμια από τα μεσαιωνικά ελληνικά έγγραφα της Κάτω Ιταλίας (ανάτυπο, Λακωνικαί Σπουδαί ΙΑ΄, Αθήνα, 1992, 215-229).

ΜΙΧΑ-ΛΑΜΠΑΚΗ Α.

4059. Το «Θανατικόν της Ρόδου» ως πηγή πληροφοριών για τη γυναικεία ενδυμασία της νήσου (Βυζ. Δόμ. 3, 1989, 51-62).

ΜΠΑΚΕΡ (= BAKKER W.)

4060. Το πρόβλημα του κριτικού υπομνήματος της «Θυσίας του Αβραάμ» (= Prosa y verso 75-86).

4061. Τα τρία αστέρια της γκιόστρας στον Ερωτόκριτο (Θησαυρ. 30, 2000, 339-378).

ΜΠΑΝΚΡΟΦΤ-ΜΑΡΚΟΥΣ (= BANCROFT-MARCUS R.)

4062. Η πηγή των πέντε κρητικών ιντερμεδίων (Κρητολ. 5, 1977, 5-44).

ΜΠΑΣΕΑ-ΜΠΕΖΑΝΤΑΚΟΥ ΧΡ.

4063. Σημασιολογική εξέλιξη ορισμένων αρχαϊσμών σε νεοελληνικά ιδιώματα (ΝεοελΛ. Διαλ. 1, 264-274).

4064. Σπουδή συντάξεως ενός λήμματος του Ιστορικού Λεξικού (Τιμητ. Τσοπ., 419-428).

ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗΣ Α.

4065. Ο κορυδαλλός σε νεοελληνικά ιδιώματα (Τιμητ. Τσοπ., 429-448).

ΜΠΟΥΤΣΙΚΑΣ Α.

4066. Σλάβοι και τοπωνύμια στην Ηλεία (απάντηση στον σλαβολόγο Max Vasmer), Αθήνα, 1992.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΚΟΝΝΑΡΗ Α.

4067. Η προφορικότητα στα χειρόγραφα του Χρονικού του Λεόντιου Μαχαιρά. Μεταγραφικά και εκδοτικά προβλήματα (Πρακτικά Συμποσίου «Λεόντιος Μαχαιράς-Γεώργιος Βουστρώνιος, δύο χρονικά της Μεσαιωνικής Κύπρου», Λευκωσία, 21 Σεπτεμβρίου 1996), Λευκωσία 1997, 55-77.

ΝΤΟΚΑΣ Κ.

4068. Ερμηνευτικές προτάσεις για μία κυπριακή επιγραφή του 1402 (Άνθη Χαρίτων 449-62).

ΞΙΟΥΤΑΣ Π.

4069. Κυπριακή λαογραφία των ζώων, Λευκωσία, Δημοσιεύματα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών VI, 1978.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ.

4070. Δημώδεις παραδόσεις περί κερασφόρων όφεων (Πρακτ. Α΄ Κυπρ.Σ, Γ΄ β΄, 1969, 241-248).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Ν.

4071. Η εγγραμματοσύνη των Κρητικών γύρω στο 1200 (Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ Β΄2, Ρέθυμνο, 1995, 593-598).

ΟΛΣΕΝ (= OLSEN B.)

4072. Για μια νέα έκδοση της «Θησηίδας» (= Prosa y verso 281-6).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Π.

4073. Βιβλιοκρ. του: Γ.Μ. Παράσογλου. Ανδρόνικος Νούκιος-Γεώργιος Αιτωλός. Αισώπου μύθοι (Μαντατοφ. 39-40, 1995, 192-199).

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ Ε.

4074. Μορφές οικοδομών κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο: πληροφορίες από νομικά έγγραφα [Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν. Υλικό, φυσικό και πνευματικό περιβάλλον στον βυζαντινό και μεταβυζαντινό κόσμο, 9], Αθήνα, 1995.

ΠΑΠΑΗΛΙΑΚΗ Ν.

4075. Μια αιχμάλωτη κοινότητα, επιστολές από τη Χίο πριν την καταστροφή. Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2001.

ΠΕΡΙ (= PERI M.)

4076. Του πόθου αρρωστημένος. Ιατρική και ποίηση στον «Ερωτόκριτο». Μετάφραση: Αφροδίτη Αθανασοπούλου, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 1999.

ΠΗΔΩΝΙΑ. Κ

4077. Η πρώτη έκδοση των ιστορικών ποιημάτων του Σταυρινού και του Ματθαίου Μυρέων (ΕΕΦΣΠΘ, περ. Β΄, τεύχ. Φιλ. 7, 1998, 199-226 και τέσσερις Πίνακες).

ΠΙΕΡΗΣ Μ.

4078. Γύρω από τον Λεόντιο Μαχαιρά (Πρακτικά Συμποσίου «Λεόντιος Μαχαιράς-Γεώργιος Βουστρώνιος, δύο χρονικά της Μεσαιωνικής Κύπρου», Λευκωσία 21 Σεπτεμβρίου 1996), Λευκωσία 1997, 35-54.

4079. Η δραματική υφή του «Χρονικού» του Λεοντίου Μαχαιρά (= Prosa y verso 299-302).

ΠΛΑΚΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Κ.

4080. Ελληνική Ανατολική Αυτοκρατορία των Μέσων Αιώνων: Τιμητικοί τίτλοι και ενεργά αξιώματα στο Βυζάντιο. Εθιμοτυπία, Διοίκηση, Στρατός, Θεσσαλονίκη, Ιανός, 2001.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α.

4081. Βιβλιοκρ. του: Αρχές της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Neogr. Med. Aevi II, επιμ. Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης (Μαντατοφ. 39-40, 185-192).

ΠΟΡΟΜΑΝΣΚΑ ΣΤ.

4082. Μια παραλλαγή του «Ερωτόκριτου» στη Βουλγαρία (Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ Β΄2, Ρέθυμνο, 1995, 677-685).

ΠΟΥΧΝΕΡ (= PUCHNER W.)

4083. Βιβλιοκρ. του: M. Vitti, G. Spadaro. Τραγωδία ονομαζομένη «Ευγένα» του Κυρ Θεοδώρου Μοντσελέζε 1646 (BZ 90, 1997, 458-460).

4083α. Φιλολογικές και θεατρολογικές παρατηρήσεις στα δραματικά κείμενα του αιγιοπελαγίτικου θεάτρου (1600-1750) (ΕΕΦΣΠΑ 33, 2001, 109-125).

ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ Ι.

4084. Η συμβολή της ελληνικής διαλέκτου της Κάτω Ιταλίας στην ετυμολόγηση λέξεων της Κοινής Νέας Ελληνικής (Παρουσία 11-12, 1997, 205-212).

ΡΑΜΟΥΤΣΑΚΗ Ι.

4085. Η πρόταξη και επίταξη των προσωπικών εγκλιτικών αντωνυμιών σε κείμενα της μεσαιωνικής δημώδους ελληνικής λογοτεχνίας (= Prosa y verso 317-320).

ΣΑΜΠΑΤΑΚΑΚΗΣ Β.

4085α. Διαλεκτικά στοιχεία στον Διγενή Ακρίτη του Εσκοριάλ (Νεοελλ. Διαλ. 3, 2000, 271-278).

ΣΚΟΤΕΙΝΙΩΤΗ Κ.

4086. Γλωσσάρι στρατιωτικών όρων στο έργο του Φώτη Κόντογλου (Γλώσσα 45, 1998, 48-57).

ΣΤΑΛΙΔΗΣ Κ.

4087. Επιζώσες αρχαίες ελληνικές λέξεις στο γλωσσικό ιδίωμα των κατοίκων της Σωζοπόλεως (Γλωσσική συμβολή) (Τιμητ. Τσοπ., 559-588).

ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ Χ.

4088. Εισαγωγή στην Ελληνική Ονοματολογία, Θεσσαλονίκη, Αφοί Κυριακίδη, 1992.

4089. Εισαγωγή στην Ελληνική Φρασεολογία, Θεσσαλονίκη, Κώδικας, 2000.

4090. Το επίθημα *-ύδριον* (Τιμητ. Τσοπ., 597-613).

ΤΟΜΠΑΪΔΗΣ Δ.

4091. Μελετήματα ποντιακής διαλέκτου, Θεσσαλονίκη, Κώδικας, 1996.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Μ.

4092. Νεοελληνική Γραμματική (της Δημοτικής). Ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΣΒ (1941) με διορθώσεις, Θεσ/νίκη, Α.Π.Θ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 1996.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

4093. Ιδιωματικά στοιχεία σε μία μετάφραση του Παπαδιαμάντη (Τιμητ. Τσοπ., 657-675).

ΤΣΕΛΙΚΑΣ Α.

4094. Μαρτυρίες από τη Σαντορίνη (1573-1819). Έκθεση ιστορικών εγγράφων, Αθήνα, Πνευματικό Κέντρο Μέγαρο Γκύζη-Σαντορίνη, 1985.

4095. Τα χειρόγραφα της Μονής Αγίων Πάντων Πατρών (Μέλισσα των βιβλίων 2, 1975-6, 9-62).

ΤΣΟΥΚΝΙΔΑΣ Γ.

4096. Γλωσσικές παρατηρήσεις στον «Κώδικα» της Ιεράς Μονής Διονυσίου του Αγίου Όρους (Τιμητ. Τσοπ., 759-782).

4097. Η γλώσσα προεπαναστατικών ναυπακτιακών εγγράφων (Ναυπακτιακά, 10, 1998-99, 76-145), Αθήνα, Εταιρεία Ναυπακτιακών Μελετών, 2000.

4098. Λεξιλογικοί αρχαϊσμοί στο ιδίωμα της Δεσφίνας (ΛΔ, 21, 1998, 231-261).

4099. «Χρόνος εστί καιρών κύκλος ...» (ανάτυπο, Λακωνικαί Σπουδαί ΙΑ΄, Αθήνα, 1992, 379-385)

ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ Β.

4100. Στίχοι αγνώστου συριανής παραλλαγής της «Βοσκοπούλας» (Αθ. 82, 1997-1999, 192-228).

ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ ΝΤ.

4101. Υφολογικές παρατηρήσεις στα κείμενα της Κρητικής Αναγέννησης: Μια συμβολή στην εξέταση του ήχου τους (Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ Β΄2, Ρέθυμνο, 1995, 711-728).

ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ ΑΡ.

4102. Το θέμα του τόπου ενταφιασμού του ποιητή Γ. Χορτάτζη (αρχές 17. αι.) (Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ Β΄2, Ρέθυμνο, 1995, 729-742).

ΧΑΝΙΩΤΗΣ Α.

4103. Έργα και ημέρες στην Κρήτη. Από την προϊστορία στο μεσοπόλεμο, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2000.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ ΧΡ.

4104. Κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση των έργων της Κρητικής λογοτεχνίας (Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ Β΄2, Ρέθυμνο, 1995, 757-771).

4105. Κρητολογικά Μελετήματα. Γλώσσα, Λογοτεχνία, Πολιτισμός, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2001.

ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ Κ.

4106. Γραμματική της ομιλουμένης κυπριακής διαλέκτου με ετυμολογικό προσάρτημα, Λευκωσία, Ταμασός, 1999.

4106α. Η Μεσαιωνική Κύπρος. Θεσμοί, ποίηση, διάλεκτος, λαογραφία, Λευκωσία, Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου, 1993.

ΧΕΜΕΡΤ (= GEMERT v. A.)

4107. Μπεργαδής και Πικατόρος (Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ Β΄ 2, Ρέθυμνο, 1995, 743-747).

4108. Το κριτικό υπόμνημα σε εκδόσεις πρωίμων νεοελληνικών κειμένων (= Prosa y verso 349-56).

ΧΕΝΡΙΧ (= HENRICH G.-ST.)

4109. Τα ποντιακά στοιχεία σε ελληνόγλωσσο ισλαμικό κείμενο της εποχής του 1500 (Μνήμη Σταμάτη Καρατζά, Θεσσαλονίκη, 1990, 355-374).

ΧΙΝΤΕΡΜΠΕΡΓΚΕΡ (= HINTERBERGER M.)

4110. Ο Στέφανος Σαχλίκης και η αυτοβιογραφία στο Βυζάντιο (= Prosa y verso 193-206).

ΧΟΛΤΟΝ (= HOLTON D.)-ΜΑΚΡΙΤΖ (= MACKRIDGE P.)

4111. Βιβλιοκρ. του: Άνθος των Χαρίτων-Φιορ δε Βερτού. Η κυπριακή παραλλαγή, εισαγ., επιμ.: Ελένη Κακουλίδη-Πάνου-Κομνηνή Πηδώνια (σημείο 5, 1998, 262-266).

4112. Η κριτική έκδοση της «Ιστορίας της Σωσάννης» του Μάρκου Δεφαράνα (= Prosa y verso 207-212).

4113. Μελέτες για τον Ερωτόκριτο και άλλα νεοελληνικά κείμενα, Αθήνα, Καστανιώτης, 2000.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Μ.

4114. Η γλώσσα των πετραρχικών ποιημάτων της Κύπρου της εποχής της Βενετοκρατίας (Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου Κύπρος-Βενετία, Αθήνα, 1-3 Μαρτίου 2001), Βενετία, Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, 2002, 277-286.

4115. Η ζωή στην Κύπρο στα χρόνια της Φραγκοκρατίας και της Βενετοκρατίας (1192-1571). Κατάλογος έκθεσης, Λευκωσία, Δήμος Λευκωσίας, 1985.

4116. Θεσμοί και Ιδεολογία στη νεοελληνική κοινωνία 15.-19. αι. Πρώτος απολογισμός ενός ερευνητικού προγράμματος, Αθήνα, Ε.Ι.Ε. Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, 2000.

β΄) ξενόγλωσσων

AERTS W.

4117. Das literarische Porträt in der byzantinischen Literatur (Groningen Colloquia on the Novel 8, 1997, 151-195).

4118. Il caràttere strutturade dei dialetti greci nell' Italia meridionàle (Calabria Bizantina, Il Territorio Grecanico da Leucopetra a Capo Bruzzano 125-133 [Rubbetino], Catanzaro, 1995).

4119. O. L. Smith (ed.), The Byzantine Achilleid. The Naples Version (BZ, 93, 2000, 646-651).

AGAPITOS A. P.

4120. Dreams and the Spatial Aesthetics of Narrative Presentation in Livistros and Rhodamne (DOP 53, 1999, 111-147).

ALEXIOU M.

4121. Ploys of Perfomance: games and play in the ptochoprodromic poems (DOP 53, 1999, 91-109).

ANAXAGOROU N.

4122. The Poetics of an Oral Discourse in "The Chronicle of Leontios Machairas" (= Prosa y verso 29-40).

ASTRUC CH.

4123. I: L'inventaire dressé en Septembre 1200 du Trésor et de la Bibliothèque de Patmos. Édition diplomatique (Trav. et Mém. 8, 1981, 15-30). II: Les listes des prêts figurant au verso de l'inventaire du Trésor et de la Bibliothèque de Patmos dressé en Septembre 1200 (Trav. et Mém. 12, 1994, 495-499).

BERNABO M.

4124. Il fisiologo di Smirne. Le miniature del perduto codice B.8 della Biblioteca della Scuola Evangelica di Smirne, con la collaborazione di Glenn Peers e Rita Tarasconi. Tavarnuzze-Firenze, Sismel edizioni del Galluzzo, 1998.

BREDENKAMP F.

4125. The Byzantine Empire of Thessaloniki (1224-1242), Θεσσαλονίκη, Municipality of Thessaloniki History Center, 1996.

CHEVALIER I.

4126. D'une langue à l'autre: Les expressions dans le texte du manuscrit de Venise de la chronique de Chypre de Léontios Machairas. (Lapithos, Chypre et l'Europe, Actes 1998), Besançon, Editions Praxandre, 1998, 221-250.

CUPANE C.

4126α. Romanzi Cavallereschi Bizantini, Τορίνο, Unione Tipografico Editrice Torinese [Classici Graeci], 1995.

EGEA J.

4127. Gramática de la «Crónica de Morea». Un estudio sobre el Griego Medieval, Vitoria/Gasteiz, 1988.

4128. Relato de cómo se construyó Santa Sofia, según la descripción de varios códices y autores, Γρανάδα, Centro de Estudios Bizantinos, Neogriegos y Chipriotas, 2003.

EIDENEIER H.

4129. Die Metaphrase als Wechsel der Stilstufe in byzantinischen und postbyzantinischen Texten (Göttinger Beiträge zur byzantinischen und neugriechischen Philologie, 1, 2001, 27-45).

4130. Von Rhapsodie zu Rap, Aspekte der griechischen Sprachgeschichte von Homer bis heute, Tübingen, G. Narr Verlag, 1999.

4131. Zur mittelalterlichen Vorgeschichte der neugriechischen Diglossie (Arbeiten zur Mehrsprachigkeit, Working papers in multilingualism, Series B, 12, 2000).

ÉLIOUDÈS I.

4132. Les mots κτήνος, ζερβός, φλογέρα, καζάνι (Αθ. 82, 1997-1999, 229-232).

GONZALEZ RINCON M.

4133. El "Apócopos" de Bergadis y la epigramática fúnebre griega clásica (= Prosa y verso 161-176).

HENRICH S.

4134. Als Kundschafter der Johanniter in Rumelien – zum Leben und Werk des rhodischen Dichters Man. Limenitës (15. Jh.) (Τιμητ. Τσοπ., 155-183).

4135. Βιβλιοκρ. του: Trapp E., Lexikon zur byzantinischen Gräzität. 3. Faszikel (*δυσαφής-ζωόσοφος*) (BZ 93, 2000, 656-658).

HUNGER H.

4136. Anagrammatismos-Paragrammatismos. Das Spiel mit den Buchstaben (BZ 84/85, 1991/2, 1-11).

KAHANE H. & R.

4137. Graeca et Romanica Scripta Selecta, τόμ. I: Romance and Mediterranean Lexicology, Άμστερνταμ 1979· II: Byzantium and the West. Hellenistic Heritage in the West ..., 1981· III: Humanistic Linguistics. The Mediterranean Lexis. Romance Linguistics in Review ..., 1986.

KASDAGLI E. A.

4138. Land and Marriage Settlements in the Aegean. A case study of seventeenth century Naxos [Ελληνολατινική Ανατολή, 6] Βενετία, 1999.

LAMBAKIS S.

4139. El diálogo entre el ángel y el viejo en la "Apocalipsis" cretense de la Virgen (= Prosa y verso 213-218).

LASSITHIOTAKIS M.

4140. Le thème de la tempête dans Apócopos et dans quelques œuvres narratives italiennes de la fin du Moyen Âge (Θησαυρ. 27, 1997, 89-100).

LUCIANI CR.

4141. La cultura del torneo a Creta tra storicità e funzione letteraria (= Prosa y verso 219-226).

MALINGOUDIS P.

4142. Studien zu den slavischen Ortsnamen Griechenlands, 1. Slavische Flurnamen aus der messenischen Mani, Wiesbaden, Akademie der Wissenschaften und der Literatur, 1981.

MAVROUDI M.

4143. A byzantine book on dream interpretation. The Oneirocriticon of Achmet and its arabic sources [The Medieval Mediterranean peoples, economies and cultures, 400-1453], Leiden-Boston-Köln, Brill, 2002.

MLADENOVA O.

4144. Grapes and wine in the Balkans. An ethnolinguistic study, Wiesbaden, Harrassowitz, 1998.

MANIATIS G.

4144α. Pricing of the factors of production in the byzantine economy (Byz. 73 τεύχ. 1, 2003, 60-95).

MOENNIG U.

4144β. Βιβλιοκρ. του: Jeffreys E., Digenis Akritis. The Grottaferrata and Escorial versions (BMGS 24, 2000, 288-289).

MORENO JURADO J. A.

4145. Tormentos de amor en la "Aquileida" y en "Lívistro y Rodamna" (= Prosa y verso 259-265).

MOUTSOS D.

4146. Greek ζαγάριον and sardinian jagaru (Τιμητ. Τσοπ., 409-417).

MURNU G.

4147. Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen, mit historischen Vorbemerkungen. Mit einem Nachtrag herausgegeben von H. Mihăescu, Βουκουρέστι, Academiei Republicii Socialiste România, 1977.

NANETTI A.

4148. Il fondo archivistico Nani nella Biblioteca Nazionale di Grecia ad Atene. Euristica documentaria sulla Morea Veneta [Instituto Ellenico di Studi Bizantini e Postbizantini di Venezia. Ελληνολατινική Ανατολή, 3], Βενετία, 1996.

NIEHOFF-PANAGIOTIDIS J.

4149. Koine und Diglossie, Wiesbaden, Harrassowitz, 1994.

NICHOLAS N.-BALOGLOU G.

4149α. An entertaining tale of quadrupeds, New York, Columbia University Press, 2003.

ORTEGA G.- GALVIN F.

4150. Trenos por Constantinopla, estudio preliminar, texto griego, traducción, notas y comentarios, Γρανάδα, Centro de Estudios Bizantinos, Neogriegos y Chipriotas, 2003.

ODORICO P.- BÉNOU L.

4151. Le codex B du monastère Saint Jean Prodrome Serrès XIIIe-XVe, XVe-XIXe siècles (Α´ τόμ., Β´ τόμ.), Παρίσι, Éditions de l'Association «Pierre Belon», 1998.

PECORARO U.

4152. Contributi allo studio del teatro cretese. I Prologhi (Κρ. Χρ. 24, 1972, 367-388).

PELLEGRINI B.

4153. Gli arabismi nelle lingue neolatine [I, II], Brescia, Paideia Editrice, 1972.

PUCHNER W.

4154. Studien zum Kulturkontext der liturgischen Szene. Lazarus and Judas als religiöse Volksfiguren in Bild und Brauch, Lied und Legende

Südeuropas, Βιέννη, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1991.

ROMANO R.

4155. La satira bizantina dei secoli XI-XV, Τορίνο, Unione Tipografico-Editrice Torinese [Classici Craeci], 1999.

SEMOGLOU A.

4156. Le voyage outre-tombe de la vierge dans l'art byzantin, de la descente aux enfers à la montée au ciel. Préface de Claude Lepage [Βυζαντινά Κείμενα και Μελέται, 34] Θεσσαλονίκη, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 2003.

SMITH O.

4157. Towards a new approach to the byzantine vernacular romances (= Prosa y verso 331-340).

SPADARO G.

4158. La tradición manuscrita de la «Aquileida», problemas relativos a la composición y transmisión de la obra (= Prosa y verso 341-348).

4159. Varietà linguistiche e diversità semantiche nella Cronaca di Morea (ΙταλοελληνικάΙ, Rivista di cultura greco-moderna V, 1994-96, 309-333).

TRAPP E.

4160. Sprachliche Bemerkungen zum Spottgedicht des Johannes Katrares (JÖB 47, 1997, 209-212).

TZITZILIS CH.

4161. Bemerkungen zu einem russisch-griechischen Gesprächbuch des 15. Jh. (Zeitschr. f. Balkanol. 35, 1999, 78-96).

VINCENT A.

4162. Byzantium regained? The *history, advice* and *lament* by Matthew of Myra (Θησαυρ. 28, 1998, 275-347).

VOIGT W.

4163. Zu der scheinbar überraschenden Entwicklung des neugriechischen *σιμά* "nahe, dicht" und *σιμώνω* "nähern" aus dem altgriechischen *σιμός* "stumpfnasig, aufgewölbt" sowie zur Geschichte der Wortfelder "stumpfnasig" und "gedrungen, verstümmelt" (Τιμητ. Τσοπ., 783-806).

Γ΄ ΑΝΘΟΛΟΓΙΩΝ-ΣΥΛΛΟΓΩΝ

4164. *Κακλαμάνης Στ.*, Βιβλιογραφία Ερωτόκριτου (1889-2003), Ηράκλειο, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, 2003.

4165. *Κεχαγιόγλου Γ.*, Η παλαιότερη πεζογραφία μας. Από τις αρχές της ως τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο (Εισαγωγή-Παρουσίαση-Ανθολόγηση) τόμ. Β΄1-Β΄2, Αθήνα, Σοκόλης, 1999.

4166. *Κεχαγιόγλου Γ.*, Πεζογραφική Ανθολογία. Αφηγηματικός γραπτός νεοελληνικός λόγος, τόμ. Α΄: Από τα τέλη του Βυζαντίου ως τη Γαλλική Επανάσταση, τόμ. Β΄: Από τη Γαλλική Επανάσταση ως τη δημιουργία του ελληνικού κράτους, Θεσ/νίκη, Α.Π.Θ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 2001.

4167. *Μανούσακας Μ.-Πούχνερ Β.*, Ανέκδοτα στιχουργήματα του θρησκευτικού θεάτρου του ΙΖ΄ αιώνα. Έργα των ορθοδόξων Χίων κληρικών Μιχ. Βεστάρχη, Γρηγ. Κονταράτου, Γαβρ. Προσοψά. Έκδ. κριτική με εισαγ., σχόλ. και ευρετήρια, Αθήνα [Ακαδημία Αθηνών, Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού], 2000.

4168. *Μαστροδημήτρης Π.*, Η ποίηση του νέου ελληνισμού. Ι. Πρωτονεοελληνικά κείμενα. ΙΙ. Κρητική Λογοτεχνία. ΙΙΙ. Δημοτικό τραγούδι. Ανθολογία. Εισαγ., υπομνήματα, γλωσσάριο, Γ΄ έκδ. αναθεωρημένη, Αθήνα, Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, 1998.

Δ΄ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Packard Humanities Institute CD-ROM #7 (Greek Documentary Texts: Papyri and Inscriptions).

Thesaurus Linguae Graecae 8.0, CD-ROM E, University of California, Irvine, 2000.

Ε΄ ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ

α΄) ελληνόγλωσσων

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. , Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής, Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 2002.

Βεργωτής Γ., Λεξικόν λειτουργικών και τελετουργικών όρων, Θεσσαλονίκη, 1995.

Γιαγκουλλής Κ., Μικρός ερμηνευτικός και ετυμολογικός θησαυρός της Κυπριακής διαλέκτου (από το 13. αι. μέχρι σήμερα), Λευκωσία, Βιβλιοθήκη Κυπρίων λαϊκών ποιητών, αρ. 58, 1997.

Δημητρίου Ν., Λαογραφικά της Σάμου, τόμ. ΣΤ΄ και Ζ΄. Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος της Σάμου, Αθήνα, 1996.

Δημητρίου Α., Ευρετήριο και Συμπλήρωμα στα λαογραφικά της Σάμου του Ν. Δημητρίου, Αθήνα, 2002.

Επιτομή του Λεξικού της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669) του Εμμανουήλ Κριαρά. Α΄ τόμ.: *Ι. Καζάζης-Τ. Καραναστάσης*, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2001. Β΄ τόμ.: *Ι. Καζάζης-Τ. Καραναστάσης et alii*, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2003.

Ζαφειρίου Μ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σάμου, φωνητική-μορφολογία-τοπωνύμια-ονοματολογικά σε εικόνες-γλωσσάριο με ετυμολογικές παρατηρήσεις, Αθήνα, Γρηγόρης, 1995.

Θεοχαρίδης Π., ΠομακοΕλληνικό Λεξικό. Πομάχτσκου-Ουρούμτσκου Λεκσικό, Θεσσαλονίκη, Αίγειρος, 1996.

Καραγιαννόπουλος Ι., Λεξικό Βυζαντινής Ορολογίας, Οικονομικοί Όροι τόμ. Α΄, Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 1995.

Καραναστάσης Α., Ιστορικόν λεξικόν των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας, τόμ. Β΄ [Ακαδημία Αθηνών], Αθήνα 1986, τόμ. Γ΄, 1988, τόμ. Δ΄, 1991, τόμ. Ε΄, 1992.

Κατσαρός Ν., Οι αρχαιοελληνικές ρίζες του Σαρακατσάνικου λόγου, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, 1995.

Κόμης Δ., Κυθηραϊκό λεξικό, Αθήνα, Εταιρεία Κυθηραϊκών Μελετών 5, 1996.

Κοσμάς Ν., Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1997.

Κουσαθανάς Π., Χρηστικό λεξικό του ιδιώματος της Μυκόνου. Παράρτημα με ονόματα, παρωνύμια, τοπωνύμια και χάρτες, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 1996.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 1998.

Λιάπης Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα του Πηλίου, Βόλος, Ώρες, 1996.

Μαλαβάκης Ν., Βυζαντινολόγιο, Λεξικό εκκλησιαστικών και θρησκευτικών όρων, Αθήνα, Αστήρ, 1999.

Μάνεσης Στ., Ιστορικό λεξικό του μυκονιάτικου ιδιώματος, Δήμος Μυκονίων, 1997.

Μιχαηλίδης Αν., Λεξικό βυζαντινής μουσικής, Κατερίνης, Μάτι.

Μιχαλαριά-Βογιατζή Μ., Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Διαλέκτου Σύμης Δωδεκανήσου, τόμ. Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄, Αθήνα, 1991.

Μπαμπινιώτης Γ., Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας. Ερμηνευτικό, ορθογραφικό, ετυμολογικό, συνωνύμων-αντιθέτων, κυρίων ονομάτων, επιστημονικών όρων, ακρωνυμίων, Αθήνα, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., 2002.

Ξανθινάκης Α., Λεξικό ερμηνευτικό και ετυμολογικό του δυτικοκρητικού γλωσσικού ιδιώματος. Πρόλ.-επιμ.: Χ. Χαραλαμπάκης, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2000.

Παπαγγέλου Ρ., Το Κυπριακό ιδίωμα. Μέγα ΚυπροΕλληνο-αγγλικό και με λατινική ορολογία. Λεξικό ερμηνευτικό, ετυμολογικό, προφοράς, ορθής γραφής (και με πλήρη διασταύρωση), με μια διεξοδική εισαγ. του λεξικογράφου, Αθήνα, Ιωλκός, 2001.

Πασχάλης Δ., Ανδριακόν γλωσσάριον ή Λέξεις και Φράσεις εκ του γλωσσικού ιδιώματος της κοινής εν Άνδρῳ λαλιάς [Φιλοτίμῳ δαπάνῃ του εν Νέᾳ Υόρκῃ συλλόγου των Ανδρίων «Η Άνδρος», τυπογραφείον «Εστία»], Αθήνα, 1933.

Πασχαλούδης Ν., Τα Τερπνιώτικα και τα Νιγριτινά, ένα γλωσσικό ιδίωμα της Βισαλτίας Σερρών. Περιλαμβάνει στοιχεία γραμματικής, λεξικό, αντιλεξικό και δείγματα γλώσσας από τραγούδια, παροιμίες, αινίγματα, τοπωνύμια, κύρια ονόματα, Αθήνα, 2000.

Σαχίνης Δ., Το καστοριανό γλωσσάρι. Λεξικό εννοιολογικό, ερμηνευτικό, ιστορικό, ετυμολογικό του καστοριανού ιδιώματος [Καστοριανή Βιβλιοθήκη, Λαογραφία], Καστοριά, Καστοριανή Εστία, 1996.

Σπίντιος Ζαχ., Δαρνακικό Γλωσσάρι, Σέρρες, 1955.

Σπυρώνης Στ., Τι δεν είναι ελληνικό στην ελληνική γλώσσα. Τα τουρκικά στη γλώσσα που μιλάμε, λεξικογραφημένα με 7.000 περίπου ελληνικά επώνυμα τουρκικής καταγωγής, Αθήνα, Μιχαλάς Τάκης, 1996.

Τομπαΐδης Ε.-Συμεωνίδης Π., Συμπλήρωμα στο Ιστορικόν Λεξικόν της Ποντιακής Διαλέκτου του Α. Α. Παπαδόπουλου [Περιοδικό «Αρχείον Πόντου», 23], Αθήνα, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών, 2002.

Τσίκης Ν., Γλωσσικά από το Πυργί της Χίου, Αθήνα, Σύλλογος Πυργουσών Αττικής «Το Πυργί της Χίου», 2002.

Τσοπουρίδης Θ., Λεξικό Ποντιακής Διαλέκτου, α) από τη νεοελληνική στην ποντιακή διάλεκτο β) από την ποντιακή διάλεκτο στη νεοελληνική, Θεσσαλονίκη, Όμηρος, 1998.

Φυτιλής Γ., Η λαλιά των Σαρακατσάνων, Θεσσαλονίκη, 1995.

β΄) ξενόγλωσσων

Aerts W.-Hokwerda H., Lexicon on the Chronicle of Morea, Egbert Forsten, Groningen, 2002.

Avotins I., On the Greek of the Novels of Justinian. A supplement to Liddel-Scott-Jones together with Observations on the Influence of Latin on Legal Greek [Altertums-wissenschaftliche Texte und Studien, Band 21], Χιλντεσχάιμ-Ζυρίχη-Νέα Υόρκη, Olms, 1992 .

Battaglia S., Grande dizionario della lingua italiana, Τορίνο, UTET, 1999.

Cecchetti B., Saggio di un dizionario del linguaggio archivistico veneto (Ristampa dell' edizione di Venezia, 1888), [Collàna di Bibliografia e stòria veneziàna, 12], Sàla Bolognese, Arnaldo Forni, 1978.

Dauzat A., Dubois J., Mitterand H., Nouveau Dictionnaire étymologique et historique, Παρίσι, Références Larousse [langue française], 1971.

Du Cange, Glossarium mediae et infimae latinitatis.

Encyclopaedia of Islam, νέα έκδ., τόμ. I-XI, Λέϊντεν-Παρίσι, 1956-2003.

Godefroy Fr., Lexique de l'ancien français [Librairie Honoré Champion, éditeur], Παρίσι, 1990.

Montanari Fr., Vocabolario della lingua greca, Milano, Loescher, 2002-3.

Mutinelli F., Lessico Veneto. (Ristampa anastatica dell' edizione di Venezia, 1851). [Collàna di Bibliografia e stòria veneziàna, 11], Bologna, Arnaldo Forni, 1985.

Nazari G., Dizionàrio Veneziano-Italiano e regole di grammatica. (Ristampa anastatica dell' ediziòne di Belluno, 1876). [Collàna di Bibliografia e stòria veneziàna, 16], Bologna, Arnaldo Forni.

ΣΤ΄ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

α΄) ελληνόγλωσσων

Βυζαντινός Δόμος, Αθήνα 1987 κ. ε.

Γλώσσα, περιοδική έκδ. γλωσσικής παιδείας, Αθήνα, 1998 κε.

β΄) ξενόγλωσσων

Cretan Studies, edited by W. F. Bakker, Amsterdam; C. Davaras, Hagios Nikolaos; R. F. Willetts, Birmingham; general editor A. M. Hakkert, Amsterdam, Άμστερνταμ, Adolf M. Hakkert, 1988 κε.

Ζ΄ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Πεπραγμένα του ΣΤ΄Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Χανιά, 24-30 Αυγούστου 1986), τόμ. Β΄, Γ΄, Χανιά 1990-1991).

Πεπραγμένα του Ζ΄Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Ρέθυμνο, 25-31 Αυγούστου 1991), τόμ. Β΄1, Β΄2, Γ΄1, Γ΄2, Ρέθυμνο, 1995.

Medioevo Romanzo e Orientale, II Colloquio Internazionale Napoli, 17-19 Febbràio 1994 [Rubbettino 1995].

Prosa y verso en griego medieval [Rapports of the international congress "Neograeca Medii Aevi III", Vitoria 1994, J. M. Egea, J. Alonso], A. M. Hakkert editeur, Άμστερνταμ, 1996.

Η΄ ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

Παναγιωτάκης Ν., Άνθη Χαρίτων. Μελετήματα ... συγγραφέντα υπό των υποτρόφων του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας ... τυπωθέντα μετά πολλής επιμελείας και διορθώσεως υπό Νικολάου Παναγιωτάκη, Βενετία, Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας [Βιβλιοθήκη αρ. 18], 1998.

Αφιέρωμα στον *Εύδοξο Θ. Τσολάκη*, Λόγια και δημώδης γραμματεία του ελληνικού μεσαίωνα, Πρακτικά Θ΄ Επιστημονικής Συνάντησης (11-13 Μαΐου 2000), Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ-Φιλοσοφική Σχολή-Τμήμα Φιλολογίας-Τομέας Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών, 2002.

«Πορευθέντες» ... Χαριστήριος τόμος προς τιμήν του *αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστάσιου* (Γιαννουλάτου), Αθήνα, Αρμός, 1997.

Φιλερήμου Αγάπησις. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή *Αγ. Γ. Τσοπανάκη* [Στέγη γραμμάτων και τεχνών Δωδεκανήσου. Σειρά αυτοτελών εκδόσεων, αρ. 20], Ρόδος, 1997.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

α′) Ελλήνων

Αγαπητός Α.	3980
Αγγέλου Α.	3936α
Ακανθόπουλος Π.	3935
Αλεξίου Στ.	3941
Αργυρίου Α.	3933
Ασδραχάς Σ.	3963
Βασιλείου Π.	3972, 3999
Γαρίτσης Κ.	3950, 3951
Δανέζης Γ.	3985, 3997
Δέδες Δ.	3946
Δετοράκης Θ.	3960
Δημητρουλόπουλος Χ.	3976
Δουλαβέρα Β.	3969
Ηλιούδης Ν.	3953, 3954
Κακλαμάνης Στ.	3949, 3985
Κακουλίδη-Πάνου Ε.	3929, 3936, 3956, 3959
Καραναστάσης Τ.	3963
Κατσαρός Β.	3970
Κεχαγιόγλου Γ.	4165, 4166
Κοτζαγεώργης Φ.	3948
Κωστής Κ.	3963
Λαμπάκης Στ.	3964
Μανάδης Ν.	3990
Μανούσακας Μ.	4167
Νικολόπουλος Γ.	3930
Παναγιωτάκης Ν.	3939
Παπαθωμόπουλος Μ.	3996
Πετμεζάς Σ.	3963
Τσελίκας Α.	3953, 3954

β′) Ξένων

Bakker W.	3965
Egea J.	4002
Gemert A. v.	3965
Holton D.	3994
Hult K.	3980
Klein W.	3921
Odorico P.	3963
Olsen B.	3986
Puchner W.	3983, 3998, 4167
Rigo A.	3994
Smith O.	3980

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων και μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη όλων των έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α′, Β′, Ε′, Ζ′, Η′, Θ′, Ι′, ΙΑ′, ΙΒ′ και ΙΔ′ του Λεξικού (ο Γ′ και ο Δ′ δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία, προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοιχία τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών. Ο δέκατος τρίτος τόμος του Λεξικού περιέλαβε ευρετήρια των δώδεκα προηγούμενων τόμων.

Τόμ. Α′	αρ.	1-1460
Τόμ. Β′	αρ.	1461-2040
Τόμ. Ε′	αρ.	2041-2504
Τόμ. Ϛ′	αρ.	2505-2580
Τόμ. Ζ′	αρ.	2581-2726
Τόμ. Η′	αρ.	2727-2845
Τόμ. Θ′	αρ.	2845α-3002
Τόμ. Ι′	αρ.	3003-3201
Τόμ. ΙΑ′	αρ.	3202-3388
Τόμ. ΙΒ′	αρ.	3389-3648
Τόμ. ΙΔ′	αρ.	3649-3917
Τόμ. ΙΕ′	αρ.	3918-4168

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α΄) με ελληνικό τίτλο

Αγαπ., Αμαρτ. Σωτ. = 3918
Αγαπ., Βίος Ιωάσ. = 3921
Αγαπ., Γεωπον. = 2042
Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) = 3389
Αγαπ., Εκλόγ. = 3919
Αγαπ., Καλοκ. = 3920
Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα = 2041
Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) = 2910
Αγαπ., Νέος Παράδ. = 2063
Αγν., Θρησκ. δράμ. = 3998
Αγν., Ποιήμ. = 155
Αγν., Σκωπτ. Στ. = 3232
Αθανάσιος εξ Αγράφων = 3618
Αιν. άσμ. = 359
Αιτωλ., Βοηβ. = 5
Αιτωλ., Μύθ. = 3
Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) = 3649
Αιτωλ., Μύθ. (Legr.) = 2
Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. = 4
Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. = 4
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α΄ = 2504
Ακολ., Αρσεν. = 2087
Ακ. Σπαν. = 112
Αλεξ. = 2098
Άλ. Κύπρ. = 1485
Αλλατ., Σύμβ. Αθαν. = 307
Αλφ. = 115
Αλφ. καταν. = 2091
Αλφ. (Mor.) = 117
Αλφ. (Μπουμπ.) = 116
Αλφ. (Μπουμπ.) Κ = 787
Αλφ. ξεν. = 119
Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) = 3678
Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) = 3678
Αλφ. (Πασχ. -Παπαδ.) = 2090
Αμ. παράκλ. = 120
Αναγν., Ημιάμβ. = 2062
Αναγν., Στ. πολιτ. = 6
Ανακάλ. = 121
Ανακάλ. (Pertusi) = 3395α
Ανάλ. Αθ. = 122
Αναστάσιος, Λόγ. εγκωμιαστικός Βησσαρ. Λαρίσ. = 3650
Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. = 3400
Άνθ. χαρ. = 2092
Άνθ. χαρ. (Βεν.) = 3667α
Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) = 3667
Άννα Κομν. = Άννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Αντων., Βίος οσ. Συμ. = 3923
Ανυφάντρα = 3212
Ανων., Ιστ. σημ. = 205
Αξαγ., Κάρολ. Ε΄ = 7
Απαρν. = 123
Αποκ. Θεοτ. = 126
Αποκ. Θεοτ. (Pern.) = 125
Απόκοπ. = 57
Απόκοπ.^{2} = 2582
Απόκοπ. Επίλ. Ι = 57
Απόκοπ. (Παναγ.) = 3392
Απολλών. = 127
Απολλών. (Wagn.) = 130
Αποφθ. = 2188
Αποφθ. πατέρ. = 354
Αραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλ. = 2160
Αργυρ., Βάρν. Κ = 8
Αρέθ., Επιστ. = 308
Αρμεν., Εξάβ. = 2043
Αρμούρ. = 132
Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) = 3024

Αρσ., Βασ. Ρωσών = 3924
Αρσ., Κόπ. διατρ. = 9
Άρχ. Μεγ. Β = 118
Άρχ. Μεγ. Ρ = 116
Άσμα Κύπρ. = 135
Άσμα Μάλτ. = 134
Άσμα πολ. = 133
Άσμα σεισμ. = 136
Ασσίζ. = 137
Ατταλ. = Μιχ. Ατταλειάτης (έκδ. Βόννης)
Αχέλ. = 10
Αχιλλ. (Haag) L = 140
Αχιλλ. L = 139
Αχιλλ. Ν = 139
Αχιλλ. Ο = 138
Αχιλλ. (Smith) Ο = 3398
Αχιλλ. (Smith) Ν = 3980
Αχμέτ., Ον. = 309

Βακτ. αρχιερ. = 141
Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) = 3935
Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης) = 2179
Βακτ. αρχιερ. (κώδ. 1373, ΕΒΕ) = 3213
Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) = 3202
Βασιλ. Κεφάλ. παραιν. = 3390
Βέλθ. = 143
Βελλερ., Επιστ. = 1461
Βεν. = 1489
Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ = 3651
Βεν. κείμ. = 124
Βεν. (Λάμπρ.) = 164
Βεντράμ., Γυν. = 11
Βεντράμ., Φιλ. = 12
Βησσ., Επιστ. = 13
Βησσαρ., Διαθ. = 3668
Βίος αγ. Ηλία = 2093
Βίος αγ. Ιωάνν. Ελεήμ. = 3975
Βίος αγ. Κυπρ. = 355
Βίος αγ. Νικ. = 147
Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) = 3949
Βίος Αισώπ. = 1487
Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) = 3996
Βίος Αισώπ. W (Παπαθωμ.) = 3995
Βίος Αλ. = 113
Βίος Αλ.^{2} = 2588
Βίος Αλ. (v. Thiel) = 2737
Βίος Αρχίππ. = 1519
Βίος γέρ. V = 250
Βίος Δημ. Μοσχ. = 148
Βίος Ευθυμ. πατριάρχ. = 1520
Βίος Θεοδ. Συκ. = 2094
Βίος Ιωσήφ = 3974
Βίος Κοσμά Μαϊουμά = 3215
Βίος οσ. Αθαν. = 149
Βίος Φιλαρ. = 3978
Βλαστού, Επιστ. = 1462
Βλεμμ., Δουκ. = 310
Βλεμμ., Λάσκ. = 311
Βλεμμ., Ποίημ. = 312
Βοσκοπ. = 150
Βοσκοπ.^{2} = 2582
Βουστρ. = 14
Βουστρ., (Κεχ.) = 3928
Βραχ. χρον. = 2226
Βυζ. Ιλιάδ. = 2106
Βυζ. κάλ. = 366
Βυζ. σκωπτ. τραγ. = 356

Γαδ. διήγ. = 151
Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) = 3999
Γαδ. διήγ. (Pochert) = 3669
Γαδ. διήγ. (Wagn.) = 152
Γέν. Ρωμ. = 242
Γερασ., Έτ. στ. = 313
Γερμ. Λοκρ., Γράμμ. = 2044
Γερμ., Ον. = 314
Γεωργ. Ακροπολ., Χρον. Συγγρ. = Γεωργίου Ακροπολίτου, Χρονική Συγγραφή (A. Heisenberg, Λειψία 1903)
Γεωργηλ., Βελ. = 15
Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) = 3204
Γεωργηλ., Θαν. = 17
Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) = 16

Ημερολ. = 3220
Ηπειρ. = 365

Θάν. Μ. Καντ. = 2854
Θαύμα αγ. Νικ. = 3971
Θαύμα αγ. Νικολ. α' = 2103
Θαύμα αγ. Νικολ. β' = 2104
Θεματογραφία = 2737α
Θεολ., Τζίρ. = 32
Θεόφιλος Καμπανίας = 2848
Θεοφ., Χρον. = 322
Θησ. = 178
Θησ. (Foll.) = 181
Θησ. (Morgan) = 182
Θησ. (Schmitt) = 179
Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) = 3985
Θρ. αλ. = 189
Θρ. Θεοτ. = 183
Θρ. Κύπρ. Κ = 185
Θρ. Κύπρ. Μ = 184
Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) = 2738
Θρ. Κων/π. Β = 192
Θρ. Κων/π. Βαρβ. = 190
Θρ. Κων/π. διάλ. = 191
Θρ. Κων/π. Η = 186
Θρ. Κων/π. (Mich.) = 2105
Θρ. Κων/π. Πολλ. = 188
Θρ. Κων/π. Ρ suppl. = 187
Θρ. Μιχ. = 3969
Θρ. Παναγ. = 1496
Θρ. πατρ. = 193
Θυσ. ² = 196
Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) = 3672
Θωμάζος Παριτζίνος [Πρόλ. Somav.] = 3391

Ιακ., Παραιν. = 33
Ιατροσ. = 198
Ιατροσ. κώδ. = 197
Ιατροσόφ. = 364
Ιατροσόφ. (Oikonomu) = 2739
Ιερακοσ. = 23
Ιερόθ. Αββ. = 1
Ιμπ. = 200
Ιμπ. (Lambr.) = 1497
Ιμπ. (Legr.) = 199
Ιντ. κρ. θεάτρ. = 201
Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης) = 2334
Ιστ. Βατοπ. = 142
Ιστ. Βλαχ. = 50
Ιστ. Ενετ. = 3987
Ιστ. Ηπείρ. = 38
Ιστ. μακαρ. Μάρκο = 2729α
Ιστορ. Αθέσθη = 2856
Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. = 2876
Ιστ. οθωμ. = 4000
Ιστ. πατρ. = 203
Ιστ. πολιτ. = 204
Ιωακ. Κύπρ. = 35
Ιωάνν. ιερ. = 36
Ιωάσαφ, Στ. Νοταρ. = 2849
Ιων. = 206

Καβαλίστας = 3006
Κακή μάννα = 207
Καλλίμ. = 208
Καλλίμ. (Lambr.) = 2107
Καλλίμ. (Pichard) = 209
Καλλιν., Βίος Υπατ. = 2054
Καλόανδρ. (Δανέζης) = 3419
Καλόανδρ. (Κεχ.) = 3992
Καλορείτ., Περί ματ. βίου = 2055
Καλορείτ., Στ. = 2056
Καλοσ., Χαλκ. = 324
Καλούδ., Προσκυν. = 2057
Καματηρ., Εισαγ. αστρον. = 325
Καμεν. = 323
Καναν. = 37
Καναν. (Pinto) = 3935α
Κανον. διατ. = 3401
Καραβ. = 173
Καραντην. = 1464
Καρτάν., Άνθ. = 326
Καρτάν., Διαθ. = 2058
Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. Φ. = 3007
Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. = 3207
Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) = 3936

Κατάγρ. Χαριτόπ. = 384
Κατά ζουράρη = 2216
Κατάλ. οικουμ. συν. = 2279
Κατάλ. πατριαρχ. = 1526
Κατάλοιπ. Λάμπρ. = 381
Κατζ. = 106
Κάτης = 210
Κάτης (Χόλτον) = 3993
Κατσαΐτ. = 327
Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
Κεδρ. = 328
Κείμ. αγ. Δημ. = 368
Κείμενα ανέκδ. (Thomson) = 3221
Κεκ., Στρατ. = 329
Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών = 2059
Κίνναμ. = 330
Κλήμ. λαϊκ. = 303
Κοδρικά, Εφημερ. = 3936α
Κολοφ. = 2360
Κομν., Διδασκ. Δ = 263
Κομν., Διδασκ. Ι = 263
Κομνηνής Άννας Μετάφρ. = 2741
Κομνηνού, Προσκυν. = 3008
Κονταρ., Ιστ. Αθ. = 3938
Κόρη = 3222
Κορων., Μπούας = 41
Κουρσάρ. = 386
Κρασοπ. = 284
Κρασοπ. (Eideneier) = 3223
Κρ. Βαρλ. Ιωάσ. = 1151
Κρ. δημ. τραγ. = 358
Κριτοπούλ., Γραμματ. = 2060
Κρ. συμβόλ. = 392
Κυνοσ. = 23
Κυπρ. άσμ. = 360
Κυπρ. ερωτ. = 211
Κυπρ. νόμ. = 3116
Κυπρ. χφ. = 380
Κυρίλλ., Επίστ. = 1511
Κύριλλ. Κων/π. = 331
Κυρίλλου, Ρωσσ. περιγρ. = 2061
Κωδ. = 333
Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου = 2366
Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. = 3030
Κώδ., Παρέκβ. = 332
Κώδ. Πάτμου Ι, ΙΙ = 4123
Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) = 2262
Κώδ. Χρονογρ. = 302
Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) = 2592α

Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. = 2234
Λαυρ., Οπτασία Λ. = 3955
Λαυρ., Οπτασία Σ. = 3956
Λεηλ. Παροικ. = 212
Λεξ. = 213
Λεξ. Μακεδ. = 214
Λέοντ., Αίν. = 43
Λέοντ., Αίν. (Knös) = 1888
Λέοντ., Αποκ. = 2065
Λίβ. Esc. = 217
Λίβ. (Lamb.) Ν = 217
Λίβ. Ν = 216
Λίβ. Ρ = 215
Λίβ. Sc. = 217
Λίβ. (Αγαπητός) = 3674
Λίμπον. = 58
Λόγ. νουθ. = 367
Λόγος ωφέλιμος = 2108
Λόγ. παρηγ. L = 220
Λόγ. παρηγ. Ο = 219
Λουκάνη, Άλ. Τροίας = 2849α
Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. = 2850
Λούκαρ., Διάλογ. = 3208-9

Μακρεμβ., Υσμ. = 30
Μαλαξός, Νομοκ. = 3009
Μαλιασσηνού, Ενύπνιο = 3656
Μανασσ., Αρίστ. = 47
Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) = 1466
Μανασσ., Ποίημ. ηθ. = 45
Μανασσ., Χρον. = 46
Μανολ., Επιστ. = 1467
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. = 3010
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ². = 3942

Τζάνε Εμμ., Εις έπαινον Α. Κορνάρου = 3658α
Τζάνε Εμμ., Εις Θεοτ. = 3685α
Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. = 59
Τζάνε, Κατάν. = 2731
Τζάνε, Κρ. πόλ. = 59
Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3659
Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) = 2583α
Τζάνε, Φιλον. = 3660
Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. = 2067
Τζέτζη, Αλληγ. Ιλ. = Tzetzae Allegoriae Iliadis. Accedunt Pselli Allegoriae curante Jo. Fr. Boissonade, Lutetiae 1851
Τραγ. Αληδ. = 2089
Τραγ. Σούσ. = 377
Τραπεζούντιος, Νομοκ. = 3020
Τριβ., Ρε = 90
Τριβ., Ρε (Ζώρ.) = 91
Τριβ., Ταγιαπ. = 90
Τριγώνη, Προσκυν. Αγ. Όρους = 2077
Τρωικά = 280
Τσιρίγ., Επιστ. = 1480
Τυπ. Θεοτ. Κεχαρ. = 3047
Τωμ. Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' = 2328

Υγρομαντ. = 3408
Υμν. Παναγ. = 282

Φαλιέρ., Ενύπν. = 95
Φαλιέρ., Ενύπν.² = 2735
Φαλιέρ., Ενύπν. (Schmitt) = 99
Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) = 2080
Φαλιέρ., Θρ. = 2079
Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) = 3965
Φαλιέρ., Ιστ.² = 2735
Φαλιέρ., Ιστ. Α = 96
Φαλιέρ., Ιστ. Ν = 2078
Φαλιέρ., Ιστ. V = 97
Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) = 2080
Φαλιέρ., Λόγ. = 95
Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v.Gem.) = 2510
Φαλιέρ., Ρίμ. AN = 95
Φαλιέρ., Ρίμ.(Bakk.-v. Gem.) = 2081
Φαλιέρ., Ρίμ. L = 98
Φαλλίδ. = 195
Φαλλίδ. (Παναγ.) = 3774
Φιορεντίνος = 2863α και 2985α
Φλώρ. = 283
Φλώρ. (Hess.) = 1509
Φορτουν. = 100
Φορτουν. (Vinc.) = 2736 και 2083
Φυλλ. Αλ. = 352
Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) = 2589α
Φυσιολ. = 285
Φυσιολ. Β = 287
Φυσιολ. (Kaim.) = 2122
Φυσιολ. (Legr.) = 286
Φυσιολ. Μ = 339
Φυσιολ. (Offerm.) G = 2121
Φυσιολ. (Offerm.) M = 2121
Φυσιολ. (Sbord.) = 289
Φυσιολ. V = 1409
Φυσιολ. (Zur.) = 288
Φυτολ. κείμ. = 379
Φωτειν., Νομ. Πρόχ. = 3021

Χειλά, Χρον. = 102
Χίκα, Επίγρ. = 103
Χίκα, Μονωδ. = 103
Χίκα, Μονωδ. (χφ. Λαύρας) = 3665
Χορτασμ., Ημερολ. = 1481
Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. = 3620
Χούμνου, Κοσμογ. = 2085
Χούμνου, Π.Δ. = 109
Χούμνου, Π.Δ. (Πολ. Λ.) = 108
Χρησμ. = 290
Χρησμ. (Βέης) = 291
Χρησμ. (Λάμπρ.) = 381
Χριστ. διδασκ. = 2123
Χρον. = 295
Χρον. Αθ. = 292
Χρον. βασιλέων = 2864
Χρον. Γαλαξ. = 318

Χρον. Γαλαξ. (Αναγν.) = 3653
Χρον. Μορ. Egea = 4002
Χρον. Μον. I = 383
Χρον. Μον. K = 382
Χρον. Μον. T = 382
Χρον. Μορ. H = 296
Χρον. Μορ. P = 296
Χρον. Πασχ. = 372
Χρον. σημ. του 1514 = 3682
Χρον. σουλτ. = 299
Χρον. σουλτ. προσθ. = 1510
Χρον. Στέψ. Μαν. Β' = 2124
Χρον. Τόκκων = 2125
Χρον. 1570 = 300
Χρονογρ. (Λαμψ.) = 3048
Χρονολ. πίν. βασ. = 304
Χρύσανθος Νοταράς, Οδοιπορ. = 3016
Χρυσίου, Βίος Ιωάνν. = 1516
Χρύσιππ. = 2086
Χρυσόβ. Ανδρ. Β' = 385
Χρυσόβ. του 1364 = 2497
Χωνιάτη, Παράφρ = 2865

Ψελλού, Δεισ. = 346
Ψελλού, Ερμην. μερών σώμ. = 348
Ψελλού, Κοινολ. = 347
Ψελλού, Στ. πολιτ. = 345
Ψελλού, Στ. πολιτ. (Boisson) = 1517
Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. = 111
Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) = 110
Ψευδο-Δωρ. = 2186
Ψευδο-Δωρ., Διον. Β' = 348α
Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. = 349
Ψευδο-Συμ. = 350
Ψευδο-Σφρ. = 1483
Ψευδο-Χρυσόστ., Λόγ. = 1518

Ωροσκ. = 305

β') με ξένο τίτλο

Act. Dionys. = 1566α
Act. Doch. = 3002
Act. Esph. = 2437
Act. Ivir. = 3579 και 3580
Act. Kastam. = 2694
Act. Kutl. = 2438
Act. Kutl.² = 3355
Act. Lavr. = 2440
Act. Pantocr. = 3575
Act. patr. = 2434
Act. Prôt. = 2459
Act. Saint-Pantél. = 2981
Act. Xen. = 2465
Act. Xen.² = 3201
Act. Xér. = 2353
Alexanderroman[b] = 353
Assises = 3683
Byz. Kleinchron. = 2726 και 2743

Ch. pop. = 154
Chron. brève = 294
Chron. brève (Loen.) = 294
Chron. br. (Loen.) = 293
Cod. Mon. Prodr. = 4151
Croce = 3233α (βλ. Προσθ. ΙΑ τόμου)

Divân = 273

Gesprächb. = 258

Hagia Sophia = 3666
Hist. imp. = 202
Hist. imp. (Rochow) = 1525

Itinéraire = 239

Β΄ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο μας, συντομογραφείται ο τίτλος τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α΄) ελληνόγλωσσων

Ανδρ., Ιδ. Μελ. = Ν.Π.Ανδριώτης, Το γλωσσικό ιδίωμα του Μελενίκου
Ανδρ., Σημασ. = 441
Ανδρ., Σημασ.εξ. = 443
Ανδρ. Φάρασ. = 435
Αντουράκης, Χριστ. όροι = 3413
Αντωνιάδ. = Αντωνιάδη Σ.

Βαγιακ. = Βαγιακάκος Δ.
Βαγιακ., Βίος επών. = 3052
Βαγιακ., Πύργοι και κάστρα = 2746α
Βαλ., Ανθολ. = 1411
Βαρναλίδης, Χαριστ. = 3054
Βισβίζ. = Βισβίζης Ι.
Βισβίζ., Κοινοτ. διοίκ. = 1584
Βλάσση, εδέσμ. = 4022
Βλαχογ. = Βλαχογιάννης Γ.
Βογιατζ. = Βογιατζίδης Ι.
Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ. = 1589
Βραν. = Βρανούσης Λ.
Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α′= 2749
Βραν., Ιστ. Ιωαννίν. = 1592
Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ = 1591

Γαβαλάς, Σίκιν. = 1593
Γεννάδ., Πτηνοτρ. = 486
Γεωργακ. = Γεωργακάς Δ.
Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. = 2176
Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι = 2878
Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. = 2749β
Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. = 2561

Δειν. = Δεινάκις Στ.
Δεκαβ. = Δεκαβάλλας Α.
Δένδ. = Δένδιας Μ.
Δερμιτζάκης, Λαϊκότ. κρητ. λογοτεχν. = 3420
Δετοράκης, Βενετοκρ. μελετ. = 4028
Δετοράκης, Λοιβή = 3714
Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. = 3245
Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. = 2182
Δραγ. = Δραγούμης Στ.

Ευαγγελ., Ιστ. θεάτρ. Κεφαλλην. = 1599
Ευαγγελ.-Νοταρά, Σημ. Κωδ. = 3064

Ζαγαν., Φαρμ. φυτά = 525
Ζακυθ., ΒΙ = Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
Ζαχαρ. = Ζαχαριάδου Ε.
Ζαχαρ., Χρον.σουλτ. = 1600
Ζέπ. = Ζέπος Π.
Ζώρ. = Ζώρας Γ.
Ζώρ., Βυζ.ποίησ. = 1414
Ζώρ., Περί την Άλ. Κων/π. = 1417

Θαβώρ. = Θαβώρης Α.
Θαβώρ., Ουσιαστ. = 1606
Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. = 536
Θεοχ., Διαθ. = 1418
Θεοχ., Τζαμπλάκ. = 1544
Θωμοπούλου, Τοπων. = 537
Κακ.-Πάνου = Κακουλίδη-Πάνου Ελένη
Κακρ. = Κακριδής Ι.
Καλιτσ. = Καλιτσουνάκης Ι.
Καλιτσ., θωρώ = 1611
Καλιτσ., Μαγικ. παπ. = 1611
Καλλέρ. = Καλλέρης Ι.
Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. = 2610α
Κανελλόπ., Ονοματολ. = 3068α
Καραγ., Βυζ. διπλ. = 1613
Καραγ., Βυζ. διπλ.[2] (εκθέτης) = 2195
Καραγιάννη, Διγενής = 2527
Καρακάσης, Μουσ. όργανα = 3437
Καραν. = Καραναστάσης
Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης = 2198

Καρανικόλα Σ., και Αλ., Παροιμ. Συμ. = 2759
Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. = 3439
Καρατζ. = Καρατζάς Στ.
Καρατζ., Υποκορ. Κύμης = 554
Καρολ. = Καρολίδης Π.
Κατσουρ. = Κατσουρός Α.
Καψ. = Καψωμένος Στ.
Κεχ. = Κεχαγιόγλου Γ.
Κεχ., Παλαιότ. Πεζ. = 4165
Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ. = 4166
Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. = 2207
Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. = 3739
Κοντοσόπ. = Κοντοσόπουλος
Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. = 1620
Κοραή, Άτ. = 578
Κοραή, Λεξιλ. σημ. = 579
Κοτσοβίλλη, Εξαρτ. πλοίων = Περί εξαρτισμού των πλοίων
Κουγ. = Κουγέας Σ.
Κουκ. = Κουκουλές Φ.
Κουκ., ΒΒΠ = 633
Κουκ., Ελλην. πάπυρ. = 588
Κουκ., Ευστ. Γραμμ. = 626
Κουκ., Ευστ. Λαογρ. = 623
Κουκ., Παρατηρ. παπύρ. = 587
Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ. = 1623
Κρεκούκια, Προγν. καιρού = 655
Κριαρ. = Κριαράς Ε.
Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ. = 1421
Κριάρη, Κρ. άσμ. = 357α
Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτόκρ. = 670
Κριαρ., Μεσαιων. Μελετ. = 3255
Κυριακ. = Κυριακίδης Στ.
Κυριακ., Διγ. Ακρ. = 710
Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά = 718
Κωστούλα Δ., Αγάπ. Λάνδ. = 2910

Λάζαρης, Λευκαδ. = 2223
Λάμπρ. = Λάμπρος Σπ.
Λαμψ. = Λαμψίδης Ο.
Λορεντζ. = Λορεντζάτος Π.
Λουκάτ. = Λουκάτος Δ.
Λουκόπ., Αιτωλ. = 742
Λουκόπ., Γεωργ. = 746
Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ. = 747
Λουκόπ., Παιγνίδια = 743
Λουκόπ., Ποιμ. = 745
Λουκόπ., Πώς υφαίνουν... = 744

Μανάφη, Τυπ = 2236
Μανούσ. = Μανούσακας Μ.
Μανούσ., Ανέκδ., πατρ. γράμμ. = 1550
Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ. = 4167
Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. = 4049
Μαστροδημήτρης, Ποίηση ν. Ελληνισμού = 4168 βλ. και 3617
Μαυρ., Εκλ. Α′ = 1424
Μέγ. = Μέγας Γ.
Μενάρδ. = Μενάρδος Σ.
Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. = 1655
Μενάρδ., Τοπων. μελ. = 2244
Μέντζου, Οικον.-κοινων. βίος = 3469
Μηλιαρ. = Μηλιαράκης Α.
Μηνάς Ιδιώμ. Καρπάθου = 3101
Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. = Κ. Μηνάς, Η γλώσσα των δημοσιευμένων μεσαιωνικών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας
Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. = 3265
Μητσάκη, Αχιλ. = 780
Μητσάκη, Εμψυχούν ύδωρ, 1983 = 2924
Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ. = Μιχαηλίδης-Νουάρος Γ.
Μπαμπιν., Υποκορ. = 1665
Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου = 2617α
Μπουμπ. = Μπουμπουλίδης Φ.
Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ. = 783
Μυστακ., Έλλην, Γραικός = 1670

β′) ξενόγλωσσων

Γ′ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κ.λ.π., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α′) σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ = Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών
Αθ. = Αθηνά
ΑΘΛΓΘ = Αρχείον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
Αμάλθ. = Αμάλθεια, τριμηνιαίον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-Λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασηθίου (Άγ. Νικόλαος Κρήτης)
Άνθη Χαρίτων = Παναγιωτάκης Ν., τιμητικός τόμος, 1998.
Αντιχάρ. Ανδρ. = Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη
ΑΠ = Αρχείον Πόντου
Αρχές νεοελλ. λογοτ. = Αρχές της νεοελληνικής λογοτεχνίας, τόμ. Α′, Β′
Α′ Συμπ. "Καθ. ζωή" = Πρακτικά Α′ Διεθνούς Συμποσίου: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο
Αφ. Άμ. = Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Άμαντον
Αφ. Καρατζά = Αντίχαρη, Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη Καρατζά
Αφ. Κριαρ. = Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Κριαρά
Αφ. Λ. Πολ. = Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη
Αφ. Milliex = Ελληνογαλλικά. Αφιέρωμα στον Roger Milliex
Αφ. Σβορ. = Αφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο
Αφ. Στράτ. = Αφιέρωμα στον Ανδρέα Ν. Στράτο
Αφ. Τριαντ. = Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Αφ. Τσολ. = Αφιέρωμα στον Εύδοξο Τσολάκη
Αφ. Χατζιδ. = Αφιέρωμα εις Γ.Ν. Χατζιδάκιν

Βυζαντ. = Βυζαντινά
Βυζ. Δόμ. = Βυζαντινός Δόμος, Αθήνα 1987 κ.ε.

Βυζ. Μελ. = Επετηρίς "Βυζαντιναί Μελέται"

Γρηγ. Παλ. = Γρηγόριος Παλαμάς

ΔΑΕ Κερκ. = Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας
ΔΕΚΣ = Δελτίο Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών= Κυπρ. Σπ.
Δελτ. Ιον. Ακαδ. = Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας
ΔΙΕΕΕ = Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος
ΔΧρ. ΑΕ = Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
Δωδεκαν. = Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ. = Δωδεκανησιακόν Αρχείον
Δωδεκαν. Χρον. = Δωδεκανησιακά Χρονικά
Δωδώνη = Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων

Ε. Εσπ. = Εώα και Εσπέρια
ΕΑΙΕΔ = Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου
ΕΓΔΣΠΘ = Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΒΣ = Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών
ΕΕΗΛ.Μ. = Επετηρίς Εταιρείας Ηλειακών Μελετών
ΕΕΚΣ = Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
ΕΕΚυκλ.Μ = Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών
ΕΕΠ = Επιστημονική Επετηρίς. Εθνικόν Πανεπιστήμιον
ΕΕΣΝΟΕΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΣτερεολλ.Μ = Επιστημονική Επετηρίς Στερεοελλαδικών Μελετών
ΕΕΦΣΠΑ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΕΦΣΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΘ (περ. β′, τεύχ. Φιλ.) = Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης περ. β′, τεύχος Φιλολογίας
ΕΕΦΣΠΚ = Αριάδνη, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης
Εικοσιπεντ. Κόντου = Εικοσιπενταετηρίς της καθηγεσίας Κων/νου Σ. Κόντου
ΕΚΕΙΕΔ = Επετηρίς του Κέντρου ερεύνης της ιστορίας του ελληνικού δικαίου
ΕΛΑ = Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου
Ελλην. = Ελληνικά
Ελλην. Δημ. = Ελληνική Δημιουργία
Ελλην. Διαλεκτ. = Ελληνική Διαλεκτολογία
ΕΜΑ = Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου
Επ. Επετ. Δ.Σ.Θ. = Επιστημονική Επετηρίδα Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
Επετ. Κύπρ. = Επετηρίς (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία
Επετ. Παρνασσ. = Επετηρίς Παρνασσού

Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ = Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας
Εραν. = Ο Ερανιστής

ΗΜΕ = Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος
Ηπειρ. Χρον. = Ηπειρωτικά Χρονικά

Θησαυρ. = Θησαυρίσματα
Θρακ. = Θρακικά

Ιταλοελλ. = Ιταλοελληνικά

Κακρ., Μελέτ. άρθρ. = Ι. Θ. Κακριδή, Μελέτες και άρθρα
Κεφαλλ. Χρον. = Κεφαλληνιακά Χρονικά
Κιμωλ. = Κιμωλιακά
Κρ. Εστ. = Κρητική Εστία
Κρητολ. = Κρητολογία
Κρητολ. Γράμμ. = Κρητολογικά Γράμματα
Κρ. Λαός = Κρητικός Λαός
Κρ. Μελ. = Κρητικαί Μελέται
Κρ. Πρωτοχρ. = Κρητική Πρωτοχρονιά
Κρ. Χρ. = Κρητικά Χρονικά
Κυπρ. Γρ. = Κυπριακά Γράμματα
Κυπρ. Σπ. = Κυπριακαί Σπουδαί
Κυπρ. Χρ. = Κυπριακά Χρονικά

ΛΑ = Λεξικογραφικόν Αρχείον
Λαογρ. = Λαογραφία
ΛΔ = Λεξικογραφικόν Δελτίον
Λογοτεχνία-Κοινωνία στην Κρήτη (συλλογή) = Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης

Μακεδ. = Μακεδονικά
Μαντατοφ. = Μαντατοφόρος
ΜΒ = Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη
Μελ. ελλην. γλώσσ. Δ' = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά
Μελ. ελλην. γλώσσ. Στ' = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά
Μελ. ελλην. γλώσ. ΙΣτ' = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά
Μελ. και υπομν. Κύπρ. (συλλογή) = Μελέται και υπομνήματα
Μεσ. Ν. Ελλ. (περιοδ.) = Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά
Μνήμ. Αμ. = Εις μνήμην Κ. Αμάντου
Μνημ. Αντωνιάδη = Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη
Μνήμ. Καλοκαιρινού = Λοιβή εις μνήμην Ανδρέα Γ. Καλοκαιρινού
Μνήμ. Λάμπρ. = Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου
Μνήμ. Ζώρα = Τιμητικός τόμος εις μνήμην Γεωργίου Θ. Ζώρα

ΝΕ = Νέος Ελληνομνήμων
Νεοελλ. Αρχ. = Νεοελληνικόν Αρχείον
Νεοελλ. Διαλ. = Νεοελληνική Διαλεκτολογία
Ν. Εστ. = Νέα Εστία
Νησιωτ. Επετ. = Νησιωτική Επετηρίς

Ξένιον Ζέπου = Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos

Ορθόδ. Παρ. = Ορθόδοξος Παρουσία

Παναθήν. = Παναθήναια
Παρνασσ. = Παρνασσός
Πελοπον. = Πελοποννησιακά

Πεπρ. Α΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Α΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Β΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Β΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Γ΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Γ΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Δ΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Δ΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Ε΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Ε΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΣΤ΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα ΣΤ΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Ζ΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Ζ΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ΄ ΔΒΣ = Πεπραγμένα Θ΄ Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης
Πεπρ. ΙΒ΄ ΔΒΣ = Πεπραγμένα ΙΒ΄ Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΙΔ΄ ΔΒΣ = Actes du XIVe Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre, 1971, III, 1976
Πνευματ. Κύπρ. = Πνευματική Κύπρος
Ποντ. Φύλλ. = Ποντιακά Φύλλα
Πραγμ. Ακ. Αθ. = Πραγματείαι Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Ακ. Αθ. = Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Α΄ Κυπρ. Σ = Πρακτικά Α΄ Κυπρολογικού Συνεδρίου Γ΄ β΄
Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ = Πρακτικά Β' Κυπριολογικού Συνεδρίου Β'
Πρακτ. Α' Παν. Σ = Πρακτικά Α' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Γ' Παν. Σ = Πρακτικά Γ' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Ε' Παν. Σ = Πρακτικά Ε' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Α' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου = Πρακτικά Α' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλ. χώρου
Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελ. χώρου = Πρακτικά Β' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου
Πρακτ. Συμποσ. Ιδρ. Πιερίδη 1986 = Πρακτικά Συμποσίου Ιδρύματος Πιερίδη 1986
Προσφ. Κυριακ. = Προσφορά εις Στίλπωνα Κυριακίδην

Συμ. = Τα Συμαϊκά

Σύμμ. = Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ
Σύνδεσμος in onore Anastasi = Σύνδεσμος. Studi in onore di Rosario Anastasi

Τεσσαρακ. Κόντου = Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου
Τιμητ. Τσοπ. = Φιλερήμου Αγάπησις. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Αγ. Γ. Τσοπανάκη, 1997

Φίλτρα., Τιμητ. Καψ. = Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου

Χαριστ. Ορλάνδ. = Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον
Χιακ. Χρον. = Χιακά Χρονικά
Χρ. Κρ. = Χριστιανική Κρήτη
Χρον. Πόντ. = Χρονικά του Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG = Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France
Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. = Actes du VIIIème Congrès International des néo-hellénistes des universités francophones. Contribution de Chypre à la civilisation néo-hellénique
Act. XIe Congr. onomast. = Actes du XIe Congrès International des sciences onomastiques
AIPhHOS = Annuaire de l' Institut de philologie et d' histoire orientales et slaves
BCH = Bulletin de correspondance hellénique
Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr. = Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress, Μόναχο 1958
BF = Byzantinische Forschungen
B-NJ = Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher
BSl = Byzantinoslavica
Bull. Soc. Lingu. = Bulletin de la Société de linguistique de Paris
BMGS = Byzantine and Modern Greek Studies
Byz. = Byzantion
Byz.-Met. = Byzantina-Metabyzantina
Byzantinobulg. = Byzantinobulgarica
BZ = Byzantinische Zeitschrift

Cah. Inst. M. A. (Univ. Copenhague) = Université de Copenhague, Cahiers de l'Institut du moyen-age grec et latin, Κοπεγχάγη 1969-71 κε.
Class. et. Med. = Classica et Mediaevalia III Convegno Nationale di Studi Neogreci
Corp. Haml. = Corpus Hamleticum
Cret. St. = Cretan Studies, 1988 κε.

DOP = Dumbarton Oaks Papers

Egyet. Philol. Közl. = Egyetemes Philologiai Közlöny
EO = Echos d' Orient
Epidosis = Herbert Hunger, Gesammelte Schriften zur byzantinischen Geistes und Kulturgeschichte

Festschrift Heger = Festschrift für Klaus Heger
Festschr. Kretschmer = Festschrift für Universitäts-Professor Hofrat Dr. Paul Kretschmer
Fest und Alltag
Fol. neohell. = Folia neohellenica

IF = Indogermanische Forschungen
IF Anzg. = Anzeiger für Indogermanische Sprach - und Altertumskunde. Beiblatt zu den Indogermanischen Forschungen.
Ill. Class. St. = Illinois Classical Studies
Instit. Orient. Nap. = Instituto Orientale di Napoli

JÖB = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik
JÖBG = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft

Lexicograph. Byzant. = Lexicographica Byzantina

Literature-Society in Crete (συλλογή) = Literature and Society in Renaissance Crete

Med. Rom. Orient. = Medioevo Romanzo e Orientale
Mél. Diehl = Mélanges Charles Diehl
Mél. Dujcev = Byzance et les Slaves. Études de civilisation. Association des amis des études archéologiques
Mél. Ed. Delebécque = Mélanges Edouard Delebécque
Mél. Kern = Mélanges Kern
Mél. Merlier = Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier
MGSY = Modern Greek Studies Yearbook
Misc. G. Merc. = Miscellanea Giovanni Mercati
Misc. Neogr. = Miscellanea Neogreca. Atti del 1. Convegno Nazionale di studi neogreci
Misc. Rossi = Bizantino-Sicula II, Miscellanea... in memoria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. or. Spr. = Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen

Neogr. Med. Aevi I = Neograeca Medii Aevi. Akten zum Symposion Köln, 1986

OCP = Orientalia Christiana Periodica

Philol. Suppl. = Philologus, Supplementband
Philol. Woch. = Philologische Wochenschrift
PNL = Probleme der neugriechischen Literatur
Polych. = Polychordia, Festschrift Fr. Dölger (Byz. Forschungen 1-3, 1966-68)
Polychron. Dölger = Polychronion, Festschrift Fr. Dölger
Prosa y verso = Prosa y verso en griego medieval, 1996

REB = Revue des études byzantines
REG = Revue des études grecques
RES-EE = Revue des études sud-est européennes
Rev. Intern. d' Onom. = Revue Internationale d' Onomastique
Rhein. Museum f. Philol. = Rheinisches Museum für Philologie
Rom. Philol. = Romance Philology
RSBN = Rivista di studi bizantini e neoellenici
RSBS = Rivista di studi bizantini e slavi
RSBS 3 [Misc. Pertusi 3] = Rivista di studi bizantini e slavi, III-1983 Miscellanea Agostino Pertusi, Tomo III, Bologna 1984
SB = Studi bizantini
SBN = Studi bizantini e neoellenici
Sic. Gymn. = Siculorum Gymnasium
SIFC = Studi italiani di filologia classica
Sill. biz. = Silloge bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati
S-OF = Süd-Ost Forschungen
Star., Živ. = Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl. = Studia Byzantina et neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom. = Studii istorice grecoromane
Stud. filol. biz. = Studi filologia bizantina
Stud. byz. Lexik. = 3384

TAPA = Transactions of the American Philological Association
Trav. et Mém. = Travaux et Mémoires

Viz.Vrem. = Vizantiiskij Vremennik

Zeitschr. f. Balkanol. = Zeitschrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol. = Zeitschrift für romanische Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprachforsch. = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung

Δ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

TLG = Thesaurus Linguae Graecae
PHI 7 = Packard Humanities Institute CD-ROM # 7 (Greek Documentary Texts: Papyri and Inscriptions)

Ε' ΛΕΞΙΚΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

ΑΛΝΕ = Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής
Ανδρ., Λεξ. = Ν.Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής
Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσσάρ. = Αραβαντινού Π., Ηπειρωτικόν γλωσσάριον

Βεργωτής, Λεξ. λειτουργ. = Βεργωτής Θ. Γ., Λεξικόν λειτουργικών και τελετουργικών όρων, 1995
Βλαστού, Συνών. = Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, Αθήνα 1931
Βλαστού, Συνών.² = Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά. Νέα έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα 1989
Βλάχ. = Γερασίμου Βλάχου, Θησαυρός της εγκυκλοπαιδικής βάσεως τετράγλωσσος
Γενναδ., Λεξ. = Π. Γ. Γενναδίου, Λεξικόν φυτολογικόν
Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. = Γιαγκουλλής Γ. Κ., Μικρός ερμηνευτικός και ετυμολογικός θησαυρός της Κυπριακής διαλέκτου, Λευκωσία, 1997.
Γλωσσάρ. Λέσβ. = Γλωσσάριον Λέσβιον
Δαγκίτσης, Λεξ. = Κ. Δαγκίτση, Ετυμολογικό Λεξικό της νέοελληνικής
Δημητράκ. = Δ. Δημητράκου, Μεγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης
Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν., Λαογραφικά της Σάμου, τ. ΣΤ' και Ζ'. Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος της Σάμου, Αθήνα, 1996.
Δημητρίου Ν. Α., Συμπλ. Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν. Α., Ευρετήριο και Συμπλήρωμα στα λαογραφικά της Σάμου του Ν. Δημητρίου, Αθήνα, 2002

Επιτομή = Επιτομή του Λεξικού της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669) του Εμμ. Κριαρά
Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. = Ερωτόκριτος Ι., Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου

Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ. = Ζαφειρίου Π. Μ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σάμου
Ζώη, Λεξ. Ζακ. = Λ. Χ. Ζώη, Λεξικόν φιλολογικόν και ιστορικόν Ζακύνθου
Ζωναρ. = Ioannis Zonarae Lexicon, edidit A.H. Tittmann, τόμ. I-II, Λειψία 1808, ανατ. Άμστερνταμ 1967

Ησύχ. = Hesychii Alexandrini Lexicon (έκδ. K. Latte)

Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ. = Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαιδεία, τόμ. 1-12, Αθήνα 1962-8

ΙΛ = Ακαδημία Αθηνών, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης· Α': Ιστορικόν Λεξικόν της νέας ελληνικής

Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. = Καραναστάσης Α., Ιστορικόν λεξικόν των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας
Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ. = Κασιμάτης, Βενετικά γλωσσικά στοιχεία στα Κύθηρα
Κατσάνης, Ιδίωμ. Σαμοθράκης = Κατσάνης Ν. Α., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σαμοθράκης
Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. = Κόμης Λ. Δ., Κυθηραϊκό λεξικό, Αθήνα, 1996
Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ. = Ι. Κονδυλάκη, Κρητικόν Λεξιλόγιον
Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν. = Κοσμάς Ν., Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1997
Κουκκίδης, Λεξιλ. = Κωνστ. Κουκκίδη, Λεξιλόγιον ελληνικών λέξεων εκ της τουρκικής
Κουμαν., Συναγ. = Στ. Κουμανούδης, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων
Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. = Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων
Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν. = Κουσαθανάς Π., Χρηστικό λεξικό του ιδιώματος της Μυκόνου, 1996
Κουτήφαρης, Γλωσσάρ. Ικαρ. = Κουτήφαρη, Γλωσσάριο της Ικαρίας
Κριαρ., Λεξ. = Εμμ. Κριαράς, Νέο ελληνικό λεξικό της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας
Κυριαζίδης Ν., Λεξ. Μακρυγ. = Το λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες
Κωστ., Λεξ. τσακων. = Θ. Π. Κωστάκη, Λεξικό της τσακωνικής διαλέκτου

Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου = Λιάπης Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα του Πηλίου, Βόλος, 1996.
ΛΚΝ = Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Λουκά, Γλωσσάρ. = Γ. Λουκάς, Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου

Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ. = Μάνεσης Στ., Ιστορικό Λεξικό του μυκονιάτικου ιδιώματος
Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. = Μ. Μιχαηλίδη-Νουάρου, Λεξικόν της καρπαθιακής διαλέκτου
Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης = Μιχαλαριά-Βογιατζή Μ., Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Διαλέκτου Σύμης, 1991

Μουσούρης, Γλωσσάρ. Ιθάκ. = Σπύρος Μουσούρης, Η γλώσσα της Ιθάκης

Ξανθιν., Λέξ. δυτικοκρ. ιδιώμ. = Ξανθινάκης Α., Λεξικό του δυτικοκρητικού ιδιώματος, 2000.
Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου = Κώστας Ξεινός, Γλωσσάρι της Ίμβρου

Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ. = Παπαγγέλου Ρ., Το Κυπριακό ιδίωμα. Μέγα Κυπρο-ελληνοαγγλικό και με λατινική ορολογία. Αθήνα, 2001
Παπαδ. Α., Λεξ. = Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικόν Λεξικόν της ποντιακής διαλέκτου
Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ. = Παπαθανασόπουλου Θ., Γλωσσάρι ρουμελιώτικης ντοπιολαλιάς
Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. = Παπαχριστοδούλου Χρ., Λεξικό των ροδίτικων ιδιωμάτων
Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ. = Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσης
Πασπ., Γλωσσ. = Α.Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον
Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. = Πασχάλης Δ., Ανδριακόν γλωσσάριον, Αθήνα, 1993.
Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. = Μ. Ι. Πιτυκάκη, Το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης
Πρωίας Λεξ. = Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, επιμελεία Γεωργ. Ζευγώλη, έκδοσις "Πρωίας"
Πρωίας Λεξ. Συμπλ. = "Πρωΐας" Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν. Συμπλήρωμα

Σούδα = Suidae Lexicon (έκδ. A. Adler)
Σταματ. = Ι. Σταματάκου, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης
Στεφ., Θησ. βλ. Steph., Θησ.

Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. = Φ. Τάσιου, Γλωσσάριο του Πολυγύρου
Τομπαΐδ.-Συμεων., Συμπλ. Παπαδ. Α. Λεξ. = Τομπαΐδης Δ. Ε.-Συμεωνίδης Χ. Π., Συμπλήρωμα στο Ιστορικόν Λεξικόν της Ποντιακής Διαλέκτου του Α. Α. Παπαδόπουλου, Αθήνα, 2002
Τσίκη, Γλωσσ. Χίου = Τσίκης Γ. Ν., Γλωσσικά από το Πυργί της Χίου, Αθήνα, 2002
Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφ. = Η.Α. Τσιτσέλης, «Γλωσσάριον Κεφαλληνίας», Νεοελληνικά Ανάλεκτα Παρνασσού 2 (1874-75) 145-368 (ανατ. Αθήνα 1996)

Φωτ., Λεξ. = Photii Patriarchae Lexicon

Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ. = Χαντζιάρα, Γλωσσάρι της Θεσσαλίας
Χατζ., Λεξ. = Ετυμολογικό Λεξικό της ομιλουμένης κυπριακής διαλέκτου
Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ. = Γερ. Χυτήρη, Κερκυραϊκό γλωσσάρι, ακατάγραφες και δίσημες λέξεις

β΄) ξενόγλωσσων

Andr., Lex. = Nikolaos Andriotis, Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten
Avotins, Nov. = Avotins I., On the Greek of the Novels of Justinian, 1992
Avril, Dictionn. prov.-français = J.T. Avril, Dictionnaire provençal-français suivi d'un vocabulaire français-provençal

Battaglia = Battaglia S., Grande dizionario della lingua italiana
Battisti-Alessio, Diz. etim. = C. Battisti και G. Alessio, Dizionario etimologico Italiano
Bauer, Wört. = W. Bauer, Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments
Blaise, Lex. Lat. Med. = Blaise A., Lexicon Latinitatis Medii Aevi
Boerio = G. Boerio, Dizionario del dialetto veneziano
Buck, Dict. Synon. = A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages

Caracausi = G. Caracausi, Lessico greco della Sicilia e dell'Italia meridionale
Chantraine, Dict. étym. = Pierre Chantraine, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots

DDM, Dictionn. étym. = Dauzat A., Dubois J., Mitterand H., Dictionnaire étymologique et historique, 1971.
Devoto, Diz. etim. = G. Devoto, Avviamento alla etimologia italiana
DGE = Adrados Fr., Diccionario Griego-Español
Du Cange = Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis
Du Cange, Lat. = Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis

EI = Encyclopaedia of Islam, 2003.

Frisk, Wört. = H. Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch

Garz., Diz. = Dizionario Garzanti della lingua italiana
Germ. = G. Germano, Vocabolario italiano e greco
Godefroy, Lex. de l' anc. franç. = Godefroy Fr., Lexique de l'ancien français, 1990.
Gr. d'Hauterive, Dictionn. = R. Grandsaignes d'Hauterive, Dictionnaire d'ancien français, moyen âge et renaissance
Greim., Dictionn. = A.J. Greimas, Dictionnaire de l'ancien français jusqu'au milieu du XIVe siècle, Παρίσι 1968

Lampe, Lex. = G. W. H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon
LBG = Lexikon zur byzantinischen Gräzität
Lex. Chron. Mor. = W. J. Aerts-H. Hokwerda, Lexicon on the Chronicle of Morea
L-S = H. G. Liddell-R. Scott-H. Stuart Jones, A Greek-English Lexicon
L.-S Κων/νίδη = H. G. Liddell και R. Scott, Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, μετάφρ. Ξ.

Μόσχου, επιστασία Μ. Κωνσταντινίδη
L.-S Συμπλ. = H. G. Liddell και R. Scott, Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελληνικής γλώσσης
L-S Suppl. = H. G. Liddell, R. Scott, H. Stuart Jones, R. McKenzie, Greek-English Lexicon. Revised Supplement

Meursius = J. Meursius, Glossarium graecobarbarum
Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört. = Meyer-Lübke W., Romanisches Etymologisches Wörterbuch
Mittelat. Wört. = Mittellateinisches Wörterbuch bis zum ausgehenden 13. Jahrhundert
Montanari = Montanari Fr., Vocabolario della lingua greca
Mutinelli, Less. Ven. = Mutinelli F., Lessico Veneto, ristampa 1851

Niermeyer, Med. Lat. Lex. = J. F. Niermeyer, Mediae Latinitatis Lexicon minus
Nuovo Zingarelli = Il nuovo Zingarelli

ODB = Oxford Dictionary of Byzantion
OLD = Oxford Latin Dictionary

Papahagi, Dict. arom. = Papahagi T., Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic

Peek, Lex. Nonn. = W. Peek, Lexikon zu den Dionysiaka des Nonnos, Hildesheim 1968 κε.
PLP = Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit
Preisigke-Kiessling = F. Preisigke - E. Kiessling, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden
Redhouse = New Redhouse, Turkish-English Dictionary
Rohlfs, Diz. topon. = Rohlfs G., Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria, Ραβέννα 1974
Rohlfs, Et. Wört. = G. Rohlfs, Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität

Segditsas, Naut. Dict. = P. Segditsas, Elsevier's Nautical Dictionary, τόμ. 2, Άμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966
Semi, Lat. med. istr. = F. Semi, Glossario del latino medioevale istriano
Shipp = G. P. Shipp, Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary
Somav. = A. da Somavera, Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας
Somav., It. -gr. = A. da Somavera, Tesoro della lingua italiana e greca-volgare
Sophocl. = E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods
Steph., Θησ. = H. Stephanus, Θησαυρός της ελληνικής γλώσσας

Trapp, Lex. z. byz. Gräz = E. Trapp κ.ά., Lexikon zur byzantinischen Gräzität
Trapp, Prosop. Lex. = Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit

Zingarelli = N. Zingarelli, Vocabolario della lingua italiana

ΣΤ΄ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά. = άρθρο του Λεξικού
αβέβ. ετυμ. = αβέβαιη ετυμολογία
άγν. ετυμ. = άγνωστη ετυμολογία
ά. γρ. = άλλη γραφή
αι. = αιώνας
αιτ. = αιτιολογικός
αιτιατ. = αιτιατική πτώση
άκλ. = άκλιτος
αλβ. = αλβανικός
αλληλοπ. = αλληλοπαθές
αμάρτ. = αμάρτυρος
αμτβ. = αμετάβατος
αναβιβ. = αναβιβασμός
αναγκ. αίτ. = αναγκαστικό αίτιο
ανάγν. = ανάγνωση
αναδημ. = αναδημοσίευση
ανακ. = ανακοίνωση
αναλογ. = αναλογία, αναλογικώς
ανάτ. = ανάτυπο
ανατ. = ανατύπωση
αναφορ. = αναφορικός
ανέκδ. = ανέκδοτος
ανομ. = ανομοίωση
αντιδ. = αντιδάνειο
αντίθ. = αντίθετος
αντιθ. = αντιθετικός, -ώς
αντικ. = αντικείμενο
αντιμετάθ. = αντιμετάθεση
αντων. = αντωνυμία
αόρ. = αόριστος
αοριστολ. = αοριστολογικός
Άπ. = Άπαντα
απ. = απαντά
απαρέμφ. = απαρέμφατο
απόλ. = απόλυτος
απορημ. = απορηματικός
απόσπ. = απόσπασμα
απρόσ. = απρόσωπο
απροσ. = απροσώπως
αρ. = αριθμός
αραβ. = αραβικός
αραβοτουρκ. = αραβοτουρκικός
αραμ. = αραμαϊκός
αριθμητ. = αριθμητικό
αρμεν. = αρμενικός
άρν. = άρνηση
αρνητ. = αρνητικός
αρομουν. = αρομουνικός
αρσ. = αρσενικός
αρχ. = αρχαίος
αρχαϊκ. = αρχαϊκός
άσχ. = άσχετος
αυτ. = αυτόθι
Αφ. = Αφιέρωση
αφομ. = αφομοίωση
αχρον. = αχρονολόγητος

βενετ. = βενετικός
βιβλιοκρ. = βιβλιοκρισία
βλ. = βλέπε
βλάχ. = βλάχικος
βοτ. = βοτανική, βοτανολογικός όρος
βουλγ. = βουλγαρικός
βραχυλογ. = βραχυλογικώς
βυζ. = βυζαντινός

γαλλ. = γαλλικός

γεν. = γενική πτώση
γενικ. = γενικότερα
γενουατ. = γενουατικός
γερμ. = γερμανικός
γεωγρ. = γεωγραφικός, -ώς
γλωσσ. = γλωσσικός
Γλωσσάρ. = Γλωσσάριο
γρ. = γράφε, γραφή
γραμμ. = γραμματικός, -ώς

δεικτ. = δεικτικός
δευτερόκλ. = δευτερόκλιτος
δευτεροπρόσ. = δευτεροπρόσωπος
δήλ. = δήλωση
δηλ. = δηλαδή
δημ. = δημοτικός
δημοσ. = δημοσίευση
διάβ. = διάβαζε
διάγρ. = διάγραψε
διαλεκτ. = διαλεκτικός
διατρ. = διδακτορική διατριβή
διάφ. = διάφορος
διαφορ. = διαφορετικός
διόρθ. = διόρθωσε
διορθώσ. = διορθώσαμε
δίστ. = δίστιχο
διφθογγ. = διφθογγισμός
δοτ. = δοτική πτώση

εβρ. = εβραϊκός
έγγρ. = έγγραφο
εθν. = εθνικός
ειδικ. = ειδικότερα
εικασ. = εικασία
ειρων. = ειρωνικός, -ώς
Εισαγ. = εισαγωγή
έκδ. = έκδοση
εκδ. = εκδόσεις, εκδότης, εκδίδει
εκκλ. = εκκλησιαστικός (όρος), εκκλησιαστικώς
έκφρ. = έκφραση
εκφρ. = εκφράσεις
ελλειπτ. = ελλειπτικός, -ώς
ελλην. = ελληνικός
εμπρόθ. προσδ. = εμπρόθετος προσδιορισμός
εν. = ενικός
εναντιωμ. = εναντιωματικός
έναρθρ. = έναρθρος
ενδεχομ. = ενδεχομένως
ενδοιαστ. = ενδοιαστικός
ενεργ. = ενεργητικός
ενεστ. = ενεστώτας
ενθύμ. = ενθύμηση
ενν. = εννοείται
Εξήγ. = Εξήγηση
επεξήγ. = επεξήγηση
επεξηγ. = επεξηγηματικός, -ώς
επιγρ. = επιγραφή
επίδρ. = επίδραση
επίθ. = επίθετο
επιθετ. = επιθετικός, -ώς
Επίλ. = Επίλογος
επιμ. = επιμέλεια
επίρρ. = επίρρημα
επιρρ. = επιρρηματικός, -ώς
επιστ. = επιστολή
επιστημ. = επιστημονικός όρος
επιτ. = επιτατικός, -ώς
επιφ. = επιφώνημα, επιφωνηματικός, -ώς
επόμ. = επόμενος
επών. = επώνυμο
επων. = επωνυμία
ερωτ. = ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ. = εσφαλμένος, -α
ετυμ. = ετυμολογία
ετυμολ. = ετυμολογικό τμήμα άρθρου
ευκτ. = ευκτική έγκλιση

ηθ. = ηθικός, -ώς
ηχοπ. = ηχοποίητος

θ. = θέμα
θεολ. = θεολογικός όρος
θετ. = θετικός
θηλ. = θηλυκός
θρησκ. = θρησκευτικός, -ώς
θωπευτ. = θωπευτικός, -ώς

ιατρ. = ιατρικός όρος
ιδ. = ιδίως
ιδιάζ. σύντ. = ιδιάζουσα σύνταξη
ιδιάζ. χρ. = ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ. = ιδιώματα
ιδιωμ. = ιδιωματικός, -ώς
Ιντ. = Ιντερμέδιο
ισπ. = ισπανικός
ιστ. = ιστορία, ιστορικός
ιταλ. = ιταλικός

κ. = κάτι
κ.ά. = και άλλα
κ.α. = και αλλαχού
Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
κάπ. = κάποιος, -ον, κλπ.
καταβιβ. = καταβιβασμός
κατάλ. = κατάληξη
καταφ. = καταφατικός
κατηγ. = κατηγορούμενο
κε. = και εξής
κείμ. = κείμενο
κεφ. = κεφάλαιο
κλ. = κλίση
κλητ. = κλητική πτώση
κοιν. = κοινός, -ώς
κοινότ. = κοινότατος
κ.π.α. = και πολλαχού αλλαχού
κρητ. = κρητικός
κρητ. κ. = κρητικά κείμενα
κριτ. υπ. = κριτικό υπόμνημα
κτητ. = κτητικός, -ά
κ.τ.ό. = και τα όμοια
κυπρ. = κυπριακός
κυριολ. = κυριολεκτικώς
κύρ. όν. = κύριο όνομα
κώδ. = κώδικας

λ. = λέξη, λήμμα
λαϊκ. = λαϊκός, -ώς
λατ. = λατινικός
λόγ. = λόγιος
λογοτ. = λογοτεχνία, λογοτεχνικός

μαθημ. = μαθηματικός όρος
μεγεθ. = μεγεθυντικός
μειωτ. = μειωτικός, -ώς
μέλλ. = μέλλοντας
μέσ. = μέσος
μεσν. = μεσαιωνικός
μεταπλ. = μεταπλασμός
μεταφ. = μεταφορά, μεταφορικώς
μετάφρ. = μετάφραση
μετρ. αν. = μετρική ανάγκη
μετων. = μετωνυμία, μετωνυμικώς
μόρ. = μόριο
μτβ. = μεταβατικός
μτγν. = μεταγενέστερος
μτχ. = μετοχή, μετοχικός

ναυτ. = ναυτικός όρος
νεοελλ. = νεοελληνικός
νεότ. = νεότερος
νηπ. = νηπιακός
νομ. = νομικός όρος

οικογ. = οικογενειακός
όν., ον. = όνομα, ονόματος, -α
ονομ. = ονομαστική πτώση
ονοματοπ. = ονοματοποιία
ό.π. = όπου παραπάνω
ορθότ. = ορθότερος, -α
οριστ. = οριστική
ουδ. = ουδέτερο
ουσ. = ουσιαστικό
ουσιαστικοπ. = ουσιαστικοποιημένος

παθητ. = παθητικός
παλαιογρ. = παλαιογραφικός
παλαιότ. = παλαιότερος, -α
παπυρ. = παπυρικό κείμενο
παράγ. = παράγωγο
παραγ. = παραγωγή
παράθ. = παράθεμα
παραθ. = παραθετικά
παρακελευσμ. = παρακελευσματικός
παράλ. = παράλειψη, παράλειψε
παραλ. = παραλείπεται, -ονται
παράλλ. = παράλληλος
παραπ. = παραπομπή, παραπεμπτικός
παράρτ. = παράρτημα
παρατ. = παρατατικός
παράφρ. = παράφραση
παραχωρ. = παραχωρητικός
παρεκτεταμ. = παρεκτεταμένος
παρετυμ. = παρετυμολογία, παρετυμολογικός
παρκ. = παρακείμενος
παροιμ. = παροιμία, παροιμιακός
παρων. = παρωνύμιο
πβ. = παράβαλε
Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη
περ. = περίπου
περιληπτ. = περιληπτικός, -ώς
περίοδ. = περίοδος
περιοδ. = περιοδικό
περσ. = περσικός
πιθ. = πιθανός, -ώς
πληθ. = πληθυντικός
ποιητ. αίτ. = ποιητικό αίτιο
πολλ. = πολλαχού
ποντ. = ποντιακός
ποσ. = ποσοτικός, ώς
πραγμ. = πραγματολογικώς
προβηγκ. = προβηγκιανός
προέλ. = προέλευση
προηγ. = προηγούμενος
πρόθ. = πρόθεση
προθετ. = προθετικός
πρόκ. = πρόκειται
προκ. = προκειμένου
Πρόλ. = Πρόλογος
πρόσ. = πρόσωπο (γραμμ.)
προσδ. = προσδιορισμός
πρόσθ. = πρόσθεσε
Προσθ. = Προσθήκη
προστ. = προστακτική
προσφών. = προσφώνηση
προσων. = προσωνυμία
προσωπ. = προσωπικός
προσωποπ. = προσωποποίηση
πρότ. = πρότεινε
προφ. = προφανής, -ώς
πρωτόκλ. = πρωτόκλιτος

ρ. = ρήμα
ρηματ. = ρηματικός
ρουμαν. = ρουμανικός
ρωσ. = ρωσικός

σ. = σελίδα
σερβ. = σερβικός
σήμ. = σήμερα

σημ. = σημείωση
σημασ. = σημασία
σημασιολ. = σημασιολογικό τμήμα άρθρου
σημερ. = σημερινός
σημιτ. = σημιτικός
σλαβ. = σλαβικός
σκωπτ. = σκωπτικός, -ώς
σπανιότ. = σπανιότατο, -α
στ. = στίχος
στερ. = στερητικός
στρατ. = στρατιωτικός όρος
συγγ. = συγγενικός
συγκ. = συγκοπή
συγκρ. = συγκριτικός
συμπερασμ. = συμπερασματικός
συμφ. = συμφυρμός
συν. = συνήθως
σύνδ. = σύνδεσμος
συνεκδ. = συνεκδοχή, συνεκδοχικά
συνεκφ. = συνεκφορά
συνηθέστ. = συνηθέστατος, -α
σύνθ. = σύνθεση
συνθ. = συνθετικό
συνίζ. = συνίζηση
σύντ. = σύνταξη
συνών. = συνώνυμο
σύστ. = σύστοιχο
συχνότ. = συχνότατο, -α
σχ. = σχήμα
σχετ. = σχετικός
σχηματ. = σχηματισμός, σχηματίζεται
σχόλ. = σχόλιο, -α
Σχολ. = Σχολιαστής (L-S)

τ. = τύπος
τεχν. = τεχνικός όρος
τεύχ. = τεύχος, -η
τίτλ. = τίτλος
τόμ. = τόμος
τοπ. = τοπικός
τοπων. = τοπωνύμιο
τουρκ. = τουρκικός
τραγ. = τραγούδι
τριτόκλ. = τριτόκλιτος
τριτοπρόσ. = τριτοπρόσωπος
τροπ. = τροπικός
τσακων. = τσακωνικός
τυπογρ. = τυπογραφικός
τυπολ. = τυπολογικό τμήμα άρθρου

υβριστ. = υβριστικός, -ώς
υπερθ. = υπερθετικός
Υπόθ. = Υπόθεση
υποθ. = υποθετικός
υποκ. = υποκείμενο
υποκορ. = υποκοριστικός
υποτ. = υποτακτική
υποτιμ. = υποτιμητικός, -ώς
υποχωρ. = υποχωρητικός, -ώς
υστλατ. = υστερολατινικός

φ. = φύλλο
φρ. = φράση, φράσεις
φωνητ. = φωνητικός

Χορ. = Χορικό
χρ. = χρήση
χρον. = χρονικός
χφ = χειρόγραφο
χφφ = χειρόγραφα
χ.τ. = χωρίς τόπο (έκδοσης)
χ.χρον. = χωρίς χρονολογία (έκδοσης)

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς δισταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεοτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεοτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιάζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφία δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.)

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη

(περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ioannou) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από έναν, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό (*αρχ.* ή *μτγν.*), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με κάθετο ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεότεροι τύποι, όχι όμως και νεότερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμενη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α΄, σ. ιδ΄, ιε΄, ις΄, καθώς και των τόμων Δ΄, σ. ιε΄ κε. και Ε΄, σ. ιβ΄.

παραθρασεία η· *παραφαρσεία*, Διήγ. Αλ. G 276[24]· *παραφρασεία*, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 268[1], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 128[6-7], Διήγ. Αλ. E (Lolos) 269[1] (έκδ. *παραφθαρσείαν*· διορθώσ.), Διήγ. Αλ. E (Konst.) 129[6] (έκδ. *παραφθαρσίαν*· διορθώσ.).

Από το *παραθρασεύομαι*. Οι τ. με τροπή του *θ* σε *φ*. Για την ετυμ. βλ. Μητσάκης [Διήγ. Αλ. G σ. 253] (= Εμψυχούν ύδωρ, 1983, 321).

Αλαζονεία: *Ο Σόσοχος ο μέγας βασιλέας του κόσμου δεν ήτον βασιλεύς και ήθελεν να υπηγαίνει εις τον παράδεισον από την παραφαρσείαν* (έκδ. *-ίαν*) *του; Εσκοτώθην ατός του από τους άγριους ανθρώπους* Διήγ. Αλ. G 274[26]· *γύρισε το κεφάλιν σου και την παραφαρσείαν* (έκδ. *-ίαν*) *σου και πέσε προσκύνησέ με* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 277[7].

παραθρασειάζω· *παραφρασειάζω*.

Από το ουσ. *παραθρασεία* και την κατάλ. *-άζω*.

Στη φρ. *παραφρασειάζω τον εμαυτόν μου* = περηφανεύομαι, φέρομαι αλαζονικά: *μηδέν πολλά υψώνεσαι και παραφρασειάζεις τον εμαυτόν σου, ότι οπού πολλά υψώνεται, ογλήγορα πέφτει κάτω εις την γην* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 88[21].

παραθρασειάρης, επίθ.· *παραφαρσειάρης*· *παραφρασειάρης*, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 153[8].

Από το ουσ. *παραθρασεία* και την κατάλ. *-ιάρης*.

Αλαζόνας: *Ω παραφαρσειάρη* (έκδ. *-ιάρη*) *και υψηλότατε Δάρειε, ωσάν θεός γίνεσαι και ως άνθρωπος άτυχος θέλεις πέσει κάτω* Διήγ. Αλ. V 41.

παραθρασεύομαι· *παραφαρσεύομαι*, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 89[18, 19].

Από την πρόθ. *παρά* και το *θρασεύομαι* (7. αι., TLG)· πβ. και μτγν. *παραθρασύνω* (TLG). Ο τ. από το **παραθαρσεύομαι* (πβ. τ. *θαρσύς* του *θρασύς*) με τροπή του *θ* σε *φ*· για την ετυμ. βλ. Μητσάκης [Διήγ. Αλ. G σ. 253] (= Εμψυχούν ύδωρ, 1983 321). Για τον τ. πβ. λ. *φαρσεύομαι* στο ιδίωμα της Κύμης (Αλεξανδρής, ΑΕΜ 5, 1958, 172).

Περηφανεύομαι: *μη πολλά υψώνεσαι και παραφαρσεύεσαι, ότι οπού πολλά υψώνεται εγλήγορα πέφτει κάτω* Διήγ. Αλ. G 286[29].

παραθυμούμαι.

Από την πρόθ. *παρά* και το *θυμούμαι*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Θυμάμαι λίγο: *είδαμε πάθη αμέτρητα με πόλεμο ...| ... στο Ρέθυμνος ...| Γιαύτος μ' επαρακίνησε να γράψω μ' έγνοια τόση* (παραλ. 1 στ.), *... δεν είμαι ποιητής, ουδέ ποτέ παινούμαι,| μα πως εκεί έλαχα κι εγώ, τούτο παραθυμούμαι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.)135[28].

παραθυράκι το.

Από το ουσ. *παραθύρι* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Du Cange (λ. *παράθυρον*) και σήμ.

Μικρό παράθυρο: *παραθυράκι απόμικρο με σίδερα φραμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ 392.

παραθύρι το, βλ. *παραθύριον*.

παραθυρίδα η, βλ. *παραθυρίς*.

παραθύριον το, Προσκυν. Λαύρ. 874 98^{25}, Προσκυν. ά 115^{28}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1337, Μπερτόλδος 61, Μπερτολδίνος 164 δις· *παραθύρι*, Βέλθ. 831, Gesprächb. 49^{8}, Σαχλ. Ν 72, Σαχλ. Ά (Wagn.) Μ 82, Σαχλ., Αφήγ. 450, Θησ. Β' [20^{2}], Συναξ. γυν. 634, Ριμ. κόρ. 578, 618, 700, Πεντ. Γέν. VIII 6, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 77^{1}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 330, 512, 1144, 1308, Πορτολ. Α 151^{7}, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1128, Β' 110, Γ' 553, 663, 1567, Στάθ. (Martini) Ά μετά στ. 160, Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 707, Βακτ. αρχιερ. (κώδ. 1373, ΕΒΕ) 26, Φορτουν. (Vinc.) Ά 252, Χριστ. διδασκ. 124, Ροδινός (Βαλ.) 70, 96, 135, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 209^{15}, 491^{1}· *παραθύριν*, Ασσίζ. 110^{23}, 361^{1}, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 854 κριτ. υπ., Φλώρ. 1617, Ερωτοπ. 612, 702, Ιμπ. 343, Μαχ. 476^{25}, 600^{29}, Ch. pop. 33, Απόκοπ.^{2} 200· *παρεθύρι*, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 367 κριτ. υπ., 377 κριτ. υπ., 393 κριτ. υπ., Θησ. Γ' [14^{3}], [31^{3}], ΙΒ' [66^{1}], Ch. pop. 249, 286, 327, 413, 461, Διήγ. Αλ. V 31, Συναξ. γυν. 612, 811, 931, Χρον. βασιλέων 1245, Zygomalas, Synopsis 211 K 34· *παρεθύριν*, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1447, 1613, Θησ. Γ' [83^{4}], Ριμ. κόρ. 618 κριτ. υπ.

Το μτγν. ουσ. *παραθύριον* (TLG). Ο τ. *παραθύρι* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *παραθύριν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 712). Ο τ. *παρεθύρι* στο Du Cange· για το σχηματ. του βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 189. Ο τ. *παρεθύριν* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., ό.π.). Διάφ. τ. της λ. σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., ό.π., Σακ., ό.π., Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *παραθύρι*).

1) Παραπόρτι, πλαϊνή είσοδος: *ηύρεν (ενν. ο σιρ Τζουάν Κουράπ) το παραθύριν, την πόρταν του κούντη, ανοικτόν και απέζευσεν και ανέβην και ερωμανίστην* Μαχ. 386^{11}. **2)** Παράθυρο: *Σαν πέρδικαν εις το κλουβί στέκεις στο παρεθύρι,| λάμπουσιν και τα μάτια σου σαν άδολον ζαφείρι* Ch. pop. 293· *Στο παραθύρι η Αρετή ήστεκε κι ανιμένει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 567· *ο Αχιλλεύς καθήμενος εκ των παραθυρίων| ευφραίνεντον και ηγάλλεντον βλέποντας τους αγούρους* Αχιλλ. Ν 1463.

παραθυρίς η, Ψευδο-Σφρ. 330^{13}· *παραθυρίδα*.

Το μτγν. ουσ. *παραθυρίς*. Τ. *παναθυρίδα* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 712). Ο τ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ.).

1) Μικρό παράθυρο, παραθυράκι: *Εκ τούτων των παραθυρίδων πέμπεται μέσα εις την εκκλησίαν φως πολύ* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 160. **2)** Πολεμίστρα: *οι Τούρκοι ρίχναν τουφεκιές 'πού τες παραθυρίδες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 239^{15}.

παραθυρίτσι το· *παρεθυρίτσι*, Ch. pop. 410.

Από το ουσ. *παραθύρι* και την υποκορ. κατάλ. *-ίτσι*. Η λ. στο Meursius (*παραθυρίτζη*) και σήμ. ιδιωμ. (Georgac., The *-ιτσ-* Suffixes 232).

Μικρό παράθυρο: *Πεθυμισμένος άνοιξε μικρόν παρεθυρίτσι,| για να γροικήσει κάλλια εκείνο το τραγούδι* Θησ. Γ' [11^{5}].

παράθυρο(ν) το.

Από το μτγν. ουσ. *παράθυρος* η με αλλαγή γένους κατά το ουσ. *παραθύριον*

(βλ. Θαβώρ., Ουσιαστ. 25, 31, 91 και 148)· κατά Ανδρ., Λεξ. από το ουσ. *παραθύρα*. Η λ. *παράθυρον* στο Du Cange και σήμ. *παράθυρο*.

Παράθυρο: *Περί καινοτομιών και κτισμάτων σπιτίων και περί θυρών και παραθύρων* Βακτ. αρχιερ. 159.

παραθυρόπουλο το· *παρεθυρόπουλον*, Θησ. Γ' [28^{5}] (έκδ. *-πολον*).

Από το ουσ. *παραθύρι* και την υποκορ. κατάλ. *-πουλο*. Ο τ. στο Du Cange, λ. *παράθυρον*. Τ. *παραθυρόπουλον* στο Meursius.

Μικρό παράθυρο: *απ' το παραθυρόπουλο το σιδερό μπορούμε| άφοβα ... να μιλούμε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 431.

παραιγιάλιος, επίθ., Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 284.

Το μτγν. επίθ. *παραιγιάλιος*. Το ουδ. ως ουσ. (πβ. Θαβώρ., Ουσιαστ. 77) το 13. αι. (TLG, Steph., Θησ., στη λ.) και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Ivir. III 70^{215}, 75^{335}, Act. Lavr. II 90^{362}, $97^{50, 56}$, Act. Xen. 4^{32}, 5^{25}, 12^{32}, 13^{100}, Act. Xér. 20^{23}, 22^{16}, κ.π.α.).

Παραθαλάσσιος: *οι άρχοντες της Τροίας ... ήφεραν από την ανατολήν συμμαχίαν πολλήν και ισχυράν και φουσσάτον ... από τους παραιγιαλίους και χερσαίους τόπους* Τρωικά 526^{4}.

Το ουδ. ως ουσ. = ακτή, ακρογιαλιά: *έγραψε προς γουν τον Κοντοστέφανον, ίνα εις χαρτίν μέγα ιστορήση το παραιγιάλιον όλον της Λογγιβαρδίας και του Ιλλυρικού* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 378.

παραϊδάρω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *αϊδάρω*. Βλ. και Μπαμπιν., Υποκορ. 76.

Βοηθώ λιγάκι: *αν είσται να μας λείπουσι τούτοι απού παραϊδάρου,| ξυπόλυτες και ολόγδυμνες επηαίναμε μοντάρου* Φορτουν. (Vinc.) Έ 31.

παραινετικός, επίθ., Σπαν. Α 38.

Το μτγν. επίθ. *παραινετικός*. Η λ. και σήμ.

Συμβουλευτικός: *Ηξεύρεις πόσην προσοχήν και πόσον πόθον είχες| σε μένα τον πατέρα σου τον πολυπονεμένον,| και λόγους παραινετικούς ήκουσες από μένα* Κομν., Διδασκ. Δ 49.

παραίτησις η, Έκθ. χρον. 20^{18}, 48^{2}, 56^{4}, Ιστ. πολιτ. 77^{8}, Μ. Χρονογρ. 36^{37}, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 70^{v}.

Το αρχ. ουσ. *παραίτησις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *παραίτηση*.

Παραίτηση· φρ. **α)** *κάνω παραίτησιν*, βλ. *κάμνω* Φρ. 90· **β)** *ποιώ παραίτησιν* = παραιτούμαι: *Ολίγου δε καιρού παρελθόντος και των σκανδάλων πληθυνομένων εποίησε παραίτησιν* (ενν. ο πατριάρχης) Έκθ. χρον. 7^{27}.

παραίτιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *παραίτιος*.

Υπαίτιος: *Θάνατος ο πικρότατος και παραίτιος πάσι* Διγ. (Trapp) Gr. 3636· *ήθελε*

να τους γυρίσει οπίσω με λόγους ειρηνικούς, και όχι να κάμει έργον τοιούτο σκανδάλου και δευτέρας μάχης παραίτιον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 422.

παραιτώ, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 286, Καλλίμ. 1121, Φλώρ. 1139, Λίβ. N 1519, Ιστ. πολιτ. 9^{19}, Διγ. Άνδρ. 316^{8}· *απαρατώ,* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) Πρόλ. 138, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [1154]· *παρατώ,* Αχιλλ. (Smith) O 732, Θησ. Β΄ [5^{6}], [45^{7}], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{135}, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 294, Διήγ. Αλ. G 267^{8}, Μαλαξός, Νομοκ. 153, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) 212, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. ά 118, Διγ. Άνδρ. 335^{34}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ά [559], Δ΄ [1023], Χριστ. διδασκ. 290, Λεηλ. Παροικ. 598, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 296^{22}, 457^{12}, 543^{9}· μέσ. *παρατιέμαι,* Θησ. Ά [127^{2}].

Το αρχ. *παραιτέομαι.* Ο τ. *απαρατώ* σε έγγρ. του 17.-19. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 503, 26, 1983, 433, 27, 1984, 394, Κονόμος, Ερανν. 8, 1970, 237), στον Κατσαΐτ., Ιφ. Πρόλ. 101, Β΄ 73, 112, Θυ. Γ΄ 201 και σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., λ. *απαρατάου/-ώ,* Ηλιούδης, ΛΔ 15, 1989, 266). Ο τ. *παρατώ,* για το σχηματ. του οποίου βλ. Χατζιδ., Αθ. 1, 1889, 287-8, σε έγγρ. του 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 133, Τριανταφύλλου, Αθ. 71, <1969/70>, 1970, 26), στον Κατσαΐτ., Κλ. Προσφών. 41 και σήμ. Το μέσ. *παραιτούμαι* και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Μανούσ., Θησαυρ. 6, 1969, 47), στο Βλάχ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1) α)** Εγκαταλείπω, απαρνούμαι κάπ.: *Πώς κι εσύ μ' απαρατάς ξένην και πικραμένην;| Κύρη, παιδί μονάκριβον μ' έχεις, και να μ' αφήσεις,| σήμερον να με σφάξουσι, δίχως να μου βοηθήσεις;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [812]· *Μ' αδίκησε του λόγου της με το να παρατήσει έναν,| που πάντα ... της είχε αγάπην καθαράν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [1016]· *τον κύρη σου απαράτησε και κύρη εγώ σου τάσσω| να 'χεις εμένα κι εις ψηλές δόξες να σ' ανεβάσω* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ΄ 332· **β)** εγκαταλείπω, αφήνω κατά μέρος κ.: *Επαρατήσαν τα φορτιά κι ετρέχανε να φύγου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 418^{24}· *Την πίστη επαράτησε ο Καίσαρ και φονεύγει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ΄ 13· *Ώχου, Μυρτίνε μου, να ζεις, ειδές να μη θελήσεις,| τύχη ακριβήν σαν τούτηνε να την απαρατήσεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [1084]· *μετάνοιαν εκάνασι με ευλάβεια περίσσα| και τες επιθυμίες τους όλες επαρατήσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 271^{8}· *το βιζίρη εύρηκε* (ενν. *γείς λουμπαρδάρης*) *κι επήε μετά κείνο| και την αιτία παραιτώ και δε μιλώ, μ' αφήνω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 466^{14}· **γ)** εγκαταλείπω (αξίωμα): *εγώ με την ιδίαν μου θέλησιν και αγαθήν προαίρεσιν επαραίτησα το σκήπτρον και τον θρόνον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 346. **2)** Σταματώ, παύω να: *από τα τοιαύτα σκάνδαλα ..., επαραίτησαν οι μοναχοί του μοναστηρίου το να κάνουσιν αρχιεπίσκοπον εις το μοναστήριον και έκαναν μόνον ηγούμενον έναν ιερομόναχον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 215. **3)** Παραμελώ, αδιαφορώ, δε δίνω σημασία σε κάπ.: *και σεις δεν εβαρούσετε φωτιές και με μαχαίρι,| όταν το είχετε σφικτά εις το δικό σας χέρι|, αλλά τον παραιτήσετε* (ενν. *τον Τούρκο*) *τότες η αφεντιά σας| και πήρε σας την χώραν σας, τα κάστρη τα δικά σας* Διακρούσ. 101^{9}.

ΙΙ. Μέσ. **1) α)** Εγκαταλείπω, απαρνούμαι κάπ.: *γονείς του επαρητήσατο διά την εμήν αγάπην* Λίβ. Sc. 2003· *Δεν παρατιέσαι παντελώς τον αγαπητικόν σου, τον πλάνον, τον πικρότατον* Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. β΄ 19· *πώς μας επαρατήθητε στον Άδην*

και κοιμάστε; Πένθ. θαν.^{2} 70· **β)** εγκαταλείπω, παρατώ κ.: *τόπον και χώραν την εμήν και γην και γονικά μου| και κόσμον και πατρίδα μου όλα παραιτησάμην* Λίβ. N 1322· *Όλες του κόσμου τες χαρές ας τες παρατηθούμεν* Πένθ. θαν.^{2} 19· *παρατιώνται τ' άρματα, όλα χάμου τα ρίχνουν* Θησ. (Foll.) I 133· **γ)** παραιτούμαι από αξίωμα: *παραιτείτο* (ενν. *ο βασιλεύς*) *την αρχήν εκ της αποτυχίας* Καλλίμ. 1059· (αμτβ.): *ος* (ενν. *ο πατριάρχης Γρηγόριος*) *και το σκάνδαλον αυξανόμενον ορών και την άλωσιν προλέγων παρητήσατο* Ιστ. πολιτ. 10^{11}. **2)** (Προκ. για όρκο, υπόσχεση, κ.τ.ό.) αθετώ, αναιρώ: *και όρκους αν είχες εκατόν, να τους επαραιτήσουν* Λίβ. Sc. 616· *οποίος λάβει αρραβώνας και παραιτήσεται τα γεγονότα, διπλάσιον δίδει τους αρραβώνας* Ελλην. νόμ. $527^{28\text{-}9}$. **3) α)** Αποφεύγω κ., απέχω από κ.: *Αρχή φιλίας έπαινος, αρχή δε μάχης ψόγος·| λοιπόν το ψέγειν παραιτού, εχθρόν μηδέν ποιήσεις* Σπαν. (Μαυρ.) P 17· **β)** αποστρέφομαι κ.: *το όνειρον ορέγετον ο νους μου να το βλέπω,| το φως επαρατούμου το εμίσουν την ημέραν* Λίβ. N 559. **4)** Σταματώ, παύω: *άμε εις τον χορόν ατή σου| και το κλάημα* (έκδ. *κλαί-*) *παραιτήσου* Συναξ. γυν. 593. **5)** Παραμελώ, αδιαφορώ, δε δίνω σημασία σε κ.: *Όμως δε της μητρός αυτού ταύτα διδασκομένης| ου παρητήσατο παιδός την συμβουλίαν ταύτην* Διγ. Z 1127.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = εγκαταλειμμένος: *οι παρατημένες,| που 'ναι πάντα πομπεμένες,| πάσιν όλες εις τα μπουρδέλια* Συναξ. γυν. 1207.

παρακαβαλάρης ο· *παρακαβαλλάρης·* αιτιατ. πληθ. *παρακαβαλλάρους.*

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *καβαλάρης.*

Ιππότης: *επήραν και εβάλαν τους ες τες φυλακές, τον κοντοστάβλην και ζ΄ παρακαβαλλάρους του* Μαχ. $540^{22\text{-}3}$.

παρακάθημαι, Έκθ. χρον. 13^{10}, 34^{4}, $44^{1\text{-}2}$, 70^{1}, 72^{25}, 73^{21}, Ιστ. πολιτ. 5^{20}.

Το αρχ. *παρακάθημαι.* Τ. *παρακασήμενε* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ., και Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Andr., ό.π. και Σακ., Κυπρ. Β΄ 716).

Ά Αμτβ. **1)** Κάθομαι κοντά σε κάπ.: Καλλίμ. 1706. **2)** Παραφυλάω, παραμονεύω: *τρεις των πιστών ευνούχων| κρύπτονται, παρακάθηνται, φυλάσσουσι την κόρην* Καλλίμ. 2231.

Β΄ Μτβ. **1)** Κάθομαι κοντά σε κάπ.· (εδώ προκ. για νεκρό): *μετά θρήνου και κλαυθμού νυν παρακάθηνταί σοι,| καταφιλούσι σε νεκρόν* Καλλίμ. 1395. **2)** (Προκ. για πόλη ή φρούριο) πολιορκώ: *παρακαθήμενος* (ενν. *ο σουλτάν Μουράτης*) *τη πόλει εγγύς τριετίας ουκ ίσχυσε λαβείν αυτήν* Έκθ. χρον. 3^{19}· *οι Αγαρηνοί παρακάθηνται το φρούριον Μπελιγράδι* Ιστ. πολιτ. 45^{21}.

παρακαθίζω, Καλλίμ. 2427, 2436, Χρον. Μορ. H 1588, 2898, Χρον. Μορ. P 2912, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 495, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 18, Δούκ. 115^{9}· αόρ. *επαράκατσα,* Μαχ. 110^{3}, 124^{22}· *παράκατσα,* Καλλίμ. 2225, Μαχ. 106^{16}, $174^{19,20}$, 344^{10}, 446^{26}· *παρέκατσα,* Καλλίμ. 2205· προστ. *παράκατσε,* Καλλίμ. 2425.

Το αρχ. *παρακαθίζω.* Για το σχηματ. των τ. του αορ. βλ. Apostolopoulos, Καλλίμ. 72. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex. και Φάβ., Αθ. 45, 1933, 352).

Ι. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1)** Πολιορκώ: *με τέτοιον τρόπον κι αφορμήν την επαρακαθίσαν ετότε την Μονοβασίαν* Χρον. Μορ. Η 2909· *το κάστρον ετριγύρισεν κι επαρακάθισέ το* Χρον. Μορ. Η 5097· *ήρτεν ο ρήγας και το δελοιπόν φουσσάτον και επαρακάτσαν του κάστρου απού παντόθεν και το 'σπερνόν επήραν το* Μαχ. 106^{19-20}· (με σύστ. αντικ.): *να αφήσουσιν* (ενν. *τα φράγκικα φουσσάτα*) *τον καθισμόν τόν τους επαρακαθίσαν* Χρον. Μορ. Ρ 2916. **2)** (Προκ. για νεκρό) κάθομαι δίπλα του και τον θρηνώ: *παρακαθίσω σε, θρηνήσω, κλαύσομαί σε* Καλλίμ. 1442. **Β΄** Αμτβ. **1)** Κάθομαι κοντά σε κάπ.· (εδώ προκ. για νεκρό): *παρακαθίζουσιν εκεί, τον αδελφόν θρηνούσιν* Καλλίμ. 1387. **2)** Παραμονεύω, παραφυλάω: *ταύτην την νύκταν μείνατε παρέξωθεν του κήπου,| παρακαθίσομεν ομού και συμπαραμενούμεν| και μάθητε τας μηχανάς της πόρνης ταύτης κόρης* Καλλίμ. 2220· *«... Με πάσα μόδον και ορδινιά κάμε να την σκοτώσεις* (ενν. *την Τάρσια*)*| και, για να μη φανερωθεί, εισμιάν να τηνε χώσεις».| Και την αυγή προς τον γιαλό πάγει* (ενν. *ο δούλος*), *παρακαθίζει| εκεί πο κάτεχε καλά και δεν παραστρατίζει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1225]. **3)** Κρυφακούω: *Ετούτη* (ενν. *η γυναίκα*) *είναι απού παρακαθίζει και ήβανε τους γειτόνου τση πάντα εισέ μαλώματα και σκάνταλα* Αποκ. Θεοτ. Ι 104.

ΙΙ. (Μέσ.) πολιορκώ: *εις τον Μυζηθρά στέκεται με φουσσάτα,| όπου παρακαθίζεται την Λακιδαιμονίαν* Χρον. Μορ. Ρ 4648.

παρακάθισμα το.

Από τον αόρ. του *παρακαθίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. και στο Κουμαν., Συναγ.

Ενέδρα, παραμόνεμα: *τον δόλον γαρ ουκ οίδεν* (ενν. *η κόρη*),*| ουδέ το παρακάθισμα των δολερών ευνούχων* Καλλίμ. 2235.

παρακαθισμός ο, Χρον. Μορ. Η 2800, 2900, 2908, 2916, Χρον. Τόκκων 3223.

Από τον αόρ. του *παρακαθίζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. τον 9. αι. (TLG), στο Du Cange (λ. *παρακαθίζειν*) και στο Κουμαν., Συναγ.

1) Πολιορκία: *εσώσαν* (ενν. *τα φουσσάτα*) *εις τα Γιάννινα, εις το λαμπρόν το κάστρον·| εκείσε εκατουνέψασιν εις παρακαθισμόν του* Χρον. Μορ. Η 8796· *ουδείς ετόλμησε πλησιάσαι ή βοηθήσαι τοις Θεσσαλονικεύσι πολιουρκουμένοις υπό των Φράγκων, ακούοντες και μανθάνοντες, δι' ων έπεμπον κατασκόπων, τον της πόλεως παρακαθισμόν* Παράφρ. Χων.(v. Dieten) ΙΙ 27· φρ. *βάνω παρακαθισμούς* = πολιορκώ: *έβαλαν παρακαθισμούς στο κάστρο του Αρακλόβου* Χρον. Μορ. Ρ 5633. **2)** Ενέδρα (Για τη σημασ. βλ. Vitti [Σαχλ. Ν σ. 192]): *την νύκτα οπού περπατεί γυρίζει αρματωμένος και υπά στους παρακαθισμούς σαν έναι μαθημένος·* (παραλ. 1 στ.) *αλλότες τον πληγώνουσιν, αλλότες να πληγώνει* Σαχλ. Ν 66.

παρακαθιστής ο, Αποκ. Θεοτ. Ι 206-7, 210-11.

Από τον αόρ. του *παρακαθίζω* και την κατάλ. *-τής*. Πβ. θηλ. *παρακαθίστρια* στον Πορφυρογέννητο (TLG, Sophocl. και Κουκ., ΒΒΠ Δ΄ 146, 446). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ΄ 241).

Ωτακουστής: *Τότες του παρακαθιστού τ' αφτιά θε να καρφώνουν,| με τα σουβλιά τα πύρινα να τονε θανατώνουν* Τζάνε, Κατάν. 463· *την ίδια κόλαση έχει και ο παρακαθιστής και όποιος αγαπά αδικία* Αποκ. Θεοτ. Ι 100.

παρακάθομαι, Χρον. Μορ. Η 4648, 9002, Σαχλ. Ν 58· *παρακάθουμαι*, Αχιλλ. Ο 207, Μαχ. 470^{29-30}.

Από το αρχ. *παρακάθημαι*, αν δεν πρόκ. για νεότερο σχηματ. Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., λ. *παρακάθημαι*, Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Ά Αμτβ. **1)** Κάθομαι δίπλα· ακουμπώ (Για τη σημασ. βλ. Vitti [Σαχλ. Ν σ. 192]): *στες πόρτες παρακάθεται, ν' ανοίξει δοκιμάζει·| αλλότες ατιμάζουν τον κι αλλότες ατιμάζει* Σαχλ. Ά (Wagn.) ΡΜ 64. **2)** Διεξάγω στρατιωτικές επιχειρήσεις: *ποττέ δεν εμουλλώσαν* (ενν. *οι Σαρακηνοί*), *αμμέ πάντα επαρακάθουνταν και εμποδίζαν τους ανθρώπους* Μαχ. 10^{6}.

Β΄ (Μτβ.) πολιορκώ: *ο κοντοστάβλης απέζευσεν και επαρακάθετον της Λευκωσίας και αρματώθησαν και ήρτα να τον πολεμήσουν* Μαχ. 420^{15}· *το κάστρο επαρακάθετον* (ενν. *ο μισσίρ Σιμού*), *τες στράτες είχεν πιάσει* Χρον. Μορ. Η 8367.

παράκαιρα, επίρρ., Γεωργηλ., Θαν. 529, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1023, Βοσκοπ.[2] 360, Διγ. Άνδρ. 322^{21}, Στάθ. (Martini) Β΄ 256.

Από το αρχ. επίθ. *παράκαιρος*. Η λ. στον Ησύχ. (TLG), στο Somav. και σήμ.

1) Αργότερα από τον κατάλληλο χρόνο: *Ω Σύλβιο, ξεύρε και όποιος| παράκαιρα μαζώνει φρονιμάδα| πάντ' έχει μεστωμένον| το πωρικό μαζί του της λωλάγρας* Πιστ. βοσκ. IV 8, 103· *ωσάν όταν παράκαιρα χωρέσει κι έμπει θέλει| πόθου λακτάρα και καημός σ' ενός γέροντα μέλη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ά [127]. **2α)** Πρόωρα: *τα βάσανά μου ασπρίσανε παράκαιρα, σα βλέπεις, τα μαλλιά μου* Πανώρ. Γ΄ 304· *να κατεβείς* (ενν. *ψυχή*) *παράκαιρα εις του Άδου τον πυθμένα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 478· **β)** (προκ. για φυτό) εκτός εποχής: *τότε ξεφουντώνουσι* (ενν. *τα ρόδα*) *να τα έχεις παράκαιρα ωραία και εύμορφα ως και τον Μάιον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 271.

παρακάιστρος· *παρακαΐστρου*, Ερμον. Ι 49, εσφαλμ. γρ. αντί *παρά Καΰστρου*· διορθώσ., βλ. Ομήρου *Ιλιάδα* Β 461· πβ. και Ερμον. αυτ. κριτ. υπ.

παρακακομοίρης -ρα, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *κακομοίρης*. Η λ. στον Κατσαΐτ., Θυ. Ά 45.

Πολύ δυστυχισμένος· (εδώ υβριστ.) τρισκαταραμένος: *Έμαθε η γυναίκα μου τ' άμπιτα πως τση πήρα| και χίλια πάθη μου 'καμε η παρακακομοίρα* Κατζ. Έ 78.

παρακάλεμα το, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [1210]· *παρακάλημα*, Μαχ. 468^{12}· *παρακάλημαν*, Ξόμπλιν φ. 128^{r}.

Από το *παρακαλώ* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *παρακάλεμαν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 157), στον Κατσαΐτ., Θυ. Δ΄ 121, Ιφ. Γ΄ 610, Δ΄ 81, Έ 291 και σήμ.

α) Παράκληση, ικεσία: *με τα πολλά λόγια και παρακαλέματα θέλει γυρίσει την*

γνώμην του πατρός του Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 349· *εμήνυσέν της παρακαλέματα, να τον αφήσει να πάγει εις την Λευκουσίαν* Βουστρ. (Κεχ.) 208^{14}· **β)** αίτημα: *γίγνωσκε ότι οι άρχοντες των κουμμουνίων εμηνύσαν μου παρακαλέματα να σου μηνύσω να τελειωθεί η αγάπη* Μαχ. 288^{2}.

παρακαλεμός ο.

Από το *παρακαλώ* και την κατάλ. *-μός*.

Παράκληση, ικεσία: *ακούσετε κι εμέν του παρακαλεμού μου,| και δότ' ως πρέπει δύναμιν, γνώση του λογισμού μου* Θησ. (Foll.) Ι 1.

παρακάλεση η, βλ. *παρακάλεσις*.

παρακαλεσία η.

Από τον αόρ. του *παρακαλώ* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Παράκληση, ικεσία· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *πόσα μυξοκλάηματα και παρακαλεσίας ο ταπεινός παρακαλώ, να μως με βάλουν έσω* Προδρ. (Eideneier) IV 316.

παρακάλεσις -ση η, Τρωικά 529^{8}, Ελλην. νόμ. 521^{9}, Χρον. Μορ. Η 143, 486, 5987, 6197, 6858, Χρον. Μορ. Ρ 2891, Μαχ. 8^{26}, 156^{21}, 158^{17}, 172^{24}, 294^{1}, 472^{15}, 596^{24}, Θησ. Γ' [83^{1}], Ζ' [76^{6}], Θησ. [Foll.] Ι 59, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 101, Διήγ. Αλ. G 279^{16}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 81^{v}, 398^{r}, Ξόμπλιν φ. 138^{r}, Μαλαξός, Νομοκ. 80, Θρ. Κύπρ. Μ 97, Χρον. σουλτ. 71^{20}, 85^{36}, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 167^{1}, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 94^{3}, 164^{27}, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 53^{17}, 95^{11}, 113^{20}, Διαθ. Νίκωνος 255, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [289], [1193], Έ [156], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 186, 360, Χριστ. διδασκ., Προοίμ. [δ], Ροδινός (Βαλ.) 83, Hagia Sophia ω 512^{27}, Μπερτόλδος 14, Μπερτολδίνος 137· *παρακάλησις*, Ασσίζ. 113^{19}, 470^{27}, Μαχ. 624^{12}, Ξόμπλιν φ. 138^{r}, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 139, Καβαλίστας 53, 57· *παρεκάλεσις*, Θησ. Πρόλ. [187]· πληθ. *παρακαλέσες*, Βουστρ. (Κεχ.) 96^{14}.

Από το *παρακαλώ* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Δ' 324, σε έγγρ. του 18. αι. (Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 22, 1977, 9) και σήμ. στο κύπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 716).

α) Παράκληση: *να πέσεις εις τα πόδια τους με μεγάλες παρακαλέσες, να σ' ελεημονηθούν* Βουστρ. (Κεχ.) 96^{14}· *ελεημόνησε την παρακάλεσίν μου ... και ελευθέρωσέ με από τους ... Μακεδόνας* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 289^{20}· *Αδώρημα φαίνεται εκείνον οπού αγοράζεται με παρακάλησες* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 101· **β)** ικεσία, δέηση: *ο Θεός έστειλεν δώδεκα αγγέλους διά την παρακάλεσιν του Αδάμ, να βοηθήσουν της Εύας εις τη γέννησίν της* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 5^{r}· *με παντοτινήν παρακάλεσιν να ζητούμεν από τον Θεόν την χάριν του Αγίου Πνεύματος* Χριστ. διδασκ. 325.

Φρ. *κάμνω/ποιώ παρακάλεσιν* = παρακαλώ, ικετεύω: *να κάμνει παρακάλεσες εις όλες τες γυναίκες,| να θυμηθούν τό έταξαν, στερκτές να είναι εις αύτο* Θησ. (Foll.) Ι 40· *Να κάμω παρακάλεσιν με την ταπεινοσύνην,| γι' αυτό το πράγμα στους θεούς, να*

κάμουν ελεημοσύνην Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [527]· *όρισεν* (ενν. *ο ληγάτος*) *και εποίκαν παρακάλεσες εις τον Θεόν* Μαχ. 152$^{16-7}$.

παρακάλεσμα το, Θησ. Πρόλ. [250], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 335.

Από τον αόρ. του *παρακαλώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Du Cange (λ. *παρακαλέσματα*) και σήμ.

1) Παράκληση, ικεσία: *Ο Βασιλεύς πέμπει να γυρεύσουν τον Μπερτόλδον, και σαν τον εύραν, υπάγει ο Βασιλεύς ατός του εκεί όπου έστεκεν και με παρακαλέσματα και μεγάλα ταξίματα τον έκαμε να γυρίσει εις την Αυλήν* Μπερτόλδος 75· *Μηδέν ιδείς τα δάκρυα, τες φορεσές τες μαύρες| ουδέ παρακαλέσματα, ουδέ δικαιοσύνη.| Θελήσεις διά να γενεί, να ποίσεις γαρ τό πρέπει* Θησ. Β' [33^{2}]· (προκ. για την Παναγία): *Χαίρε συ, το παρακάλεσμα του κριτού δικαίου* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 138^{21}. **2)** Πρόσκληση: *Εις τες χαρές των φίλων σου, 'ς παρακαλέσματά των| μη γίνεσαι ολοπρόθυμος και τρέχεις και υπαγαίνεις* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 144.

παρακαλεσμός ο, Θησ. Β' [36^{7}], Ζ' [132^{4}].

Από τον αόρ. του *παρακαλώ* και την κατάλ. *-μός*.

Παράκληση, ικεσία: *με το φως σου στην οδόν τούτη με συντροφεύεις,| εμέν, αν χρήζεις γροίκησε, τους παρακαλεσμούς μου* αυτ. Έ [30^{6}].

παρακαλεστικώς, επίρρ.

Από τον αόρ. του *παρακαλώ* και την κατάλ. *-(τ)ικώς*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Παρακλητικά: *μην ηξέροντας να γράφει παρακαλεστικώς* (έκδ. *-κος*· διορθώσ.) *έβαλε και έγραψα εγώ* Επιστ. Αδελφ. 52$^{17-18}$.

παρακαλεσύνη η, βλ. *παρακαλοσύνη*.

παρακαλετής ο· *παρακαλητής*, Μαχ. 156^{14}, 224^{33}.

Από το *παρακαλώ* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο κύπρ. ιδίωμα με διαφορ. σημασ. (Σακ., Κυπρ. Β' 716, λ. *παρακαλετάδες*).

Αυτός που παρακαλεί εκ μέρους κάπ.· απεσταλμένος: *θωρώντα* (ενν. *οι Βενέτικοι*) *την αδυναμιάν τους επέψαν παρακαλητάδες, να ποίσουν αγάπην οι Γενουβήσοι μετά τους* αυτ. 586^{4}.

παρακαλετικός, επίθ.· *παρακαλητικός*, Μαχ. 106^{2}.

Από το *παρακαλώ* και την κατάλ. *-τικός*. Η λ. στο Βλάχ.

Παρακλητικός, ικετευτικός: *ήλθαν* (ενν. *οι αδελφοί της κόρης*) *εις τον αμιράν και είπαν τον παρακαλετικά λόγια* Διγ. Άνδρ. 321^{4}.

παρακαλετός, επίθ., Ολόκαλος 50^{20}, Ά 17, Β' 27, 30 κ.α.

Από το *παρακαλώ*. Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 16.-17. αι. (Έγγρ. Σύρου Ά 124, Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 258, 267, κ.α.) και σήμ.

1) Που παρακαλεί, που έχει παρακλητικό τόνο: *Γράφει μου, παρακαλετός μεγά-*

λα, να θελήσω| για λόγου μου την κορασάν ετούτη να ζητήσω Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 195. **2)** (Νομ., προκ. για μάρτυρα σε συμβολαιογραφική πράξη) που παρευρίσκεται έπειτα από πρόσκληση: *Μάρτυρες παρακαλετοί δύο* Ολόκαλος Γ 19.

παρακαλη-, βλ. *παρακαλε-*.

παρακάλι το, βλ. *παρακάλιο*.

παρακαλιά η.

Από το *παρακαλώ* και την κατάλ. *-ιά*. Τ. *παρακάλια* η σε έγγρ. του 17. αι. (Έγγρ. Σύρου Ά 182). Τ. *παρακαλία* σε έγγρ. του 17. αι. (Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-75, 111) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Λουκόπ., Πώς υφαίνουν ... 12 και Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ.).

Παράκληση, ικεσία: *Οκ την πολλήν παρακαλιά και από την εντροπήν τους| δείχνουν πως το πικραίνονται σαν να 'τον εδική τους* Δεφ., Σωσ. 199· *Μα 'γώ αυτός μου δεν μπορώ τα βέρσα ν' αρχινίσω| και βούλομαι παρακαλιά 'ς Θεόν μου να ποιήσω* Διήγ. ωραιότ. 12.

παρακάλιο το, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 201, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 147[33], Σουμμ., Παστ. φίδ. Ά [498]· *παρακάλι*, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 1, 55· *παρακάλι(ο)*, Πανώρ. Ά 408, Δ' 353, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 411, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 58, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 210, Ι 3, 213, Ι 4, 293, ΙΙ 6, 10, V 2, 67, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 529, Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 606, Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 146, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ά [856], [1252], Έ [1518], [1576], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 90, Χριστ. διδασκ. 112, 328, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 157[24]· *παρακάλιο(ν)*, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 91[15], 148[8]· *παρακάλιον*, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 163[2]· *παρεκάλιο*, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 464.

Από το *παρακαλώ* και την κατάλ. *-ιο* (Για το σχηματ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *παρακάλι(ο)*, Χατζιδ., Αθ. 6, 1894, 57 και ΜΝΕ Β' 67). Ο τ. *παρακάλιον* στο Somav. Τ. *παρακάλιν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Γ' 615, Δ' 249, 582, Θυ. Β' 238 και σήμ. στον πληθ.

Παράκληση, παρακάλεσμα· δέηση, ικεσία: *Στη δούλεψ' είν' ανέγνωρη, κουφή στα παρακάλια* (ενν. η κόρη) Πανώρ. Ά 129· *Σ' τούτα τα παρακάλια τα κλιτά μου| λυπητερά τ' αμμάτια σου* (ενν. του Δία) *ας στραφούσι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 442· *με παρακάλιο προσκυνώ, ωσάν κριματισμένος, του Πλάστη κάνω δέηση κλιτός, γονατισμένος* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 101.

παρακαλίσκω.

Από το *παρακαλώ* με παρέκταση (βλ. Beaudouin, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρου 158, Χατζιδ., ΜΝΕ Ά 300-1 και Χατζ., Κυπρ. Σπ. 51, <1987>, 1989, 1-8).

Παρακαλώ: *Ο αφέντης ο θειος σου ρικουμεντιάζεται εις την αφεντιάν σου και παρακαλίσκει να του μηνύσεις ανισώς και ο όρκος εγίνην έμπροσθέν σου* Μαχ. 516[19].

παρακαλοσύνη η, Θησ. Ζ [133[1]], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2[8]· *παρακαλεσύνη*, Θησ. ΙΒ' [18[1]].

Από το *παρακαλώ* και την κατάλ. *-οσύνη*. Τ. *παρακα(λ)οσύνα* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *παρακαλοσύνα*).

Παράκληση, ικεσία: *περίσσια να το ζήτησα με παρακαλεσύνη* Θησ. ΙΒ' [22[6]].

παρακαλώ, Ασσίζ. 310[28], 313[12], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1054, 1140, 1352, 1562· Χρον. Μορ. Η 708, Χρον. Μορ. Ρ 213, 3335, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 771, Ερωτοπ. 431, Απολλών. 332, 503, 551, Λίβ. Ρ 1540, 2809, Λίβ. Esc. 1650, Λίβ. Ν 3051, Αχιλλ. L 842, Ιμπ. 60, 402, 867, 873, Μαχ. 20[14-5], 32[7], 200[6], 212[5], 256[2], Απόκοπ.[2] 146, Σοφιαν., Παιδαγ. 102, Πεντ. Γέν. XXIII 8, Δευτ. III 23, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 127[1], Πανώρ. Ά 304, Β' 449, Γ' 515, Δ' 89, 439, Έ 339, Ιστ. Βλαχ. 1352, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1714, Στάθ. (Martini) Γ' 117, 442, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 58, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [385], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 182[25], κ.π.α.· *παρεκαλώ*, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 468, Χρον. Μορ. Ρ 7902, Λίβ. (Lamb.) Ν 416, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2592, 2644, Συναξ. γυν. 440, Κορων., Μπούας 23, Μικρ. διηγ. (Zimbone) ΙΙ 29· *περικαλώ*, Πανώρ. Δ' 439 κριτ. υπ., Σουμμ., Ρεμπελ. 174, 182· μτχ. παρκ. *παρακαλεμένος*, Διαθ. Δροσ. Μαλαχ. 51[15-16]· *παρακαλεσμένος*, Μπερτόλδος 82, Μπερτολδίνος 52.

Το αρχ. *παρακαλέω*. Ο τ. *περικαλώ* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β' 201, 221, σε έγγρ. του 18. αι. (Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 22, 1977, 12, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 409, κ.α.) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., στη λ., κ.α.). Διάφ. τ. της λ. σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., στη λ., κ.α.). Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1) α)** Απευθύνομαι παρακλητικά σε κάπ., παρακαλώ κάπ.: *τότε πάγει σιμά εις το σπήλαιο η Φροσύνη και λέγει παρακαλώντας τη νεράιδα* Πανώρ. Δ' μετά στ. 168· **β)** απευθύνομαι ικετευτικά σε κάπ., θερμοπαρακαλώ κάπ.: *και πέσ' εις γην ομπρός του| και από καρδιάς σου στρίγγισε και παρακάλεσέ τον* Λίβ. (Lamb.) Ν 264· *κλαίγει η Φροσύνη, δέρνεται, το ρήγα επαρακάλει| τη θυγατέρα στη φλακήν άδικα μην τη βάλει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 525· *να κλίνουν τα κεφάλια τους* (ενν. *οι χριστιανοί*), *να τους παρακαλούσι* (ενν. *τους Τούρκους*) Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 231[21]· (εδώ προκ. για το Θεό): *φίλιε τη γη γονατιστός, τον πλάστη παρακάλει,| π' όρισε κι εμετάθεσε τέτοια θυσία μεγάλη* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 977· *υπήγαν εις την εκκλησίαν τους εις τον θεόν τους ... και επαρακάλεσαν αυτόν να τους ομολογήσει την άπασαν αλήθειαν* Διήγ. Αλ. V 24· **γ)** (παρενθετικά για έμφαση): *μηδείς, παρακαλώ, ψευδή είναι νομίσει| ταύτην, ήν διηγήσομαι, του λόγου ευφημίαν* Διγ. Ζ 1330· *παρακαλώ, βοηθήσετε όλοι να κλαύσομεν το καλόν οπού εστερηθήκαμεν* Χίκα, Μονωδ. 139. **2)** Ορίζω κ.: *γράφει και λέγει, σφαλερώς παρακαλεί τοιούτο:| «όστις τον Απολλώνιον ζωντανόν να τον ύπα| να έχει πενήντα χρύσινα κι αγάπην Αντιόχου ...»* Απολλών. 104. **3)** Εύχομαι κ.: *υιέ μου, θάνατον τινός μη τον παρακαλέσεις* Διδ. Σολ. Ρ 70· *Φροσύνη, εγώ παρακαλώ τέτοιο γαμπρό να κάμω* Πανώρ. Γ' 361. **4)** Ενθαρρύνω κάπ. σε κ., παρακινώ, παροτρύνω: *τους ενουθέτα* (ενν. *ο βασιλεύς*) *και επαρακάλιέ τους να σπουδάζουν* (ενν. *οι τεχνίτες και οι κτιστάδες*) *το έργο τους* Hagia Sophia ω 518[5-6]· *ο δε Έκτωρ ... περιέρχετο την τάφρον| και παρακαλεί τους Τρώες ταύτην διά να περάσουν* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΓ' [9]. **5)** Εγκρίνω κ.: *θέλει και λαουντάρει και παρακαλεί* (ενν. *η νύμφη*) *το παρόν, ως άνωθεν* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 44[21]· *παρακαλεί* (ενν. *η νύμφη*) *το ... προυκοχάρτι και είναι πολλά κοντέντα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 315[12].

6) (Νομ.) καλώ κάπ. ως μάρτυρα σε συμβολαιογραφική πράξη: *έμπροσθεν εμού του δημοσίου νοταρίου και μαρτύρων των κάτωθεν ονοματισμένων, επί τούτον κληθέντων και παρακληθέντων* Μαχ. 504[32-33]· *εγώ … μάρτυρας παρακαλεμένος εις τα άνωθεν … υπέγραψα* Διαθ. Δροσ. Μαλαχ. 51[15-16]. **Β΄** Αμτβ. **1)** Ζητώ, παρακαλώ επίμονα· ικετεύω: *τι παρακαλείς, Αχίλλη;| Της φυλής των αλαζόνων| έστιν ο ανήρ εκείνος·| μάλλον πλείον τον εποίκες| εις αλαζονείαν τώρα* Ερμον. Ξ 84· *οι άθλιοι, οι ελενοί, οι δύστυχοι πολίτες| εστέκασιν και έκλαιαν, πάλε παρεκαλούσαν* Θρ. Κων/π. (Mich.) 109. **2)** Προσεύχομαι: σκύπτω και γονατίζω.| *Και αφόν επαρεκάλεσα κι εγέρθηκα κι εστάθην* Νεκρ. βασιλ. 21· *προσκυνούν* (ενν. *οι καλογέροι*) *ασπάζοντες τον σεβάσμιον τόπον| της Βάτου και παρακαλούν υπέρ πάντων ανθρώπων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 866.

II. Μέσ. **1)** Παρακαλώ, ικετεύω κάπ.· (εδώ προκ. για το Θεό): *στέκεται γυμνοκέφαλος, Θεόν παρακαλείται,| διά την σωτηρίαν σου θερμώς επιμελείται* Ιστ. Βλαχ. 1715. **2)** Ευαρεστούμαι: *και άμποτε να παρακληθεί* (ενν. *η Μαξιμού*) *και να μας επακούσει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1353· *ειδέ ου παρακληθεί ο Θεός και θέλει να αποθάνω* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1801.

παρακάμμυσμα το, Πεντ. Αρ. V 27.

Από τον αόρ. του *παρακαμμύω* και την κατάλ. *-μα*.

α) Αμαρτία, απιστία απέναντι στο Θεό: *αυτές ήτον εις τα παιδιά του Ισραέλ εις την υπόθεση του Βιλεάμ να παραδώσουν παρακάμμυσμα του Κυρίου* αυτ. XXXI 16· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *να παρακαμμύσει παρακάμμυσμα εις τον Κύριο* αυτ. V 6· **β)** συζυγική απιστία· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *ανήρ ότι να κλίνει η γεναίκα του και να παρακαμμύσει εις αυτόν παρακάμμυσμα* αυτ. V 12.

παρακαμμυσμός ο.

Από τον αόρ. *παρακαμμύω* και την κατάλ. *-μός*.

Παράβλεψη· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *αν παρακαμμυσμό να παρακαμμύσουν ο λαός της ηγής τα μάτια τους από τον ανήρ εκείνον* Πεντ. Λευιτ. XX 4.

παρακαμμύω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *καμμύω*. Μτχ. *παρακαμμύων* στον Ησύχ. (TLG).

I. Ενεργ. **1)** (Με αντικ. τη λ. *οφθαλμός*) μισοκλείνω τα μάτια: *όψει δε αυτόν* (ενν. *τον ιέρακα*) *και παρακαμμύοντα τους οφθαλμούς και νυστάζοντα* Ιερακοσ. 466[21]. **2)** (Με σύστ. αντικ. και την πρόθ. *εις* και αιτιατ.): **α)** προδίδω τη συζυγική πίστη, διαπράττω απιστία: *ανήρ ότι να κλίνει η γεναίκα του και να παρακαμμύσει εις αυτόν παρακάμμυσμα* Πεντ. Αρ. V 12· *να ποτίσει* (ενν. *η γεναίκα*) *τα νερά και να είναι αν εμαγαρίστην και επαρακάμμυσεν παρακάμμυσμα εις τον άντρα της* Πεντ. Αρ. V 27· **β)** διαπράττω παράπτωμα απέναντι στον Κύριο, αμαρτάνω: *άντρας ή γεναίκα ος να κάμουν από όλο τα φταισίματα του άθρωπου να παρακαμμύσει παρακάμμυσμα εις τον Κύριο* Πεντ. Αρ. V 6. **3α)** Αγνοώ, δεν αντιλαμβάνομαι κ.: *αν όλη η συναγωγή του Ισραέλ να λαθαστούν και να παρακαμμυθεί πράμα από τα μάτια της συναγωγής* Πεντ. Λευιτ. IV 13· **β)** αγνοώ, παραβλέπω, αδιαφορώ: *αν παρακαμμυσμό να παρακαμμύσουν ο λαός της ηγής τα μάτια τους από τον ανήρ εκείνον, όνταν δώσει από τη*

σπορά του του Μολέκ για να μην θανατώσουν αυτόν Πεντ. Λευιτ. XX 4.

II. (Μέσ.) παραβλέπω, αδιαφορώ· (εδώ αμτβ.): *έτσι να κάμεις εις παν χαϊμό του αδερφού σου ος να χαθεί από αυτόν και να το εύρεις να μη ημπορέσεις να παρακαμμυθείς* Πεντ. Δευτ. XXII 3· (εδώ με την πρόθ. *από* και αιτιατ.): *μη διεις το γαϊδούρι του αδερφού σου γή το βοΐδι του … και να παρακαμμυθείς απ' αυτά· σηκωμό να σηκώσεις μετ' αυτόν* Πεντ. Δευτ. XXII 4· *μη διεις το βόδι του αδερφού σου γή το πρόβατό του κοντημένα και να παρακαμμυθείς από αυτά* Πεντ. Δευτ. XXII 1.

παρακάμνω· *παρακάνω.*

Από την πρόθ. *παρά* και το *κάμνω*. Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κάνω κ. σε υπερβολικό βαθμό: *Μην ημπορώντας … οι άρχοντες να υποφέρουν τες περίσσιες αποτσιπωμάρες … του λαού ετούτου, οπού με τόση αγνωσία και άμετρην επαράκαναν παρά πολλά τα κακά τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 182.

Φρ. *το παρακάμνω* = προχωρώ πέρα απ' όσο πρέπει, ξεπερνώ τα όρια του επιτρεπτού ή της ανοχής: *όμως με τον καιρόν τα έχασαν όλα, διατί το επαράκαναν και καταπώς ατοί τους εκρατόντανε, έτσι ελόγιαζαν ναν τους έχουν και οι άλλοι άνθρωποι* αυτ. 184.

παρακαμπάνισμα το.

Από τον αόρ. του **παρακαμπανίζω* (από την πρόθ. *παρά* και το *καμπανίζω*· πβ. *παραζυγιάζω*) και την κατάλ. *-μα*. Η λ. το 12. αι. (Sophocl.).

Ζύγισμα με δόλιο τρόπο (πβ. και *παραζύγιασμα*· για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β΄ 252-254): *έπαυσε* (ενν. *ο Δαβίδ*) *τας αρπαγάς των πρώην και τας αδικίας και τα παρακαμπανίσματα* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 423, κριτ. υπ.).

παρακαμπανιστής ο, Μαλαξός, Νομοκ. 436.

Από τον αόρ. του **παρακαμπανίζω* (βλ. *παρακαμπάνισμα* ετυμολ.) και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Du Cange (λ. *καμπανός*).

Αυτός που κλέβει στο ζύγισμα (πβ. και *παραζυγιαστής*): *κλέπται, άρπαγοι, παρακροασταί, παρακαμπανισταί και οι παραθερίζοντες και οι τρώγοντες* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 252.

παρακάνω, βλ. *παρακάμνω.*

παρακαταθήκη η, Ασσίζ. 11[2], 79[27], 119[10], 142[8-9, 16], 329[12], 428[12], Έκθ. χρον. 70[26], Αξαγ., Κάρολ. Έ 1274, Zygomalas, Synopsis 124 A 17, 19, 135 A 82, 177 E 23, 260 Π 6, 7, 261 Π 17, 272 Π 80, Βακτ. αρχιερ. 175, Ροδινός (Βαλ.) 195.

Το αρχ. ουσ. *παρακαταθήκη*. Η λ. και σήμ.

1) (Νομ.) **α)** κατάθεση πραγμάτων σε κάπ. για να τα φυλάξει: Νομοκριτ. 75, Ασσίζ. 137[6]· **β)** (συνεκδ.) τα πράγματα που κατατίθενται σε κάπ. για φύλαξη: Μαλαξός, Νομοκ. 387. **2)** (Μεταφ.) ηθικοί νόμοι ή κανόνες που έχει επιβληθεί η τήρησή τους: *ταύτην την βίβλον, αδελφέ, οπὄχει δυο γραφίδας·| την Παλαιάν του Μωυσή αγίαν Διαθήκην| και την Νέαν της εκκλησίας την παρακαταθήκην* Γεωργίου ρήτορος,

Στίχ. ά 58. **3)** (Μεταφ.) **α)** (προκ. για πρόσωπα ή πράγματα που η προστασία τους έχει ανατεθεί σε κάπ.): *ούτε να πειράζονται* (ενν. *οι Κριταί, οι Ηγούμενοι, οι Μοναχοί και άλλοι*), *ότι εγώ* (ενν. *ο Μωάμεθ*) *είμαι προστάτης αυτών, όπου και αν βρίσκονται …· επειδή αυτοί και πάντα τα περί αυτούς είναι χρέος μου και όρκος και παρακατάθήκη μου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 272· **β)** (προκ. για την Πόλη) προστάτισσα: *διατ' ήσουν ξενοδόχισσα, κυρά, των αιχμαλώτων,| χριστιανών το καύχημα και των αγίων η δόξα,| των ξένων και των ορφανών η παρακαταθήκη* Θρ. Κων/π. διάλ. 38.

παρακατεβάζω, Ασσίζ. 229[3], Μαχ. 612[11]· *παρκατεβάζω*, Ασσίζ. 279[26-7], 383[11], 478[27-8], Μαχ. 608[9-10], Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 142.

Από την πρόθ. *παρά* και το *κατεβάζω*. Ο τ. στο Du Cange (λ. *παρκατευάζειν*).

Μειώνω, ελαττώνω, λιγοστεύω: *άντα δεν είχα* (ενν. *οι περπεριάρηδες*) *να δώσουν δύο χιλιάδες επαρκατέβασεν* (ενν. *ο ρήγας*) *τα αώ* Μαχ. 140[31]· *ουδέν ημπορεί ο πατέρας τους να το ξηλώσει, ουδέ να το παρακατεβάσει των παιδίων τό τους έπεσεν απέ της μητρός τους διά κανέναν πράγμαν* Ασσίζ. 131[22-23]· *εκείνη* (ενν. *η γούλα*) *… ποντίζει και αρρωστά το κορμίν, παρκατεβάζει την ζωήν* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 145.

παρακατεβαίνω· *παρακατεβαίννω*, Ασσίζ. 31[11], 138[21-22]· *παρκατεβαίννω*, Ασσίζ. 389[25], Μαχ. 218[16], 498[27], 622[21], Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 97, 136, Ξόμπλιν φ. 128[r].

Από την πρόθ. *παρά* και το *κατεβαίνω*· πβ. και μτγν. *παρακαταβαίνω*. Τ. *παρακατιβαίνου* και σήμ. ιδιωμ. (Φάβ., Αθ. 43, 1931, 91).

1) Έρχομαι πιο κάτω, κατεβαίνω χαμηλότερα: *αυθέντα, αν παρακατεβώ και επάρεις με μεδέ σου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 870· (σε μεταφ.): *αν εσκόνταψες και αν επαρακατέβης| εκ το σκαλίν της ευτυχίας …* (παραλ. 1 στ.) *μη το θαυμάζεσαι* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 635. **2)** (Μεταφ.) **α)** υφίσταμαι οικονομική απώλεια, ζημιώνομαι, χάνω: *ένι κρατημένος πρωτύτερα να πλερώσει την ζημίαν ταύτην, και ετεσαύτην περίττου όσον ο άλλος σύντροφος επαρακατέβην ή εζημιώθην* Ασσίζ. 84[14]· **β)** μειώνομαι, λιγοστεύω, εξασθενώ: *απεκεί και να 'ρτει επαρκατέβην η ζημία της ακρίδας* Μαχ. 622[31]· *όνταν ήλθεν η ρήγαινα, άρχεψεν και επαρκατέβην ο θυμός της και έτρων και άφηνεν* Μαχ. 624[5]· *'δ' εμέν παρκατεβαίννει το λαμπρόν μου,| αν μεβ βουθήσουν οι πλανήτες τ' άστρα* Κυπρ. ερωτ. 105[17]· **γ)** χάνω την αξία μου, την ισχύ μου: *καμιά εντολή ένι οπού εις μάκρυνσιν του καιρού δεν να παρκατεβεί* Ξόμπλιν φ. 128[r].

παρακατεκτείνομαι.

Από τις πρόθ. *παρά, κατά* και το *εκτείνομαι*.

(Προκ. για χρόνο) παρατείνομαι, διαρκώ πολύ: *Περιλαβόντες* (ενν. *η κόρη και ο αμιράς*) *δε τερπνά απλήστως κατεφίλουν,| ως και την ώραν εις πολύ παρακατεκταθήναι* Διγ. (Trapp) Gr. 589.

παρακατιών, μτχ. επίθ.

Η μτχ. ενεστ. του μτγν. *παρακάτειμι* (*-ιέναι, -ιών*, TLG) ως επίθ. Η λ. σε έγγρ. του 11.-13.αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 318, Caracausi, λ. *παρακάτειμι*).

(Με επιρρ. σημασ.) παρακάτω, στη συνέχεια: *σχολάσας ήλθεν οίκοθεν χαίρων*

διά την της Σερβίας δουλείαν, ως παρακατιών ο λόγος δηλώσει Σφρ., Χρον. (Maisano) 112[8].

Εκφρ. *οι παρακατιόντες της γνώσεως* = αυτοί που δεν είναι μορφωμένοι, που δεν έχουν πολλές γνώσεις: *Εν οις γαρ οίδασιν οι παρακατιόντες της γνώσεως, ήγουν τα πλήθη των ιδιωτών* Μάρκ., Βουλκ. 340[25-26].

παρακάτω, επίρρ., Ασσίζ. 7[22], 52[13], 64[1, 22], 92[29], 113[12], 124[11], 135[15], 144[2], 158[2], 161[22], 180[7], 191[25], Ερμον. Ε 147, Σ 322, Χρον. Τόκκων 178, Αλεξ. 1148, 1153, Ξόμπλιν φ. 125[r], 127[r], 132[r], Πτωχολ. α 363, 372, Πορτολ. Α 15[13], Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 126, Προσκυν. ά 123[13]· *παρακάτου*, Ερμον. Θ 300, Κ 76, Χρον. Μορ. P 4860, Λίβ. Esc. 371, Λίβ. (Lamb.) N 975, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 182[1], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 4[r], 41[r], 66[v],112[r], 356[r], 391[r], Προσκυν. Κουτλ. 156 83[14], 84[17]· *παρεκάτου*, Λίβ. Esc. 531· *παρεκάτω*, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 183[1], 269[6]· *παρκάτου*, Κυπρ. ερωτ. 100[48]· *παρκάτω*, Ελλην. νόμ. 520[26], 531[23], 582[12], Ασσίζ. 69[21-22], 104[2], 332[9], 342[25], 347[17], 354[10], 390[13], 406[6], 413[7], 481[21, 23], Μαχ. 76[15], 208[26], 430[6], 452[25], Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 100· Ξόμπλιν φ. 125[r], 127[r], 132[r]· *πρακάτω*, Ασσίζ. 299[8].

Το μτγν. επίρρ. *παρακάτω*. Οι τ. *παρακάτου* και *παρκάτου* και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 719, λ. *παρκάτου*). Ο τ. *παρκάτω* στο Du Cange, App., λ. *παρκατεύειν*. Η λ. και σήμ.

1) (Τοπ.) πιο κάτω, χαμηλότερα, πιο πέρα: *παρακάτω εγράφετον: «Πόρτα της Δυστυχίας»* Λόγ. παρηγ. L 538· *Παρακάτω μίλια ς' αποκάτω εις το Αγγελόκαστρον έχει β' νησόπουλα* Πορτολ. Α 33[5]· (προκ. για βιβλίο) στη συνέχεια: *καθώς θέλομεν γράφει παρακάτω σαφέστερα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 179· (μεταφ. προκ. για κοινωνική θέση): *έπεσα από τους εδικούς μου παρακάτου* Διήγ. Αλ. G 274[31]. **2)** (Προκ. για ποσό) **α)** λιγότερο: *η γυναίκα του να έχει κάθα μήναν, ήγουν έναν, ή δύο, ή έναν μάρκον ασήμιν, ή περίτου, ή παρακάτω* Ασσίζ. 123[18]· *με τους χρεώστας πολλά επέρασεν και με την κρίσην παρακάτου τους έδιδεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 48[v]· **β)** (με το άρθρο το) το λιγότερο, τουλάχιστον: *ο άνδρας θέλει να ένι το παρκάτω ιγ' χρόνων όταν ορμάζεται και η νύφη ομοίως ιγ' χρόνων όταν ορμάζεται το παρκάτω* Ασσίζ. 363[20, 21]· *ο στελιέρης να τα δώσει* (ενν. *τα πέρπυρα*) *το παρακάτω τα ήμισα* Ασσίζ. 82[12]· **γ)** (με την πρόθ. *εις* και το άρθρο *το*) τουλάχιστον: *πρέπει να του δώσουν εκείνος ού εκείνοι διά τους ποίους ενέβη εις την φυλακήν, να τρώγει* (ενν. *ο άνθρωπος*) *εις το πρακάτω ψουμίν και νερόν, αν ένι ότι πλείον ουδέν θέλει να τον δώσει* Ασσίζ. 299[8]· **δ)** (με την πρόθ. *διά*) σε μειωμένη τιμή: *έπειτα πουλεί το αμάχι την άλλην ημέρα διά παρκάτω* Ασσίζ. 313[29]. **3)** (Χρον.) **α)** σε μικρότερη ηλικία: *Εάν κοράσιν ορμαστεί παρκάτω παρού τα ιβ' έτη, ουδέν λογίζεται η ορμασία εκείνη γάμος* Ελλην. νόμ. 541[12]· **β)** αργότερα: *Γράφουν και πώς στην Βενετιάν έσωσε το μαντάτο,| το μαυρισμένο μήνυμα δυο μήνες παρακάτω* Λίμπον. 470. **4)** (Με ή χωρίς το άρθρο ως επίθ.) **α)** (προκ. για κοινωνική θέση) κατώτερος, παρακατιανός: *Δεν είμαι εγώ από γένος τίποτες παρακάτω* Διγ. Ἀνδρ. 359[33]· *ήτον πολλά θυμωμένοι … απέ τα άπρεπα λογία του ρηγός και την αντροπήν οπού τους επολόμαν έμπροσθεν τους παρκάτω ανθρώπους* Μαχ. 252[4]· (σε σύγκριση): *τον παρακάτου σου ποτέ μηδέν τον ονειδίσεις* Σπαν. Ο 131· *οι καθ' Όμηρον γαρ ούτοι| των Ελλήνων ηγεμόνες| των δε παρακάτω τούτων| ουκ ηθέ-*

λησε να γράψει| τας ονομασίας τούτων Ερμον. Δ 32· **β)** (προκ. για ζύγιασμα) λειψός: *Περί εκείνου ού περί εκείνης τον πιάνουν εις άπιστον μέτρον ού παρκάτω* Ασσίζ. 481[21]· **γ)** μικρότερος: *Παρκάτω κακόν είναι να κιντυνεύσεις εσού και ο άντρας σου, παρά όλον το ρηγάτον τούτον* Μαχ. 596[30]· **δ)** μικρότερος σε ηλικία: *Την παρκάτω των ιβ΄ ετών ου δύναται εξιάζει η ορμασία* Ασσίζ. 524[26]· **ε)** ο επόμενος: *το παρκάτω κακόν* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 117. **5)** (Με το άρθρο το ως ουσ.) μειωμένη, χαμηλή τιμή: *πουλεί το αμάχι ... διά παρκάτω, επάνω εις τίναν να πέσει η αυτή ζημία του παρκάτου και τις να την πλερώσει* Ασσίζ. 313[29, 30].

Φρ. *έρχομαι παρακάτω* ή *παρκάτω* = **α)** ξεπέφτω, βλ. *έρχομαι* Φρ. 6· **β)** αλλάζω, μεταβάλλομαι: *οι θείες παραβολές του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού είναι των στεκαμένων πραγμάτων, ήγουν πράματα στεκάμενα ... αποκομμένα οπού δεν έρχονται παρκάτω* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 642· **γ)** επανακτώ την υγεία μου: *ο γιατρός να τον καλλιοτερίσει όσον εκείνος ο σκλάβος να έρτει παρκάτω, διατί ένι λαβωμένος διά το πταίσμαν του* Ασσίζ. 432[22].

παρακάτωθεν, επίρρ., Παΐσ., Ιστ. Σινά 575, 1249.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *κάτωθεν*.

α) Παρακάτω: *πάλαι παρακάτωθεν το σύνθρονον υπάρχει,| ο βασιλεύς ιδρύσατο διά τον ιεράρχη* Παΐσ., Ιστ. Σινά 543· **β)** (προκ. για βιβλίο) πιο κάτω, στη συνέχεια: *τούτο παρακάτωθεν θέλω ξεκαθαρίσει,| καθένα που 'φουκράζεται καλώς να το γροικήσει* Αχέλ. 239.

παρακατώτερος, επίθ.· *παρχατώττερος*.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *κατώτερος*. Για τον τ. βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 112. Τ. *παρκατώτερος* στο Meursius.

Που ανήκει σε κατώτερη κοινωνική τάξη: *ειδέ και θέλετε να ποίσετε ως φρίνιμοι, ως αφέντες όπου ευρίσκεσθε, αλαμάς να σας αγρωνίσουν οι παρχατώττεροι ανθρώποι* Μαχ. 256[10].

παρακείθεν, επίρρ., βλ. *παρεκείθεν*.

παράκειμαι, Λίβ. P 632, Λίβ. Sc. 32, Λίβ. (Lamb.) N 772, Δούκ. 243[21]· γ΄ εν. *παρακείται*.

Το αρχ. *παράκειμαι*. Το γ΄ εν. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα με διαφορ. σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α΄ (Αμτβ.) βρίσκομαι, είμαι τοποθετημένος: *λέγω αποτότε τους εμούς και ιστένουσί με τένταν| αντίκρυ οπού επαρέκειτον της κόρης το κουβούκλιν* Λίβ. Sc. 34.

Β΄ (Μτβ.) είμαι αντίπαλος: *όταν ευρώ τον βασιλέα οπού σας παρακείται,| να ευρούμεν το φουσσάτον του οπού σας πολεμίζει* Αχιλλ. (Smith) N 451.

παρακελεύω, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1409, Zygomalas, Synopsis 153 Γ 8, 244 N 11.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *παρακελεύομαι*).

(Ενεργ. και μέσ.) διατάζω: *να ποίσετε,| οπού σας παρακελεύει* (ενν. ο Ζευς) Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. IZ [111]· *ο νόμος ταύτα παρακελεύεται και ορίζει* Zygomalas, Synopsis 164 Δ 2.

παρακέλιν το, Διήγ. Αλ. G 278[1], Διήγ. Αλ. E (Lolos) 285[10], Διήγ. Αλ. Yal. 220· *παρακελίν*, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 284[1].

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *κελί(ο)ν*. Τ. *παρακέλι* στο Βλάχ., σε έγγρ. του 18. αι. (Σκουβαράς, Ολυμπιώτ. 472) και σήμ. ιδιωμ. (Άμ., Αθ. 28, 1916, ΛΑ 89, Παπαδ. Α., Αθ. 55, 1951, 119). Τ. *παρακέλλιον* το 12. αι. (Sophocl.). Λ. *παράκελλον* στο Meursius.

Μικρό δωμάτιο ως βοηθητικός χώρος (Για τη σημασ. βλ. Άμ., ό.π.): *εσέβην* (ενν. *ο Νεκτεναβός*) *εις το παρακέλιν* Διήγ. Αλ. V 22.

παρακερδίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *κερδίζω*. Πβ. μτγν. *παρακερδαίνω*.

Κερδίζω πολύ, σε μεγάλο βαθμό: *Ο μύθος έναι εις εκείνους οπού έχουν μικρά κέρδη και πάσχουν να παρακερδίσουν* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 22.

παρακίνησις -ση η, Ορισμ. Μαμελ. 95[8], Χειλά, Χρον. 355, Σφρ., Χρον. (Maisano) 182[8], Zygomalas, Synopsis 194 E 115, 295 Y 13, Βελλερ., Επιστ. 77, Χριστ. διδασκ. 401, 416, 422.

Το μτγν. ουσ. *παρακίνησις*. Η λ. *παρακίνηση* και σήμ.

α) Υποκίνηση: *τόσα εφάνη μεγάλη η τέτοια των δαιμόνων παρακίνησις* Εγκ. αγ. Δημ. 105[25]· **β)** προτροπή, παρότρυνση: *την μονήν του Παντοκράτορος έλαβε παρακινήσει και συνεργεία ιδική μου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 70[25]· *όρμησα και εγώ, με γνώμην και παρακίνησιν των ειρημένων ελλογίμων και ευγενών ανδρών* Σοφιαν., Παιδαγ. 92.

παρακινώ, Χρον. Μορ. P 25, Χειλά, Χρον. 354, 357, Δούκ. 343[3], Στίχ. ερωτ. 18, Σοφιαν., Παιδαγ. 111, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 71[28], 141[12, 14], Σταυριν. 39, 42, Ιστ. Βλαχ. 588, 1492, 1814, 2112, Σουμμ., Ρεμπελ. 170, 184, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 49[r] δις, 49[v], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α΄ [179], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 141, 365, Ροδινός (Βαλ.) 225, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 135[25].

Το αρχ. *παρακινέω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1)** Υποκινώ, υποδαυλίζω, προκαλώ: *ο εχθρός ο βάσκανος οπού καλόν δεν θέλει* (παραλ. 1 στ.) *μάχην επαρακίνησε μετά των Ερδελίων* Ιστ. Βλαχ. 107· *καταπρόσωπον σταθέντες| άπαντες εξ αμφοτέρων| παρεκίνησαν την μάχην* Ερμον. K 3· *εγνώριζε τα πάντα όλα πούθεν επαρακινόνταν* Σουμμ., Ρεμπελ. 178. **2)** Ωθώ βίαια, σπρώχνω: *Οι άνθρωποι ήσαν ως κτηνά και επαρακίνησάν τους·| άνδρες, γυναίκες και παιδιά ως πρόβατα τους διώχνουν* Χρον. Τόκκων 3898. **3α)** Παρακινώ, προτρέπω: *να παρακινήσετε στρατάρχας και κρατάρχας,| και ομοφωνιά, ομόνοια να έχουσιν οι πάντες* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 900· *Εις τον οποίον τόπον, ως εδυνήθηκα, επαρακίνησα τον λαόν εις μετάνοιαν* Ιερόθ. Αββ. 333· **β)** οδηγώ κάπ. να κάνει κ., εξωθώ: *Τα πάθη μου τα περισσά και τόσες δυστυχίες* (παραλ. 3 στ.) *με παρακινήσασιν συχνά να αναγνώνω| τον ψαλτήρα* Παλαμήδ., Ψαλμ. 425· *τι επαρακίνησε τον Θεόν να βάλει εκείνους τους τόπους εις τόσων ασεβών χέρια;* Ροδινός (Βαλ.) 105· *Περί ζωγραφίας*

ατίμου, οπού ποιούσι τινές να παρακινούνται ορώντας εις πορνείαν Βακτ. αρχιερ. 153. **4)** Επηρεάζω κάπ., τον κάνω ν' αλλάξει συμπεριφορά: *αν ανθρώπου πρόσωπον δεν τον παρακινήσει,| ίσως καν τούτο τ' άγριον τον κάμει ν' αγαπήσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ'[101].

ΙΙ. (Μέσ.) στασιάζω, επαναστατώ: *ήσαν η αιτία και η ανάγκαση των σκανδάλων ετούτων, διότι αδίκως επαρακινηθήκανε εναντίον των αρχόντων* Σουμμ., Ρεμπελ. 173.

παρακκλ-, βλ. *παρεκκλ-*.

παρακλάδι το.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *κλαδί*. Για το σχηματ. της λ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 181. Τ. *παρακλάδιον* στον Πορφυρογέννητο (TLG) και ως τοπων. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. II 111$^{2\text{-}3}$, 114^{32}). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Παρακλάδι, διακλάδωση (ποταμού)· (εδώ σε μεταφ.): *ο ποταμός ο πύρινος εσέβην εις την Πόλιν,| την Δύσιν περιπλέκεται με παρακλάδια έξι* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 620.

παράκλησις -ση η, Βίος Αλ. 6027, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 935, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 176^{v}, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 15^{4,10}, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 486, Ιστ. Βλαχ. 2415 [= Γέν. Ρωμ. 55], Διήγ. πανωφ. 56, Διήγ. ωραιότ. 71, 219, 643, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 157^{17}, 474^{6}.

Το αρχ. ουσ. *παράκλησις*. Η λ. *παράκληση* και σήμ.

1) Το να παρακαλεί κάπ., παράκληση: Φλώρ. 324. **2)** (Εκκλ.) **α)** ικεσία, δέηση στο Θεό: *εκάμνασιν παράκλησες απ' όλον το νησσίν μας| κι ο Κύριος 'δίδεν βροχήν κι έστελεν την ζωήν μας* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 437· *εποίησαν* (ενν. *οι ιερείς*) *παράκλησιν, όλοι ευλόγησάν τον* Ιστ. Βλαχ. 153· **β)** ο παρακλητικός κανόνας στην Παναγία: *περιτρογύριζαν τον μαχαλάν όλον τρογύρου και έψελλαν την παράκληση της Παναγίας* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 85^{v}· *σταθείσαι* (ενν. *αι της μητρός μου αδελφαί*) *έψαλλον την εις Θεοτόκον παράκλησιν μετά δακρύων* Σφρ., Χρον. (Maisano) 52^{12}. **3)** Παραμυθία, παρηγορία: *Δος μοι παράκλησιν μικράν, μήπως ο νους μου σφάλλει* Παϊσ., Ιστ. Σινά 220.

παρακλητεύω.

Το μτγν. *παρακλητεύω*. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' Α2), 13. (Βραν. Ε., ό.π., 33^{1}, 36^{6}, 41^{9}, Act. Xér. 10^{9}) και 14. αι. (Act. Xér. 15^{4}, Βραν. Ε., ό.π. 16^{12}).

Παρακαλώ έντονα: *δεινώς παρακλητεύων* (ενν. *ο Χρύσης*)*| άπαντας τους μεγιστάνους* Ερμον. Η 63· *δείκνυσι* (ενν. *η Ήρα, η Αθηνά και η Αφροδίτη*) *το μήλον, ταύτα| προς αυτόν* (ενν. *το Δία*) *παρακλητεύων| δούναι γαρ την κρειττοτέραν| το χρυσούν αυτό το μήλον* αυτ. Α 245.

παρακλητικός, επίθ., Διγ. Ζ 4001, Απολλών. 261, Σφρ., Χρον. (Maisano) 34^{31}, Ολόκαλος 1^{38}, 5^{22}, 7^{15}, κ.π.α., Αξαγ., Κάρολ. Ἐ 980.

Το αρχ. επίθ. *παρακλητικός*. Η λ. και σήμ.

1) Που γίνεται για παράκληση, που εκφράζει παράκληση: *ου δάκρυσιν ο δικαστής κάμπτεται πολυρρύτοις,| ου λόγοις παρακλητικοίς, ου στεναγμοίς και γόοις* Γλυκά, Στ. 420. **2)** (Νομ., προκ. για μάρτυρα σε συμβολαιογραφική πράξη) που παρευρίσκεται έπειτα από πρόσκληση: *Γέγραπται ουν η άνω ειρημένη στίμα ενώπιον των ώδε παρακλητικών μαρτύρων* Ολόκαλος 3^{20}.

Έκφρ. *παρακλητική αναφορά*, βλ. *αναφορά* 1α.

Το θηλ. ως ουσ. = (εκκλ.) λειτουργικό βιβλίο της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας: *οκτώηχος παρακλητική της υπεραγίας Θεοτόκου* Κώδ. Πάτμου I 195· *με μίαν παρακλητικήν διαβαίνουν* (ενν. *οι παπάδες*) *τον καιρό τους* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 179.

παρακλητικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *παρακλητικώς* (Lampe, Lex.). Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Caracausi).

Ικετευτικά, παρακλητικά: *παρακλητικώς και ως υιός προς πατέρα την αίτησιν ου μικράν ο Μεχεμέτ προς τον βασιλέα Μανουήλ εποίησεν* Δούκ. 297$^{23\text{-}4}$.

παράκλητος, επίθ., Βακτ. αρχιερ. 138· *π α ρ α κ λ η τ ό ς ,* Σταφ., Ιατροσ. 9^{239}.

Το αρχ. επίθ. *παράκλητος*. Ο τ. σε έγγρ. του 16. αι. (Κονόμος, Εραν. 8, 1970, 227). Το αρσ. ως ουσ. και σήμ.

Που παρηγορεί· (προκ. για το Άγιο Πνεύμα): *το παράκλητον Πνεύμα τοις αποστόλοις| εξ ουρανόθεν εκ πατρός κατήλθεν επί όλοις* Προσκυν. Ιβ. 845 237^{328}.

Το αρσ. ως ουσ. = το Άγιο Πνεύμα: *επειδή και ο Παράκλητος οπού επέμφθη από τον ουρανόν να αναπληρώσει εκείνα όλα οπού ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός αφήκε να τελειωθούν εις τον καιρόν τους* ΚύριλΛ. Κων/π. 371· *Παράκλητε, επταχάριτον της αληθείας Πνεύμα,| της νοήσεώς μου φώτισον της σκοτεινής το βλέμμα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 3^{1}.

παρακλίνω.

Το αρχ. *παρακλίνω*.

Κλίνω· προκαλώ κλίση: *Ο συρφετώδης ουν όχλος καταδιώξας αυτούς, ατάκτως εν τη διήρει εισιόντες και παρακλίναντες εν τω ενί μέρει του πλοίου, … κατεποντίσθη και άρδην πάντας απέπνιξε* Δούκ. 411^{10}.

παρακλώμαι.

Από την πρόθ. *παρά* και το *κλώμαι*. Η λ. σε σχόλ. (L-S, λ. *παρακλάομαι*) και σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Ivir. II 40^{51}).

Σπάζω: *επαρεκλάσθη η θύρα μας, ας έλθει ο ασκοθυριάρης* Προδρ. (Eideneier) II 57.

παρακλώναρο το.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *κλωνάρι*.

Μικρό τρυφερό κλαδί: *εις τα παρακλώναρα πουλιά να κιλαδούσι* Ch. pop. 230.

παρακοή η, Σπαν. Ο 45, Ωροσκ. 1366, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 111, Φυσιολ. (Legr.) 1066, Χίκα, Μονωδ. 122.

Το αρχ. ουσ. *παρακοή*. Η λ. και σήμ.

Ανυπακοή, απείθεια: *είδεν ο πατριάρχης ... την αναισχυντίαν αυτού και την παρακοήν και το απειθές* Ιστ. πατρ. 145^{19}· *ιδές την Εύαν τι έκαμε, ότι την εντολήν εβγήκε | και ως διά την παρακοήν χίλια καλά αφήκε* Δεφ., Λόγ. 582.

παρακοιμούμαι.

Από την πρόθ. *παρά* και το *κοιμούμαι*. Άσχ. το μτγν. *παρακοιμάομαι* και το σημ. *παρακοιμάμαι*.

Κοιμάμαι λίγο (Για τη σημασ. βλ. και Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 652] και Μπαμπιν., Υποκορ. 75-6): *για τον πόνο της όλες την ερωτούσα. | Λέγει λιγάκις ήτονε κι ως επαρακοιμήθη, | επέρασε κι εσκόρπισε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1563.

παρακοιμώμενος ο, Οψαρ. 361^{5}, Πανάρ. 67^{29}-68^{1}, 70^{29}, 71$^{4-5, 6-7}$, Byz. Kleinchron. Ά 81^{34}.

Το μτγν. ουσ. *παρακοιμώμενος* (L-S, λ. *παρακοιμάομαι*). Τ. *παρακοιμούμενος* σε έγγρ. του 10. αι. (Act. Ivir. I 7^{19}). Η λ. στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 176^{6} και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Saint.-Pantél. 12^{6}).

Ανώτατος βυζαντινός αξιωματούχος που κοιμόταν κοντά στον αυτοκράτορα, αρχηγός των σωματοφυλάκων, επιφορτισμένος και με άλλες εμπιστευτικές υπηρεσίες (Για το πράγμα βλ. και ODB, λ. *parakoimomenos*): *ην (ενν. ο Νικηφόρος) παρ' αυτώ έντιμος και τω παρακοιμωμένου τιμώμενος αξιώματι* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) II 21· *συνεδριάζοντος δε ... Μούσκλου και Σούρβου των παρακοιμωμένων* Πωρικ. (Winterwerb) III 18· εκφρ. *ο παρακοιμώμενος του κοιτώνος/της μεγάλης Σφενδόνης* (Για το πράγμα βλ. ODB, ό.π. και Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιωμ., 82-83): *Τα οφφίκια του παλατίου ... ιδ' ο πρωτοσέβαστος, ιέ ο επικέρνης, ιϛ ο παρακοιμώμενος της μεγάλης Σφενδόνης, ιζ' ο παρακοιμώμενος του κοιτώνος, ιή ο μέγας βαϊούλος* Μαλαξός, Νομοκ. 515·

παρακοιτάζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *κοιτάζω*· πβ. και μτγν. *παρακοιτέω* (L-S· βλ. επίσης Χατζής, Αθ. 41, 1929, 209-211). Η λ. στον Ησύχ. (λ. *παρευνάζων*) και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. (λ. *παρακοιτάζεσθαι*).

Παραφυλάω, παραμονεύω: *ήτονε* (ενν. *ο Σαρών*) *μέσα εις το σπίτι κλεισμένος μετ' αυτήν και οι εχθροί τον επαρακοίταζαν διά να τον θανατώσουν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 181^{v}.

παράκοιτις η, Ερμον. Ψ 38 (αιτιατ. *παρακοίτιν* από μετρ. αν.), Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ά [363].

Το αρχ. ουσ. *παράκοιτις*.

παρακολουθώ, Ελλην. νόμ. 527^{31}, 562$^{21-22}$, Σφρ., Χρον. (Maisano) 82^{21}, 116^{11}, Θησ. Έ [89^{4}], Έκθ. χρον. 80^{11}, Ψευδο-Σφρ. 292^{37}.

Το αρχ. *παρακολουθέω*. Η λ. και σήμ.

Ά Αμτβ. **1)** Προχωρώ πίσω από κάπ., ακολουθώ: Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 438, Έκθ. χρον. 80^{11}. **2)** (Προκ. για γεγονός) **α)** συμβαίνω, έρχομαι ύστερα από κάτι άλλο: *έλαβον κόρην εις μνηστείαν ... ετελεύτησεν εν τω καιρώ της μνηστείας, ου δύναμαι λαβείν την αυταδελφήν αυτής εις γάμον, διότι ... εστίν αιμομίκτης, ει και γάμος ου παρηκολούθησεν* Ελλην. νόμ. 568^{10}· (με επόμ. την πρόθ. *από* και γεν.): *αφίημι γαρ τα άλλα και άλλα, ά παρηκολούθησαν από τούτου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 86^{2}· **β)** συμβαίνω: *ταύτα μεν τω του ενεστώτος χρόνου χειμώνι παρηκολούθησαν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 180$^{6-7}$· *ίνα κἀκείνος* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τα εις την Πάτραν παρακολουθήσαντα μάθη* Σφρ., Χρον. (Maisano) 64^{3}· **γ)** (απρόσ.) συμβαίνει: *επεί τον κυρ Κωνσταντίνον ... ηγάπα* (ενν. *ο βασιλεύς*) *και ήθελεν ..., επεί δε ούτως παρηκολούθησεν, εσπούδαζεν ίνα εις τον Μορέαν και τους τρεις άλλους αδελφούς εγκατοικίση* Σφρ., Χρον. (Maisano) 76^{21}. **3)** (Προκ. για θάνατο) επέρχομαι, επακολουθώ: *ούτως ώσπερ κατ' όναρ βλέπουσι παρακολουθεί και ο θάνατος εις αυτούς* Μάρκ., Βουλκ. 340^{6}. **4)** (Προκ. για χρόνο, σε γεν. απόλ.) περνώ: *εκράτησεν ταύτην* (ενν. *την μητέρα*) *ο πατήρ μακρού καιρού παρακολουθήσαντος εν τω οίκω αυτού* Ελλην. νόμ. 542^{28}.

Β' (Μτβ.) ακούω με προσοχή, παρακολουθώ: Φυσιολ. (Legr.) 147.

παρακομιδή η.

Το αρχ. ουσ. *παρακομιδή*.

Μεταφορά: Δούκ. 297^{2}· (συνεκδ.) τα υλικά που μεταφέρονται: *Την δε παρακομιδήν ... και προς το Βυζάντιον άπασαν παρά των ερειπίων ... ελάμβανον* αυτ. 301^{26}.

παρακόπτω.

Το αρχ. *παρακόπτω*. Τ. *παρακόβγω* στο Somav., όπου και τ. *παρακόφτω*, και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα, όπου και άλλοι τ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.) με διαφορ. σημασ. Τ. *παρακόβω* σήμ. με διαφορ. σημασ. (Κριαρ., Λεξ.). Τ. *παρακόθτω* σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

(Προκ. για νομίσματα) παραχαράζω: *Όσοι τα νομίσματα, φλωρία ή άσπρα ξύουσιν ή κόπτουσιν ή χαράσσουσι κάλπικα και παρακόπτουσι, χειροκοπούνται* Zygomalas, Synopsis 247 N 18.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (προκ. για λόγο) ασυνεχής, διακεκομμένος: *επί κακώ καθίσαντος* (ενν. *του κόρακος*) *και κράζειν αρξαμένου | και λέγειν όλως άναρθρα και παρακεκομμένα* Γλυκά, Στ. 48.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως επίρρ. = (προκ. για λόγο) χωρίς συνεχή ροή, με διακοπές: *ο Οδυσσεύς και ο Αίας ... ηύρασίν τον* (ενν. *τον Αχιλλέα*) *ότι εκείτετο κυλισμένος εις τα αίματα και μόνον ότι ενέπνεε και εκίναν την γλώσσαν του και ήτον ειστούτο ότι να παραδώσει ... Και είπε ο Αίας ... Ο δε Αχιλλεύς απελογήθη ούτως παρακεκομμένον και μετά πικρίας* Τρωικά 532^{18} κριτ. υπ.

παρακουνώ.

Από την πρόθ. *παρά* και το *κουνώ*. Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) σείομαι, τραντάζομαι δυνατά: *Ν' αστράφτει ο κόσμος με βροντές και να παρακουνιέται,| η Κρήτης και το πέλαος δίχως αφρούς να σειέται* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 333^{15}.

παρακούσιος, επίθ., Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 381^{v}.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *ακούσιος*.

(Προκ. για φόνο) που γίνεται παρά τη θέληση, από αμέλεια ή άγνοια: *στέκει ένας άνθρωπος και κάθεται ... και άλλος έρχεται και ... δεν ηβλέπει τον άνθρωπον οπού κάθεται ... και ηβλέπει ένα πουλί ή σκυλί και παίρνει μιαν πέτραν να κτυπήσει ... και η πέτρα ... σκοτώνει τον άνθρωπον οπού εκαθέζετον ... τούτο το φονικόν ... έναι παρακούσιον* αυτ.

παρακούω, Σπαν. Α 432, Σπαν. Β 187, Κομν., Διδασκ. Δ 262, Σπαν. Ρ 214, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 179, 220, Σπαν. (Λαμπρ.) Va 456, Γλυκά, Στ. 516, Διγ. Α 3411, Διγ. Ζ 261, Χρον. Μορ. Η 4600, 5139, Θησ. Έ [91^{3}], Κορων., Μπούας 44, Δεφ., Λόγ. 565, Ιστ. πατρ. 129$^{9-10}$, Διαθ. Νίκωνος 151, Διγ. Ο 625, 885, κ.α.· *παρακουώ,* Σπαν. Ρ 280, Σπαν. (Λαμπρ.) Va 555.

Το αρχ. *παρακούω*. Για τον τ. *παρακουώ* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Ά 209. Η λ. και σήμ.

1) Ακούω να γίνεται λόγος, ακούω τυχαία: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 289. **2)** Αντιλαμβάνομαι εσφαλμένα, παρανοώ: Γλυκά, Στ. 566. **3α)** Δε δίνω σημασία σε κ., αδιαφορώ: *Τα λόγια της* (ενν. *της γυνής*) *παράκουε και άφες να περάσου* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 313· *ή τυχόν δεν ήκουσε ποτέ τι ορίζει το σοφόν και φρόνιμον εκείνο της εκκλησίας απόφθεγμα, χείλη, λέγον, ιερέως ου ψεύδεται; ή το ήκουσεν, αλλά το επαρήκουσεν;* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 171^{21}· **β)** δε δίνω σημασία σε κάπ., αρνούμαι να ικανοποιήσω το αίτημα κάπ.: *άλλο ένα ζήτημα έχω να ζητήσω από την αυθεντία σου και μην με παρακούσεις* Διγ. Άνδρ. 393^{30}. **4)** Απειθώ, παρακούω, δε συμμορφώνομαι: *πάσι γαρ δίκαιον εστί γονείς μη παρακούειν* Διγ. Ζ 871· *ει δε και παρακούσεις μου, έσει κατηραμένος* Διγ. (Trapp) Gr. 406· *ουδέν ηπαρήκουσαν* (ενν. *οι άρχοντες*) *τον ορισμόν του* (ενν. *του βασιλέως Κυδωνίου*) Πωρικ. (Winterwerb) I 117· (θρησκ.): *Οι όρκοι τους ομνύοντας βλάπτουσι κατά κράτος,| ως ότι επαρήκουσαν τον λόγον του Κυρίου* Κομν., Διδασκ. Δ 385· *παρακούω τους λόγους του* (ενν. *του Θεού*) *κι ου ποιώ το θέλημά του* Σπαν. Β 502.

παρακρανιοκέφαλος, επίθ.· *παρακρανιαροκέφαλος,* Προδρ. (Eideneier) III 111 χφ Ρ κριτ. υπ.· *παρακρονιοκέφαλος,* αυτ. χφ Κ κριτ. υπ.· *παρακρουνιαροκέφαλος,* αυτ. χφ G κριτ. υπ. — πβ. και *σαλοκρανιοκέφαλος*.

Από την πρόθ. *παρά* και τα ουσ. *κρανίον* και *κεφάλι(ν)*.

(Σκωπτ.) τρελός, ανόητος: *αν έχω γείτονα τινά και έχει παιδίν αγούριν,| να τον ειπώ με τα γραμματικά να ζήσει,| παρακρανιοκέφαλον πάντα με ονομάσουν* αυτ. χφ Μ κριτ. υπ.

παρακρατώ, Λίβ. Ρ 963, Λίβ. Esc. 2007, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1130], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 259^{28}.

Το μτγν. *παρακρατέω*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

1α) Συνοδεύω: *Ομπρός υπάν οι αγούροι του και ο αμιράς οπίσω| και το κοράσιον εις κλουβίν, βαστούν την πέντε μούλες·| τριγύρου την παρακρατούν τα πέντε της αδέλφια* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 207· **β)** ακολουθώ κάπ. βοηθώντας τον: *Παρακρατεί τη η νένα της, στολίζεται κι εκείνη,| πάντα 'ναι με του λόγου της, ποτέ δεν την αφήνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 1217· **γ)** βοηθώ, φροντίζω: *Βλέπουν την μοναξίαν της, πολλά την επαινούσιν,| μα πάλιν την παρακρατούν και την παρηγορούσιν* Ιμπ. (Legr.) 646. **2)** Επιμένω, εξακολουθώ να κάνω κ.: *τά πονώ θελοκουφείς και ουκ αντιστρέφεσαί με,| και εμέν, πληροφορήθησε, αν το παρακρατήσεις,| πετάς με εις Άδην σύμψυχον* Λίβ. Sc. 925.

παρακρίνω, Διδ. Σολ. Ρ 75, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 308, Λίβ. Ρ 241, Λίβ. Esc. 484.

Από την πρόθ. *παρά* και το *κρίνω*. Η λ. στον Ησύχ.

Ά Μτβ. **1)** Διαστρεβλώνω: *να κρίνει την αλήθειαν, να μη την παρακρίνει* Σπαν. (Ζώρ.) V 243· *δι' έχθραν, διά σκάνδαλον το δίκαιον μη παρακρίνεις* Σπαν. Α 621. **2)** Αδικώ: *Πρόσεχε, κριτά, να μη μου παρακρίνεις* Βέλθ. 532.

Β' (Αμτβ.) κρίνω εσφαλμένα, μεροληπτώ: *Ει δε φανεί ότι επήρε δώρα ο επίσκοπος και επαράκρινε ή διά έχθραν του ενού μέρους επαράκρινε ή διά φιλίαν, πρέπει να παιδεύεται* Νομοκριτ. 110.

παρακροατής ο· *παρακροαστής,* Μαλαξός, Νομοκ. 441.

Το μτγν. ουσ. *παρακροατής* (TLG). Ο τ. με επίδρ. του *ακροαστής*· πβ. και *παρακροάομαι*.

Αυτός που κρυφακούει: *κλέπται, άρπαγοι, παρακροασταί, παρακαμπανισταί και οι παραθερίζοντες* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 252.

παρακρονιοκέφαλος, παρακρουνιαροκέφαλος, επίθ., βλ. *παρακρανιοκέφαλος*.

παρακρούω.

Το αρχ. *παρακρούω*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

I. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1)** Εξαπατώ, αδικώ: *όσοι επαραμοιράσασιν ενταύθα τα παιδιά των| κι εδώκασιν ενός πολλά και του άλλου ολίγα·| διχώς πτωχείαν άπειρον επαρεκρούσασίν τα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 141. **2)** Κάνω κάπ. να περιπλανιέται: *Ω ψευδείς και προσωρινοί μας χρόνοι* (παραλ. 1 στ.), *εβγάρτε αχ την καρδίαμ μου το ξουφάριν| απού με παρακρού 'ς τούτον το δάσος* Κυπρ. ερωτ. 107^{10}. **Β'** (Αμτβ.) χτυπώ στην άκρη: *κρέμανται τρεις ακοίμητοι πανεύμορφοι κανδήλαι| και βλέπε σου την κεφαλήν μη παρακρούσει, φίλε* Παϊσ., Ιστ. Σινά 814.

II. Μέσ. **Ά** (Μτβ.) παραπλανώ, εξαπατώ: Διγ. Ζ 3737· **Β'** (Αμτβ.· εδώ προκ. για ζώα) μαίνομαι, είμαι αγριεμένος: *εξέβησαν δύο λέοντες ομού με τας λεαίνας| και έσυρναν τα λεοντόπουλα όλα παρακρουσμένα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1722.

παρακροώμαι· *παρακρουώμαι*.

Το μτγν. *παρακροάομαι*.

Παραφυλάω, κρυφακούω: *Αύτη έστιν, Παναγία, η παρακρουόμενη εις τους οίκους των πλησίον αυτής και συμβάλλουσα λόγον προς το ποιήσαι μάχας* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 246· *Ιστήκει απέξω Βέλθανδρος, παρακροάται ταύτα* Βέλθ. 845.

παρακρύπτω· *παρακρύβω.*

Το μτγν. *παρακρύπτω.*

I. (Ενεργ.) αποσιωπώ, αποκρύπτω: *ο ευαγγελιστής μηδέ των αλλονών μαθητών τα άλλα ελαττώματα παρακρύβει, αμή ομολογά την άγνοιάν τως* Πηγά, Χρυσοπ. 167 (52).

II. (Μέσ.) παραφυλάω, κρυφακούω: *Αυτή εστίν η παρακρυβομένη εις τους οίκους των πλησίον αυτής* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 247.

παρακτίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *κτίζω.*

(Πιθ.) κτίζω κοντά: *Αφήει ... του τιμιοτάτου πνευματικού κυρ Γερασίμου του Τζιρίγου υπέρπυρα πενήντα, να τα βάλει εις το μοναστήριον του Σωτήρος Χριστού, που το παρακτίζει* Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164[20].

παρακύπτω, Προδρ.(Eideneier) IV 519, Καλλίμ. 298, 312, 921, Διγ. (Trapp) Gr. 875, 1233, Διγ. Ζ 1181, 1723, 1730, Βέλθ. 831, Λίβ. Ρ 871, 1213, Λίβ. Sc. 57, 78, 270, 346, Λίβ. Ν 1054, 1312, 1383, Αχιλλ. L 468, Χούμνου, Κοσμογ. 331, 337, Διγ. Άνδρ. 350[33,34], 352[3-4,5], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 85 δις.

Το αρχ. *παρακύπτω.*

1α) Σκύβω από πόρτα ή παράθυρο (για να δω ή να με δουν): Διγ. Ζ 1670, Διγ. Άνδρ. 352[11], Διγ. (Trapp) Gr. 1283· **β)** (σε μεταφ.): *Εγώ δε τούτο το ρητόν πιστώς αιχμαλωτίζων,| εις εκδοχήν ανάγομαι τούτου τιμιοτάτην| και θύραν άλλην θαυμαστήν εννοίας υπανοίγω·| και τις η θύρα σκόπει μοι και παρακύψας έσω,| βλέπε προσέχων* Γλυκά, Αναγ. 257. **2)** Βγαίνω, εξέρχομαι: *εξέβην, επαει νικά καταπολύ την πρώτην* Γλυκά, Αναγ. 257. **2)** Βγαίνω, εξέρχομαι: *εξέβην, επαει νικά καταπολύ την πρώτην* Λίβ. Ρ 1357· *Μετά γουν ερωτοτριβάς πολλού καιρού ρέκυψεν η κόρη από τον πύργον* Λίβ. Ρ 1357· *Μετά γουν ερωτοτριβάς πολλού καιρού και χρόνου* (παραλ. 2 στ.) *ανέστησαν, παρέκυψαν από του κάστρου μόνοι* Καλλίμ. 830. **3α)** Προβάλλω, εμφανίζομαι: Καλλίμ. 303· **β)** (εδώ προκ. για το φεγγάρι) ανατέλλω: *το φέγγος ανεντράνισα και βλέπω τώρα ότι| εκ τα βουνία επαρέκυψεν καθάριον, ότι να λάμπει* Λίβ. Esc. 1536. **4)** Πλησιάζω, κοιτάζω από κοντά: *πώς τολμάς, βασιλικήν την τράπεζαν σιμώνεις,| ξένος, πτωχός και μισθαργός να παρακύψεις όλος;* Καλλίμ. 1912. **5)** Καταβάλλομαι, εξαντλούμαι: *μερικώς παρέκυψα εκ το πολύ του θρήνου* Καλλίμ. 2145.

παραλαβή η.

Από τον αόρ. του *παραλαμβάνω.* Η λ. και σήμ.

Απόκτηση· (εδώ προκ. για πόλη) κατάληψη, εκπόρθηση: *συνερέθιζεν* (ενν. *ο Αγαμέμνων*) *τα πλήθη,| ίνα μαχιστούν γενναίως| προς παραλαβήν της πόλης* Ερμον. Ι 279· *των Ελλήνων η στρατεία| επροθύμουν κατά Τροίας| προς παραλαβήν εκείνης* αυτ. Γ 226.

παραλαβώνω.

Από το *παραλαμβάνω* με επίδρ. ρ. σε *-ώνω.*

Συλλαμβάνω: *Ιουνίῳ ιδ΄ ... έκοψαν το κεφάλιν του Αποκαύχου ... οι φυλακισμένοι εις το μέγα Παλάτιν. Και τη επαύριον παρελαβώθησαν υπό του πλήθους της Πόλεως ... και διέβασαν τούτους* (ενν. *τους φυλακισμένους*) *εις το σπαθίν πλην ολίγων* Byz. Kleinchron. Α 84[44].

παραλάλημα, το.

Από το *παραλαλώ* και την κατάλ. *-μα.* Τ. *παραλάλημαν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στον Ευστ. (TLG).

Παραμίλημα: *Μόνον το παραλάλημα, με καθαρόν τον λόγον| άλλαξε* (ενν. *ο Αρκύτας*) *και με ταπεινήν λαλίαν τάδε έφη:| «Έχε υγειά, Εμίλια μου» κι άλλο πλέον δεν είπεν,| ότι ψυχή 'κ το κούφος του, με δυναστείαν εβγήκεν* Θησ. Ί [111[5]].

παραλαλώ, Άσμα Μάλτ. 32.

Το μτγν. *παραλαλέω.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Σακ., Κυπρ. Β΄ 717, Φαρμακ., Γλωσσάρ.) και στο ΑΛΝΕ.

1) Λέω ασυναρτησίες, παραμιλώ: *αφέντη, ό,τι θέλεις θέλω και παρακαλώ βοηθείς με,| κανάκι μου· σήμερα παραλαλώ* Mevlânâ 4b. **2)** Λέω δυσάρεστα πράγματα: *Ούλ' έρκουνται στον κύρην τους ευκήν να τους χαρίσει,| κι εγιώ 'ρτα στον πετσόερον να μου παραλαλήσει* Άσμα Μάλτ. 17. **3)** (Προκ. για ζώα) παρακινώ με φωνές, κατευθύνω: *εδούλευε και παρελάλει άλογα και έζη· μια ουν ημέραν υπήγαινεν εις την στράταν ως δουλευτής ενός πραγματευτού και παρελάλει ομπρός του τους ημιόνους* Χρονογρ. (Λαμψ.) 244.

παραλαμβάνω (I), Προδρ. (Eideneier) Ι 221, Διγ. Ζ 657, 3292, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 151, 174, 700, 1796, Χρον. Μορ. Η 144, 1237, 1709, 1876, 2468, 2943, Χρον. Μορ. Ρ 62, 2875, Σαχλ., Αφήγ. 275, 289, Ιστ. Ηπείρ. IV[6], Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3090, Αχιλλ. (Smith) Ν 1291, 1588, Αχιλλ. (Smith) Ο 676, Χρον. Τόκκων 211 μετά στ. 630, 1574, 1893, 2821, 3005, Δούκ. 149[14], Διήγ. Βελ. Ν[2] 251, Χούμνου, Κοσμογ. 392, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 234, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 459, Μικρ. χρον. Yale 73[r], Διγ. Άνδρ. 406[13], 408[13], κ.π.α.· *παραλαμπαίνω· παραλαμπάνω,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1090, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 399[5].

Το αρχ. *παραλαμβάνω.* Ο τ. *παραλαμπαίνω* σε έγγρ. του 17. αι. (Αμάλθ. 10, 1979, 162). Ο τ. *παραλαμπάνω* σε έγγρ. του 16. αι. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, 1961-2, τ. β΄, 262, 270, 279, 301, Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 159, 162) και σήμ. ιδιωμ. στη Ρόδο, όπου και λ. *παραλαμπίζω* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Αόρ. *επαράλαβα* και μτχ. παρκ. *παραλαμπωμένα* σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 130, 134)· μτχ. παρκ. *παραλα(μ)βασμένα* σε έγγρ. του 16. αι. (Μανούσ., Κρ. Χρ. 22, 1970, 292, 293). Η λ. και σήμ., όπως και τ. *παραλαβαίνω.*

Α Μτβ. **1α)** (Γενικ.) παίρνω: Λίβ. Sc. 1272, Λίβ. Esc. 497, Διγ. Ζ 4229, Ερμον. Ψ 251, Λίβ. Esc. 1248, Χούμνου, Κοσμογ. 275· **β)** παίρνω, αποκτώ: Αλφ. 14[88]· *τα οποία χωράφια θέλουν και παραλαμπαίνουν* (ενν. *οι υιοί του Ιωάννη*) *απού την σήμερον και ομπρός*

μετά τούτη τη παρών σύμβαση Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 122^{5}· (προκ. για αξίωμα, κλπ.) αναλαμβάνω: Χρον. Μορ. Η 7377, 1239. **2)** Παίρνω εντολή, παραγγελία: *και συ χριστιανός ορθόδοξος και επαρέλαβες υπό των αγίων αποστόλων μηδέ περιπατείν τη ημέρα της αγίας Κυριακής, ειμή μόνον εις την εκκλησίαν εισελθείν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι IX 25. **3)** Εκπορθώ, κυριεύω, καταλαμβάνω: *κάστρα πολλά επαρέλαβεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *και η χώρα του επληθύνθη* Αχιλλ. (Smith) Ν 84· (εδώ μεταφ.): *πόσος επαρέλαβεν κλόνος τον λογισμόν μου* Λίβ. Sc. 860· *παρέλαβέ μας η χαρά και αφήκεν μας η θλίψις* Λίβ. (Lamb.) Ν 643.

Β΄ (Αμτβ., προκ. για τη νύχτα) φτάνω, έρχομαι: *η νύκτα επαράλαβεν, το μεσονύκτιον ήλθεν* Βυζ. Ιλιάδ. 1011· *η αγάπη την εφλόγιζεν, εβάριε της η ημέρα,| διατί γοργόν ουκ έκλεινε, να παραλάβει η νύκτα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 425· *όταν γαρ επαράλαβεν το ήμισον της νύκτας,| ανοίγουσιν το άλογον οι βασιλείς εκείνοι* Βυζ. Ιλιάδ. 1014.

Φρ. 1) *Παραλαμβάνω (την) αγάπην* (κάπ.) = ερωτεύομαι, αγαπώ (κάπ.): *πες ότι εκατεδέχθη τον και επέκυψεν εις πόθον,| αγάπην επαρέλαβεν – και πώς να το εγνωρίσω;* Λίβ. Esc. 1242· *μάθε διά τον πόθον σου η κόρη αναστενάζει| και αγάπην σου επαρέλαβε και πάσχει εκ τό λυπείσαι* Λίβ. Ν 1432. **2)** *Παραλαμβάνω τον θάνατον* = πεθαίνω: *γοργόν επαραλάμβανε τον θάνατον εκείνος* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 667. **3)** *Παραλαμβάνω τον πόθον* (κάπ.) = ποθώ κάπ.: *από του νυν παράλαβε τον πόθον του εις τον νουν σου* Λίβ. Ρ 1313. **4)** *Παραλαμβάνω ύπνον* = πέφτω σε ύπνο, κοιμάμαι: *ήλθεν το μεσονύκτιον, επαύσασιν οι κρότοι,| πάντες υπάν παραλαβείν ύπνον της αναπαύσης* Βυζ. Ιλιάδ. 405. **5)** *Παραλαμβάνω φόβον* = φοβούμαι: *Μέσα ψυχή του εδείλιασε, φόβον παραλαμβάνει* Χούμνου, Κοσμογ. 663.

παραλαμβάνω (ΙΙ)· *αυτός επαρέλαβεν* Αχιλλ. L 183, εσφαλμ. γρ. αντί *υπερέβαλεν*· διόρθ. Ξανθ., B-NJ 2, 1921, 203 (πβ. *και αυτόν δεν επαρέβαλαν* Αχιλλ. (Haag) L 202, εσφαλμ. γρ. αντί *υπερέβαλεν*· διόρθ. Ξανθ., ό.π.). — Βλ. *υπερβάλλω*.

παραλαμπάνω, παραλαμπαίνω, βλ. *παραλαμβάνω Ι*.

παραλαμπασμός ο.

Από τον αόρ. του *παραλαμπάνω* (βλ. *παραλαμβάνω Ι*) και την κατάλ. *-μός*.

Παραλαβή: *ο άνωθεν μισέρ Σταμάτης να κάμει ξεκαθαροσύνη και σιγουριτάν ότινος τοκάρει εις το παραλαμπασμό τω προειπωμένω υπερπύρω χιλιώ διακοσώ* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 173^{32}.

παραλαφρώνω, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α΄ 90, Γ΄ 78, Βίος αγ. Νικ. 168, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 205, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α΄ 154, Β΄ 60.

Από την πρόθ. *παρά* και το *αλαφρώνω*.

Ι. (Ενεργ.) ανακουφίζω, ελαφρώνω κάπως τον ψυχικό πόνο κάπ. (Για τη σημασ. βλ. και Μπαμπιν., Υποκορ. 76): *Το νέκταρ τούτο πιάσε, πιε, να σε παραλαφρώσει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β΄ 212.

ΙΙ. (Μέσ.) ανακουφίζομαι λίγο: *ο νους παραλαφρώνεται, η ελπίδα του πληθαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 205.

παραλάφρωση η.

Από το *παραλαφρώνω* και την κατάλ. *-ση*.

Ανακούφιση: *δεν έγραψα μηδ' όνομα τάχα ογιά να κερδέσω,| αμ' ογιά παραλάφρωση λίγη του νου μου μόνο,| τα βάρη τσ' ανθρωπότητας και τσ' έγνοιες να κομπώνω* Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. 29.

παραλείπω.

Το αρχ. *παραλείπω*. Η λ. και σήμ.

Α΄ Μτβ. **1)** Αφήνω πίσω: Δούκ. 345^{9}. **2)** Αφήνω κατά μέρος, δε λαμβάνω υπόψη, παραβλέπω: Σφρ., Χρον. (Maisano) 126^{27}.

Β΄ (Αμτβ.) απουσιάζω, λείπω: *Καίπερ ειπείν ως εξ αρχής ο φθόνος ουκ εκλείπει,| ως έφησεν ο ποιητής, ουδόλως παραλείπει* Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 10.

παραλετριά η· *παραλετρέα*.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *αλετριά* (Βλάχ.). Για τον τ. πβ. το κρητ. *αλετρέ* (ΙΛ, λ. *αλετρεά*).

Το όργωμα έξω από τα σύνορα του χωραφιού: *να μη μεταθέσει σύνορο ουδέ να κάμει παραλετρέα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 729^{14}.

παράλευσις η, βλ. *παρέλευσις*.

παραλία η, Χρησμ. Ι 67.

Το αρχ. ουσ. *παραλία* (L-S, λ. *παράλιος*). Η λ. και σήμ.

Λωρίδα γης μεταξύ στεριάς και θάλασσας, ακροθαλασσιά, *παραλία*: Ερμον. Α 117.

παράλιον το.

Το ουδ. του επιθ. *παράλιος* ως ουσ. Η λ. και στο Βίο Ευθυμ. πατριάρχ. 27^{2}. Ο πληθ. *παράλια* τα ήδη μτγν. (L-S, λ. *παράλιος*) και σήμ.

Τόπος παραθαλάσσιος: *γέγονε θανατικόν και έφυγον ο τε βασιλεύς και πάντες οι άρχοντες εις το παράλιον* Έκθ. χρον. 59^{17}.

παράλιος η.

Το μτγν. ουσ. *παράλιος* η (L-S, λ. *παράλιος ΙΙ*).

1) Παραθαλάσσια έκταση: *παράλιός τε πάσα εκ της Άγαρ ερημούνται| Σικελία τε και Σάμος* Λέοντ., Αίν. Ι 254. **2)** Όχθη: *φθάσας* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *την παράλιον του ποταμού του Στράγγα* Βίος Αλ. 3374.

παραλλαγή η.

Το αρχ. ουσ. *παραλλαγή*. Η λ. και σήμ.

α) Μεταβολή, αλλοίωση: *θεωρεί* (ενν. *ο Φλώριος*) *εκείνο το ζαφείρι* (παραλ. 1 στ.) *να χάσει την λαμπρότητα την φυσικήν τήν είχε* (παραλ. 1 στ.) *και παρευθύς πα-*

ραλλαγήν να ποίσει το λιθάριν Φλώρ. 497· **β)** αλλαγή: *πίστεως την παραλλαγήν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 367.

παραλλάσσω, Διγ. (Trapp) Gr. 576, 2510, Διγ. Z 2958, Βίος Αλ. 3428, 3465, Αχιλλ. (Smith) N 839, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 725, Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) 45· *π α ρ α λ λ ά σ σ ω* ή *-ά ζ ω*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1490, Φλώρ. 497 κριτ. υπ.: *π α ρ α λ λ ά τ τ ω*.

Το αρχ. *παραλλάσσω*. Ο τ. *παραλλάζω* και η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) αλλάζω, τροποποιώ, μεταβάλλω κ. (συν. προς το χειρότερο): Παϊσ., Ιστ. Σινά 48, Σπαν. (Ζώρ.) V 97, Ασσίζ. 75[23].

Β' (Αμτβ.) αλλάζω όψη, είμαι μεταβλητός: *οι άγγελοι φυσικά είναι πνεύματα και είναι γιναμένοι από ουδετίποτες ..., από την φύσιν τους είναι και παραλλάττουν και από την χάριν είναι παντοτεσινοί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 26[v].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Παράξενος, ασυνήθιστος, αγνώριστος: *δάκρυα εκίνησεν* (ενν. ο αμιράς) *εκ βάθους της καρδίας | κι οι στεναγμοί ανέπεμπον ήχους παρηλλαγμένους* Διγ. Z 857· *θέλω σας αφηγήσασθαι λόγους ωραιοτάτους, | υπόθεσιν παράξενην, πολλά παρηλλαγμένην* Βέλθ. 3. **2)** Θαυμάσιος, εντυπωσιακός, πολύ όμορφος: *η φορεσία της θαυμαστή ήτον, παραλλαγμένη: λουρίκιν αργυρόν φορεί, διά λίθων πολυτίμων | και το κασίδι χυμευτόν ήτον, παραλλαγμένον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1492· *ρούχα τίτοια τους δίδει, ενδύματα παράξενα, πολλά παρηλλαγμένα* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 356.

παραλληλόγραμμος επίθ.

Το μτγν. επίθ. *παραλληλόγραμμος*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για επιφάνεια) που ορίζεται από παράλληλες γραμμές: *ειδέ παραλληλόγραμμα εισί τα χωρία* Rechenb. (Vog.) 115[6].

παράλογα, επίρρ., Χρον. Τόκκων 572.

Από το επίθ. *παράλογος*. Η λ. και σήμ.

α) Πέρα από κάθε λογική, παράλογα· (εδώ) με υπερβολικά βάναυσο τρόπο, άδικα: *επίασεν τους άρχοντες και ετυράννισέν τους | άσχημα και παράλογα και εκατεντρόπιασέν τους* Χρον. Τόκκων 1792· **β)** αδικαιολόγητα: *τα γράμματα τά έμαθες μηδέν τα 'λευθερώνεις | και χάσεις και γυρεύσεις τα και δύσκολα τα εύρεις* (παραλ. 1 στ.)· *τό έποικες με θέλημα και με καλούς ανθρώπους | παράλογα μετανοάς να χάσεις, να γυρεύσεις* Σπαν. V suppl. 51.

παραλογία η· *π α ρ α λ ο γ ι ά*.

Το μτγν. ουσ. *παραλογία* (TLG). Ο τ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 283), όπως και άλλοι τ. (Κωστ., Λεξ. τσακων. και Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ. Γ' 282).

1) Παραφροσύνη, τρέλα: *perché dal desiderio m' attrovo μπατσελάδος, | και θώριε οχ την παραλογιά πως κάνω σα σφορτσάδος* Κατζ. Ε' 376. **2)** Αδικοπραγία, παρανομία: *Πολλά γαρ εδυνάστευαν* (ενν. οι Αλβανίτες), *άδικα εποιούσαν, | παραλογίες έκαμναν, μεγάλες ανομίες* Χρον. Τόκκων 3218.

παραλογιάζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *λογιάζω*. Η λ. στο Somav.

Σκέφτομαι, κρίνω λανθασμένα (πβ. *παρακρίνω*): *Είχα να γράψω περισσά πράγματα, μα φοβούμαι | να μην παραλογιάσετε και ψόματα δηγούμαι* Διήγ. ωραιότ. 546.

παραλογίζω, Κατζ. Δ' 13, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 181.

Το αρχ. *παραλογίζομαι*, που απ. και σήμ. Τ. *παραλοΐζω* σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Η λ. στο Βλάχ.

I. Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) σαλεύω το νου κάπ.: *τα σωθικά τως* (ενν. των αγαφτικών) *πλήγωσε* (ενν. σύ, Έρωτα) *κι άψε τως την καρδιά ντως, | το νου ντως παραλόγισε κι έπαρε την εξά ντως* Πανώρ. Δ' 376. **Β'** (Αμτβ.) παραφρονώ, τρελαίνομαι, χάνω τα λογικά μου: *Δώσ' μου λόγον να γροικήσω, | να μηδέν παραλογίσω* Αγν., Ποίημ. Β' 76· *Ω Τρόγια κακορίζικη, πατρίδα αγαπημένη, | πώς δύνουνται τα μάτια μου και βλέπου σε καημένη | και δεν τυφλώνονται; Γή ο νους πώς δεν παραλογίζει ...;* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 189· (με εμπρόθ. προσδ.): *η φλόγα άναψεν και τόσα με φλογίζει | οπού ο νους μ' αληθινά 'ς τούτο παραλογίζει* Διγ. O 1828.

II. Μέσ. **Α'** (Αμτβ.) χάνω τα λογικά μου, τρελαίνομαι: *μη σκάσω ο κακότυχος, γράφοντα μη πλαντάξω, | μήπως και παραλογισθώ, Θεέ, βοήθησέ μου* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 434. **Β'** (Μτβ.) αδιαφορώ, δε δίνω σημασία σε κάπ.: *ο φίλος απεπήδησεν, ο συγγενής εκρύβη, ο γνώριμος ως άγνωστος παρελογίσατό με· | ουκ έστι τις εν άπασιν ελέους αξιών με* Γλυκά, Στ. Β' 343· *Εκάλεσα τους εραστάς μου, αυτοί δε παρελογίσαντό με* Δούκ. 389[9-10].

παραλόγισμα το.

Από τον αόρ. του *παραλογίζω* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *παραλόισμα* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex., λ. *παραλογισμός*). Λ. *παραλόγημα* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Εσφαλμένη σκέψη, παραλογισμός, ανοησία: *πώποτε ... κατά νουν επεισπεσείται το τοιούτον παραλόγισμα* Δούκ. 199[8].

παράλογος, επίθ., Διγ. Z 2574, Βακτ. αρχιερ. 141.

Το αρχ. επίθ. *παράλογος*. Η λ. και σήμ.

1) Απροσδόκητος, ανέλπιστος: *σαλεύει μου την αίσθησιν, σαλεύει μου τας φρένας. Εκ των τριχών –ε, φρόνημα παράλογον της τύχης– | εκ των τριχών εκρέματο κόρη* Καλλίμ. 452. **2α)** Πέρα από κάθε λογική, παράλογος: *το γαρ πολύ της θλίψεως γεννά παραφροσύνην, | εντεύθεν και παράλογα τινά κατατολμάται* Διγ. Z 808· **β)** παράλογος, υπερβολικός: *Περί παραλόγου ορμής και ασυλλογίστου του αρχιερέως, οπού να αφορίσει τινάς χωρίς ευλόγου αιτίας* Βακτ. αρχιερ. 173.

Το ουδ. ως ουσ. = **1)** Απροσδόκητο συμβάν: *Τούτο γουν το παράλογον ανέλπιστον ως είδον, | πεζή, ως είχον, έτρεχον κατόπισθεν βοώσα* Διγ. (Trapp) Gr. 2169. **2)** Παράλογη πράξη· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *Ποτέ του οκ την γνώσιν του ουκ έλειψε* (ενν. ο Πενθέος) *καθόλου, | ούτε παράλογά 'ποικε ποτέ του ως τ' αγάπα* Θησ. Δ' [60[4]]. **3)** Αδικία: *εγώ γαρ εις το κάστρον σου και το παλάτιν τούτο | οδυρομένη το κακόν και το*

πικρόν θρηνούσα | και το παράλογον αυτό μη δυναμένη φέρειν | πικρόν ηγούμην το να ζω, να φαίνομαι φαρμάκιν Καλλίμ. 2490.

παραλογώ.

Από το επίθ. *παράλογος*. Διάφ. τ. της λ. σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ. 199, λ. *παραλοώ*, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ. 144, λ. *παραλογάω*). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ 243, Κωστ., ό.π.).

Παραφρονώ, χάνω τα λογικά μου: *κείνη* (ενν. *η Αρετούσα*) *επαραλόγησε κι ουδ' ήβλεπε ουδ' εγροίκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ 528· *αλλάσσει ο νους του* (ενν. *του βασιλιά Αρέτα*) *και παραλογά γή τη ζωή να χάσει* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ 380.

παραλόγως, επίρρ., Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 154[46], Ιστ. πατρ. 183[1].

Το αρχ. επίρρ. *παραλόγως*.

α) Χωρίς καμιά λογική, παράλογα: *Ο δε μέγας κοντόσταβλος αυτού* (ενν. *του τυράννου*) *ουκ ηθέλησεν ακούσαι· και γαρ παραλόγως επρόσταττεν* Δούκ. 337[1]· **β)** χωρίς λογική αιτία: *ο πατήρ σου, ο βασιλεύς, εμέναν παραλόγως, | αδίκως κατεδίκασεν πυρί παραδοθήναι* Φλώρ. 479.

παραλούδρος, επίθ.· π α ρ α λ ο ύ ρ δ ο ς.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *λούδρος* (βλ. ά.).

Κατεργάρης, πονηρός, δόλιος: *να μην είσαι αδελφέ μου, καυχησάρης, ... μη παραλούρδος και γελάς τους ανθρώπους* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 100[r].

παραλούμαι, βλ. *παραλύω*.

παραλούρδος, επίθ. βλ. *παραλούδρος*.

παράλυμαν το.

Από το *παραλύω* και την κατάλ. *-μαν*. Η λ. στα Ιππιατρικά (TLG) με διαφορ. σημασ. και στο Du Cange.

Ένδυμα σχισμένο ή ξηλωμένο: *κέντησε το ρούχον μου και περιμάζωσέ το | και ράψε το παράλυμαν, έπαρ' το ράψιμόν σου* Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 164-1 χφ P κριτ. υπ.

παραλυπώ.

Το αρχ. *παραλυπέω*.

Στενοχωρώ, λυπώ βαθύτατα κάπ.: *παρελύπησα* (ενν. *εγώ, ο Ιωάσαφ*) *τον πατέρα μου διά να ακολουθήσω την γνώμην σου* Αγαπ., Βίος Ιωάσ. 166[16].

παραλυσία η, Μπερτολδίνος 99· π α ρ α λ υ σ ι ά, Γεωργηλ., Θαν. 41.

Από το ουσ. *παράλυσις* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. στο Somav. (λ. *παράλυσις, παραλυσία*), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ.

Σωματική παράλυση, αδυναμία, εξασθένηση: *έρχουνται διάφοραι ασθένειαι, παραλυσία, αποπληξία* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 183· *Ωφελά* (ενν. *το αγριόγιδον*) *όσους έχουσι παραλυσίαν τινά ή πόνους χολικούς* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 193.

παράλυσις η, Πηγά, Χρυσοπ. 63 (25) τρις.

Η λ. στον Θεόφραστο και σήμ. στον τ. *παράλυση*.

1) Σωματική αδυναμία, εξασθένηση: *Το 'λάφινον κρέας είναι κακοχώνευτον, δίδει τρόμον εις τα μέλη και παράλυσιν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 196. **2)** (Μεταφ.) χαλάρωση των ηθών, διαφθορά: *πόση παράλυσις είναι η αμαρτία ρώτηξε τον πόρνον, ρώτηξε τον μέθυσον* Πηγά, Χρυσοπ. 63 (25).

παραλυτικός, επίθ., Πηγά, Χρυσοπ. 49 (2), 60 (18), (19) δις, 61 (21), (22) δις, 63 (24).

Το μτγν. επίθ. *παραλυτικός*. Η λ. και σήμ.

Παράλυτος: *μίαν καλόγριαν παραλυτικήν, οπού εκείτετον χρόνους πολλούς κουλή* Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. 63.

Το αρσ. και το θηλ. ως ουσ.: *λέγει* (ενν. *ο Ιησούς*) *του παραλυτικού: «Εσένα, λέγω, σηκώσου και έπαρε το κρεβάτι σου και πάαινε εις το σπίτι σου»* Πηγά, Χρυσοπ. 50 (2)· *η αγία σας ευχή ιάτρευσε και την παραλυτικήν και έδωκε εμένα νουν να ... μετανοήσω* Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. 64.

παράλυτος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 3527, Διγ. Z 4382, Θρ. Θεοτ. 22, Πηγά, Χρυσοπ. 50 (2), (3), 59 (20), 62 (23) δις, 64 (26).

Το μτγν. επίθ. *παράλυτος*. Η λ. και σήμ.

Που πάσχει από παράλυση· (εδώ ως ουσ.): *κουτσούς, τυφλούς, παράλυτους ρίκτε τους 'ς μαύρα θάφια* Πικατ. 302· *έρχονται προς αυτόν* (ενν. *τον Ιησού*) *βαστώντες έναν παράλυτον σηκωμένον από τεσσάρων* Πηγά, Χρυσοπ. 49 (2).

παραλύω, Σπαν. Β 513, Κομν., Διδασκ. Δ 394· μέσ. *παραλούμαι*, Πωρικ. (Winterwerb) ΙΙΙ 118.

Το αρχ. *παραλύω*. Ο τ. κατά τα ρ. σε *-ώ, -ούμαι* (πβ. τ. *καταλώ* και *κατελώ* του *καταλύω*). Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1)** Απολύω, παύω κάπ.: Πανάρ. 73[6]. **2)** Προκαλώ αδυναμία, χαλάρωση, εξασθένηση: Λίβ. Ν 1775, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 568. **3α)** Εξουδετερώνω, νικώ: *Ω θαύματα, τά βλέπομεν, δύναμιν των ερώτων, πώς αιχμαλώτους ρύεται, φουσσάτα παραλύει* Διγ. Z 528· **β)** καταστρέφω: *Αμιράς τις Τάταρης ... παρέλυσε πολέμου νόμῳ το θαυμάσιον Τιφλίσιον* Πανάρ. 80[24]. **4)** Παραβαίνω, δεν τηρώ: *Περί μοναχών, εάν παραλύουν τας νηστείας* Μαλαξός, Νομοκ. 467.

ΙΙ. Μέσ. **1)** Εξασθενώ, παραλύω: Καλλίμ. 1610, Πωρικ. (Winterwerb) Ι 141, Ερμον. Ι 94. **2)** (Προκ. για ρούχο) ξηλώνομαι, ξεράβομαι: *Εάν γαρ ουκ εγυρεύετο ράψιμον εις τον κόσμον, | οκάποιας καν γειτόνισσας ρούχον να επαρελύθην | και παρευθύς να με έκραξαν: «δεύρο, τεχνίτα, δεύρο, | να, κέντησε το ρούχον μου, έπαρ' το ραπτικόν σου»* Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 162.

παραμαλίς, επίρρ.

Πιθ. από την πρόθ. *παρά*, το ουσ. *μάλη* και την κατάλ. *-ίς* (βλ. Andr., Lex., λ. *μάλη*, Χατζ., Λεξ., στη λ.· πβ. και Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *παράμαλε*). Πβ. λ. *παράμαλα*

σήμ. ιδιωμ. (Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου 131) και *παράμαλε* στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., ό.π.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Χατζ., ό.π., Κωστ., ό.π. και Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β΄ 166).

Κατά σειρά, το ένα μετά το άλλο: *ηπήρασιν παραμαλίς τα πλάγια, τους λόγγους* Χρον. Τόκκων 2506.

παραμάνδι(ον) το, βλ. *παραμάντι(ον).*

παραμανίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μανίζω*.

Α΄ Μτβ. **1)** Εξοργίζω πολύ κάπ.: *αν με παραμανίσουσιν, εις την Συρίαν να πέσω,| τα στενορύμια της Συρίας κεφάλια να γεμίσω,| τα ξηρορυάκια της Συρίας αίμα να τα γεμίσω* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 181. **2)** Θυμώνω πολύ με κάπ.· μαλώνω κάπ.: *Συχνιά μου παραμάνιζες κι ήλεγες πως σε κάνω| να βάλεις τα βιβλία μου εις τη φωτιάν απάνω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 997.

Β΄ (Αμτβ.) είμαι πολύ ανήσυχος: *Θωρώ κι εδά παρά ποτέ ο ύπνος το ζαλίζει.| Κοντά γροικά το τέλος του; Γιαύτος παραμανίζει;* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 490.

παραμανιώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μανιώνω* (Δημητράκ., ΑΛΝΕ) ή από το *παραμανίζω* αναλογ. με ρ. σε *-ώνω*.

Κάνω κάπ. να θυμώσει πολύ, εξοργίζω: *αν με παραμανιώσουσιν, εις την Συρίαν να πέσω| τα στεμνορύμια της Συρίας κεφάλια να γεμίσω* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 181 κριτ. υπ.

παραμάννα, η, Απολλών. 438, 484, 493, 495, 712, Κατζ. Γ΄ 306.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *μάννα*. Η λ. στο Somav. (*παραμάνα*) και σήμ.

Τροφός, παραμάνα: *βυζάστριαν είχεν παρευθύς μέσα εις το καράβι| και το παίδιν εβύζανεν και κόρην την εποίκεν| και παραμάννα γίνεται αυτή 'Λεωκαρδία* Απολλών. 415· *είχα την παραμάνναν μου αντίς μάνναν και κύρην* Απολλών. 705.

παραμάντι(ον) το, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 506 κριτ. υπ., Ολόκαλος 1[34]· *παραμάνδι(ον),* Σπανός (Eideneier) A 258. — Βλ. και *μαντί.*

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *μαντί*. Τ. *παραμάνδιον* στο Steph., Θησ. (*παραμάνδυον*). Τ. *παραμάνδι* στο Du Cange. Τ. *παραμάντι* σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιωτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 494, 505, 534, ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 365, 384). Η λ. *παραμάντιον* στο Meursius.

Ωμοφόριο ιερωμένων: *μανδία, παραμάνδια μητροπολεπισκόπων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 506· (ειρων.): *χελώνες με τα παραμάντια* Σπανός (Eideneier) B 79.

παραματάρης ο, βλ. *περαματάρης.*

παραμάχαιρον το, Τρωικά 532[7], Διήγ. Αλ. V 87[8], Διήγ. Αλ. E (Lolos) 137[15], Διήγ. Αλ. E (Konst.) 207[8], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 206[12].

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *μαχαίριον* αναλογ. με ουδ. σε *-ον*. Η λ. το 12. αι. (L-S).

Μικρό μαχαίρι (Για τη σημασ. βλ. και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α΄ 123, 353, καθώς και Μπαμπιν., Υποκορ. 75): *έσυρε το παραμάχαιρον και έσφαξέ τον* Διήγ. Αλ. V 35.

παραμεθύω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μεθύω*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μεθώ υπερβολικά: *οι πτωχοί είναι γυμνοί, είναι και πεινασμένοι,| και σεις χορτάτοι περισσά και παραμεθυσμένοι* Ιστ. Βλαχ. 2800.

παραμελώ, Λίβ. Esc. 1115 (έκδ. *-μι-*· διορθώσ.· βλ. και *παραμιλώ ΙΙ*).

Το αρχ. *παραμελέω*. Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) αμελώ, δε φροντίζω: *Ασχόλησις ερωτική ... θέλει επιμονήν, σπουδήν, να μη παραμελείται* Λίβ. P 812.

παραμέντι το.

Από το ιταλ. *paramento*. Λ. *παραμέντο* σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 231).

Πολυτελές ένδυμα: *αφήνω τση Μαριέτας, χήρα του ποτέ Τζώρτζη Βένερη, το παραμέντι μου το καινούργιο* Διαθ. 17. αι. 11[126].

παραμένω, Σπαν. P 153, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 309.

Το αρχ. *παραμένω*. Η λ. και σήμ.

1α) Μένω στη θέση μου, περιμένω: Λόγ. παρηγ. L 372, Χρησμ. Ι 8· **β)** μένω προσωρινά, βρίσκω κατάλυμα: *Εχθές επαραμείναμεν, εστάθημεν εις ώδε* Διγ. A 771. **2)** Μένω ως δούλος, υπηρετώ: Καλλίμ. 2167. **3)** (Με αιτιατ. προσώπου) μένω για να βοηθήσω, συμπαραστέκομαι: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 562[22]. **4)** Παραμένω, περιορίζομαι σε: Διγ. (Trapp) Gr. 2280. **5)** (Προκ. για πράγματα) διατηρούμαι σταθερός, διαρκώ: Σπαν. A 292. **6)** (Τριτοπρόσ. με γεν.) περιμένει, μέλλεται: *ω Χάντακα, σ' είντά 'τυχες και τι σου παραμένει;* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 502[10].

παράμερα, επίρρ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 828, Θησ. Δ΄ [64[3]], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 377, Αλεξ. 92, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 185[11], Δεφ., Λόγ. 596, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΓΕ [273], Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 22, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 45, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 2, 46, Σοφιαν., Γραμμ. 81, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 2320, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 156, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 403. — Πβ. και *παραμερέα.*

Από το επίρρ. *παραμερέα* (Ανδρ., Λεξ.· βλ. λ.). Η λ. και σήμ.

α) Λίγο πιο πέρα, δίπλα: *ήτον η κατοίκησίς των* (ενν. των μαντατοφόρων) *από την τέντα παράμερα* Διγ. Άνδρ. 394[18]· **β)** στην άκρη, κατά μέρος: *Ο κύων δ' εντραπείς μικρόν της αλωπούς τας ύβρεις| παράμερα εστάθηκεν πικροχολιασμένος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 238· φρ. (1) *αφήνω/ρίχτω* κ. *παράμερα* = παύω να ασχολούμαι με κ., παρατώ κ.: *τούτη η φοβερή μαλιά, που ακόμη δεν εγίνη| του Έρωτα τσ' αρματωσές παρά-*

μερα τσ' αφήνει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1018· *ο Ρώκριτος σα φρόνιμος δεν πιάνεται στο δίχτυ,| μα τα τραγούδια και σκοπούς παράμερα τα ρίχτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 774 κριτ. υπ.· (2) ποιώ παράμερα = κάνω στην άκρη, παραμερίζω: *Ορίζει ρήγας πάραυτα όλον του το φουσσάτο| να ποίσουσιν παράμερα όλοι απάνω κάτω,| διά να πολεμήσει γαρ Ιμπέριος απάνω| και να κτυπήσουν κονταρές μετά τον Αλαμάννο* Ιμπ. (Legr.) 450· **γ)** ιδιαιτέρως, ξέχωρα, κατ' ιδίαν: *απέσω εις την φυλακήν, παράμερα τον κράζει* Θησ. Ε' [5[2]].

παραμερέα, επίρρ.· *παράμερας,* Ερωτόκρ. (Αλεξ.Στ.) Β' 994, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 627· *παραμεράς,* Χούμνου, Κοσμογ. 1232, 1649, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 665, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 764· *παραμερέαν,* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1442· *παραμερέας,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 238 κριτ. υπ.· *παραμεριάς,* Χούμνου, Κοσμογ. 1232. — Πβ. και *παράμερα.*

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *μερέα.* Ο τ. *παράμερας* από επίδρ. του *παράμερα.* Ο τ. *παραμεριάς* στο Somav. Τ. *παραμερά* στο Βλάχ. και *παραμεριά* στο Du Cange.

α) Στην άκρη, παράμερα, κατά μέρος: *Εξέβηκεν το άλογον, παραμερέα εστάθη* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 828 κριτ. υπ.· *Βάνει τα ρούχα του Ησαύ, απού 'σα μυρισμένα,| και τα δικά του ευρέθησαν παραμεράς ριμμένα* Χούμνου, Κοσμογ. 1382· φρ. βάνω/ρίχτω κ. παράμερας/παραμεράς = παύω να ασχολούμαι με κ., παρατώ κ.: *Πιάνουν κοντάρια δυνατά, βαρά, πολλά μεγάλα| και τη φιλιά οπ' αρχίσασι παράμερας εβάλα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1986· *αυτά που σε βαραίνουσι παραμεράς τα βάλε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1450· *ο Ρώκριτος σα φρόνιμος δεν πιάνεται στο δίχτυ| και τα λαγούτα και σκοπούς παραμεράς τα ρίχτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 774· **β)** ιδιαιτέρως, ξέχωρα, κατ' ιδίαν: *του Στραγκύλιου, του φίλου τ' ακριβού του,| παραμεράς τον έκραξεν* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1120]· *κράξε τον παραμεράς, Σιμπάν, και ρώτηξέ τον* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 589.

παραμερίζω, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 92, Αλεξ. 268, 2816, Πένθ. θαν.[2] 264, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 277[26], Διήγ. Αλ. E (Konst.) 167[10], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 166[9-10], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κάκ.-Πάνου) φ. 191[r], Πεντ. Έξ. XXXII 8, Βυζ. Ιλιάδ. 845, 904, Παλαμήδ., Βοηθ. 976, 1061, 1065, 1075, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 131[v], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [500], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 404, Διγ. Ο 1666.

Από το επίρρ. *παράμερα* και την κατάλ. *-ίζω.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α)** Τοποθετώ κ. παράμερα, σε απόσταση από μένα: *Τον σκύλον του μου φαίνεται να τον παραμερίσω| και να τον κρύψω σαν μπορώ οχ τα κλαδιά οπίσω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [431]· **β)** (μεταφ.) απομακρύνω κ.: *την γνώμην που βαστάς να την παραμερίσεις* Πένθ. θαν.[2] 216· *Σατανική βουλή έναι αυτή και παραμέρισέ την,| από το νου σου ρίξε την, έβγαλε, 'ξόρισέ την* Πένθ. θαν.[2] 325. **2)** Αποφεύγω κ. ή κάπ.: *επαραμέρισε τον κίνδυνον του θανάτου* Σουμμ., Ρεμπελ. 178· *Εμίσα και κατέχα τες, έψεγε και έφευγέ τες* (ενν. *τις γυναίκες*),| *ωσάν από τον διάβολον επαραμέριζέ τες* Τριβ., Ρε 36. **3)** Περιφρονώ, δεν υπολογίζω κάπ.: *αποφεύγουν από σε και σε παραμερίζουν,| κι ημέρα-νύκτα πάντοτε λυπούνται και σε βρίζουν* Πένθ. θαν.[2] 221.

Β' Αμτβ. **1)** Τραβιέμαι στην άκρη για να δημιουργήσω ελεύθερο χώρο: *ο άγιος Λαυρέντιος επαραμέρισεν δίνοντας το δεξιόν μέρος του αγίου Στεφάνου* Ροδινός (Βαλ.) 183· *Ορίζει ο ρήγας ο φρικτός εις όλον το φουσσάτον| ίνα παραμερίσουσιν και άδειαν να ποιήσουν,| να ποίσουν τον Ιμπέριον άδειαν να πολεμήσει,| να παίξουσι τες κονταριές μετά του Αλαμάννου* Ιμπ. 409· *Έρχεται καταπάνω σου* (ενν. *το λιοντάρι*) *και βάστα το κοντάρι,| μήπως και θανατώσει σε, ότ' είναι θυμωμένο·| ολίγον παραμέρισε, ότ' είναι λυσσιασμένο* Διγ. Ο 1364. **2α)** Απομακρύνομαι, φεύγω από ένα μέρος: *Την δε μητέρα του ετίμησεν ως έπρεπεν και δεν την άφησεν να παραμερίσει από το σπίτιον* Διγ. Άνδρ. 401[37]· *εσυμβουλεύθη να παραμερίσει από την πόλιν. Διό επήρεν όλην του την φαμελίαν ... και εβγήκεν από την Κωνσταντινούπολιν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 352· *την άφηκαν και επαραμέρισαν και εγλύτωσεν η γυναίκα* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 92[v]· **β)** αποσύρομαι (σε κάποιον τόπο): *αυτός επαραμέριζεν εις τες ερημίες και επροσεύχουντον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. έ 16. **3)** (Μεταφ.) **α)** υποχωρώ, αποσύρομαι από μια δραστηριότητα: *ήταν* (ενν. *ο Σερεμέτης και ο Θεόδωρος*) *συντρόφοι του Λάζου και αυτός ο άθλιος εφοβήθην και επαραμέρισεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 42[v]· **β)** δε συμμετέχω, δεν παίρνω μέρος σε κ.: *Έκοψεν άρχοντες πολλούς, όσους οπού βρεθήκαν,| οπού 'ταν εις την συμβουλή και εις την μέσ' εβγήκαν·| όσοι δε παραμέρισαν τότες διά την ώραν| εγλύτωσαν τον θάνατον και την κακήν την ώραν* Βίος Δημ. Μοσχ. 373.

παραμερώ.

Από τον αόρ. του *παραμερίζω.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. στην Ήπειρο (Κριαρ., Ν. Εστ. 94, 1973, 20).

Τραβιέμαι στην άκρη, παραμερίζω: *όταν απαντήσει κανέναν τρελόν εις τον δρόμον, να παραμερά* Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 129.

παραμέσα, επίρρ., Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 624, Πορτολ. Α 54[13], 125[8], Προσκυν. Λαυρ. 874 98[15], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 490, Προσκυν. ά 396[6], Διαθ. 17. αι. 5[93].

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *μέσα.* Η λ. στο Somav. (*παρά μέσα*) και σήμ.

(Προκ. για τόπο) πιο μέσα, πιο βαθιά: *Ο δε Αλή Μπασίας έστειλεν εμπροσθάς χίλια άλογα να φυλάττουσι το βουννόν, να μην έλθουσι παραμέσα οι Κιζελμπάσηδες* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ 324· *Λέγουσι ότι πολλή ώρα τους αντίστεκε και τους εμπόδιζε ... να μην εμπούνε παραμέσα* Χρον. σουλτ. 91[33]· *παραμέσα εις τον απάνω ουρανόν οπού ηβλέπετε είναι αι δυνάμεις των ουρανών και αι ψυχές των αγίων* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 200[v].

Με το άρθρο ως επίθ. = που βρίσκεται πιο μέσα, στο βάθος: *εις τον παραμέσα ουρανόν, οπού έναι άφανος, τινάς δεν εσέβη, μόνον ο αληθινός αρχιερεύς, ο Χριστός και Θεός των απάντων* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 200[v]· *εμπήκανε εις το παραμέσα καστέλλι, το δυνατό του κάστρου* Χρον. σουλτ. 118[3].

παραμεστώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μεστώνω.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *παραμεστώννω*).

Ωριμάζω πολύ· (εδώ μεταφ.) αυξάνομαι, πληθαίνω: *έγινεν μεγαλωπόν το παιδίον και αρχίζασιν να παραριζώνουσιν οι ελπίδες του πατρός και να παρανθούσιν οι ευφροσύνες και να παραμεστώνουν οι χαρές* Πηγά, Χρυσοπ. 199 (25).

παραμέτρημα το.

Από το *παραμετρώ* και την κατάλ. *-μα.*

Μέτρημα με δόλια μέσα: *να του τα πάρομεν ή στανικώς … με παραζυγιάσματα, με παραμετρήματα* Χριστ. διδασκ. 317.

παραμετρώ, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 350^{r}, Κανον. διατ. Β 479.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μετρώ.* Νεότ. σχηματ. άσχ. με το αρχ. *παραμετρέω.* Η λ. στο Somav.

Κάνω εσκεμμένα λαθεμένο μέτρημα, κλέβω στο μέτρημα: *Όστις πουλήσει απέ το σπίτιν του κανένα πράγμαν … και δεν το πουλεί με την δικαιοσύνην, επιτίμιον όσον επήρεν άδικα να το στρέψει και τό επαραμέτρησεν να το δώσει εις ελεημοσύνην* Κανον. διατ. Α 1061-62· *να μην είσαι, αδελφέ μου, καυχησάρης …, μη παραμετράς, μη παραζυγίζεις, μη παραλούρδος και γελάς τους ανθρώπους* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 100^{r}.

παραμίαν, επίρρ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1541, Λίβ. Sc. 2936, Λίβ. Esc. 4171· *π α ρ α μ ί α,* Λίβ. Esc. 4108.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *παρά* και της αιτιατ. του θηλ. του αριθμητ. *είς.* Πβ. λ. *παραμιά* στο Du Cange.

Αμέσως: *Σπαθέαν της φάρας έδωκα απάνω εις το κεφάλιν·| τα δύο μέρη εσχίσθησαν κι έπεσαν παραμίαν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1559· *τας πόρτας εξανοίξασιν του κάστρου παραμίαν* Λίβ. Esc. 2342.

παραμικρόν, επίρρ., Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 3, 700, Χούμνου, Κοσμογ. 816, 860, 1426, 1831, 1910, 2231, Αξαγ., Κάρολ. Ἑ 9, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 891, Ιστ. Βλαχ. 1641, 2172· *π α ρ α μ ι κ ρ ό,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄662, Δ΄670.

Από τη συνεκφ. *παρά μικρόν* (η χρ. αρχ.· βλ. L-S, λ. *μικρός* ΙΙΙ 5c)· πβ. Μπαμπιν., Υποκορ. 75-77. Η λ. στο Somav.

1) (Ποσ.) λίγο, λιγάκι, έστω λίγο: *έπαρ' εμέ διά δούλον σου και άφες αυτόν να πάγει,| να ξεγνοιαστεί ο πατέρας μας, παραμικρόν να φάγει* Χούμνου, Κοσμογ. 1926· *ούτε είπε τινάς πώποτε πως οι στρατιώται του Νικολάου τον αδίκησαν ή παραμικρόν αυτόν εζημίωσαν* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 162^{37}. **2)** (Τοπ.) **α)** σε μικρή απόσταση από ένα σημείο: *Κατάλιπε παραμικρόν την κορυφήν την θείαν* (παραλ. 1 στ.) *και κάτιθι αριστερά* Παϊσ., Ιστ. Σινά 121· **β)** κοντά, πλησίον: *Επεριόρισαν τα κηπία τα παραμικρόν ευρισκόμενα και έσπειραν αυτά ως ίδια* Χειλά, Χρον. 357· *Εκείθεν δε παραμικρόν ευρίσκεις των Ιβήρων εύμορφον μοναστήριον* Προσκυν. Ιβ. 535 1097. **3)** (Χρον.) για λίγο, για μικρό χρονικό διάστημα: *Ετούτες οι παρηγοριές … μ' άλλες πολλές, την ήκαμαν* (ενν. *τη Φροσύνη*) *ογιά την ώρα εκείνη| κι επάψασι παραμικρόν οι λογισμοί τση οι τόσοι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ 1645· *ει δε και έλθει τινάς ίνα σταθεί παραμι-*

κρόν,| πότε μεν χασμάται, πότε δε τω τοίχω ακουμβίζων| κοιμάται πόδα προς πόδα ιστάμενος Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 7· *εξήλθεν ο Ιμπέριος έξω στο 'ρημονήσι,| ν' αναπαυθεί παραμικρόν, μη να ξαραθυμήσει* Ιμπ. (Legr.) 734. **4)** (Τροπ.) με συντομία, με λίγα λόγια: *Όμως εγώ θέλω να πω και διά την φορεσίαν,| ν' αφηγηθώ παραμικρόν μ' όσην εμπορεσίαν* Γεωργηλ., Θαν. 121.

παραμικρός, επίθ., Χούμνου, Κοσμογ. 2231 κριτ. υπ., Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 16^{10}, Βίος Δημ. Μοσχ. 56, Χίκα, Μονωδ. 3, Ιστ. Βλαχ. 1234, Διγ. Άνδρ. 364^{14}, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 67^{v}, 89^{v}, 106^{v}, 150^{v}, 195^{v}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Προσφών. [10], Ἑ [581], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 102, Χριστ. διδασκ. 204, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄83, Μπερτόλδος 81· *π α ρ ά μ ι κ ρ ο ς,* Ιστ. πατρ. 160^{12}.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *μικρός.* Για το σχηματ. της λ. πβ. Μπαμπιν., Υποκορ. 75-77. Η λ. σε έγγρ. του 17. (Καδάς, Βυζαντ. 15, 1989, 437) και 18. αι. (Σφυρόερας, ΕΕΚυκλ.Μ 5, <1965/66> 1966, 641, κ.ά.) στον Κατσαΐτ., Θυ. Αφ. 17, Ἑ 663 και σήμ.

1) (Προκ. για μέγεθος) πολύ μικρός: *με πάσα παραμικρό σύνεργο το έσπαγαν* (ενν. *το σπιτόπουλο*) *και έφευγαν* Σουμμ., Ρεμπελ. 187· *σου λέγω πως με μόνη| βέργα παραμικρότατη να σε διατάξω, σώνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄[1150]· *ημείς γαρ τι παραμικρόν το κατά της δύναμης| εις ιδιώτας πεδινά γράφω τα της Τρωάδος* Βυζ. Ιλιάδ. 1060. **2)** (Προκ. για ποσότητα) λίγος, ελάχιστος: *αυτή* (ενν. *η κοπριά*) *είναι αχαμνή και μόνον ένα χρόνον δίδει παραμικρόν διάφορον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 143. **3α)** Κατώτερος στην τάξη, στο αξίωμα: *δεν ήταν παραμικροί άνθρωποι, αλλά όλοι ήτον βασιλείς, πατριάρχαι, αρχιερείς* Συναδ., Χρον-Διδαχ. φ. 123^{v}· **β)** ασήμαντος: *εμάζουναν τα άσπρα και δεν τα έδιδαν εις το χρέος, αμή τα εσκορπούσαν ένθεν κἀκείθεν εις αχαμνές και παραμικρές δουλείες* Συναδ., Χρον-Διδαχ. φ. 72^{r}. **4)** Σύντομος: *Εκεί δε ανεκάθισεν, ως λέγουν, Αιγυπτία,| ανάπαυσις παραμικρή μήτηρ ημών Μαρία* Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 893. **5)** Λεπτομερειακός, ακριβής: *μη νομίσει γαρ ουδείς ότ' εξ ανθρώπου γνώση| εκαταστήθ' η σύνθεσις της Βίβλου μετά τόσην ορθότηταν παραμικράν* Αξαγ., Κάρολ. Ἑ 1375.

παραμιλώ (Ι), Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 56 κριτ. υπ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 915, Φορτουν. (Vinc.) Ά 200.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μιλώ.* Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β΄438, Δ΄372 και σήμ.

α) Παραμιλώ, μιλώ ασυνάρτητα, παραληρώ: *εκ τον φόβον τως και αυτοί πάρτη ετρεζαθήκαν* (παραλ. 1 στ.) *κι ηύραν τις και παραμιλούν και όλους τους διαβάσα* Διήγ. ωραιότ. 763· **β)** λέω λόγια ακατανόητα· μιλώ μόνος μου: *παραμιλούν και περπατούν, αυτοί 'ναι βρουλισμένοι| και παλαβούς τους λέγουσιν τους ξένους εις τα ξένα* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 55· *επαραμίλιε* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*) *μοναχός κι ως αφορμάρης μοιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 784.

παραμιλώ (ΙΙ)· *παραμιλήται* Λίβ. Esc. 1115, εσφαλμ. γρ. αντί *παραμελείται·* διορθώσ. — Βλ. *παραμελώ.*

παραμοιάζω, βλ. *παρομοιάζω.*

παράμοιασμα, παραμοίασμα το, βλ. *παρομοίασμα.*

παραμοιράζω, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 142, Κανον. διατ. B 968, Βακτ. αρχιερ. 178.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μοιράζω.* Η λ. σε αχρον. επιστ. (Lampe, Lex.).

Αδικώ στη μοιρασιά: *όσοι επαραμοιράσασιν ενταύθα τα παιδιά των*| *κι εδώκασιν του ενός πολλά και του άλλου ολίγα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 139.

παραμονάριος. — Πβ. και *προσμονάριος.*

Το μτγν. ουσ. *παραμονάριος.*

Φύλακας ναού (Για το πράγμα βλ. και Lackner, Βυζαντ. 13^{2}, 1985, 853 σημ. 23, ODB, λ. *prosmonarios*): *ο παραμονάριος της εκκλησίας, ούτως ως εκοιμάτον είδεν όνειρον* Χρονογρ. (Λαμψ.) 232 κριτ. υπ.· *ελθέτωσαν οι κηπουροί ημών άπαντες … και οι μετ' αυτών παραμονάριοι Καρύδιός τε και ο Πιστάκιος* Πωρικ. (Winterwerb) I 93 κριτ. υπ.

παραμονεύω.

Από το ουσ. *παραμονή* και την κατάλ. *-εύω.* Τ. *παραμονεύγω* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. στο Du Cange (λ. *παραμονεύειν*) και σήμ.

Καιροφυλακτώ για να καταφέρω πλήγμα σε κάπ.· (συνεκδ.) πλήττω (Για τη σημασ. βλ. και Π.Δ., Γέν. 3, 15): *αυτός θέλει σου κτυπήσει την κεφαλήν και εσύ θέλεις του παραμονεύεις την φτέρναν* Χριστ. διδασκ. 69.

παραμονή η, Ασσίζ. 126^{2}, Βέλθ. 877, 908.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG) και σήμ.

1) Φρουρά: *Αν πέσεις εις το στρώμαν σου βασιλικώς επάνω,*| *παραμονήν τον μισθαργόν και φύλαξιν ευρήσεις* Καλλίμ. 2086· (πληθ.) *αι παραμοναί* = φρουροί, σωματοφύλακες (Για τη σημασ. βλ. και Ξανθ., Μελετ. 311): *εισελθόντων των αρχόντων παρίσταντο γουν οι νοτάριοι και αι παραμοναί* (έκδ. *οι παράμοναι*) Οψαρ. 362^{27}· *Έβλεπον δε παραμοναί τέσσαρες της Χρυσάντζας*| *και τούτον κατεκράτησαν οι βίγλες της ωραίας* Βέλθ. 871. **2)** Παραμονή γιορτής: *επαραδόθη τη παραμονή των Χριστουγέννων* Byz. Kleinchron. Α΄ 584^{29}. **3)** (Πιθ.) πίστη, καρτερία· (εδώ σε πληθ.): *για νηστειά ή δέηση, ουδέ παραμονές μας,*| *ουδέ για δύναμιν κορμιών, οι πρόβλεψες οι τόσες,*| *μπορούμε να εγλύσομε να μη μας κάμνει χρεία*| *η χάρη, η αγάπη του* Θησ. (Foll.) I 121.

παραμόνω, βλ. *παρομόνω.*

παράμορφος, επίθ. βλ. *παρεύμορφος.*

παραμουγκρίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μουγκρίζω.*

Βγάζω άγριες φωνές: *οι κουκούτσοι μαγερεύουν,*| *αγκινάρας καθαρίζουν και ωσάν παραμουγκρίζουν*| *και στα κιόνια ακουμπίζουν*| *προς το νά 'μπουν εις την τρύπαν* Λέοντ., Αίν. I 136.

παραμουρμουρίζω, Προδρ. (Eideneier) IV 53 χφφ VP κριτ. υπ.

Από την πρόθ. *παρά* και το *μουρμουρίζω.*

Α΄ (Μτβ.) λέω κάτι σιγά και συγκεχυμένα: *τρέχουσιν εις τους γόητας, εις τας γητεύτριας …, να παραμουρμουρίσουσιν τα μυστήρια της απάτης* Πηγά, Χρυσοπ. 325 (10).

Β΄ Αμτβ. **1α)** Μιλώ μόνος μου σιγά, μουρμουρίζω: *Αλαμάννος παρευθύς Ιμπέριον γνωρίζει,*| *αυτήν την ώραν πάρθηκεν και παραμουρμουρίζει* Ιμπ. (Legr.) 446· **β)** ψιθυρίζω, κρυφομιλώ: *Συδνό συδνό να πορπατούν, να παραμουρμουρίζουν* Βίος Δημ. Μοσχ. 553. **2)** Γκρινιάζω, δυσανασχετώ: *ειπέ με πάλιν, περιστερά, τον χρόνον όλον τι έχεις*| *και γόζεσαι πάντοτε και παραμουρμουρίζεις* Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 525 κριτ. υπ.

παραμπρ-, βλ. *παρεμπρ-.*

παραμπώθω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *αμπώθω.* Η λ. στο Βλάχ.

Σπρώχνω: *εγένετον επτά χρονών το τέκνον του Αβράμη*| *και μετ' αυτόν τον Ισμαήλ ηθέλησε να δράμει.*| *Και αυτός τον επαράμπωσε και ανάσκελα τον γέρνει* Χούμνου, Κοσμογ. 1207.

παραμύθημα το.

Από τον αόρ. του *παραμυθέω* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Παρηγοριά: *να γράψω τίποτε μικρόν εις παραμύθημά μου,*| *μήπου και παύσουν δάκρυα μου και οι πόνοι της καρδιάς μου* Σπαν. (Μαυρ.) P 471.

παραμυθητικός, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Παρηγορητικός: *ταύτα λέγων ο Πατήρ και πλείονα τούτων λόγια παραμυθητικά επαρηγόρησεν ολονών τας καρδίας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 97.

παραμύθι, το, Κορων., Μπούας 36, 152, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 974, 1189, 1521, Β΄ 851· *παραμύθιν,* Σαχλ. Β΄ (Wagn.) P 532, Σαχλ., Αφήγ. 312· *παραμύθι(ν),* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 622, Χούμνου, Κοσμογ. 1363, Περί γέρ. 108, Πανώρ. Γ΄ 234, Πιστ. βοσκ. V 5, 140, 149, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε΄ [691], [1432], Λίμπον. Επίλ. 52, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 436, Φορτουν. (Vinc.) Δ΄ 60, Μαρκάδ. 400, 690, Διγ. Ο 1102, 1804, Διακρούσ. 82^{26}, Προσκυν. Ιβ. 845 194.

Από το αρχ. ουσ. *παραμύθιον* (βλ. ωστόσο και Τραχίλης, Αθ. 45, 1933, 225). Ο τ. *παραμύθιν* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., στη λ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *παραμύθθι(ν)/-ττι(ν)*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Φανταστική ιστορία, διήγηση: *ο Πλάτων … συμβουλεύει την βυζάστριαν να*

μηδέν λέγει οποία τύχει παραμύθια του παιδίου Σοφιαν., Παιδαγ. 100· *παραμύθι διά στίχων* Πτωχολ. Β τίτλ. **2)** Ψευτιά: *τούτα που λες είν' όνειρα, καθάρια παραμύθια* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [739]· *ο Ρωτόκριτος δεν τα 'χε παραμύθια,| εγνώριζε κι εθώριε τα πως ήσαν όλα αλήθεια* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1189. **3)** Ανοησία: *τα γερατειά ελωλάνασι, θαρρώ, μα την αλήθεια,| το σύμβουλο και κάθεται και λέγει παραμύθια* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 612.

Έκφρ. *ξένον παραμύθι*, βλ. *ξένος* Ά8 έκφρ.

παραμυθία, η, Προδρ. (Eideneier) I 223, Διγ. Ζ 2091, 2501, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 120, Αχιλλ. (Smith) Ν 1758, Δούκ. 287[24], Θρ. Θεοτ. 79, Χίκα, Μονωδ. 12-13· *π α ρ α μ υ θ ι ά,* Απολλών. 19· *π α ρ α μ ύ θ ι α,* Αξαγ., Κάρολ. Έ 72.

Το αρχ. ουσ. *παραμυθία*. Ο τ. *παραμυθιά* στο Βλάχ. Ο τ. *παραμύθια* από μετρ. αν. Η λ. και διάφ. τ. της λ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

1) Παρηγοριά: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 120, Διγ. Άνδρ. 404[5]. **2)** Αναψυχή: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 148. **3)** Ανακούφιση: *αυτή* (ενν. *η Αναστασία*) *ευθύς οδύρετο —παραμυθιάν ουκ είχεν—| την συμφοράν οπού έπαθε και το κακόν οπού είδεν* Απολλών. 19. **4)** Έλεος, φιλευσπλαχνία: *προς τους εν ταις φυλακαίς πάσαν παραμυθίαν| εδείξατε και πρόνοιαν, σπουδήν και προθυμίαν* Πένθ. θαν.[2] 603. **5)** ?Δικαιολογία: *ο δείλαιος, ο δύστυχος ανθρώπων| —επεί γαρ ουκ ηβούλετο ταύτην να υπανδρέψει—| ως 'νίγματα και δείγματα και γαρ παραμυθίαν| αμφίβαλλεν την υπανδρειάν* Απολλών. 40· *Ταύτα πάντα, ω τέκνα μου, εισί παραμυθίαι,| περιγραφαί ατυχιών, ψυχών παρηγορίαι* Διγ. (Trapp) Gr. 2666. **6)** Αποζημίωση: *Εάν έχεις παιδιά μικρά εις την αιχμαλωσίαν και ουδέν τα ενθυμηθείς εις την διαθήκην σου, δεν δύνονται, αν έλθωσιν, να χαλάσωσι την διαθήκην οπού ποιήσεις· μόνον παραμυθίαν κάμνουν εις εκείνα από τα πράγματά σου, καταπώς επήρε πασαείς, ότι να έχουσι και εκείνα* Νομοκριτ. 107.

παραμυθίζω.

Από τον αόρ. του *παραμυθέω* (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Ά 275). Η λ. στο Βλάχ.

1) Παρηγορώ: *πάντα τους ταπεινούς, τους ξένους εις τα ξένα,| πάντοτε συνοδεύετε, παραμυθίζετέ τους* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 442. **2)** (Κατ' επέκταση) διασκεδάζω κάπ.: *είχασιν δε και μετ' αυτούς οπού να τους δουλεύει| καμήλαν την κυμπόραχην και μακροσφονδυλάτην,| διά να τους παίζει να γελούν, να τους παραμυθίζει* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 85.

παραμυθικόν το.

Το ουδ. του επιθ. *παραμυθικός* (απ. στο Somav. με διαφορ. σημασ.· πβ. μτγν. επίθ. *παραμυθιακός*) ως ουσ. Η λ. τον 7.-8. αι. (TLG).

Παρηγοριά: *εις τους πολλούς μου στεναγμούς και θρήνους και πικρίας| ήλπισα παραμυθικόν και τέρψιν και λιμένα* Σπαν. Μ 6.

παραμύθιν το, βλ. *παραμύθι*.

παραμύθισμα το.

Από τον αόρ. του *παραμυθίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ.

Ψευτιά, παραμύθι: *Είντα παραμυθίσματα, κακό παιδί, είν' αυτάνα;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 374.

παραμυθώ, Κομν., Διδασκ. Δ 309, Σπαν. (Λαμπρ.) Va 525, Γλυκά, Στ. 162, Διγ. Ζ 373, 1180, Δούκ. 185[7], Ιμπ. (Legr.) 181.

Το μτγν. *παραμυθέω* (TLG)· το μέσ. ήδη αρχ. Η λ. στο Βλάχ.

(Ενεργ. και μέσ.) παρηγορώ κάπ., προσπαθώ να ανακουφίσω κάπ. με τα λόγια και τη συμπεριφορά μου: *Ο δεσπότης γαρ ακούσας τον θάνατον του γαμβρού αυτού Μωράτ και τον Μεχεμέτ την ηγεμονίαν αναζωσάμενον, ευθύς αποκρισιαρίους έπεμψεν παραμυθήσων και παρηγορήσων ως απορφανισθέντα* Δούκ. 289[3]· *καν ξένους δέχεσαι, καν επτωχούς αναπαύεις, καν παραμυθείς εκεινούς οπού έχουν κακό όλα ο Χριστός τα παίρνει ώσπερ να τα έκανες αυτεινού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 362[v]· (μέσ.): Απολλών. 25, Θρ. Θεοτ. 76.

παραμυκίς η· *π α ρ α μ υ χ ί ς.*

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. **μυκίς* (πβ. *προμυκίς*) ή από το ουσ. *προμυκίς* (με επίδρ. της πρόθ. *παρά*· πβ. και λ. *παραβοσκίς*, Φυσιολ. (Kaim.) 1227[43] κριτ. υπ.

Προβοσκίδα: *ύστερον πάντων ήρθεν ο μικρός ελέφας και υποτίθησιν την παραμυχίδα υποκάτω του ελέφαντος* Φυσιολ. (Zur.) III 1[15].

παραμύσερος, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *μυσερός* με αναβιβ. τόνου.

Πολύ ακάθαρτος, αηδιαστικός: *στον πούγουνά σου θέσωμεν κάμποσον βρόμαν και κόπριον και άι αλίμονον, παραμύσερε* Σπανός (Eideneier) Α 85.

παρανάλωμα το, Βίος Αλ. 619, Δούκ. 57[16], Έκθ. χρον. 80[18], Ψευδο-Σφρ. 406[30].

Το αρχ. ουσ. *παρανάλωμα*. Η λ. και σήμ. στην έκφρ. *παρανάλωμα πυρός*.

Επουσιώδες, περιττό έξοδο: Χρονογρ. (Λαμψ.) 245.

Εκφρ. *παρανάλωμα πυρός ή φόνου ή μαχαίρας* (προκ. για άνθρωπο που καταστρέφεται εντελώς, που σκοτώνεται): *ίνα μη παρανάλωμα πυρός γένησθε πάντες* Βίος Αλ. 2890· *υπέρ τε τέκνων των αυτής, μη πέσωσιν εις μάχην| και φόνου παρανάλωμα γενήσονται κακίστως* Βίος Αλ. 5349· *εδουλώθησαν και εγένοντο πάντες παρανάλωμα μαχαίρας συν γυναιξί και παισί* Σφρ., Χρον. (Maisano) 160[30].

παρανάλωσις η.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *ανάλωσις*.

Αναταραχή, σύγχυση: *Του δ' Οτουμάνου ύστερον εγένετο μεγίστη| ζάλη και παρανάλωσις* Αξαγ., Κάρολ. Έ 332.

παρανοίγω, Προδρ. (Eideneier) I 188, Χούμνου, Κοσμογ. 1104.

Το αρχ. *παρανοίγω* (L-S, λ. *παρανοίγνυμι, -οίγω*).

Ανοίγω λίγο, μισανοίγω: *ο Νώες επαράνοιξεν την πόρταν εκ το πλάγι,| τον κόρακαν απέστειλεν στον κόσμον διά να πάγει* Χούμνου, Κοσμογ. 487.

παράνομα, επίρρ., Μαχ. 250[2], Χριστ. διδασκ. 136.

Από το επίθ. *παράνομος*. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Μπουμπ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 124), στο Somav. και σήμ.

1) Παράνομα· αντικανονικά: *πανδρεύουν τα παιδία των παράνομα, υιέ μου, με τους συντέκνους των πολλοί κάμνουν συμπεθερίες* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1130· *ώσπερ απέ την εγροίκησιν του γραμματικού αγνώρισεν καλά ότι ποιεί παράνομα* Ασσίζ. 228[3]. **2)** Άδικα: *είχαν* (ενν. *οι εχθροί*) *και τρεις χριστιανούς στον δρόμ' αυτόν πιασμένους*| *και περισσώς παράνομα σε βάσανα βαλμένους* Αχέλ. 1823.

παρανόμι το, Χρον. Μορ. Η 3090, Χρον. Τόκκων 1760, 3765, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310[v], Μπερτόλδος 81· *παρανόμιν,* Χρον. Μορ. Ρ 3090, Μαχ. 90[12], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 395.

Από την πρόθ. *παρά*, το ουσ. *όνομα* και την κατάλ. *-ι* (Ανδρ., Λεξ.). Κατά τον Παπαδ. Α. από το ουσ. *παρωνύμιν* με προχωρητική αφομ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *παρωνύμιν*). Λ. *παράνομα* στο Somav., στη λ. και σήμ. Ο τ. *παρανόμιν* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ., Α., ό.π.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Επώνυμο, επίθετο: *έπειτα έκαμα και άλλους εννέα λόγους και έβαλα και το παρανόμι μου, ήγουν ο Καρτάνος* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 360[v]· *Λέων το όνομάν του και το παρανόμιν του Μακέλλης* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 392.

παρανομία η, Προδρ. (Eideneier) IV 273, 641, Ασσίζ. 115[14], 223[28], 474[11], Διγ. (Trapp) Gr. 1394, Θρ. Κων/π. Β 70, Ιστ. πατρ. 143[16], Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ 34, Σταυριν. 693, Ιστ. Βλαχ. 1662, Διγ. Άνδρ. 401[20], Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 32[32], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 24[r], Βακτ. αρχιερ. 187· *παρανομιά,* Πένθ. θαν. Κ φ. 23[v].

Το αρχ. ουσ. *παρανομία*. Ο τ. σε δημ. τραγ. του Πόντου (βλ. Λαμψίδη Π., Δημοτικά του Πόντου Ά 122-123). Η λ. και σήμ.

1) Παράνομη, εγκληματική πράξη, αδίκημα: Ανάλ. Αθ. 65, Ιστ. Βλαχ. 2199, Αιτωλ., Βοηβ. 268. **2)** Αδικία, σοβαρό σφάλμα: *Τις αγάπην την άπειρον την προς εμέ σου, πάτερ,*| *χωρίσαι κατετόλμησεν; Ω της παρανομίας* Διγ. (Trapp) Gr. 3270· *Η γλώσσα των εκόντυνε, τα γόνατα κοπήκαν*| *διά την πολλήν παρανομιάν και σφάλμαν οπού 'ποίκαν* Χούμνου, Κοσμογ. 1938. **3α)** Ανήθικη πράξη, αμάρτημα: *Ειδ' ίσως και ου δύναται, λέγω, να παρθενεύγει,*| *πορνειές, μοιχειές, παρανομιές τιώσι μηδέν γυρεύγει* Γεωργηλ., Θαν. 491· *ούτος ένι δίκαιος κληρονόμος τούτης της λείψης ή της παρανομίας και αυτής της αδικίας, το ποίον γέγονεν εναντίον του Θεού και εναντίον των καλών ειθισμάτων* Ασσίζ. 366[23]· **β)** ασωτία, κραιπάλη: *έκαμεν ασωτίας,*| *κυνήγια, συμπόσια και άλλας αταξίας,*| *και ο Θεός δεν έστερξε τόσας παρανομίας* Ιστ. Βλαχ. 246.

παρανομιάζω.

Από το ουσ. *παρανόμι* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Δίνω παρατσούκλι: *Γνωρίζεις την κερά-Πετρού, εκείνη την ξοξίνα,*| *που την παρανομιάζουσι και λεν τηνε Ντροντίνα;* Φορτουν. (Vinc.) Ά 303.

παρανομίζω.

Από το ουσ. *παρανόμι* και την κατάλ. *-ίζω*.

Επονομάζω: *Λέγουσι ότι ο βασιλεύ έκαμε ωσάν Αχιλλέας, διατί ήτονε πολλά ανδρειωμένος, οπού τον επαρανομίζανε Δράκο από την δύναμη του κορμίου οπού είχε* Χρον. σουλτ. 91[29].

παρανόμιν το, βλ. *παρανόμι*.

παράνομος, επίθ., Ελλην. νόμ. 566[20], Ασσίζ. 279[4-5], Διγ. (Trapp) Gr. 527, 1515, 2289, 2307, Διγ. Ζ 2692, Σπανός (Eideneier) Α 24, Σωσ. 32, 61, Θρ. Κων/π. Β 83, Μαχ. 134[9], 672[12], Θρ. Θεοτ. 34, 58, Αξαγ., Κάρολ. Έ 674, Ιστ. πολιτ. 39[6], Ιστ. πατρ. 143[21], 155[14-15], Διγ. Άνδρ. 372[25], Στάθ. (Martini) Γ' 299, Βακτ. αρχιερ. 146, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 331, Δ' 250, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 33[1], κ.α.

Το αρχ. επίθ. *παράνομος*. Η λ. και σήμ.

1α) (Προκ. για πρόσωπο και πράγμα) άνομος, παράνομος: Παρθεν., Γράμμ. 228[20], Ασσίζ. 66[23], Ιστ. πατρ. 143[10-11], Βίος Αλ. 5344· **β)** ηθικά και νομικά ανεπίτρεπτος: Στάθ. (Martini) Γ' 297, Διγ. (Trapp) Gr. 2256. **2α)** Ανόσιος, βέβηλος: *Αφού κατήλθεν ο Χριστός εξ ουρανού εις τον κόσμον,*| *εδίωξεν τας παράνομας και μυσαράς θυσίας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 104· *εβγήκαν εκ τον ορισμόν κι εμείναν παραβάτες*| *κι εγίνονταν παράνομοι κατά Θεού αντιστάτες* Πικατ. 486· *Ω Ιουδαίοι άνομοι και αρνητές Κυρίου,*| *παράνομοι, αχάριστοι επί Θεόν και κτίστην* Θρ. Θεοτ. 30· **β)** άπιστος, ασεβής· σκληρός (συν. ως χαρακτηρισμός των Τούρκων): *τον Τούρκον τον παράνομον εβγάλετε 'κ την Δύσιν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 458· *αυτούς τε* (ενν. *τους Τούρκους*) *τους παράνομους, τους ασεβείς και σκύλους* Διακρούσ. 91[16]· *οι άθεοι και παράνομοι* Byz. Kleinchron. Ά 505[19]. **3)** Άδικος, σκληρός: *τα πικρά της παρανόμου τύχης* Καλλίμ. 647.

Το αρσ. ως ουσ. = κακούργος, παραβάτης του νόμου: *παραδοθείς εις θάνατον υπό των παρανόμων*| *και κρεμασθείς εν τω σταυρώ* Γλυκά, Στ. Β' 321· *Ω καταδότη, ω παράνομε* Μπερτολδίνος 128.

Το ουδ. ως ουσ. = άνομη, εγκληματική πράξη, παρανομία: Βίος Αλ. 5945, Χούμνου, Κοσμογ. 408, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 88.

παρανομώ, Γλυκά, Στ. 272.

Το αρχ. *παρανομέω*. Η λ. και σήμ.

1) Παραβαίνω νόμο, παρανομώ: Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [1221]. **2)** Διαπράττω ανήθικη πράξη σμίγοντας ερωτικά με παντρεμένη γυναίκα: *τον Μανόλη από τους Κρεβασμόνους αυτός τον απέσκοψεν και δεν επήρεν την χηρούδα, του παπα-Αργυρού την γυναίκα, να παρανομήσει* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 51[v]· (μτβ.): *διαγελών και διασύρων τους πολίτας διά την ακρασίαν των αυτών γυναικών, ων αυτός παρηνόμει* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) ΙΙ 133.

παράνου, επίρρ., βλ. *παράνω*.

παραντιστέκομαι.

Από την πρόθ. *παρά* και το *αντιστέκομαι*.

Αντιστέκομαι σε μεγάλο βαθμό: *εκείνοι πόχου την καρδιά πέτρινη και μπορούσι| τση δύναμής του* (ενν. *του έρωτα*) *τση πολλής να παραντισταθούσι,| λίγοι στον κόσμο βρίσκουνται* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄132.

παράνυμφος η.

Το αρχ. ουσ. *παράνυμφος*. Η λ. και σήμ.

(Εδώ) κουμπάρα: *προσκαλούσι παράνυμφον από της Βλαχίας την καισάρισσαν, ήτις μετά του στεφάνου εισήλθε και τον γάμον ηυτρέπισε* Ιστ. Ηπείρ. XXX[3].

παρανυχίδιν το· *παρανυχίδι*, Ερωτοπ. 353.

Από το ουσ. **παράνυχον* και την κατάλ. *-ίδιν*. Άσχ. προς το ουσ. *παρανυχίδα* (< μτγν. *παρωνυχίς*).

Δαχτυλίδι: *Εβγάνει* (ενν. *η κόρη*) *λιθομάργαρον ωραίον παρανυχίδιν| και στέλνει τον Ιμπέριον να βλέπει αντ' εκείνης* Ιμπ. 291.

παράνω, επίρρ. Προσκυν. Αγ. Αθ. 6 177[21], 179[8], Πορτολ. Α 15[7], 24[2], 112[9], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 395, Διήγ. πανωφ. 56· *παράνου*, Αλεξ. 2613.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *άνω*. Ο τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *παραπάνου*). Η λ. σε παπυρ. (L-S Suppl.), στο TLG και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ΄246).

1α) (Τοπ.) πιο πάνω, πιο ψηλά από κάποιο συγκεκριμένο σημείο: *είπαν πως ανέβηκε η θάλασσα παράνω* Διήγ. ωραιότ. 151· *όσοι εσίμωσαν κοντολογής χαμηλά εις την άμμον, όλοι απόθαναν· και όσοι ήταν παράνω, οπού και αυτοί επήγαιναν, εραθύμησαν* Διήγ. πανωφ. 58· **β)** πιο πέρα: *παράνω ολίγον είναι άλλη πέτρα οπού εκάθισεν ο Χριστός* Προσκυν. Κουτλ. 390 141[29]· *παράνω είναι η Γεννησαρέτ λίμνη* Προσκυν. ά 123[11]· **γ)** (προκ. για κείμενο) πιο πριν, σε προηγούμενο σημείο: *το γράφω παράνω* Διαθ. Ακοτ. 147[22]. **2)** (Ποσ.) επιπλέον: *ήτον γαρ το βάρος τούτου* (ενν. *του δόρατος*)| *των εξήκοντα λιτρών γαρ| συν τοις έξι γαρ παράνω| μετά του σιδήρου όλου* Ερμον. Τ 121· *είναι ο τέμπλος γλυπτός και περιχρυσωμένος, έχει δε πύλας γ΄ και εικόνες και κανδήλας εξ αργύρου ς΄ και έτερα παράνω κή* Προσκυν. ά 113[30]· (προκ. για χρον. διάστημα) κι άλλο, ακόμη περισσότερο: *η χολή η κόκκινη συνακολουθεί πλέον εις τούτον τον καιρόν και παράνω και δουράγει χρόνους δεκαπέντε ή είκοσι, το περισσότερον είκοσι πέντε* Καρτάν., Π. Ν Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 40[r].

παραξανεμίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *'ξανεμίζω* (βλ. *εξανεμίζω*).

Πέρδομαι δυνατά: *αρχινίζει| η φούσκα απάνω ό,τι έκατσα να παραξανεμίζει| κι ήμοιαζε το 'ξανέμισμα με αθρώπου* Στάθ. (Martini) Β΄54.

παραξεβαίνω, Βέλθ. 473, Λίβ. P 2080, Αχιλλ. L 277, 1192.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ξεβαίνω*.

(Αμτβ. και μτβ.) προχωρώ, απομακρύνομαι: *μίλιν ου παρεξέβημεν έξω απέ το κάστρον* Λίβ. Ν 2897· *ολίγον παρεξέβημαν της γραίας το καλύβι* Λίβ. Esc. 3017.

παραξεμανίζω, Φορτουν. (Vinc.) Δ΄206.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ξεμανίζω*.

Παύω να είμαι πολύ θυμωμένος, ξεθυμώνω: *Κάμε το, αφέντη μου, λοιπό συμπάθησ' τως, να ζήσεις,| γιατί σου τάσσω στο 'στερο, σαν παραξεμανίσεις,| τόσα περίσσα να χαρείς για τέτοια καλοσύνη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ΄596.

παράξενα, επίρρ., Θησ. Θ΄[43[4]], Βυζ. Ιλιάδ. 673.

Από το επίθ. *παράξενος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Με τρόπο περίεργο και ασυνήθιστο, που προκαλεί έκπληξη ή θαυμασμό: *την Βενετίαν την φουμιστήν, ως είδα, να 'παινέσω,| την ιστοροζουγράφιστην, παράξενα κτισμένη* Βεν. 8· *ο Πάρις επροσκύνησεν και το παιγνίδιν παίζει| παράξενα και εύμορφα αλλότριον παιγνίδιν* Βυζ. Ιλιάδ. 684.

παραξενάδα η, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [641], Θρ. Κύπρ. Μ 416.

Από το επίθ. *παράξενος* και την κατάλ. *-άδα*.

1) Πράγμα, γεγονός, κατάσταση απροσδόκητη, που προκαλεί απορία, έκπληξη, προβληματισμό: *η τύχης έτσι το 'φερεν, δεν 'ναιν παραξενάδες,| οι Τούρκοι αυθέντες έγιναν κι οι αυθέντες δουλευτάδες* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 459. **2α)** Ανοησία, απερισκεψία: *ανίσως και καμιάν βολά 'ς τέτοιαν παραξενάδα| σε φέρει ο νους σου να συρθείς, 'ς μιαν όμοιαν πελελάδα* Συμμ., Παστ. φίδ. Γ΄[501]· **β)** λόγια ανάρμοστα, αταίριαστα, ακατάλληλα: *ήλθασιν να σφαγούσι,| παραξενάδες άσκημες ομπρός του να μιλούσι* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [608].

παραξενάτος, επίθ.

Από το επίθ. *παράξενος* και την κατάλ. *-άτος*.

Ασυνήθιστος, εντυπωσιακός: *άρματα παραξενάτα| εις την κάσσιν κι εις την άσπιν κι εις την πανοπλίαν όλην| ως κατόπτρου μεθοδίαν* Ερμον. Κ 96.

παραξενιά η, Εβρ. ελεγ. 168.

Από το επίθ. *παράξενος* και την κατάλ. *-ιά* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β΄231· βλ. όμως και Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Πράγμα περίεργο, ασυνήθιστο, παράδοξο: *εσέβην ο Αλέξανδρος εις το σπήλαιον χωρίς κανένα φόβον και εκεί κοιτάζοντας είδεν πολλές παραξενιές* Βίος Αλ.[2] 120.

παραξενίζω, Διήγ. ωραιότ. 306, 710· αόρ. *παραξενήθηκα*, Παλαμήδ., Βοηβ. 452.

Από το επίθ. *παράξενος* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. τον 8.-9. αι. (μέσ., TLG) και στο Somav.

α) (Μτβ. και αμτβ.) απορώ, παραξενεύομαι, εκπλήσσομαι· *εφαίνουντον μίαν αλωνάδα και ήσπριζεν ωσάν χιόνι, οπού επαραξενίστημεν* Διήγ. πανωφ. 55· *πολλά παραξενίζουνται μικροί τε και μεγάλοι| το πώς εγένη κατ' αρχάς εις αυτό το ζευγάριν* Ιμπ. (Legr.) 1032· *ο Μπάστας όταν έφτασεν κι είδεν τοιούτον πράμα, πολλά παραξενήθηκεν και το είχεν για θάμα* Παλαμήδ., Βοηβ. 1186· **β)** (με επόμ. την πρόθ. *εις* και αιτιατ.) νιώθω έκπληξη και δέος ή φόβο: *όλοι παραξενίζονται στο πράγμα που*

θωρούσι.| Είδαν τις τους κακότυχους κι όλ' ήτονε πεσμένοι,| πρησμένοι και ανεγνώριστοι κι εκ την φωτιά καμένοι Διήγ. ωραιότ. 818· γ) νιώθω έκπληξη και θαυμασμό, θαυμάζω: όλοι παραξενίζουνται και στέκουν και θωρούσι,| την μελωδίαν την έμορφην θαυμάζουνται ν' ακούσι Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [483].

παράξενος, επίθ., Καλλίμ. 306, 356, 425, 832, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1214, Βέλθ. 3, 295, 1176, Χρον. Μορ. Η 1357, 3857, Χρον. Μορ. Ρ 453, 2986, 3129, Φλώρ. 770, 1717, 1804, Λίβ. Ρ 561, 1219, 2354, 2485, 2657, Ιμπ. 81, 381, Ανακάλ. 92, Μαχ. 128[5], Αχέλ. 2063, Πανώρ. Πρόλ. 1, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 223, Έ 1067, Στάθ. (Martini) Ά 311, Β' 329, κ.π.α.

Το αρχ. επίθ. *παράξενος*. Η λ. και σήμ.

1α) Περίεργος, ασυνήθιστος, παράξενος: *πολλά παράξενη τση 'φάνη η φορεσά σου| κι εγέλασε θωρώντας τα αυτά τ' ανάστολά σου| ρούχα και τη μπερέτα σου* Φορτουν. (Vinc.) Ά 262· *ημείς δε πάλιν τρώγομεν αυτό το πώς το λέγουν* (παραλ. 5 στ.), *έχει γαρ όνομα σαλόν παράξενον οκάτι| και τσιγαρίζεται κανείς ωσεί να το επιτύχει* Προδρ. (Eideneier) IV 418· **β)** (προκ. για συναισθήματα): *τον πόθο τον παράξενο τούτο μηδένας να 'χει,| φιλιάν απού την κόρην ντου σ' ένα καιρό και μάχη* Στάθ. (Martini) Ά 301· *ποιος άκουσε ποτέ του| πάθος παραξενότερο* (έκδ. -ξα-· εσφαλμ. γρ.) *τσ' αγάπης| και πλια λωλό;* Πιστ. βοσκ. I 3, 2· **γ)** που προκαλεί απορία: *μη σου φανεί παράξενον α σε ρωτώ έτοιο πράμα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 647· *Γροικά το κι ο Πολύδωρος, παράξενο του εφάνη| πως μ' άλλον άντρα η Αρετή έσμιξη γάμου κάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 1167. **2)** Φοβερός, που προκαλεί δέος: *όνειρον είδεν πολλά θλιμμένον·| παράξενον και φοβερόν, περίσσια λυπημένον·| και πάραυθα εξύπνησεν με ήθος τρομασμένον* Παλαμήδ., Βοηβ. 1268· *μέγας σεισμός αρχίζει,| την χώραν μ' όλον τον λαόν ο Θεός καταποντίζει.| Και ως είδα το παράξενον θαύμασμαν οπού γίνη,| και ουδέν εγλύτωσ' άνθρωπος ή βρέφος ν' απομείνει,| μάλιστ' η γη κατέπιεν τους κι εκαταποντιστήκα* Χούμνου, Κοσμογ. 877. **3)** (Για πράγματα) ασυνήθιστα ωραίος, εντυπωσιακός, θαυμάσιος: *τόπον εύρον εύνοστον και κεχαριτωμένον,| λιβάδιν άλλης χάριτος, παράξενον οκάτι* Καλλίμ. 150· *Είχαν ωραίους τους καρπούς και δένδρη πλουμισμένα| παράξενον οκάτι* Καλλίμ. 150· *Είχαν ωραίους τους καρπούς και δένδρη πλουμισμένα|* κι *άλλους ανθούς παράξενους και μήλα μυρισμένα* Χούμνου, Κοσμογ. 770· *η κόρη| γλυκύν τραγούδιν ήρξατο παράξενον, ωραίον* Αχιλλ. (Smith) Ν 1038· *το παράξενον λουτρόν του χρυσοκάστρου,| το γέμοντα τας ηδονάς και χάριτας παντοίας* Καλλίμ. 1720· *αν φρονείς και δουλωθείς ... και πέσεις εις τα πράγματα της ερωτοκρατίας,| καιρόν γλυκύν επέτυχες και ημέρας ανωδύνας,| ζωήν πολλά παράξενον να ζήσεις απετώρα* Λίβ. Esc. 314. **4)** (Για πρόσωπα) **α)** (στο αρσ.) εξαίρετος, ωραίος, ανδρείος: *Βέλθανδρος δε ο δεύτερος* (ενν. ονομάζετο) *...| παράξενος και κυνηγός, πανευτυχής δεξιώτης,| εις κάλλος και εις σύνθεσιν μέγας τε και ανδρείος* Βέλθ. 32· *οκάποιος άλλος ευγενής άνθρωπος από χώρας,| τοπάρχης πλούσιος, φοβερός ...,| ... παράξενος εις πλάσιν,| νέος πολλά καλόκοπος, μέγας εις την ανδρείαν* Λίβ. Sc. 1993· *στρατιώτης παράξενος και ωραία κουρτέσα,| τούς ελύπησεν η αγάπη και έφλεξεν ο πόθος* Λίβ. Ρ 2533· (ως ουσ., σε προσφών.): *είπα τον: «ναι, παράξενε, όνειρον εφαντάσθην ...»* Λίβ. Ρ 1853· **β)** (στο θηλ.) πολύ ωραία, εξαιρετικής ομορφιάς, που προκαλεί το θαυμασμό: *είχεν πολλά παράξενον ο ρήγας θυγατέραν,| έμορφην, αιστανόμενην,*

εξαίρετην, ωραίαν Λίβ. Esc. 2621· *γυνή πολλά παράξενος, εύμορφος, ωραιωμένη* Λόγ. παρηγ. L 288· *Μαργαριτάριν δίδομεν, χρυσάφιν και λιθάριν,| μόνον ας έν' παράξενος η κόρη ως επαινέθην* Φλώρ. 959· (σε θέση ουσ.): *αφήκα την παράξενον εκείνην να θαυμάζω,| το κάλλος της το εξαίρετον, το αμύθητόν της ήθος* Λίβ. Sc. 1080· *είπα της την αγάπην μου τήν είχα εις εκείνην·| ήκουσεν η παράξενος και συνεπόνεσέ με* Λίβ. Esc. 2635.

Το ουδ. ως ουσ. = ομορφιά, χάρη: *ήν το βηλόθυρον κρίνων και ρόδων άνθη.| Της τέχνης το παράξενον ου συνεχώρει βλέπειν* Καλλίμ. 340· *εις παράξενο εσέβην περιβόλιν,| εις μυρωδενδροφύτευτον, όλον εξανθισμένον,| τό εκόσμει Έρως βασιλεύς, τό ελάμπρυνεν ο Πόθος,| η Αγάπη κατεκάλλυνεν με τα παράξενά της* Λίβ. Ρ 369.

παραξενώνομαι.

Από το επίθ. *παράξενος* και την κατάλ. *-ώνομαι*. Άσχ. προς το *παραξενόω* που απ. σε σχόλ. (Steph., Θησ., λ. *παραξενόω*).

(Μτβ. και αμτβ. και) εκπλήσσομαι, θαυμάζω: *Εξαίφνης κατεπάτησεν ο γρύψος εκ του τόπου·| αντίπερα του ποταμού απήγε και εστάθην.| Είδε, παραξενώθηκεν ο Βέλθανδρος εκείσε* Βέλθ. 316· *δένδρων είδε καλλονήν και ισότηταν εύμορφην* (παραλ. 4 στ.). *Είδε, παρεξενώθην τα, υπερεθαύμασέν τα* αυτ. 292.

παραξεφαντώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ξεφαντώνω*.

Διασκεδάζω λίγο, περνά λίγο η ώρα μου: *δεν ξεύρει* (ενν. *του Πεζοστράτη η γυνή*) *είντα παράταξη της Αρετής να δώσει,| πού να την πάγει για να δει, να παραξεφαντώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1392.

παραξηλώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ξηλώνω*. Η λ. και σήμ.

Προκαλώ, αναστατώνω κάπ. ξεπερνώντας τα ανεκτά όρια: *Τόσον επαραξήλωσαν* (ενν. *τα Άλβανα*) *τον κόντον Λεονάρδο,| ότι επαρακίνησεν, όρμησεν να μαλώνει* Χρον. Τόκκων 1713.

παραξόρδινος, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. **(ε)ξόρδινος* (από την πρόθ. *εξ* και το ουσ. *όρδινος*· πβ. λατ. έκφρ. *ex ordine* και μεσν. λατ. *exordinare, exordinatio* [Du Cange, Lat., Niermeyer, Med. Lat. Lex.]· για το σχηματ. πβ. *ενόρδινος*). Τ. *παραξόρτινος* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Κληρίδης, Κυπρ. Σπ. 8, 1944, 101, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 86 [εσφαλμ. ετυμ.]).

Ασυνήθιστος, αλλόκοτος, παράξενος: *αν έλθει σκόλη και εορτή και εσμίξουσιν* (ενν. *οι ζευγάδες, οι βοσκοί κ.ά.*) *ομάδιν,| στοχάσου παραξόρδινον και φοβερόν σημάδιν* Σαχλ., Αφήγ. 185.

παραοφρίζω.

Από το αρχ. γαλλ. *paroffrir* (Godefroy, Lex. de l' anc. franç.) με παρετυμολ. επίδρ.

της πρόθ. *παρά* και την κατάλ. *-ίζω* (Τριαντ. Άπ. $1^{339,414,447}$, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 100, 105).

(Προκ. για τη φεουδαρχική αυλή) παρουσιάζω κάπ.: *Διά τούτον ήλθασιν εδώ ομπρός στην αφεντιά σου* (παραλ. 1 στ.) *και παραοφρίζω και τους δύο, τον έναν κληρονόμον,| ο άλλος ως αβουέρης της, το δίκαιον ζητώντας* Χρον. Μορ. P 7461.

παραπά, επίρρ.· *παράπα.*

Πιθ. από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *επά* (Marshall, BZ 30, 1929-30, 138). Ο τ. από μετρ. αν.

Παραδίπλα· πιο πέρα: *Ποια λέαινα ή λύκαινα …| που τα παιδιά της … στην κοίτην ουχ ευρίσκει,| και με μανία … υπάγει,| εδώ κι εκεί μετά θυμού …* (παραλ. 2 στ.). *Έτσι Διομήδης έκαμνε, εβλέποντας παράπα,| ποιος τον Δυσσέον έπιασε όπου πολλά ηγάπα* Θησ. Ή [26^{7}].

παραπαίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *παίζω*. Η λ. σε σχόλ. και στο Etymologicum Magnum (L-S)· βλ. και TLG.

Ξεγελώ, εξαπατώ: *πορεύεται δε η θήλεια …, και παραπαίζει αυτού* (ενν. του ελέφαντος) *και μεταλαμβάνει και ο άρρην εκ της βοτάνης και συγγίνεται τη θηλεία* Φυσιολ. (Zur.) III 2^{34}.

παραπαινώ, βλ. *παραεπαινώ.*

παραπαίρνω, Αργυρ., Βάρν. Κ 262, Χούμνου, Κοσμογ. 2262, 2357, 2828, Διήγ. Αλ. V 81^{15}, Διήγ. Αλ. G 287, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 91^{17}, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 90^{20}, 190^{14-15}, Βίος Δημ. Μοσχ. 357, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 89^{v}, 100^{r}, Διήγ. ωραιότ. 902.

Από την πρόθ. *παρά* και το *παίρνω*. Η λ. στο Somav. (*παραπέρνω*) και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1)** Μαλώνω, αποπαίρνω: *να μην αποκρούς και παραπάρεις κανέναν ή βρίσεις ή δείρεις, διότι πολλά σε βαραίνεται ο Θεός εις τούτο* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 192^{v}. **2)** Αναστατώνω: *κι απήτις εσιμώσαμεν, άνθρωποι κατεβαίνου,| για να μας συνεπάρουσι, μ' αυτοί μας παραπαίρνου.| Λέσι μας: «να κατέχετε, τα γρόσα εμαυρίσαν …»* Διήγ. ωραιότ. 676. **3)** Ξεγελώ, δημιουργώ ψευδαισθήσεις: *υιέ μου, ηλικία σου μηδέν σε παραπαίρνει·| το νέον σου το έμορφο μηδέν το καμαρώνεις·| τον θάνατον μνημόνευε, εις γην θέλεις υπάγει* Σπαν. Ο 31. **4)** Υπερεκτιμώ: *πίστευε πλέον εις σαυτόν, όταν σε επαινέσουν.| Τον εαυτόν σου γνώριζε, μηδέν τον παραπαίρνεις* Σπαν. Ο 140.

ΙΙ. Μέσ. **1α)** Ταράζομαι, αναστατώνομαι: *τότες ο μπεγλέρμπεης, της Δύσης ο αυθέντης,| εξέστην εκ του λογισμού, ο νους του επαραπάρθην* Παρασπ., Βάρν. C 263· *και τα λοιπά καστέλλια και αυτά εφοβηθήκαν,| για το σημάδι που είδασι όλα παραπαρθήκαν* Διήγ. ωραιότ. 340· **β)** συγκινούμαι: *Ο ρήγας όντεν άκουσε τόσα βαρά τα πάθη,| ως φρόνιμος επόνεσε και όλος επαραπάρθη* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [454]. **2)** Συμπεριφέρομαι αλαζονικά: *μην παραπαίρνεσαι, μηδέ να υψώνεις τον εαυτόν σου πολλά, διότις ο Θεός ταπεινοί τους υπερηφάνους, τους δε ταπεινούς ανυψοί* Διγ.

Άνδρ. 393^{17}. **3)** Παρασύρομαι, ενδίδω: *Ωσάν σε λέγω, φρόνιμα αγαπά ο Πενθέος,| ουδέ επαραπαίρνετον ποσώς στην όρεξήν του* Θησ. Δ' [61^{2}]. **4)** Εξαφανίζομαι: *Ωσάν κερίν εφάνηκεν* (ενν. *ο ελεεινός άνθρωπος*) *και ως χόρτος εμαράνθη| και ωσάν από το πρόσωπον της γης επαραπάρθη* Πικατ. 227.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = αλλοπαρμένος, αλλόφρων: *οι Αλαμάννοι ευρίσκονται σήμερον εις τον κόσμον| ένας λαός ακέφαλος, όλοι θεληματάροι·| κι όταν ελθούν εις πόλεμον …,| καμίαν ορμήν ουκ έχουσι, τάξιν καλών στρατιώτων·| ούτως έρχονται εις πόλεμον ωσάν παραπαρμένοι* Χρον. Μορ. P 6938.

παραπάνου, παραπάνω, επίρρ., βλ. *παρεπάνω.*

παραπατώ, Λίβ. Ν 1495, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 179.

Από την πρόθ. *παρά* και το *πατώ*. Η λ. και σήμ.

Α' (Αμτβ.) τρεκλίζω, παραπαίω, στραβοπατώ, χάνω το βήμα μου: *ανισώς και τραβενιάσει και παραπατήσει και ασκοντυλίσει* (ενν. *ο λύκος*) Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 106· *Πού είναι οι βαγίτσες οι πολλές κι οι σκλάβες π' ακλουθούσαν,| να μην παραπατήσετε έπιαναν κι εβοηθούσαν;* Πένθ. θαν.^{2} 78.

Β' (Μτβ.) παραβαίνω, παραβιάζω: *μη παραπατήσεις το σύνορο του σύντροφού σου* Πεντ. Δευτ. XIX 14.

παραπαύω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *παύω*.

Α' (Αμτβ.) λιγοστεύω, κοπάζω: *μ' απής το χιόνι, το νερό και το χοντρό χαλάζι| κι άνεμος επαράπαψε κι αρχίνισε να βδιάζει* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 266.

Β' (Μτβ.) λιγοστεύω: *μ' απής επαραπάψασι λίγο τα κλάηματά τως| και τσι δαρμούς του στήθου τως τ' αμμάτια τα δικά τως* αυτ. Ε' 267.

παραπείθω· *επαράπεισεν (την πόλιν)* Λέοντ., Αίν. Ι 131, εσφαλμ. αντί *επαράπεσεν*· διορθώσ. κατά Χρησμ. Ι 140.

παραπεινώ.

Από την πρόθ. *παρά* και το *πεινώ*. Η λ. στο Somav. (*παραπινώ*) και σήμ.

Πεινώ πολύ: *Παραπεινάν αρξάμενος ανήλθον εκ της κλίνης* Προδρ. (Eideneier) Ι 202.

παραπέμπω, Ιερακοσ. 389^{24}, Δούκ. 409^{17}, Μάρκ., Βουλκ. 340^{12-3}, Έκθ. χρον. 28^{5-6}.

Το αρχ. *παραπέμπω*. Η λ. και σήμ.

1) Στέλνω κάπ. κάπου: *Ψωμίν ζητώ τω κράτει σου ολίγον κομματίτσιν,| εις ην η βασιλεία σου μονήν με παραπέμψει* Προδρ. (Eideneier) IV 653. **2)** Ρίχνω κ. κάπου: *τους θησαυρούς αυτών τω βυθώ παρέπεμψαν* Δούκ. 373^{13}· *μετά πτερού παράπεμπε* (ενν. *την τέφραν της αμπέλου*) *τω οφθαλμώ ηρέμα δις της ημέρας* Ιερακοσ. 396^{12}. **3)** Αφήνω, εγκαταλείπω: *Ω βασιλεύ Νεκτεναβώ, ζήθι συ βασιλεύων·| τρόπους δ' αυτός ειρηνικούς τάχιστα παραπέμψας| προς παρατάξεις έτοιμος γενού και προς πολέμους* Βίος Αλ. 92.

Φρ. *παραπέμπω κάπ. εις άδην/εν τω άδη* = θανατώνω: *τον Αστύλαον εις άδην | Πολυποίτης παραπέμπει* Ερμον. Λ 136· *οι ερχόμενοι όπισθεν ... αυτούς ... εν τω άδη ζώντας παρέπεμπον* Ψευδο-Σφρ. 388^{5}.

παραπερισσός, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *περισσός*.

Πάρα πολύς, υπερβολικός: *η πολλή χαρά ..., η περισσή λύπη ... και το παραπερισσό ταμάχι δεν φελά* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 194^{v}.

παραπερνώ.

Από την πρόθ. *παρά* και το *περνώ*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Vincent [Φορτουν. σ. 180]).

1) Μόλις τα βγάζω πέρα, μόλις μου φτάνει κ.: *τσι καπόνους πάλι αργά απού 'γόρασα δειπνούμε, | με ένα 'ριφάκι απού 'καμα οφτό παραπερνούμε* Φορτουν. (Vinc.) Δ΄ 400. **2)** Παρασύρομαι: *ο νους μου επαραπέρασε κι εφήκα τά δηγούμου* αυτ. Πρόλ. 119.

παράπεσις η.

Από το *παραπίπτω* + κατάλ. *-σις*.

Άλωση, πτώση: *Περί της παραπέσεως της Τροίας* Ερμον. Ε πριν στ. 210.

παραπέσω, επίρρ. — Πβ. και *παρέσω*.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *απέσω*. Τ. *παραπέσ'* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.)

Πιο μέσα: *Σύρε παραπέσω και αυτού θέλεις ιδεί ... τον βασιλέα* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 133^{2}· *αφού απεδά μετασταθείς και πάγεις παραπέσω, | μέλλει να έμπεις εις τον Έρωτος τα βέλη να ομόσεις* Λίβ. Esc. 489.

παραπέτασμα το, Ιερακοσ. 352^{33}.

Το αρχ. ουσ. *παραπέτασμα*. Η λ. και σήμ.

Υφασμάτινο προκάλυμμα, κουρτίνα: αυτ. 373^{32}.

παραπετρά η.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *πετρά* <*πετριά*. Για το σχηματ. της λ. βλ. Βαγιακ., ΛΔ 12, 1972, 10 και Χατζιδ., ΜΝΕ Α΄ 350, Β΄ 237. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ΄ 246-7, Δ΄ 489, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

(Μεταφ.) υπαινιγμός: *Μα ο φόβος θε να τον κρατεί* (ενν. *τον τραγουδιστή*), *για κείνο δεν το δείχνει | μόνο τη νύχτα στο σκοπό παραπετρές μου ρίχνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 882.

παραπετώ, Λόγ. παρηγ. Ο 420, Λίβ. Sc. 588.

Από την πρόθ. *παρά* και το *πετώ*. Η λ. και σήμ.

α) Πετώ, αφήνω κ. στην άκρη· (μεταφ.): *Συ δ'απετώρα πρόθυμα περπάτησε τον δρόμον | και οπίσω παραπέτασε της Δυστυχίας τους πόνους* Λόγ. παρηγ. L 410·

β) εγκαταλείπω, σταματώ κ.: *ποτέ εις του πόθου τον δεσμόν τράχηλον ου συγκλίνω* (παραλ. 1 στ.) *και τώρα βλέπω το άκλιτον, τό εκράτουν, συνεκλίθη | και το πολύν μου αγέρωχον επαρεπέτασά το* Λίβ. P 1528.

παράπιασμα, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 102, από διόρθωση όχι απαραίτητη αντί *παράμοιασμα/-μοίασμα* των χφφ (όπου γρ. *παράμιασμα/-μίασμα*, βλ. κριτ. υπ.). — Βλ. *παρομοίασμα*.

παραπικραίνω, Γλυκά, Στ. Β΄ 50, Λόγ. παρηγ. L 516, 617, Λόγ. παρηγ. Ο 1, 532, 636, 692, Λίβ. P 2422, Λίβ. Sc. 2292, 2698, Λίβ. Esc. 3860, Δούκ. 389^{7}, Μαλαξός, Νομοκ. 207, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 96^{16}, 100^{35}, Αγαπ., Βίος Ιωάσ. 140^{28}, Χριστ. διδασκ. 434, 435, 445.

Το μτγν. *παραπικραίνω*. Η λ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) πικραίνω, δυσαρεστώ, λυπώ πολύ κάπ.: *λέγω τά έπαθα και τά είδα και τά επεστάθην | και τά με παρεπίκρανεν η μοίρα μου εις τον κόσμον* Λίβ. Esc. 3476· *ειδέ παραπικραίνεις με και την ψυχήν μου θλίψεις, | πάντως να σύρω το σπαθίν και να σφαγώ ατός μου* Διγ. Ζ 783· *ημείς μάλλον αυτόν* (ενν. *τον Θεόν*) *παροργίζομεν και παραπικραίνομεν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XI 87.

II. (Μέσ.) βασανίζομαι, υποφέρω πολύ: *άλλοι παρεπικραίνοντο δεινοίς κολαστηρίοις, | ως άνδρες δολιότητος, ως άνδρες των αιμάτων* Γλυκά, Στ. 494.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Που προξενεί πολλή λύπη, πίκρα,· θλιβερός: *Έβγα, πτωχέ αγαπητικέ, οχ τον βασανισμένον | τον θάνατον ετούτονε, τον παραπικραμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [1260]. **2)** Υπερβολικά λυπημένος: *εμοιρολόγα μοναχή κι έκλαιγε η καημένη, | κι όστις την 'γροίκα επόνιε την την παραπικραμένη* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1236. **3)** Κακόμοιρος, δύστυχος: *ελάβωσες έναν βοσκόν απού 'τονα ντυμένος | μ' ένα δερμάτι λύκινο, ο παραπικραμένος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [1228].

παραπικρασμός ο· *παρεπικρασμός*, Λίβ. Esc. 1681, 4393.

Το μτγν. ουσ. *παραπικρασμός*. Τ. *παραπικραμός* στο Somav.

Υπερβολική πίκρα, στενοχώρια: *πόνεσε τας κακώσεις του τάς έπαθεν δι' εσένα, | τον δίχρονόν του πειρασμόν, τους παραπικρασμούς του* Λίβ. Sc. 573.

παραπιλωμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και τη μτχ. παρκ. του *πιλώνω*.

(Προκ. για στρώμα) γεμισμένος υπερβολικά με συμπιεσμένο μαλλί: *ποιούν βαρέα στρώματα και παραπιλωμένα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 510.

παραπίνω, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 375^{v}.

Από την πρόθ. *παρά* και το *πίνω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Καταναλώνω μεγάλη ποσότητα οινοπνευματώδους ποτού: *Οι πατέρες συμβουλεύουσι τα παιδία να μη παραπίνουν και εκείνοι* (ενν. *οι κόλακες*) *συμβουλεύουσι να μεθούν* Σοφιαν., Παιδαγ. 121.

παραπίπτω, Λίβ. Esc. 809, Αχιλλ. Ο (Smith) 233, Χρησμ. I 140, Θρ. Κων/π. διάλ. 13, Σφρ., Χρον. (Maisano) 132^{5}, Byz. Kleinchron. Α΄ 100^{54}, Ψευδο-Σφρ. 530^{12}.

Το αρχ. *παραπίπτω*. Τ. *παραπέφτω* στο Somav. και σήμ.

Ά Αμτβ. **1)** Πέφτω κάτω: *πόσους ο οίνος έπαιξεν οι οφθαλμοί το δείχνουν·| και πόσοι παραπίπτουσιν, κοιμώνται εις τας ρύμνας* Ημερολ. 17· *Αλουπού ανέβαινεν εις μίαν φράχτην και, επειδή επαράπιπτεν, επιάστη εκ την βάτον διά να βοηθηθεί* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 7. **2)** (Μεταφ.) αμαρτάνω: *Ιλάσθητί μου, Κύριε, τον και παραπεσόντα* Αξαγ., Κάρολ. Έ 796· (σε παροιμ.): *Η παπαδιά παρέπεσεν, εξύβρισε την κοίτην| και καθαιρούσιν τον παπάν!* Γλυκά, Στ. 270.

Β΄ Μτβ. **1)** Πολιορκώ: *προς τον πόλεμον κίνησε τον του κάστρου,| παρέπεσε και δείρε το και θέλεις το κερδαίσειν* Καλλίμ. 987 χφ κριτ. υπ.: *σκηνάς και κατοικίας| εκατήρτισαν οι πάντες| και παρέπεσαν την Τροίαν* Ερμον. Ε 209. **2)** Επιτίθεμαι: *Ο μεν γαρ δεσπότης κυρ Θωμάς παρέπιπτε και επολιόρκει τα του αδελφού αυτού* Σφρ., Χρον. (Maisano) 154[6]· *Βλέπων γαρ Αινείας τούτον* (ενν. *τον Πρωτεσίλαον*)*| συν Εκτόρου τρέχουν άμα| μεθ' ετέρων αριστέων| και παρέπεσαν αυτόν τε κι έξω της ζωής εποίκαν* Ερμον. Ε 81· *να τον παραπέσομεν* (ενν. *τον λαόν*) *άγνωστα και την νύκταν| και να τονε παιδεύσομεν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1355.

παράπισσος η.

Κατά Κουκ. από συμφ. των ουσ. *πίσσα* (=κόλαση· βλ. ά.) και *παράδεισος* η (Vasmer [Gesprächb. σ. 164]).

Κόλαση, «πίσσα»: *κόλασις αιώνιος·| παράπισσος* Gesprächb. 12[5].

παραπίσω, επίρρ., βλ. *παροπίσω*.

παράπλαγον το, Φλώρ. 769, Λίβ. P 102, 106, Λίβ. Sc. 2632, Λίβ. Esc. 102 (έκδ. *παρέ-·* διορθώσ.), 3556, Λίβ. (Lamb.) N 121, 125.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *πλάγι(ο)ν*. Η λ. τον 9. αι. (TLG), σε έγγρ. του 11. και 14. αι. (Act. Ivir. II 35[32], 45[2, 6, 44], 52[541, 543, 545], Act. Lavr. II 108[849]).

Πλαγιά υψώματος: *εις κάμπους, εις παράπλαγα, εις ορεινά βουνίτσια* Λίβ. Esc. 106· *Αναστενάζουν τα βουνά, κλαίουν δι' εμέν οι κάμποι,| θρηνούσιν τα παράπλαγα, βροντούσιν τα λαγκάδια* Λίβ. Esc. 3799.

παραπλατύνω, Λίβ. Esc. 3827.

Από την πρόθ. *παρά* και το *πλατύνω*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Αυξάνω κατά πολύ την έκταση αφήγησης με πολυλογία: *τι γαρ λέγω τα πολλά και τι παραπλατύνω| της συγγραφής μου τον κορμόν και την ακολουθίαν!* Ταμυρλ. 80.

παραπληξία η, Διγ. (Trapp) Gr. 532.

Το μτγν. ουσ. *παραπληξία*.

1) Παραφροσύνη, τρέλα: *Ιδού γαρ αποθνήσκει| και αναιρεί τον εαυτόν από παραπληξίας* Διγ. Ζ 813. **2)** Ψυχική ταραχή, έντονη συγκίνηση: *τα ρούχα τους εσχίσασιν από παραπληξίας| και μέγας θρήνος και οδυρμός επίασεν και πένθος* Αχιλλ. N 1654· *ταύτην κατησπάζοντο μετά παραπληξίας* Αχιλλ. N 1668.

παραπλήσια, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *παραπλήσια* (L-S, λ. *παραπλήσιος*).

1) (Τοπ.) κοντά, δίπλα: *εκατέρωθεν αυτής* (ενν. *της Βάτου*) *είναι τα παρακκλήσια, ..., έγγιστα, παραπλήσια* Παϊσ., Ιστ. Σινά 870. **2)** (Χρον.) φρ. *έρχομαι παραπλήσια* = πλησιάζω, κοντεύω: *Ούτως ειώθασι ποιείν επί τα παρακκλήσια,| οπόταν έλθ' η εορτή εκάστου παραπλήσια* αυτ. 1298.

παραπλησιάζω.

Το μτγν. *παραπλησιάζω* (Steph., Θησ., TLG).

1) Παρομοιάζω κάπ. με κ.: *Παρεπλησίασεν ουν τους Φαρισαίους τη εχίδνη, ότι όν τρόπον αποκτέννει τον πατέρα και την μητέρα, ούτως και οι Φαρισαίοι απέκτειναν τους νοερούς αυτών πατέρας* Φυσιολ. 347[14]. **2)** Μοιάζω, παρομοιάζομαι με κ.: *Εκ τούτου και Ηρώδης παρεπλησίασε τη αλώπεκι* αυτ. 351[11-12].

παραπλησιαστής ο.

Από τον αόρ. του *παραπλησιάζω* και την κατάλ. *–τής*.

Γείτονας· (εδώ) κάτοχος γειτονικής ιδιοκτησίας: *Όσοι έχουσιν σπίτιν συντροφικόν ή χωράφιν ... και θέλουσι να τα πουλήσουσιν ... να μηδέν τολμήσουσιν ..., εάν δεν ερωτήσουσι τους συντρόφους των ή τους πλησιαστάς πρώτον ... Να είναι και οι παραπλησιασταί και οι σύντροφοι ομού* Νομοκριτ. 83.

παραπλησίον, επίρρ.

Από το αρχ. επίρρ. *παραπλήσιον* ή *παραπλησίως* με επίδρ. του *πλησίον*.

Φρ. *γίνομαι παραπλησίον* = γίνομαι εφάμιλλος, ισάξιος: *έκτισεν την Αγιάν Σοφιά, το θέαμαν το μέγα·| παραπλησίον γέγονε Σιών της παναγίας* Ανακάλ. 100.

παραπλήσιος, επίθ., Βίος Αλ. 1102, Παϊσ., Ιστ. Σινά 870, 1698, 2184, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 185[21].

Το αρχ. επίθ. *παραπλήσιος*. Η λ. και σήμ.

1) Παρόμοιος, παραπλήσιος: Βίος Αλ. 5547, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1120, 1478. **2)** Κοντινός: *Υπάρχουσι και έτεραι των Κόπτων εκκλησίαι| κύκλοθεν ών ειρήκαμεν, ούσαι παραπλησίαι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2184.

παραπλωμένος, μτχ. επίθ., Πεντ. Λευιτ. XXII 23.

Η μτχ. παρκ. του **παραπλώνω* (<παλαιότ. *παραπλόω*, απ. τον 6. αι., Lampe, Lex.), ως επίθ.

Που ένα μέλος του σώματός του είναι μακρύτερο από το κανονικό: *ότι παν ανήρ ος εις αυτόν ψέγος να μη σιμώσει, ανήρ τυφλός γή κουτσός γή παράσημος γή παραπλωμένος* αυτ. XXI 18.

παραπνευμονία η, βλ. *περιπνευμονία*.

παραποιώ· αόρ. *επαρέποισα*, Λίβ. Sc. 671, Λίβ. Esc. 1774· *παράποικα*.

Το αρχ. *παραποιέω*. Η λ. και σήμ.

Παρακινώ, ωθώ κάπ. σε κ. υπερβολικό, άτοπο: *εξαπορώ, όταν το έγραψες, το πώς ουκ ενετράπης,| και αυτό έν' τό σε παράποικεν η βία σου να με γράψεις* Λίβ. Ν 1571.

παραπολύς, επίθ., Σοφιαν., Παιδαγ. 103.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *πολύς*. Η λ. στο Steph., Θησ.

Πάρα πολύς, περισσότερος απ' ό,τι χρειάζεται: *ωσάν τα φυτά τρέφονται με τα μέτρια νερά και με τα παραπολλά πνίγονται, τον όμοιον τρόπον η ψυχή και ο νους αυξάνει με τους σύμμετρους κόπους και με τους παραπολλούς πνίγεται και ουδέν ωφελείται* Σοφιαν., Παιδαγ. 113.

παραπόνεμα το, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 123, Σουμμ., Ρεμπελ. 168, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [328], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 356, Χριστ. διδασκ. 284 σημ.· *παραπόνημα,* Βουστρ. (Κεχ.) 138[2].

Από το *παραπονώ* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. Τ. *παραπόνεμαν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β' 579 και Γ' 471 και σήμ. λαϊκ. (Βλαστού, Συνών.[2]).

Παράπονο, έκφραση δυσαρέσκειας: *Δίκια παραπονέματα να λέγεις ομπροστά μου,| συχνά με κράζεις άσπλαχνον κι όλο παραπονάσαι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [396]· *στελμένος από την γαληνοτάτη Αυθεντία της Βενετίας, διά να κρίνει εκείνον τον λαόν εις τα παραπονέματά τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 158.

παραπονεμένα, επίρρ.

Από τη μτχ. παρκ. του *παραπονώ*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Με παράπονο: *Εγώ δε μόνος κοιμηθείς δίχα παραμυθίας,| χωρίς δείπνου και σκοτεινά και παραπονεμένα* Προδρ. (Eideneier) Ι 224· *να κρέμουνται* (ενν. *τ' άρματα*) *κλιτότατα και παραπονεμένα,| γιατί δεν μπαίνουσι συχνιά στη μάχη μετά μένα* Στάθ. (Martini) Α' 99.

παραπόνεσις -ση η, Προδρ. (Eideneier) IV 290, 428, 634, Χρον. Μορ. Η 828, 3497, 5262, 8436, Χρον. Μορ. P 3499, Φλώρ. 1099, Ιμπ. 766, 785, Βουστρ. (Κεχ.) Β 15[15], Ιμπ. (Legr.) 894, Διήγ. Αλ. G 273[5], Βοσκοπ.[2] 258, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 401, Β' 212, 923, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 568, Στάθ. (Martini) Γ' 461, 483, Φορτουν. (Vinc.) Β' 149, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 195[13], 570[23]· *παραπόνησις -ση,* Μαχ. 538[9], Βουστρ. (Κεχ.) 142[15], Α 142[15] (πληθ. *παραπονήσες*), Β 143[15], Κυπρ. ερωτ. 51[2], 113[1]· *παρεπόνεσις -ση,* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 397 κριτ. υπ., Φαλιέρ., Ιστ.[2] 471 κριτ. υπ., Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 80 κριτ. υπ., Θρ. Κων/π. (Mich.) 47, 78.

Από το *παραπονώ* και την κατάλ. *-σις*. Ο τ. *παραπόνησις* [ήδη στο Βίο Αισώπ. W (Παπαθωμ.) 141, 138] και ο τ. *παραπόνηση* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 717, λ. *παραπόνησις*, Λουκά, Γλωσσάρ. 359, λ. *παραπόνηση*). Η λ. *παραπόνεση* στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Δ' 60, Θυ. Δ' 144, Κλ. Β' 720 και σήμ. στο κρητ. και στο καρπαθιακό ιδίωμα (Andr., Lex., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.).

1α) Ψυχικός πόνος, θλίψη, μεγάλη στενοχώρια, καημός, παράπονο: *Δάκρυα κι αναστενάγματα, πείρασες και φαρμάκια,| και πάσαν παραπόνεσιν και την πτωχεία γεμάτος* Θησ. Δ' [45[2]]· *Είχεν γουν παραπόνεσιν ο βασιλές εκείνος* (παραλ. 1 στ.), *η καρδιά του εκαίετον, εθλίβετον η ψυχή του* Αχιλλ. (Smith) Ο 10· **β)** δυσαρέσκεια: *εδώξαν τον αυτόν φρε Γιλιάμ από την αυλήν του ρηγός. Και από την παραπόνησήν του επήγεν εις την Ρόδον* Βουστρ. (Κεχ.) Α 14[16]. **2)** Παράπονο: *Δεν έχω παραπόνεσην 'πού σέναν| αμμά 'πού το πικρόν το ριζικόν μου* Κυπρ. ερωτ. 21[1]. **3)** Παρηγοριά, ανακούφιση: *εγώ την ζωήν την ιδικήν μου να δώσω διά την παραπόνεσιν της καρδίας σου* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 261[15].

παραπονετικά, επίρρ.

Από το επίθ. *παραπονετικός*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Παραπονεμένα, παραπονιάρικα: *εις το κουβούκλιόν του πα και μία λύρα παίζει.| Παραπονετικά 'παιζεν και θλιβερά σημαίνει* Διγ. Ο 1727.

παραπονετικός, επίθ., Θησ. (Foll.) Ι 2, Χρον. σουλτ. 143[31].

Από το *παραπονώ* και την κατάλ. *-τικός*. Λ. *παραπονευτικός* στον Κατσαΐτ., Θυ. Β' 11. Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Που εκφράζει παράπονο, που είναι γεμάτος παράπονο: *έγραψεν* (ενν. *η μάμμη του Ακρίτου*) *γραφήν ... θρηνητικήν και παραπονετικήν και ονειδιστικήν* Διγ. Άνδρ. 327[4]· *βαρά βαρά ενεστέναξε, φαρμακεμένα κλαίγει,| λόγια παραπονετικά με τη Φροσύνη λέγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1422· **β)** λυπητερός: *Να γράψω θέλω στιχερόν, να ποίσω καταλόγιν,| να 'ναι παραπονετικόν, να μοιάζει μοιρολόγιν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 57.

παραπονετός, επίθ.

Από το *παραπονώ*.

Που είναι γεμάτος παράπονο: *Μιαν παραπονετήν φωνήν και θλιβερή αγροικήσαν τ' αφτιά μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [892].

παραπόνημα το, βλ. *παραπόνεμα*.

παραπόνησις -ση η, βλ. *παραπόνεσις -ση*.

παραπονήτρια η.

Από το *παραπονώ* και την κατάλ. *-τρια*. Τ. *παραπονέτρια* στο Somav.

Αυτή που συνηθίζει να παραπονιέται για το παραμικρό, παραπονιάρα: *Η γεννηθείσα κόρη εν καιρώ ζωδίου του διδύμου έσται φιλάγαθος, ..., χολιά πολλά, παραπονήτρια και πάλιν συνέρχεται* Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 146[r].

παραπονιέμαι, βλ. *παραπονώ*.

παραπονιούμαι, βλ. *παραπονώ*.

παράπονον το, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 221, 400, Ιστ. Βλαχ. 2771, Σουμμ., Ρεμπελ. 164, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 73· *παράπονο.*

Από το *παραπονώ*. Λ. *παράπονος* στο Somav. Ο τ. και σήμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Papadopoullos, Monum. litt. popul. 120).

1) Παράπονο: *τους Αθηναίους έκραξε να σώσουν να του ειπούσι| αν είχασι παράπονο, να τους ελευθερώσει* Λίμπον. 271. **2)** Υπερβολικός πόνος, μεγάλο πλήγμα: *Ουκ είσ' εσύ οπού μ' έλεγες και οπού με συνετάσσουν:| «Κυρά, αν με δώσεις το φιλί, παράδεισον σε ποίσω»;| Παράδεισον ουκ έποικες, παράπονον εποίκες* Ερωτοπ. 484.

παραπονώ, Προδρ. (Eideneier) I 54, Διγ. Ζ 1912, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 400, 900, Φλώρ. 466, Ιμπ. 770, Μαχ. 244[13], Βουστρ. (Κεχ.) 4[18], Πεντ. Λευιτ. XIX 33, Δευτ. XXIII 17, Χρον. σουλτ. 31[9], Κυπρ. ερωτ. 75[13, 21], Πανώρ. Ά 30, Γ' 93, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 316, Έ 465, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2379, Δ' 407, Φορτουν. (Vinc.) Έ 211, Διγ. Ο 184, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 178[9], 551[22], κ.π.α.· *παρεπονώ,* Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 70 κριτ. υπ., Ch. pop. 312, 314, Αγν., Ποιήμ. Β' 6· μέσ. *παραπονιέμαι,* Εβρ. ελεγ. 172, Θρ. πατρ. Ο 85· *παραπονιούμαι,* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 573 κριτ. υπ., Ροδινός (Βαλ.) 130· υποτ. αορ. *παραπονευτώ,* Εβρ. ελεγ. 66, Σουμμ., Ρεμπελ. 164[10]· μτχ. *παραπονημένος.*

Από την πρόθ. *παρά* και το *πονώ*. Ο τ. *παραπονιέμαι* και σήμ. Ο τ. *παραπονιούμαι* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Μτχ. *παρεπονεμένος* στο Meursius. Μέσ. *παραπονούμαι* τον 4. αι. (TLG· βλ. και Steph., Θησ., λ. *παραπονέω*), στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 717, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 359).

I. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1)** Στενοχωρώ, δυσαρεστώ κάπ., κάνω κάπ. να έχει παράπονα: *Έθλιψες την καρδίαν μου και επαραπόνεσές με* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1364· *ξένον μη παραπονέσεις και μη τον στεναχωρέσεις* Πεντ. Έξ. XXII 20· *Εις τούτον η ρήγαινα με πολλήν πλήξην και παραπονημένη απέ τον Τιπάτ, ότι εποίκεν της πολλές περιβάρυσες* Μαχ. 570[2]. **2)** Αισθάνομαι λύπη για τον πόνο κάπ., συμπονώ, οικτίρω κάπ.: *τις τον εβλαστήμα* (ενν. *τον Χριστόν*) *και τις έκλαιγεν όπισθεν προς αυτόν παραπονώντας το πάθος οπού ελάμβανεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 279[r]· *'Δέ πώς μας παραπονά ο φρένιμος Σολομών, και λαλεί: «Ψέματα των ψεμάτων, όλα είναι ψέματα»* Μαχ. 2[11]. **Β'** (Αμτβ.) παραπονούμαι, εκφράζω παράπονα ή δυσαρέσκεια: *διά τον Βελισάριον οι πάντες να λαλούσιν,| να κλαίγουν και να θλίβουνται και να παρεπονούσιν* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 56· *εδώ κι εκεί εγύριζαν, όλοι παραπονώντας,| και τους θεούς υπάγαιναν, όλοι κατηγορώντας* Θησ. ΙΘ' [20[7]].

II. Μέσ. (αμτβ. και μτβ.) **1α)** Παραπονούμαι, εκφράζω παράπονα ή δυσαρέσκεια: *Ό,τι μου μέλλει θα γενεί και δεν παραπονούμαι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 499[7]· *αν παραπονούμεστεν, να μη το πάρεις βάρος,| ότι πατέρα σ' έχομεν κι ερχόμεστε με θάρρος* Ιστ. Βλαχ. 2603· *Δε δύνεσαι να με θωρείς πώς κλαίγω, πώς θρηνούμαι,| πώς λακταρίζω, πώς πονώ και πώς παραπονούμαι;* Πανώρ. Β' 392· *γιατί παραπονούνται όσοι αγαπούσι;* Κυπρ. ερωτ. 17[8]· **β)** παραπονούμαι σε κάπ., σε κάπ. για κάπ. ή κ., κλπ.: *μάλλον κι εις τον αφέντη του πολλά παραπονάτον| γιατί τον έστειλεν εκεί στην τέχνη των αρμάτων* Αχέλ. 281· *κλαίει και θρηνοβολεί, αρχίζει και δηγάται| και προς τον Πρώτον Έρωτα πολλά παραπονάται* Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 70· *τση τύχης του πολλά παραπονάται* Πανώρ. Γ' 508· *εξέσκισεν τα ρούχα του κι ήτον διά ν' αποθάνει,| παραπονάται 'ς τό 'τυχεν, τον θάνατόν του κράζει* Χούμνου, Κοσμογ. 1905· *μη μου παραπονεθείς, αν κλαίω, α θρηνούμαι* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 775· *ο Αδάμ και η Εύα επαραπονούτον οπού δεν είχε να φάγει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 76[r]· *ως άνθρωπος κι εγώ 'ς τούτο πολλά λυπούμαι| πως εις το σκότος είμεθεν πάντες, παραπονούμαι* Κορων., Μπούας 66· *εδιάβησαν και εις τον σουλτάνο του Κάερου και επαραπονέθησαν πως εδιάβησαν εις τους Βενετσάνους και δεν τους εδώσανε τις λουμπάρδες μηδέ μαστόρους* Χρον. σουλτ. 129[17]· **γ)** έχω από κάπ. παράπονα, είμαι δυσαρεστημένος: *μήτε είχανε αφορμή και δίκαιο κανένα να παραπονούνται από αυτούς* Σουμμ., Ρεμπελ. 165. **2)** Παρηγοριέμαι, ανακουφίζομαι: *Επειδή μας επέταξε ωσάν αετός ταχύπτερος ο πατέρας μας, ας παραπονεθούμεν καν ολίγον με την εικόνα του, επειδή ουδέ καν το σώμα του έχομεν* Χίκα, Μονωδ. 175-6. **3)** Λυπούμαι: *από στενοχωρίας μου να πνίξω τον εαυτόν μου·| παντί να γένει εξάκουστον, ο κόσμος να θαυμάσει·| ναι, να το ποιήσω ου μέλει με, πολλά παρεπονήθην* Γλυκά, Στ. 290.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.= **1α)** Που εκφράζει παράπονα, που είναι γεμάτος παράπονα: *η εμιλιά σου είναι κλιτή και παραπονεμένη* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) κριτ. υπ. 566· *μ' έναν αναντράνισμα σαν παραπονεμένο| είπε ένα λόγο σιγανό: «Μπάρμπα μου, εδά αποθαίνω»* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1911· **β)** λυπητερός: *Πενήντα σώνουν κι εκατό δίστιχα πρικαμένα,| της Κρήτης η αθιβολή, τα παραπονεμένα* Σκλάβ. 278. **2α)** Θλιμμένος, πικραμένος: *Τον ήλιο αφήνεις δίχως σου σβηστό και θαμπωμένο,| κι όλο τον κόσμο σκοτεινό και παραπονεμένο* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Έ 576· **β)** ταλαίπωρος, δυστυχισμένος: *ήτον χλωμοί και κίτρινοι κι ωσάν αποθαμένοι| απού τον κόπο τον πολύν οι παραπονεμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 162[19]· (για εκδήλωση συμπάθειας): *οι Φράγκοι εστέκα στα τειχιά απόξω σφαλισμένοι,| κι εκάθονταν αξέγνοιαστοι, οι παραπονεμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 202[26]· **γ)** δυσαρεστημένος: *ήσαν* (ενν. *οι Κυπριώτες*) *πολλά παραπονημένοι* Βουστρ. (Κεχ.) 140[78].

παραπορεύομαι.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Προχωρώ, διαβαίνω, περνώ· (εδώ με σύστ. αντικ.): *πάντες οι παραπορευόμενοι οδόν* Δούκ. 387[29].

παραπόρτιον το· *παραπόρτιν,* Λόγ. παρηγ. L 576.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *πόρτα*. Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *παραπόρτι* στο Somav. και σήμ. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.· βλ και TLG), σε έγγρ. του 11. αι. (Caracausi), του 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 71[14], 187[29], 190[30]) και στο Du Cange (λ. *πόρτα*).

Μικρή πλαϊνή πόρτα: *επανέλθωμεν στας ... εικόνας* (*αί υπάρχουσιν στο τέμπλον*) *'στορισμένας·| ανάμεσα δε των αυτών είναι θύρα μεγάλη* (παραλ. 1 στ.)· *εις δε τα παραπόρτια εισίν οι δύο θύται* Παϊσ., Ιστ. Σινά 437· (προκ. για τείχη): *ήσάν τινες των γερόντων επιστάμενοι παραπόρτιον έν προ πολλών χρόνων ασφαλώς πεφραγμένον* Δούκ. 353[15].

παραποταμία η· *παρεποταμία,* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1199· *παρεποταμιά,* Ch. pop. 50.

Το θηλ. του αρχ. επιθ. *παραποτάμιος* ως ουσ. (για ήδη μτγν. χρ. της λ. ως ουσ. βλ. TLG). Για την τροπή *α*>*ε* στους τ. βλ. Καραγιάννη, Διγενής 152, σημ. 2. Τ. *παραποταμιά* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ.). Η λ. και τ. *παραποταμέα* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *παραποταμία*).

Περιοχή κοντά σε ποταμό, όχθη: *Πάσαν κατεψηλάφησεν* (ενν. *ο Διγενής*) *την παραποταμίαν*| *και ουκ ηύρεν τόπον αρεστόν να κατοικήσει Ακρίτης* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1618· *Ήτον νησίτσιν εύμορφον εις παραποταμίαν* Καλλίμ. 831.

παραπόταμον το, Χρον. Μορ. Η 5029, 5203, 8329, 8375, Χρον. Μορ. Ρ 6597, Θησ. ΙΑ [24[5]]· *παραπόταμο*, Χρον. Μορ. Η 4668, 4705, Ζήνου, Βατραχ. 260, Δωρ. Μον. XXXIX· *παρεπόταμο*· *παρεπόταμον*, Χρον. Μορ. Η 4670, 6597, 6618, Χρον. Μορ. Ρ 8329.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *ποταμός* με αλλαγή γένους. Πβ. λ. *παραποτάμι* στο Βλάχ. και *παραπόταμος* σήμ. Για την τροπή *α*>*ε* στον τ. *παρεπόταμον* βλ. Καραγιάννη, Διγενής 152, σημ. 2. Η λ. στο Du Cange και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *παραπόταμος*).

1) Όχθη ποταμού: *Ποτέ εκ το παρεπόταμο δεν λείπει πρασινάδα,*| *μηδέ, κυρά, εκ τα χείλη σου δεν λείπει κοκκινάδα* Ch. pop. 555· *αφότου εκατουνέψασιν* (ενν. *οι Φράγκοι*) *στον κάμπον της Καρυταίνου*| *εκεί εις το παρεπόταμον, στα πανώραια λιβάδια* Χρον. Μορ. Η 6631. **2)** Παραπόταμος: *μέγας ποταμός … στα κάτω τρέχει*| *και άλλα παραπόταμα εδώ κι εκείθεν έχει* Αχέλ. 350.

παραπρικαίνω, βλ. *παραπικραίνω*.

παραπρωτύτερα, επίρρ.· *παραπρωτύτερας*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 113.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *πρωτύτερα*.

Πιο πριν: *Ήρθαν παραπρωτύτερα ρηγόπουλοι μεγάλοι* αυτ. Β' 113 κριτ. υπ.

παράπτωμα το, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 571· *παράπτωμαν*, Ασσίζ. 25[19], 99[1-2], 194[3, 10], 199[10, 13], 232[20, 22], 321[10], 461[6, 16-17]· γεν. *παραπτωμάτου*.

Το μτγν. ουσ. *παράπτωμα*. Η λ. και σήμ.

1) Αδίκημα, αξιόποινη πράξη: *εντέχεται μετά τους λογάδες να κριθεί το έκκλημαν εκείνου του παραπτώματος* Ασσίζ. 280[30]· *εάν ο υιός ή η κόρη αγκαλέσει τον πατέραν της ή την μητέραν της από κανέναν παράπτωμαν άδικα* Ασσίζ. 187[11-12]. **2)** Αμάρτημα, σφάλμα: *εγώ προς γην αποστραφείς διά την αμαρτίαν*| *και λογισθείς εν τοις νεκροίς εκ παραπτώματός μου,*| *έρημος πάντων γέγονα* Γλυκά, Αναγ. 340. **3)** (Υβριστ.) προκ. για κάτι ευτελές, που είναι για πέταμα: *την μαϊμούν ελάλει* (ενν. *ο έλεφας*):| *«Φεύγε, φαγκρίν, παράπτωμα, ακάθαρτον παράπαν,*| *μυσεροκακομούτσουνον, ψειροκονιδοφάγον…»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 971.

παραργώ, Χριστ. διδασκ. 50.

Από την πρόθ. *παρά* και το *αργώ*. Η λ. και σήμ.

Καθυστερώ, βραδύνω: *δεν ανέβην* (ενν. *το ζυμάρι*) *ότι εδιώχτηκαν* (ενν. *τα παιδιά του Ισραέλ*) *από την Αίγυφτο και δεν εμπόρεσαν να παραργήσουν* Πεντ. Έξ. XII 39·

κι επαράργησεν και εδυνάμωσαν οι αθρώποι εις το χέρι του … και έβγαλάν τον και αφήκαν τον απόξω το κάστρο Πεντ. Γέν. XIX 16.

παραριζώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ριζώνω*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *παραρριζώνω*).

Ριζώνω καλά· (εδώ μεταφ.): *Τι γίνεται, ωσάν έγινεν μεγαλωπόν το παιδίον και αρχίζασιν να παραριζώνουσιν οι ελπίδες του πατρός και να παρανθούσιν οι ευφροσύνες και να παραμεστώνουσιν οι χαρές;* Πηγά, Χρυσοπ. 199 (25).

παραρίκτω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ρίκτω*. Πβ. και *παραρρίπτω*.

Επιρρίπτω ευθύνη για κ. σε κάπ.: *Ωσάν θωρώ, τα λάθη σου σ' εμέν τα παραρίκτεις* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 575· *Εμέν τα παραρίκτουσιν και ονειδίζουσίν με*| *και οι συγγενείς οι πρόλοιποι και όλον το φουσσάτον,*| *εμέν κατονειδίζουσιν ως διά σένα, τέκνον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 241.

παραρομποράδος, επίθ., Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 120[29].

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. **ρομποράδος* <βενετ. *roborado*, μτχ. του *roboràr*.

Επικυρωμένος διπλά: *δίδοντας* (ενν. *ο μισσέρ Τζουάνες*) *αουτοριτάν του άνωθεν μισσέρ Τζόρτζη … να ρομποράρει την παρούσαν ντονατσιό, διατί όσον εις εκείνο την έχει πλεά παραρομποράδα* αυτ. 123[26].

παραρπαξία η.

Από τον αόρ. του *παραρπάζω* και την κατάλ. *-ία*.

Αρπαγή (δόλια): *με παραρπαξίες και δυναστείες τές κάμνουν* (ενν. *οι δυνάστες*) *και 'ζούρες και πολλά κακά πλουτίζουσιν αδίκως* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2511.

παραρρέω.

Το αρχ. *παραρρέω*.

(Μεταφ.) είμαι παροδικός, εφήμερος: *ουδέν έστι τι μόνιμον, ουδ' ασφαλές εν κόσμῳ, τα πάντα παραρρέουσι, τα πάντα ματαιότης* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 144.

παραρρίπτω. — Βλ. και *παραρίκτω*.

Το αρχ. *παραρρίπτω*. Η λ. και σήμ. στον τ. *παραρίχνω*.

Ρίχνω παράμερα, παραπετώ· (μεταφ.) περιφρονώ: *αν είναι και κανένας σοφός, είναι παρερριμμένος και καταφρονεμένος εις καμίαν γωνίαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πρόλ. 7.

παραρριπτώ.

Το μτγν. *παραρριπτέω*.

Ρίχνω παράμερα, παραπετώ· (μεταφ.) περιφρονώ: *Εν οίκῳ του Κυρίου σου κρείσσον παραρριπτείσθαι*| *ή συνοικείν αμαρτωλοίς και πονηρευομένοις* Γλυκά, Στ. 534.

παράρροια η.

Από το *παραρρέω*. Η λ. το 13. αι. (Steph., Θησ.).

Όχθη (ποταμού): *αφού το απανεβάσω* (ενν. *το χωράφι*), *από ποταμού παράρροιαν ή αλλοτρόπως αυξήσει το χωράφι σου* Νομοκριτ. 82.

παράρω.

Από το βενετ. *parar*. Τ. *απαράρω* σήμ. ιδιωμ. στη Χίο (Πασπ., Γλωσσ. 77, Meyer, NS IV 12).

Αποκρούω (χτύπημα σε ξιφομαχία· για τη σημασ. βλ. Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 653-4]): *πότε να βάνει το σπαθί και πότε το σκουτάρι,| και να θωρεί την κοπανιά πώς να τηνε παράρει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄1564.

παρασαλεύω, Σπαν. A 388, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 415, Κυνοσ. 592[4], Διγ. Z 1860, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 867, Βέλθ. 69, Ιμπ. (Lambr.) 303, Παρασπ., Βάρν. C 354, Ιστ. πατρ. 99[6], Ψευδο-Σφρ. 458[33]· *π α ρ α σ α λ ε ύ γ ω.*

Το μτγν. *παρασαλεύω*.

I. Ενεργ. **Α΄** Μτβ. **1α)** Κινώ κ.: *πέμπει ενός ιερέως να λειτουργήσει την Θεοτόκον και τότε αρχίζει και επαρασάλευγεν τα χέρια του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 460· **β)** *αποσπώ*· (μεταφ.) μετακινώ, κλονίζω: *ματαίως οι μάταιοι και ψευδώς εμελέτησαν, ότι ποσώς δεν εδυνήθησαν να τον παρασαλεύσουν από την ευσέβειαν* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164[130]· **γ)** ταράζω, αναστατώνω, συγχύζω κ./κάπ.: *το πυρ τα ξύλα δαπανεί, θυμός δε την καρδίαν,| παρασαλεύει λογισμούς, καταθολώνει φρένας* Σπαν. A 388· φρ. *παρασαλεύω τον νουν* κάπ., βλ. *νους* Φρ. 55. **2)** Αλλάζω, μεταβάλλω: *Ως είδαν αμετάθετον τον νουν και την καρδιάν της,| τον λογισμόν και την βουλήν ουδέν παρασαλεύει,| δίδουν βουλήν να ποίσουσιν το θέλημα της κόρης* Ιμπ. 323· *οπού παρασαλεύει την ημέραν που θέλει να γένει το συμβόλαιον την τεταγμένην ... ως πλαστογράφος κρίνεται* Zygomalas, Synopsis 269 Π 64. **3α)** Υποσκάπτω, υπονομεύω: *τον νόμιμον γάμον η Εκκλησία δεν τον αποστρέφει, ουδέ τον παρασαλεύει, μόνον ευλογεί αυτόν* Μαλαξός, Νομοκ. 186· **β)** παραβιάζω: *ου θέλω παρασαλεύσαι τι των μουσουλμανικών εθών* Δούκ. 199[2]. **Β΄** Αμτβ. **1)** Μετακινούμαι, κλονίζομαι: *Εκείνη ου παρασάλευσεν εκ την βουλήν τήν είπεν* Ιμπ. 320· *στέκου ως κάστρον αφυρότατον, μηδέν παρασαλεύεις* Αργυρ., Βάρν. K 354. **2)** Ταράζομαι, αναστατώνομαι: *Και μετ' αυτείνο 'πό 'κλαιγεν και πόνιεν η ψυχή του,| βλέπει και παρασάλευγε και κτύπα το λαγκί του* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) 336.

II. Μέσ. **1)** Κλονίζομαι: *επαινώ σας εις την ευσέβειαν, οπού κρατείτε και δεν παρασαλεύεσθε εις την ευλάβειαν* Πηγά, Χρυσοπ. 232 (3). **2)** Παρασύρομαι, επηρεάζομαι: *Ημάς μόνον δεν παρασαλεύγουνται οι καρδιές μας, να συρθούμεν από κείνα τα πάθη της αμαρτίας* Πηγά, Χρυσοπ. 211 (63).

παρασαρκίδα η.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *σάρκα*. Λ. *παρασαρκίς* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσσάρ.).

Μικρή προεξοχή στο δέρμα: *ιδού σηκωμάδα ασπρή εις την τσίπα και αυτή εγύρεσεν τρίχα ασπρή και παρασαρκίδα κριάς γερό εις τη σηκωμάδα* Πεντ. Λευιτ. XIII 10.

παρασερμένα, επίρρ., βλ. *παρασυρμένα*.

παρασημαδεύω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *σημαδεύω*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Βλαστού, Συνών. 161, 190).

Υπογραμμίζω, τονίζω: *Πλην δεν σε θέλομεν βαρύνει με πολυλογίαν, φτάνει να παρασημαδέψομεν πασαένα από μικρόν* Πηγά, Χρυσοπ. 309 (1).

παρασημαίνω.

Το μτγν. *παρασημαίνω* (L-S, λ. *παρασημαίνομαι*).

Συμβολίζω: *αυτός γαρ το τετραύγουστον εκ της προσηγορίας| σταυρού την τετραμέρειαν πάντως παρασημαίνων* Προδρ. (Eideneier) III 22.

παρασημειώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *σημειώνω*. Άσχ. το μτγν. *παρασημειόομαι*.

Καθιστώ κάπ. ανάπηρο, σακατεύω: *κόψετέ τον το ποδάριν| ή κοψοχερίσετέ τον| ή παρασημειώσετέ τον* Συναξ. γυν. 1000.

παρασημείωσις η.

Το μτγν. ουσ. *παρασημείωσις*. Η λ. και σε έγγρ. του 11. (Act. Ivir. II 40[17]), 13. (Act. Xen. 11[38]) και 14. αι. (Act. Lavr. III 139[72]), καθώς και στον Αρμεν., Εξάβ. Α΄ 3, 11.

(Νομ.) υπόμνημα, δικαστική πράξη: *Τούτο δε γίνεται παρασημείωσις και αρχινά πάλιν από του χρόνου εκείνου* Zygomalas, Synopsis 323 P 3.

παράσημον το, Δούκ. 51[6], 259[25], Byz. Kleinchron Α΄ 144[74].

Το αρχ. ουσ. *παράσημον* (TLG). Η λ. στον τ. *παράσημο* και σήμ.

(Συν. στον πληθ.) διακριτικό έμβλημα αξιωματούχων: *τα παράσημα του καίσαρος φέρειν* Ψευδο-Σφρ. 164[31]· *δεσπότην Λακεδαιμονίοις ευφήμησεν ενδύσας αυτόν τα παράσημα* Δούκ. 137[11].

παράσημος, επίθ., Σπανός (Eideneier) A 11, 39, 41, 42-3, 48, 63, 66-7, 108, 146, 324, 350, D 115, 126, 384, 744, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 937, Χρον. βασιλέων 1349.

Το αρχ. επίθ. *παράσημος*. Η λ., καθώς και διάφ. τ., και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Που έχει σοβαρό σωματικό ελάττωμα, αναπηρία, «σημαδεμένος»: *Οξύποδε* (ενν. *ο ελέφας*), *παράσημε και κάθαρμα των ζώων,| δίχα γονάτων γέγονας και δίχα αρμονίας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 942· *παν ανήρ ος εις αυτόν ψέγος να μη σιμώσει, ανήρ τυφλός γή κουτσός γή παράσημος γή παραπλωμένος* Πεντ. Λευιτ. XXI 18· *φευ τον δυσειδή| και πανάσχημον ..., τον γεννηθέντα παράσημον* Σπανός (Eideneier) D 187.

Το αρσ. ως ουσ. = *ανάπηρος*: *να κρυπτούσιν όλοι οι γέροντες, οι ασθενείς και παράσημοι και μόνον οι νέοι και κορασίδες να φαίνουνται* Αγαπ., Βίος Ιωάσ. 116[30].

Το ουδ. ως ουσ. = έκτρωμα, «τέρας»: *Μωρή καμήλα ... κυμπόραχη, πλατύποδη*

και κοντοουραδάτη (παραλ. 4 στ.). *Φύγε από την μέση μας, παράσημον των ζώων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 802.

παρασημώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ασημώνω*. Τ. *παρασημώννω* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 195).

Καλύπτω με ασήμι, επαργυρώνω: *Ακόμη ευρίσκονταί μου να έχω άγια λείψανα ... του αγίου Βασιλείου την χείραν την δεξιάν ακέραια παρασημωμένη* Σεβήρ., Διαθ. 191[89].

παρασιμώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *σιμώνω*.

Πλησιάζω (λίγο): *Δεν του γροικώ το τι μιλεί και θα παρασιμώσω,| το λογισμό του, αν ημπορώ, πώς στέκεται να γνώσω* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β΄ 249.

παράσιτος ο, Μπερτόλδος 28 δις, 30· ?*π α ρ α σ ί τ ο ς,* Φορτουν. (Vinc.) Ε΄ 264.

Το αρχ. ουσ. *παράσιτος*. Ο τ., πιθ. αντιδάνειο, από ιταλ. *parassito*, βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 187]· πβ. και Croce 28, 29, 32 *parasito*.

Αυτός που ζει εις βάρος των άλλων με κολακείες και αστεία, παράσιτος: Γλυκά, Στ. 406· (εδώ προκ. για χαρακτηριστικό κωμικό χαρακτήρα/τύπο, βλ. Αθ. 36, 1924, 317· πβ. και Croce 29 σημ. 1): *Αταξίαι ενός παρασίτου* Μπερτόλδος 28· *Ο Μπερτόλδος γυρίζει στον Βασιλέα και κάνει μιαν όμορφη τέχνη ενός παρασίτου* Μπερτόλδος 26.

παρασιωπώ, Χειλά, Χρον. 354.

Το αρχ. *παρασιωπάω*. Η λ. και σήμ.

Α΄ (Μτβ.) αποσιωπώ κ.: Ψευδο-Σφρ. 496[11].

Β΄ (Αμτβ.) σιωπώ: *μη έχοντες* (ενν. *οι μοναχοί*) *λέγειν, επαρεσιώπησαν* Χειλά, Χρον. 351.

παρασκάλμιον το, βλ. *παρασκάρμιον*.

παρασκανδαλίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *σκανδαλίζω*.

Βάζω κάπ. σε μεγάλο πειρασμό· κλονίζω την πίστη κάπ.: *λέγει αυτός ο Κύριος πως θε να πάθουσιν εν εσχάτοις καιροίς οι άνθρωποι τόσον, ότι και οι δίκαιοι, αν είναι δυνατόν, να παρασκανδαλιστούσι· και καλά ξεύρομεν πως αιφνίδιος πληγή περισσότερον πλήττει* Πηγά, Χρυσοπ. 98 (17).

παρασκάρμιον το· *π α ρ α σ κ ά λ μ ι ο ν.*

Από το ουσ. *παρασκάρμος* (βλ. λ.) και την κατάλ. *-ιον*. Ο τ. από το παλαιότ. ιταλ. *parascalmo*· απ. στο Κουμαν., Συναγ., λ. *παρασκάλμια*. Η λ. σε κείμ. του τέλους 14. - αρχών 15. αι. (Du Cange, λ. *σκαρμός*)· βλ. και Kahane-Tietze, Lingua Franca 330-1.

(Ναυτ.) βάρκα πλοίου· (γενικ.) πλοιάριο: *κάτεργα μεγάλα δύο και παρασκάλμια β΄* Παναρ. 79[2] (πβ. αυτ. 68[21-2], 69[2-3], 71[2], 77[26])· *το κούρσον, ό εποίησαν τα αζάπικα παρασκάλμια* αυτ. 76[29].

παρασκάρμος ο.

Από το παλαιότ. ιταλ. *(barca de) parascalmo* ή το παλαιότ. γαλλ. *(bargue de) parascalme* (Kahane-Tietze, Lingua Franca 330-31, λ. *palaschermo*, Kahane, Rom. Philol. 27, 1974, 362-3 [= Graeca et Romanica I 765-6])· πβ. παλαιότ. ιταλ. *palascarmo* (Battisti-Alessio, Diz. Etim., λ. *palischérmo*) και γαλλ. *palescarme* (βλ. Godefroy, Lex. de l' anc. franç., στη λ.), μεσν. λατ. *palescarmus* (Du Cange, Lat.).

(Ναυτ.) βάρκα πλοίου (Για τη σημασ. βλ. Kahane-Tietze, ό.π. και Kahane, ό.π.): *Όνταν εσίμωσεν το καράβιν, έρριψεν τον παρασκάρμον εις την θάλασσαν* Μαχ. 588[20].

παρασκευάζω, Ιερακοσ. 338[1], Διγ. (Trapp) Gr. 2266, Διγ. Ζ 2754.

Το αρχ. *παρασκευάζω*. Η λ. και σήμ.

1) Κατασκευάζω, ετοιμάζω κ.: Δούκ. 127[21]. **2α)** Κατορθώνω, πετυχαίνω ώστε να ...: *την δε ήδη τμηθείσαν κεφαλήν παραθείς άνωθεν του επιμανικίου φαγείν τον ιέρακα εξ αυτού παρασκεύασον τη δεξιά χειρί τω στόματι ταύτην πλησιάσας* Ιερακοσ. 505[29-30]· *γην του μιμείσθαι ουρανόν αυτός* (ενν. *ο Μάιος*) *παρασκευάζει| τοις αγλαοίς τοις άνθεσι και ίεσι και ρόδοις* Διγ. Ζ 2754· **β)** αναγκάζω, υποχρεώνω κάπ. να ...: *ίθι και προς τον αυτόν εγώ σε απαγάγω,| παρασκευάσω τε αυτόν του γαμετήν λαβείν σε* Διγ. Ζ 2681· *Χαράτσια επαρασκεύασα τα έθνη διά να δίδουν| τω βασιλεί τω Ρωμανώ, τω μέγα τροπαιούχω* Διγ. Ζ 3752. **3)** Προσποιούμαι: *παρεσκεύασαν Αχαιοί| δήθεν τα προς οίκους πλέειν* Ερμον. Χ 162.

παρασκευή η, Sprachlehre 176 τρις, Μαχ. 206[11], Δούκ. 205[4], 407[19], 421[28], Σφρ., Χρον. (Maisano) 174[9], Έκθ. χρον. 70[7], Λεξ. Μακεδ. 29, Ιστ. πολιτ. 64[18], 74[1], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 297· *π α ρ α σ κ ε υ γ ή,* Μαχ. 60[3], 152[2], 342[26], 422[6], 632[21], 634[30], Κανον. διατ. Α 1360, Β 717· *π α ρ α σ κ ή,* Διήγ. ωραιότ. 859.

Το αρχ. ουσ. *παρασκευή*. Ο τ. *παρασκή* στον Κατσαΐτ., Κλ. Β΄ 174 και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ΄ 247 και Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 229). Η λ. και σήμ.

1) Ό,τι έχει ετοιμάσει κανείς για κάποιο σκοπό: Σφρ., Χρον. (Maisano) 102[23]. **2)** Περιουσία: Ψευδο-Σφρ. 262[26]. **3α)** Πολεμική προετοιμασία: Δούκ. 221[5]· **β)** πολεμικός εξοπλισμός, εφόδια πολεμικά: Καναν. (Pinto) 303, 306, Βίος Αλ. 3326 κριτ. υπ.

Ως κύρ. όν. = **1α)** Η ημέρα της προετοιμασίας των Ιουδαίων για το Σάββατο: *Την Παρασκήν μαζώξετε διπλούν διά το Σαββάτο,| το Σάββατο, εορτάζετε στες τέντες αποκάτω* Χούμνου, Κοσμογ. 2565· **β)** η έκτη μέρα της εβδομάδας: *Τετράδα και Παρασκευή ξηροφαγούντες όλως,| ιχθύν γαρ ουκ εσθίομεν, άναξ, ποσώς εν τούτοις* Προδρ. (Eideneier) IV 317· **γ)** έκφρ. *Μεγάλη Παρασκευή* = η Παρασκευή της Εβδομάδας των Παθών: *και την Μεγάλην Παρασκήν* (έκδ. *Παρασκευήν·* διορθώσ.) *και την Μεγάλην Πέμπτην| και όταν υπάν οι χριστιανοί όλοι εις τες εκκλησίες,| εγώ γυρίζω μοναχή, μαζώνω τους κοπέλους* Σαχλ., Αφήγ. 879. **2)** Γυναικείο όνομα: Βεντράμ., Γυν. 233.

παρασκευοσάββατο το· *π α ρ α σ κ ο σ ά β β α τ ο,* Ολόκαλος 162[10], 222[5].

Από τα ουσ. *Παρασκευή* και *Σάββατο*.

(Εκκλ.) ακολουθίες στη μνήμη προκεκοιμημένου που γίνονται η μία το βράδι της Παρασκευής μετά τον εσπερινό (παννυχίδα) και η άλλη το πρωί του Σαββάτου (Θεία Λειτουργία επ' ονόματί του): *εις θάνατον, εις μνημόσυνα ολοχρονικά, εις λειτουργίες και εις παρασκοσάββατα κατά την τάξην και συνήθειαν των χριστιανών* αυτ. 63[6]· *να με θάψουν ... και να με μνημονεύσουν με παρασκοσάββατα κατά την τάξην των μοναχών και να μου κάμουν λειτουργίες* αυτ. 239[12-3].

παρασκή η, βλ. *παρασκευή*.

παρασκοσάββατο το, βλ. *παρασκευοσάββατο*.

παρασκοτελεύω.

Από την πρόθ. *παρά* και το **σκοτελεύω*· το β' συνθ. ίσως σχετ. με τα ιταλ. *scodellare* και *scodella* (βλ. Zingarelli· για το δεύτερο πβ. και Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ., σ. 49, λ. *σκουτέλα, σκουτέλι* και Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., λ. *σκουτέλι*).

?Αποθρασύνομαι: *από τούτο το έργο έπρεπε να λογιάσουν οι παρασκοτελεμένοι τόση καλοσύνη από τον αφέντη εκείνον* Συμμ., Ρεμπελ. 177.

παρασκύβω, βλ. *παρασκύπτω*.

παρασκύπτω· *παρασκύπτω* ή *παρασκύβω*, Λίβ. Esc. 1394, Αχιλλ. (Smith) O 300, Ch. pop. 290, Χούμνου, Κοσμογ. 331 κριτ. υπ., 337 κριτ. υπ., Βυζ. Ιλιάδ. 909, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. κ' 11.

Από το *παρακύπτω* (βλ. ά.). Ο τ. *παρασκύβω* και σήμ.

Ά Αμτβ. **α)** Σκύβω (μεταφ.): *Τα βότανα ελαλούδιζαν και τα βουνιά εψηλώναν·| και τα άστρη παρασκύπτουσιν εις την χαράν εκείνην* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1062· **β)** σκύβω λίγο προς τα έξω για να δω κ.: *έβλεπα ότι επαρεσκύπτασιν απέσω απέ το κάστρον| άνδρες, γυναίκες, γέροντες, ομού τε και παιδία,| το να σκοπούν το πέσιμον και το κατούνεμά μας* Λίβ. Sc. 44· *Ορέκτηκεν ο Αχιλλεύς να σκέψεται το κάστρον* (παραλ. 1 στ.) *γυναίκες επαρέσκυψαν να ιδούσιν το φουσσάτον* Αχιλλ. (Smith) N 654.

Β' (Μτβ.) αποφεύγω κ. σκύβοντας: *Πρώτος δε αυτός Αινείας| έρριψ' ένα μακρόν δόρυ| κατά τον Ιδομενήος,| και ιδών εξεναντίας| επαρέσκυψε το δόρυ| και επέρασε αποπάνω* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΔ'[204].

παρασουλικός· *παρασουλικά*, Συναξ. γαδ. 54 (χφ. και έκδ. Pochert *παρασούλικα*), πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *παρασούμικα*· διόρθ. Κουκ., Λαογρ. 3, 1911-12, 369-70· για τη διόρθωση πβ. Ξανθ., Λαογρ. 3, 1911-12, 618 και Τσαντσάνογλου Κ., Ελλην. 24, 1971, 59 σημ. 5. — Βλ. και *παρασούμικος*.

παρασούμικος, επίθ.

Πιθ. από το επίθ. *παράσουμος* (<*παράσημος*, βλ. ά.), που απ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Andr., Lex., λ. *παράσημος*), και την κατάλ. *-ικος* (βλ. Κουκ., Λαογρ. 3, 1911-12, 369-70). Ο Τσαντσάνογλου, Ελλην. 24, 1971, 59 σημ. 5 συσχετίζει τη λ. με το ιδιωμ. ουσ. *παρασούμι* «παρωνύμιο». Κατά Βασιλείου [Συναξ. γαδ., Γλωσσάρ. στη λ.],

στη λ. υπόκειται το ουσ. *σουσούμι*· πβ. και το νεότ. λαϊκ. *παρασούσουμος* (Δημητράκ., Ανδρ., Λεξ.).

Που έχει σωματικό ελάττωμα, παραμορφωμένος, άσχημος: *Όντως πρέπει σε, γάδαρε, γάδαρον να σε λέγουν| ... και προς την θεωρίαν| τήν έχεις, και τα άλλα σου επάνω εις το κορμί σου,| όλά 'ναι παρασούμικα μετά της θεωρίας* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 54 (έκδ. Wagner *παρασουλικά* και Pochert *-σούλικα*· βλ. και *παρασουλικός*).

παράσπηλο το.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *σπηλιά*.

Μικρή σπηλιά (στο πλαϊνό τοίχωμα μεγαλύτερης): *Στην μέση τούτης της σπηλιάς, οπού πλατιά δεν είναι,| αμή έχει μάκρος περισσόν, ένα παράσπηλο είναι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ'[804].

παρασπονδή η.

Από το μτγν. ουσ. *παρασπόνδησις* με επίδρ. του ουσ. *σπονδή*. Η λ. στο Steph., Θησ., λ. *παρασπόνδησις*.

Αθέτηση, παράβαση συμφωνίας, παρασπονδία: *Ει γαρ και παρασπονδάς των χριστιανών τινές και παραβάσεις των όρκων μεταχειρισθέντες τον αλάθητον του Θεού οφθαλμόν ουκ έλαθον και την δίκην δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αυτού τον εκδικητού* Δούκ. 285[7].

παρασπόρι το, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 148[7], 239[11], 263[7], Ολόκαλος 31[48, 51]· *παρασπόριν*, Ολόκαλος 31[39], 192[6].

Από το ουσ. *παράσπορον* (βλ. Andr., Lex., λ. **παρασπόριον*, Kahane, Zeitschr. f. rom. Philol. 97, 1981, 142 και Tzitzilis, Griech. Lehnw. 99-100 · η λ. απ. σε έγγρ. του 14. αι. και σήμ. ιδιωμ. στον τ. *παράσπορο*, βλ. Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *παράσπορο*) και την κατάλ. *-ι*. Η λ. στο Du Cange, λ. *παρασπόρια* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Κωστ., Λεξ. τσακων. και Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 52).

Το σιτάρι που πληρώνεται ως αμοιβή για τη χρήση ζώου: *ο μισσέρ Νικολός Βαρούχας ... ποτέ μισσέρ Κωσταντή δίδει μίαν αγελέαν ... Να μοιράζουνται ό,τι απογεννήματα κάμει μέσα τως και να του δώσει εδά τον Άγουστο πρώτον ερχόμενον οδιά παρασπόρι τση λεγομένης αγελέας στάρι μουζούρι ά ...* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 397[3]· *ο ... Κωνσταντής να δίδει του λεγομένου πατέρα οδιά την αγελέαν παρασπόρι μουζούρια δ*[ον] Ολόκαλος 31[53].

παρασπώ, Ιερακοσ. 491[32].

Το αρχ. *παρασπάω*.

(Μέσ.) (προκ. για νεύρα και μύες) παθαίνω σύσπαση: *Λύσον τον νάρθηκα από του κλάσματος. Ευρήσεις δε αυτού τα νεύρα παρεσπασμένα. Λαβών ουν έμπλαστρον χαλαστικόν επίθες προς το συγχαλάσαι και μαλάξαι τα νεύρα* αυτ. 491[9].

παραστάδα η.

Το αρχ. ουσ. *παραστάς*. Πβ. και Andr., Lex., λ. *παραστάδιον*. Η λ. και σήμ.

Το κάθετο προς το δάπεδο τμήμα της κάσας της πόρτας: Χριστ. διδασκ. 18.

παρασταίνω· *παρασταίνω* ή *παραστήνω*, Ασσίζ. 86[24], 263[21-2], 284[14-5], 427[18], 442[12], 444[28], Κανον. διατ. Β 382, 623, Διγ. Άνδρ. 341[27]· *παραστήνω*, Βυζ. Ιλιάδ. 214· *παρισταίνω*, Μπερτόλδος 4.

Από τον αόρ. του *παρίστημι* (βλ. ά.). Ο τ. *παραστήνω* σε έγγρ. του 19. αι. (Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 82) και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων. και Βογιατζ., Αθ. 37, 1925, 144). Ο τ. *παρισταίνω* σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Ά 38). Η λ. στο Somav. (*παραστένω*) και σήμ.

1) Παρουσιάζω κάπ. μπροστά σε κάπ.: *τον ευρίσκουσι και παρευθύς τον φέρνουσι και παρασταίνουν τον ομπροστάς του βασιλέως* Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 33[18]· (προκ. για το Θεό): *τας ψυχάς να παραστήσουν εις τον θρόνον του Θεού* Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙΙ 6· *–Ξεύρεις καλά, κυρ Χάροντα, πού 'θελα μ' ανεβάσεις | και ποία στράτα να διαβείς και να με παραστάσεις; | –Ξεύρω το και γνωρίζω το πού 'θελα σ' ανεβάσω, | εμπρός στον Παντοκράτορα και να σε παραστάσω* Αλφ. (Mor.) IV 54, 56. **2α)** Παρουσιάζω, εκθέτω, αναφέρω: *επαράστησέν τους αφορμάς, και πως εγίνην τούτον και άλλες φορές, και τόσον τους εσύντυχεν και έδωκέν τους ν' αγροικήσουν ότι αρέσαν τους τα λογία του* Μαχ. 596[15]· *ανισώς η αφεντιά σου και η αυλή τούτον απιστεί το, ένι έτοιμος να το παραστήσει και ας το δει η αυλή, ως γιον να της φανεί ότι είναι χρήση να το δείξει* Μαχ. 306[23]· *Παπα-Νικόλαον Βλαστόν εδώ σου παρασταίνω* (παραλ. 1 στ.). *Μα ιερείς αξιότατους έρχομαι και σου φέρνω | και αφήνω και άλλους παλαιούς ογιά να μη μακραίνω* Τζάνε, Φιλον. 586[17]· **β)** περιγράφω, διηγούμαι: *αληθώς εβουλήθηκα να πω και να συνθέσω | τα φυσικά των γυναικών και να τα παραστήσω* Συναξ. Γυν. 6· *πώς έναι δυνατόν να πιστεύουν οι πολλοί τα λόγια του παιδαγωγού, αν ουδέν έχουσι και παράδειγμα το ποίας λογής πρέπει να έναι ο πεπαιδευμένος άνθρωπος, αν ουδέν τους παραστήσομεν τον βίον και την διαγωγήν της αρχιεροσύνης σου, και όλοι ομού να σπουδάζουσι να μιμούνται την μεγαλοψυχίαν, την ελευθεριότητα όπου δείχνεις* Σοφιαν., Παιδαγ. 93· *δος έμφασιν στην γλώσσαν μου, εις τα νοήματά μου* (παραλ. 1 στ.) *να παρασταίσω το κλεινόν του Μιχαήλ μου γένος, | να περιγράψω τσ' αρετές οπού ήτον στολισμένος* Λίμπον. 97. **3)** (Νομ.) **α)** παρουσιάζω, αποδεικνύω (με μάρτυρες) ενώπιον δικαστηρίου: *ειδέ εκείνος ού εκείνη οπού ζητά το πράγμαν και λέγει ότι ο τεθνηκώς του το επαφήκεν εις τον θάνατόν του, το δίκαιον κελεύει ότι ούτος μέλλει να τα παραστήσει με γ' μάρτυρας* (έκδ. *μαρτυρίαις*· διορθώσ.) *πιστούς οπού εγροίκησαν να πει ο τελευτής το πως άφηνεν εκείνου εκείνον το λεγάτον τό ζητά, εντέχεται ούτως να το έχει* Ασσίζ. 390[18]· *Εάν … οι γειτόνοι θέλουν να ομόσουν δίκαια ότι είδαν εκείνον τον κλέπτην να εβγεί απέ το σπίτιν εκείνου του ανθρώπου …, το δίκαιον κρινίσκει ότι εκείνος ο κλέπτης ένι ένοχος άνευ πολέμου, ως γιον κλέπτην παραστημένον, ήγουν προβιασμένον* Ασσίζ. 190[16]· *εάν είς άνθρωπος εγκαλέ μίαν γυναίκαν το πως τον έδερεν και ημπορεί να το παραστήσει, …* Ασσίζ. 480[23]· **β)** υποστηρίζω, αποδεικνύω ως μάρτυρας ενώπιον δικαστηρίου: *εντέχεται να έχει μάρτυρας να παραστήσουν εκείνον τό ο σκλάβος ού η σκλάβα είχεν ποιήσειν* Ασσίζ. 399[8]. **4)** Υποστηρίζω, ισχυρίζομαι κ.: *εφέραν τον πατέρα τον κύρην Σταυρινόν του Μαχαιρά, ως γιον λόγιον, και να καταλάβουν το θέλημάν του και του λαού· και εξ ακοής εγίνωσκεν*

πολλήν θεολογίαν, και έδειξέν τους και παράστησέν τους έμπροσθέν τους όλους τους καλύτερους, να έχει ο τόπος ρήγα παρά να μεν έχει Μαχ. 598[19]. **5)** Εμπιστεύομαι κ. σε κάπ.: *πριχού εγώ να μισεύσω, θέλω να παραστήσω το σπίτι μας σε τούτην την γειτόνισσάν μας, η οποία να έχει έγνοιαν ως το γύρισμά μας* Μπερτολδίνος 102. **6)** (Εδώ πιθ. προκ. για βινητικόν σχήμα, πβ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ 517· διαφορετικά ερμηνεύει ο Χριστοδούλου [Κανον. διατ. σ. 487]) παριστάνω, υποδύομαι: *Εάν γυνή παραστήσει κτηνόν, ακοινώνητη χρόνον ά* Κανον. διατ. Α 1264· *Εάν ανήρ παραστήσει κτηνόν, γιον εστίν* (έκδ. *οίον*), *χρόνον ά και μετανοίας ιβ' το πρωί και ιβ' το εσπέρας* Κανον. διατ. Β 382. **7)** Μοιάζω: *ο κύκλος του προσώπου της τον ήλιον αντηύγει· | το κάλλος της το έμορφον φλόγα να παρασταίνει* Φλώρ. 9.

παράσταμα το.

Πιθ. ο μτγν. τ. *παράσταμα* του αρχ. ουσ. *παράστημα* (πβ. και *παράστημαν*). Η λ. και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.).

α) (Συν. στον πληθ.) παραστάδα (πόρτας): *Έκαμεν δε* (ενν. *ο Ιουστινιανός*) *και πόρτας και κατεχρύσωσεν αυτές. Τα δε παραστάματα, τα ανώφλια και κατώφλια εποίησεν από χαλκού, ηλέκτρου και ασήμου* Hagia Sophia ω 527[20]· **β)** κάσα (πόρτας): *Τα … παραστάματα των πόρτων ήταν όλον αγνόν χάλκωμα με κύπρον ανακατωμένον* αυτ. ν 556[19].

παραστάσιμον το, Ψευδο-Σφρ. 262[27].

Το ουδ. του επιθ. *παραστάσιμος* (5. αι., Lampe, Lex.· βλ. και TLG) ως ουσ. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. ιδιωμ. στον τ. *παραστάσιμο* (Μέγ., ΕΛΑ 2, 1940, 169, 198).

Μνημόσυνο: *το λοιπόν του βίου αυτού ίνα μερισθή εις τέσσαρα μεριδικά· εις παραστάσιμα και λειτουργίας υπέρ αυτού κατεπέκεινα των συνήθων* Σφρ., Χρον. (Maisano) 32[8].

παράστασις -ση η, Διήγ. Βελ. χ 51, Σφρ., Χρον. (Maisano) 128[11], Διήγ. Βελ. N^2 57, Ιμπ. (Legr.) 689, 802.

Το αρχ. ουσ. *παράστασις*. Η λ. *παράσταση* και σήμ.

1) Απόδειξη: *έχετε μάρτυρας πιστούς, φέρετε προς με εκείνους, | να δείξετε παράστασιν, ει αληθής ο λόγος* Ριμ. Βελ. ρ 99. **2)** Εξήγηση, εξηγήσεις: *ο Καγιάπεγ, … φθάσας εις τον ηγεμόνα …, απήγγειλεν πάντα τα γενόμενα εν τοις Επιβάταις, και αυτός μη δεηθείς ετέρας αγγελίας ή παραστάσεως, προστάξας αυτώ τω Καγιάπεγ του απελθείν εν σπουδή συν τοις αυτού στρατιώταις* Δούκ. 305[10]. **3)** Βοήθεια: *ξένοι κι αρρώστοι και πτωχοί εις τον ξενιώνα υπάσιν | και οι καλογριές να βλέπουσιν τους ασθενείς και ξένους, | να στέκουν εις παράστασιν, τό θέλουν οι αρρώστοι* Ιμπ. 709. **4)** Υπηρεσία, υπηρεσίες: *επάν δε ρεύση η αρχή εξ άλλου εις έτερον ή εκ πατρός προς υιόν ή εις αδελφόν εξ αδελφού, τον ον η τύχη καλώς προσβλέψη, εκεί και το δούλον πιστότατα την παράστασιν απεργάζεται* Δούκ. 181[9-10]. **5α)** Παρουσία, συγκέντρωση· (εδώ κατ' επέκταση) συντροφιά: *εστράφηκεν, εγύρισεν ο ρήγας εις την χώραν | και ο Βέλθανδρος κι οι μετ' αυτού να τον ακολουθούσιν. | Είχαν τον δείπνον πάραυτα, εστήσασι*

την τάβλαν| *και προς την τάξιν έφερον του φαγητού τα πάντα*| *μετά πολλής παράστασης αρχόντων μεγιστάνων* Βέλθ. 785· φρ. *κάνω την παράστασην* (με γεν. προσώπου) = εμφανίζομαι μπροστά σε κάπ.: *ώρα είναι να υπάγω εις τον ουρανόν, ογιά να κάμω την παράστασην του Κυρίου μου* Αποκ. Θεοτ. II 180· **β)** συγκέντρωση, παράταξη: *Πρωίας εγερθέντες και κατά το έθος εις παράστασιν ερχόμενοι οι μεγιστάνες …* Δούκ. 223[14]· *παράστασις γενομένη κατά το έθος* Δούκ. 163[15]. **6)** Τελετή: *ποιεί παράστασιν τρανήν ωραία η Μαργαρώνα*| *εις εγκηδείαν, ανάμνησιν του ανδρός της του Ιμπέρη* Ιμπ. 618.

παράστατα, βλ. *παράστατο.*

παραστάτης ο, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 88[11].

Το αρχ. ουσ. *παραστάτης*. Η λ. και σήμ. (βλ. και Andr., Lex.).

1) Βοηθός υπηρέτης: *εκώλυσέ τον άγγελος, ως αι Γραφαί λαμβάνουν,*| *ειπών αυτώ: «Ω άνθρωπε, μη έλθεις παραπάνω*·| *εγώ γαρ του Αδωναΐ παραστάτης τυγχάνω»* Παΐσ., Ιστ. Σινά 132. **2)** (Νομ.) πληρεξούσιος: *αβοκάτης, τουτέστιν ο αβαντπαρλιέρης, αν θέλει να γίνεται κάτινος παραστάτης, τουτέστιν προκιρούρης, εις την αυλήν διά πράμαν κάτινος ανθρώπου* Ασσίζ. 283[8]. **3)** Παραστάδα: *κοντά εις τον παραστάτην τση πόρτας τση κάμερας* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 88[4].

παράστατο, Πεντ. Έξ. XXI 6· *π α ρ ά σ τ α τ α,* αυτ. Έξ. XXII 7, 22, αυτ. Δευτ. VI 9, XI 20, εσφαλμ. γρ. αντί *παραστατό* και *παραστατά* αντίστοιχα· διορθώσ. — Βλ. *παραστατό.*

παραστατό το, Πεντ. Έξ. XII 22, αυτ. Δευτ. VI 9, XI 20 (έκδ. *παράστατα*· διορθώσ.).

Από το ουσ. *παραστάτης* (Andr., Lex., λ. *παραστάτης*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου 132 και Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. 151).

(Συν. στον πληθ.) παραστάδα: *να πάρουν από το αίμα και να δώσουν ιπί τα δυο παραστατά* (έκδ. *παράστατα*) *και ιπί το ανώφλιο* αυτ. Έξ. XII 7· *να τον σιμώσει* (ενν. *τον σκλάβο*) *ο αφέντης του … προς την πόρτα γή προς το παραστατό* (έκδ. *παράστατο*) αυτ. Έξ. XXI 6.

παραστεκάτος ο.

Από το *παραστέκω* και την κατάλ. *-άτος*. Πβ. και το ουσ. *παραστεκάμενος* (βλ. *παραστέκω*).

Ακόλουθος: *ο βασιλεύς απέστειλεν άρχοντας τιμημένους*| *και άλλους υπηρέτας τε πολλούς παραστεκάτους* Αρσ., Κόπ. διατρ. [109].

παραστέκω, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1755, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 361ᵛ, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Έ [630], Αχέλ. 1319, Αλφ. 10[58], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιέ 35, 39, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 453[6], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 103, Χριστ. διδασκ. 461, κ.α.· *π α ρ α σ τ ή κ ω,* Προδρ. (Eideneier) I 89· *π α ρ ι σ τ έ κ ω,* Πωρικ. (Winterwerb) I 19 κριτ. υπ.· μτχ. ενεστ. *παραστεκάμενος,* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιδ΄69.

Από τον παρκ. του αρχ. *παρίσταμαι*. Ο τ. *παραστήκω* ήδη μτγν. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1α)** Στέκομαι κοντά, δίπλα σε κάπ./κ.: *Είδεν το πώς εκάθητον και απέδω του και απέκει*| *οι μήνες τον παρέστεκαν οι δώδεκα του χρόνου,*| *και άλλες γυναίκες περισσές ιστέκασιν οπίσω* Λόγ. παρηγ. L 452· *Κατάλαβε πόσοι άγγελοι είναι ομπρός οπού παραστέκουν τον θρόνον τον δεσποτικόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 352ᵛ· **β)** (προκ. για κ. που πρόκειται να συμβεί στο εγγύς μέλλον) είμαι κοντά: *Μα τον Θεόν, αγούροι μου, αλήθειαν σας το λέγω:*| *μα το μυστήριον το φρικτόν οπού με παραστέκει,*| *ουκ εσυνέκρινα ποτέ θάνατον εδικόν σας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1730. **2α)** Στέκομαι κοντά, δίπλα, για να προστατέψω, να βοηθήσω κάπ. σε δύσκολη στιγμή: *εθαυμάζομεν εξόχως*| *Έκτορα τούτον τον μέγαν,*| *πώς θρασύς υπήρχε πάντα.*| *Αλλά τις θεός πλησίον,*| *τούδε πάντα παραστέκει*| *και φυλάττει την ζωήν* του Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Έ [625]· *Τση χώρας οι καλύτεροι … του παραστέκου επά κι εκεί, σε μια μερά κι εις άλλη,*| *και τις του εκράτει το φαρί, τις του 'σαζε τη σκάλα,*| *γιατί όλες τες ολπίδες τως εις το κορμί του εβάλα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 1588· (εδώ ειρων.): *Σαν είδεν ο κυρ γάδαρος το πώς τριγύρου στέκουν*| *και τι λαλούσι προς αυτόν και πώς τον παραστέκουν,*| *εννόησεν ως φρόνιμος και βαριαναστενάζει* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 60· *ο πλούσιος αν ψυχομαχεί, πολλοί τον παραστέκουν,*| *ωσάν κοράκοι κάθουνται τριγύρου του κραβάτου* Σαχλ. Β΄ (Wagn.) P 118· **β)** (γενικ.) βοηθώ: *θέλω να την έχει η μάννα μου, ώστε να ζει, στη συντροφιάν τση, να τση παραστέκει* Διαθ. 17. αι. 7[141]. **3)** Συνοδεύω: *οι καβαλάροι … ομορφοστολισμένοι … επαραστέκαν τ' αφεντός σαν ήσαν κρατημένοι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 374. **4)** Στέκομαι παράμερα και παρακολουθώ: *να στήσω 'γώ στο πλάγι μου κάλλιον σου αναδενδράδι,*| *να στέκεις και να τον θωρείς, να καίεται η καρδιά σου* (παραλ. 1 στ.), *να δένεις και τα χέρια σου και να τον παραστέκεις* Ερωτοπ. 412. **5)** Επιτηρώ, επιβλέπω: *Ο … βασιλεύς και ο πρωτομάστορης είδαν θείον άγγελον και επαράστεκεν αυτά και ανάδευεν αυτά μέσα εις τον λέβητα* Hagia Sophia ω 528[14]. **Β΄** Αμτβ. **1α)** Στέκομαι κοντά, δίπλα: *σ' έκαμε* (ενν. *ο Θεός*) *περίδοξον αφέντην να ορίζεις,*| *όλοι να σ' υποτάζονται, να τους περιορίζεις,*| *να παραστέκουν εμπροστά με φόβον και με τρόμον* Ιστ. Βλαχ. 1383· *Ο ευνούχος ωσάν φρόνιμος είχεν αποφασίσει*| *και εκείνοι οπού παράστεκαν τον είχασι γροικήσει* Λίμπον. Αφ. 278· **β)** παρευρίσκομαι, είμαι παρών: *ο άνωθεν μισσέρ Μανολίτσης να μη μπορά πάρει εντριτείαν, παρά σαν έρθει του καρπού, να μπορά παραστέκει στο τρυγοπάτημα, να παίρνει το τρίτο και άλλο τίβοτας να μη μπορά πάρει* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 454[6]. **2)** Στέκομαι κοντά ως βοηθός, προστάτης, κ.τ.ό.: *Θέλει παραστέκει σιμά άγγελος Κυρίου … και θέλει τους ελευθερώσει* Χριστ. διδασκ. 43.

II. Μέσ. **Ά** Μτβ. **1)** Στέκομαι κοντά, δίπλα· (εδώ προκ. για τόπο): *άμε ώστε να περάσεις τον εγκρεμνόν· και ωσάν τον παρασταθείς, ράξε εις οργίες κέ και πιάνεις το πλωρήσιν σου εις το ακρωτηράκιν* Πορτολ. Α 58[14]. **2)** Υπηρετώ κάπ.: *Βλέπουν σε τα ψυχάρια μου και έχουν σε ως αυθέντην*|, *φοβούνται, παραστήκονται, δουλεύουν και τιμώσιν* Προδρ. (Eideneier) I 89. **3)** Επιτηρώ, επιβλέπω: *έκαμεν … και μίαν διαβαταρέαν από το παλάτι … έως την Μεγάλην Εκκλησίαν κτιστήν, διά να περνάει, να έρχεται …, να παραστέκεται τους μαστόρους να κτίζουν τον ναόν* Hagia Sophia ω 516[6]. **Β΄** Αμτβ. **1)** Παρίσταμαι, παρευρίσκομαι: *Εδώ οπού ήλθες και εσύ, στον γάμον των*

ορνέων| κάγώ παραστεκάμενος υπάρχω της τραπέζης Πουλολ. (Τσαβαρή)² 520. **2)** Στέκομαι κοντά, δίπλα ως βοηθός, προστάτης κ.τ.ό.: *όσα κακά μου κάμετε, τόσα στέφανα μου πλέκετε, και ο Χριστός παραστέκεται βοηθός μου και μου ελαφραίνει την παίδευσιν* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 165[171]· *Αυτή* (ενν. *η ελεημοσύνη*) *κοντά εις τον Θεόν έχει την παρρησίαν, λυτρώνει κάθε άνθρωπον από την αμαρτίαν·| στέκεται, παραστέκεται με το σπαθί στο χέρι* Ιστ. Βλαχ. 1899. **3)** Συμπαρίσταμαι: *ουδέν γινώσκεις ακριβώς την βίαν του πολέμου,| οπού επαραστάθηκες να μη μας καταδράξουν;* Αχιλλ. (Smith) O 731. **4)** (Νομ.) παρουσιάζομαι στο δικαστήριο: *Ειδέ και ουδέν ομολογήσει και παρασταθεί εις κρίσιν και ζητήσει λίβελλον …* Ασσίζ. 530[24]· *να παρασταθεί έμπροστεν του βισκούντη ού του εμπαλή της χώρας οπού να εύρει το κτηνόν του και να φέρει β' μάρτυρας* Ασσίζ. 326[27]· (προκ. για τη μέλλουσα κρίση): *Θυμήσου πρώτον τον Θεόν στον νουν σου να διακρίνεις,| πως θέλεις να παρασταθείς και συ γυμνός στην κρίση| εκείνην την αδέκαστον, οπού ο κόσμος φρίσσει* Ιστ. Βλαχ. 1397· *όλοι μέλλομεν να παρασταθούμεν εις το κριτήριον του Χριστού* Χριστ. διδασκ. 36.

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ. = ακόλουθος, αυλικός: *Παν και λεν τον βασιλέα| οι παραστεκάμενοί του* Πτωχολ. Α 39.

παραστελιάζω, βλ. *παραστολιάζω*.

παραστέλλω.

Το μτγν. *παραστέλλω*.

Εμποδίζω: *Αχιλλεύς …* (παραλ. 1 στ.) *ην το στράτευμα ποιήσας| του μεγάλως ταραχθήναι| και αυτόν γαρ παραστείλαι| του μη στρατηγείν Ελλήνων* Ερμον. Ζ 73.

παραστήκω, βλ. *παραστέκω*.

παράστημαν το.

Το αρχ. ουσ. *παράστημα*. Η λ. και σήμ. στον τ. *παράστημα*.

Απόδειξη, επιχειρηματολογία: *διότι εις την αυλήν της θαλάσσου ουκ έχει ποτέ πόλεμον διά ένδειξιν, ού παράστημαν, ουδέ διά ζήτημαν εκείνου του ταξιδίου* Ασσίζ. 294[20].

παραστήνω, βλ. *παρασταίνω*.

παραστία -ιά η, βλ. *παρεστία*.

παραστολιάζω· *παραστελιάζω*, Κατζ. Β' 1.

Από το επίθ. *παράστολος* και την κατάλ. *-ιάζω* (Ανδρ., Λεξ.· πβ. και Πηδώνια, Πεπρ. Ζ ΔΚρ.Σ 2, 1995, 654). Τ. *παραστουλιάζου* σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου και Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ. Γ' 283). Ο τ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Δειν., ΛΑ 5, 1918-20, 87-88).

Ακρωτηριάζω, διαμελίζω: *Ήριχτ', επαραστόλιαζε* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*), *εσκότωνε απ' αυτείνους,| πολλά μεγάλος τως οχθρός εφαίνετο σ' εκείνους* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 939.

παραστορίζομαι.

Από την πρόθ. *παρά* και το *'στορίζομαι* (βλ. *ιστορίζω*). Το ενεργ. και σήμ. ιδιωμ. (Ψάλτ., Θρακικά 195).

Παραλλάσσω τη μορφή μου· μεταμφιέζομαι: *παραστορίζουνταν* (ενν. *ο σουλτάν Μουράτης*) *και επεριπάτιεν πάσαν ημέραν και εμαθήνισκεν τα πάντα* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 30ᵛ.

παραστραβοπτιασμένος· *-πτιασμένα*, Γεωργηλ., Θαν. 248, εσφαλμ. γρ. αντί *-φτειασμένα* από υπερδιόρθωση ή από επίδρ. του επόμ. *'πτια·* διορθώσ. (στην έκδ. Wagner *παραστραβό φτειασμένα*). — Βλ. *παραστραβοφτειασμένος*.

παραστραβοφτειασμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και τη μτχ. παρκ. του **στραβοφτειάζω* (<επίρρ. *στραβά* και *φτειάζω*, βλ. Προσθ. Ί τόμ., λ. *ευθειάζω*).

Πολύ κακοφτιαγμένος: *κάμνει* (ενν. *ο τσουκαλάς*) *και πάλιν άσχημα* (ενν. *αγγεία*), *παραστραβοφτειασμένα* (έκδ. *-πτιασμένα*), *τα 'πτιά, το στόμα στο κορμίν να 'ν' στραβοκολλημένα* Γεωργηλ., Θαν. 248.

παράστρατα, επίρρ.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *στράτα*. Η λ. τον 11. αι. (Sophocl.) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Έξω από το δρόμο· (μεταφ.) με τρόπο όχι ορθό και κανονικό, ανάρμοστα: *δεν είναι πράγμα οπού να γένει| παράστρατα, να παινεθεί ουδέ σε δρόμον μπαίνει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 78[6].

παραστρατεύω.

Πιθ. από την πρόθ. *παρά* και το *στρατεύω·* πβ. όμως και *παραστρατίζω*. Μέσ. με διαφορ. σημασ. στη Σούδα (L-S). Τ. *παραστρατεύγω* στο Somav. (στη λ.) και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 497, στη λ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Βγαίνω από το δρόμο μου, ξεστρατίζω· (εδώ μεταφ.) παρεκκλίνω από την ορθή πορεία: *ήτον* (ενν. *η ορθόδοξη θρησκεία*) *διά τα συμβεβηκότα των απερασμένων καιρών απ' ολίγον ολίγον παραστρατευμένη* Χριστ. διδασκ. Προοίμ. [Β].

παραστρατίζω, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 198, 296, Διήγ. Βελ. N² 390, Νεκρ. βασιλ. 84, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 156 (έκδ. *παραστρατήσωμεν·* διορθώσ. *-ίσ-*), Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1226], Δεφ., Λόγ. 326, 548, Ιστ. Βλαχ. 1374, 1975, 2824, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 591 κριτ. υπ., Ροδινός (Βαλ.) 121.

Από την πρόθ. *παρά*, το ουσ. *στράτα* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. (πβ. και νεοελλ. *παραστρατώ*).

Α (Μτβ.) απομακρύνω κάπ. από το δρόμο του· (μεταφ.) παρασύρω μακριά: *τσ' αγαπημένες σου ομορφιές, η ταπεινή ψυχή μου,| μ' όλον τον πόθον που μπορεί, να δώσ' η δύναμίς μου,| κι όποιος ποτέ του βουληθεί να την παραστρατίσει,| κι από τ' αγαπημένο της πράγμα να την 'μποδίσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [347].

Β΄ (Αμτβ.) **1)** Βγαίνω από το δρόμο μου, ξεστρατίζω: *εμπαίνει και θολώνει το* (ενν. *το ομμάτιν*) *και ουκ ημπορεί να βλέπει,| πιάνει την στράταν ο ελεεινός και εισμίαν παραστρατίζει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2712· *αφόντις οδήγησεν* (ενν. *το περιστέρι*) *αρκετά τον νέον και όσον ήθελεν, επαραστράτισε* (έκδ. *-ησε*) *καμπόσον από τον ίδιον δρόμον και εσέβηκεν μέσα εις μίαν τρύπαν ενός σπήλιου* Ροδινός (Βαλ.) 226· (σε μεταφ.) *Φυλάγου όσον δύνασαι να μη παραστρατίσεις| από την στράταν του Θεού κι ύστερα μουρμουρίσεις* Διγ. Ο 2959. **2)** (Μεταφ.) **α)** παύω να αισθάνομαι και να ενεργώ κανονικά, παρεκτρέπομαι: *Η φύση εξαναγίνηκε, κι όλοι επαραστρατίσα* (έκδ. *-ήσα*)| *κι όλα εστραβώσαν ογιά με εκείνα που 'σαν ίσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 511· **β)** παρεκτρέπομαι ηθικά, πέφτω σε σφάλμα: *παραστρατίζει* (ενν. *ο κριτής*),| *κάμνει το δίκαιον άδικον, μόνο ως διά τα δώρα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1091. **3)** (Μεταφ.) ξεφεύγω από το θέμα: *μη με βαρεθείς για την πολυλογίαν,| πως επαραστρατίσαμεν* (έκδ. *-ήσαμεν*) *από την ιστορίαν* Ιστ. Βλαχ. 2774. **4)** Παραμερίζω, κάνω πέρα: *όλοι παραστρατίζουσι τ' αφέντη να περάσει* Ριμ. Απολλών. (Βεν.) [707].

παράστρατον το.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *στράτα*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *παραστράτιν*), και στον πληθ. στην Ήπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β΄ 240).

Πάροδος: *εξέβηκα εις παράστρατον οκάπου εις άγριον τόπον,| εις ανθρωποακατούνευτον κι επιάσα μονοπάτιν* Λίβ. Sc. 2371.

παραστρατώ, βλ. *παραστρατίζω*.

παραστρέφω.

Το αρχ. *παραστρέφω*.

I. (Ενεργ.) *αλλάζω*, μεταβάλλω προς το χειρότερο: Λίβ. Ν 1497.

II. (Μέσ.) γυρίζω, στρέφομαι προς τα πίσω: *Ωσήν τινάς που γροίκησεν αναμιγήν περίσσαν| κι εις τες καμπάνες κτυπημούς συχνάκις απ' αρχίσαν,| πρώτα παραστραφεί και δει φλόγαν και την φωτία,| οπού του 'γγίζει πλέτερα κι ευρίσκεται πλησία,| ούτως ο Μέγας Μάστορας ευρέθηκεν γροικώντα* Αχέλ. 2178.

παρασυγκακίζομαι.

Από την πρόθ. *παρά* και το **συγκακίζομαι*· για το β΄ συνθ. πβ. *συγκακώ*.

(?) Νιώθω συμπόνια: *Δεν σου διηγούμαι μηδέ την ευλάβειαν του Πέτρου, οπού φρίττει, πώς να του πλύνει τους πόδας ο Χριστός, ο διδάσκαλος του μαθητή, ο Κύριος του δούλου, μηδέ την αναίδειαν και απανθρωπιάν του Ιούδα, οπού μηδέ καν τούτο εκάμφθη, έστρεψε, επαρασυγκακίσθη από τόσην ορμήν* Πηγά, Χρυσοπ. 204 (40).

παρασύκωτο το.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *συκώτι*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (βλ. Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφ. 288, λ. *παρασήκοτο* και Ηλιόπουλος, Λαογρ. 12, 1938-48, 280).

Τα εντόσθια σφαγμένου ζώου (αρνιού ή μοσχαριού), η συκωταριά (βλ. Πολίτης

Λ. [Κατζ., σ. 156]): ΚΑΤΖΑΡΑΠΟΣ: *Πού 'ναι το παρασύκωτο, κι εγώ πα να το φέρω.*| ΔΑΣΚΑΛΟΣ: *Δεν είπα παρασύκωτο, μα λέγω σε γουλάρη* Κατζ. Έ 314-5.

παρασυναγωγή η.

Το μτγν. ουσ. *παρασυναγωγή*. Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) αντίθετη προς τους εκκλησιαστικούς νόμους συνέλευση επισκόπων ή πρεσβυτέρων που έχουν αποσχιστεί από το σώμα της Εκκλησίας ή έχουν καθαιρεθεί· εδώ προκ. για λειτουργία που τελείται παράνομα από καθαιρεμένο κληρικό: *Παρασυναγωγαί λέγεται, όταν ευρεθεί τινάς αρχιερεύς, ή ιερεύς, εις αιτίαν αμαρτιών και καθηρηθεί υπό της συνόδου και δεν στέργει την καθαίρεσιν αμή υπάγει και ιερουργεί και χωρίζονται τινές από τους χριστιανούς και υπάγουν ... και επαίρνωσιν αντίδωρον και την καθαίρεσιν των αρχιερέων δεν στέργουν* Μαλαξός, Νομοκ. 117.

παρασυναπτικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *παρασυναπτικός*.

(Γραμμ.) ονομασία είδους συνδέσμων με τους οποίους εισάγεται πρόταση που φανερώνει αιτία: *Παρασυναπτικοί: επεί, επείπερ, επειδή, επειδήπερ* Σοφιαν., Γραμμ. 83.

παρασυνηφέρνω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 31, 1099.

Από την πρόθ. *παρά* και το *συνηφέρνω* (βλ. *συνεφέρνω*).

Συνέρχομαι λίγο: *Σαν επαρασυνήφερε, μέσα της λογαριάζει| κι εκείνον οπού θε να πει πρωτύτερα λογιάζει* αυτ. Δ΄ 259· *Σαν επαρασυνήφερεν ο λογισμός του μέσα,| ήρχισε να καλοθωρεί ποιοι να 'ναι οπού του φταίσα* αυτ. Ά 1825.

παρασυντρέχω· υποτ. αορ. *να παρασυντράμω*, Φορτουν. (Vinc.) Γ΄ 542.

Από την πρόθ. *παρά* και το *συντρέχω*.

Βοηθώ λιγάκι: *μόνο κι εσύ να κάμεις| μόδο σε τούτη τη δουλειά να μου παρασυντράμεις* αυτ. Β΄ 452.

παρασυντυχαίνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *συντυχαίνω*.

Μιλώ υπερβολικά, περισσότερο απ' ό,τι πρέπει με κάπ.: *πολλές φορές ήβλεπα τον αδελφόν μου τον χριστιανόν, ... οπού ή επαρασυντύχαινε τινός ή επαράπινεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 375v.

παρασυρμένα, επίρρ., Πανώρ. Β΄ 24 κριτ. υπ.· *π α ρ α σ ε ρ μ έ ν α*.

Ο πληθ. ουδ. της μτχ. παρκ. του *παρασύρ(ν)ω* ως επίρρ.

(Προκ. για δωμάτιο) σκουπισμένα: *Δε βρίσκεται μηδέ ψωμί, μηδέ μαγερεμένα,| μηδέ φωτιά, μηδέ νερό, μηδέ παρασερμένα* αυτ. Β΄ 24.

παρασύρω, Γλυκά, Αναγ. 46, Καλλίμ. 1324, 2583, Διγ. (Trapp) Gr. 95, Σπανός (Eideneier) A 514, B 205, Χρον. Μορ. H 1723, Χρον. Μορ. P 1146, 1723, 1728· *π α ρ α σ ύ ρ ν ω,* Διγ. Ζ 2180, Ιμπ. 664, Διήγ. Βελ. χ 469, Βυζ. Ιλιάδ. 691.

Το αρχ. *παρασύρω.* Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ 248, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Η λ. και τ. *παρασέρνω* και σήμ.

I. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1α)** Σέρνω, τραβώ βίαια: Σπανός (Eideneier) Α 336, Μαχ. 600[28]· **β)** (προκ. για υποζύγιο) σέρνω καταβάλλοντας μεγάλη δύναμη· (κατ' επέκταση) καταπονώ, κουράζω υπερβολικά το ζώο: *να ομόσει εις τα άγια ότι εκείνος εκείνον το κτηνόν ουδέν το επαράσυρεν, ουδέ εποίκεν αφορμήν απέ το ποίον εψόφησεν* Ασσίζ. 324[26]· **γ)** σέρνω εφεδρικά άλογα — πίσω από αυτό που ιππεύω — για περίπτωση ανάγκης: *Έξι συρτά* (ενν. *άλογα*) *επαρέσυρναν* (ενν. *ο θείος και ο πατήρ του Ακρίτη*) *εις την αρπαγήν της κόρης* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1050. **2)** Οδηγώ με δόλο, παραπλανώ: *έδοξαν ότι φεύγουσι* (ενν. *οι Κούμανοι*) *με το κούρσο όπου είχαν·| κι οι Φράγκοι, ως απαίδευτοι της μάχης γαρ εκείνης,| αρχίσαν να τους διώκουσιν διά να τους έχουν σώσει* (παραλ. 2 στ.). *Τόσον τους επαράσυραν κι εξεμαυλίσανέ τους,| ότι τους απεσώσασιν εκείσε εις την χωσίαν·| ευθέως εξεχωσιάσασιν οι Τούρκοι κι οι Κουμάνοι,| άρχισαν να δοξεύουσιν των Φραγκών τα φαρία* Χρον. Μορ. Η 1146· *Οι Φράγκοι γαρ ως το εμάθασιν πάλε από τους Ρωμαίους,| όπου ήσασιν γαρ μετ' αυτούς κι εξεύρασιν τους τόπους,| εκεί τους επαρέσυραν, ήλθαν και ηύρανέ τους| και πόλεμον εδώκασιν οι Φράγκοι κι οι Ρωμαίοι* Χρον. Μορ. Η 1728. **3)** Παρατείνω: *Πλατύνω την αφήγησιν, πολλά την παρασύρνω* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 635. **Β΄** (Αμτβ.) καθυστερώ: *Ας λάβει* (ενν. *ο Πάρις*) *θάνατον γοργόν, μη παρασύρει πλέον* Βυζ. Ιλιάδ. 377.

II. (Μέσ.) μετακινούμαι πιο πέρα: *η θάλασσα τον έφθασεν* (ενν. *τον Πάριν*) *απάνω εις μονοπέτριν,| και δράσσει και αποκρατεί ώστε να ξημερώσει.| Αφούτου εξημέρωσεν, τηρά την γην το βράχος.| Και παρασύρνεται μικρόν, έκατσεν εις την πέτραν* Βυζ. Ιλιάδ. 430.

παρασφάλλω.

Το αρχ. *παρασφάλλω.*

Ενεργώ άστοχα, ξεστρατίζω: *αν παρασφάλλει τίποτας παιδίν τινός ανθρώπου| ή ζώον ή και γείτονας, τούτον τον λόγον λέγουν:| «επάρε τον ο διάβολος, αυτόν και την ψυχήν του»* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 509.

παραταγή η, Καλλίμ. 72, 129, Διγ. (Trapp) Gr. 1417, Διγ. Ζ 1876, 4346, Λίβ. Sc. 1150, Λίβ. Ν 1985, Τάξ. θύρ. 69, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 642, Αχιλλ. (Smith) Ν 31, 41, 181, 232, 274, 396, 449, 1212, Αχιλλ. (Smith) Ο 8, 144, 173, 219, Ιμπ. (Lambr.) 28, 30, Ιμπ. 29, 31, 97, 309, 351, Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) 89, Αλφ. (Μπουμπ.) I 67, Παρασπ., Βάρν. C 119, 183, 288, 348, 352, Αργυρ., Βάρν. Κ 176, Δούκ. 331[4], Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 611, Ιμπ. (Legr.) 27, 29, Βυζ. Ιλιάδ. 488, 594, 1003, Διγ. Άνδρ. 408[37-8], Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Σ 1258, κ.α. — Πβ. *παράταξις -ξη.*

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *ταγή.* Η λ. τον 9. αι. (TLG), στο Πορφυρογ., Έκθ. 183, σε έγγρ. και κείμ. του 11. αι. (Act. Lavr. I 48[27], Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Ά 6[38], Mihăescu, RSBS 2, 1982, 319, 320) και σε επιγρ. (L-S). Πβ. και μτγν. ουσ. *παράταγμα* (L-S Κων/νίδη).

α) Σχηματισμός στρατιωτών σε ευθύγραμμες σειρές: *Των σκουταρίων φωταυγαί και των αρμάτων πάντων| τον ήλιον αντηύγαζον και αυτήν την Αφροδίτην,| των νέων τας παραταγάς και τας κραυγάς εκείνων| ποίαν ουκ ήγειραν ψυχήν επί την ευφροσύνην;* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 405· *Να είδες γουν παραταγήν του κόσμου εξαιρημένην,| φουσσάτον πανεξαίρετον, λαμπρόν αρματωμένον,| φαρία και ιππάρια υπόσελα του δρόμου* Αχιλλ. (Smith) Ν 396· **β)** το σύνολο παραταγμένης στρατιωτικής δύναμης: *φουσσάτα και παραταγάς τις να τας αριθμήσει;* Αχιλλ. (Smith) Ν 41· *στου παλατίου την αυλήν εσέμπηκεν να βλέπει,| ηύρεν εκεί παραταγήν, ηύρεν εκεί παιγνίδιν* (ενν. *ο Πάρις*) Βυζ. Ιλιάδ. 614· **γ)** (συνεκδ.) μάχη, πολεμική σύγκρουση: *Έδε οπού μας έδωκαν οι θεοί στρατιώτην βασιλέα,| προς μάχας και παραταγάς τινά να μη φοβάται* Αχιλλ. (Smith) Ν 274· *Ίσασι γαρ οι πάντες των επιφανών την σην ορμητικήν ψυχήν και το προς τας παραταγάς των πολέμων το τολμηρόν και θρασύ και λεόντειον* Δούκ. 217[22].

παραταΐζω· *παραταγίζω.*

Από την πρόθ. *παρά* και το *ταΐζω.*

Ταΐζω υπερβολικά: *Άλλοι επήγαν εις το αλώνιν και επήραν δεματία σιταρένα και επαραταγίσαν τ' άλογά τους* Μαχ. 658[27].

παραταξία η.

Από το ουσ. *παράταξις* και την κατάλ. *-ία.*

Διασκέδαση (Για τη σημασ. βλ. Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 655]): *Ω Κρήτη, πού 'ν' τα πλούτη σου, πού 'ν' οι τιμές οι τόσες* (παραλ. 3 στ.)*; Πού οι σοφοί διδάσκαλοι; Πού η παραταξία;* Διακρούσ. 112[7].

παράταξις -ξη η, Καλλίμ. 94, Διγ. (Trapp) Gr. 1439, Ερμον. Ε 320, Ν 202, Βίος Αλ. 1936, 2874, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 119, Απολλών. 178, Αχιλλ. L 133, Δούκ. 69[15], 359[21], Θησ. ΙΒ΄ [70[4]], Κάτης (Χόλτον) 15, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 229, 641, Πικατ. 376, Lucar, Sermons 111, Βίος Δημ. Μοσχ. 445, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Εβρ. ιά 34, Διγ. Ο 1178.

Το αρχ. ουσ. *παράταξις.* Η λ. στον τ. *παράταξη* και σήμ.

1α) Τοποθέτηση, σχηματισμός στρατιωτών σε σειρά: Διγ. Ο 1640· **β)** σύνολο, ομάδα παραταγμένων για μάχη στρατιωτών, (παραταγμένη) στρατιωτική δύναμη· (γενικ.) στράτευμα: Δούκ. 227[4], Καλλίμ. 1048, Βίος Αλ. 4599, Δούκ. 427[18]· έκφρ. *η παράταξις της θαλάσσης* = ναυτική δύναμη· στόλος: *Περί την σύναξιν των Ελλήνων εις τον βασιλέα τον Αγαμέμνων, ίνα ποιήσουσιν βουλήν ίνα υπάγωσιν εις τας πατρίδας αυτών διά την παράταξιν της θαλάσσης* Ερμον. Ψ πριν στ. 123. **2)** Μάχη: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 447[3], Γλυκά, Στ. Β΄ 15. **3α)** Τιμητική στρατιωτική πομπή ή τελετή: *τρία μίλια 'κ την Πάδουβα εξέβη ν' απαντήσει| αυθέντη, τον Μερκούριον, για να τονε τιμήσει| μετά φουσσάτου περισσού, παράταξης μεγάλης* Κορων., Μπούας 116· *ετάφη* (ενν. *ο Θωμάς*) *εις την μητρόπολιν χωρίς καμίαν παράταξιν αυθεντικήν* Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 28[12]· **β)** (μεταφ.) επισημότητα, λαμπρότητα, μεγαλοπρέπεια: *την ενδεκάτη έβγηκεν* (ενν. *ο αμιράς*) *από την Ρωμανία| με δόξαν και παράταξιν, με πολλήν ευμορφίαν,| με τούμπανα και άρχοντες είχεν εις συντροφίαν* Διγ. Ο 953. **4)** Μεγαλοπρεπές, επίσημο ένδυμα, περιβολή: *βασιλικές παράταξες εφόρουν* (ενν.

μεγιστάνοι και άρχοντες) και στολίδια Διγ. Ζ 1901. **5)** Ιεραρχική θέση: *όρισε* (ενν. *ο ρήγας*) *και τους άρχοντας, κριτάς και μεγιστάνους| να έλθουν εις συγκάθεδρον εις μέγα το παλάτιν,| αλλά και του κοινού λαού πλήθος αναριθμήτου.| Ιστάθην η παράταξις του καθενός ως ήτον* Βέλθ. 946. **6)** Γιορτή: *Γίνουνται γάμοι και χαρές, παράταξες και σκόλες;* Απόκοπ.² 99. **7α)** Ψυχαγωγία, διασκέδαση: *του λέγει* (ενν. *του Ρωτόκριτου ο φίλος του*), *μια από τσι πολλές, να πα να ξεφαντώσου,| του λογισμού και του κορμιού παράταξη να δώσου* Ερωτόκρ. Α 1092· *δεν ξεύρει* (ενν. *του Πεζοστράτη η γυνή*) *είντα παράταξη της Αρετής να δώσει,| πού να την πάγει για να δει, να παραξεφαντώσει* Ερωτόκρ. Α 1391· **β)** φροντίδα, περιποίηση: *Αυτείνη* (ενν. *του Φαραώ η θυγατέρα*) *τον παρέλαβεν* (ενν. *τον Μωσήν*) *υιόν ηγαπημένον,| και με παράταξες πολλές τον είχε βλεπημένον* Χούμνου, Κοσμογ. 2052.

παράταρα, επίρρ.

Από το επίθ. *παράταρος (<πρόθ. *παρά* + ουσ. *ταρός* ο· για το β' συνθ., καθώς και για ιδιωμ. επίθ. *άταρος*, βλ. Φάβ., ΛΔ 5, 1950, 106-114).

Παράκαιρα· άμετρα, υπερβολικά (Για τη σημασ. πβ. αρχ. επίρρ. *παρακαίρως*, L-S, λ. *παράκαιρος*): *ήρτε με αγάπη σου και κάηκα παράταρα* (έκδ. *παράφορα* (?)· διορθώσ. κατά τα χφφ) Mevlânâ 3[4α].

παρατάσσω.

Το αρχ. *παρατάσσω*. Η λ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) τοποθετώ στράτευμα σε κανονική τάξη για μάχη: Ερμον. Ξ 93.

II. Μέσ. **1)** Μπαίνω σε σχηματισμό μάχης: Βίος Αλ. 5801. **2)** Αντιδικώ: *εμπορούν να τους επιτιμήσουν* (ενν. *τους λας*) *οι κούσουλοί τους περί πραγμάτων, αν παρατάσσουνται, και να τους βάλλουν εις τα δικαιώματά τους* Ασσίζ. 356[10].

παραταυρίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ταυρίζω*.

Παρατείνω: *Τι λέγω, τι πολυλογώ και την αφήγησίν μου| παραταυρίζω, φέρω την, εκτείνω την εις πλέον;* Λίβ. Sc. 2659.

παράταφρο(ν) το· *παράτραφο(ν)*.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *τάφρος* αναλογ. με ουσ. σε *-ο(ν)*. Ο τ. με μετάθεση.

Χαμηλό τοιχάκι λιθόκτιστο: *Άρχος δεν έμεινε ποθές σ' αρχοντικόν παλάτι,| αμ' όξω τα* (έκδ. *στα*· διόρθ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 496) *παράτραφα και τες κοπριές εκράτει* Σκλάβ. 68.

παρατείνω.

Το αρχ. *παρατείνω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) (προκ. για αφήγηση) εκτείνω, επιμηκύνω: *Τον λόγον επαράτεινα και την γραφήν εποίκα| προς τους αναγινώσκοντας να κατοκνήσει τάχα* Καλλίμ. 2392.

Β' (Αμτβ.) διαρκώ περισσότερο: *η ζωή σου η αναγκαία εν ευδαιμονία παρατείνει ... έτη πολλά διά της αενάου ελεημοσύνης* Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 158[99].

παρατήρημα το, Σπανός (Eideneier) D 50, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 39, 66, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 328, Ιντ. δ' 147· *παρατήρημαν*, Χούμνου, Κοσμογ. 2073.

Το μτγν. ουσ. *παρατήρημα*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

1) Οιωνός, σημάδι: *χίλια παρατηρήματα παλιά και νια στον Άδη| με βασανίζου κι άμετρα πάθη μου δίδου ομάδι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 113· *Τούτά 'ναι τα πλουμίσματα τούτης της βασιλείας| και τα παρατηρήματα αυτής της αφεντίας!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 40. **2α)** Σημάδι κακοτυχίας, γρουσουζιά: *Θέλω τη, μα ποστίτσα μου, και λόγο έτσι ας δώσει,| γιατί έχω παρατήρημα παπάς να μου σιμώσει* Στάθ. (Martini) Γ' 544· **β)** (συνεκδ.) πρόληψη, δεισιδαιμονία: *καλόγερον ή καλογραιάν αν βρείτε ...,| διαγείρετε τα πίσω σας, ...| ... πάσα παρατήρημα ο δαίμονας διδάσκει,| να εγκρεμνίσει τους πιστούς, να τον ακολουθούσιν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1297. **3)** Πρόβλεψη με βάση κ. που θεωρείται οιωνός: ΕΡΩΦΙΛΗ: *Παρακαλώ σε, νένα μου, ...* (παραλ. 2 στ.) *... τον πρικύ μου θάνατο λυπητερά να κλαίγεις.*| ΝΕΝΑ: (παραλ. 2 στ.) *Δίχως κιαμιάς λοής αιτιά, κερά μου, στο κορμί σου| τέτοια παρατηρήματα μην κάνεις απατή σου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 294.

παρατηριά η.

Από το *παρατηρώ* και την κατάλ. *-ιά*.

Μαγεία: *ότι όχι παρατηριά εις το Ιακώβ και όχι μαντειά εις το Ισραέλ, σαν την αύρα να ειπωθεί του Ιακώβ και του Ισραέλ τι έκαμεν ο Θεός* Πεντ. Αρ. XXIII 23.

παρατήριον το, Θησ. Η' [83[6]], [99[1]].

Από το *παρατηρώ* και την κατάλ. *-ιον*. Η λ. στο Du Cange και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.).

1) Πρόβλεψη με βάση κ. που θεωρείται οιωνός: *Με παρατήριον άτυχον, με πονεμένη τύχη,| την βασιλεία του ρήμαζε* (ενν. *ο Κρεόντες*) *κι εχάσε την τιμή του* αυτ. Β' [12[5]]· *ο Άρης γαρ εστράφηκεν όλος αιματωμένος| εκ τον δρυμώναν έσωθεν, οπού 'χεν οδηγέψει| με παρατήριον άτυχον του βασιλιώς της Θήβας* αυτ. Α' [10[3]]. **2)** Όρος, προϋπόθεση: *Ω ανελεήμονοι θεοί, με άλλον παρατήριον| εθάρρουν να τα κόψουσι εμένα τα μαλλιά μου* αυτ. ΙΑ' [47[5]].

παρατηρώ, Λίβ. Ν 2529, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 74, Δεφ., Λόγ. 178.

Το αρχ. *παρατηρέω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **1)** Εξετάζω προσεκτικά: Ελλην. νόμ. 585[8]. **2)** Παρατηρώ κ. προκ. να κάνω προβλέψεις: *Όσοι πιστεύουσιν εις ονείρατα και ριζικόν και τύχην ... ή τας αρχιμηνίας παρατηρούσιν* Νομοκ. 386[26]. **3)** Παραφυλάγω, ζητώ, περιμένω (την) ευκαιρία: *τον έρωτα τον βέβηλον τον κατά της Σωσάννης| αλλήλους ομολόγησαν όνπερ κρυφίως είχον,| και παρετήρουν τον καιρόν πράξαι τα βουλητέα* Σωσ. 21. **4)** Επιδιώκω, φροντίζω: *ο βασιλεύς ας αλλαγεί το σχήμαν του από τότε,| ας γένει ωσάν πραγματευτής, ας το παρατηρήσει| να τον ευρεί εις κυνήγιν του και εις παραδιάβασμάν του* Λίβ. Sc. 1695.

II. (Μέσ. μτβ.) δείχνω σεβασμό, οίκτο: *ορίζει τους* (ενν. *ο σεβαστοκράτορας τους Ούγγρους*) *να σύρνουσιν όλοι με τας σαγίτας | στο αλλάγι κείνο που έσμιξε μετά τους Αλαμάννους | και είπεν τους απόκοτα: «Μη παρατηρηθείτε | τους Αλαμάννους τίποτε διατί είναι εδικοί μας ...»* Χρον. Μορ. Η 4038.

παρατιέμαι, βλ. *παραιτώ.*

παρατίζω, Χριστ. διδασκ. 430, 433, 446.

Από τον αόρ. του *παρατώ* (βλ. *παραιτώ*) αναλογ. με τα ρ. σε *-ίζω* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Ά 275).

Αφήνω στην άκρη, παραμερίζω, εγκαταλείπω: *μ' όλην του την ψυχήν παρατίζει κάθε έχθραν, μνησικακίαν* αυτ. 365· *φώτισε τες ψυχές μας, διά να τυχαίνει ότι παρατίζοντες τα έργα του σκότους να περπατήσομεν ωσάν παιδία του φωτός* αυτ. 448.

παρατίθημι. — Βλ. και *παραθέτω.*

Το αρχ. *παρατίθημι.*

I. (Ενεργ.) εγκαταλείπω: *όρκους αν είχες εκατόν, να τους επαρατίθεις* Λίβ. Esc. 1722.

II. Μέσ. **1)** Προτίθεμαι, θέλω: *κρινίσκει το δίκαιον και η ασσίζα ότι ένι κρατημένοι* (ενν. *οι συγγενείς του τεθνεώτος*) *να δώσουν εκείνο τό ζητά εκείνος, επειδή ουδέν παρατίθουνται να ομόσουν* Ασσίζ. 140[10]. **2)** (Προκ. για φως) ξεπροβάλλω, έρχομαι: *το φως επαρετίθετο και εμίσουν την ημέραν· | την νύκταν είχα δέσποιναν, αυτήν να με εντρανίζει* Λίβ. P 432.

παρατιμή η.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *τιμή.* Πβ. μτγν. ουσ. *παράτιμον.*

Χαμηλή τιμή (Για τη σημασ. πβ. Μπαμπιν., Υποκορ. 74 κε.): *Πλην χρεωστεί ο δανειστής εις τιμήν δικαίαν και εύλογον να δέχεται και να λογαριάζει το ενέχυρον, ήγουν όσον αν είναι άξιον, εις τιμήν καλήν και όχι παρατιμήν* Zygomalas, Synopsis 178 E 27.

παρατιμής, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *παρά* και της γεν. εν. του ουσ. *τιμή.*

Σε πολύ χαμηλή τιμή, «σχεδόν τζάμπα»: *αυτός πλέον δεν έχει τι να κάμει, πιάνει και πουλεί το βαγιόνιν του και το λινόν του και τα δίδει παρατιμής* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 167[v].

παρατιμώ.

Από την πρόθ. *παρά* και το *τιμώ.* Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα με διαφορ. σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ορίζω υπερβολική τιμή σ' ένα πράγμα, πουλώ πολύ ακριβά: *παρατιμούν οι τάλανες* (ενν. *οι πλούσιοι*), *ίνα υπερπλουτίσουν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 387.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που εκτιμάται πολύ, που βρίσκεται σε μεγάλη υπόληψη, σεβαστός: *Ώχου, και κορασίδες οι ευγενείς οι παρατιμημένες* Εβρ. ελεγ. 160[15].

παράτιτλο(ν) το.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *τίτλος.* Η λ. τον 6. αι. (L-S).

(Νομ., συν. στον πληθ.) σημείωση που συμπληρώνει και επεξηγεί το περιεχόμενο μιας διάταξης (τίτλου) των Πανδεκτών: *επειδή το σύνταγμα των διγέστων ήτον συνοπτικόν, εφάνη εις πολλούς ότι έμειναν τα καλύτερα και δεν τα έγραψαν, διά τούτο όρισαν οι βασιλείς και εγένετο εκείνα οπού ονομάζουν παράτιτλα, ότι εις πάσα τίτλον είτι έλειπεν να το αναπλερώνει* Βακτ. αρχιερ. 211.

παρατοιμάζω, βλ. *παρετοιμάζω.*

παράτοιμος, επίθ., βλ. *παρέτοιμος.*

παράτοιχον το, Σαχλ., Αφήγ. 878.

Από την πρόθ. *παρά,* το ουσ. *τοίχος* και την κατάλ. *-ον.* Πβ. και λ. *παρατοίχιον* σε έγγρ. του 12. αι. (Act. Ivir. II 52[384]).

Μικρός τοίχος δίπλα ή κοντά σε άλλο τοίχο: *ηύρηκα σκουτέρη | και επήρε μου την παρθενιά εις το παράτοιχόν μου* αυτ. 858.

παράτοπα, επίρρ.

Από το μτγν. επίθ. *παράτοπος* (Steph., Θησ., TLG)· πβ. και μτγν. συνεκφ. *παρά τόπον* (TLG). Τ. *παράτουπα* σήμ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ. 67).

Τυχαία, χωρίς συγκεκριμένο σκοπό: *δεν ενομοθετίσθησαν τα πράγματα τούτα άκαιρα και παράτοπα, ουδέ καταλαχώς επαραδόθησαν εις την εκκλησίαν του Θεού ..., ήγουν να επεύχεται ο ιερέας ... διά τους εν πίστει κεκοιμημένους* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 142.

παρατουρία η, βλ. *μπαρατουρία.*

παρατραγουδώ, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 686.

Από την πρόθ. *παρά* και το *τραγουδώ.*

Σιγοτραγουδώ: *μετά πόθον την αυγήν να παρατραγουδούσι* (ενν. *οι νέοι*) *| και σιγανά να περπατούν, με τάξιν να περνούσι* Απόκοπ.[2] 97.

παράτραφο(ν) το, βλ. *παράταφρο(ν).*

παρατρέπω, Καλλίμ. 1610, 1857, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 636, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ 1266· μτχ. παρκ. *παρατρεμμένος.*

Το αρχ. *παρατρέπω.*

I. Ενεργ. Ά Μτβ. **1)** Τρέπω σε φυγή: *επεί — ο Θεός μη το έποικεν! — εάν μας παρατρέψουν, | εχάναμεν τον πόλεμον κι όλον το πριγκιπάτον* Χρον. Μορ. Η 5368. **2)** Αναστατώνω: *το πράμα το εγνοιανό όλους τους παρατρέπει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1016. **3)** Αλλάζω τη γνώμη κάπ.: *να τον επαρατρέψουσιν* (ενν. *οι άρχοντες τον βασιλέα εναντίον του Βελισαρίου*) *ωσάν κουφοξυλέα* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 70 κριτ. υπ. **4)** Παραβαίνω: *υπόσχεσιν του εποιήσασιν εις όσον καταστήσει | να το κρατήσουσιν*

στερκτόν και ου μη το παρατρέψουν Χρον. Μορ. Η 222. **Β'** Αμτβ. **1)** Υποχωρώ, οπισθοχωρώ: *Πότε μας όρισες ποσώς να έχομεν πολεμήσει,| κι επαρατρέψαμεν ποσώς κι επαρακούσαμέν σου;* Χρον. Μορ. Η 5139. **2)** Τρελαίνομαι (εδώ μεταφ. προκ. για έντονο θαυμασμό): *Ετούτο κάτεχ' από με, ότ' όσοι και αν σε βλέπουν| θαυμάζονται τες χάρες σου, φρίσσουν και παρατρέπουν* Κορων., Μπούας 151.

ΙΙ. Μέσ. **Α'** (Μτβ.) απομακρύνομαι από κ.: *οι δ' άνθρωποι παρατραπέντες της αληθούς και ορθής γνώσεως* Ψευδο-Σφρ. 480[37]. **Β'** Αμτβ. **1)** Βγαίνω από το σωστό δρόμο· (μεταφ.) τρελαίνομαι: *με φόβον και ντροπήν πολλή και αποκοτιάν και αγάπη,| καλά και με τα πάθη αυτά όλα να παρατράπη* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 402· *Γιατί ηύρες γράμμα και χαρτιά και λόγια της αγάπης,| ζιμιό σ' επήρεν η χαρά και τόσα επαρατράπης;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1464· (με υποκ. το ουσ. *νους*): *η αγάπη| μ' έβαλε σε βαθιά νερά κι ο νους μου επαρατράπη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1676· φρ. *παρατρέπομαι ταις φρεσί* = χάνω τα λογικά μου, τρελαίνομαι: *παρατραπέντες ταις φρεσί* (ενν. *οι σατράπαι*) *βουλήν κατά Δαρείου| κακήν συνεσκευάσαντο θέλοντες τούτον κτείναι* Βίος Αλ. 3841. **2α)** Στρέφομαι, μεταστρέφομαι: *ούτως απ' αυτής εξέκλινεν ο δεσπότης και εις κακίαν και μίσος προς αυτήν παρετράπη* Ιστ. Ηπείρ. XVI[13]· **β)** (με υποκ. το ουσ. *νους*) αλλάζω: *Εις την καρδιάν σου ενέβαλε* (ενν. *ο Ιησούς*) *την περισσήν του αγάπην,| την σωτηρίαν την ψυχικήν· ο νους σου επαρετράπην* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[96]. **3)** Εκπλήσσομαι, «τα χάνω»: *Λοιπόν ο κλήρος το 'κουσεν κι ευθύς επαρετράπην* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[64].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = χαμένος, τρελός: *μεταφνίδιο ξύπνησα ωσάν παρατρεμμένος,| εχώνουμουν κι εκρύβγουμουν ωσάν αστοχισμένος* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 753.

παρατρέχω, Προδρ. (Eideneier) Ι 244, Καλλίμ. 77, 201, 366, 758, 1454, 1951, 2193, Διγ. (Trapp) Gr. 2318, Διγ. Ζ 2024, 4240, Λίβ. Ρ 1071, 1132, 1232, 2054, 2464, Λίβ. Sc. 1384, 1443, 2078, 2378, 2523, 2633, 3125, Λίβ. (Lamb.) Ν 124, 170, 202, 741, 751, Λίβ. Esc. 2949, 3253, Ιμπ. (Lambr.) 245, Δούκ. 259[9], Πτωχολ. α 434, Διγ. Άνδρ. 373[18], Αγαπ., Βίος Ιωάσ. 170[22].

Το αρχ. *παρατρέχω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1)** Τρέχω δίπλα σε κάπ.: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1497. **2)** Ακολουθώ, περπατώ (δρόμο): *επίασα ομάλιν έμνοστον, παρέτρεχά το εκείνον| εγώ και η κόρη μοναχοί με τα παιδόπουλά μου* Λίβ. Ν 2217. **3)** (Προκ. για τόπο) τριγυρίζω, περιδιαβαίνω, επισκέπτομαι: *κάστρη πολλά επαρέδραμεν* (ενν. *ο Ιμπέριος*) *και χώρας εκατήλθεν* Ιμπ. 260· (εδώ σε μεταφ.): *Μόλις ποτέ παραδραμών την θάλασσαν του βίου* (παραλ. 1 στ.) *προς τον κοσμοσωτήριον προσέδραμον λιμένα* Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 7. **4)** (Προκ. για χρόνο) περνώ, περνώ περιμένοντας, εξαντλώ ένα χρονικό διάστημα: *Προσέμενε να μάθεις| μήποτε πάλιν εν κλαυθμώ την νύκταν παρατρέχει* Καλλίμ. 2184· *το πόσον χρόνου διάστημαν παρέδραμα διά σέναν* Λίβ. Esc. 1288. **5α)** Παραλείπω, παρασιωπώ: *διά τούτο γαρ και παρατρέχει, σαν επαρέδραμε ο λόγος μας τα άλλα, διά να μην σας βραδύνει και βαρύνει* Πηγά, Χρυσοπ. 244 (35)· *τους δε μη θέμις εξειπείν παρέτρεχον των λόγων,| ίνα μη σκάνδαλον ο παις εις νουν επινοήση* Διγ. Ζ 2727· **β)** παραβλέπω, δε δίνω ιδιαίτερη σημασία: Διγ. Ζ 1786, Λίβ. Esc. 1043. **6)** Υπερβαίνω, ξεπερνώ: *το ίσον και το μέτριον να μη το παραδράμεις·| ήγουν μη γένεις ταπεινός και σε καταπατή-*

σουν,| μηδέ πάλιν περήφανος διά να σε μισήσουν Ιστ. Βλαχ. 1608. **7)** Αποφεύγω: *Αλλ' επειδή εδόθη εξαρχής εις τους ανθρώπους ο θάνατος, αδύνατον ήτον ότι να τον παραδράμει και αυτός* Διγ. Άνδρ. 406[22]· *τον θάνατον, παιδάκι μου, δεν θέλεις τον γλυτώσει·| και διά τούτο πάσχισε όλον καλά να κάμεις,| τον ψυχικόν τον θάνατον διά να παραδράμεις* Ιστ. Βλαχ. 2786. **8α)** Προσπερνώ, αφήνω πίσω: *προς Κρήτην τον πλουν εποίησε, τας άλλας των νήσων παρατρέχων* Ψευδο-Σφρ. 238[15]· *καθεύδεις και ο χρόνος σε παρατρέχει* Lucar, Sermons 99· **β)** εγκαταλείπω: *όσα ο κόσμος έχει,| κανένα δε σου βοηθά, αμή σε παρατρέχει* Ιστ. Βλαχ. 2812. **9)** (Μεταφ.) περιγράφω, διηγούμαι: *τι τα πολλά πολυγραφώ; Μακρύνω και τον λόγον| και παρατρέχω περισσά τα άθλα τα του Πάρη* Βυζ. Ιλιάδ. 454· *πολλάς τροφάς εξαριθμείν και πολυπλόκους μίσσους| και παρατρέχειν ηδονάς και χάριτας με γράφειν* Καλλίμ. 361.

Β' Αμτβ. **1α)** Τρέχω υπερβολικά, κινούμαι γρήγορα: *πρέπει ο αμαξάρης να κρατεί εις το ένα του χέρι το σαλιβάρι, διά να κοντοστατεί εκείνο* (ενν. *το άλογο*) *οπού παρατρέχει* Ροδινός (Βαλ.) 72· *εις άλλον παρατρέχουσι μέρος να κυνηγήσουν* Λίβ. Ν 2896· **β)** περιφέρομαι, τριγυρίζω, περιπλανιέμαι: *εκείνην επαρέτρεχα την όλην την ημέραν| εις κάμπους, εις παράπλαγα, εις ορεινά βουνίτσια* Λίβ. Esc. 105· **γ)** (μεταφ.) μεταβάλλομαι: *αγανακτούντος του Θεού τα πάντα παρατρέχουν* (παραλ. 2 στ.). *Ουδέν έστι τι μόνιμον, ουδ' ασφαλές εν κόσμω,| τα πάντα παραρρέουσι, τα πάντα ματαιότης* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 140· **δ)** διαδίδομαι: *ο λόγος επαρέδραμεν και το μαντάτο υπάγει| έτσι γουργά οπού τινάς δεν το 'θελε σκοπήσει* Θησ. (Foll.) Ι 22· **ε)** απομακρύνομαι, αποχωρώ· (μεταφ.) ξεχνιέμαι: *τα δεινά παρέδραμον και η χαρά επλατύνθη* Βέλθ. 1303· **στ)** (μεταφ.) συνταράσσομαι, συγκινούμαι: *ο νους μου επαρέδραμεν, εσέβημεν λιβάδιν* Λίβ. Esc. 745. **2)** Βρίσκομαι κοντά: *ην το τείχος υψηλόν, εισέλευσιν ουκ είχεν·| άνθρωπος ου παρέτρεχεν, ουδέ θηρίου φύσις* Καλλίμ. 199. **3)** (Προκ. για χρόνο, προθεσμία, κλπ.) περνώ: *εάν επαρέδραμεν ο καιρός της τριετίας, να χωριστεί άνευ ποινής* Ασσίζ. 536[7]· *Παρήλθεν, επαρέδραμεν το πλάτος της ημέρας,| ήγγισε πάλε το βραδίν, εσίμωσε η νύκτα* Λίβ. (Lamb.) Ν 680.

παράτρομος ο, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1389, Β' 1496.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *τρόμος*.

Τρομάρα: *ζαλισμάρα του 'δωκε, παράτρομος μεγάλος,| και δεν εκάτεχε να πει γή εκείνος είναι γή άλλος* αυτ. Α' 1821.

παρατροπή η.

Το αρχ. ουσ. *παρατροπή*.

1α) Αναταραχή: *κάνει ο λαός απ' τες φωνές παρατροπή μεγάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1264· **β)** ταραχή ψυχική: *μ' εύρισκε για το κλάημα σου παρατροπή μεγάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 100. **2)** Στραμπούληγμα, θλάση: *αλλά τι έτι νυν τα της φύσεως δώρα απαριθμείσθαι, πλην εις παρατροπήν τινων ή της θέσεως εκβολήν τινα υπομεινάντων βοήθειαν;* Ιερακοσ. 492[21].

παρατρώ(γ)ω, Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 22.

Από την πρόθ. *παρά* και το *τρώ(γ)ω* (διαφορ. το αρχ. *παρατρώγω*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Τρώω πολύ: *μίαν ημέραν έκαμε συμπόσιον και επαράφαγεν και εμέθυσεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 320^{v}.

παρατσακίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *τσακίζω.*

Α' (Μτβ.) κατατροπώνω, συντρίβω, αφανίζω κάπ.: *έτσι επαρατσάκισαν και όλο το φουσσάτον* Χρον. Τόκκων 1765.

Β' (Αμτβ.) κατατροπώνομαι, λυγίζω: *έτσι επαρατσάκισαν* (ενν. *οι Τούρκοι*), *εκίνησαν να φεύγουν* αυτ. 2417.

παράτυφλος, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *τυφλός.*

Τελείως τυφλός, θεόστραβος: *εκείνα τα εξαίσια πράγματα …* (παραλ. 1 στ.), *π' ο τυφλωμένος ο λαός, ωσάν δεν τα γνωρίζει,| στην τύχην την παράτυφλην δίνει και τα χαρίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [982].

παρατυχαίνω.

Από τον αόρ. του αρχ. *παρατυγχάνω.*

(Μτβ.) μου τυχαίνει κ., αξιώνομαι κ.: *«εάν φρονείς και δουλωθείς» εκείνος με υπεκρίθην| «και πέσεις εις το πρόγραφον της ερωτοκρατίας,| χρόνον γλυκύν παρέτυχες, ημέρας ανωδύνους,| και ζωήν πολλά παράξενον έζησας από τότε»* Λίβ. P 2782.

παρατώ, βλ. *παραιτώ.*

παράτωρα, επίρρ.

Από τη συνεκφ. *παρά την ώρα.*

Πριν την ώρα (μου), πρόωρα: *να χαωθώ παράτωρα, και δίκαιον πού εις τον κόσμον;* Γλυκά, Στ. 573.

πάραυθα, παραύθα, πάραυθε, πάραυθες, επιρρ., βλ. *πάραυτα.*

παραυθίκα, επίρρ., βλ. *παραυτίκα.*

παραυθύς, επίρρ., βλ. *παρευθύς.*

παραυλακίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *αυλακίζω.* Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.), όπου και λ. *παραυλακιάζω* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' 249).

Μετατοπίζω κατά το όργωμα τα σύνορα του χωραφιού μου σε βάρος των γειτόνων μου: *Όταν εργάζεται το χωράφι του, να μην παραυλακίζει έξω από το σύνορον του χωραφίου* Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης) 374.

παραυλακιστής ο.

Από τον αόρ. του *παραυλακίζω* και την κατάλ. *-τής.* Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Αυτός που κατά το όργωμα μετατοπίζει τα σύνορα του χωραφιού του σε βάρος των γειτονικών: *Περί παραυλακιστού* Μαλαξός, Νομοκ. 394.

πάραυτα, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) IV 135 χφ C κριτ. υπ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 464, 566, 1118, Βέλθ. 134, 696, 743, 959, 1194, Φλώρ. 804, Αχιλλ. (Smith) N 1592, Ιμπ. 432, Γεωργηλ., Θαν. 437, Απόκοπ.^{2} 327, 356, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1607, Ιστ. μακαρ. Μάρκο 560, 661, 796, κ.π.α.· *πάραυθα,* Κορων., Μπούας 111, Δαρκές, Προσκυν. [237], Παλαμήδ., Βοηβ. 83, 97, 105, 113, 126, 229, 300, 620, 759, 1061, Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 50, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1204· *παραύθα,* Μαχ. 38^{23}, Δαρκές, Προσκυν. [132]· *πάραυθε,* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 232^{15}· *πάραυθες,* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 259, 266, 780· *παραύτα,* Αναγν., Στ. πολιτ. 9, Ασσίζ. 59^{11}, Βέλθ. 947, Αχιλλ. (Smith) O 735, Μαχ. 14^{20}, 44^{8}, 62^{12}, 102^{9}, 420^{22}, 422^{1}, 430^{10}, 554^{35}, 666^{31}, Βουστρ. (Κεχ.) M 45^{14}, Ιστ. μακαρ. Μάρκο 101, 156, 213, 226, 626· *παραυτά,* Σοφιαν., Παιδαγ. 98, 99, 117· *πάραυτας,* Πανώρ. Α' 333, Έ 48 κριτ. υπ., Γύπ. Πρόλ. Διός 71, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 320, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' πριν στ. 27, 38, 97, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 11, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 120^{18}, 123^{17}, 132^{12}, 141^{7}, Βοσκοπ.^{2} 376, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 335, Β' 280, Γ' 1285, Δ' 997, Έ 1075, Στάθ. (Martini) Α' 17, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 282, Δ' 220, Έ 315, Διήγ. πανωφ. 61, Φορτουν. (Vinc.) Α' 163, Δ' 244, Έ 248, Ιντ. ά 164, β' 163, γ' 134, Πρόλ. άγν. κωμ. 10, Λεηλ. Παροικ. 13, 27, 78, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 293^{12}, 305^{18}, 337^{8}, 369^{7}, 448^{17}, 546^{19}, κ.α.· *παραύτας,* Πιστ. βοσκ. II 1, 328, V 5, 271· *παραυτάς,* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 349^{6}· *πάραυτε,* Κορων., Μπούας 79· *πάραυτες,* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 138, Άλ. Κύπρ. 1204, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 131, 1238· *πάρευθα,* Χρον. Τόκκων 2513· *πάρευτα,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [484], Δ' [245], Έ [1212]· *πάρφτας,* Κατά ζουράρη 144.

Το αρχ. επίρρ. *πάραυτα* ή *παραυτά.* Ο τ. *πάραυθα* (με δάσυνση του *τ*· βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 112) στο Somav. (λ. *παρευθύς*) και σε κυπρ. δημ. τραγ. του 19. αι. (Παπαδ. Θ., Κυπρ. Σπ. 36, 1972, 114). Ο τ. *πάραυτας* αναλογ. με επιρρ. σε *-ας* (Γεωργακ., B-NJ 14, 1938, 81). Ο τ. *πάραυτες* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Ο τ. *πάρευθα* (απ. στο Somav., ό.π.) και *πάρευτα* πιθ. με επίδρ. του επιρρ. *παρευθύς.* Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

1) (Χρον. επίρρ.) αμέσως: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1262, Λίβ. Esc. 3792, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 67^{26}, 82^{24}· *Εγώ αν ήθελα αγαπήσει το βασίλειόν σας, εμένα ο αυθέντης μου ο Αλέξανδρος πάραυθα με το ήθελεν δώσει* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 233^{17}· *απέζευσεν παραύθα απ' το αλογάρι* Δαρκές, Προσκυν. [71]. **2)** (Με επόμ. το σύνδ. *οπού*· πβ. *όπου* (Ι) Γ1δ) μόλις: *πάραυτα οπού εκείνος* (ενν. *ο Μπερτόλδος*) *είχεν έμπει εις την αυλήν, αυτοί* (ενν. *οι σκυλοφύλακες*) *να είχαν αφήσει τα σκυλία να υπάν καταπάνω του* Μπερτόλδος 54· *πάραυτα οπού τον είδεν* (ενν. *η βασίλισσα τον Μπερτολδίνο*), *γελώντας είπεν …* Μπερτολδίνος 152.

πάραυτας, παραύτας, παραυτάς, πάραυτε, πάραυτες, επιρρ., βλ. *πάραυτα.*

παραυτίκα, επίρρ., Τρωικά 532^{8}, Προδρ. (Eideneier) I 260, IV 135, Καλλίμ. 906, Διγ. (Trapp) Gr. 3218, Διγ. Z 143, 284, 3628, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 581, 11682,

Ερμον. Υ 368, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 316, 355, Βίος Αλ. 2226, Λίβ. Esc. 3702, Λίβ. N 3147, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1873, Αχιλλ. (Smith) O 108, 538, Χρον. Τόκκων 1085, Αλεξ. 1634, 2019, Ζήνου, Βατραχ. 153, Πτωχολ. α 971, Διακρούσ. 92², κ.α.· *παραυθίκα*, Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 7, 186, 350, 609· *παρευθίκαν*.

Το αρχ. επίρρ. *παραυτίκα*. Οι τ. με επίδρ. του επιρρ. *παρευθύς*.

Αμέσως, στη στιγμή, χωρίς καθυστέρηση: Καλλίμ. 1280, Διγ. Z 298, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Ά 4⁸· *Οι βάγιες την εσήκωσαν την κόρην παρευθίκαν| και προς εκείνον έλεγαν τον θαυμαστόν Αχιλλέαν* Αχιλλ. (Smith) O 470· (με άρθρο σε εμπρόθ. προσδ.): Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 55· έκφρ. *παραυθίκα της ώρας* = αμέσως, στη στιγμή: *όσοι εδυνηθήκασιν 'κ τα βούρκα και εβγήκα| κακώς κακού σκορπίσασιν της ώρας παραυθίκα* Παλαμήδ., Βοηβ. 306.

παραυτύς, επίρρ., βλ. *παρευθύς*.

παραϋψηλώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *υψηλώνω*.

(Μέσ.) επαίρομαι, αποθρασύνομαι: *Αμή φυλάγου και εσύ, Αλέξανδρε, μηδέ και εσύ παραϋψηλώνεσαι και θέλεις δεμένος εδώ κολάζεσθαι μετά μας* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 132¹².

παραϋψώνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *υψώνω*.

(Μέσ.) περηφανεύομαι πολύ, εκδηλώνω ματαιοδοξία και αλαζονεία (πβ. Κ.Δ. Προς Κορ. Β' ιβ' 7: *υπεραίρομαι*): *διά να μην παραϋψώνομαι διά την υπερβολήν των αποκαλύψεων, με εδόθη κεντρί εις την σάρκα, άγγελος του Σατάν, διά να με κτυπά, να μην παραϋψώνομαι* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' ιβ' 7 δις.

παραφαίνομαι· *να τονε παρεφάνη*, Διγ. O 3016, εσφαλμ. γρ. αντί *να τονε πάρει εφάνη·* διορθώσ.

παραφαντασία η· *παραφαντασά*.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *φαντασία*.

Παραβολή, υπαινιγμός: *Είδες το τέλος τό 'χουσι, παιδί μου, οι αντρειωμένοι;| Όλοι είν' αυτοί του μακελειού, στο θάνατο γυρίζουν,| αμ' οι ρηγάδες κάθουνται και μοναχάς ορίζουν.| Γροικάς καλά είντα σου μιλώ και για την ώρα τούτη| είπα την παραφαντασά κι εσύ καλά αφουκρού τη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1246.

παραφαρσεία η, βλ. *παραθρασεία*.

παραφαρσειάρης, επίθ., βλ. *παραθρασειάρης*.

παραφαρσεύομαι, βλ. *παραθρασεύομαι*.

παραφαύλος, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *φαύλος*.

Εντελώς ασήμαντος, άξιος πλήρους περιφρόνησης: *Ει ουν την επί το σώσαι μόνον γεγενημένην* (ενν. *του Κυρίου παρουσίαν*) *παραφαύλον ηγείσθε, την δε επ' ευθύνην άγουσαν του Μεσσίου παρουσίαν επιζητείτε, σκοπείτε μη προ εκείνης λάθητε λύκω προσιόντες αντί ποιμένος* Ψευδο-Σφρ. 316³¹.

παραφελώ, βλ. *παρωφελώ*.

παραφέρω· *παραφέρνω*, Πηγά, Χρυσοπ. 124 (50).

Το αρχ. *παραφέρω*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου 133, λ. *παραφέρνου*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Το μέσ. και σήμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Παρασύρω: *Τούτον τον Θεόν και βασιλέα Ισραήλ οι καλοί σου εκείνοι αρχιερείς παραφερμένοι από τον διαβολικόν φθόνον εμελετούσασι να θανατώσουσι* Πηγά, Χρυσοπ. 166 (48). **2)** Διαφέρω από κάπ.: *πάντα θέλω μαρτυρά τσι χάρες του κορμιού σου| και πως δεν επαράφερες, μα μοιάζεις του κυρού σου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2024. **3)** (Προκ. για κείμενο) περιλαμβάνω, περιέχω: *αυτό το βιβλίον σε το έγραψα πολλά απλά, ήγουν ρωμαϊκήν γλώτταν, διά να καταλάβεις ... μην είπεις ότι κάπου λόγια είναι πολλά απλά· ομοίως και τούρκικα παραφέρνει αληθώς ... ως καθώς έχουν συνήθεια οι άνθρωποι όλοι ... και εγώ σε γράφω κατά την γλώσσαν τους* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 194ʳ. **4)** Παρομοιάζομαι με: *Δράκων και Χρόνος και δενδρόν απείκασις του βίου.| Το στάζον μέλι το γλυκύ του βίου παραφέρνει* Λόγ. παρηγ. L 533.

παραφεύγω.

Το αρχ. *παραφεύγω*.

Αποφεύγω, παραλείπω εσκεμμένα να κάνω κ.: *οι υπηρέται οπού απιλογιάζουσι και παραφεύγουσι τούτο να κάμουσι, παρευθύς θέλουν αργευθεί διαμέσου πρεσβυτερίου* Χριστ. διδασκ. 485.

παραφηκρούμαι, βλ. *παραφουκρούμαι*.

παραφήνω.

Από το *παραφίημι* που απ. στον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *παραφίημι*, Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *παραφήννω*).

Αφήνω στη δικαιοδοσία κάπ. άλλου, αναθέτω: *εκείνον* (ενν. *τον βασιλέα τον μέγαν*) *το παρήφηκα και εκείνος να το κρίνει* Διήγ. Βελ. χ 383 κριτ. υπ.

παραφθάνω.

Το αρχ. *παραφθάνω*.

(Μεταφ.) προφταίνω· πλησιάζω, προσεγγίζω με κόπο: *Αι τέσσαρες αισθήσεις μου ουκ εκαταλαμβάνου| κι η ακοή κι η πίστις μου μόναι σε παραφθάνου.| Στέργω τό 'ρίζεις, Υιέ Θεού, σέβω και προσκυνώ το,| λόγον αληθινότερον άλλον ουκ εκρατώ τον* Σκλέντζα, Ποιήμ. 6⁶.

παράφθαρμα το.

Από τον αόρ. του *παραφθείρω* και την κατάλ. *-μα*.

Μέσο διαφθοράς και καταστροφής· (εδώ) λόγια βλαπτικά και καταστροφικά (σε μεταφ.): *Ηλίου ανατέλλοντος ο όφις συνεισήλθεν,| παράφθαρμα ηκόντισεν, την Εύαν ούτως είπεν* Αλφ. 21[14].

παραφθαρσεία· *παραφθαρσείαν*, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 269[1], εσφαλμ. γρ. αντί *παραφρασείαν·* διορθώσ. — Βλ. *παραθρασεία*.

παραφκρούμαι, βλ. *παραφουκρούμαι*.

παράφορα, Mevlânâ 3[4α], εσφαλμ. γρ. αντί *παράταρα* (βλ. ά.)· διορθώσ. κατά τα χφφ.

παραφορούμαι.

Από την πρόθ. *παρά* και το *αφορούμαι*.

Έχω ορισμένες υποψίες, υποψιάζομαι ως ένα βαθμό: *Ο ρήγας τούτο τον καιρό ήβαλε μες στο νου του| ταίρι το γληγορύτερο να δώσει του παιδιού του.| Συμβούλιο με τη ρήγισσα δίδουν την ώρα εκείνη| και λέσι για την Αρετήν είντα λογής εγίνη.| Παραφορούνται απομακρά, μα δεν το θεμελιώνου·| τα πράματα οπού μοιάζουσι σμίγουσι και σιμώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄5.

παραφορτώνω, Ασσίζ. 325[4], Μαλαξός, Νομοκ. 392.

Από την πρόθ. *παρά* και το *φορτώνω*. Η λ. και σήμ.

Φορτώνω υπερβολικά: *εάν το παραφόρτωσεν* (ενν. *το κτηνόν*) *γομάριν παρά το πρέπον* Ασσίζ. 75[24].

παραφουκρούμαι· *π α ρ α φ η κ ρ ο ύ μ α ι · π α ρ α φ κ ρ ο ύ μ α ι*, Μαλαξός, Νομοκ. 412.

Από την πρόθ. *παρά* και το *αφουκρούμαι*. Οι τ. (γρ. *παραφικρούμαι* και *παραυκρούμαι*) στο Somav., λ. *παραυκρούμαι*. Πβ. λ. *παραφρουκάζομαι* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Κρυφακούω: *αποκάτου εις αυτά εστορίσαμε … και τον μυλωνά οπού κλέπτει αλεύρι και ο κρασοπούλος οπού δίδει εξίκι και όποιος παραφηκρέται* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 188[r].

παραφρασεία η, βλ. *παραθρασεία*.

παραφρασειάζω, βλ. *παραθρασειάζω*.

παραφρασειάρης, επίθ., βλ. *παραθρασειάρης*.

παράφρονος, επίθ., Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Μ 96.

Από το επίθ. *παράφρων*.

Τρελός, παράφρονας (εδώ από έρωτα): *εκείνην δε* (ενν. *την Σεμίραμη*) *ουδεπώς εμπορεί κανείς να την νικήσει,| να ανατρανίσει, να ιδεί και να την εσυντύχει,| το να την ιδεί γίνεται παράφρονος, τρελός και δαιμονιάρης* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Σ 120.

παραφρονώ, Γλυκά, Στ. Β΄229, Καλλίμ. 1417, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ΄300.

Το αρχ. *παραφρονέω*. Η λ. και σήμ.

Τρελαίνομαι, χάνω τα λογικά μου: Καλλίμ. 1857, 1866.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = τρελός: *άνθρωπος αναίσθητος, παραπεφρονημένος* Καλλίμ. 1745.

παραφροσύνη η.

Το αρχ. ουσ. *παραφροσύνη*. Η λ. και σήμ.

Τρέλα, απώλεια του λογικού: Zygomalas, Synopsis 143 B 16.

παράφρων, επίθ., Διγ. Ζ 2931, 3581, Zygomalas, Synopsis 193 E 106.

Το αρχ. επίθ. *παράφρων*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Τρελός, φρενοβλαβής: Διγ. Ζ 806.

παραφυλάγω, βλ. *παραφυλάσσω*.

παραφυλακή η.

Το μτγν. ουσ. *παραφυλακή*.

1) Φρούρηση, προστασία, άμυνα: *Ο δε βασιλεύς Ιωάννης … πολλούς εκ των Ιταλών και Γερμανών θησαυρούς εγκολπωσάμενος χάριν ευεργεσίας ένεκα της Πόλεως παραφυλακής* Δούκ. 67[10]. **2)** Φρουρά, ως σύνολο μέσων και ανθρώπων που έχουν ως σκοπό τη φρούρηση: *Στραφέντες ουν άπρακτοι έγραψαν την απόκρισιν εν Βενετία συν ταις τριήρεσι της γαρδίας, ήγουν της παραφυλακής* αυτ. 249[15].

παραφυλάσσω· *π α ρ α φ υ λ ά γ ω*, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ιδ΄ 1, Μαρκ. γ΄ 2· *π α ρ α φ υ λ ά τ τ ω*, Ιερακοσ. 481[30], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 109, Hagia Sophia ω 516[1-2] κριτ. υπ.

Το αρχ. *παραφυλάσσω -ττω*. Ο τ. *παραφυλάγω* στο Somav. και σήμ. (όπως και τ. *παραφυλάω*).

I. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1)** Προστατεύω: *η αδελφή σας έτυχεν εμέναν εις το κούρσος| και αυτήν επαραφύλαγα διά τα ωραία της κάλλη* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 173· *Όταν το θήλυ γεννά του ελέφαντος, ο άρρεν παραφυλάσσει αυτήν ωδίνουσαν διά τον όφιν, επειδή εχθρός … ο όφις του ελέφαντος* Φυσιολ. (Zur.) III 1[1]. **2)** Παρατηρώ προσεκτικά· παρακολουθώ κρυφά και συστηματικά, παραμονεύω: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 370· *έστοντας να τον παραφυλάξουν* (ενν. *οι αρχιερείς τον Ιησού*) Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. κ΄20. **3)** Διαφυλάγω: Λίβ. Ν 1170. **Β΄** (Αμτβ.) φυλάγω, φρουρώ· παρατηρώ, παρακολουθώ προσεκτικά: *όταν άρχισαν να κτίζουν τον ναόν, έκτισαν έν σπιτόπουλον … ήγουν το βαπτιστήριον, διά να κάθεται ο βασιλεύς μετά των αρχόντων να παραφυλάγει* Hagia Sophia ω 516[1-2].

II. (Μέσ. μτβ.): προσέχω· προστατεύω τον εαυτό μου: Ιερακοσ. 372[17].

παραφύση, επίρρ., Βεντράμ., Φιλ. 141· *παραφύσεως,* Κανον. διατ. Β 862· *παραφύσης,* Ασσίζ. 227[12].

Από τη συνεκφ. *παρά φύσιν* (βλ. *φύσις -ση,* έκφρ. *παρά φύσιν·* πβ. *καταφύσης*). Οι τ. με επίδρ. της σύντ. της πρόθ. *παρά* με γεν. Ο τ. *παραφύσης* στο Somav., λ. *παραφύσις.* Έκφρ. *παρά φύση* και σήμ.

1) Υπερβολικά: *δυνατές στον πόλεμον είμαστεν παραφύση,| έθνος ουδέν ηυρίσκεται εμάς να μας νικήσει* Αλεξ. 2497· *πουλάκια μου γλυκόλαλα κι όμορφα παραφύσης* Πανώρ. Έ 386. **2)** (Προκ. για σεξουαλική επαφή) ανώμαλα: *Εάν γυνή κουτεντιάσει του ανδρός να την έχει παραφύσης, απέ τον αφεδρώνα, ακοινώνητη χρόνους ή* Κανον. διατ. Β 601· *Εάν ιερεύς παραφύσεως έπεσεν, επιτιμάσθω χρόνους ή* Κανον. διατ. Α 1538.

παραχαίρομαι, Πηγά, Χρυσοπ. 194 (13).

Από την πρόθ. *παρά* και το *χαίρομαι.*

Ά (Μτβ.) δίνω σε κάπ. λίγη χαρά (Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου-Αποσκίτη [Ζήν. σ. 271]): *οι ορανοί στολίζουνται να με παραχαρούσι* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 240.

Β́ (Αμτβ.) χαίρομαι πάρα πολύ: *το περισσότερον να μη παραχαιρόμεθα εις την ευτυχίαν* Σοφιαν., Παιδαγ. 109.

παραχάντακο το, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 424[16], 503[4].

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *χαντάκι.*

Διακλάδωση χαρακώματος: *αδειάζουν τάβλες και βουτσά κι όλη τη γην εσιάσα| και με τα παραχάντακα τρίγυρα τα 'ρδινιάσα* αυτ. 303[14].

παραχαράζω, βλ. *παραχαράσσω ΙΙ.*

παραχαράσσω (Ι)· *παραχαράττω,* Ψευδο-Σφρ. 150[26].

Το αρχ. *παραχαράσσω -ττω.* Η λ. και σήμ. (όπως και τ. *παραχαράζω*).

(Προκ. για νομίσματα) κιβδηλεύω, παραχαράζω: *έδωκέ μοι ... νομίσματα δύο· πλην ήσαν τα πάντα παραχαραγμένα χαλκά και παλαιά* Notizb. 50.

παραχαράσσω (ΙΙ)· *παραχαράζω.* — Βλ. και *περιχαράσσω.*

Από την πρόθ. *παρά* και το *χαράσσω.*

(Τριτοπρόσ.) ξημερώνει: *Άμα του ιδούμε την αυγήν ότι παραχαράζει,| να τοπομεταθέσομε, να εγγίσομε το κάστρον* Λίβ. (Lamb.) Ν 684.

παραχαράττω, βλ. *παραχαράσσω Ι.*

παραχειμάζω, Χρονογρ. (Λαμψ.) 249.

Το αρχ. *παραχειμάζω.* Η λ. και σήμ. λόγ.

Ξεχειμωνιάζω: Δούκ. 323[1].

παράχειμον το.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *χειμός* (Tzitzilis, Zeitschr. f. Balkanol. 35, 1999, 82).

Το φθινόπωρο: *καλοκαίρι, καλοκαίρια· χειμώνα, τον χειμώνα· χρόνος, ήμισον χρόνον· άνοιξις· παράχειμον* Gesprächb. 92[12] (έκδ. *παραχείμωνο·* διόρθ. Tzitzilis, ό.π.).

παράχρισμα το.

Από τον αόρ. του *παραχρίω* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. τον 9. αι. (TLG) και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Αλοιφή: *παραχρίσματι χρω τοιώδε: σκόρδου χυλόν μίξας μετά οίνου στύφοντος διάχριε την υπερώαν του ζώου* Ιερακοσ. 412[29].

παραχρυσωμένος, μτχ. επίθ., Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 661, Καβαλίστας 44, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β́ 529, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 28· *παραχρουσωμένος,* Πανώρ. Β́ 462, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β́ 206, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 51, 786.

Η μτχ. παρκ. του *παραχρυσώνω* (<*περιχρυσώνω* με επίδρ. της πρόθ. *παρά*) ως επίθ.· πβ. τ. *παραχρυσώννω* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 195). Ο τ. σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 480). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, τεύχ. β́, 1961-62, 262), 17. αι. (Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 270 και Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 51) και στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ά 56.

1α) Επίχρυσος: *εις την μέσην έμπροσθεν του σταυρού κρέμεται ένα κανδήλιον ασημένον και παραχρυσωμένον μεγάλον* Προσκυν. Κουτλ. 390 131[17]· **β)** στολισμένος με χρυσάφι: *τα φορέματα τα παραχρουσωμένα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β́ 206. **2)** (Προκ. για μαλλιά) χρυσαφένιος, κατάξανθος: *Πώς να μαδήσου τα μαλλιά τα παραχρουσωμένα,| πώς να χυθού τ' αμμάτια σου στη γη τα ζαφειρένια;* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Έ 569· *στα σγουρά τση κεφαλής τα παραχρουσωμένα* Πανώρ. Έ 52.

παραχύνω. — Βλ. και *περιχύνω.*

Από την πρόθ. *παρά* και το *χύνω* ή από το *περιχύνω* (βλ. ά.) με επίδρ. της πρόθ. *παρά.* Πβ. επίσης το αρχ. *παραχέω,* καθώς και το μτγν. ουσ. *παραχύτης.* Η λ. στο Somav.

Περιχύνω με (χλιαρό) νερό κάπ. που λούζεται, για να ξεπλυθεί, προτού βγει από το λουτήρα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ́ 453· πβ. αυτ. 458): *Εν μέρει ορίζει ο ηγούμενος, εν άλλω ο οικονόμος:| «εμέν παράστα τρίψε με και τάρασσε το σκάμμα»,| ο δ' άλλος πάλιν: «Γέμισε, παράχυσέ με, ας έβγω»* Προδρ. (Eideneier) IV 127 χφ Ρ κριτ. υπ.

παραχώνω, Πεντ. Γέν. XXXV 4, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κέ 18.

Από τον αόρ. *παρέχωσα* του αρχ. *παραχώννυμι* (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Ά 290). Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Κρύβω μέσα στη γη: *Γράψε τους* (ενν. τους ψαλμούς) *εις δ́ κομμάτια χαρτίν και παράχωσέ τους εις δ́ μέρη του οίκου σου* Σταφ., Ιατροσ. 23[171]· **β)** θάβω (νεκρό): *έγνεψε* (ενν. ο Μωσέ) *έτσι και έτσι και είδεν ότι δεν είναι ανήρ και έδερεν τον Αίγυφτο και επαράχωσέ τον εις τον άμμο* Πεντ. Έξ. ΙΙ 12.

παραχώραφο το.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *χωράφι(ον).*

Μικρό χωράφι (ή κομμάτι χωραφιού) δίπλα ή έξω από το αμπέλι (Για τη σημασ. βλ. Bakker-v. Gemert [Βαρούχ. σ. 841]): *Ίτσι να το 'χει και να το γοντέρει ο άνωθεν ιερέας μέσα τσι χρόνους έ να το κάμει ως πράμα ιδιόν του και, περάσοντας οι άνωθεν χρόνοι και δεν το ξαγοράσει ο άνωθεν πουλητής, να μπορού να βάνου δύο ανθρώπους γή και ένα να πάγει να το στιμάρει, ίτσι το αμπέλι ωσάν και δαμάκι παραχώραφο* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 577[10-11].

παραχώρησις η, Notizb. 82, Κώδ. Χρονογρ. 52[21, 26], Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 23, Χρον. 307, Χρον. σουλτ. 93[2-3], Ιστ. πολιτ. 45[12], Δωρ. Μον. XXXV, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 442[7], 547[17].

Το μτγν. ουσ. *παραχώρησις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *παραχώρηση*.

(Προκ. για το Θεό) άδεια, συγκατάθεση για την επιβολή τιμωρίας στους αμαρτωλούς: *αν θέλεις να σου πω πώς η Αμμόχουστο επάρτην, ήτον παραχώρησις Θεού διά τας αμαρτίας μας* Μαχ. 464[20]· *Η του Θεού βουλή εκ δύο αιτίων, ή εκ προορισμού (πάντα τα καλά), ή εκ παραχωρήσεως (και τα κακά). Εκ του πρώτου η πλάσις του ανθρώπου, εκ του δευτέρου η πτώσις* Lucar, Sermons 101· *ω της παραχωρήσεως, βαβαί της δυστυχίας,| το πώς μας επερίφραξεν δεσμός της αμαρτίας* Θρ. Κων/π. Βαρβ. 47· έκφρ. *κατά παραχώρησιν* = με την άδεια ή την ανοχή κάπ.: *κατά παραχώρησιν δέδωκεν εξουσίαν ο άγιος βασιλεύς τω υιώ αυτού* Σφρ., Χρον. (Maisano) 18[23]· *κατά παραχώρησιν εξέπεσα του θρόνου* Θρ. Κων/π. Β 71· φρ. *κάμνω παραχώρησιν* = επιτρέπω: *ο Θεός κάμνει παραχώρησιν και οι εχθροί κυριεύουν τους χριστιανούς* Κώδ. χρονογρ. (Κοσμάς) 23.

παραχωρώ, Σπαν. Α 470, Προδρ. (Eideneier) IV 146, Εις τον Έρωτα 110, Ελλην. νόμ. 560[28-9], Διγ. (Trapp) Gr. 3547, 3653, Διγ. Ζ 3974, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1552, 1858, Θεολ., Τζίρ. 358[4], Ιστ. Ηπείρ. VIII[2], Περί ξεν. (Μαυρομ.) 119, Μαχ. 426[19], Σφρ., Χρον. (Maisano) 18[16], Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 619, Έκθ. χρον. 5[17], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164[v], Αξαγ., Κάρολ. Έ 1158, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 403, Θρ. Κύπρ. Μ 360, Ιστ. πολιτ. 20[19], Lucar, Sermons 105.

Το αρχ. *παραχωρέω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1)** Επιτρέπω, αφήνω: Ελλην. νόμ. 556[28], Γλυκά, Στ. 94, Βίος Αλ. 2945, Σφρ., Χρον. (Maisano) 106[20]. **2)** Παρέχω, δίνω· παραδίνω, εγκαταλείπω: *το των Μουσουλμάνων γένος ούτ' εμοί την αρχηγίαν παραχωρήσει ούτε σοι του χωρίου τούτου χαρίσει την είσοδον* Δούκ. 137[29]· *Σας παρακινώ* (ενν. εγώ, ο Μουράτ), *λοιπόν, πριν δοκιμάσητε* (ενν. εσείς, οι Ιωαννίτες) *τα ολέθρια του πολέμου τέλη ..., να με παραχωρήσητε την πόλιν σας* Επιστ. Μουρ. Β' 58 Β· *φρούριον εν πολιορκία ειληφώς ... εις συμβάσεις μετά του βασιλέως Συμεών χωρούσι και το φρούριον τούτω παραχωρεί* Ιστ. Ηπείρ. VII[11]. **Β'** Αμτβ. **1)** Κάνω στην άκρη, παραμερίζω· υποχωρώ: Διγ. Ο 1358. **2)** Αποχωρώ, απομακρύνομαι: Δούκ. 141[11].

ΙΙ. (Μέσ.) επιτρέπω στον εαυτό μου, αφήνομαι: *ου παραχωρούμενος πεσείν υπό της λύπης* Εις τον Έρωτα 121.

παράχωστα, επίρρ.

Από το επίθ. *παράχωστος*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (βλ. Ξανθουδίδης

[Ερωτόκρ. σ. 656] και ΙΛ, λ. *απόχωστα*).

Κρυφά: *Παράχωστα τη μάνναν του εθέλησε να κράξει* Ερωτόκρ. Ά 1337 (στην έκδ. Αλεξ. Στ. Ά 1297: *παραχωστά*).

παράχωστος, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *χωστός*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (βλ. Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 656]).

Κρυφός: *αμέτε σε παράχωστο τόπο και φυλαχτείτε* Ερωτόκρ. Ά 554 (στην έκδ. Αλεξ. Στ. Ά 514: *αμέτε σε παραχωστό κρουφά ...*).

παραψάλλω.

Το μτγν. *παραψάλλω*.

Ψέλνω παράτονα, παράφωνα: *είπερ και προστάξει σοι πολλάκις να τον δώσεις* (ενν. κρασί),| *ως νουνεχής και φρόνιμος συ παραβίβαζέ τον* (παραλ. 1 στ.) ... *μήνα πλήξει, να σφαγεί, μήνα τον πιάσει ο στρόφος| και λυτρωθούμεν το γοργόν, διά να μην παραψάλλει* Προδρ. (Eideneier) IV 528 χφφ HVPK κριτ. υπ.

παραψαύω.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Αγγίζω: *κλέπτης μεν* (ενν. ο Αδάμ), *ως του φυτού τολμήσας παραψαύσαι,| αφ' ου και μόνου μη φαγείν ήκουσε* Γλυκά, Αναγ. 14.

παραψιθυρίζω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *ψιθυρίζω*. Πβ. λ. *παραψιθυρισμός* τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Συζητώ και διαδίδω φήμες: *ορών τον χυδαίον λαόν παραψιθυρίζοντα και αιτιώντα* Δούκ. 83[21-2].

παραψικεύω, βλ. *παροψικεύω*.

παρβανάς ο.

Το περσ. *parwāna*. Πβ. και τουρκ. *pervane*.

Αγγελιοφόρος, ντελάλης (Για τη σημασ. πβ. και Καραναστάσης Τ., ΕΕΦΣΠΘ (τμ. Φιλολ.) 1, 1991, 271-5): *Σώπασε, κακοτύχερε, γεράκιν ξερασμένον,| ανάζηκε του παρβανά με το άχρηστον δερμάτιν* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 54.

Παρβαριώτης ο, βλ. *Βαρδαριώτης*.

παργιαλίτης ο, βλ. *παραγιαλίτης*.

παργοτάρω.

Από το ιταλ. *bagordare* (Zingarelli, σημασ. 2). Πιθ. τ. *μπαργοδάρω* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (βλ. Ξανθ., BZ 18, 1909, 596 = Ξανθ., Μελετ. 256).

Δείχνω ικανότητα στο χειρισμό των όπλων· επιδεικνύομαι (πβ. και Αλεξίου Στ.-Αποσκίτη [Τζάνε, Κρ. πόλ. σ. 601]): *Είχε καρδιά για πόλεμον, αμέ δεν είχε χάρη,| και*

με τους Τούρκους ήθελε να βγει να παργοτάρει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 353[10].

πάρδαλις -η η, Ερμον. Σ 204, Βίος Αλ. 1665, 6049, Χρον. Τόκκων 3385, Χίκα, Μονωδ. 99· αρσ. *πάρδαλις* ο.

Το αρχ. ουσ. *πάρδαλις* η. Το αρσ. στο Somav.

Λεοπάρδαλη: Βίος Αλ. 5057· *ενδυμένος* (ενν. *ο Πάρις*) *ένα δέρμα* | ... *παρδάλης* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Γ [26]· (μεταφ., προκ. για άνθρωπο πανούργο ή δυνατό και θαρραλέο): *Μετά δε τούτον* (ενν. *τον Λέοντα*) *εβασίλευσεν ο υιός αυτού Κωνσταντίνος ο Κοπρώνυμος έτη λδ', εκδεινότατος Λέοντος ποικιλότροπος πάρδαλις* Χρονογρ. (Λαμψ.) 245· *Ο Μακεδόνων βασιλεύς Αλέξανδρος εκείνος,* | *ο γίγας ο περίφημος, ο συνετός εν λόγοις,* | *η πάρδαλις η πτερωτή, λέων ο βρυχητίας* Βίος Αλ. 7.

πάρδαλος ο, Βίος Αλ. 4554, 4942.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

α) Αρσενικός πάνθηρας: *αρκούδες, αγριόχοιροι, λέοντες και παρδάλοι* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 38· **β)** προκ. για τον πάρδο (βλ. λ.), αν δεν πρόκ. για τ. του επιθ. *παρδαλός*: *Τότε ο λεοντόπαρδος εφθέγξατο τοιαύτα:* | *«Μηδέν καυχάσαι, πάρδαλε, και κοντοουραδάτε,* | *εις δύναμιν, εις πήδημαν και εις τους όνυχάς σου ...»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 884.

παρδαλός, επίθ., Πεντ. Γέν. XXX 32, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 134, 161.

Από το ουσ. *πάρδαλις* και την κατάλ. *-ός* (Ανδρ., Λεξ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 148) ή από το ουσ. *πάρδαλος* με καταβιβ. τόνου. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 60, 75) και σήμ.

α) (Προκ. για ζώο) που έχει στο δέρμα του κηλίδες ή στίγματα: *εγγαστρώνουνταν το ποίμνιο προς τα ραβδιά και εγέννησαν το ποίμνιο πολωπά, κουκκωτά και παρδαλά* Πεντ. Γέν. XXX 39· **β)** ποικιλόχρωμος: *κόψε τα κλήματα ..., φύτευσέ τα να κάμνουσι παρδαλά σταφύλια άσπρον και μαύρον κατά τες μάννες οπού εφύτευσες πρότερον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 161· **γ)** (προκ. για άνθρωπο) που έχει στο δέρμα του κηλίδες και στίγματα, σημάδια κακής κατάστασης της υγείας του: *Πόσοι μάντες και μάντισσες είναι πυργωμένοι, παρδαλοί, κυλλοί, κακόμοιροι;* Πηγά, Χρυσοπ. 152 (11).

παρδαλοχρωμάτιστος, επίθ.

Από τα επίθ. *παρδαλός* και *χρωματιστός*.

(Προκ. για το ορτύκι) που το φτέρωμά του είναι πολύχρωμο: *μικροκέφαλον ...* | *και παρδαλοχρωμάτιστον και μελανοποδάτον* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 475.

παρδιαβάζω, βλ. *παραδιαβάζω*.

παρδιάβασις η, βλ. *παραδιάβασις -ση*.

παρδίο, επιφ.

Από το ιταλ. *perdio* (<*per Dio*)· βλ. Kahane, Sprache 623.

Μα το Θεό: *Είπα και αποκρίθηκα τον λογισμόν μου εισμίον* | *ότι «θωρώ κι εγήρασα και δεν μπορώ, παρδίο,* | *και 'χάσα το ηγεμονικόν τό είχα εις την νιότην...»* Γεωργηλ., Θαν. 465.

παρδίτης ο, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 181, 191, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 263, 284.

Από το ουσ. *πάρδος* και την κατάλ. *-ίτης* (Για την κατάλ. βλ. Georgac., The *-ιτσ*-suffixes πολλ.). Πβ. τοπων. *Παρντίτσια* στη Ρόδο (Georgac., ό.π. 111).

Πάρδος (θωπευτ.)· (εδώ πιθ.) «γατούλης» (ως κύρ. όν.· για τη σημασ. πβ. Δεινάκις, Αθ. 33, 1921, 212 και Andr., Lex., λ. *πάρδος*): *Βλέπω, περιεργάζομαι και γάτον είχ' η γραία,* | *κι είχε την τρίχα κόκκινην και την ορά μακρέα·* | *η γραία του 'χε όνομα Παρδίτση να τον κράζει* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 261.

παρδοκυνηγός ο.

Από τα ουσ. *πάρδος* και *κυνηγός*.

Κυνηγετικός πάρδος (βλ. ά.): *Δέδωκε μεν ο στρατηγός ...* (παραλ. 4 στ.) *δώδεκα παρδοκυνηγούς λίαν δοκιμοτάτους,* | *... ιέρακας ...* | *... και φάλκονας ωσαύτως* Διγ. (Trapp) Gr. 1855.

πάρδος ο, Σπαν. Ο 171, Διγ. (Trapp) Gr. 3395, Διγ. Ζ 1353, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1073, 1653, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 22, 858, 863, 870, 887, 1023, 1029, 1032, 1037, Αχιλλ. L 495, 996, Αχιλλ. (Smith) N 781, 1398, Αχιλλ. (Smith) O 435, 525, 560, Λέοντ., Αίν. I 262, Φυσιολ. (Legr.) 906, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 262, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 445, Νεκρ. βασιλ. 43, Αλεξ. 2182, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 12[22], Δεφ., Λόγ. 514, Θρ. Μιχ. 546, Διγ. Άνδρ. 343[16], 361[18], Διγ. Ο 1268, 2085, κ.α.· *πάρσος*, Διήγ. Αλ. G 272[12], 28831. — Πβ. και *παρδίτης*.

Το μτγν. ουσ. *πάρδος*. Ο τ. με μεταβολή του *-ρδ-* σε *-ρσ-* (πβ. Psalt., Gramm. 97)· πβ. και ρωσ. *bars*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex.).

Ονομασία που μπορεί να αποδίδεται σε διάφορα μεγαλόσωμα αιλουροειδή, όπως τον πάνθηρα, τη λεοπάρδαλη, το τσιτάχ ή ακόμη και το λύγκα (Για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Nicholas-Baloglou, An Entertaining Tale of Quadrupeds 45-51· για το κυνήγι με πάρδους βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 398, 413-4): *λέοντες πεντακόσιους και πάρσους χίλιους τετρακόσιους* Διήγ. Αλ. G 282[35]· *Το δε παιδίον τας φωνάς ως ήκουσεν, ευθέως* | *ως λέων εβριμήσατο, ως πάρδος συνεσφίχθη* Διγ. Ζ 1425· *δέδωκε* (ενν. *ο στρατηγός*) *χαρίσματα τω θαυμαστώ Ακρίτη* (παραλ. 3 στ.) *ιέρακας καν δώδεκα μουτάτους ...,* | *δώδεκα πάρδους διαλεκτούς, δοκιμασμένους πάνυ* Διγ. Ζ 2221· *Πάρδος και λεοντόπαρδος ήλθασιν εις το μέσον* | *και είς τον άλλον έλεγεν: «Εγώ είμαι ο καλλίων»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 860· (μεταφ., προκ. για ανθρώπους, και ως προσηγορία τους· βλ. *ονομάζω* 3α): *Αυθέντη Αλέξανδρε, εις την όρασιν του Δανιήλ του προφήτου είδαμεν και λέγει ότι ... της Δύσης τα βασίλεια ονομάζονται πάρδοι και του Νότου ονομάζονται λέοντες και της Ανατολής το κριάριν το δικέρατον* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 187[20].

παρδοφημισμένος, μτχ. επίθ.· *παρδοφουμισμένος*.

Από το ουσ. *πάρδος* και τη μτχ. παρκ. του *φημίζω*.

Φημισμένος για την ταχύτητα και τη δύναμή του όπως ο *πάρδος* (βλ. ά.· πβ. επίσης και Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 869-75 και Nicholas-Baloglou, An Entertaining Tale of Quadrupeds 366): *... εκτίστη ο Άγιος Μάρκος.| Τα τέσσερα άλογα έφριξα της Πόλης καμωμένα,| εκείνα τα παράξενα τα 'μορφοκαμωμένα,| πώς στέκονται απανωθεός στην πόρταν φορτωμένα| και φαίνεται σε πιλαλούν τα παρδοφουμισμένα* Βεν. 20.

παρεγγυώ.

Το αρχ. *παρεγγυάω.*

I. Ενεργ. **1)** Διατάσσω, παραγγέλλω: Ψευδο-Σφρ. 464[19]. **2)** Ζητώ, απαιτώ: *Καταστρέψαντος τοίνυν τον βίον του ανδρός εγέννησεν η γυνή παιδία δύο, άρρεν και θήλυ, ά και ανατραφέντα εύρον το πατρικόν διάταγμα και ήτει θάτερον, ήτοι παρηγγύα το μεν τα ί, το δε θήλυ τα σ'* Rechenb. (Vog.) 91[5].

II. (Μέσ.) απευθύνω παραίνεση: *διά του παρόντος μου γράμματος παρεγγυώμαι πάσι τοις εν Χριστώ αδελφοίς ... τοις δεξαμένοις παρ' ημών εντολάς αποκήρυκτον εντελλομένας αυτόν* (ενν. *τον ημέτερον μαθητήν Αναστάσιον*) *έχειν, νυν δε κοινώς άπαντας αντιβολώ υποδοχής ... αξιώσατε* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 232[27].

παρεδαρμός ο, βλ. *παραδαρμός.*

πάρεδρος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πάρεδρος.* Η λ. και σήμ. ως ουσ. με διαφορ. σημασ.

(Προκ. για τη σοφία του Θεού) που έχει τιμητική θέση (βλ. Lampe, Lex., στη λ. σημασ. 2): *δώη δ' αυτώ* (ενν. *τω Καλλινίκω*) *ο των όλων Θεός επίτευξιν των ποθουμένων και της παρέδρου ποτέ και κρείττονος σοφίας την χάριν καρπώσασθαι* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 233[29].

παρέδω, επίρρ., βλ. *παραδώ.*

παρεθύρι, παρεθύριν το, βλ. *παραθύριον.*

παρεθυρίτσι το, βλ. *παραθυρίτσι.*

παρεθυρόπουλον το, βλ. *παραθυρόπουλο.*

παρεία· *παρείαν,* Ιερακοσ. 367[13], εσφαλμ. γρ. αντί *ρυπαρίαν·* διορθώσ. — Βλ. *ρυπαρία.*

παρειά (I) η, Διγ. Ζ 2795 (έκδ. *παρείας*), Ερμον. Χ 366, Αλφ. 21[35].

Το αρχ. ουσ. *παρειά.* Η λ. και σήμ. λόγ.

Μάγουλο: Καλλίμ. 267, Διγ. (Trapp) Gr. 2365.

παρειά (II)· *παρειάν,* Χρον. Τόκκων 1529, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *παριάν·* διορθώσ. (λιγότερο πιθ. διόρθωση σε *παρρησίαν·* ο Τωμ., Αθ. 76, 1976-77, 366 πρότ. *παρέαν*). — Βλ. *παρία.*

παρεικάζω, Λίβ. P 243, 998, Λίβ. Sc. 1278, Λίβ. Esc. 486, 2409, Κορων., Μπούας 55.

Το αρχ. *παρεικάζω.*

1α) Παρομοιάζω, συγκρίνω: *διατί τον Κύριον εν τοις θηρίοις παρεικάζεις;* Φυσιολ. (Zur.) XXXIII 2[31-2]· *ρόδον της πανευθαλούς πάνυ μεμυρισμένον| τας παρείας παρείκαζε στιλβούσας το παράπαν* Διγ. Ζ 2795· *αν εις το κυκλογύρισμαν προσώπου της πολλάκις| ήθελες βάλλειν οφθαλμόν, έβλεπες το κορμίν της,| παρείκαζες ανθόμοιον τον κύκλον της σελήνης* (παραλ. 1 στ.) *ως προς την στρογγυλότηταν της κόρης του προσώπου* Λίβ. N 2113· **β)** παραβάλλω αλληγορικά: *Τούτω γουν παρεικάζει την αγίαν ανάστασιν του Κυρίου* Φυσιολ. Β 2[17]. **2)** Θεωρώ: *πράγμα που το 'ποικεν ήτονε να θαυμάζουν* (ενν. *οι Τουδέσκοι*)*| και Ρώμης άλλον Καίσαρα κείνον* (ενν. *τον σινιόρ Μερκούριον*) *να παρεικάζουν* Κορων., Μπούας 97.

παρεισάγω.

Το αρχ. *παρεισάγω.*

I. (Ενεργ.) παρουσιάζω: *ο Άρης παρεισάγεται διά Θεός, οπού λέσιν πως ήτον πολεμιστής και ζηλωτής και επεθύμα θρέμματα και άλλα τίποτες* Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 105[38].

II. (Μέσ.) εισχωρώ: *κόσμος, ως οίδας, έτερος ητοίμασται και κρίσις* (παραλ. 17 στ.), *ου ψεύδος παρεισάγεται, δόλος ουκ έχει χώραν* Γλυκά, Στ. 415.

παρείσακτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *παρείσακτος.* Η λ. και σήμ.

Που δεν ανήκει επίσημα ή κανονικά σε μια συγκεκριμένη ομάδα και προέρχεται από αλλού, ξένος: *άρας* (ενν. *ο σουλτάν Σελίμης*) *εκ των Σκυθών του χάνη και τους ιδίους της πόρτας αυτού και ετέρους παρεισάκτους επορεύθη* Έκθ. χρον. 50[15].

παρεισκυκλώ.

Το μτγν. *παρεισκυκλέω.*

Παρεμβάλλω: *πάντα δοκεί μοι περιττόν παρεισκυκλείν τω Λόγω* Γλυκά, Αναγ. 121.

παρεκαλ-, βλ. *παρακαλ-.*

παρεκάτου, παρεκάτω, επιρρ., βλ. *παρακάτω.*

παρεκβαίνω· αόρ. *επαραξέβηκα· επαρεξέβηκα· παρεξέβηκα.*

Το αρχ. *παρεκβαίνω.* Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1)** Παραβαίνω: Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1127. **2)** Κατευοδώνω: *αν έρχονται ξένοι εις το σπίτι τους τίμιοι άνθρωποι να τους βλέπωσι, ας τους προσηκώνονται, ας τους αποσκεπάζονται, ας τους παρεκβαίνωσι κατά τους ανθρώπους* Βησσ., Επιστ. 26[4].

Β' Αμτβ. **1)** Απομακρύνομαι: *Μικρόν επαρεξέβηκεν ο Βέλθανδρος και βλέπει ...* Βέλθ. 473· (μεταφ.): *Και εσύ επαραξέβηκες από τους συγγενούς σου* Διγ. (Αλεξ. Στ.)

Esc. 267. **2)** Παραβαίνω, καταπατώ: *Μη παρεκβεί κανείς από τον λόγον* Καλλίμ. 886. **3)** Παρεκτρέπομαι, λοξοδρομώ: *ως νέος παρεξέβηκα κι ως άνθρωπος οργίσθην* Αναγν., Στ. πολιτ. 11.

παρεκβάλλω, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 793, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Μ 783, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Σ 795.

Το μτγν. *παρεκβάλλω*. Πβ. *παρεγβάλλω* και *παρεβγάλλω* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Παρασύρω, παραπλανώ: *πώς σε παρεξέβαλεν η χατζιροφαγούσα | και αρνήθης και την πίστιν σου και όλην σου την Συρίαν;* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 269. **2)** Σταχυολογώ και συμπιλώ: *αναγινώσκοντες αεί λόγου παιδείας χάριν, | παρεξεβάλομεν αυτήν διήγησιν του Αχιλλέως | και μετεβάλομεν αυτήν εις σαφεστέραν ρήσιν* Αχιλλ. (Smith) N 1907. **3)** Κατευοδώνω: *πώς τον παρεξέβαλα και μετά πόσων δώρων, | πολλά είναι πολαφήγητα και ουκ ημπορώ του λέγειν* Λίβ. N 1842. **4)** Παραγκωνίζω, απομακρύνω: *εις ό έχει προάστειον, μακρότερον των άλλων, | προς ολιγούτσικον καιρόν εκεί τον αποστέλλει, | μηχανικώς και τούτο γαρ να μως τον παρεκβάλλει* Προδρ. (Eideneier) IV 536.

παρεκβατικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *παρεκβατικώς* (TLG).

Κάνοντας παρέκβαση, ξεφεύγοντας από το κύριο θέμα: *ταύτα είπομεν παρεκβατικότερον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 77.

παρέκει, επίρρ., Γλυκά, Στ. 281, Σαχλ. Β΄ (Wagn.) PM 376, Λίβ. P 246, Λίβ. Esc. 573, Πικατ. 267, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 104[12], 113[4], Εκατόλ. Μ 8, Πανώρ. Β΄ 544, Γ΄ 205, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 569[13], Πιστ. βοσκ. III 6, 404, IV 8, 69, V 4, 100, V 5, 211, V 6, 8, Ιστ. Βλαχ. 933, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 677, 706, 1820, Δ΄ 752, 1438, Στάθ. (Martini) Β΄ 43, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 81[r], Ροδολ. (Αποσκ.) Γ΄ 358, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [1119], [1171], Δ΄ [1295], Ε΄ [944], Φορτουν. (Vinc.) Β΄ 176, Γ΄ 557, Ροδινός (Βαλ.) 69, 188, 214, Προσκυν. Κουτλ. 156 81[22]· *παρεκεί,* Λόγ. παρηγ. L 143, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 841[13].

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *εκεί* με αναβιβ. του τόνου. Ο τ. στον Ησύχ. (TLG). Η λ. το 12. αι. (TLG) και σήμ.

1α) (Τοπ.) πιο πέρα, παραπέρα: *Μη, μη, να ζήσεις, άφησ' με, μηδέ με κριματίζεις. | Άμε παρέκει κι άση με. Δε θέλω να μου 'γγίζεις* Πανώρ. Γ΄ 338· *Παρέκει, μη μου απλώνεις | με τα σκατά σου, βρομερέ, να μη με αναμουρδώνεις* Φορτουν. (Vinc.) Δ΄ 19· έκφρ. *στα παρέκει* = παραπέρα, μακριά: *στα παρέκει, μη σε δώσω δέκα κλότσους, κακέ σπανέ και παράσημε* Σπανός (Eideneier) Α 42· φρ. *ρίπτω παρέκει* = (προκ. για αισθήματα κλπ.) αποβάλλω: *εγώ δ' εκ πείνας ρίψας μου την εντροπήν παρέκει* Προδρ. (Eideneier) III 170 χφ P κριτ. υπ.· **β)** (με γεν., σε θέση πρόθ.) πιο πέρα από: *Στήσον τον Χριστόν και τους μαθητάς κατά πρόσωπον του τάφου του Λαζάρου παρέκει* Μυστ. 50. **2)** (Ποσ.) πλέον: *έβρασεν η καρδία μου, παρέκει ουδέν βαστάζω* Γλυκά, Στ. 286.

Με άρθρο ως επίθ. = **α)** που βρίσκεται πιο πέρα: *Ήμην εις τούτο και εις αυτό και εις το άλλον το παρέκει* Λίβ. P 325· **β)** που απομένει, υπόλοιπος: *ου θέλω … | …, μένειν του λοιπού και του παρέκει χρόνον* Καλλίμ. 53.

παρεκείθεν, επίρρ.· *παρακείθεν.*

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *εκείθεν*. Τ. *παρεκείθε* στο Somav. (λ. *παρεκεί*). Τ. *παρατσέίθε* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.).

Πιο εκεί, πιο πέρα: *δεν κατέχω πώς όντα το* (ενν. *το λαξούνι*) *πέτα* (ενν. *ο Μυρτήνος*) *| σέρνεται* (ενν. *ο Νικάνδρος*) *παρακείθεν κι εις τα ρούχα | μόνον τον είχε φτιάξει* Πιστ. βοσκ. IV 3, 253· *έστοντας να πάγει παρακείθεν ολίγον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιδ΄ 35.

παρεκιάρω.

Από το βενετ. *parechiar* (Boerio) - παλαιοτ. ιταλ. *parecchiare* (Battaglia).

Ετοιμάζω: *Μούστρουχε, πλιο μην καρτερείς, μα πάμε, σαν τοκάρει, | και δείπνο ακριβότατο άμε να παρεκιάρεις* Κατζ. Ε΄ 244.

παρεκκλησιάρχης ο· *παρακκλησιάρχης,* Προδρ. (Eideneier) IV 65 χφ P κριτ. υπ.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *εκκλησιάρχης*. Ο τ. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Xen. 11[29]). Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Act. Lavr. I 63[5]· βλ. και Βαγιακ., ΑΘ. 63, 1959, 211) και στο Du Cange, λ. *εκκλησιάρχης*.

Βοηθός ή αντικαταστάτης του εκκλησιάρχη (Για τη σημασ. βλ. Κοραή, Ατ. Α΄ 233 και Βαγιακ., ό.π.): *εκείνος ένι πρωτοπαπάς και συ παρεκκλησιάρχης* Προδρ. (Eideneier) IV 64.

παρεκκλησίδιον το· *παρακκλησίδιον,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1133, 1921, 1923.

Από το ουσ. *παρεκκλήσιον* και την κατάλ. *-ίδιον*.

Μικρό παρεκκλήσι: *Εκεί δε υποκάτωθεν ευρίσκετ' εκκλησία | με τούρλα, παραθύρια και με παρακκλησίδια* Προσκυν. Ιβ. 845 295.

παρεκκλήσιον το, Ιστ. πολιτ. 29[19], Ιστ. πατρ. 83[3], 198[19], Προσκυν. ά 112[6-7], 115[5]· *παρακκλήσι,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 192, 750, 1624 κ.α.· *παρακκλήσιν,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 71, 1025, 1180, Προσκυν. Κουτλ. 390 132[25] κ.α.· *παρακκλήσιον,* Hagia Sophia ψ 617[21], Έκθ. χρον. 19[23], Προσκυν. Ιβ. 535 278, Αρσ., Κόπ. διατρ. 383, Παϊσ., Ιστ. Σινά 698, Προσκυν. Κουτλ. 390 126[12], Προσκυν. ά 127[9], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 227 κ.α.· *παρεκκλήσι,* Ιστ. πατρ. 122[10].

Από την πρόθ. *παρά*, το ουσ. *εκκλησία* και την κατάλ. *-ιον*. Ο τ. *παρακκλήσι* και σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α΄ 293, λ. *παρακλήσ'*). Ο τ. *παρακκλήσιν* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *παρεκκλήσιν*). Ο τ. *παρεκκλήσι* και σήμ. Η λ. στο Meursius.

α) Εκκλησάκι κοντά σε μεγάλη εκκλησία, παρεκκλήσι: *έτσι το έβαλαν εις ένα από τα παρεκκλήσια της Παμμακαρίστου* Ιστ. πατρ. 121[19]· **β)** εξοχικό εκκλησάκι,

ξωκκλήσι: *εφούσκωσεν η θάλασσα … και επήρεν ερημοτοίχια και παρακκλήσια* Διήγ. εκρ. Θήρ. 110[9]· *Είδα τινάς ιερείς, οπού υπήγαν να λειτουργήσουν εισέ παρακκλήσιον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 254.

παρεκκλίνω.

Το αρχ. *παρεκκλίνω*. Η λ. και σήμ.

Εκτρέπομαι, βγαίνω από την πορεία μου: Προδρ. (Eideneier) II 15.

παρεκσυσπασμένος, μτχ. επίθ.· *παρεξυπασμένος*, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 109 κριτ. υπ. (χφ *παρεξιππασμ-*).

Από την πρόθ. *παρά* και τη μτχ. παρκ. του *εκσυσπώ*. Ο τ. αναλογ. με τη μτχ. παρκ. του *εξυπάζω*.

(Πιθ.) που τρέμει, που ταράζεται υπερβολικά (διαφορ. ερμηνεία η Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 402]): *εγείρου, κακομούσουρε* (ενν. *χήνα*) *και παρεκσυσπασμένη* (έκδ. *παρεξυσπ-*)| *χορδομουσούνα, τσαπερού, φύγε από τον γάμον* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 109.

παρεκτείνω.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Παρατείνω, αναβάλλω: *ποίσε τό θέλεις σύντομον μηδέ το παρεκτείνεις* Καλλίμ. 1282.

παρεκτός, επίρρ., Ασσίζ. 352[30], Λίβ. P 95, 952, 2558, 2674, 2836, Λίβ. Sc. 597, 3095, Λίβ. (Lamb.) N 114, 251, 818, Λίβ. (Αγαπητός) 16· *πάρεκτος*, Λίβ. Esc. 95, 206, 956, 1704, 2313, 4253.

Το μτγν. επίρρ. *παρεκτός*. Η λ. και σήμ.

1α) Έξω: *Η γουν καυχίτσα παρεκτός κράξασα τους ευνούχους*| *και κατά μόνας αγαγών, ταύτα προς τούτους λέγει* Καλλίμ. 2210· **β)** (με γεν., σε θέση πρόθ.) **β[1])** έξω από: *παρεκτός του ηλιακού φισκίνα ήτον κτισμένη* Λίβ. (Lamb.) N 367· **β[2])** (μεταφ.) χωρίς: *δειλόν τον κρίνω, οπού σκοπεί το τέλος των πραγμάτων*| *και δίχα λόγον κρίνω τον και παρεκτός ανδρείας* Λίβ. P 669. **2)** Πέρα, μακριά: *σύσελλον τον επέταξα παρέξω από το φαρίν του*| *εκείτον εκείνος παρεκτός, εκείθεν το άλογόν του* Λίβ. Sc. 1214.

Φρ. 1) *Θέτω παρεκτός* = αφήνω, παρατώ: *τα πάντα παρεκτός θες, τας φωνάς, τον θρήνον,*| *τας ερωτήσεις τας πολλάς άφες, τας αφηγήσεις* Λίβ. Sc. 2624. **2)** *Ρίπτω παρεκτός* = (α) (προκ. για ρούχο) βγάζω, απεκδύομαι: *το ράσον ρίπτει παρεκτός, με το τζιμπούνι στέκει* Βυζ. Ιλιάδ. 615· (β) (γενικά) διώχνω από τη σκέψη μου: *άφες τα πάντα, παρεκτός ρίψε τα, πέτασέ τα* Λίβ. N 3677· (γ) (προκ. για συναίσθημα) αποβάλλω: *ως εκατέμαθεν το αληθές η κόρη,*| *τρέχει συντόμως, έδραμεν και παρεκτός τον φόβον*| *ρίπτει* (έκδ. *πίπτει*· διορθώσ.) *και λέγει απότολμα της κόρης Πλάτζια-Φλώρες* Φλώρ. 1645.

παρεκφεύγω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *εκφεύγω*. Η λ. στον Ευστ. (TLG).

Διαφεύγω: *το μέλλον γαρ παρεκφυγείν ο χρόνος ουκ αφήνει* Καλλίμ. 1273.

παρελαύνω.

Το αρχ. *παρελαύνω*. Η λ. και σήμ.

Προχωρώ (σ' έναν δρόμο)· (εδώ σε μεταφ.): *Παρελάσαμεν γαρ λίαν*| *τρίβου γαρ πολλοίς αγνώστου,*| *είτα γαρ προς την πλατείαν*| *του Ομήρου στράταν, λέγω,*| *έλθωμεν το κατ' ευθείαν* Ερμον. Z 25.

παρέλευσις η, Σπαν. P 225, Διάτ. Κυπρ. 513[17], Λίβ. Sc. 1377· *παράλευσις*, Αχιλλ. (Smith) O 49.

Το μτγν. ουσ. *παρέλευσις* (TLG· για τη λ. βλ. και Κόντος, Αθ. 21, 1909, 415). Η λ. στον τ. *παρέλευση* και σήμ.

1) Πέρασμα, πάροδος του χρόνου: *μετά την παρέλευσιν των δύο χρόνων, φίλε,*| *της μοίρας μου το άστατον κατάδικά μου εκλώσθη* Λίβ. N 2210· *Μετά δε την παρέλευσιν των ημερών εκείνων*| *ήλθε το πλήθος εις αυτόν* (ενν. *το βασιλέα*) *πάλιν κι επαρακάλει* Κομν., Διδασκ. Δ 275. **2)** Θάνατος: *καθώς ο εμφανούμενος ισασμός ετέθη μετά την αυτού Γραίκου αρχιεπισκόπου παρέλευσιν, διαφέρωσιν αυτά εις την ζωήν αυτού* Διάτ. Κυπρ. 512[16].

παρεμβάλλω.

Το αρχ. *παρεμβάλλω*. Η λ. και σήμ.

Στρατοπεδεύω· στέκομαι φρουρός: *Μη κλίνεις όμως κεφαλήν, μη φοβηθείς κατά τι,*| *παρεμβαλεί γαρ άγγελος κύκλω σου του Κυρίου,*| *ρυόμενος εκ πειρασμών και σώον σε φυλάττων* Γλυκά, Στ. 338.

παρεμβολή η, Βίος Αλ. 116, 4418, Δούκ. 81[8, 10], 357[3]· *παραβολή*.

Το αρχ. *παρεμβολή*. Ο τ. από απλουστευτική τάση. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

1α) Στρατόπεδο: *αναχωρήσαντες πάλιν εκ των εκείσε,*| *ανήχθημεν εις έτερον τόπον· ος παραυτίκα*| *εκέλευσα παρεμβολήν εν τούτω γεγονέναι,*| *καθοπλισθήναι δ' άπαντα τα πλήθη στρατευμάτων* Βίος Αλ. 4260· *απήλθομεν εις τόπον,*| *εν ώ πηγή κατέρρεε κρατίστη και πλουσία·*| *εκεί δε την παρεμβολήν εκέλευσα γενέσθαι,*| *ορύξαι τάφρους σκόλοπας κύκλω ταύτης ταχίστως,*| *όπως εμά στρατεύματα καλώς αναπαυθώσι* Βίος Αλ. 4232· *είτα παραθαλάσσιον τόπον καταλαβόντες,*| *παρεμβολήν δε και σκηνήν εκείσε διαθέντες*| *εις νήσον ήλθομεν τινά μετά των πλοιαρίων* Βίος Αλ. 4333· **β)** κατάλυμα εκστρατείας: *Εκείνος μεν* (ενν. *ο αμιράς*) *εξελθών της τριήρεως εισήλθεν εις τας σκηνάς ήτοι παρεμβολάς τας αυτώ προετοιμασθείσας* Ψευδο-Σφρ. 250[29]· *αριστήσαντες ήμεν καθήμενοι εν τη παρεμβολή, ήτοι σκηνή του αυθέντου ημών συνομιλούντες περί πολλών* Ψευδο-Σφρ. 280[29]· **γ)** καταυλισμός των Ισραηλιτών στην Π.Δ. (πβ. Αρ. ιβ' 15: *αφορισθήτω επτά ημέρας έξω της παρεμβολής*): *Θέλοντας … να καθαρίσει ο ιερεύς τον λεπρόν, έκανε θυσίας διά ταύτον, έπειτα τον έβγαζεν έξω από την παραβολήν χωριστά και μακράν από τους άλλους επτά ημέρας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 62. **2)** Ομάδα στρατιωτών, φάλαγγα: *έτεροι πεζοί την πορείαν μυριαρίθ-*

μους παρεμβολάς στοιχήσαντες θέουσιν, ουκ άλλο οι πλέονες αλλ' ή ρόπαλον ταις εκάστου χερσί Δούκ. 177[5]· *το καθ' ημέραν ηθροίζοντο* (ενν. *οι Βλάχοι*) *και παρεμβολή κραταιά εγένετο* Δούκ. 253[1].

παρέμνοστος, επίθ., βλ. *παρεύνοστος.*

παρεμπαίνω.

Από την πρόθ. *παρά* και το *εμπαίνω* (βλ. *μπαίνω*).

Εισέρχομαι, μπαίνω με ορμή (σε κάπ. χώρο): *αν ουκ ανοίξεις θύραν μου ποθέν της ευσπλαγχνίας*| *και γένομαι εξωχείμαστος, φοβούμαι μη παρέμπω*| *και φάγω και τα ακίνητα* Προδρ. (Eideneier) II 99.

παρεμποδίζω, Διγ. Ζ 946, Δούκ. 133[26].

Το μτγν. *παρεμποδίζω.* Η λ. και σήμ.

Εμποδίζω, προβάλλω εμπόδια: *Πώς τούτο κατετόλμησας, δεινότατον θηρίον,*| *και παρεμπόδισας οδόν ερωτικής φιλίας;* Διγ. (Trapp) Gr. 705.

παρεμπόδισις η.

Από το *παρεμποδίζω* και την κατάλ. *-σις.* Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ. στον τ. *παρεμπόδιση.*

Εμπόδιο: *Τας επιπολής γινομένας εν τοις οφθαλμοίς των ιεράκων παρεμποδίσεις εις το οράν οι μεν νεφέλας καλούσιν οι δε λευκώματα* Ιερακοσ. 393[10].

παρεμπρός, επίρρ., Λίβ. Ν 1442, Χρον. Τόκκων 2106, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 22[r], 42[r], 76[r], 118[r], 132[v], 141[r], 156[r], 228[r], Σουμμ., Ρεμπελ. 168, 191, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 173, Προσκυν. ά 114[27], 121[10], 127[5], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 390· *παραμπρό,* Ροδολ. (Αποσκ.) Β΄ 102· *παραμπρός,* Ασσίζ. 189, Λίβ. Esc. 1598, Μαχ. 416[35], 448[16], 462[13], 642[6], Τριβ., Ρε 221, Πορτολ. Α 116[7], Χρον. σουλτ. 58[26], 108[27], 136[6], Αλφ. 14[51], Πανώρ. Β΄ 545, Έ 97, Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Ά 80, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 552, Δ΄ 427, Πιστ. βοσκ. I 4, 151, II 5, 247, Σουμμ., Ρεμπελ. 159, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 44[29], 65[30], 127[16], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 2114, Έ 417, Θυσ.[2] 124, Στάθ. (Martini) Ιντ. Β΄ 31, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [393], [824], Δ΄ [464], Φορτουν. (Vinc.) Γ΄ 700, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 82, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 332[24] κ.α.· *παρομπρός,* Καλλίμ. 1236, Λίβ. Ρ 1489, Χριστ. διδασκ. 481.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *εμπρός.* Ο τ. *παραμπρός* στο Meursius, σε έγγρ. του 17. αι. (Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 14, 1983, 97) και σήμ. Ο τ. *παρομπρός* στο Βλάχ. Τ. *παραομπρός* σε επιστ. του 15. αι. (Manouss., Θησαυρ. 13, 1976, 18, 37). Η λ. στο Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) 76.

1) (Τοπ.) πιο μπροστά, πιο πέρα, παρακάτω: *επροφητεύσαντον οι μάντεις τον* (ενν. *του Σέσωστρι*) *πως δεν τον συμφέρει να παγαίνει παρεμπρός, αλλά να στραφεί οπίσω* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 237· *γυρεύγοντας να βρω δροσάν ήσωσα σ' ένα πρίνο*| *και παραμπρός μου εφάνιστη κουτσουναράκι εκτύπα*·| *σιμώνω, βρίσκω το νερό στου χαρακιού την τρύπα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 895· *οπίσω να στραφούμε,*| *μηδέν υπάμε παραμπρός, μήπως εκεί χαθούμε* Αλεξ. 1640· *όποιος άνθρωπος θέλει να υπάγει εις*

την άκραν της γης, έως εδώ να έλθει και παρεμπρός να μην υπάγει Βίος Αλ.[2] 111. **2)** (Προκ. για κείμενο) παρακάτω, στη συνέχεια: *Θέλεις ακούσει παρεμπρός το κάμωμα το πλέον,*| *οπού εγίνετον αυτού σύντομα, εις την ώραν* Χρον. Τόκκων 2854· *εβασίλευσαν βασιλείς εξηνταπέντε τους οποίους θέλω τους γράψει εδώ παρεμπρός συνοπτικά έναν και έναν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 307[r]· *απ' αυτηνών* (ενν. *του Σηθ και της Ασουάμ*) *την γέννησιν εγεννήθη η Θεοτόκος, … ώσπερ θέλετε ηκούσει εδώ παρεμπρός εις τούτο το βιβλίον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 83[v]. **3)** (Χρον., προκ. για το μέλλον) **α)** στο εξής, από τώρα και πέρα: *διά οτόσο να ποίσεις με την βουλήν σου αρέσκει μου, και στερεώννω το και γω και τώρα και παραμπρός* Μαχ. 372[4]· *ως γοιον επορεύγεσθε παραπίσω, θέλετε διαβαίννειν και παραμπρός* Μαχ. 354[11]· *έχω την πρικαμένη*| *ζωή μου από πολύν καιρό ως εδεπά φερμένη*·| *κι εις τέτοιο τρόπο να περνά πάλι την είχ' αφήσει,*| *ανέναι κι ήθελα μπορεί πλια παραμπρός να ζήσει* Πανώρ. Γ΄ 586· *Τύχη μου, αν αποφάσισες να θες να μου γυρίσεις*| *το πρόσωπό σου, παραμπρός να ζήσω μη μ' αφήσεις* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ΄ 24· **β)** αργότερα, κατόπιν, ύστερα: *Τώρα σώπασε, σπουδάζω να υπαγαίνω,*| *και παρεμπρός να σε το πω, τώρα μη με αναγκάσεις* Λίβ. Sc. 480· *Τό επιθύμας έμαθες· τώρα ας αναπαυθούμεν*| *και παραμπρός καιρός έναι και πάλι να μιλούμεν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2806. **4)** (Χρον., προκ. για το παρελθόν) πρωτύτερα, προηγουμένως, στο παρελθόν, από πριν: *αν την βουλήν σου παραμπρός είχες μου φανερώσει,*| *από καιρόν οχ την έγνοι' αυτήν είχα σ' ελευθερώσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [969]· *δε μπορεί κανείς σωστή χαρά να πάρει*| *δίχως να γνώσει παραμπρός πρίκες πολλές και βάρη* Πανώρ. Πρόλ. 86· *Α θε να 'ρθεις ακλούθα μου, να μπεις κι εσύ στον κόπο,*| *μην έρθει άλλος παραμπρός και πάρει σου τον τόπο* Φορτουν. (Vinc.) Γ΄ 580· *Αγροίκα τώρα το λοιπόν, καθώς δασκαλεμένη,*| *την Ελισσέτα παραμπρός την έχω ερμηνεμένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [782]. **5)** (Ποσ.) περισσότερο, επιπλέον: *Αλήθεια λέσι, ο γνωστικός ντροπή 'ναι, α μεταγνώσει,*| *σφάλμαν ακόμη παραμπρός, το σφάλμα του α δε γνώσει* Ροδολ. (Αποσκ.) Β΄ 84· *αν ξετάξεις παραμπρός, θέλεις ιδεί πως 'γγίζουν,*| *με την φωνήν τ' Απόλλωνος, όλα και συμφωνίζουν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [1120]· (προκ. για λόγο, ομιλία): *Παραμπρός δεν εμάκρυνε* (ενν. *ο Καλόανδρος*) *το μίλημά του, διατί η Χρυσάνθη … εσυγχύσθη* Καλόανδρ. (Κεχ.) 407.

Φρ. 1) *Βάλλομαι παραμπρός* = (αυτο)προβάλλομαι: *ένι σουμπέρμπια της ψηλοσύνης, τουτέστι να θελήσει ο άνθρωπος πάντα να βάλλεται παραμπρός πασανού εις πάσα πράμα και εις πάσα τόπον* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 141. **2)** *Πηγαίνω παραμπρός/παρομπρός* = **α)** συνεχίζομαι, εξακολουθώ: *μην πάγει παραμπρός το σφάλμα το δικό σου*| *κι αν ήπεσες, παιδάκι μου, γείρου γοργό, σηκώσου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 1111· *Αφήτε τσι τες διαφορές και παραμπρός μην πάσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 937· **β)** συνεχίζω: *Ίντα τη θέλεις τη Φλουρού; Να πω για τη δουλειά μου*·| *μα πριν να πάγω παραμπρός, κατέχεις την καρδιά μου;* Στάθ. (Martini) Ά 174· *με τα τούτα δε μπορώ το λόγο να σφραγίσω*| *ούτε να πάγω παραμπρός, ούτε να παρατήσω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 296[22]· **γ)** (προκ. για φήμες) διαδίδομαι: *αν πάγει ο λόγος παραμπρός κι ο βασιλιός τ' ακούσει,*| *μεγάλες κακοριζικιές έχου να μας ευρούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 787· **δ)** προοδεύω, προκόβω: *να πηγαίνει παρομπρός και να προκόβει* Χριστ. διδασκ. 159· *Λέγεις να υπάς παρομπρός, να κλάψεις, να θρηνή-*

σεις,| να παραβλέπεις το κακόν και το καλόν να ποίσεις Αλφ. (Μπουμπ.) I 41· *εφοβάτον την ρήγαινα και τον κοντοστάβλην, ότι εθώρεν τας πράξες τους πώς πηγαίνουν παραμπρός, και έπλησσεν και έθελε να ποίσει τρόπον να παρκατεβεί η συντροφιά τους* Μαχ. 498[26]· **ε)** επεκτείνομαι, χειροτερεύω: *εγώ με όμοια βοτάνια ηξεύρω να το ιατρεύσω, να μην υπάγει το κακόν παραμπρός* Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 40[8].

(Με άρθρο ως ουσ.) *τα παρομπρός* = τα περασμένα, το παρελθόν: *Μπορείτε από τα παρομπρός που 'χετε γροικημένα| εσείς να τα λογιάσετε και μη ρωτάτε εμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 1499.

(Με άρθρο ως επίθ.) επόμενος, μελλοντικός: *Όσας πικρίας αν έπαθες τους παραπίσω χρόνους,| τους παραμπρός γλυκύτητας θέλεις τους απολαύσει* Λόγ. παρηγ. L 682.

παρεμπροσθά(ς), επίρρ., βλ. *παρεμπροστά.*

παρέμπροσθεν, επίρρ., Διγ. A 3868, Λίβ. Esc. 3002, Λίβ. N 2684, Σφρ., Χρον. (Maisano) 188[21], Διήγ. Αλ. E (Konst.) 45[14], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 44[14].

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *έμπροσθεν.* Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

1) (Τοπ.) πιο μπροστά, πιο πέρα, παρακάτω: *Έτι δε και παρέμπροσθεν απελθόντος αυτού, απήρε και την Κερασούντα και την Τραπεζούντα και άπασαν την περίχωρον αυτών δη των βασιλειών Τραπεζούντος* Σφρ., Χρον. (Maisano) 172[1]. **2)** (Χρον.) **α)** πριν, προηγουμένως, στο παρελθόν: *επαρακάλεσέ μας* (ενν. *η ηγουμένη Μακαρία*) *να κάμομεν την παρούσαν αυτής διαθήκην ..., με την οποίαν κόφτει και αφανίζει κάθε άλλην και άλλες που έχει παρέμπροσθεν ταύτης γινομένες* Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164· *επεί ο ειρηκώς ουκ εγνώσθη, ελογισάμεθα ψεύδος είναι, και διελθόντες παρέμπροσθεν μονάς πέντε ουδέν περί τούτου ηκούσαμεν* Ψευδο-Σφρ. 302[12]· **β)** στο μέλλον, στο εξής: *εάν ζούμεν και παρέμπροσθεν, θέλω τον γράψειν και συγγενή εις την πομπήν εκείνων, οπού να το κακίσουν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 130[3]. **3)** (Ποσ.) περαιτέρω, περισσότερο: *τίνος γλώσσα δυνηθεί παρέμπροσθεν λαλήσαι* Καλλίμ. 2428.

Με άρθρο ως ουσ. = τα μελλοντικά: *αν γαρ ουκ ήσαν αληθή τά εύρες παροπίσω,| άφες και τα παρέμπροσθεν, πράγμαν μηδέν πιστεύσεις* Λίβ. Sc. 1842.

παρεμπροστά, επίρρ.· *π α ρ α μ π ρ ο σ τ ά,* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 457[916]· *π α ρ ε μ π ρ ο σ θ ά,* Μπερτολδίνος 100· *π α ρ ε μ π ρ ο σ θ ά ς,* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 121, 154.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *εμπροστά.* Ο τ. *παραμπροστά* στο Du Cange και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.). Τ. *παρομπροσθά* στο Somav.

1) (Τοπ.) **α)** πιο μπροστά: *φαίνεταί τον* (ενν. *του Μωυσή*) *ο Θεός σαν ένας Άγγελος, και με μίαν φωνήν λέγουσαν, μη έλθεις παρεμπροσθάς να εγγίσεις ώδε* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 14· **β)** πιο πέρα, πιο μακριά: *Αφού λοιπόν εις τοιαύτην τάξιν και ειρηνικήν κατάστασιν έβαλε* (ενν. *ο Σουλτάν Σελίμης*) *τα πράγματα, ... έκρινε με τον νουν του να έλθει και παρεμπροσθάς, επιθυμώντας να βάλει και το θαυμαστόν και εξακουστόν Μισίρι εις την εξουσίαν του* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 392. **2)** (Προκ. για κείμενο) παρακάτω, στη συνέχεια: *ευρίσκεις δεξιά εκκλησίαν της Παναγίας, του Οικονόμου λεγομένης· την δε αιτίαν, διατί λέγεται ούτως, θέλομεν ειπεί παρεμπροσθάς* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 170. **3)** (Χρον.) προηγουμένως, πριν: *Ως τώρα εγώ εστάθηκα,*

μη θέλοντας να δώσω| πίστιν, στά μου δηγήθηκε παραμπροστά καμπόσο Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [970].

παρεμφερής, επίθ., Διγ. Z 3812, Βίος Αλ. 628.

Το μτγν. επίθ. *παρεμφερής.* Η λ. και σήμ.

Παρόμοιος: *Έτερα δ' όρνεα πολλά τω ποταμώ παρήσαν,| παρεμφερή των παρ' ημίν ορνέων των εν κόσμω* Βίος Αλ. 4290.

παρενόριος, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *ενόριος.*

Που είναι εκτός της δικαιοδοσίας μιας ενορίας: *Έτι δε και καθαιρέσεις αρχιερέων παραλόγως ποιούντα* (ενν. *τον πατριαρχεύσαντα Ιωάσαφ*) *... Ωσαύτως δε και παρενορίας πλείστας χειροτονήσεις* Ιστ. πατρ. 183[5].

παρενοχλώ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

(Προκ. για στρατιωτικές επιχειρήσεις) ενοχλώ με μικρές και αιφνίδιες επιθέσεις: *ούτος* (ενν. *ο Πέτρος Λεώσας ο δεσπότης*) *κατά των Ιωαννίνων ορμώμενος, τον Θωμάν παρηνώχλει και διελήστριζε και συνεχώς αυτόν εναπέκλειε* Ιστ. Ηπείρ. XV[6]· *έξωθεν γαρ περιεκύκλουν την πόλιν οι Αλβανίται, έσωθεν δε παρηνώχλουν κακώς τον γουλάν, κατά κράτος εις αυτόν επισπώμενοι και ρούα! ρούα! φωνάζοντες* Ιστ. Ηπείρ. XIX[2].

παρεντζάνα η.

Το παλαιότ. ιταλ. - βενετ. *parenzana* (Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *paranzana,* Boerio).

(Ναυτ.) πορεία, θαλάσσια διαδρομή: *Παρεντζάνα του Αργυρού. Ο Αργυρός με την Φαρναζία εβλέπεται εις την κάρτα του λεβάντη ιβέρ γρέγο· έναι μίλια εκατό* Πορτολ. A 230[22].

παρέντζο το, βλ. *παρέτζο.*

πάρεξ, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 430, Σφρ., Χρον. (Maisano) 96[13], 140[24], Σοφιαν., Γραμμ. 82, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 41[v], 72[r], 372[v], Κανον. διατ. B 996, Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 121, Ψευδο-Σφρ. 342[16, 29], 370[14], 474[5], Βακτ. αρχιερ. 149, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [703], Hagia Sophia v 556[9], ω 533[4], Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 113[40]· *π α ρ έ ξ,* Βίος Αλ.[2] 114, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 22[4], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 169.

Η αρχ. πρόθ. *πάρεξ-παρέξ.* Η λ. (απαρχαιωμένη) και σήμ.

I. (Ως πρόθ.) εκτός (από)· (με γεν.): Ψευδο-Σφρ. 366[1]· (με αιτιατ.): *όλα τα πράγματα τα έκανε μόνον με τον λόγον του* (ενν. *ο Θεός*) *πάρεξ τον άνθρωπον, οπού έπλασεν με τας χείρας του* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 31[r]· (με την πρόθ. *από* και αιτιατ.): *μη συμπλακείς εις την πολυλογίαν| και φθάσεις λόγον και ειπείς πάρεξ από το δίκαιον* Σπαν. (Μαυρ.) P 267.

II. Σύνδ. **1)** (Συγκρ.) παρά· (με βουλητική πρόταση): *κάλλιον να ζω άτιμος, πά-*

ρεξ να ορίζω τόσους στρατιώτας και να λάβω άδικον θάνατον Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 162[58]· κάλλιον να πονέσεις ολίγας ώρας πάρεξ να βασανίζεσαι όλην σου την ζωήν Αγάπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 234. **2)** (Αντιθ.) αλλά: *το ψαχνόν του είναι πολλά κακοχώνευτον και μη το τρώγεις* (ενν. *το κίτρον*) *μοναχόν παρέξ να είναι αρτυμένον με ζάχαρην* Αγάπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 213.

ΙΙΙ. Ως επίρρ. (σε αποφατικές προτάσεις για δήλ. περιορισμού, πβ. *παρά* Γ 1, *παρού* ΙΙ) παρά μόνο: *την ψυχήν άνθρωπος δεν δύναται να την ιδεί πάρεξ ο άγγελος οπού την εβγάνει από το κορμί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 28ᵛ· *εκεί οπού εγώ στέκομαι, άλλοι δεν ημπορούσι να σταθούν πάρεξ εγώ* Μπερτόλδος 32· *άλλη δύναμη δεν ημπόρειε να πολεμήσει την μεγάλην δύναμην του Τούρκου πάρεξ ο Θεός* Χρον. σουλτ. 88[28].

παρεξυπασμένος, μτχ. επίθ., βλ. *παρεκσυσπασμένος.*

παρέξω, επίρρ., Καλλίμ. 1098, 2206, Βέλθ. 60, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 273, Λίβ. P 1014, 1209, 2642, Λίβ. Sc. 73, 1213, 1285, 1312, Λίβ. Esc. 233, Λίβ. (Lamb.) N 216, 278, Λίβ. N 1050, Αχιλλ. L 691, 999, Αχιλλ. (Smith) N 1402, Βυζ. Ιλιάδ. 904, Προσκυν. Κουτλ. 390 147[34], Πτωχολ. A 196, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 154, Σοφιαν., Γραμμ. 81· *παρόξω,* Σουμμ., Ρεμπελ. 159.

Το μτγν. επίρρ. *παρέξω.* Τ. *παραέξω* σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.), όπου και τ. *παρέξου* και *παρέξ'.*

α) Πιο έξω, πιο πέρα: *Έβλεπα απεδώ τας Αρετάς, τους Μήνας απ' εκείθεν,| εδώ τα Ερωτιδόπουλα, παρέξω εκεί τα ζώδια* Λίβ. Esc. 1165· **β)** (με γεν., σε θέση πρόθ.) έξω από, πιο πέρα από: *παρέξω του λουτρού έκειτο η φλισκίνα* Βέλθ. 460· **γ)** (με πρoθ. *από, εκ*) πιο πέρα από: *μίλι επεριεξέβημαν παρέξω από του κάστρου* Λίβ. Esc. 3262· *σύσσελλον τον απέταξα παρέξω εκ το φαρίν του* Λίβ. Esc. 2318.

Με άρθρο ως επίθ. = που βρίσκεται πιο έξω, πιο πέρα: *ήμουν εις τούτο και εις αυτό και εις το άλλο το παρέξω* Λίβ. (Lamb.) N 469.

παρέξωθεν, επίρρ., Καλλίμ. 1240, 2219, Λίβ. N 1226.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *έξωθεν.* Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

α) Πιο έξω, παραέξω: *εις τέντα μια παρέξωθεν εις άκραν του φουσσάτου| εκάθετον ο Αχιλλεύς με τα γυναίκεια ρούχα* Βυζ. Ιλιάδ. 853· **β)** (με γεν., σε θέση πρόθ.) έξω από: *να έμπω εις το κάστρον σύντομα, διότι παρήγγειλάν με| να μη με φθάσει αυγερινός παρέξωθεν του κάστρου* Λίβ. Sc. 251.

Με άρθρο ως επίθ. = που βρίσκεται πιο έξω: *εν τω παρέξωθεν οικήματι εις το έδαφος της γης έναι ο λίθος οπού εκάθισεν ο άγγελος* Προσκυν. Λαύρ. 874 95[14].

πάρεον το.

Πιθ. σχετ. με το ισπ. *pareo* (Τσαντσάνογλου Κ., Ελλην. 24, 1971, 60), αν όχι από το ιταλ. *pari* (παλαιότ. *pare*) ή λατ. και προβηγκ. *par* (Τσαντσάνογλου Κ., αυτ., Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *pare* και *pari*, Meyer-Lübke, Rom. etym. Wört., λ. *par*) από αρχαϊστική διάθεση κατά ουσ. σε *-αιον* (λ.χ. *δίκαιον, τρόπαιον*).

Αρχοντικό προνόμιο, τίτλος ευγενείας (βλ. Τσαντσάνογλου Κ., αυτ.): *Χαρά σ' εσέ, κυρ γάδαρε, με την προτίμησίν σου| το πάρεον εκέρδισες και την τιμήν του κόσμου* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 387.

παρεπάνω, επίρρ., Ροδινός (Βαλ.) 84, 203· *παραπάνου,* Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 55· *παραπάνω,* Ερμον. Θ 62, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 301ʳ, Παΐσ., Ιστ. Σινά 131, Προσκυν. Ολυμπ. 177 89[13], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ 1587.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *επάνω.* Τ. *παρατάνου* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. *παραπάνω* και σήμ.

1) (Τοπ.) **α)** πιο πάνω, πιο ψηλά: *κείνος που τον ένοιξεν ούτως τον απεκρίθη·| «ήλθες καλώς, κοπίασον, ανάβα παραπάνω ...»* Λόγ. παρηγ. O 461· **β)** (σε θέση πρόθ.· εδώ μεταφ.) σε ιεραρχικά ανώτερη θέση: *Επεί ουν συ ουδέν έχεις άλλον τινά παρεπάνω σου να τον αρέσεις διά την ευμορφίαν σου, άρεσε τον Θεόν* Κεφάλ. παραιν. 121. **2)** (Προκ. για κείμενο) σε προηγούμενο σημείο, πιο πριν: *κάποιος Αλέξανδρος άλλος, όχι εκείνος οπού ελέγαμεν παραπάνω, ήλθεν κριτής εις την Καππαδοκίαν* Ροδινός (Βαλ.) 213. **3)** (Ποσ.) περισσότερο, επιπλέον: *η μία σου μνα σ' έκαμε παραπάνω δέκα μνας* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. ιθ΄ 16.

Με άρθρο ως επίθ. = **1)** Που στέκεται πιο ψηλά: *ο μεν πρώτος έφθασεν εις το σκαλί ν' ανέβει,| τον παραπάνω σίμωσε και με το χέρι γνεύει* Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 32. **2)** Παλαιότερος, προηγούμενος: *όσα εκακοπάθισες τους παραπάνω χρόνους* Λίβ. N 2620.

παρεπιγράφω.

Το μτγν. *παρεπιγράφω.*

Προσθέτω (όνομα) σε επιγραφή· (μεταφ.) αναφέρω κάπ. ως συντελεστή, δημιουργό έργου: *πας τις αρχηγός των υπ' αυτόν νικώντων| αυτός παρεπιγράφεται τη τελεσθείση νίκη* Γλυκά, Αναγ. 270.

παρεπίδημος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *παρεπίδημος.*

Που διαμένει προσωρινά σε έναν τόπο, περαστικός: *Εύχου προς πάντας, άνθρωπε, και διά πάσα φίλον,| μη μόνον προς τους φίλους σου, αλλά προς πάντα ξένον,| προς ξένους παρεπίδημους από τα γονικά των* Λίβ. (Αγαπητός) παράρτ. 35ʳ.

παρεπικρασμός ο, βλ. *παραπικρασμός.*

παρέπλαγον, Λίβ. Esc. 102, εσφαλμ. γρ. αντί *παράπλαγον* (βλ. ά.)· διορθώσ.

παρεπόνεσις η, βλ. *παραπόνεσις -ση.*

παρεπονώ, βλ. *παραπονώ.*

παρεποταμία -ιά η, βλ. *παραποταμία.*

παρεπόταμο(ν) το, βλ. *παραπόταμον.*

παρέρχομαι, Διγ. (Trapp) Gr. 3370, Διγ. Z 3106, 4230, Λίβ. P 530, Λίβ. Sc. 3003, Λίβ. Esc. 591, Αχιλλ. L 1234, Αχιλλ. (Smith) N 1663, 1742, 1915, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 318, Δούκ. 149^{13}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 92^{25}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 109^{r}, 301^{v}, Προσκυν. Ιβ. 845 1227, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 82, Παλαμήδ., Βοηβ. 628, Διγ. Άνδρ. 329^{15}, 403^{22}, 406^{14}, Ψευδο-Σφρ. 158^{18}, Κρασοπ. (Eideneier) S 33, 166, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. M 862, Χριστ. διδασκ. 46, κ.α.

Το αρχ. *παρέρχομαι*. Η λ. και σήμ.

Α΄ (Αμτβ.) **1α)** Περιέρχομαι, περιοδεύω: *παρερχόμενος γαρ ήλθε* (ενν. *ο Όμηρος*)| *και παρά την Αρκαδίαν* Ερμον. Α 114· **β)** πηγαίνω, κατευθύνομαι: Πόλ. Τρωάδ. 676· **γ)** διέρχομαι: *Έθνος δ' επ' έθνος έτερον ου συγκαταπατήσει*| *ει μη κατ' εμπορίαν τε και χρήσιν αναγκαίαν,*| *και ταύτα μέχρι είκοσιν ανδρών παρερχομένων* Βίος Αλ. 3962. **2)** Φθίνω, χάνομαι, εξαφανίζομαι: Διγ. Z 4085, Γλυκά, Στ. 355, Σπαν. P 74, Αχιλλ. (Smith) N 1922· φρ. *παρέρχεται ο νους μου* = (α) βλ. *νους* Φρ. 56· (β) χάνω το μυαλό μου, τα λογικά μου: *η μέλισσα μ' εδάγκωσεν, όμως ακροτρευλίζω*| *και κοντυλούν οι πόδες μου και ο νους μου επαρήλθεν* Κρασοπ. (Eideneier) Ι 183· *πώς ουκ έχασεν λογισμόν και να παρέλθ' ο νους του*| *εις τα κακά τά έπαθε, τας συμφοράς τάς είδεν;* Βυζ. Ιλιάδ. 432· **γ)** (προκ. για *ασθένεια*) περνώ, γιατρεύομαι: Ορνεοσ. *αγρ.* 528^{1}· **δ)** πεθαίνω: *Του Μαχουμέτ ουν παρελθόντος και Παγιαζήτ του μεσάζοντος και μεταπεσόντα τα πράγματα εν τω προρρηθέντι Μουσταφά* Δούκ. 231^{1}· **ε)** ξεπέφτω, φτωχαίνω: *ορδινιάζω … να δοθούν υπέρπυρα δεκαέξι ελεημοσύνην … εις οκτώ σπίτια πτωχών καλών ανθρώπων οπού επαράρθασιν* Διαθ. Ακοτ. 146· *να έναι κρατημένος ο Ιωάννης να δίδει κάθα χρόνον οδιά την ψυχήν μου υπέρπυρα δώδεκα εις έξι οσπίτια καλών ανθρώπων οπού επαράρθαν* Διαθ. Ακοτ. 147· **στ)** (από ηθική άποψη) παρακμάζω: *αυτοί οι άνθρωποι θε να παράρθουσιν, και θέλουσιν έχειν πολλήν απανθρωπίαν και ακαταστασίαν περισσήν* Πηγά, Χρυσοπ. 133 (25)· **ζ)** παρασύρομαι: *Οπὂναι βίγλα δεν μπορεί γυναίκα να παράρθει*| *με μετροσύνη να φυλά, άδικα να μη χάθη* Δεφ., Λόγ. 707· *κάμνει χρεία να προσέχουνται, μήπως και καμίαν φοράν παράρθουσι και σφάλλουσιν από τες νομοθεσίες και ορθινίες του ενού μας διδασκάλου Χριστού* Χριστ. διδασκ. 139. **3)** Σταματώ: *ανάπτουν και κανδήλια είκοσι καθημέραν,*| *ουδέποτε παρέρχονται ούτε και μίαν ώραν* Προσκυν. Ιβ. 535 696. **4α)** (Προκ. για χρον. διάστημα) περνώ: Δούκ. 275^{11}, Sprachlehre 162, Λίβ. P 1132· **β)** (προκ. για χρον. στιγμή ή ευκαιρία) έχω έρθει, έχω φτάσει: *τώρα καιρός παρήλθεν* Λίβ. (Lamb.) N 487.

Β΄ (Μτβ.) **1α)** Περνώ από δίπλα: *ολίγον δε μου παρελθών* (ενν. *ο Ιωαννάκης*) *πέπτωκεν εκ του ίππου*| *και εις πέτραν ακούμπησεν εχόμενος του πόνου* Διγ. (Trapp) Gr. 2586· **β)** διέρχομαι: *Παρήλθεν* (ενν. *ο Καλλίμαχος*) *τόπους ικανούς αναζητών την κόρην* Καλλίμ. 1473· *Παρήλθον* (ενν. *τα παιδιά του βασιλιά*) *τόπους ικανούς, πολλούς και δυσβατώδεις* Καλλίμ. 76. **2)** Περνώ ένα χρονικό διάστημα: *Ούτως μετά γλυκύτητος παρήλθεν* (ενν. *η δέσποινα*) *την ημέραν,*| *και πάλιν εφθασεν η νυξ, ήλθεν ερώτων χάρις* Καλλίμ. 1932· *Φέρε τον νουν σου από του νυν πώς ήσουν εις τον κόσμον,*| *πώς επαρήλθες τον καιρόν και τι ήσαν τά εθάρρεις* Αλφ. 19^{103}. **3)** Παραβαίνω (πβ. και όρος ο 3β): Διγ. (Trapp) Gr. 1451.

παρεστία η· *π α ρ α σ τ ί α,* Πτωχολ. (Κεχ.) P 165· *π α ρ α σ τ ι ά,* Πεντ. Λευιτ. XI 35·

π α ρ ι σ τ ί α. — Βλ. και *πυροστία*.

Από το αρχ. επίθ. *παρέστιος* (Ανδρ., Λεξ., λ. *παραστιά*). Κατά Χατζιδ. (ΜΝΕ Β΄ 314) *από* το ουσ. *πυρεστία* (6. αι., L-S). Κατά Spadaro (RSBS 3, 72) *από* την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *εστία*, βλ. και Δαγκίτσης, Λεξ., λ. *παραστιά*. Ο τ. *παριστία* στον Ευστ. (TLG) και στο Du Cange, όπου και ο τ. *παραστία*. Τ. *παρασθιά* και *παρασιά* στο κρητ. ιδίωμα (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ 198, Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 47). Τ. *παρεστιά, παριστιά, παρουστιά* και *παρστιά* σήμ. ιδιωμ. (Κουκ., ΒΒΠ Δ΄ 309, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. 471, 473, λ. *παραστιά, παριστιά*). Ο τ. *παραστιά* και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. σε σχόλ. (TLG).

α) Το τζάκι: *ποιούν …* (παραλ. 1 στ.) *και κουλλουρίτσιν το παιδίν εις την παριστίαν* Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 26-8 χφ Η κριτ. υπ.· *έπαρε στάκτην, ήγουν άθον από την παραστίαν, κοσκίνησέ τον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 238· **β)** ο χώρος γύρω από το τζάκι: *Φεβρουάριος άνδρας και αυτός γέροντας εκαθέτον*| *ξυπόλητος, γυμνόποδας κάθεται εις παραστίαν* Ημερολ. 59.

παρέσω, επίρρ., Χρον. Μορ. Η 9206, Πορτολ. Α 14^{16}.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *έσω*.

Πιο μέσα, παραμέσα: *αν είσαι με καράβι μέγα, στέκεις ομπρός εις το στόμα εις οργίες δ· ειδέ είσαι με καράβιν μικρότερον, υπάς παρέσω εις το άλλον ακρωτήριν* Πορτολ. Α 38^{16}.

Με άρθρο ως επίθ. = που βρίσκεται πιο μέσα: *πιάνεις το πλωρήσιν σου εις το ακρωτηράκιν το παρέσω εις τον σιρόκον* Πορτολ. Α 58^{15}.

παρετέρης ο. — Βλ. και *μπαρατούρης*.

Από το μεσν. ιταλ. *barattière* (Battisti-Alessio, Diz. etim.).

Κλέφτης, απατεώνας; *Εσύ ποσώς δεν έποικες ωσάν καλός στρατιώτης,*| *οπού με όμοιον του ποθεί δικαίως μάχην ν' αρχίσει,*| *αμμή ως παρετέρης άνθρωπος χωρίς εμπιστοσύνη*| *κατά της ώρας άρχισες τες χώρες μου να βλάπτεις* Θησ. (Foll.) Ι 105.

παρέτζο το, Πορτολ. Α 364^{14} χφ V κριτ. υπ· *π α ρ έ ν τ ζ ο.*

Από το *παλαιότ.* ιταλ. *pareggio*· πβ. και *παλαιότ.* ιταλ. *parezzo* (Battisti-Alessio, Diz. etim., *λ. pareggio*^{2} και *parezzo,* Battaglia, *λ. pareggio*^{3})· βλ. και Kahane-Bremner, Gloss. portol. 85.

Στην έκφρ. *μέντζο παρέντζο* = περίπου στη μέση (θαλάσσιας διαδρομής) (βλ. Τσελίκας, έκδ. M.I.E.T. σ. 264): *Σαν Βιτσέντζος κουν Σάντα Μαρία … βλέπονται όστρια τρεμουντάνα λέγες κ' ε τέρες* (έκδ. *ετέραις*· διορθώσ. κατά Τσελίκα, ό.π., σ. 161) *ζ μέντζο παρέντζο της Αλεξανδρείας και της Κρήτης* αυτ. 364^{14} χφ Α κριτ. υπ.

παρετοιμάζω, Δούκ. 375^{2}· *π α ρ α τ ο ι μ ά ζ ω.*

Το μτγν. *παρετοιμάζω*.

Ι. (Ενεργ.) ετοιμάζω εντελώς, σε όλες τις λεπτομέρειες: *άριστον μέγα, ευγενικόν ευθύς παρατοιμάζει* (ενν. *ο δούκας*)| *τάχα διά τον Φλώριον αλλήλως να τρυφήσουν* Φλώρ. 777· *θέλει σας δείξει* (ενν. *ο οικοδεσπότης*) *ανώγιν μέγα, υψηλόν και παρατοι-*

μασμένον Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 70.

ΙΙ. (Μέσ.) ετοιμάζομαι εντελώς: *παρετοιμάζονται λοιπόν λόγῳ του βασιλέως* Καλλίμ. 2448.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = αυτός που είναι έτοιμος στην εντέλεια, πανέτοιμος: *Τζινεήτης μεν ίστατο παρητοιμασμένος, ως, όταν ο Κούρτης επαναστρέψει εις την ουραγίαν, τότε και αυτός εξέλθει συναντήσων τῳ Χαλίλ* Δούκ. 239[28].

παρέτοιμος, επίθ., Σπαν. Α 396, Β 380, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 423, Καλλίμ. 2445, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5433, Φλώρ. 780, Λίβ. P 872, 1208, 1707, 2462, Λίβ. Sc. 72, 2544, Λίβ. Esc. 67, 1200, 2021, 3875, Λίβ. N 1035, Χρον. Τόκκων 1487, Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 48, Περί γέρ. 172, Ιστ. Βλαχ. 776, Χριστ. διδασκ. 457· *παράτοιμος,* Λίβ. N 1049.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *έτοιμος*. Η λ. στο κερκυραϊκό ιδίωμα (Andr., Lex.).

Εντελώς έτοιμος: *πάντες εσυνάχθησαν έξωθεν της αυλής του* (ενν. *του βασιλέως*)| *παρέτοιμοι προς κίνημα και συμπλοκήν πολέμου* Αχιλλ. (Smith) N 363· *αν έν' ο δάος παρέτοιμος, ως συ είπας, μετ' εσέναν,| 'γείρεστε και ας υπαγαίνομε, μη αργούμεν τον καιρόν μας* Λίβ. P 2458· *είμαι απ' εδά παρέτοιμος να τον ποιήσω φίλον* (ενν. *το ευνουχόπουλον*)| *και αυτός εις την υπόθεσιν της κόρης να υπουργήσει* Λίβ. Sc. 58.

παρευδοκίμησις η.

Από το μτγν. *παρευδοκιμέω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 4. αι. (Steph., Θησ.) και σε σχόλ. (L-S).

Υποτίμηση, μείωση: *βέλτιον ηγήσατο* (ενν. *ο πατριάρχης Αρσένιος*) *όρκοις ασφαλίσασθαι φρικωδεστάτοις την του παιδός ζωήν, μη χείρα επιβάλη επιβουλής μήτε παρευδοκίμησιν της βασιλείας αυτού ή υστέρησίν τινα ενθυμηθῇ* Ψευδο-Σφρ. 162[12].

πάρευθα, επίρρ., βλ. *πάραυτα*.

παρευθέως, επίρρ.

Από την πρόθ. *παρά* και το αρχ. επίρρ. *ευθέως*· πβ. και επίρρ. *παρευθύς*.

Ευθύς αμέσως: *Οι δε της κόρης αδελφοί εκείνοι παρευθέως| ακούσαντες, ότ' αμιράς εισήλθεν, ο γαμβρός των,| εξαίφνης ήλθον άπαντες ένδον εις το κουβούκλιν* Διγ. Z 1213.

παρευθίκαν, επίρρ., βλ. *παραυτίκα*.

παρευθύς, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) I 200, 254, Καλλίμ. 1211, 2484, Ασσίζ. 47[12], 198[6], 392[12], Διγ. (Trapp) Gr. 470, 1057, 3129, Διγ. Z 319, 1721, 2650, Βέλθ. 720, Φλώρ. 920, Λίβ. P 2490, Λίβ. Sc. 941, Λίβ. Esc. 1491, Λίβ. N 2540, Αχιλλ. (Smith) N 1350, Αχιλλ. (Smith) O 576, Ιμπ. 96, 268, Χρον. Τόκκων 1168, 1489, 1923, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 49, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2341, Θυσ.[2] 1013, Στάθ. (Martini) Α' 158, Γ' 82, Διγ. O 2449, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 151[21], 574[3] κ.π.α.· *παραευθύς,* Λαυρ., Οπτασία Λ. 376· *παραυθύς,* Δαρκές, Προσκυν. [87], [111], Ευγέν. (Vitti-Spadaro)

1076· *παραυτύς,* Ασσίζ. 184[2], Θυσ.[2] 454 κριτ. υπ., Κυπρ. ερωτ. 134[4]· *παρευθύ,* Βίος Αλ. 5279· *πάρευθυς,* Αχέλ. 1494, 1572, 2470· *παρευτύς,* Ασσίζ. 63[27], 152[7], 209[18], 216[22], 299[9], 230[2], 295[21], 309[4,6], 360[12-13], 388[13], 389[28], 399[21], 447[30], 449[14], 458[11], 460[16], Χρον. Μορ. H 3919, Χρον. Μορ. P 251, 389, 3346, 5180, 5825, 5836, 6551, 7693, 7702, 8230, 8360 κ.π.α.

Το μτγν. επίρρ. *παρευθύς*. Ο τ. *παρευθύ* τον 5. αι. (Lampe, Lex.). Ο τ. *παρευτύς* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 718). Η λ. και σήμ.

1α) Αμέσως: *ο δε* (ενν. *ο Διγενής*) *αρπάσας παρευθύς εκ στόματος τον άρκον| απεσφονδύλησεν αυτόν κι εξέψυξεν ο άρκος* Διγ. Z 1418· *ο Αλαμάνος το να ιδεί άνθρωπον καβαλάρην,| αγγελοσουσσουμίαστον, λαμπροαρματωμένον,| εγνώρισέν τον παρευθύς ότι έναι ανδρειωμένος* Ιμπ. 407· **β)** (ως χρον. σύνδ. με επόμ. το *ότι*, βλ. *ότι* ΙΙ, Α1β) ευθύς ως, αμέσως μόλις: *ο είς αδελφός ένι κρατημένος να μοιράσει με τον άλλον πάντα όσα έχουν εις το ήμισον, παρευθύς ότι να τον τάξουν* Ασσίζ. 169[7]. **2)** Πριν από λίγο: *ηύραμεν τούτον τον άνθρωπον … εις την στράταν νεκρόν και ήτον ακόμη ζεστός ώσπερ να τον είχαν σκοτώσει παρευτύς* Ασσίζ. 224[25].

παρεύκαιρος, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *εύκαιρος*.

Εντελώς άδειος: *παρεύκαιρο* Gesprächb. 18[18].

παρεύμορφος, επίθ.· *παράμορφος.*

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *εύμορφος*. Ο τ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Έ 986.

Πολύ ωραίος, πολύ πετυχημένος: *Ω σαϊτιά παράμορφη, ω κοπανιά 'πιτήδεια* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1213].

παρεύνοστος, επίθ. *παρέμνοστος.*

Από την πρόθ. *παρά* και το επίθ. *εύνοστος*.

Πολύ ωραίος: *ευρίσκει* (ενν. *ο δουξ*) *δυο φουδούλες* (παραλ. 2 στ.) *παρέμνοστες, ενήδονες, πανώραιες του πόθου* Φλώρ. 793.

πάρευτα, επίρρ., βλ. *πάραυτα*.

παρευτύς, επίρρ., βλ. *παρευθύς*.

παρέχω, Διγ. (Trapp) Gr. 663, 2698, 2793, 2898, Διγ. Z 2807, 3241, 3468, Ερμον. Α 215, Β 153, Ψ 180, Λίβ. Esc. 2249 χφ.

Το αρχ. *παρέχω*. Η λ. και σήμ.

1) Δίνω σε κάπ. κ. **α)** (προκ. για υλικά πράγματα): Διγ. Z 4277· **β)** (προκ. για άυλα ή αφηρημένα πράγματα): Βέλθ. 335· *τους βαρβάρους δε πάλιν αφορμήν πολέμων ου παρείχεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 204· φρ. *χείραν παρέχω* = δίνω το χέρι· βοηθώ: *εισάκουσόν μου της φωνής και της δεήσεώς μου,| θύραν ελέους άνοιξον και χείραν πάρασχέ μοι| ανάγουσαν εκ βόθρου με, λάκκου του της πενίας* Προδρ. (Eideneier) III 278. **2)** Απονέμω (τιμή): Ερμον. Α 295. **3)** Προμηθεύω, εφοδιάζω: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 107. **4)** Δίνω ως σύζυγο, παντρεύω: *Άλλως γαρ ου*

πεισθήσομαι την αδελφήν παρέξαι,| ει και τον πλούτον δώσετε πάσης της Ρωμανίας Διγ. (Trapp) Gr. 96. **5)** (Προκ. για χρόνο) επιτρέπω, δίνω την ευκαιρία: *είπεν με – ας είπω τίποτε, τώρα καιρός παρέχει* Λίβ. Ν 1172. **6)** Οφείλω να ...: *Ήλθες, εις κόσμον περπατείς, παρέχεις να φροντίζεις·| τον κόσμον γαρ αν τον ποθείς, και των μελλόντων χρήζεις* Αλφ. 14[31].

παρή, σύνδ., Κατζ. Ά 109, Γ΄113· *πάρη*.

Από την συνεκφ. *παρά ή* (βλ. Πολίτης Λ. [Κατζ. σ. 157] και Ελλην. 21, 1968, 232). Κατά Λορεντζ., Αθ. 16, 1904, 217 από την πρόθ. *παρά* αναλογ. προς την *περί*. Ο τ. *πάρη* και σήμ. ιδιωμ. στην Κυνουρία (βλ. Georgac., Glotta 31, 1951, 234). Η λ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β΄676, Δ΄27, Θυ. Δ΄251, Έ 458, 529, 629 και σήμ. ιδιωμ. στην Κεφαλλονιά (Λορεντζ., ό.π. και Λουκάτ., Κεφαλλ. Χρον. 2, 1977, 288).

1) (Αντιθ., με προηγ. άρν.) αλλά: *χόρτασιν ουκ είχεν* (ενν. *ο Αχιλλές*),| *πάρη ουκ ήθελεν ποτέ τον έρωταν πληρώσαι* Αχιλλ. (Smith) Ο 444. **2)** (Ως επίρρ., με προηγ. αποφατική πρόταση για δήλ. περιορισμού· πβ. *παρά* Γ 1 και *παρού* ΙΙ) αλλά μόνο, παρά μόνο: *η φύση, οπού δεν όρισε με πράμα να μπορούμε| παρή με τ' άξιο φαγητό 'ς τούτη τη γη να ζούμε* Κατζ. Γ΄190· *Ίντα μπορώ, να ζήσεις,| παρή στο λάκκο σήμερο, αν είσαι αποθαμένος, να πα σε θάψω, αφέντη μου* Κατζ. Γ΄113.

παρηγόρημα το, Σπαν. Α 10, 12, Κομν., Διδασκ. Ι 5, 7, Κομν. Διδασκ. Δ 11, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 5, Γλυκά, Στ. 90, Λόγ. παρηγ. L 163, 194, 487, Λόγ. παρηγ. Ο 164, Προδρ. (Eideneier) IV 462, Κρασοπ. (Eideneier) V 43, Καλλίμ. 261, 483, 2013, Διγ. Ζ 788, Επιθαλ. Ανδρ. Β΄555, Βέλθ. 1168, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7207, 14355, Χρον. Μορ. Η 4215, Λίβ. Sc. 1911, 2168, 2696, Λίβ. Esc. 3400, 3858, Λίβ. Ν 2740, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 537, 1110, 1380, 2643, 3146, Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) 60, 76, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 92, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 32, 588 κριτ. υπ., Θησ. Θ΄[68[2]], Ί [59[2]], Ριμ. κόρ. 636· *παρηγόρεμαν*, Λίβ. Ν 1852· *παρηγόρημαν*, Καλλίμ. 1841, 1906, 2016, Φλώρ. 322, 1695, Λίβ. Ρ 2122, Λίβ. Esc. 4070, Λίβ. Ν 2758, 2894, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 97.

Το αρχ. ουσ. *παρηγόρημα*. Τ. *παρηγόρεμα* στο Βλάχ.

1α) Παρηγοριά, ανακούφιση: *τι παραιτείσαι* (ενν. *βασιλεύ*) *την αρχήν της αυτοκρατορίας| και θάνατον επιζητείς εις παρηγόρημάν σου* Καλλίμ. 1122· *τότες νά 'ρθω να σε δω για παρηγόρημά μου* Ριμ. κόρ. 746· **β)** (συχνότ. προκ. για αγαπημένα πρόσωπα και σε προσφών.): *του ανδρός σου, τον οποίον είχες ανασασμόν και παρηγόρημά σου* Διγ. Άνδρ. 331[29]· *εσέν που 'σουν το κάλλος μου, το παρηγόρημά μου* (έκδ. *παρηγορημένον*· διορθώσ.) Θησ. ΙΆ [5[8]]· *είπα· «Καλώς, ω φίλε μου, το παρηγόρημά μου ...»* Λίβ. Esc. 3070. **2)** Λόγια παρηγοριάς (εδώ ως σύστ. αντικ.): *Έδε το παρηγόρημά τό με επαρηγορούσαν| οι άρχοντες και αρχόντισσες της χώρας της Αιγύπτου* Λίβ. Ν 2977.

παρηγόρησις -ση η, Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) 40, Φαλιέρ., Θρ. 112, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 292, Θυσ.[2] 1096 κριτ. υπ., Ροδολ. (Αποσκ.) Δ΄266, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄[517].

Το μτγν. ουσ. *παρηγόρησις* (Sophocl.).

Παρηγοριά, ανακούφιση: *Ξένος ουκ έχει γνώριμον, ξένος ουκ έχει φίλον,| ουκ έχει παρηγόρησιν ο ξένος εις τα ξένα* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 88.

παρηγορητής ο, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 55[21].

Από τον αόρ. του *παρηγορώ* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Βλάχ. (*παρηγοριτής*) και σήμ.

Αυτός που παρηγορεί, παρηγορητής: *Πιστεύομεν ότι δεν έχομεν καμίαν εμπασίαν να εμπούμεν εις τον Θεόν παρά μόνο διαμέσου του ενού μας μεσίτου και παρηγορητού Ιησού* Χριστ. διδασκ. 105.

παρηγορητικός, επίθ., Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 455[857], Παλαμήδ., Βοηβ. 1288.

Από τον αόρ. του *παρηγορέω* και την κατάλ. *-τικός*. Η λ. σε σχόλ. (L-S) και σήμ.

Που παρηγορεί, που ανακουφίζει: *άλλοι μεν εχαίρουντο τον χωρισμόν της ψυχής από την σάρκα, ελευθερίαν λογιζόμενοι, άλλοι πάλιν με λόγια παρηγορητικά ενεδυνάμωναν τους ολιγοψύχους* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 88.

παρηγορία η, Προδρ. (Eideneier) Ι 210, IV 163, 460, Καλλίμ. 1116, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 239, 557, Βέλθ. 1122, 1140, Φλώρ. 293, 299, Ερωτοπ. 265, 441, 446, Λίβ. Ρ 5, 470, Ιμπ. 163, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄74, Διγ. Ο 312, 2207, 2316, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 149[18], 191[18], 420[21] κ.π.α.· *παρηγοριά*, Φλώρ. 95, 259, 285, 295, 321, 1018, 1641, Λίβ. Ν 1463, Ιμπ. 160, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 17, 300, Απόκοπ.[2] 406, Κυπρ. ερωτ. 23[8], 137[17], Πανώρ. Ά 161, 183, 223, Β΄487, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 104, 501, 532, Β΄176, Έ 462, Βοσκοπ.[2] 414, 431, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 132, 831, 888, 1006, 1122, 1416, 1739, 1789, Β΄69, Γ΄11, 53, 666, 1486, Δ΄643, 713, 923, Έ 502, Στάθ. (Martini) Β΄20, Φορτουν. (Vinc.) Ά 23, Γ΄23, 392, Δ΄550, Έ 327, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 12, Β΄348, Διγ. Ο 947, 1881, 2429, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 172[18], 224[28], 561[15, 26], 567[18] κ.π.α.· *περεγοριά*, Φαλιέρ., Θρ. 38· *περηγοριά*, Φαλιέρ., Θρ. 41.

Το αρχ. ουσ. *παρηγορία*. Διάφ. τ. της λ. σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Λουκά, Γλωσσάρ., στη λ. *παρη(γ)ορκά*, Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., στη λ. *παρηορμά*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ΄200). Ο τ. *παρηγοριά* και σήμ.

1α) Ανακούφιση από θλίψη, ψυχικό πόνο, αγωνία: *Κόρη, μην είσαι έτσι άπονη· μη θες το θάνατό μου,| μα με καμιά παρηγοριά 'λίγανε τον καημό μου* Πανώρ. Β΄338· *να είμαι εις παρηγορίαν σου διά την αγριότητα του τόπου* Λίβ. Ρ 1751· *ο φρόνιμος αν δυστυχεί, μόνος παρηγορείται| ο δε μωρός αν δυστυχεί, μόνος παρηγοριάν ουκ έχει* Σπαν. Α 404· *η μάννα μου να με ιδεί, να 'βρει παρηγορία* Διγ. Ο 972· έκφρ. *υιός παρηγορίας* (προκ. για το Βαρνάβα· πβ. *υιός παρακλήσεως*, Κ.Δ., Πράξ. 4, 4, 36): *ο Ιωσήφ τον οποίον επονόμασαν οι απόστολοι Βαρνάβαν (το οποίον ερμηνεύεται υιός της παρηγορίας)* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) 217 φ. 54[v]· (συχνότ. προκ. για αγαπημένο πρόσωπο και σε προσφών.): *εδά 'χουσι να δούσι| τα μάτια μου τό πεθυμού και τό ποθεί η καρδιά μου,| εκείνο τον τραγουδιστή που 'ν' η παρηγοριά μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1356· *Ήθελα εδά να κάθομουν με σεν, παρηγοριά μου, να εχαίρετον, ν' αγάλλετον η ταπεινή καρδιά μου* Ch. pop. 247· *Κόρη μου αγαπημένη μου, φως και παρηγοριά μου,| πολυκλωνούσα ροδαρά, άσπρη τριανταφυλλιά μου* Φορτουν. (Vinc.) Έ 307· **β)** (κατ' επέκταση) ψυχαγωγία, διασκέδαση: *Νίκα λοιπόν τα πάθη*

σου, ...Ι, για να νικήσεις εκεινούς, οπού 'χει ο λογισμός σου.Ι Και ζήσε με παρηγοριάν, κι ανάσανε δαμάκι,Ι έπαρ' και συ καμιά βολά ξεφάντωσιν λιγάκι Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [15]· με συντροφίαν ευγενικήν συντροφιασμένος ήτον,Ι γεράκια και ζαγάρια, φαλκώνια και ξεπτέριαΙ τάχα διά περιδιαβασμόν και διά παρηγορίανΙ διά να υπάγει με χαράν, θλίψιν να μη ενθυμείται Φλώρ. 293· γ) ενίσχυση, στήριγμα σε δύσκολη κατάσταση, δυσμενείς συνθήκες: να σ' έχω εις το γήρας μου, να είσαι παρηγοριά μου Ιμπ. 193· μ' όλον το στρατόπεδον εις την Βερόνα διέβη (ενν. ο μέγας βασιλεύς)Ι τον θαυμαστόν Μερκούριον έχων παρηγορίαν,Ι γινώσκοντα την πίστιν του και περισσήν ανδρείαν Κορων., Μπούας 110· εχάθη το κεφάλι σας κι όλη η παρηγοριά σας Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄ 297· Τα αδέλφια της λέγουσιν λόγους παρηγορίας Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 407· δ) (σε σχήμα εν διά δυοίν): παρηγοριάν και ρήματα ήρξατο (ενν. η Ταρσιά) να τον λέγει Απολλών. 665· ε) (είδος σύστ. αντικ.) λόγια παρηγοριάς: Μα ο γενεράλης φτάνει κει να τονε συμπονέσειΙ και να του πει παρηγοριές, εις αρρωστιά μην πέσει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 428[12]. 2) Λύπηση, οίκτος: κι ερήμαξε (ενν. ο Σιληκτάρ πασιάς) τους χριστιανούς χωρίς παρηγορία Διακρούσ. 78[16]· εβγήκεν ο απάνθρωπος (ενν. ο Μπουσδουγάνης) έξω εις τα χωρίαΙ έκοφτε τους χριστιανούς, χωρίς παρηγορία Ιστ. Βλαχ. 1128.

παρηγορίζω, Χρον. Μορ. Ρ 4902, Σαχλ., Αφήγ. 425, Καλόανδρ. (Κεχ.) 405.

Από το παρηγορώ με επίδρ. ρ. σε -ίζω.

Παρηγορώ, ανακουφίζω: Οκάποιος Φράγκος ευγενής, άνθρωπος παιδεμένος,Ι από την πόλιν είχε ελθεί από τον βασιλέανΙ μαντατοφόρος εις αυτόν (ενν. τον Μεγάλο Δεμέστικο) επαρηγόριζέ τον Χρον. Μορ. Η 4902.

παρήγορος, επίθ., Καλλίμ. 1596, 1855, 2139, 2148, 2177, 2188, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 94.

Το αρχ. επίθ. παρήγορος. Η λ. και σήμ.

Που παρηγορεί, που ανακουφίζει: Καλλίμ. 2406.

Το αρσ. ως ουσ. = παρηγορητής: Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) 58.

παρηγορώ (Ι), Προδρ. (Eideneier) IV 182 χφφ ΗΚ κριτ. υπ., Καλλίμ. 263, 1131, 1137, 1336, 1664, 1768, 1963, 2403, Φλώρ. 98, 108, 187, Ερωτοπ. 264, Λίβ. Ρ 2031, 2401, 2419, Απόκοπ.[2] 285, Πεντ. Γέν. V 29, XXVII 42, XXXVII 35, XXXVIII 12, Κυπρ. ερωτ. 75[16,24], 115[6], 132[5], 133[17], 140[12], 155[8], Πανώρ. Α΄ 29, 151, 158, 263, Γ΄ 506, Δ΄ 302, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α΄ 437, Γ΄ 82, 112, Δ΄ 97, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 859, 1947, Β΄ 1503, 1643, Γ΄ 822, 878, Δ΄ 740, Ε΄ 61, 186, 384, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 165, Στάθ. (Martini) Γ΄ 290, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄ 292, 294, Δ΄ 45, Διγ. Ο 2047, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 160[6], 179[16], 193[24], 227[21], 429[2], 520[19], 559[2], κ.π.α.· *π α ρ η γ ο υ ρ ο ύ μ α ι*, Συναξ. γυν. (Spadaro) 396· *π ε ρ η γ ο υ ρ ο ύ μ α ι*, Φαλιέρ., Θρ. 33, 206.

Το αρχ. παρηγορέω. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1)** Ανακουφίζω κάπ. από θλίψη, προβλήματα κλπ.: Σπαν. Α 402, Λίβ. Ν 3126· (με σύστ. αντικ.): Έδε το παρηγόρημα τό με επαρηγορούσαν Λίβ. Ν 2977. **2)** Στηρίζω, ενισχύω, βοηθώ, συμπαραστέκομαι σε κάπ.: Σεβαίνουσιν οι άρχοντες, οι συνανάτροφοί του,Ι να τον παρηγορήσουσιν, να τον καλοψυχίσουν Ιμπ. 158· Ώχου, για ιδές και ελημονήσου μας και παρηγόρησέ μας Εβρ. ελεγ. 162. **3)** Ελαττώνω, κατευνάζω, μετριάζω: ήλθεν το πλήθος προς αυτό πάλιν και παρεκάλειΙ «ελέησον, παρηγόρησον την αγανάκτησίν μας» Σπαν. Α 447. **4)** Περιθάλπω, θεραπεύω: Κυρ Αχιλλεύς ο θαυμαστός πολλά έναι λαβωμένος,Ι αλλ' επαρηγορήθηκεν από τον ιατρόν μας Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7269.

ΙΙ. Μέσ. **Α΄** Μτβ. **1)** Ανακουφίζω, στηρίζω κάπ.: Φίλος εμός ο Κλιτοβών, ον έδωκεν η τύχηΙ εις τας τοσούτας συμφοράς να με παρηγορείται Λίβ. Sc. 3193· Σύντομα οικονομήσαμεν, την γραίαν κοντοκρατούμεν·Ι «Μάννα μας», την ελέγαμεν, «παρηγορήθησέ μας» Λίβ. Esc. 2960· (με σύστ. αντικ.): Έδε το παρηγόρημα τό με παρηγορούνται Λίβ. Sc. 2168. **2)** Ελαττώνω, πραΰνω (πβ. Ι4): Ήθελα ...Ι τους στεναγμούς της τους πολλούς να τους παρηγορούμαι Λίβ. Esc. 3469. **3)** Παρηγοριέμαι για κάπ.: επήρεν τη Ρίβκα και ήτον αυτουνού για γεναίκα και αγάπησέ την, και επαρηγορήθην ο Ιτσχάκ ύστερα τη μάννα του Πεντ. Γέν. XXIV 67. **4)** Παίρνω από κ. παρηγοριά: είπεν (ενν. το ευνουχόπουλον) την πανεύγενον: «Ένι το δακτυλίδινΙ όσον προς την ασχόλησιν, ωραία, την εδικήν σου.Ι Εδάρε, αντισχολήθησε, παρηγορήθησέ τοΙ και γράφε τον πιττάκιον ποθοβεβαιότερόν σου Λίβ. Ρ 1622. **Β΄** (Αμτβ.) ανακουφίζομαι: παρηγουρήσου και μη κλαις δάκρυα πικραμένα Συναξ. γυν. 396· Ηπήρα την εικόνα σου, με αυτή επαρηγορούμουν Τριβ., Ρε 151 (έκδ. επαρηγόρουν· διόρθ. Πολ. Λ., Ελλην., 14, 1955, 522)· Διά τούτο και έχεις αφορμήν περίσσια να λυπάσαιΙ από καρδιάς να τον πονείς, να μη παρηγοράσαι Λίμπον. Αφ. 38 (έκδ. παρηγοράς· διορθώσ.).

παρηγορώ (ΙΙ)· (εσέν που 'σουν το κάλλος μου, το) παρηγορημένον Θησ. ΙΑ΄ [5[8]], εσφαλμ. γρ. αντί παρηγόρημά μου· διορθώσ.

παρήκοος, επίθ., Φλώρ. 1462, Δωρ. Μον. XXXVI· *π α ρ ή κ ο υ ς*, Βησσαρ., Διαθ. 233[24], Αγαπ., Βίος Ιωάσ. 128[33], 244[12].

Από το αρχ. παρακούω. Ο τ. παρήκουος στο Somav. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. παρήκουος). Τ. παράκουος στο Somav. και σήμ. Η λ. τον 4. αι. (Steph., Θησ.).

Ανυπάκουος, απειθής: ο γονής ο έχων τέκνον παρήκοον και αντίλογον Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XI 97· ει δε φανείς παρήκουος εις όσα διηγούμαι,Ι εγγυητής δεν γίνομαι, ότι πολλά φοβούμαι Ιστ. Βλαχ. 2003· κράξασα (ενν. η Ζωή) αυτόν (ενν. τον Μιχαήλ) έδωκεν αυτώ όρκους ευαγγελικούς, ότι πως να είναι ευπειθής και επήκοος εις αυτήν και επίβουλος και παρήκοος ποτέ να μη γένει Χρον. βασιλέων 1191· αυτός (ενν. ο Ντεβήσαγας) έγινεν παρήκουος και έχασεν το κεφάλιν του Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 53[v].

παρήλιον το.

Το αρχ. ουσ. παρήλιον (L-S, λ. παρήλιος). Πβ. λ. παρήλιος και παρηλιά σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. παρήλιος, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., στη λ.).

Φωτεινό ατμοσφαιρικό φαινόμενο που δημιουργείται από την ανάκλαση του φωτός και κατά το οποίο παρατηρείται σύγκέντρωσή του σε σημεία της ατμόσφαι-

ρας, «ψευδοήλιος»· (εδώ συμβολικά, πιθ. για κράτη που προήλθαν από τη διάσπαση του βυζαντινού κράτους το 13. αι.· βλ. Knös [Λέοντ., Αίν. σ. 175]): *παρήλια δε παρ' εκάτερα στέφει,| μερισμόν εμφέρουσιν του κράτους όλου* Λέοντ., Αίν. (Knös) 175.

παρημερινός, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *παρήμερος* (που απ. σε ιδιώμ., βλ. Andr., Lex.) και την κατάλ. *-ινός* αναλογ. με το επίθ. *καθημερινός*.

(Προκ. για πυρετό) που εμφανίζεται μέρα παρά μέρα: *ο Χριστός ανελήφθη και εκατήργησεν πάντα πυρετόν, και καθημερινόν και παρημερινόν, τριταίον και τεταρταίον και δευτερινόν από τον δούλον του Θεού δείνα* Ιατροσ. 19[2].

πάρηχος, επίθ.

Από την πρόθ. *παρά* και το ουσ. *ήχος*. Η λ. στο Du Cange.

Αυτός που δεν ψάλλει στο σωστό ήχο, παράφωνος: *αυτός ένι καλόφωνος, τεχνίτης χειρονόμος,| συ δε τυγχάνεις πάρηχος και ψάλλειν ουκ ισχύεις* Προδρ. (Eideneier) IV 84.

παρθένα η, Θησ. Ζ΄[85[3]], ΙΒ΄[40[3]], Π. Ν. Διαθ. φ. 335α 1, 5, 6, 8, Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 706.

Από το ουσ. *παρθένος*. Η λ. ως κύρ. όν. σε επιγρ. (βλ. Steph., Θησ., λ. *Παρθένα*) και σήμ. Η λ. στο Somav. και σήμ.

1α) Γυναίκα που δεν είχε σεξουαλική σχέση, παρθένα: *πιάνουσι να γιατρευτούσι| και παρθένες να φανούσι* Συναξ. γυν. 665· **β)** γυναίκα ανύπαντρη: *πρώτα λέγω τας παρθένες| δεύτερο τας παντρεμένες* Συναξ. γυν. 492. **2)** Κόρη, κοπέλα: *Χίλιες ας μαζωχτούσινε λαμπρότατες παρθένες,| οι πλια όμορφες κι ευγενικές κι οι πλια άξα στολισμένες* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ΄27. **3)** (Προκ. για μοναχή): *καλογριές ευγενικές, παρθένες, ηγουμένες* (παραλ. 2 στ.) *ηρπάγησαν ανηλεώς ως καταδικασμένες!* Ανακάλ. 74. **4)** (Ως προσηγορία της Παναγίας): *μητέρα του Χριστού, παρθένα των παρθένων,| πάντοτε πρέσβευε για με, τον πολλά αμαρτεμένον* Διήγ. ωραιότ. 39.

παρθενεύω, Ελλην. νόμ. 535[18], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 39[v], Μαλαξός, Νομοκ. 134, Ψευδο-Σφρ. 360[27]· *π α ρ θ ε ν ε ύ γ ω*, Γεωργηλ., Θαν. 490.

Το αρχ. *παρθενεύω*. Ο τ. *παρθενεύγω* στο Βλάχ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Είμαι παρθένος, ζω παρθενικό ή άγαμο βίο: *Παρθενεύουσιν οι άγγελοι, ας παρθενεύομεν και οι άνθρωποι να γινούμεν άγγελοι* Πηγά, Χρυσοπ. 124· *οπόταν ίδεις έναν άνθρωπον και πράττει τα έργα τα αγαθά ..., και είναι εγκρατής και παρθενεύει και περιπατεί φρόνιμα ... τούτον κράτιε πως ζει θεϊκά, τούτον λέγε πως έχει τον Θεόν μετά του* Πηγά Μ., Περί σοφ. 687· *η πρεσβυτέρα, οπού να αποθάνει ο πρεσβύτερος αυτής, εάν δεν δύναται να παρθενεύει, αν θέλει, υπανδρεύεται ανεμποδίστως* Μαλαξός, Νομοκ. 155· (προκ. για την Παναγία): *Συ κατά σάρκα τον Θεόν εγέννησας και λόγον,| πριν τόκου παρθενεύουσα, παρθένος μετά τόκον* Εις Θεοτ. 18· (προκ. για άγαμο κληρικό): *Περί κληρικών, ότι προ του να χειροτονηθώσιν υποδιάκονοι υπανδρεύονται ή παρθενεύουν, αμή αφού χειροτονηθώσι διάκονοι πλέον δεν υπανδρεύονται* Βακτ. αρχιερ. 158· *οι αρχιερείς και οι εν τω κλήρω, οπού δεν έχουν γυναίκας νομίμους, οι οποίοι παρθενεύουν, να υπηρετούνται υπό ανδρών, ουχί υπό γυναικών* Μαλαξός, Νομοκ. 87.

παρθενία η, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 166, 175, Ασσίζ. 97[1], Διγ. (Trapp) Gr. 1455, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 122, Βέλθ. 1042, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 181, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 147, Έκθ. χρον. 31[4], Ιστ. Βλαχ. 1947, Διγ. Άνδρ. 395[24], 396[24]· *π α ρ θ ε ν ι ά,* Απολλών. 582, 606, 729, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 175, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1202, Ροδολ. (Αποσκ.) Β΄425, 466, Δ΄280, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄[358], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β΄82.

Το αρχ. ουσ. *παρθενία*. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ.

1α) Το να είναι κάπ. παρθένος/-α: Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 408, Απολλών. 571, 736· έκφρ. *κανίσκιν της παρθενίας* = δώρο, προγαμιαία δωρεά του γαμπρού προς τη μέλλουσα σύζυγό του (βλ. και *κανίσκιν* 3) *όπου δώσει* (ενν. *η γυναίκα*) *προικαίον έναι δίκαιον να λάβει και κανίσκιν της παρθενίας* Ελλην. νόμ. 583[16]· **β)** η ιδιότητα της αγνότητας, καθαρότητας που προέρχεται από την αποχή κάπ. από σεξουαλικές επαφές: *Εγώ τινά δεν ήθελα, αλλά με παρθενία| να ζήσω ελογάριαζα και όχι με λαγνεία* Διγ. Ο 1819· (προκ. για την Παναγία): *Αρχή η Άννα εγέννησε μήτηρ Χριστού Μαρία,| και ως για την παρθενία της εμνήσθη Παναγία* Βεντράμ., Γυν. 215· (προκ. για ιερωμένους και μοναχούς): *ως είδαν* (ενν. *οι κληρικοί και οι λαϊκοί*) *την καθαρότητα και παρθενίαν αυτού* (ενν. *του πατριάρχη*), *όλοι εξεπλάγησαν και εθαύμασαν* Ιστ. πατρ. 110[4]· *Περί μικροσχήμων και ότι οι μικρόσχημοι δεν είναι τέλειοι μοναχοί, ήγουν καλόγεροι, μόνον εισίν ομολογηταί της παρθενίας* Βακτ. αρχιερ. 165· φρ. *ασκώ παρθενία* = διάγω ζωή αγαμίας, τηρώ αγαμία: *έστι και μοναστήριον ...* (παραλ. 1 στ.) *ένθα οσιομάρτυρες, ανήρ τε και γυναίκα,* (παραλ. 1 στ.) *ο Γαλακτίων ο κλεινός παρθενίαν ασκήσας,| οποίος και την μνηστευτήν εις εαυτόν ελκύσας,| την Επιστήμην την σεμνήν, μοναζουσών το κλέος ...* Παϊσ., Ιστ. Σινά 305. **2)** (Συνεκδ.) **α)** προκ. για τον παρθενικό υμένα· φρ. (1) *χάνω την παρθενίαν, -ιά* = υφίσταμαι διακόρευση, παύω να είμαι παρθένος: *Εξύπνησεν η λυγερή στα κανακέματα της| και γνώρισεν ότι έχασε εισμιό την παρθενιά της* Ριμ. κόρ. 727· *εννοιάζοντα εκείνη* (ενν. *η Αρτζεντίνα*), *πως έχασεν την παρθενίαν της την ποιαν δεν ημπόρεν να την λικουβριάσει διά καμιάν λογήν του κόσμου ... επιάσεν και εφουρκίστην* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 138· (2) *φθείρω/παίρνω την παρθενίαν, -ιά* κάπ. = διακορεύω: *ο βασιλεύς ο Ζήνων λέγουν ότι υπήρε μία γυναίκα παρθένον από τας χείρας της μητρός της και έφθειρε την παρθενίαν της* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 316[r]· *μίαν των ημερών εξαίφνης και αθρόως| άκων και βούλεται κακώς φθείρει* (ενν. *ο κύρης της*) *την παρθενιάν της* (ενν. *της Αναστασίας*) Απολλών. 18· *τότε επιδεξιεύτηκα και ηύρηκα σκουτέρι,| και επήρε μου* (ενν. *ο καύχος*) *την παρθενιά εις το παράτοιχόν μου* Σαχλ., Αφήγ. 858· *ο βιασάμενος κόρην και οπού την φθείρει και πάρει την παρθενίαν της, ρινοκοπείσθω* Zygomalas, Synopsis 144 B 18· **β)** προκ. για το αίμα από τη ρήξη του παρθενικού υμένα: *η δε* (ενν. *η Μαξιμώ*) *προς ύδωρ λούσασα αυτής την παρθενίαν| εμήν την υποχώρησιν ηνάγκαζε βαρέως* Διγ. Ζ 3719· *ύστερα σαν της το κάμει* (ενν. *ο άντρας*)*| και το αίμα της να δράμει,| τότε με τα ψέμματά της| δείχνει τον την παρθενίαν της*

Συναξ. γυν. 678. **3)** (Συνεκδ.) προκ. για τη νεανική ηλικία της γυναίκας: *βούλομαι να έχω| υποκλίνην ημετέραν| την ωραίαν Χρυσηίδα,| και προκρίνω Κλυταιμνήστρης| γυναικός μου της ιδίας,| της εκ παρθενίας ούσης* Ερμον. Η 358.

παρθενικός, επίθ., Ολόκαλος 1⁷, 5⁶, 7⁴, 35⁴.

Το μτγν. επίθ. *παρθενικός*. Η λ. και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται σε παρθένο: *Προς δε το νότιον μέρος του βήματος είναι η μαρμαρένη θήκη, ένθα φυλάττεται ασφαλώς το παρθενικόν και μαρτυρικόν άγιον λείψανον της αγίας Αικατερίνης* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 157.

παρθενιότη η.

Από το αρχ. ουσ. *παρθενία* και την κατάλ. *-ότη* αναλογ. με τα ουσ. σε *-ότη* (για την κατάλ. βλ. Ανδρ., Λεξ.).

Παρθενία: *Χαίρε, κορόνα της κυρίας, στέμμα της παρθενιότης* Ύμν. Παναγ. 1.

παρθενομήτωρ η, Εις Θεοτ. 60.

Από τα ουσ. *παρθένος* και *μήτηρ*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

(Προκ. για την Παναγία) παρθένος μητέρα: *μέλος το αγγελικόν εκείνο το υμνώδες| ο Γαβριήλ εφθέγξατο προς σε, Παρθενομήτορ* Εις Θεοτ. 46· (ως επίθ.): *χαίρε αυγή υπέρφωτε, παρθενομήτορ κόρη,| η τέξασα λαμπρώς τον βασιλέα πάντων* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 746.

παρθένος, επίθ., Καλλίμ. 464, Ασσίζ. 258[12], Διγ. Ζ 438, Ερμον. Ζ 36, Φλώρ. 3, Απολλών. 580, 766, Υγρομαντ. φ. 165ʳ 4, 166ᵛ 2, Μαχ. 618[26], 626[5], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 325ʳ, Zygomalas, Synopsis 170 Δ 46, 187 Ε 65, 267 Π 53, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 232, Προσκυν. Ιβ. 845 613, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 994, Εις Θεοτ. 1· *π ά ρ θ ε ν ο ς*, Παϊσ., Ιστ. Σινά 427.

Το αρχ. επίθ. *παρθένος*. Ο τ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

1) Αγνός, αμόλυντος: Υγρομαντ. φ. 165ʳ 1. **2)** Που δεν είχε σεξουαλική σχέση: Καλλίμ. 693, Zygomalas, Synopsis 214 Κ 48, 158 Γ 24, Πτωχολ. α 564, Σταφ., Ιατροσ. 16[468]· (προκ. για τη θεά Άρτεμη): Θησ. Ζ [85²]· (προκ. για την Παναγία): *Άνωθεν τήρησον ευθύς και τήρησον κανδήλιν,| όπερ άπτει κατέμπροσθεν της παρθένου Μαρίας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 427· (προκ. για το μνήστορα Ιωσήφ): *επαντρέψαν την* (ενν. *την Μαρία*) *με τον Ιωσήφ τον παρθένον διά να επιτηρήσουν ομού την παρθενίαν τους* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 254ᵛ· (προκ. για τον ευαγγελιστή Ιωάννη): *ο ευαγγελιστής παρθένος Θεολόγος έλαβεν εις τα ίδια δους δε αυτήν* (ενν. *την Παναγία*) *ο Λόγος* Προσκυν. Ιβ. 845 616· *ο κλεινός βροντής υιός, φίλος τε και παρθένος* Προσκυν. Ιβ. 535 1064. **3)** Ανύπαντρος: Μαλαξός, Νομοκ. 300. **4)** Που δεν έχει χρησιμοποιηθεί: Μαλαξός, Νομοκ. 115.

Το θηλ. ως ουσ. (ήδη αρχ.) = γυναίκα που δεν είχε σεξουαλική σχέση: Ασσίζ. 12[22], 258[9], Zygomalas, Synopsis 276 Ρ 19· (προκ. για την Παναγία): *δούλην με απέργασαι του σου υιού, παρθένε* Εις Θεοτ. 93· *δος μοι …| δάκρυα κατανύξεως καθαρτικά, παρθένε,| ενθύμησιν των φοβερών κολάσεων εκείνων* Εις Θεοτ. 57.

παρθενοφθορία η.

Από το ουσ. *παρθένος* και το *φθείρω*. Η λ. στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ.

Διακόρευση: *Έτι νομοθετεί … εάν αιχμαλωτίδας τις λάβη εν πολέμω, έξεστιν επ' αυταίς ποιήσαι ό βούλεται ακωλύτως. Ο γουν πορνείας και παρθενοφθορίας νομοθετών πώς από Θεού;* Ψευδο-Σφρ. 490[32].

'παρθινά, επίρρ., βλ. *απαληθινά*.

Πάρθοι οι, Βίος Αλ. 2970, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 303ᵛ, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 367.

Το αρχ. εθν. *Πάρθοι* (L-S). Η λ. και σήμ.

Κάτοικοι της περιοχής της Παρθίας: Ροδολ. (Αποσκ.) Έ 53.

παρία η· *π α ρ ι ά*.

Το υστλατ., ιταλ. και προβηγκ. *paria* (Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *paria* 1, Zingarelli, λ. *paria* (2), Τσαντσάνογλου Κ., Ελλην. 24, 1971, 60). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (= «παρέα», βλ. Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. 84, Πρωτοψάλτης, Λαογρ. 11, 1934/37, 156, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης).

Ο τίτλος, τα προνόμια, η ιδιότητα της τάξης των ευγενών· (συνεκδ.) μεγαλείο, αρχοντιά: *Έδε χαρά, έδε τιμή τήν έχουν οι εδικοί του,| οπού ηβλέπουν τόσην παριάν* (έκδ. *παρειάν*· διορθώσ.) *και δόξαν του αφεντός τους* Χρον. Τόκκων 1529.

Παριανός ο.

Το μτγν. ουσ. *Παριανός* (βλ. Steph., Θησ., λ. *Πάρος*). Η λ. και σήμ.

α) Ο κάτοικος της Πάρου: *οι Παριανοί ετρέμανε τόσα για να θωρούσι,| οπού 'τονε εις τα βουνιά απάνω κι εκοιτάζα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 340[8]· **β)** (ως επίθ.) που προέρχεται από την Πάρο· (εδώ προκ. για συγκεκριμένη ποικιλία κρασιού): *με το κρασί το Παριανό τση Χιος θε ν' αρχινίσω* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 187.

παριδίως, επίρρ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *ιδίως*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.) και σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi).

Ξεχωριστά: *Τα έλαια δε παριδίως έψησον, και ούτως μίξον* Ορνεοσ. 561[16].

παριππάκι το.

Από το ουσ. *παρίππιν* και την κατάλ. *-άκι*.

Μικρό άλογο κατώτερης αξίας κατάλληλο για τη μεταφορά εφοδίων: *Υποκοριστικόν, οίον, άνθρωπος, ανθρωπίσκος, ανθρωπάρι, ανθρωπαράκι, ανθρωπάκι, ανθρωπαράς· άλογον, παρίππι, παριππάκι, παριππάς* Σοφιαν., Γραμμ. 44.

παριππάς ο.

Από το ουσ. *παρίππιν* και την κατάλ. *-άς* (για την κατάλ. *-άς* βλ. Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 168-9).

(Μεγεθ.) άλογο κατώτερης αξίας κατάλληλο για τη μεταφορά εφοδίων: *Υποκοριστικόν, οίον, άνθρωπος, ανθρωπίσκος, ανθρωπάρι, ανθρωπαράκι, ανθρωπάκι, ανθρωπαράς· άλογο, παρίππι, παριππάκι, παριππάς* Σοφιαν., Γραμμ. 44.

παρίππιν το, Sprachlehre 108· *παρίππι*, Sprachlehre 108, Σοφιαν., Γραμμ. 44· ?*υπαρίππιν*, Χρον. Μορ. H 1729.

Από το μτγν. ουσ. *πάριππος* και την κατάλ. *-ιν*. Ο τ. *παρίππι* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *παρίππιον*, Παπαγ., Δημ. ελλην. 6). Ο τ. *υπαρίππιν* (ή *υππαρίππιν*) πιθ. με παρετυμ. επίδρ. της πρόθ. *υπό* (πβ. Schmitt [Χρον. Μορ. 620], καθώς και Δραγ., Αθ. 23, 1911, 81, Παπαγ., ό.π.) ή του ουσ. *ιππάρι(ν)* (οπότε ορθότ. γρ. *ιππαρίππιν*). Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex., λ. *παρίππι(ο)ν*) και σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. I 44[28], 48[31], Act. Ivir. II 41[81], Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Ά 1[39], 2[5], 3[34], 5[65], 6[43]) και του 14. αι. (Act. Doch. 49[34]).

Άλογο κατώτερης αξίας από τα πολεμικά για τη μεταφορά εφοδίων και οπλισμού: *Τα άλογα τά έχουσιν όλα είναι παρίππια,| ενός φαρίου μας φορά να ρίξει δεκαπέντε* Χρον. Μορ. P 4729· (σε παροιμ.· βλ. Παναγιωτάκης [Φαλλίδ. σ. 274]): *Εποστάθη το παρίππι| κι εδιαβήκασιν οι κτύποι* Φαλλίδ. (Παναγ.) 214· (μειωτ. προκ. για άλογο): *Σαρακηνοί έχουσιν φαρία τά διώχνουν τους αέρας,* (παραλ. 4 στ.) *και τον Αφράτην ποταμόν ουκ ημπορούν περάσαι| και εσύ με το παρίππιν σου θέλεις να τον περάσεις;* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 40.

παρισάντζα η.

Από το βενετ. *parisenzia*.

Εμφάνιση, παρουσία ατόμου· (εδώ πιθ. ειρων.): *ο βασιλιάς δεν ήλθ' απέ την Φράντζαν,| μόνον γραφάς τους έστελνε, μεγάλην παρισάντζαν* Κορων., Μπούας 14.

παρίσθμια τα.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Αμυγδαλές: *βρέχε τα παρίσθμια αυτού παλαιώ οίνω* Ιερακοσ. 403[7].

παρισταίνω, βλ. *παρασταίνω*.

παριστάνω.

Το μτγν. *παριστάνω*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Μέσ.) τελειοποιούμαι· (προκ. για καρπό) ωριμάζω: *κνίζεται μεν ουν τη πρώτη ημέρα, τη δε τρίτη ημέρα παριστάνεται* (ενν. *το συκάμινον*) *και τροφή γίνεται πάντων* Φυσιολ. (Zur.) LII[13].

παριστέκω, βλ. *παραστέκω*.

παρίστημι, Ελλην. νόμ. 516[1], Αχιλλ. (Smith) N 169· προστ. αορ. *παράστα*.

Το αρχ. *παρίστημι*. Η προστ. αορ. ήδη μτγν. (L-S Suppl., στη λ.)· προστ. *παρέστα* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ.· βλ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ 250, λ. *παρέστα*). Το μέσ. και σήμ. λόγ.

I. Ενεργ. **1)** Στήνω, τοποθετώ κ. (κοντά, δίπλα): Δούκ. 309[30]. **2)** Αποδίδω κ. λεκτικά· περιγράφω: *Την παρθενίαν δ' ο δεινός, την αγνείαν ο χοίρος| και βορβορώδης βάτραχος πώς δήλην παραστήσω;* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 167· *Ά δε πανθάνει παρ' αυτής εις τον καιρόν εκείνον| αισθανομένη δύναται καρδία ζωγραφήσαι·| φωνή γαρ λόγου και γραφή ου παραστήσει φύσιν* Καλλίμ. 1829· *πολλούς λόγους ειπών και παραστήσας πώς το φρούριον εκτίσθη εν ταις ημέραις του Ατήν διά αναλωμάτων της Ρόδου* ... Δούκ. 145[5]. **3)** Παρουσιάζω κάπ.· (εδώ δημόσια για επισημοποίηση της ιδιότητάς του): *Όπου επάρει γυναίκα εις το οσπίτιν του παρκάτω παρού ουδέν έναι εκείνος, ας την παραστήσει εις την εκκλησίαν* Ελλην. νόμ. 555[23]. **4)** (Νομ.) παρουσιάζω κάπ. στο δικαστήριο, υποβάλλω κάπ. σε κρίση δικαστηρίου· (προκ. για τη μέλλουσα κρίση): *Τι να ποιήσεις, ω ψυχή, όταν φωνιάξει η σάλπιγξ| εκείνον, ..., τον ηχόν τον φοβερόν* ... (παραλ. 2 στ.) *και πάντας εις το έντρομον και φοβερόν εκείνον,| ... δικαστήριον τους πάντας παραστήσει,| εκάστου επιφερόμενου ων έπραξεν εν βίω;* Ντελλαπ., Υπομν. 23· *Ει ... πάντα κερδήσωμεν, ψυχήν ζημιωθώμεν,| ... ουδέν το όφελος εν εκείνη τη ώρα,| όταν Θεός εξ ουρανού έλθη κρίναι τον κόσμον| και παραστήση άπαντας αποδώσοντας λόγον* Διγ. (Trapp) Gr. 815· φρ. (1) *παρίστημι μάρτυρα* = παρουσιάζω, επικαλούμαι κάπ. ως μάρτυρα στο δικαστήριο: *Έχεις μάρτυρας παραστήσαι εις ταύτα;* Πωρικ. (Winterwerb) III 51· *τούτο γαρ μη άπιστον εξ υμών λογισθείη,| μάρτυρα γαρ επαινετόν υμίν γε παραστήσω* Διγ. Z 1272· (2) *παρίστημι τον έλεγχον* = διεξάγω έρευνα, ανάκριση: *συ δε ως δίκαιος κριτής, ...| παράστησον τον έλεγχον άντικρυς του ετέρου,| όπως φανεί το δίκαιον του επιζητουμένου* Ελλην. νόμ. 514[26].

II. Μέσ. **Ά** Μτβ. **1)** Στέκομαι δίπλα, κοντά σε κάπ.· (μεταφ.) είμαι ισάξιος κάπ.: *Η ευμορφία του σώματος ποιεί άνθρωπον άξιον να παρίσταται βασιλέα* Κεφάλ. παραιν. 121. **2)** (Προκ. για τόπο) φθάνω: *πρώτη φυλακή της νυκτός παρέστη τη Υψηλή* Δούκ. 243[20]· *Διαβάντες τοίνυν το στόμα του λιμένος και παραστάντες την τάφρον* ... Δούκ. 107[1]. **3)** Παρουσιάζομαι σε κάπ.: *υπήρχον ... ευνουχόπουλοι, οί παρασταθέντες τω βασιλεί είπον* ... Δούκ. 305[20]· *ος Αλεξάνδρω παραστάς λέγει προς τούτον ούτος* ... Βίος Αλ. 3130. **4α)** Κάνω κάπ. να αποκτήσει μια ιδιότητα, αποδίδω σε κάπ. μια συγκεκριμένη ιδιότητα: *Ιδών δε ο αυτής ανήρ αυτής την ατεκνίαν| εκ βάθους της αυτού ψυχής Θεόν εξιλεούτο| και πρέσβυν παρεστήσατο μύστην του τηλικούτου| Ιάκωβον* Φλώρ. 12· **β)** επικαλούμαι κάπ. ως: *τάχατα ... έθελα εγώ τον βασιλέα| δολίως μετά μηχανής εκείνον φαρμακώσει,| άπερ κριτήν παρίσταμαι τον πάντων Βασιλέα·| ουκ οίδα γαρ το φάρμακον, τίποτε ου γινώσκω* Φλώρ. 563. **5α)** Παραστέκομαι σε κάπ., στέκομαι κοντά σε κάπ. για να βοηθήσω: *ύπαγε, λούσε σύντομα τον μέγαν οικονόμον,| λούσε και τον ηγούμενον, παράστα και τους δύο* Προδρ. (Eideneier) IV 124· **β)** προσφέρω υπηρεσίες σε κάπ.: *παρίσταται* (ενν. *ο μισθαργός*) *τους βασιλείς, ως δούλος παραμένει* Καλλίμ. 2167. **Β΄** Αμτβ. **1)** Στέκομαι (κοντά, δίπλα): Βίος Αλ. 3420. **2)** Παρίσταμαι, παρευρίσκομαι: *αυτών δε πάντων παρισταμένων παρέστη και η Στάφυλος* Πωρικ. (Winterwerb) I 18· *Ορίζει φέρνουν τον υιόν παρισταμένων πάντων* Αχιλλ. (Smith) O 104· *ρηξοί τε πάσης τάξεως κύκλω παριστάμενοι* Αξαγ., Κάρολ. Έ 1236. **3)** Παρουσιάζομαι, εμφανίζομαι: *παρευθύς παρέστησα τα Χερουβείμ* Αποκ. Θεοτ. I 59. **4)** (Προκ. για χρόνο) φθάνω: *ου παρέστηκε καιρός της θηριομαχίας* Διγ. (Trapp) Gr. 1034· *αλλά κατέλαβε καιρός, αλλά παρέστη χρόνος* Γλυκά, Στ. 26. **5)** (Προκ. για

καρπό) ωριμάζω: *αναβαίνει* (ενν. *ο εχίνος*) *επί τον βότρυν της αμπέλου και καταβάλλει τας ρώγας χαμαί, όταν παρασταθεί ο βότρυς* Φυσιολ. (Kaim.) 47a[9]. **6)** (Νομ.) παρουσιάζομαι στο δικαστήριο: *Παρίστανται οι πενθεροί, ήτοι οι γονείς των παίδων, καν μήτηρ, καν πατήρ, έμπροσθεν του κριτού* Ελλην. νόμ. 571[9]· *Έρχεται ο συνήγορος και παρίσταται έμπροσθεν του κριτού ή και του αρχιερέως* Ελλην. νόμ. 515[24]· *ω δέσποτα, ...| ... βλέπε την επίδειξιν του σου εγκαλουμένου,| ως γαρ αδικούμενος παρίσταται εγκαλών σε,| ωσαύτως και τας άντικρυς απολογίας πάσας| τας του ετέρου μέρους εκδικών μη παροράσεις* Ελλην. νόμ. 514[14]· (εδώ προκ. για τη μέλλουσα κρίση): *εκεί παραστησόμεθα και πλούσιος και πένης| και λόγους αποδώσομεν των πεπλημμελημένων* Γλυκά, Στ. 401.

παριστία η, βλ. *παρεστία*.

παριστώ.

Το μτγν. *παριστάω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Περιγράφω, παρουσιάζω: *ως η μέθοδος παριστά* Rechenb. (Vog.) 108[7] κριτ. υπ. **2)** Συμβολίζω: *Επάν δε τεσσαράκοντα ημέραι τελεσθώσιν| αίτινες την ανάστασιν Κυρίου παριστώσιν,| αύθις κατάγονται εις γην* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2208.

παρκατεβάζω, βλ. *παρακατεβάζω*.

παρκατεβαίνω, βλ. *παρακατεβαίνω*.

παρκατής ο.

Από την τουρκ. έκφρ. *bar* (= δίκαιος, πιστός στον όρκο του, βλ. Redhouse, λ. *bar* 9) *kadı*. Άσχ. η λ. *παρακατής* (= «βοηθός του κατή») που απ. σε έγγρ. του 1606 (βλ. Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 184, 186, 202, Καραναστάσης [Συναδ., Χρον.-Διδαχ., σ. 388]).

(Πιθ. τιμητική προσηγορία Οθωμανού δικαστή) δίκαιος, ευσυνείδητος καδής: *όταν ήρχουνταν παρκατής, όλοι να έλθουν από τα περίχωρα να τον βάνουν* (ενν. *τον παπα κυρ-Σίδερη*) *να τους ισάζει ... Και οι κατήδες ήλεγαν: «Είτι είπει ο παπάς και είτι κάμει μακούλι, το στέργομε»* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 52[v].

παρκάτου, παρκάτω, βλ. *παρακάτω*.

Παρκιώτης ο, βλ. *Παροικιώτης*.

παρλαμάν το, Χρον. Μορ. Η 4494· *παρλαμά*, αυτ. 4407, 4431. — Βλ. και *παρλαμάς*.

Το γαλλ. *parlement*. Για τη λ. βλ. Triand., Lehnw. 16, 143, 144, 156 (= Τριαντ., Άπ. Α' 339, 446 σημ. 1, 447, 458 σημ. 3), Stanitsas, Act. VIII[e] Congr. Intern. 97. Κατά Kahane, Sprache 538, 551 κ.ά., η λ. αρσ.

Συμβούλιο, σύσκεψη του πρίγκηπα και των ευγενών στο φράγκικο κράτος του Μορέως (συμβουλευτική συνέλευση): *πύραν τον πρίγκιπα μετά τους κεφαλάδες| ενώ εκράτει παρλαμά διά υπόθεσες όπου είχεν* αυτ. 7395· *ήσαν οι αρχόντισσες εκείνων οι γυναίκες| εκεί με την πριγκίπισσαν στο κάστρο του Αμυκλίου| κι εκάμνασιν το παρλαμά κι επαίρναν την βουλήν τους* αυτ. 4402.

παρλαμάς ο.

Το ουσ. *παρλαμά(ν)* (βλ. ά.) ως αρσ. Βλ. και Καλονάρος [Χρον. Μορ. σ. 387], Kahane, Sprache 538, 551.

Συμβούλιο, σύσκεψη του πρίγκηπα και των ευγενών στο φράγκικο κράτος του Μορέως (συμβουλευτική συνέλευση): *αφόντου γαρ επλήρωσε τον παρλαμάν εκείνο,| ο αφέντης της Καρύταινας ...* Χρον. Μορ. Η 4494 κριτ. υπ.

παρλαμέντον το.

Το ιταλ. *parlamento*. Τ. *παρλαμέντο* στο Somav., It.-gr., λ. *parlamento* και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.)

Συμβούλιο, σύσκεψη, συνεδρίαση (για λήψη αποφάσεων)· (εδώ συνεκδ. προκ. για τόπο διεξαγωγής του συμβουλίου): *οι βασιλείς των βορεινών μερών, ο Μαξιμιανός της Αλαμανίας και Βλαδίσλαος της Ουγγρίας και Σιγισμόνδος της Λεχίας, συνάσσονται εις το παρ' αυτοίς λεγόμενον παρλαμέντον, ήγουν εις σύνοδον και συμβουλήν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 372.

παρλάτος ο.

Από το παλαιότ. γαλλ. *perlat* [βλ. Assises (Foucher) I 22, 24], τ. του *prélat*, με παρετυμ. επίδρ. του γαλλ. ρ. *parler* ή του ουσ. *λογάς* (βλ. ά.). Πβ. και το μεσν. λατ. *pralatus* (Blaise, Lex. Lat. Med., λ. *praelatus* III, σημασ. 2).

Ανώτερος κληρικός της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας με ορισμένη δικαιοδοσία: *αν έχουν* (ενν. *οι επίσκοποι και οι αρχιεπίσκοποι ...*) *καμμίαν αγανάκτησιν και έρτουν εις αγκάλεμαν, εντέχεται να κριθεί έμπροσθεν τους 'κλογάδας, τουτέστιν τους παρλάτους της αγίας εκκλησίας* Ασσίζ. 31[19].

παρμός, ο.

Από την υποτ. αόρ. του *παίρνω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Βλαστού, Συνών. 16)

Άλωση, πάρσιμο: *Ο Άχαζ δεν είδε την ελευθερίαν, ουδέ τον παρμόν της Σαμαρείας* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 448[636].

παρμπέρα η.

Από το παλαιότ. ιταλ. *sparbiere* (Battaglia, λ. *sparviere, sparviero*· βλ. και Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *sparviere*[1], *sparvieri*)· πβ. και προβηγκ. *esparvier*.

Κεντητό παραπέτασμα πάνω από το κρεβάτι (πβ. και *σπλιβέριν*): *παρμπέρες, μαξελάρια, κουρτίνες και μαντήλια* (παραλ. 2 στ.) *με πόθον να πλουμίζουσιν* (ενν. *οι Ροδίτισσες*) *με χαρές και τραγούδια* Γεωργηλ., Θαν. 176.

'παρνούμαι, βλ. *απαρνούμαι*.

παρό, σύνδ., Σπαν. Ρ 169, Προδρ. (Eideneier) IV 503, Λίβ. Ρ 59, 2568, Κεφάλ. πα-

ραιν. 110, 111, 121, 122, 123, Λουκάνη, Άλ. Τροίας 917, Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 247, Σοφιαν., Παιδαγ. 102, Σοφιαν., Γραμμ. 82. — Βλ. και *παρά, παρού*.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

1) Σύνδ. συγκρ. (εισάγει β΄ όρο σύγκρισης έπειτα από επίθ. ή επίρρ. συγκρ. βαθμού) **α)** (ομοιόπτωτα): *δια τούτο προκρίνουσι μάλλον την τρυφήν και τας άλλας ηδονάς παρό τον ορθόν και σώφρονα βίον* Σοφιαν., Παιδαγ. 106· *Πλέον αγάπα τους ξένους παρό τους συγγενείς σου* Κεφάλ. παραιν. 112· *πλέα έναι η βλάβη της αμαρτίας παρό η βλάβη των εχθρών* Κεφάλ. παραιν. 118· *Κρείττον μοι βρώσις, έλεγεν, να γένω των θηρίων| και της ζωής να στερηθώ παρό της κόρης ταύτης* Καλλίμ. 1002· **β[1])** (με βουλητική πρόταση): *οι τοιούτοι πατέρες ποιούσιν όμοιον ωσάν εκείνος όπου είχε περισσοτέραν φροντίδα να φυλάσσει γερόν το υπόδημά του, παρό να προσέχει την υγείαν του ποδαρίου του* Σοφιαν., Παιδαγ. 102· *κάλλιον ηγούμαι ίνα απατώμαι, παρό ίνα προσκρούσω τω Θεώ και παραβώ τους αυτού θείους νόμους* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 389· **β[2])** (με παράλ. του επιθ. ή του επιρρ.): *θέλω ν' αποθάνω| μετά σεν ομάδι τώρα| παρό και να μείνω δούλη,| ύστερον και κακομοίρα* Λουκάνη, Άλ. Τροίας 781· *ο Θεός να μη το δώσει| παρό εγώ του να πράξω| τό ου θέλει αυτή η κόρη* Λουκάνη, Άλ. Τροίας 116· **γ)** (με αναφορ. πρόταση): *πλέον αγαπούμεν ημείς να θεραπεύσομεν πάντας, αν ενδυνάμεθα παρό οπού αγαπά είς έκαστος να θεραπευθεί* Βησσ., Επιστ. 35[25]· *είδον θέαμα ανέλπιστον και ξένον| όπου τους δύο μου οφθαλμούς ήθελα τους εκβάλλει.| Κάλλιον παρό που είδον πράγμα κακόν και μέγα* Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 348· **δ)** (με χρον. πρόταση): *πρέπει μάλιστα το εναντίον να έχουν περισσοτέραν ευλάβειαν και φύλαξιν εις αυτά* (ενν. *τα μειράκια*), *παρό ότε ήσαν παιδία* Σοφιαν., Παιδαγ. 119. **2)** (Σε θέση πρόθ.) εκτός: *φαίνεταί μοι κάλλιον και ωφέλιμον εις πολλά το εκείνης, αν το εύρεις, να το πράξεις παρό από τα ενταύθα. Τέσσαρα γαρ και μόνον ευρίσκω τα προσιστάμενα ...* Σφρ., Χρον. (Maisano) 110[5].

παροδεύω, Διάτ. Κυπρ. 509[19].

Το μτγν. *παροδεύω*.

Α΄ (Μτβ.) περνώ δίπλα ή κοντά από ένα μέρος: *παροδεύσαντες το Γαντοπέδιν και Μάρμαρα και διαβάντες τον Άγιον Μερκούριον ανήλθομεν εις τον Αχάντακαν* Πανάρ. 76[9].

Β΄ (Αμτβ.) πηγαίνω παρακάτω, προχωρώ: *ημέρας δε γενομένης προ της ανατολής του ηλίου λαβών αυτόν* (ενν. *τον ιέρακα*) *έξελθε εις θήραν και παροδεύσας μικρόν σύναξον τους λώρους του ιέρακος* Ιερακοσ. 359[7].

παροδηγώ.

Από την πρόθ. *παρά* και το *οδηγώ*. Η λ. τον 7. αι. (Steph., Θησ., λ. *παροδηγέω*). Διάφ. τ. της λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.).

Παραπλανώ, εξαπατώ: *αν παροδηγήσεις με και έλθω μετά σένα| και γνώσουν το τα αδέλφια μου και το συγγενικόν μου* (παραλ. 1 στ.) *πώς έχεις εξηβάλειν με και σώσαι την ψυχήν σου;* Διγ. (Trapp) Gr. 1403· *τι με παροδήγησας την απορφανισμένην| με τα συχνογυρίσματα και με τας κομπωσίας* Προδρ. (Eideneier) I 110.

παροικίζω.

Το μτγν. *παροικίζω*.

Εγκαθιστώ κάπ. ως κάτοικο (έποικο) σ' έναν τόπο: *Έπειτα έλαβε* (ενν. *ο σουλτάνος Μωάμεθ*) *την Άμαστριν και τον Καφάν εκ χειρός των Γενουβίτων και εκόμισε τούτους εν Κωνσταντίνου πόλει, παροικίσας αυτούς* Ιστ. πολιτ. 26[16].

παροίκισσα η, Ελλην. νόμ. 537[12, 14]. — Βλ. και *πάροικος*.

Από το ουσ. *πάροικος* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. σε έγγρ. του 1300 και 1321 (Act. Lavr. II 90[214], 108[586]).

Δουλοπάροικη: *ως ... έμαθα από την κυρά Λόζε την βυζαστρίαν των κόρων του σιρ Σιμούν τ' Αντιότζε, η ποία ήτον παροίκισσα του κούντη τε Ρουχάς* Μαχ. 228[12].

Παροικιώτης ο, Λεηλ. Παροικ. 157, 166, 231, 612· *Παρκιώτης*, αυτ. 176.

Από το τοπων. *Παροικιά-Παρκιά* (βλ. Λεηλ. Παροικ. 126, 131) και την κατάλ. *-ώτης*.

Αυτός που κατοικεί στην Παροικιά της Πάρου ή κατάγεται από εκεί: *Ποιος να 'χε στοχασθεί τσι Παροικιώτες,| που κλαίγαν την σκλαβιάν τως όλοι τότες* αυτ. 617.

πάροικος ο, Ασσίζ. 234[14], Ιστ. Ηπείρ. XXVI[6], XXXI[3], Χειλά, Χρον. 352, Μαχ. 8[10], 140[21], 358[5], 362[33], 540[13], 676[26], Βουστρ. (Κεχ.) 28[3], 66[11], 98[16, 18], Μ 29[3], 67[10], 141[4], Θρ. Κύπρ. Μ 424, 467, Βακτ. αρχιερ. 150· *παροίκος*, Μαχ. 612[10], Βουστρ. (Κεχ.) Α 66[9], 67[9]· *παροικός*, Βουστρ. (Κεχ.) Α 28[4], 140[4], Β 29[4], 141[4]. — Βλ. και *παροίκισσα*.

Το αρχ. ουσ. *πάροικος*. Η λ. και σήμ.· βλ. και Andr., Lex., στη λ.

1) Έποικος: *επρόσταξε* (ενν. *ο Μωάμεθ*) *και έφερον συργούνιδας λεγομένους ήτοι μετοίκους ή παροίκους από Μηδείας της προς Πόντον και των χωρίων αυτής* Ιστ. πολιτ. 25[6]. **2)** Δουλοπάροικος: *Αυτού λέγει το δίκαιον περί τω πραγμάτων των χαμένων, ποταπόν δίκαιον εντέχεται να γίνεται και περί τους παροίκους σκλάβους οπού φεύγουν έξω του ρηγάτου* Ασσίζ. 423[20]· *έβαλε* (ενν. *ο ρήγας*) *να πλερώννουν δέκατον το ρέντον τους καβαλλάρηδες και παροίκους και ελευθέρους* Μαχ. 606[33]· *ευρέθην ο Νικόλας ... ο ποίος ήτον πάροικος του κούντη της Τρίπολης και ελευθερώθην* Βουστρ. (Κεχ.) 140[4]. **3)** Εξαρτημένος αγρότης του Βυζαντίου που αναλάμβανε την καλλιέργεια γης βάσει συμφωνίας με τον ιδιοκτήτη (βλ. ODB, λ. *paroikos* και Maniatis, Byzantion 73, 2003, τεύχ. 1, 64 κε.): *όσοι των από της Εκκλησίας πάροικοι από την κακοπραγίαν αυτού εναπελείφθησαν άνθρωποι, εξέβαλε μεν αυτούς από της προνοίας* Ιστ. Ηπείρ. XXIII[13].

παροιμία η, Πτωχολ. α 676.

Το αρχ. ουσ. *παροιμία*. Η λ. και σήμ.

1α) Γνωμικό, ρητό, παροιμία: Ζήνου, Βατραχ. 99· **β)** (προκ. για το βιβλίο των Παροιμιών της Παλαιάς Διαθήκης· για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 6): *Σολομών είπεν εν ταις Παροιμίαις: «Ίθι προς τον μύρμηκα, ω οκνηρέ»* Φυσιολ. 349[1]· *θυσίαι γαρ των ασεβών ως βδέλυγμα Κυρίω,| καθά φησίν ο Σολομών βίβλω των Παροιμίω* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1268. **2)** (Προκ. για θαυμαστό, ξεχωριστό, παροιμιώδες συμβάν):

παροιμία εγένετο επί κακώ τοις μετ' εμού τότε ούσιν εις το μετέπειτα χρόνον Σφρ., Χρον. (Maisano) 76[6].

παροιμιακός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *παροιμιακός*. Η λ. και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στο βιβλίο της Π.Δ. «Παροιμίαι»: *έτερον βιβλίον τα ασκητικά του αγίου Βασιλείου έχον και παροιμιακούς λόγους του Νύσσης* Κώδ. Πάτμου Ι 207.

παροιμιαστής ο.

Το μτγν. ουσ. *παροιμιαστής*.

Ο συγγραφέας του βιβλίου των Παροιμιών της Π.Δ.: *ημείς δε του παροιμιαστού ακούσωμεν τον λόγον:| εάν τα πρώτα ην καλά, κακά δε τα εξυστέρου,| ως λέγει αυτός ο φρόνιμος, όλα κακά υπάρχουν* Βέλθ. 1343.

παροιμιώδης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *παροιμιώδης*. Η λ. και σήμ.

Παροιμιακός, παροιμιώδης: *ουκ ενθυμηθέντες οι άθλιοι … τον παροιμιώδη λόγον τον «προς τους δύο ουδ' Ηρακλής», αλλ' επανέστησαν και προς τρεις και τοιούτους* Σφρ., Χρον. (Maisano) 152[24-5].

?παρόκια η.

Πιθ. από το ιταλ. *apparecchiare* (Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *apparecchiare*[2]), αν δεν πρόκ. για τη λ. *παρουχιά* (βλ. *παρουσία*)· πβ. και Αγγέλου [Μπερτολδίνος σ. 179].

?Αλληγορική διήγηση, παραβολή (Για τη σημασ. πβ. Croce 154: *comparazione* και Μπερτολδίνος 166: *επιτηδεύσου με άλλην μίαν όμορφην παραβολήν … να με καταπείσεις να σε αφήσω να υπάγεις εις το σπίτι σου*): *Η Μαρκόλφα υπάγει εις την χώραν και, με μίαν όμορφην παρόκιαν* (έκδ. *παρόκειαν*) *οπού έκαμεν ομπροσθά εις τον βασιλέα και εις την βασίλισσαν, ζητά χάριν να γυρίσει εις την κατοικίαν της όθεν ήλθεν* Μπερτολδίνος 163.

παροκνώ.

Από την πρόθ. *παρά* και το *οκνώ*.

Αμελώ, φέρομαι νωθρά: *Καλώς τα παλληκάρια μου, Γιαννάκην και τον Λέον·| διατί επαροκνήσατε και ουκ ήλθατε εις εμέναν;* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1418.

παρόλα η.

Το ιταλ. *parola*. Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Λόγος, κουβέντα: Ιωακ. Κύπρ. 403.

παρόμα η, Καραβ. 505[16].

Το ιταλ. *paroma* (βλ. Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *paroma*). Τ. *μπαρούμα* και *παρούμα* σήμ. ως ναυτ. (Kahane-Tietze, Lingua Franca 336, Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 72, λ. *μπαρούμα*, Kahane, Sprache 588, Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. 51, λ. *μπαρούμα* και ΛΚΝ, λ. *μπαρούμα*).

(Ναυτ.) είδος σκοινιού (βλ. Kahane-Tietze, ό.π. και Σεγδίτσα, ό.π.): *σκοινία παλαία διά κουτούλια και κουδέττες των ταλίων και μουσέλια και παρόμες της πάντας* αυτ. 500[6].

παρόμοια, επίρρ., Χριστ. διδασκ. 250.

Από το επίθ. *παρόμοιος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

α) Με τον ίδιο τρόπο, παρόμοια: *άλλος επερίλαβεν την φημισμένη χώρα.| Παρόμοια το κάματε ώσπερ ποτέ την Κύπρο,| π' ο Τούρκος σας την έδραξε απ' το χέρι σας σαν κίτρο* Διακρούσ. 100[31]· **β)** περίπου έτσι, περίπου μ' αυτόν τον τρόπο: *τους άρχοντες χαιρέτησεν εκμέρος τον του δούκα| και άρχισεν να τους λαλεί, παρόμοια να λέγει* Χρον. Τόκκων 1381.

παρομοιάζω, Κρασοπ. (Eideneier) S 55, Φλώρ. 1432, Θησ. Ζ [125[1]], Συναξ. γυν. 435, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 56[v], 137[r], 237[r], 237[v], 395[r] δις, 397[r], 399[v], Αιτωλ., Βοηβ. 371, Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [1126], Ροδινός (Βαλ.) 69· *παραμοιάζω*, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 117.

Το μτγν. *παρομοιάζω*. Η λ. και σήμ.

Ά Μτβ. (με γεν. ή αιτιατ. ή με εμπρόθ. προσδ.) **1α)** Μοιάζω με κάπ. ή κ., παρουσιάζω ομοιότητες ή αναλογίες **α[1])** (πρόκ. για εξωτερική εμφάνιση): *τούτοι οι τέσσαρες αδελφοί εκράζονταν αδελφοί του Ιησού Χριστού, διατί ήσαν γεννημένοι από δύο αδελφάδες και επαρομοίαζαν του Χριστού εις την όψιν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 254[v]· *Εκείνος όσον ήκουσεν τα λόγια της κόρης θωρεί και παραμοίαζεν της μάννας της τα κάλλη* Απολλών. 758· *Εγώ, διατί παρομοιάζω τον αφέντη μου τον Αλέξανδρο πολλά, αγάπην έχω απ' αυτόν* Διήγ. Αλ. G 277[18]· **α[2])** (πρόκ. για ιδιότητες, συμπεριφορά, κ.τ.ό.): *Από χειλέων πόρνης τε βλέπε να αποφεύγεις,| προς καιρόν γαρ γλυκαίνει σε, ύστερον σε πικραίνει·| μάλλον μαχαίραν δίστομον αυτή παρομοιάζει* Φυσιολ. (Legr.) 1017· *ποίον άλλον καλλιότερον παρομοιάζει της γλώττης; … δι' αυτής πωλείς, αγοράζεις, χαιρετισμός γίνεται, παίρνεις, δίδεις, τραγουδούν, γίνονται γάμοι, κτίζονται κάστρη* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Ά 22[21]· **β)** είμαι ανάλογος, συναφής: *ο λογισμός της ψυχής έναι μία χάρις πνευματική, οπού παρομοιάζει εις τα πράγματα οπού έχουν τες χάριτες και κάνουν τον άνθρωπον να εγνωρίσει την καθαράν γνώσιν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 33[v]. **2)** Γίνομαι όμοιος: *ελεήμων άνθρωπος Θεόν παρομοιάζει* Ιστ. Βλαχ. 1910· *Κριτής απροσωπόληπτος Θεόν παρομοιάζει* Ιστ. Βλαχ. 1393. **3)** Συμβολίζω, υποδηλώνω αλληγορικά: *η ιστία παρομοιάζει την θεότητα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 399[r]· *Ακούσετε λοιπόν, αδελφοί, τίνος παρομοιάζει τούτος ο πελεκάνος … Ο πελεκάνος έναι ο Χριστός* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 56[v]· *ανεβαίνει ο αναγνώστης και λέγει τον Απόστολον, και παρομοιάζει τον άγγελον οπού είπε των Μυροφόρων ότι ανέστη ο Κύριος* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 396[r]· (εδώ με ειδική πρόταση): *εις τα ποδάρια αυτεινού* (ενν. *του ξύλου*) *ήτον μίαν κεφάλη ενού ανθρώπου απεθαμένου, διά να παρομοιάσει ότι εκείνο το ξύλο ξεβλαστώνει από την κεφάλη του Αδάμ* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 205[r]. **4α)** Θεωρώ παρόμοιο, παρομοιάζω, συσχετίζω: *τον επαρομοιάζανε*

(ενν. *τον Κωνσταντίνο τον Παλαιολόγο*) *δράκο, ότι ήτονε δυνατός, ανδρειωμένος* Χρον. σουλτ. 79[12]· *Ο κρόκος τον παρομοιάζουν της γης, το ασπράδι του αέρος και η τσίπα οπού έναι ανάμεσα το ασπράδι και την σκόρτσαν του αβγού την παρομοιάζουν εις το νερόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 70[r] δις· *ο χρυσός ο αετός ο γαμπρός μας λογιάζω | να είναι, γιατί εις ατό τονε παρομοιάζω* Διγ. Ο 750· *ετούτον μου τον λόγον επαρομοίασά το μιας γλυκόμνοστης τροφής* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 35· **β)** παραβάλλω, συγκρίνω: *Πόλη μου, ετριγύρισα γης τον τροχόν και τόπον, | δεν ηύρα ευμορφύτερον να σε παρομοιάσω* Θρ. Κων/π. Β 52· *με όποιον απ' αυτούς όλους τους περασμένους | τον παρομοιάσεις* (ενν. *το βοϊβόδα Μιχαήλ*), *δεν σφάλλεις μ' όλους τους ανδρειωμένους* Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 32· *η λάμψις και η χαρά εκείνη δεν ήτον να την παρομοιάσει κανένας εις καμίαν ευμορφάδα του κόσμου τούτου* Λαυρ., Οπτασία Σ. 110.

Β' (Αμτβ.) είμαι όμοιος ή παρόμοιος με κάπ. ή κ., παρουσιάζω ομοιότητες ή αναλογίες· (εδώ για εξωτερική εμφάνιση): *εις την μέσην του δένδρου δεν ήτον καμία ξεχώρισις, μόνον τα φύλλα του οπού επαρομοίαζαν ώσπερ του κέδρου και πεύκου και κυπαρισσίου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 100[v]· *εκείνο οπού εκατέβαζεν το θερμόν ροδόσταμαν | ζώον ήτον θαυμαστόν, ως άνθρωπος παραμοιάζει· | εάν το είδες, ήθελες ειπείν και έναιν ζωντανού ανθρώπου στόμα* Αχιλλ. L 527.

παρομοίασις η· *παρόμοιασις.*

Από το *παρομοιάζω* και την κατάλ. *-σις*. Ο τ. από μετρ. αν.

Ομοιότητα: *δείχνει* (ενν. *το πράγμα*) *προς του λόγου του παρόμοιασιν πως να 'χει, | ωσάν αυτό που σήμερον στου λόγου σου είχε λάχει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε [1002].

παρομοίασμα το· *παράμοιασμα,* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 102 χφ Β κριτ. υπ.· *παραμοίασμα.*

Από τον αόρ. του *παρομοιάζω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. *παράμοιασμα* και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Παραβολή, σύγκριση (εδώ πιθ. υποτίμηση της αξίας κάπ. πράγματος): *Ο Τερέντσιος είπεν: Κανένα πράμα εμπορεί να ποίσει ο άνθρωπος περίτου βιλλιασμένον παρά να παραμοιάσει ... την δούλεψιν αντανά του την ποίσει ο άνθρωπος, ότι το παραμοίασμα πολομά να χαθούν οι δούλεψες* αυτ. 102 χφ Ι κριτ. υπ. (πβ. ιταλ. έκδ. 1477: *reimproperare li servicii quando lia farti*).

παρόμοιος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 330, Βίος Αλ. 1745, 4190, 5231, 5679, Φλώρ. 1435, 1663, Ερωτοπ. 236, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 16, Χρον. Τόκκων 1425, Φυσιολ. (Legr.) 401, 1022, Φυσιολ. 373[13], Τριβ., Ρε 56.

Το αρχ. επίθ. *παρόμοιος*. Η λ. και σήμ.

1α) Που μοιάζει με κάπ. ή κ., που έχει κοινά ή ανάλογα χαρακτηριστικά ή ιδιότητες με κάπ. ή κ., παρόμοιος, παραπλήσιος: Βίος Αλ. 566, 4194, Δούκ. 193[18], Φυσιολ. (Legr.) 70, Παϊσ., Ιστ. Σινά 356, 1157· **β)** που είναι κατασκευασμένος από το ίδιο υλικό ή έχει την ίδια διακόσμηση, ταιριαστός: *θώρακαν, περικεφαλιάν, σκουτάριν και κοντάριν* (παραλ. 2 στ.), *βραχιόνια ολάργυρα και σιδερά γονάτια, | χερόπτια, το έσω σίδερον, το έξωθεν χρυσάφιν, | ζώσμαν εζώσθην σιδηρόν, παρόμοιον των αρμάτων* Φλώρ. 533· *Είχεν γαρ η εξαίρετος και κράβατον πανώραιον, | ποικιλοεμορφοσύνθετον, χρυσόν, μαλαγματένιον, | ... διά λίθων και μαργάρων, | σελία χρυσά σουπέδια παρόμοια του κραβάτου* Αχιλλ. (Smith) N 826. **2)** Εντελώς όμοιος, ίδιος: *Οφείλει δε γράφειν λιβέλλους τρεις, παρόμοιος ο είς του ετέρου* Ελλην. νόμ. 531[11]. **3)** Ισάξιος: *όλοι λέγουν τα κάλλη του, μάλλον και την ανδρειά του· | παρόμοιον δεν ευρέσκουσι εις τα καμώματά του* Τριβ., Ρε 86· *Ουδείς γαρ τούτου* (ενν. *του Αλεξάνδρου*) *γέγονε παρόμοιος εν κόσμῳ* Βίος Αλ. 22· *Ιδού τας χρείας γάμου σου καλλίστως εντρεπίζω, | ην ο νυμφίος έστι σοι παρόμοιος του κάλλους* Διγ. Ζ 554.

Το ουδ. ως επίρρ. = παρόμοια: *της ζωής τον πλέον καιρόν περνούσιν με τα μαύρα* (παραλ. 1 στ.). *Και κάπου, αν ευρεθεί καιρός οπού να βάλομ' άσπρα, | παρόμοιον γίνεται εις εμάς σαν του χειμώνος τ' άστρα, | οπού καμπόσο φαίνονται και απέκει συννεφιάζει* Πένθ. θαν.[2] 244.

παρομόνω· *παραμόνω.*

Από την πρόθ. *παρά* και το *ομόνω*.

Κάνω ψεύτικο όρκο: *έχει ψέματα με 'μόσμα, τουτέστι να παραμόσει τον λαιμόν του* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 125.

παρομπρός, επίρρ., βλ. *παρεμπρός.*

παρονία η, βλ. *μπαρονία.*

παροξυμός ο, βλ. *παροξυσμός.*

παροξυντός, επίθ.

Από το *παροξύνω*.

Μυτερός, σουβλερός: *Έπαρον το δέρμα του οχίνου, ήγουν του σχαντζοχοίρου, όταν έχει όλον το δέρμα ωσάν σουγλία μακρά, παροξυντά* Σταφ., Ιατροσ. 3[56].

παροξύνω, Σπαν. (Ζώρ.) V 191, Κομν., Διδασκ. Δ 314, 318, Σπαν. Ρ 128, 276, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 551, Διγ. Ζ 1735, Οψαρ. 362[34].

Το αρχ. *παροξύνω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1)** Παρακινώ, παροτρύνω: Προδρ. (Eideneier) IV 193 χφ Η κριτ. υπ., Διγ. (Trapp) Gr. 1292. **2)** Ερεθίζω, εξάπτω, εξοργίζω: Απολλών. 653, Sprachlehre 79 τρις.

ΙΙ. Μέσ. **1)** Εξοργίζομαι: Σπαν. Α 245, Σπαν. Β 498, Βίος Αλ. 2004. **2)** Επιδεινώνεται η αρρώστια μου, χειροτερεύω: *λέγει* (ενν. *ο ασθενής τον ιατρόν*) *'τι παροξύνθη | και τόσον επειράχθηκεν σαν να 'τον εις τα βύθη* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 42[7].

παροξυσμός ο, Σπανός (Eideneier) D 527, Ιατροσ. κώδ. χπθ', Πεντ. Λευιτ. XXVI 16, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α 8[34]· *παροξυμός,* Πεντ. Δευτ. XXVIII 22.

Το αρχ. ουσ. *παροξυσμός*. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *παραξυσμό*, Pern., Ét. linguist. III 498, στη λ.). Η λ. και σήμ.

1) Ερεθισμός, έξαψη, έντονη οργή: Δούκ. 357[20], Διήγ. Βελ. χ 33. **2)** (Ιατρ.) οξεία

κρίση πυρετού που εκδηλώνεται με έντονο ρίγος και σπασμούς στο σώμα: *Ιατρικόν ωφέλιμον εις παροξυσμόν* Ιατροσ. 24[194]. *Εις παροξυσμόν να ιδρώσει οπού δεν ιδρώνει* Ιατροσ. κώδ. χ½ά.

παροξύτονος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *παροξύτονος* (Sophocl., TLG). Η λ. και σήμ.

(Μεταφ.) δυσμενής, εχθρικός: *Παροξυτόνους δ' έβλεψε* (ενν. *ο Νεκτεναβώ*) *θεούς των Αιγυπτίων,| αριστερά προσβλέποντας, ου δεξιόθεν μάλλον,| και κυβερνώντας κάλλιστα πλοία τα των βαρβάρων,| τα πλήθη δ' οδηγούμενα καλώς των στρατευμάτων| τη βοηθεία των θεών των εναντίων πάντα* Βίος Αλ. 126.

παρόξω, επίρρ., βλ. *παρέξω.*

παρόπισθεν, επίρρ.· *παρόπισθε.*

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *όπισθεν.*

1) (Χρον.) πιο πριν, προηγουμένως, στο παρελθόν: *Του δ' αυτού χρόνου το θέρος εγεγόνει τοσαύτη λοιμώδης νόσος εις τε την Κωνσταντινούπολιν και την Ανδριανούπολιν ..., οία ου γέγονε παρόπισθε χρόνους πολλούς* Σφρ., Χρον. (Maisano) 182[4]. **2)** (Έναρθρ. ως ουσ., τοπ.) αυτός που βρίσκεται πιο πίσω: *οι παρόπισθεν πάλιν εκείσε τρέχουν| και ουκ ένι οδός οι όπισθεν έμπροσθέν σου διαβήναι* Λόγ. παρηγ. Ο 288.

παροπίσω, επίρρ., Λόγ. παρηγ. Ο 363, 695, Φλώρ. 806, Λίβ. Ρ 391, Λίβ. Sc. 957, 1776, 2896, 3105, Λίβ. Ν 3687, 3800, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1389, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 424· *παραπίσω,* Λίβ. Esc. 639, 744, 4264, Λόγ. παρηγ. L 647· *παροπίσου,* Φλώρ. 1170.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *οπίσω.* Ο τ. *παραπίσω* και σήμ.

Α΄ Επίρρ. **1)** (Τοπ.) **α)** πιο πίσω: *Στράφου και βλέπε, ξένε,| εκ το δεξιόν σου περπατούν μέρος, εγνώριζέ το,| το εμπροστινόν έν' Γλυκασμός και παροπίσω Τέρψις* Λόγ. παρηγ. L 354· **β)** (προκ. για δήλωση κατεύθυνσης) προς τα πίσω, πιο πίσω: *ο Τάρειος τον είπεν* (ενν. *τον Αλέξανδρον*): *«Σύρε παραπίσω· αυτού θέλεις ιδείν τον Πώρον, της Ίνδιας τον βασιλέαν»* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 132[3]· *οπίσω του γυρίζει,| απέ τον τόπον πόστεκε, και παραπίσω 'σύρθη* Θησ. Β΄[6[6]]. **2)** (Προκ. για αφήγηση ή βιβλίο) παραπάνω, προηγουμένως: *αν ηξεύραν γράμματα ...* (παραλ. 1 στ.), *ουδέν σε καταδίκαζαν ...,| καθώς εσύ αφηγήθηκες, φίλε μου, παροπίσω* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1401· *παροπίσω είπαμεν ότι εις άλλους κόσμους έχουν σκότος όταν ημείς έχομεν φως* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 50[r]. **3)** (Χρον.) πιο πριν, προηγουμένως, στο παρελθόν: *Ηύρα της κόρης την γραφήν αυγήν, αφού εσηκώθην,| στήκομαι, αναγινώσκω την και απείκασέ με, φίλε,| να χάσω εισμιάν τους πόνους μου, τούς είχα παροπίσω* Λίβ. Ρ 1718· *και απέ το χρήζεσθε να 'χετε κάστρον εις τον τόπον μας, ίτσου ως γιον επορεύγεσθε παραπίσω, θέλετε διαβαίννειν και παραμπρός* Μαχ. 354[11].

Φρ. *Απορρίπτω παροπίσω* κ. = (προκ. για συναίσθημα) αποβάλλω, απομακρύνω (Για τη σημασ. πβ. και *παρεκτός* Φρ. 2(γ)): *παρευθύς απέρριψεν τον φόβον παροπίσω| και εις φίλον του εγκαρδιακόν ...* (παραλ. 1 στ.) *λέγει, ξηγεί την συμφοράν, κατεμπιστεύεται την* Φλώρ. 518.

Β΄ (Έναρθρ. ως επίθ., χρον.) **1)** Προηγούμενος, περασμένος: *εχάρην, ελησμόνησα τους παροπίσω χρόνους,| τα κλώσματα τα δύσκολα της ασυστάτου τύχης* Λίβ. Sc. 3218· *Όσας πικρίας αν έπαθες τους παραπίσω χρόνους,| τους παραμπρός γλυκύτητας θέλεις τους απολαύσει* Λόγ. παρηγ. L 681. **2)** Που ακολουθεί, μελλοντικός: *υιέ μου,| έλεγα εις απαγκούμπισμαν εσένα νά βρω εις γήρας| και κουφισμόν εις τας πικριάς του παροπίσου χρόνου* Φλώρ. 1170· *εις την αρχήν επέσαμεν, αρχήν του λιβαδίου,| που να περιαναπαύσομεν τους παροπίσω χρόνους* Λίβ. (Lamb.) Ν 620.

Γ΄ (Έναρθρ. ως ουσ., τοπ.) αυτός που βρίσκεται πιο πίσω: *τους παραπίσω σου πάλιν απάντεχέ τους,| διά να μεταπίπτουσι εσύ όταν προκόπτεις* Λόγ. παρηγ. L 282.

παροργίζω, Σπαν. Β 501, Κομν., Διδασκ. Δ 317, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 554, Γλυκά, Στ. Β΄ 69, Απολλών. 649, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 531, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 187[v], 363[r], Κανον. διατ. Α 418, Ιστ. Βλαχ. 2598, Διγ. Άνδρ. 402[2], Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 126[15-6], Zygomalas, Synopsis 294 Υ 9.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Το μέσ. *παροργίζομαι* στον Κατσαΐτ., Κλ. Β΄ 763. Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 320) και σήμ. ιδιωμ. στη Χίο (Andr., Lex.).

1α) Προκαλώ το θυμό κάπ., εξοργίζω κάπ. (συν. το Θεό): *πάντως γαρ δίκαιον εστί γονείς μη παροργίζειν* Διγ. (Trapp) Gr. 626· *Αλέξανδρε βασιλέα, διατί τον Θεόν παροργίζεις;* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 71[18]· *ζημίαν του κάμνει και κακόν οπού θεούς παροργίζει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2398· **β)** ερεθίζω, προκαλώ: *Πολλάκις με επαρόργισεν ο λογισμός να εγέρθω,| να εμβώ εις την μέσην ως θρασύς, να δώσω και να επάρω* Προδρ. (Eideneier) IV 193. **2)** Εκδηλώνω την οργή μου εναντίον κάπ., τιμωρώ κάπ. (πβ. *οργίζω* Ι2): *μας επαρόργισεν ο Θεός του ουρανού και της γης και έβαλέν μας εις τα χέρια του Ναβουχόδωρ ... και ήμασθον εις πολλούς χρόνους αιχμάλωτοι* Διήγ. Αλ. G 265[8].

παρογρώ, Βίος Αλ. 2171· προστ. *παρόργει· παρόργα,* αυτ. 5641.

[Από την προθ. *παρά* και το αρχ. *οργάω.* Για το σχηματ. των προστ. πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α 39 κε.].

(Επιτ.) επείγομαι, βιάζομαι να κάνω κ.: *Αλέξανδρε, τι σπεύδεις| αυτώ Θεώ μαχόμενος; στήθι και μη παρόργει* αυτ. 5641 κριτ. υπ.

παρορμώ.

Το αρχ. *παρορμάω.*

Παρακινώ, παροτρύνω: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Υπόθ. Β΄.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πρόθυμος, γεμάτος ζήλο: *ο σινιόρ Μερκούριος λέγει παρορμημένος,| να πολεμήσει τους εχθρούς όλος ορδινιασμένος* Κορων., Μπούας 96.

παρορώ, Διγ. Ζ 4377, Διγ. Άνδρ. 396[17]· υποτ. αορ. *(μη) παροράσεις,* Ελλην. νόμ. 514[16].

Το αρχ. *παρορώ.* Τ. *παραορού* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1α) Παραβλέπω, προσποιούμαι ότι δε βλέπω ή δεν αντιλαμβάνομαι κ.: Ελλην.

νόμ. 514[16]· **β)** αδιαφορώ, δε δίνω σημασία σε κ.: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1837, Σφρ., Χρον. (Maisano) 142[13], Διγ. Ζ 1750· **γ)** παραμελώ, παύω να φροντίζω, να ενδιαφέρομαι, εγκαταλείπω: *Και τούτων ούτως προβάντων, πρώτον μεν Θεός παρείδεν αυτούς, και τι έπραττον ουκ εγίνωσκον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 154[1]. **2)** Περιφρονώ, θεωρώ κάπ. ανάξιο λόγου ή προσοχής: *Ουκ ατιμάζεται πτωχός, ου παροράται πένης,| ου προτιμάται πλούσιος* Γλυκά, Στ. 410. **3)** Επιτρέπω: *ου γαρ παρόψεται Θεός δούλους ημάς γενέσθαι* Διγ. (Trapp) Gr. 111.

παροτρύνω, Προδρ. (Eideneier) IV 193 χφ Κ κριτ. υπ., Καναν. (Pinto) 360, 414, 444-5, Σφρ., Χρον. (Maisano) 14[17], 80[15], 116[23-4], 164[25]· παρατ. *επαράτρυνα,* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Δ΄ [265].

Το αρχ. *παροτρύνω.* Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **α)** Παρακινώ, προτρέπω: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Δ΄ [265], Σφρ., Χρον. (Maisano) 92[22], Προδρ. (Eideneier) IV 193 χφ P κριτ. υπ., Byz. Kleinchron. Ά 84[44]· **β)** συμβουλεύω: *απέστειλε* (ενν. *ο σινιόρ Μπαρτολομαίος*) *χαρτί στην αυθεντίαν,| τα πάντα δίδοντα γνωστόν, μάλλον δε την ανδρείαν| του θαυμαστού Μερκούριου, κι εισtούτο παροτρύνει| την αυθεντιάν της Βενετιάς μετ' αύτηνε να μείνει| και τιμήν να του δώσουσιν ως πρέπει τ' ανδρειωμένου* Κορων., Μπούας 112.

II. (Μέσ. αλληλοπ.) παρακινώ, ενθαρρύνω: *έτερος έτερον και άλλος άλλον και προς αλλήλων αλλήλοις ανδρείως και θαρσαλέως ηγωνίζοντο και επαροτρύναντο προς την σφοδροτάτην μάχην* Καναν. (Pinto) 434.

παρού, σύνδ., Κομν., Διδασκ. Δ 352, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 337, 394, 509, Καλλίμ. 2375, Ασσίζ. 40[6], 68[4], 203[11] κ.α., Χρον. Μορ. P 509, 2106, 3236 κ.α., Σαχλ. Β΄ (Wagn.) P 22, Απολλών. 576, Λίβ. P 821, Λίβ. Sc. 285, 286, 1372, Λίβ. Ν 1259, 1260, Χρον. Τόκκων 2942, 3288, Μαχ. 224[6], 510[16], 542[36] κ.α., Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 334, II 27, Θησ. Γ΄ [69[7]], [75[4]], Γεωργηλ., Θαν. 394, Βουστρ. (Κεχ.) Β 255[18], Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 79, 80, 131 πολλ. κ.π.α., Πτωχολ. α 243 χφ Ν κριτ. υπ., Κυπρ. ερωτ. 134[2], 138[19], κ.π.α.· *π α ρ ο ύ ν,* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 153 κριτ. υπ.· *π ε ρ ο ύ.* — Βλ. και *παρά, πάρεξ, παρό.*

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *παρά* και της γεν. της αναφορ. αντων. *ος* (Πολ. Λ., Ελλην. 21, 1968, 232, Τριαντ., Άπ. 3, 207, πβ. Κοραής, Άτ. Ά, 75-76). Κατά Τσοπ., Ροδιακά 147 (= Δωδεκαν. Αρχ. 5, 1970, 73) από την *παρό.* Κατά Χατζιδ., Βυζαντίς II, 1911-12, 517, από την *παρά* με επίδρ. των *αλλού, πριχού,* κ.τ.ό. Ο τ. *περού* πιθ. με επίδρ. της *περί* (πβ. τη σύγχυση *παρά/περί,* βλ. Pern., Ét. linguist. II 394, 395 σημ. 1, πβ. Χατζιδ., ό.π.). Η λ. σε κείμ. του 11. αι. (Κεκ., Στρατ. 85), σε έγγρ. του 15. (Richard-Papadopoulos, Livre des remembr. 55, Τσοπ., ό.π. 128, 130, 131), 16. (Manouss., Θησαυρ. 13, 1976, 37), 16.-17 αι. [Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης) 55], σε κείμ. του 18. αι. (Δαβίδ 104, 233, Άγν., Θρησκ. δράμ. 176, 230, 335) και στο Somav.

I. Σύνδ. **Ά** Συγκρ. **1)** Εισάγει β΄ όρο σύγκρισης έπειτα από επίθ. ή επίρρ. συγκρ. βαθμού **α)** ομοιόπτωτα **α¹)** (με αιτιατ.): *άνθρωπον είχες ευγενήν και χώρας βασιλέαν,| έχεις κάλλιον σήμερον άνδρα παρού εκείνον* Λίβ. Sc. 2161· *εγώ στέκω πάντα εις μεγαλύτερον φόβον παρού εκείνον οπού ήσουν εσού* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια)

129· (με προηγ. το *παρκάτω*): *Εάν κοράσιν ορμαστεί παρκάτω παρού τα ιβ΄ έτη ουδέν λογίζεται η ορμασία εκείνη γάμος* Ασσίζ. 541[12]· (με παράλ. του επιθ. ή του επιρρ.): *όλον το πλήθος αγαπούν, τον Βελισάριον θέλουν,| εκείνον τιμούν και προσκυνούν παρού την βασιλείαν* Διήγ. Βελ. χ 322· *φρόντιζε του φίλου σου την τούτου θεραπείαν| παρού την σην θεράπευσιν και την ανάπαυσίν σου* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 213· **α²)** (με ονομ.): *Καλλιόν ένι το καλόν όνομα παρού η μεγάλη αρχοντιά* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 130-131· *Ο Ιησούς Χριστός είπεν: καλλιόν είναι ο θάνατος παρού η άτυχη ζωή* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 90· *ουκ είν' καλλίο τίποτε παρού η φιλία εις τον κόσμον* Λίβ. Esc. 1126· (με παράλ. του επιρρ.): *κανέναν πράμαν πολομά τον άνθρωπον φοβητσιάρην παρού η άτυχη κουσιένζα απού έχει* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 129· **β)** με γεν. (σε σχ. έλξης): *Πολλοί λογαριασμοί γίνουνται χωρίς ρίζαν της τέχνης, μόνον με σκοπόν. Και είναι ακριβότερος εκείνος ο λογαριασμός του σκοπού παρού εκείνου, οπού γίνεται με την τέχνην* Rechenb. 86[14]· **γ)** (με εμπρόθ. προσδ.): *λέγει* (ενν. *ο Σολομών*): *Ο άνθρωπος ... έναι κάλλιον διά να υπομένει| με δράκαιναν, όταν πεινάν ...| παρού με την γυναίκαν του, όταν έναι θυμωμένη* Συναξ. γυν. 257· *να γενεί η συμπεθερία εκείνη| κάλλιο εις τον αφέντη μας παρού εις τον ρήγα εκείνον* Χρον. Μορ. P 2522· (με παράλ. του επιθ. ή του επιρρ.): *Και άλλοι πλείστοι, άπειροι, από τον κόσμον όλον| έχουν καλόν στην ξενιτείαν παρού στα γονικά τους* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 153· *διά της διδαχής ημών επιστρέφετε τους ανθρώπους τους πεπλανημένους εις θεογνωσίαν και ούτω δύνασθε σωθήναι εις τον κόσμον παρού εις τα μοναστήρια* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 695· **δ)** με βουλητική πρόταση: *κάλλιον ο πατέρας μας να ορίσει να με κόψουν| παρού στα ξένα χέρια να τύχει ν' αποθάνω* Βυζ. Ιλιάδ. 750· *κάλλιον ήτον να βάνασιν* (ενν. *αι γυναίκες*) *κόπρον στο πρόσωπόν των* (παραλ. 1 στ.) *παρού να παραλλάσσουσιν την πλάσιν του Κυρίου* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 725· *κάλλιον το είχεν να κατακοπεί κομμάτια παρού να ρίψει το σπαθίον* Διγ. Άνδρ. 327[21]· (με παράλ. του επιθ. ή του επιρρ.): *Ατός μου με τα χέρια μου μαχαίριν είχα πάρει| να εμπήξω εις την καρδίαν μου, να σέβω εις τον Άδην| παρού να ζω δίχως εσέν εις τον παρόντα κόσμον* Ιμπ. 145· *Ας σφάξω την καρδίτσα μου ...* (παραλ. 1 στ.) *παρού να ζήσω επώδυνα τον άπαντά μου βίον* Βέλθ. 1179· (με το *ότι* πλεοναστικά, βλ. *ότι* 1γ): *επροτίμευα να αποθάνω εγώ παρού ότι να βλαβείς εσύ* Διγ. Άνδρ. 407[37]· (με επόμ. το *και* που ισοδυναμεί με το βουλητικό *να*): *κάγώ η 'λεεινή ας είχα αποθάνει| παρού κι έχω πολλές πικριές και δάκρυα και πόνους* Απολλών. 676· *Να 'χα το φως μου, να 'βλεπα και ας ήμουν σ' όλα χρειάρης| περού κι εγίνουμου τυφλός* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 746· **ε)** με αναφορ. πρόταση: *Καλλιότερον το είχα να ήθελεν είσθαιν ο θανατός μου σήμερον παρού οπού είδα τέτοιον πράγμα* Διγ. Άνδρ. 401[28]· *αν τίποτες περίσσια ειπώ παρού που πρέπει ...* Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 129· (με παράλ. του αναφορ.· ισοδυναμεί με τα *παρ' ό,τι, απ' ό,τι, απ' όσο*): *Πλέον σας εφοβούντησαν, όταν ήλθετε πρώτον,| παρού φοβούνται σήμερον διά την άργιάν σας* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2949· *Αλήθεια ωσάν κατέχουσιν όσοι και με γνωρίσαν| εγώ έπαιρνα ολιγότερον παρού επαίρναν άλλοι* Σαχλ., Αφήγ. 342· **στ)** με ειδική πρόταση (βλ. και *ότι* 1στ): *να άνοιγα το αρμάριν μου, να τό 'βρισκα γεμάτον* (παραλ. 2 στ.) *παρού ότι τώρα ανοίγω το, βλέπω τους πάτους όλους* Προδρ. (Eideneier) III 95 χφ P κριτ. υπ.· *πότε να εγένου εξουσιαστής εις την εμήν αγάπην,| εξουσιαστής να την κρατείς, να*

εθάρρουν εις εσέναν| παρού ότι αιχμαλωτίζομαι διά πόθον ιδικόν σου| παρού το κάστρον της εμής προδίδεται καρδίας Λίβ. P 1371, 1372· **ζ)** με χρον. πρόταση: ουδέν έναι χειρότερη κακοριζικία εις τον άνθρωπον, παρού όταν έχει εχθρούς τους οικιακούς του Χρονογρ. (Λαμψ.) 233. **2α)** (Με προηγ. χρον. επίρρ. εισάγει χρον. πρόταση) προτού (να): Η γυναίκα η χήρα εάν ορμασθεί πρωτύτερον παρού να πληρωθεί ο χρόνος της χηρείας αυτής ατιμούται Ελλην. νόμ. 582[18]· ένι διαφεντεμένον να μηδέν λάβει κανείς διά γυναίκαν εκείνην τήν έλαβεν εκ των βυθών της κολυβήθρας ... ουδέ ο υιός του να μηδέν λάβει εις γάμον την θυγατέραν της θυγατρός της ... αλλά αυτά τα παιδιά του εγεννήθησαν πρωτύτερα παρού να την βαπτίσει Ασσίζ. 126[20]· Ταύτα δε και τα πράγματα στέκονται φυλαμένα| και πριν παρού να σκορπισθεί και να τα τρικυμίσουν,| ως κάμουν πράξιν και ορμήν Χρον. Τόκκων 2944· **β)** όταν (Βλ. Bakker-v. Gemert [Γεωργηλ., Βελ. Λ σ. 294-95]): έκρινα ότι να καγούν τα κάτεργα και ξύλα,| περού λαός ο των Γραικών ενωθεί με τους Φράγκους,| να πολεμίζουν δυνατά, να μη έχουν πόθεν φύγει Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 266. **3)** (Σε καταφ. πρόταση ύστερα από το άλλος για δήλ. εξαίρεσης, βλ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β΄ 229) εκτός από: Από κανέναν κρίμαν δεν χαίρεται περίτου ο διάβολος ... απέ την πορνείαν, και η αφορμή ένι τούτη, ότι εμπορεί να ποίσει ούλα τα άλλα κρίματα παρού εκείνον Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 148. **Β΄** (Αντιθ.) αλλά, παρά: καλόν σαρμούνιν ήρχισες και να 'χες το τελειώσει,| περού ότι εφήκες το, μέμψουν σε θέλουν τιόσοι Γεωργηλ., Θαν. 455· (με προηγ. άρν.): Ζητά ... να δει και τον βεζιραζέμην,| αμμέ στην Πόλιν δεν είναι παρού στην Κρήτην ένι Ιστ. μακαρ. Μάρκο 142· παρακαλούμεν σε και εις το βάπτισμαν τό είσαι βαπτισμένος να κωλύσεις την αρμάδα να μεν πάγει εις την Συρίαν παρού να γενεί η αγάπη τήν ζητά ο σουλτάνος, και το να σηκώσομεν το δικόν μας, ποίσε ως θέλεις Μαχ. 158[10].

II. Επίρρ. (Για την επιρρ. χρ. πβ. παρά Γ και Τζαρτζ., ό.π., 227-28· ως σύνδ. αντιθ. στο ΛΚΝ, λ. παρά[2]) **1)** Σε αποφατικές προτάσεις για δήλ. περιορισμού **α)** παρά μόνο: τινάς δεν ημπορεί να είναι ζηλιάρης εις τίτοιαν ζήλαν παρού διά δύο αφορμές Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 121· κανέναν έγκλημαν τό να ποίσει η γυναίκα του ανδρός της ού ο άνδρας της γυναικός του ου χρη γενέσθαι παρού εις την αγίαν εκκλησίαν Ασσίζ. 380[2]· εγώ γαρ λέγω, ομολογώ, ομολογίαν δίδω·| ουδέν έν γέγονεν παρού ο ορισμός Κυρίου Αργυρ., Βάρν. Κ 453· (με επόμ. αναφορ. πρόταση): ουδέν ημπορεί να έχει απέ το αμάχιν του παρού όσα εδάνεισεν ομπρός Ασσίζ. 304[6]· είς άνθρωπος ενοικίασεν το σπίτιν του ... και εκείνος ... οπού ενοικίασεν το σπίτιν εκείνον και ένι κακοποιός ... τοιούτον κορμίν ένι θεσπισμένον εις την ασσίζαν να μηδέν πλερώσει παρού όσον καιρόν εκαθέζετον μέσα εις το σπίτιν Ασσίζ. 74[19]· (με επόμ. χρον. πρόταση): ο ακριβός δεν πολομά ποττέ καλόν δίκαιον πράμα παρού αντάν πεθανίσκει Ξόμπλιν φ. 125[v]· (με επόμ. ενδοιαστ. πρόταση): σου έγραψα να μας στρέψεις το κάστρον μας εις την εξουσίαν μας και σου αφορμολογάς λαλώντα δεν το πολομάς παρού μηδέν σηκωθεί απέ το χέριν σου και δοθεί εις τας χείρας των εχθρών μας Μαχ. 502[2]· (πλεοναστικά με επόμ. ή προηγ. το μόνον): τινάς από τους φιλοσόφους δεν ήλθε παρού μόνον αυτός Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α΄ 32[23]· (επιτ. με προηγ. τα άλλος, έτερος, κανείς άλλος): έχει ψέματα με 'μοσμα, τουτέστι να παραμόσει τον λαιμόν του και τούτον δεν είναι άλλον παρού άρνημαν της πίστης του Θεού Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 125· δεν κατα-

γνώννω άλλον παρού τον εμαυτόν μου Μαχ. 230[23]· το δίκαιον και η ασσίζα ορίζει ... ότι κανείς άνθρωπος ουδέν χρη εκκλητεύειν εις ετέραν αυλήν της βουργεσίας παρού εις εκείνην την πόλιν απαύτα ην οπού ην τα κρατήματα Ασσίζ. 168[22]· καμμία άλλη αυλή αν ουδέν εντέχεται να μετέξει εις την υπόθεσιν του ανδρογύνου παρού η αγία του Θεού εκκλησία Ασσίζ. 127[25]· (με προηγ. το άλλος σε πρόταση με ιδιάζ. σύντ.· βλ. Κακουλίδη [Σκλέντζα, Ποιήμ. σ. 139]): εσύ, ο άρτος της ζωής ... Του νου μου ευεργέτησον να σε γλυκοφημίζει,| φαγίν τε άλλον παρού συ τα μέλη να στηρίζει Σκλέντζα, Ποιήμ. 6[20]· **β)** (εδώ με προηγ. το επίρρ. έξω) εκτός από: ουδέν εντέχουνται να ποίσουν δίκαιον (ενν. τα κουμμούνια) έξω παρού η αυλή η ρηγική Ασσίζ. 105[21]· κανείς απ' αυτούς τους νόμους, ..., εντέχουνται να αγκαλούνται εις καμμίαν αυλήν ... έξω παρού εις την αυλήν του φούντικος Ασσίζ. 234[5].

Έκφρ. εξού παρού, βλ. εξού Έκφρ.

παρούνης ο, βλ. μπαρούνης.

παρουνία η, βλ. μπαρονία.

παρούς, μτχ. επίθ., βλ. παρών.

παρουσεμός ο, Πεντ. Έξ. XV 1.

Από το παρουσεύομαι αναλογ. με ουσ. σε -μός.

Δόξα, δύναμη, μεγαλείο· (εδώ ως σύστ. αντικ.): απιλογήθην αυτωνών η Μίριαμ: «Παινέσετε τον Κύριο ότι παρουσεμό επαρουσεύτην· άλογο και τον καβαλλάρη του έριξεν εις τη θάλασσα» αυτ. XV 21.

παρουσεύομαι, Πεντ. Έξ. XV 21.

Από το ουσ. παρουσιά (βλ. παρουσία, σημασ. 3β) και την κατάλ. -εύομαι.

(Προκ. για το Θεό) εκδηλώνω τη δόξα, τη δύναμή μου· (εδώ με σύστ. αντικ.): επαίνεσεν ο Μωσέ και τα παιδιά του Ισραέλ την επαινιά ετούτη του Κύριου και είπαν του ειπεί: «Να παινέσω του Κύριου ότι παρουσεμό επαρουσεύτην· άλογο και τον καβαλάρη του έριξεν εις την θάλασσα ...» αυτ. XV 1.

παρουσία η, Θησ. Πρόλ. [276], Βεντράμ., Γυν. 204, Παϊσ., Ιστ. Σινά 923, 1637, Σεβήρ., Διαθ. 189[16], Διγ. Ο 2039· παρουσιά, Δεφ., Σωσ. (1569) [339], Πεντ. Δευτ. XXXIII 26, 29· παρουχιά, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 98· πληθ. παρουσές, Θρ. πατρ. Μ 80. — Πβ. και παρρησία.

Το αρχ. ουσ. παρουσία. Η λ. και σήμ.

1) Παρουσία: Μεταξά, Επιστ. 21[52]. **2)** Άφιξη, ερχομός, εμφάνιση: Διγ. Ο 1009, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [72]. **3α)** Μεγαλοπρέπεια, λαμπρότητα: Εκεί δε οι ορθόδοξοι Ρωμαίοι λειτουργούσιν| με παρουσίαν θαυμαστήν, να είδες τι ποιούσιν Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 282· Ζει το λοιπόν και χαίρεται και λάμπει η ομορφιά της,| κι εγίνη νύμφη ξαφνικά, με πλήσια παρουσιά της Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε΄ [1427]· **β)** μεγαλείο, δόξα: Και πώς, Κωνσταντινούπολις, πάντα να μην θρηνούμεν,| που χάσαμεν τες παρουσές και πάντα τες θυμούμαι;| Από καρδίας κλαίομεν, σαν βλέπομεν άλλες χώρες,| που στέ-

κουν εις τες τάξες τους σαν στολισμένες κόρες | και παρουσίες έχουσιν, χαίρονται, καμαρώνουν Θρ. πατρ. Μ 80, 83· *χάθηκεν η παρουσιά, η δόξα η μεγάλη, | οπού 'ρχονταν οι άρχοντες μετά τιμής μεγάλης | όλοι στον τάφον του Χριστού* Θρ. πατρ. Μ 30· *και εσύ την παρουσίαν σου μόνος σου κέρδισέ την, | μόνος σου ζήσε, σκίρτιζε, μόνος αγαλλιάζου* Ιμπ. 457· (προκ. για το Θεό): *με τη πληθότητα της παρουσιάς σου χαλνάς τους αντιστεκουμένους σου· απέστειλες την οργή σου να τους φάει σαν άχερο* Πεντ. Έξ. XV 7. **4α)** Θαρραλέα έκφραση γνώμης, παρρησία: *Ακούοντα τούτον* (ενν. *τον κουρτσάρην*) *ο ρήγας ο Αλέξανδρος και τούτος πως είχεν τόσην ψυχήν και τόσην παρουχιάν, εμπήκεν εις ελεημοσύνην* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 98· **β)** θάρρος, γενναιότητα: *έκανον πέντε έξι γύρους κτυπώντας ο καθένας τους περισσιές αρκουμποσίες και έδειχνε ο καθένας την παρουσίαν και την ανδρείαν του* Σουμμ., Ρεμπελ. 160· **γ)** αλαζονεία, έπαρση: *να τσακίσω την παρουσιά της δύναμής σας, και να δώσω τους ουρανούς σαν το σίδερο και την ηγή σας σαν το χάρκωμα* Πεντ. Λευιτ. XXVI 19. **5)** (Θεολ.) έκφρ. *Δευτέρα Παρουσία* = η δεύτερη αναμενόμενη έλευση του Χριστού στον κόσμο για να κρίνει ζωντανούς και νεκρούς: *Χαίρε, ότι ο σος υιός εις ουρανούς ανέβην· | εις την Δευτέραν Παρουσιάν ούτος θέλει κατέβειν* Σκλέντζα, Ποιήμ. 4[12]· *Σήμερον φαίνεται εις εμάς Δευτέρα Παρουσία, | που θε να κάνει ο Κύριος την δικαιοκρισίαν* Διήγ. ωραιότ. 523· *εσκοτεινιάσεν ο ουρανός κι εμαύρισεν η μέρα, | και όλος ο κόσμος έλεγεν: «Η Παρουσία Δευτέρα»* Σκλάβ. 122· *εις αυτόν τον τόπον όρισεν ο οικτίρμων Θεός να ευρίσκονται ετούτες οι ψυχές έως να θελήσει να κάμει την κρίσιν και την ανταπόδοσιν, ήγουν να γένει η Δευτέρα Παρουσία του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού* Λαυρ., Οπτασία Σ. 110.

παρούτιν το, βλ. *μπαρούτι.*

παρουχιά η, βλ. *παρουσία.*

παροφθάλμισις η.

Από το **παροφθαλμίζω* και την κατάλ. *-σις*· πβ. λ. *οφθαλμίασις* στον Ησύχ. (λ. *οπτιλίασις*).

Εξαπάτηση της όρασης, οφθαλμαπάτη: *Ώσπερ γαρ έχουσι καλλωπισμούς ιδίους τα γύναια εις τας όψεις αυτών ... και ποιούσι διά της φαντασίας τας ασχήμους ευόπτας και λανθάνουσι τους θεωρούντας αυτάς ... και υπολαμβάνουσιν ότι εκ φύσεως εστίν η τοιαύτη όψις και υπό των ειδών και ασχήμων γυναίων γίνεται τοσαύτη και τηλικαύτη παροφθάλμισις, πόσῳ δε μάλλον, αν καλλωπισθεί ευειδές γύναιον* Μάρκ., Βουλκ. 348[3].

παροφθαλμιστής ο.

Από τον αόρ. του **παροφθαλμίζω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και στο Meursius.

Ταχυδακτυλουργός, θαυματοποιός (Για τη σημασ. βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ΄261): *τις ανήρ της Άγαρ απόγονος, ως μεν εδόκει τα πρώτα, παροφθαλμιστής, ως δ' ύστερον έδειξε, ταλάντατος ανθρώπων* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 156, κριτ. υπ.).

παροχεύς ο. — Βλ. και *πάροχος.*

Το μτγν. ουσ. *παροχεύς*. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 320, Caracausi) και το 19. αι. (ΝΕ 8, 1911, 72) με διαφορ. σημασ.

Αυτός που παρέχει, που χορηγεί κ.: *έχαιρε λοιπόν ο Διγενής Ακρίτης,* (*παραλ.* 5 στ.) *ο παροχεύς βαθύτατος ειρήνης Ρωμανίας* Διγ. Ζ 4152.

παροχή η.

Το μτγν. ουσ. *παροχή* (αν δεν πρόκ. ήδη για αρχ.· βλ. L-S). Η λ. και σήμ.

Το να παρέχει, να δίνει κανείς κ.· (εδώ) βοήθεια, υποστήριξη, παροχή: *τόσον γαρ χαμόν τους χάσε* (ενν. *θεέ μου, ..., αργυρότοξε τοξότα*) *| τους χαλίφρονας Αχαίους, | τους μη χάριτας χαρίτων | έχοντας εκ παροχής σου | χάριτας αυτούς χαρίζεις* Ερμον. Η 157.

παροχλύνω.

Από το αρχ. *παροχλέω* αναλογ. με ρ. σε *-ύνω.*

Προκαλώ ενόχληση σε κάπ., γίνομαι δυσάρεστος, κουράζω: *Θέλω να ειπώ ολιγούτσικο και να μηδέν βαρύνει | τον διαβαστήν και ακροαστήν, να μην τον παροχλύνω* Συναξ. γυν. 136.

πάροχος ο, Διγ. (Trapp) Gr. 2935.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG). Άσχ. το αρχ. ουσ. *πάροχος*. Για τη λ. με διαφορ. σημασ. και προέλ. σε επιστ. σήμ. βλ. ΝΕ 9, 1912, 304.

(Προκ. για το Θεό) αυτός που παρέχει, που χορηγεί κ.: *Θεός γαρ πλούτου πάροχος και πενίας ωσαύτως | ταπεινοί γαρ και ανυψοί, κατάγει και ανάγει* Διγ. Ζ 2103· *Μόνος αυτός ο πλάστης μου, ο πάροχος ανδρείας, | ανταποδώσει σοι πολλήν ανταμοιβήν εν κόσμῳ* Διγ. Ζ 2663.

παροψεκίζω, βλ. *παροψικίζω.*

παροψικεύω· *παραψικεύω.* —Βλ. και *παροψικίζω.*

Από την πρόθ. *παρά* και το *οψικεύω*. Ο τ. με επίδρ. της πρόθ. *παρά.*

Συνοδεύω αξιωματούχο ως ακόλουθός του: *δαίμονας συνάξε πάλιν άλλους | και ας τον παραψικεύουσιν* (ενν. *τον Βερδερίχον*) *τάχα εις υποταγήν του* Λίβ. Sc. 1688.

παροψικίζω· *παροψεκίζω.* — Βλ. και *παροψικεύω.*

Από το *παροψικεύω* αναλογ. με ρ. σε *-ίζω.*

Συνοδεύω αξιωματούχο ως ακόλουθός του: *δαίμονας να έχει* (ενν. *ο Βερδερίχος*) *εις συνοδιάν του, | να τον παροψεκίσουνε εις την υποταγήν σου* Λίβ. Ν 2522.

παρπακάνα η, βλ. *μπαρμπακάνα.*

πάρπας ο, βλ. *μπάρμπας.*

παρπατησιά η, βλ. *περπατησιά.*

παρπατώ, βλ. *περιπατώ.*

παρπερείο το, βλ. *μπαρμπερείον.*

παρπερεύγω, βλ. *μπαρμπερεύω.*

παρπόντα η· *οι παρπόντες (οι χρυσές)* Βίος Αλ.[2] 105· εσφαλμ. γρ. αντί *(μ)παρ(μ)πούτες*· διορθώσ.· πβ. Διγ. Ζ 3383 κριτ. υπ. *παρμπούτα* (πβ. και Διγ. Α 3481 κριτ. υπ.) και Ασσίζ. 297[29] *παρμπούτιν.* — Βλ. *μπαρμπούτα.*

παρπούντου, επίρρ.

(Πιθ.) από το βενετ. *per apunto* (Boerio, λ. *per aponto*) - ιταλ. *per appunto* (Battaglia, λ. *appunto*[1]), βλ. Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 132-33, 480]· πβ. και ιταλ. *per punto* (Battaglia, λ. *punto*[2]) και *per l' apponto* (Somav., It.-gr., λ. *appunto*).

(Πιθ.) αμέσως, επιτόπου (Για τη σημασ. βλ. Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 480, 482]): *τη ιή Δικεβρίου έπεψεν η ρήγαινα τον σιρ Πιερ Πιλιστρήν και τον σιρ Πάγο Κροκ και έναν καντζιλιέρην* (έκδ. *-ήν*), *τον σιρ Σαλάχα, και επήγαν εις τον αποστολέν διά να τον πιάσουν παρπούντου* Βουστρ. (Κεχ.) 60[16].

παρρησία η, Σπαν. Α 135, Κομν., Διδασκ. Δ 164, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 139, Γλυκά, Στ. 411, Χρον. Μορ. Η 7662, 8596, 8608, Χρον. Μορ. Ρ 1619, Αχιλλ. (Smith) Ο 199, Ιμπ. 32, 457, 635, Χρον. Τόκκων 1379, 1438, Διήγ. Βελ. χ 137, 275, 278, 446, Θρ. *πατρ.* Μ 61, Διήγ. Βελ. N[2] 24, 96, 322, Θησ. Β΄ [20[5]], [36[3]], [69[8]], Δ΄ [15[2]], Θ΄ [75[7]], Ι΄ [93[7]], Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 453, 803, Κορων., Μπούας 91, 144, Πένθ. θαν.[2] 614, Σοφιαν., Παιδαγ. 95, Κώδ. Χρονογρ. 50[18], 57[20], Χρον. σουλτ. 133[16], Ιστ. *πατρ.* 193[8], Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου] φ. 52[r], Παϊσ., Ιστ. Σινά 209, Βίος Δημ. Μοσχ. 346, Παλαμήδ., Βοηβ. 1377, Ιστ. Βλαχ. 852, Σουμμ., Ρεμπελ. 181, Διγ. Άνδρ. 401[35], Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 39[27], Πτωχολ. Α 282, Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [1677], Διγ. Ο 2382, κ.π.α.· *παρρησιά*, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 65, Ιμπ. 636, 791, 820, 879, Θρ. Κων/π. διάλ. 139, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 313, Παρασπ., Βάρν. C 297, Διήγ. Βελ. N[2] 159, 282, Κορων., Μπούας, 78, 90, 101, 117, 135, Βυζ. Ιλιάδ. 50, 488, 559, 1009, 1094. — Πβ. και *παρουσία.*

Το αρχ. ουσ. *παρρησία.* Τ. *παρρησίγια* σήμ. ιδιωμ. στη Λήμνο (Κρεκούκιας, ΛΔ 14, 1982, 14) και *παρζά* στη Λέσβο (Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι 172-3). Η λ. και σήμ.

1α) Θαρραλέα και ειλικρινής έκφραση γνώμης, παρρησία: Καλλίμ. 2399· *Μετά μεγάλης παρρησιάς τότε και ευγλωττίας,| προς άπαντας* (ενν. *τους μπαρόνους*) *εσύντυχε* (ενν. *ο ρε Αλοΰζος*), *ως πρέπει της 'ξουσίας* Κορων., Μπούας 29· **β)** θάρρος, τόλμη: *Ευθύς λοιπόν ο μηνυτής εις το παλάτι σέβη,| κι εμπρός στον δούκα, ως έπρεπε, με παρρησιάν εδιέβη,| και προς αυτόν μετ' ευγλωττίας τοιούτους λόγους είπεν* Κορων., Μπούας 22· *Απεχαιρέτησεν ο Αχιλλεύς και όλον το φουσσάτον| με παρρησίαν και ευτολμίαν και θράσος το τοσούτον* Αχιλλ. (Smith) Ν 384. **2)** Θάρρος, οικειότητα· εμπιστοσύνη (σε πρόσωπο που ασκεί εξουσία ή στο Θεό): *επειδή είχε τόση πολλή παρρησίαν εις τον σουλτάνο, ότι έκαμε και εγίνη πρίντζιπος ο αδελφός του* Χρον. σουλτ. 110[1]· *αρχιερείς και ιερείς πρεπόντως τους τιμάεις,| και εις την αφεντίαν σου*

έχομεν παρρησίαν,| και ερχομέστε θαρρετά χωρίς την υποψίαν Ιστ. Βλαχ. 29· *Ιδών δε ο αυτής ανήρ αυτής την ατεκνίαν| εκ βάθους της αυτού ψυχής Θεόν εξιλεούτο| και πρέσβυν παρεστήσατο μύστην του τηλικούτου| Ιάκωβον, τον ένδοξον απόστολον Κυρίου,| ωσάν νομίζων παρρησιάν έχειν προς τον Δεσπότην* Φλώρ. 14· *προς Θεόν ετούτος| είχεν μεγάλην παρρησίαν, ως ίδιον του πατέραν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 964· *ώσπερ οπού συνομιλεί πατέραν του πολλάκις,| θαρρεί και λέγει προς αυτόν όσα και οία θέλει| ούτως ο προσευχόμενος και ψάλλων καταμόνας| λαμβάνει χάριν εκ Θεού κι ευρίσκει παρρησίαν* Σπαν. Ρ 65. **3)** Άδεια· δικαίωμα: *Περί του μη έχειν μοναχόν παρρησίαν προς μονάστριαν ιδία προσομιλείν* Μαλαξός, Νομοκ. 231· *παρρησίαν πλέον δεν έχει να λέγει δεν έχω, αλλά καταδικάζεται να πληρώσει το χρέος όλον ευθύς* Zygomalas, Synopsis 188 E 74. **4α)** Μεγαλοπρέπεια, λαμπρότητα· πολυτέλεια: *Ορίζει νά 'ρθουν οι άρχοντες όλοι εις το παλάτιν| τιμητικά, με παρρησιάν, έμορφα, λαμπρυσμένα| και στέφουν τον Ιμπέριον, παίρνει την Μαργαρώνα* Ιμπ. 469· *Με παρρησίαν ήλθασιν εις Κωνσταντίνου πόλιν,| σκήπτρα σηκώνουν θαυμαστά, χρυσά μετά μαργάρων,| και τέντες ολοτσάπωτες μετά χρυσά κουδούνια* Διήγ. Βελ. N[2] 298· *τι να γράψω και να ειπώ και πώς να το αφηγηθώ, |την παρρησίαν την θαυμαστήν εις το παλάτιν μέσα;* Διήγ. Βελ. χ 496· **β)** γενναιοδωρία: *εποίησεν τον γάμον| μέσα εις τα Γιάννινα, εις τα παλάτια απάνου,| με δόξαν και με παρρησιάν ατός του ο δεσπότης,| ώσπερ να ήτον αδελφοί γνήσιοι του δεσπότου* Χρον. Τόκκων 2644· **γ)** τιμή: *τον δέχονται Αργείοι* (ενν. *τον υιόν του Αχιλλέως*)*| μετά πλείστης παρρησίας,| ωσάν να ήτον ο πατήρ του,| αυτός Αχιλλεύς ο μέγας* Λουκάνη, Άλ. Τροίας [446]· *απέθανεν ο μισέρ Τζεντεφρές από ασθένειαν και έθαψαν αυτόν εντίμως μετά παρρησίας* Δωρ. Μον. XXV· *την παρρησίαν βλέπετε ήν έχει και το κλέος,| παρ' όλους προκαθέζεται εγγύς του βασιλέως* Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 65· *ο Ιωσήφ ... εύρε παρρησίαν εις τον βασιλέα Φαραώ της Αιγύπτου διά την εξήγησιν των ονειράτων οπού του έκαμε, και τέλος κατεστήθη αυθέντης εις όλην την Αίγυπτον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 8· **δ)** τιμή, αναγνώριση· νομιμότητα: *Εκ μιας δεκαεννέα* (ενν. *τέκνα*)*| εκ γαστρός υπήρχεν ταύτα| έννομα με παρρησίαν·| τους δε άλλους εν τοις οίκοις| γυναικών αποτεκόμην* Ερμον. Υ 302· **ε)** μεγαλείο, δόξα: *Πού 'ναι ο πλούτος Αχιλλέως; και πού έναι η ανδρεία;* (παραλ. 1 στ.) *Πού έναι η δόξα, η τιμή; και πού έναι η παρρησία;| Πού είναι τα ανδραγαθήματα, τά εφαίνουντα στον κόσμον;* Βυζ. Ιλιάδ. 1144· *Πόλη μου, το βασίλειον του ουρανού ομοιάζεις* (παραλ. 1 στ.)· *πλην η τρυφή εδιάβηκεν, αυτή η παρρησία| παρήλθεν και απέρασεν, ωσάν καπνός και πάχνη,| τα πράγματά σου έμειναν εις των Τουρκών τα χέρια* Θρ. Κων/π. Β 57· *Ω Ρωμαίοι ευγενικοί, πού είν' η παρρησιά σας;| Πού είν' το κράτος πάλιν δε; Πού είν' η αυθεντιά σας,| η κοσμοκρατορία σας και η μεγάλη δόξα;* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 73· **στ)** περιουσία· πλούτος, αφθονία (αγαθών): *Πού εφθάρησαν οι θησαυροί, τα πλούτη τα μεγάλα,| οι παρρησιές κι οι δόξες τους και τα λαμπρά τους τ' άλλα;* Πένθ. θαν.[2] 134· *πού είναι τα στολίδια σας και πού είναι οι φορεσιές σας,| πού είναι τα κρεβάτια σας και πού είναι οι παρρησιές σας;* Πένθ. θαν[2]. 76. **5α)** Αξίωμα, εξουσία: *την παρρησίαν τετραπλούν ήν είχες τότε πρώην| και δόξαν τε και αυθεντίαν πάλιν σε καταστήσω| και καπετάνον ποίσω σε εφ' όλην την αρμάδαν* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 194· *το στέμμα, το διάδημαν παίρνει το ο Βελισάρης,| την δόξαν και την δύναμιν, την παρρησίαν, τα πλούτη* Διήγ. Βελ. χ 43· **β)** ισχύς,

δύναμη· κύρος: *Δυνάστης έναι, βασιλεύ, με άπειρον φουσσάτον,| πολλήν έχει την δύναμιν, πολλήν την παρρησίαν* Αχιλλ. (Smith) O 125· *εις τον τόπον ετούτον εδείχνανε μεγάλην παρρησίαν ο κάθε καπετάνιος, διότι έσερνε περισσούς ανθρώπους ο καθένας εις την συντροφίαν* Σουμμ., Ρεμπελ. 160· *οι άρχοντες Ρωμαίοι, πρώτοι της Ρωμανίας,| εκεί εις την Ανατολήν, που είχαν την παρρησίαν,| εκλέξαν διά αφέντη τους και βασιλέαν εποίκαν| εκείνον τον κυρ Θεόδωρον* Χρον. Μορ. P 1208· *Κουρούνα εθυσίαζε την Αθηνά θυσία,| να έχει εις τα όρνεα και κείνη παρρησία* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 98[2]· **γ)** (προκ. για ήχο) δύναμη, ένταση: *Εδώκασιν τα βούκινα με παρρησία μεγάλην* Αχιλλ. (Smith) N 666. **6α)** Έπαρση, αλαζονεία· επίδειξη: *O δε βασιλεύς Μαξέντιος ήλθε μετά παρρησίας μεγάλης να πολεμήσει τον μέγαν Κωνσταντίνον, λέγοντα ότι θέλει νικήσει αυτόν ως και πρώτα* Χρον. 308· *Σιγά περπάτιε, ταπεινά, την δόξαν παραιτήσου,* (παραλ. 1 στ.) *μη θέλεις του να φαίνεσαι τίνος και πόθεν είσαι,| να θέλεις έπαρσες πολλές και παρρησίες μεγάλες* Φλώρ. 1142· *Υιέ, αν έχεις χρήματα, υιέ, αν είσαι πλούσιος,| μη διασπάσεις τας οφρύς, μηδέ κενοδοξήσεις,* (παραλ. 2 στ.) *και πέσεις εις την παρρησιάν του πλούτου και της δόξης* Σπαν. (Μαυρ.) P 419· **β)** (γυναικεία) ματαιοδοξία: *Αρχοντικά εβάδιζε κι όλη ετεχνευέτον| να τους αρέσει πλιότερο εκείθεν που την βλέπουν.| Ουκ ήφερέν την προς αυτό τίποτες η αγάπη| που να 'χει κόρη τίποτες, μόνον η παρρησία οπὄν' απέσω στην καρδίαν σ' όλες τες κορασίδες,| που 'ρέγονται να δείχνουσι την εμορφία τους όλες* Θησ. Γ [30[2]]. **7α)** Μεγαλοπρεπής τελετή· εορτασμός· πανηγυρισμός: *συναγμένου παντός του λαού, ιερωμένων και κοσμικών, εχειροτόνησεν αυτόν ο Ηρακλείας πατριάρχην εις την Παμμακάριστον, γενομένης παρρησίας μεγάλης και ευταξίας* Ιστ. πατρ. 116[5]· *Κάμνουν χαρές και σκιρτισμούς και παρρησίες μεγάλες.| Ετέρους γάμους πολεμούν μετά τιμής και δόξης* Ιμπ. 888· *ο Τούρκος επερίλαβε Χανία εις την Κρήτη* (παραλ. 2 στ.). *Τότε αρχίσαν την χαρά κι ερίχνασι λουμπάρδες,| να κρούουν και τα τύμπανα, βούκιν' ανακαράδες* (παραλ. 2 στ.). *Πώς να το γράψω και να πω κι εκείνο πώς και πότε,| την παρρησία την πολλή, που κάμασιν ετότε;* Διακρούσ. 96[23]· **β)** διασκέδαση: *όστις εκείνος αγαπά τον πλούτον και την δόξαν,| την παρρησίαν την πολλήν, γέλια και παιγνίδια,| άχρηστα μετεωρίσματα, δεινές αισχρολογίες,* (παραλ. 3 στ.) *εκείνοι θέλουν, αδελφοί, κλαύσειν τε και θρηνήσειν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 97. **8)** (Ψυχική) διάθεση: *κρατεί* (ενν. *η γυναίκα*) *να είναι οι παρρησιές της| τόσες όσες τις κάνει| τσ' αγάπης η λωλάγρα* Πιστ. βοσκ. Ι 5, 172. **9)** (Εκκλ.) βιβλίο λειτουργικής χρήσης στο οποίο καταγράφονταν ονόματα προς μνημόνευση στην Εκκλησία (Για το πράγμα βλ. Τωμ., ΕΕΒΣ 33, 1964, 226): *έκαμα αργός ημέρες μθ', έως ου με επήραν ζχ' και έγραψαν το όνομά μου κατά παρρησίαν εις την Μητρόπολιν να μνημονεύεται* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 54[v]. **10)** (Η δοτ. επιρρ.) **α)** με θάρρος, ελεύθερα **α[1])** (προκ. για θαρραλέα και ειλικρινή έκφραση γνώμης): Χρον. Τόκκων 1352, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 52[3]· **α[2])** (προκ. για πράξη): *εις το μέσον έμπηκεν* (ενν. *η έλαφος*)*,| εστάθη παρρησία,| άφοβος, ανεντήρητος, μη έχουσα δειλίαν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 318· *και όρισέν την* (ενν. *ο θεός την εντροπή*) *να φανεί, να πάγει παρρησία|, στον άνθρωπον να βρίσκεται, να έχει την αξία* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 103[5]· **β)** δημόσια, φανερά: *Έκαναν οι χριστιανοί δύο μεγάλας εορτάς παρρησία, με ιερείς φορεμένους με σταυρούς και φωταγωγίας ... τον οποίον Μέγαν Αγιασμόν εκατέβαιναν μετά παρρησίας και τον έκαναν εις τον Νείλον*

τον ποταμόν· όμως, αυτός φθονήσας, όρισε πλέον να μην γίνουνται αι τοιαύται εορταί παρρησία Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 191 δις· *Εγώ παρρησία ελάλησα εις τον κόσμον και η βασιλεία μου δεν έναι από τούτον τον κόσμον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 271[r]· **γ)** (εκκλ., προκ. για μνημόνευση ονόματος σε ορισμένο σημείο της θείας λειτουργίας· για το πράγμα βλ. Τωμ., ό.π.) δημόσια: *το μνημόσυνον, ήγουν να είναι γραμμένον το όνομα του Πάπα και να μνημονεύεται παρρησία, όταν λειτουργούν οι Πατριάρχες εορταστικώς* Ροδινός (Βαλ.) 155· **δ)** ενώπιον κάπ., παρουσία κάπ.: *αναγινώσκονται αι μαρτυρίαι όλαι παρρησία των δύο μερών* Ελλην. νόμ. 575[31]. **11)** (Η αιτιατ. επιρρ.) με θάρρος, ελεύθερα: *Οι Γιαννινιώται άπαντες, μικροί τε και μεγάλοι,| άρχισαν να ευφημίζουσιν το όνομα του δούκα,| και παρρησίαν ελάλησαν αφέντην να τον φέρουν* Χρον. Τόκκων 1431.

Εκφρ. 1) *Εν παρρησία* = χωρίς δισταγμό, ανεπιφύλακτα: *Ως ήκουσεν τα ρήματα ταύτα του βασιλέως,| ο Βελισάριος ευθύς σκύπτεται ταχυλέως,| εβγάζει το καπάσιν του, πίπτει εν παρρησία| και προσκυνεί, συντάσσεται συν πάση προθυμία| τον ορισμόν του άνακτος πληρώσαι μετά έργου* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 41. **2)** *Κατά παρρησίαν* = ενώπιον κάπ.: *να είχαν υπάγει διά τον νοδάρον, οπού το είχεν κάμει* (ενν. *τη διαθήκη του Μπερτόλδου*)*, διά να του το διαβάσει κατά παρρησίαν του* (ενν. *του βασιλέως*) Μπερτόλδος 80.

παρρησιάζω, Σπαν. Β 130, Κομν., Διδασκ. Δ 162, Θησ. Β' [90[1]], Χρονογρ. (Λαμψ.) 246, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 50[v], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 9, 352, Μπερτόλδος 39.

Το αρχ. *παρρησιάζομαι*. Το ενεργ. ήδη μτγν. Τ. *παρρησιάντζομαι* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου 140, λ. *παρησιάζω*). Η λ. σε έγγρ. του 17. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 12, <1962> 1965, 134), 18. (Παπαστάθης, Αφ. Κριαρ. 259) και 19. αι. (Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 15, <1968> 1972, 34, Κονόμος, Εραν. 8, 1970, 241) και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., λ. *παρησιάζομαι* και Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *παρησιάζω -ομαι*).

Ι. Ενεργ. **1)** Παρουσιάζω κ. με θάρρος, φανερώνω, ομολογώ: *εγώ δεν κρύπτω την αμαρτίαν μου, αλλά μάλλον την παρρησιάζω κατέμπροσθέν σου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 197[v]. **2)** (Προκ. για ιστορία) παρουσιάζω, κοινολογώ· εκθέτω, αφηγούμαι: *Και ως ουκ έπρεπεν ουδέ ήτον| άξιον να μην παρρησιάσω| την υπόθεσιν και τέχνας| του καλού πατρός εκείνου,| άγραφον να την αφήσω,| έγραψά την παραυτίκα* Πτωχολ. α 967. **3)** Καταθέτω ως μάρτυρας· (εδώ σε εκκλησιαστική αρχή): *όταν μαρτυρήσουν* (ενν. *οι μάρτυρες*)*, εάν θέλουσιν, εις αφορισμόν, μήπως και το κάνουν εχθροπαθώς ή διά δώρα, τότε γίνεται, όταν το παρρησιάσουν μεθ' όρκου, απόφασή τους* Νομοκριτ. 112.

ΙΙ. Μέσ. **Α'** Αμτβ. **1)** Μιλώ με θάρρος, με παρρησία: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 98, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 87[19-20]. **2)** Αποκτώ θάρρος, οικειότητα, εμπιστοσύνη (σε κάπ.): *Η προσευχή προς τον Θεόν μεγάλως οικειούται·| οπόταν γαρ η προσευχή γίνητ' από καρδίας,| ώσπερ οπού συνομιλεί τον κύριν του πολλάκις,| θαρρεί, παρρησιάζεται, ως έθος προς εκείνον,| ούτως ο προσευχόμενος και ψάλλων καταμόνας| λαμβάνει χάριν εκ Θεού, ευρίσκει παρρησίαν* Σπαν. Α 133. **3α)** Παρουσιάζομαι, εμφανίζομαι με θάρρος, ελεύθερα: *ο άνθρωπος ο δίκαιος, οπόταν πέσει εις αμαρτίαν,*

φοβείται και κρυβύνεται από τον φόβον του Θεού ..., οπόταν πάλιν ο άνθρωπος αρχινήσει και κάμει αρετήν ..., τότες παρρησιάζεται πάλιν εις τον Θεόν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 59[v]· **β)** παρουσιάζομαι, εμφανίζομαι δημόσια: *Εκείνη δε* (ενν. *η αυτοκράτειρα*) *ουκ ηγάπα παρρησιάζεσθαι, αλλ' ήθελεν εντός του οίκου αυτής ευρίσκεσθαι. ... Ειδέ και διά την της βασιλείας χρήσιν ανάγκη ην παρρησιασθήναι, τότε από της εντροπής τα μάγουλα αυτής εκοκκίνιζον* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 155, 156· **γ)** παρουσιάζομαι (μπροστά σε κάπ.): *ο βασιλεύς πέμπει διά ταύτον* (ενν. *τον Μπερτολδίνον*), *και εκείνος παρρησιάζεται ομπροσθά* Μπερτολδίνος 160· *αποφάσισαν να παρρησιασθούν εις την βασίλισσαν και να της διηγηθούν το έργον* Μπερτόλδος 40. **4)** Αποκτώ δικαιοδοσία, εξουσία: *το μικρότερον τό επάρει άνθρωπος κρυφά και φάγει αυτό, γράφουν αυτό οι δαίμονες, και εις την ανάβασιν της ψυχής, τότε έρχονται οι δαίμονες και φέρουσι τα χειρόγραφα αυτών και δεικνύουσιν αυτά των αγίων αγγέλων και παρρησιάζονται και αρπάζουσιν την ψυχήν από τας χείρας των αγγέλων* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 61. **5)** Υπερηφανεύομαι, καυχιέμαι: *επαρρησιάσατο και ως δοκόφρων εματαιολόγησεν* Κανον. διατ. Α 2085. **Β΄** (Μτβ.) παρουσιάζω, φανερώνω κ. δημόσια: *ευκαιρίαν ευρών διά το τους βασιλείς περισπωμένους υπάρχειν ..., την αίρεσιν αυτού επαρρησιάσατο, ήν είχεν υποκεκρυμμένην χρονούς ικανούς, και νομοθέτης αυτών και διδάσκαλος εγένετο* Ψευδο-Σφρ. 438[22].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Εντυπωσιακός, μεγαλοπρεπής: *Οι άρχοντες οι προεστοί θέλουν να τον τιμήσουν,| ένα αμάξι πλούσιον, πολλά παρρησιασμένον,| εποίκαν και ηφέραν το, κει πού 'τον ο Θησέος,| τέτοιο ου φάνηκε ποτέ εις τον απάνου κόσμον* Θησ. Β΄ [21[2]]· *Άρχοντες, αρχοντόπουλα έτρεχαν εις τον μόλον·| να είδες άμετρον χαράν, παρρησιασμένον στόλον| και παλληκάρια έμορφα, μυριοχαριτωμένα| εις την αρμάδαν έτρεχαν καλά λουρικωμένα* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 144· *Η κεφαλή του Λυτρωτού πέλει ζωγραφισμένη| μεγίστη, ωραιόμορφος, πεπαρρησιασμένη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 944. **2)** Αναγνωρισμένος, διακεκριμένος, ονομαστός: *άριστος ψάλτης πεπαρρησιασμένος εν τέχνη* Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 154[33]. **3)** Τίμιος· άμεμπτος, αναμάρτητος: *Διατί να μην έχεις πρόσωπον παρρησιασμένον και καθαρόν, αμή να πλάττεσαι, να είσαι πανουκλιασμένος και να παραδέρνεις μέχρι θανάτου ...;* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 206[29].

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = θαρραλέα, ελεύθερη έκφραση (γνώμης), παρρησία: *Δεν υποφέροντες δε οι αλιτήριοι το πεπαρρησιασμένον της γνώμης του, αλλά ορμήσαντες με βίαν προς την ανδρείαν της ψυχής του, έδωσάν τον τόσας πληγάς όσας ηδύνατο να δεχθεί εκείνο το κορμί* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 124.

παρρησιασμένα, επίρρ.

Ο πληθ. ουδ. της μτχ. παρκ. του *παρρησιάζω* ως επίρρ.

Με πανηγυρικό τρόπο· θριαμβευτικά: *Εις τέτοιαν τάξιν και χαράν και παρρησία μεγάλη| τον Θήσεον εδέχθησαν, μετά τιμής μεγάλης.| Απ' όλους του τους ίδιους, ούτως παρρησιασμένα,| απέ την πόλιν άπαντες εκεί τον εγυρίσαν* Θησ. Β΄ [93[3]].

παρρησιαστικά, επίρρ.

Από το επίθ. *παρρησιαστικός.*

Με θάρρος, ελεύθερα· φανερά: *παρρησιαστικά να τον τιμούσι* (ενν. *τον Θεόν*) Χριστ. διδασκ. 159.

παρρησιαστικός, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη, στο Βλάχ. καθώς και σε έγγρ. του 15. (Γράμματα Μετεώρ. 49) και του 18. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 438).

1) Που μιλά ελεύθερα, με θάρρος και ειλικρίνεια, με παρρησία: *Σαν τον αυθέντην Νικολόν αι αρεταί ηγούνται| πραότητα και φρόνησιν παντοτινά τηρούνται.| Και έχει πάσα αγαθόν δικαίως και τιμίως| μ' ελευθερότητα καλήν, προαίρεσιν ομοίως·| παρρησιαστικός και γνωστικός με της ψυχής τα κάλλη| και γιαύτος αγαπούσι τον όλοι, μικροί μεγάλοι* Διακρούσ. Αφ. 45. **2)** (Προκ. για λόγο) επιδεικτικός, στομφώδης: *πρέπει να κρατείτε την αληθινήν και υγιή παίδευσιν, και να έχετε μακράν τα παιδία από τας πανηγυρικάς και παρρησιαστικάς φλυαρίας, διότι εκείνο όπου αρέσκει και επαινείται υπό των πολλών, καταφρονείται υπό των σοφών και φρονίμων ανδρών* Σοφιαν., Παιδαγ. 105.

Το ουδ. ως ουσ. = θαρραλέα και ειλικρινής έκφραση γνώμης, παρρησία: *Οι δε του Μουράτ δοκιμότατοι και των υπερεχόντων περιφανέστατοι ..., καιρόν ευρόντες αρμόδιον και το παρρησιαστικόν προς αυτούς ρέπον, και γαρ ο Μουράτ νέος ων και της αρχής τας ηνίας ούπω ταιν χεροίν κρατών, ... έλεγον προς αυτόν ...* Δούκ. 185[14].

παρρησιαστικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *παρρησιαστικώς.*

Με θάρρος, ελεύθερα, φανερά, ανοιχτά: *Έγινε δε* (ενν. *ο όσιος*) *και μάρτυς ... ομολογήσας τον Θεόν παρρησιαστικώς ενώπιον του βασιλέως* Αγαπ., Βίος Ιωάσ. 238[16].

πάρσος ο, βλ. *πάρδος.*

πάρτε η, βλ. *πάρτη.*

πάρτζα η.

Από το παλαιότ. γαλλ. *barche* (Assises I 270) ή από το παλαιότ. γαλλ. *perche* (βλ. Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 64-65, <2000-2001>, 2003, 762). Η λ. στο Du Cange.

Προεξοχή στον εξωτερικό τοίχο σπιτιού που χρησιμεύει για το κρέμασμα αντικειμένων (Για τη σημασ. βλ. και Καραποτόσογλου, ό.π.): *Εάν γίνεται ... ότι ... καμμία βουργέσαινα βάλλει κανένα πράγμαν έξω του τείχους του σπιτίου τους ού απάνω εις πεζούλιν ού εις κρεμάστραν λεγόμενη πάρτζαν ...* Ασσίζ. 361[30].

πάρτη η· *πάρτε.*

Από το ιταλ. - βενετ. *parte.* Ο τ. σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 11, 24, 47 κ.α., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 102, 103, Ναξ. έγγρ. 55, Μανούσ., Θησαυρ. 9, 1972, 24, κ.α.), 17. (Κρ. συμβόλ. 147, Μέρτζιος, ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 104, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, <1965> 1968, 81, 110, Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 181, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 429, 479, 27, 1984, 364, κ.π.α.), 18. αι. (Βουρδουμπάκης, Χρ. Κρ. 1, 1912, 478, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 410) και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πάρτα·*

για χρ. του τ. σήμ. στο κρητ. ιδίωμα βλ. Βουρδουμπάκης, ό.π., 479). Τ. *πάρτες* η σε έγγρ. του 17. αι. (Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 14, 1984, 104). Τ. *πάρτα* σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Χατζ., Λεξ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 43 σημ. 8), 17. (Κρ. συμβόλ. 104, 152, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 7, 1957, 92, 104 κ.α., Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974/75, 111, Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 10, 1979, 159, κ.α.), 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Έ Παν. Σ. 448) και σήμ.

1α) (Σε σχ. κατά το νοούμενο) μέρος ενός συνόλου ανθρώπων: *πάρτη απ' εμάς διψούσασι δεν είχασι να πιούσι* Διήγ. ωραιότ. 240· (προκ. για στρατιωτικό τμήμα): *Επηαίνασιν ομπρός οι καβαλλάροι | μια πάρτε και οξοπίσω οι γιανιτσάροι* Λεηλ. Παροικ. 54· **β)** τμήμα, μέρος γεγονότων που αφηγείται κάπ.: *ετώρα βούλομαι κι εγώ άρχοντες ν' αρχίσω | τά είδασι τα μάτια μου μίαν πάρτη να μιλήσω. Γιατί κατέχω δεν μπορώ όλα να σας τα δώσω* Διήγ. ωραιότ. 104· **γ)** στάδιο διαδικασίας: *Η πρώτη πάρτε του καρτιτζαρίσματος ... έναι να αλαργάρεις ... Η δευτέρα πάρτε έναι ... Η τρίτη πάρτε έναι του ρετούρνου ήτοι του εγυρίσματος* Μαρτολόγιον (1540) 106· **δ)** περιουσιακό μερίδιο, κληρονομικό μερτικό: *η κερά Εργίνα Βαρουχοπούλα ... δίδει και πουλεί τη πάρτε τση, το δρυ, ήγου το τρίτον, όπου τση τοκάρει* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 25[3]· *ο κυρ Αντρέας Βαρούχας Ξερίτης ... δίδει και πουλεί απού τη πάρτεν τα χωράφια απού του έταξεν ο μισέρ Τζουάνες Βαρούχας, ο κύρης του* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 36[3]· *να 'ναι υποθεκάδα μου σπετσιαλμέντε για την πάρτε του υιού μου του παπά ο μαγαντζές και αργαστήρι ... και για την πάρτε του υιού μου του Μιχελή τα άνωθε λιβέλα των Καφάτων* Μορεζίν., Διαθ. 484· **ε)** μεριά, πλευρά· (εδώ προκ. για αντίπαλη στρατιωτική παράταξη): *Οληνυκτίς αμόλερναν μπάλες με στια γεμάτες, | κι εσπούσαν κι εσκοτώνασι προς των Τουρκών τες πάρτες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 192[20]. **2α)** Απόφαση: *Πώς επιάσθη η πάρτη διά να παραδοθούσι* (ενν. *οι Χανιώτες*) Διακρούσ. 91[23]· **β)** δικαστική απόφαση: *ο ποίος* (ενν. *αγοραστής*) *να μπορεί να το καταστιχάρει* (ενν. *το χωράφι*) *με τσι νόμους και πάρτες τση δικαιοσύνη μας* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 206[15]· **γ)** απόφαση της βενετικής γερουσίας που αφορά συγκεκριμένη υπόθεση (πβ. Boerio, λ. *parte*, Παναγιωτοπούλου [Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. σ. 136-7]): *Εσουμπλικάρησα διά την Ζάκυνθον. Ούτως απέρασεν η πάρτε μου εις τας τρεις του Αυγούστου* Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 11.

Η λ. ως επίρρ. = **1α)** (Προκ. για σύνορα ιδιοκτησίας) κατά ένα μέρος: *το ποίο* (ενν. *σώχωρο*) *συνορεύει ανατολικά με στράτα και δυσικά και βορεινά με χωράφι και πάρτε με αγωγό του άνωθεν κυρ Τζανή* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 32[8]· **β)** (προκ. για αφήγηση) εν μέρει, κατά ένα μέρος: *τά λέγω γροικήσαμεν πάρτη από τις γονιούς μας* Διήγ. ωραιότ. 125· **γ)** έκφρ. *πάρτη ... πάρτη* = κατά ένα μέρος (τους) ... κατά ένα άλλο μέρος· *άλλοι ... άλλοι* (βλ. *μέρος* Εκφρ. 11α): *Από σεισμούς τις φοβερούς πολλοί και δυνατοί 'σαν | πάρτη σπίτια εχαλάσασι και πάρτη εραγίσαν* Διήγ. ωραιότ. 264. **2)** Ξέχωρα, χώρια: *Πού να πατήσει άνθρωπος από τους σκοτωμένους, | που κείτουνταν εδώ κι εκεί, και πάρτε λαβωμένους* Διακρούσ. 89[24].

παρτίδα η.

Το βενετ. *partida (βλ. Meyer, NS IV 69, λ. *πάρτη*)· πβ. μεσν. λατ. *partida* (Du Cange, Lat.) και ιταλ. *partita* (Battaglia, λ. *partita*[1], Meyer-Lübke, Rom. etym. Wört., λ. *partire*). Η λ. σε επιστ. του 15. αι. (Μανούσ., Θησαυρ. 13, 1976, 18), σε έγγρ. του 17. (Κρ. συμβόλ. 228, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 120) και 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Έ Παν. Σ 492) και σήμ.

1α) Μέρος συνόλου, τμήμα, μερίδα, κομμάτι: *θέλω φορμάρει ένα λιμπρέτο να βάλω όλα τα λεγάτα εισέ παρτίδες* Διαθ. 17. αι. 3[290]· έκφρ. *παρτίδα περ παρτίδα* = το ένα τμήμα/κομμάτι μετά το άλλο, κομμάτι κομμάτι: *δεν έχοντας* (ενν. *η Εργίνα Ρεστιβοπούλα*) *τα υπέρπυρα λδ΄... να τα δώσει του άνωθεν μισσέρ Γεώργη οπού του χρωστεί εισέ χρέος μέσα εισέ λάδι, κρασί και στάρι οπού τση έδωκεν, τα οποία είχεν γραμμένα και εδιάβασέν τα οπρό τση, παρτίδα περ παρτίδα, και είναι σωστά υπέρπυρα λδ΄* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 643[6]· **β)** (εδώ) τμήμα αγρού: *η παρτίδα του Τσικουνιού με μία ρίζα τσι Πασπαλούς, ρίζες θ΄, υπέρπυρα ξ΄* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 382[6]. **2)** Μερίδιο, μερτικό: *η παρτίδα του Τζανή του Κλαδά και Ιωάννη Κονταλώνη, υπέρπυρα ν΄, ήγου ελές και κλημάτερό με το χωράφιν του* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 382[5]. **3)** (Προκ. για τη μνημόνευση του ονόματος από τον ιερέα κατά την προετοιμασία των Τιμίων Δώρων) συμμετοχή: *Ανέν και έναι ιερεύς να 'χω κι εγώ παρτίδαν, | στην λειτουργία να θυμηθεί να μου βάλει μερίδαν* Δαρκές, Προσκυν. [149]. **4)** (Στον πληθ.) σχέσεις, δοσοληψίες: *έχομεν θάρρος στους χρησμούς και εις πολλές παρτίδες, | που γράφουν λόγους περισσούς και τίποτις δεν 'ξίζουν, | διά τους Ούγγρους λέγουσι, σημαίνουν, παπαρίζουν* (παραλ. 8 στ.). *Θαρρούμεν στους Βενέτικους, στους Ούγγρους, στον Μιχάλη, | να πάρουν το βασίλειον να μας το δώσουν πάλι* Θρ. Κων/π. Βαρβ. 32.

παρτίδο το, Στάθ. (Martini) Γ΄368, Διαθ. 17. αι. 3[169]· π α ρ τ ί δ ο ν, Φορτουν. (Vinc.) Δ΄342.

Το βενετ. *partido (βλ. Nourney, Lat. Ital. 22, Meyer, NS IV 69, λ. *πάρτη*). Κατά Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. 59 από το ιταλ. *partito*. Ο τ. σε έγγρ. του 17. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 94). Τ. *πάρτιδο* σε έγγρ. του 18. αι. (Κουρσάρ. 21[6, 23, 26]). Η λ. στο Du Cange (*παρτίδω*), σε έγγρ. του 17. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 201) και 18. αι. (Μαλανδράκης, Ελλην. 10, 1937-38, 400, 402), σε επιστ. του 19. αι. (Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 80, 85) και σήμ. ιδιωμ. (Meyer, ό.π., Dieterich, BZ 10, 1901, 591, Ζώη, Λεξ. Ζακ.).

1) Συνοικέσιο: *Ουαί και πώς ηυρίσκομαι εις σε σκληρόν παρτίδο, | και πώς κατετάγηκα δι' αλλουνού αγάπη* Θησ. Ή [101[1]]· *θα δω και να γυρέψω | παρτίδον όμορφο ποθές να βρω να τον παντρέψω* Φορτουν. (Vinc.) Γ΄608. **2)** Μέρος, τμήμα ενός χώρου (εδώ πιθ. για αγκυροβόλημα, δέσιμο πλοίων): *τότε σίμωσε το νησί και από τον πονέντη άγουμε όπου θέλεις από τον γρέγο και είναι καλό παρτίδο* Πορτολ. Α 252[4].

Φρ. *παίρνω παρτίδον* = παίρνω μερίδιο· (εδώ χρον.) περνώ ένα χρονικό διάστημα (για τη σημασ. πβ. φρ. *δίνω μοίραν*, βλ. *μοίρα* Φρ. 1): *αν είσαι αναβολάρης και έρχεσαι από τον νότον και θέλεις ότι να σταθείς να πάρεις παρτίδον της νυκτός, 'κοστάριζε την γην τέταρτον πλωρήσιν* Πορτολ. Α 39[12] κριτ. υπ.

παρτιζάνα η· μ π α ρ τ ι ζ ά ν α.

Το ιταλ. *partigiana* (Spadaro, Byz. 38, 1969, 457)· πβ. και βενετ. *partesana* (Boerio).

Είδος όπλου, που αποτελούνταν από ένα κοντάρι (μήκους μέχρι 3 μέτρα), το οποίο έφερε στη μία άκρη του αμφίστομη σιδερένια λεπίδα, συν. με δρέπανο και

γάντζους στη βάση της (Για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *partigiana*): *δεν ευρέθηκε κανείς ποτέ να μου μιλήσει| σ' αστρονομία και σοφία* ... (παραλ. 1 στ.) *ούτε εις πίκα και σπαθί, μήτε σε μπαρτιζάνα·| οπού μ' εβλέπαν κι έπιανα, κάτω ζιμιό τα 'βάνα.| Άρματα εις τα χέρια μου, όλοι τους ετρομάσσα* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 19.

παρτικολάρε, επίρρ.

Το ιταλ. *particolare.*

Ιδιαίτερα, ξεχωριστά: *να κρατεί κόντο παρτικολάρε εις ό,τι θέλει πλερώνει καθημερνό, να τα γράφει εις το λιμπρέτο* Διαθ. 17. αι. 4[27].

παρτικολαριτά η.

Το ιταλ. *particolarità.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.).

Λεπτομέρεια: *Και πρώτον θέλω και ξεκαθαρίζω και η παρτικολαριτά εκείνη, οπού είχα καμωμένη, και τα λεγάτα εκείνα του μακαρίτη του αφέντη ... δεν ήθελα μπορέσει και φτάσει εγώ να τα σατισφάρω* Διαθ. 17. αι. 4[11].

παρτίον το.

Το βενετ. *partio* (Boerio)· πβ. ιταλ. *partito* (Battaglia, λ. *partito*², σημασ. 7). Τ. *παρτί* στο Somav. Για τη λ. στο κυπρ. ιδίωμα βλ. Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.

Συμφωνία, όρος: *Ένας άρχων εσυμβιβάσθη να κτίσει ένα σπίτι με έναν μάστορη να τον δίδει την ημέραν άσπρα κ' με τούτο το παρτίον να δουλεύει καθέν ημέραν· ειδέ όσες ημέρες δεν έρθει να δουλεύει, να χρεωστεί να δίδει τον άρχον την ημέραν άσπρα λ'* Rechenb. 73².

παρτίς το, Μαχ. 84³.

Από το παλαιότ. γαλλ. *parti* (DDM, Dictionn. étym.)· πβ. και παλαιότ. ιταλ. *parti* (Battaglia, λ. *partito*², σημασ. 5). Πβ. επίσης λ. *παρτί* στο Somav.

Εμπορική συμφωνία, επικερδές εμπορικό εγχείρημα (Για τη σημασ. βλ. και Dawkins [Μαχ. II σ. 261]): *εποίκα έναν παρτίς και εκέρδεσα λ' χιλιάδες δουκάτα* Μαχ. 84⁶.

παρτιτσιπάρω.

Το παλαιότ. ιταλ. *participare* (Battaglia, λ. *partecipare*).

Συμμετέχω, παίρνω μερίδιο· (εδώ προκ. για κληρονομιά): *ο φρα Μπερναρδής ... θέλω και να παρτιτσιπάρει και εκείνος ό,τι και τίβοτσι από εμένα, και αφήνω του ... δουκάτα ... εκατόν* Διαθ. 17. αι. 4[82].

παρτιτσιπιάζω.

Από το παλαιότ. ιταλ. *participiare* (Battaglia, λ. *partecipare*) αναλογ. με ρ. σε *-ιάζω.*

Συντροφεύω, έχω στενή φιλία με κάπ.: *Η τρίτη φιλία ένι όταν είς θέλει να παρτιτσιπιάσει με τον άλλον, και τούτη ένι καλή φιλιά και καλή αγάπη* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 78.

παρτίτσιπος ο.

Από το παλαιότ. ιταλ. *particìpe* (Battaglia, λ. *partécipe*) - ιταλ. *partécipe.*

Μέτοχος· αυτός που έχει μερίδιο σε κ.: *ακομή* (ενν. *δίδει του*) *και ό,τι εντριτίαν ελιές του θέλει τοκάρει οπού έχει με κι άλλους παρτίτσιπους* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 649[10].

παρτολογώ.

Από το ουσ. *πάρτη* και το β' συνθ. *-λογώ.* Τ. *παρτουλουγώ, παρτουλου'ώ* και *παρτουλουώ* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.).

Παίρνω το μέρος κάπ., υποστηρίζω κάπ.: *λέγει* (ενν. *ο Κιοσές*)| *το πώς ραγιάς δεν είναι εδικός τως| μάλιστα εχρός και αντίδικός τως| και πως δεν τσι ψηφά τσι Μουσουλμάνους,| αμμέ παρτολογά τσι Βενετσάνους* Λεηλ. Παροικ. 518.

παρτούν το.

Από το γαλλ. *pardon.*

Τελετή της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας κατά την οποία δινόταν άφεση αμαρτιών σε αρχή εκατονταετίας· (εδώ προκ. για το Ιωβηλαίο του έτους 1300· βλ. Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 614], Egea [Χρον. Μορ. σ. 509]): *μετά ταύτα ακληρήσασιν την πριγκίπισσα Ζαμπέαν,| διατί γαρ ευλογήθηκε τον Φίλιππο ντε Σαβόη,| όταν απήλθεν στο παρτούν ετότε γαρ της Ρώμης* Χρον. Μορ. Η 8590.

παρτσαμιάζω, βλ. *βαλσαμιάζω.*

παρυβρίζω.

Το μτγν. *παρυβρίζω.*

Δείχνω ασέβεια προς κ., προσβάλλω έντονα κάπ.: *η κόρη λέγει: «Δέσποιναν εμέν η Τύχης γράφει| κἄν τύχην την βασιλικήν ποσώς ου παρυβρίσω| όλων αυτοκρατόρισσαν και δέσποιναν του κήπου ...»* Καλλίμ. 2075.

πάρφτας, επίρρ., βλ. *πάραυτα.*

παρχάρης ο, Πανάρ. 65[30], 76[7, 18], 77[11].

Από ουσ. *παρχάριν* (πιθ. <**παραχάριν* <αρμεν. *parakh*, βλ. Καραποτόσογλου, ΑΠ 37, 1982, 231)· κατά Συμεωνίδη, ΑΠ 33, 1975-76, 254, από τουρκ. *bahar*· κατά Οικονομίδη, Αθ. 29, 1917, 312 από ουσ. *παραχώριον* ή *πάροικον* με αλλαγή γένους· για άλλες ετυμ. βλ. Τομπαΐδ.-Συμεων., Συμπλ. Παπαδ. Α. Λεξ., λ. *παρχάριν.* Η λ., όπως και λ. *παρχάριν* και άλλοι τ., και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *παρχάριν*)· ως επών. το 14. αι. (Ευαγγελ.-Νοταρά, Σημ. Κωδ. 10 σημ. 32) και σήμ. ως κύρ. όν. (Μπούτουρας, Τα νεοελληνικά κύρια ονόματα, 1912, 174, Σταμνόπουλος, Λαογρ. 6, 1917-18, 449· βλ. και Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 184).

(Αν δεν πρόκ. για τοπων.) τόπος που χρησιμοποιείται ως θερινή διαμονή ανθρώπων και ζώων σε ορεινό μέρος (Για τη σημασ. βλ. Τομπαΐδ.-Συμεων., Συμπλ. Παπαδ. Α. Λεξ., ό.π.): *Μηνί Μαΐῳ, ..., απήλθεν ο βασιλεύς μετά φοσσάτου εις τον παρχάρην και εγύρισε τον τοιούτον παρχάρην όλον* Πανάρ. 72[15].

παρχατώττερος, επίθ., βλ. *παρακατώτερος*.

'παρχεύω, βλ. *επαρχεύω*.

παρώδε, επίρρ.

Από την πρόθ. *παρά* και το επίρρ. *ώδε*.

Προς τα εδώ: *στη Τραπέζα αποκάτω στο ρυάκι ένα κουτσουρολίδι και παρώδε στο άλλο ρυάκι άλλη μία ρίζα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 779^{56}.

παρωθώ.

Το αρχ. *παρωθέω*. Η λ. και σήμ.

Σπρώχνω κ.· παρακινώ, παροτρύνω: *θράσος γαρ ενίησι τω ιέρακι και προθυμίαν εις το διώκειν, τοις ωσίν εκείνου της φωνής πεμπομένης συνήθους και γνωρίμου· κάν τούτω παρωθούμενος ουδέ την αετών πτοείται επέλευσιν, υπό τοιούτων κατεσθιόμενος* Ιερακοσ. 504^{11}.

παρών, μτχ. επίθ., Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 90, Φλώρ. 422, Αχιλλ. (Smith) Ν 1746· άκλ. *παρών*, Χριστ. διδασκ. 393, 400, 461· αιτιατ. πληθ. αρσ. *παρούς*, Ολόκαλος 12^{9}.

Η μτχ. ενεστ. του αρχ. *πάρειμι* ως επίθ. Η λ. και σήμ.

1α) (Για πρόσωπο) που παρευρίσκεται, που παρίσταται κάπου: *θέλοντας να κάμω κοντιτσίλλο ήκραξα εσένα τον παρών νοτάριον* Διαθ. 17. αι. 2^{11}· *των οποίων* (ενν. Διακόνων) *θέλουσιν έχει την έγνοιαν οι Λειτουργοί ... και τυχαίνοντάς τους ανάγκην, θέλουσιν είστεν εις τες υπόθεσές τους παρών* Χριστ. διδασκ. 478· *Μοιρασιά του νερού των Δρυών ... και πρώτον, Κώστα Σάμιο ... και Κώστα Μαλαθρά Γέρο με τους παρούς των υιούς* Ολόκαλος 12^{9}· φρ. *γίνομαι παρών* = (προκ. για δικαστήριο) συγκαλούμαι, συνεδριάζω: *διατί, 'γκαλεί τον κύριόν του ού τα τέκνα τους και χρή γενέσται παρών την αυγή, και τούτο ένι κατά τον νόμον και κατά την ασσίζαν* Ασσίζ. 282^{4}· **β)** (το αρσ. άκλ. σε επιρρ. χρ. με τη γεν. προσωπ. αντων.) ενώπιον κάπ., παρουσία κάπ.: *Ταύτα τα νικητήρια κατά την του εβδόμου μηνός εβδόμη τε κι επτά εγένετο, παρών μου* Αξαγ., Κάρολ. Ε΄ 480. **2)** (Για πράγμα) που υπάρχει, που βρίσκεται κάπου: *τον έφεραν* (ενν. *τον ειρημένον Σκαρλατί*) *πέντε ιερείς Λατίνοι εις την παρούσαν μας εκκλησίαν, εις την οποίαν τον εθάψαμεν κατά την τάξιν των ορθοδόξων χριστιανών* Σεβήρ., Ενθύμ. 28^{24}. **3)** Που ανήκει στο παρόν, τωρινός, σημερινός: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1701, Χρον. Μορ. Η 6949, Σπαν. Ρ 70· (άκλ.): *Ω βασιλεύ εις τους βασιλευούσι,| ξανάλα στους παρών καιρούς τι δίχως σένα| μακάριοι να γενούν δεν ημπορούσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ΄ [71]. **4)** Για τον οποίο γίνεται λόγος αυτή τη στιγμή, αυτός εδώ: *Διατούτο ηθελήσαμεν και εβάλαμεν εγγράφως την παρούσαν υπόθεσιν εις την Μεριέγολαν της εκκλησίας, εις παντοτινήν μνήμην και ενθύμιον* Σεβήρ., Ενθύμ. 28^{26}· (σε θέση ουσ. με παράλ. του ουσ. *Αφιέρωση*): *εθέλησα ...| νά 'ρθω με την παρούσα μου να πα να προσκυνήσω| αφιερώνοντας μαζί όλη τη δούλεψή μου| και την ανώφελη πολύ και λίγη δύναμή μου| στα χέρια το' εξουσίας σου* Λεηλ. Παροικ. Αφ. 16· (σε θέση ουσ. με παράλ. του ουσ. *κείμενον ή δίκαιον*): *το δίκαιον κελεύει ... ότι ούτοι οι συγγενείς του τεθνεώτος ού της θνητής ένι κρατούμενοι να ομόσουν εις τα άγια ότι ουκ ηκούσασιν του τεθνεώτος να δώσει εκείνο τό ζητά εκείνος ού εκείνη, ουδέ εφήκεν*

τους το, και κατά το παρόν έχασεν εκείνος εκείνον τό εζήταν, με το κείμενον, εφειδήν εκείνος ουδέν έχει άλλη αναφορά απ' αυτό τό ζητά Ασσίζ. 391^{7}.

Το ουδ. ως ουσ. = **α)** Το χρονικό διάστημα που τώρα διανύεται, το παρόν· εκφρ. (1) *εις το παρόν* = τώρα· αυτόν ή εκείνον τον καιρό (για τη σημασ. πβ. Somav., λ. *παρόν*): *εις το παρόν είναι δεκτή και φυλάγεται* (ενν. *η Κατήχησις*) Χριστ. διδασκ. 491· *ο κατής δεν τους έδωσεν θέλημα διά τα σπίτια να τα χαλάσουν, έσοντας οπού δεν ήταν ο Μεχμέτ Γιαζατζής εις το παρόν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 25^{v}· (2) *προς το παρόν* = τώρα, αυτή τη στιγμή: *Απέ την δόξαν και τιμήν προς το παρόν οπὄχω| δεν χαίρονται, ως χαίρονται οι άλλοι στην χαρά μου* Θησ. Β΄ [26^{5}]· **β)** (στον πληθ.) η τωρινή κατάσταση των πραγμάτων, αυτό που συμβαίνει τώρα: Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 354^{v}.

παρώνυμος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *παρώνυμος*. Η λ. και σήμ. ως γραμμ. όρος με διαφορ. σημασ.

(Μαθημ.) στην έκφρ. *παρώνυμος αριθμός* = προκ. για αριθμό ίδιο με τον παρονομαστή κλάσματος: *οφείλεις ουν κάνταύθα την αυτήν κρατείν μέθοδον, τους παρωνύμους αριθμούς των μορίων δηλονότι· αντί του δ΄΄ δ, αντί του γ΄΄ γ΄ και αντί του ε΄ ε΄΄* Rechenb. (Vog.) 106^{2-3}.

παρωνύμως, επίρρ.

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S, λ. *παρώνυμος*) και στο Κουμαν., Συναγ. με διαφορ. σημασ.

Με σχηματισμό, παραγωγή (ονόματος) από άλλο όνομα: *Των συνεργούντων τη πτήσει των άλλων μάλιστα πτερών, ους ελάτας παρωνύμως καλούσι διά το δι' αυτών ελαύνεσθαι και κώπης δίκην διατέμνεσθαι το αέριον πέλαγος* Ιερακοσ. 482^{3}.

πάρωρα, επίρρ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 1478, Β΄ 1183, Φορτουν. (Vinc.) Β΄ 99, Δ΄ 412.

Το μτγν. επίρρ. *πάρωρα* (L-S, λ. *πάρωρος*). Η λ. και σήμ. λαϊκ.

1α) Αργά· σε περασμένη ώρα: *Τώρα ας γυρίσω σπίτι μας, μην του φανεί να πέψει,| και πάρωρά 'ναι, αφέντης μου, ποθές να με γυρέψει* Φορτουν. (Vinc.) Γ΄ 518· **β)** αργά· καθυστερημένα: *αρχίσασί τσι πάρωρα κι ήτον λίγες οι μέρες,| γιαταύτος δεν εσώσασι εκείνες τες τριντζέρες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 184^{19}. **2)** Σε ακατάλληλη ώρα: *πιστοί υιοί του Ισραήλ, ...| πώς ήτον αυτό σήμερον πάρωρα να ελθείτε| τεταραγμένοι όλοι σας λόγον για να μου πείτε* Μαρκάδ. 439.

παρωρίζω, βλ. *παρωρώ*.

πάρωρον το.

Το ουδ. του μτγν. επίθ. *πάρωρος* ως ουσ.

Το βράδυ: *δεκάξι από τες αλυκές ξύλα νερόν επαίρναν,| αλλά ουδέν ηξεύρασιν να πουν το πού διαβήκαν,| διατ' ήσαν ως το πάρωρον κι εκεί σκοτεινιαστήκαν* Αχέλ. 2253.

παρωρώ· *π α ρ ω ρ ώ* ή *π α ρ ω ρ ί ζ ω.*

Από το επίρρ. *πάρωρα*. Η λ. *παρωρώ* και *παρωρίζω* και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ΄253, λ. *παρωρίζω*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *παρωρίζω* και *παρωρώ*).

Ά Αμτβ. **1)** Καθυστερώ, αργώ: *και ανισώς και παρωρήσω,| γλήγορα να μη γυρίσω,| με βρισίες να μου λέσι| και τ' αμμάτια μου να κλαίσι* Φαλλίδ. (Παναγ.) 284. **2α)** Χρονοτριβώ, χασομερώ: *Μην παρωρούμε, αφέντη μου, να ζεις, μα μέσα ας μπούμε* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ΄ 115· **β)** αργώ μιλώντας πολλή ώρα: *αρχόμεθα πάλιν κηρύγματος, αλλά δεν θέλω να παρωρήσομεν περισσά, διά να μη λείψομεν και εις το δείπνον* Πηγά, Χρυσοπ. 214 (10). **3)** (Τριτοπρόσ. με υποκ. τη λ. *ώρα*) βραδιάζει: *θωρώ κι η ώρα παρωρεί, μη στέκω ν' ανιμένω* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 268.

Β΄ (Μτβ.) καθυστερώ κάπ. μιλώντας πολλή ώρα: *Μηδέ εις το δείπνον* (εvv. *της παραβολής*) *θέλω σας παρωρήσει πολλά, θέλω σας ειπεί με ολίγα λόγια, πως είναι δείπνος η βασιλεία των ουρανών* Πηγά, Χρυσοπ. 391 (32).

παρωφελώ· *π α ρ α φ ε λ ώ.*

Από την πρόθ. *παρά* και το *ωφελώ*.

(Επιτ.) έχω αξία, αξίζω: *Πρωτύτερα σ' ελόγιαζα το πως επαραφέλας,| μα απής αφήνεις στην καρδιά τη δυνατή σου μέσα| να εμπεί η γιαγάπη, δε φελάς, να ζούμε, δυο τορνέσα* Στάθ. (Martini) Ά 134.

πας (I), *αντων.*, Σπαν. Ο 258, Προδρ. (Eideneier) I 221, IV 166, 483, Καλλίμ. 1039, 1042, Πωρικ. (Winterwerb) I 176 κριτ. υπ., II 79, Ασσίζ. 56[19], 262[8], Διγ. (Trapp) Gr. 1569, Διγ. Ζ 178, 3832, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 379, 1230, Βέλθ. 545, 972, Χρον. Μορ. Η 1871, 2159, Χρον. Μορ. Ρ 2159, 3621, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 145, 209, 246, 314, 387, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 107, 547, Λίβ. (Lamb.) Ν 3, Αχιλλ. (Smith) Ν 50, 169, 228, 235, 332, 412, 447, 607, 789, 1131, 1736, Αχιλλ. (Smith) Ο 8, 153, 246, 417, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 76, Μαχ. 544[21], Κορων., Μπούας 32, 53, Πένθ. θαν.[2] 629, Πτωχολ. *α* 104, 155, 232, 604, 896, Σεβήρ., Διαθ. 189[3], Hagia Sophia ω 519[17] κριτ. υπ., Σουμμ., Ρεμπελ. 168, Μπερτόλδος τίτλ. 3, 19, Πτωχολ. Β 360 κ.π.α.· γεν. πληθ. αρσ. *παντών*, Ασσίζ. 187[30], Ιμπ. κριτ. υπ. μετά στ. 211· *πασών*, Βέλθ. 1168, Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164[10]· ονομ. πληθ. θηλ. *πάντες*· αιτιατ. πληθ. θηλ. *πάντας*, Ασσίζ. 83[28]· *πάσεις*· γεν. πληθ. ουδ. *πασών*, Ερμον. Ω 96. — Βλ. και *διαπαντός, ειστοεκπαντός, ειστοπαντός, εκπαντός, εκτουπαντός, καταπαντός, προπάντων.*

Η αρχ. αντων. *πας*. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

I. Ως επίθ. **Ά** Χωρίς άρθρο, ως κατηγορηματικός προσδ. **1)** (Προσδιορίζει ουσ. χωρίς άρθρο) **α)** όλος: Προδρ. (Eideneier) III 221, Ασσίζ. 156[25], Βίος Αλ. 1234, Ολόκαλος 173[41]· (μετά από τις προθ. *εκ, εν*): Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1263, Προδρ. (Eideneier) III 290· έκφρ. *από καρδίας πάσης* = με όλη την καρδιά, από τα βάθη της καρδιάς: *την ευχήν του έδωκεν* (ενν. *ο πατήρ του Αχιλλέως*) *από καρδίας πάσης* Αχιλλ. (Smith) Ο 136· **β)** (δηλώνει το μεγαλύτερο δυνατό βαθμό) ο μεγαλύτερος· συνολικός, όλος: Αχιλλ. (Smith) Ν 1632, Πτωχολ. *α* 166· (με τις προθ. *εν, μετά*): Αχιλλ. (Smith) Ν 184, 714, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 272, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 462· **γ)** (στον εν.) κάθε: Ασσίζ. 46[3], Λίβ. (Lamb.) Ν 6, Αχιλλ. (Smith) Ν 1874· (σε κλητ. προσφών. με περιληπτ. ουσ.): *ζήσε του χρόνου το καλόν πας άνθρωπος ευγνώμων,| μη παραδράμεις τα καλά, χάρησε, σκίρτησέ τα* Λίβ. Ρ 747· (με τις προθ. *εις, με*): Πτωχολ. *α* 386· *αθρωπινή μας νιότη* ... (παραλ. 1 στ.) *που 'σαι με πάσα έραν εσμιμένη* Κυπρ. ερωτ. 103[6]· Πένθ. θαν.[2] 282· **δ)** κάθε είδους· (με τις προθ. *από, εν, μετά, συν*): Πωρικ. (Winterwerb) I 37 κριτ. υπ., Πτωχολ. *α* 34, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 522, Προδρ. (Eideneier) IV 575. **2)** (Προσδιορίζει έναρθρ. ουσ., που προηγείται ή έπεται) όλος, ολόκληρος, συνολικός: Προδρ. (Eideneier) I 81, IV 276, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1067, Αχιλλ. (Smith) Ν 296, 1537, Αχιλλ. (Smith) Ο 637, Πτωχολ. *α* 216, Μ. Χρονογρ. 34[14]· (με ουσιαστικοπ. επίθ.): Περί ξεν. (Μαυρομ.) 63, 486· (με ουσιαστικοπ. μτχ.): *Ασχολουμένων* ... *των γυναικών και πάντων| των συνελθόντων επ' αυτῷ, ως φθάσας είπον άνω* ... Προδρ. (Eideneier) I 213· *ο πενθερός του εγέλασεν και πάντες οι θεωρούντες* Αχιλλ. (Smith) Ν 1540· (με ουσιαστικοπ. εμπρόθ. προσδ.): *Τότε αναστάντες πάντες οι περί τον βασιλέα* ... Πωρικ. (Winterwerb) II 92· *ερπετά, τετράποδα, θηρία και πάντα τα εν τη γῃ ελάτε* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 66[v]· (με τις προθ. *από, διά, εις, εκ, εν, με, μετά, συν*): Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1830, Ερμον. Β 237, Ω 201, Πτωχολ. *α* 81· *Ήρχετον τότε κι ο πασάς με πάντα τον λαόν του* Αχέλ. 2486· Περί ξεν. (Μαυρομ.) 496, Πτωχολ. *α* 198, 607· (με την πρόθ. *παρά*, σε β΄ όρο σύγκρισης· βλ. και *παρά* ΒΊ1γ[1], 3): *το κάλλος* ...| *όπερ είχεν το κοράσιον| και παρά την φύσιν πάσαν* Πτωχολ. *α* 527· *ευμορφότατη υπήρχεν* (παραλ. 1 στ.) *παρά τας γυναίκας πάσας* Πτωχολ. *α* 510· (σε μεταφ.): *ο πόνος τους ενίκησεν μόνος της ξενιτείας,| και στρατηγόν τον έχετε πάντες οι πόνοι τούτον* Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) 97· (σε μετων.): *να έναι παν το μοναστήρι ομπλεγαδόν* Ολόκαλος 79[25]. **Β΄** (Με άρθρο) όλος (από ένα σύνολο), ολόκληρος: Αχιλλ. (Smith) Ν 93, Δούκ. 361[15], Έκθ. χρον. 31[8].

II. Ως ουσ. **Ά** Έναρθρ. στον πληθ. **1)** (Στο αρσ. και θηλ.) **α)** Ο καθένας, όλοι: Σπαν. Ρ 209, Προδρ. (Eideneier) IV 102, Καλλίμ. 1026, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 120, Διήγ. Βελ. χ 180, Αχιλλ. (Smith) Ν 243, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 25[v]· (σε αιτιατ. σε ελλιπή φράση, βλ. και *δύνομαι* 2): *οι Τούρκοι, ως φθονεροί και δύνονται τας πάσας,| εζήλωσαν, εφθόνησαν τον τόπον του να επάρουν* Χρον. Τόκκων 3183· (ως β΄ όρος σύγκρισης): *τον υιόν του επαίρνει μόνον| τον κρειττότερον των πάντων* Πτωχολ. *α* 70· (σε μεταφ.): *το αίμα σου* (ενν. *Στάφυλε*) *να πίνουσιν οι πάντες* Πωρικ. (Winterwerb) II 84· (με δεικτ. αντων.): *αυτές οι πάντες, γίνωσκε, που βλέπεις έμπροσθέ σου| ρηγών γυναίκες ήσασι* Θησ. Β΄ [28[6]]· (με την πρόθ. *εις*, σε αιτιατ.): *παρατήθης την αξία, οπού 'χες εις τους πάντας* Θησ. Β΄ [5[6]]· φρ. *γίνομαι των πάντων*, βλ. *γίνομαι* 4η· **β)** (σε άρν.) κανένας: *ουδεποσώς ο θάνατος ουκ ελεεί τους πάντας* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 480. **2)** (Ο πληθ. ουδ.) **α)** όλα τα πράγματα, όλα: *ακτινοβολίας γέμον* (ενν. *το πυρ*) ... *εκατέκαυσεν τα πάντα* Ερμον. Β 16· (σε παροιμ. ελλειπτ. φρ., βλ. Π.Δ. Εκκλ. 1. 2, 14 κ.α.): *Καθώς φησίν ο Σολομών, τα πάντα ματαιότης,| και πλούτος και βασίλεια κι η ακριβή νεότης* Ιστ. Βλαχ. 1337· **α[1])** (με το επίθ. *όλος* πλεοναστικά, βλ. και επίθ. *όλος* ως ουσ. 1β): *τα έγραφεν ο κριτής τα πάντα όλα εις το σεντζίλι* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 73[v]· (με την πρόθ. *από*): *Ω γη, και άνοιξε από τους τάφους κανέναν και δέξε με το γληγορότερον διά να ελευθερωθώ από τα πάντα όλα* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 66[v]· **α[2])** δηλώ-

νει αναφορά· (σε αιτιατ.): *ανήρ δραστήριος και τα πάντα λαμπρός, έργω και λόγω κοσμούμενος* Ιστ. Ηπείρ. XV^{4}· (με την πρόθ. *εις*, σε αιτιατ.): *ήτον* (ενν. *ο μέγας ρόι Κάρλος*) *παμφρόνιμος στρατιώτης εις τα πάντα* Χρον. Μορ. Η 6824· *εγίνην μεγάλο κεσάτι εις τα πάντα εις όλον τον κόσμον* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 74^{r}· **β)** (με κτητ. αντων.) όλα όσα έχει κάπ., το σύνολο της περιουσίας του: *πουλεί τα πάντα του* (ενν. *ο μισταργός* ή *ο υποταγάτης*) *ως δι' εσέν, και βάνει τον εαυτόν του,| και βάνει και την σάρκαν του εις κάμινον δι' εσέναν* Διδ. Σολ. Ρ 49· **γ)** (η αιτιατ. πληθ. ως χρον. επίρρ.) για πάντα· συνολικά: *η φήμη καθ' αυτήν εστίν αθάνατος τα πάντα* Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 233· *και βασιλεύσας τα πάντα έτη οκτωκαίδεκα* (ενν. *ο Καλοϊωάννης ο Κομνηνός*) *εκοιμήθη* Πανάρ. 63^{4}· *λείψαντες τα πάντα τρεις μήνας, πάλιν κατελάβομεν εν Τραπεζούντι υγιείς* Πανάρ. 72^{9}· έκφρ. *τα πάντα* (*της ζωής*) κάπ. = όλη η διάρκεια της ζωής κάπ.: *Εβασίλευσεν δε ο Αρκάδιος χρόνους δέκα τέσσαρους, … ζήσας δε τα πάντα της ζωής αυτού χρόνους είκοσι έξι* Χρον. βασιλέων 427· *Έζησεν ο Νώε τα πάντα αυτού χρόνους εννακοσίους πενήντα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 100^{v}. **Β'** Στον πληθ., χωρίς άρθρο **1)** (Στο αρσ. και θηλ.) ο καθένας, όλοι: Προδρ. (Eideneier) III 252, Διγ. (Trapp) Gr. 628, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1389, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 264, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 483, Αχιλλ. (Smith) N 129, 415, Μαχ. 36^{9}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 138^{18}, Πτωχολ. α 419, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4407· (ως αντικ., σε ονομ. αντί αιτιατ. από έλξη): *Ο βασιλές εκέλευσεν πάντες αρματωθήναι* Αχιλλ. (Smith) N 517· *Εκάθισεν ο βασιλεύς πάντες να δοκιμάσειν* Αχιλλ. (Smith) O 76· (με δεικτ. αντων.): *Ήσαν δε καθήμενοι και οι αληθείς μάρτυρες … και ούτοι πάντες κατεδίκασαν την Στάφυλον* Πωρικ. (Winterwerb) II 34 κριτ. υπ.· (ως β' όρος σύγκρισης): *Εμένα πώς ετόλμησες και εσυκοφάντησές με| ότι είμαι πόρνη, άχρηστος και χειροτέρα πάντων;* Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 187· (ως υποκ. σε μτχ. γεν. απόλ.): *αυτών δε πάντων παρισταμένων παρέστη και η Στάφυλος* Πωρικ. (Winterwerb) I 18· *πάντων ουν συνελθόντων …* Πωρικ. (Winterwerb) I 110α κριτ. υπ.· (με την πρόθ. *εις* και αιτιατ., βλ. *εις* 2): *Γυναίκα κλεψιγαμούσα του ανδρός, … εγίνετον πόρνη εις πάντας* Ελλην. νόμ. 583^{22}· (με την πρόθ. *εκ*, βλ. *εκ* 15): *Και μεθυστής αδόμενος εκ πάντων και οινοπότης* Προδρ. (Eideneier) IV 616· (με τις προθ. *με*, *παρά*): *και φιλονικίας λέγει* (ενν. *η γυναίκα*)| *να δικάζεται με πάσας| να στριγγίζει μετά θάρσους* Πτωχολ. α 656· *παρά πάντων εξαρχής ο φθόνος ουκ εκλείπει* Διήγ. Βελ. χ 6· (με τις προθ. *παρά*, *υπέρ*, ως β' όρος σύγκρισης· βλ. και *παρά* ΒΙ2α): *είσαι φύσει χωριάτης| και χυδαίος παρά πάντας* Πτωχολ. α 744· *Ήτον άνθρωπος εν πόλει,* (παραλ. 4 στ.) *ήτον φρόνιμος πολλάκις| λόγιός τε υπέρ πάντας* Πτωχολ. Ρ 7. **2)** (Το ουδ. στον πληθ.) το καθετί, όλα: Αχιλλ. (Smith) N 1887, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 12, Πτωχολ. α 565· (με το επίθ. *όλος* πλεοναστικά): *όσα ζητήσει η μονή διά να την περιλάβει και να την εντύσουν* (ενν. *την παρθένον*) *πάντα όλα εντέχεται να τα πλερώσει και τότε μένει εις την ελεημοσύνην του Θεού* Ασσίζ. 97^{13}· (σε αιτιατ. της αναφοράς): *πύργον μέγα προς αυτοίς κτίσας ωραίον πάντα* Διγ. Ζ 3838· (με αναφορ. αντων.): *ένι κρατημένος* (ενν. *ο σκλάβος ή η σκλάβα*) *να πλερώσει πάντα όσα εχρώστεν ο αυθέντης του οπού τον εποίκεν κληρονόμον των αγαθών του* Ασσίζ. 148^{14}· *θέλει ανασπάσει πάντα όσα τον αγκαλέσαντα* Ασσίζ. 90^{14}· (με την πρόθ. *εις*): *Οκάποιον είχε εξάδελφον, τον έλεγαν Ρομπέρτον·| άνθρωπος ήτον νεούτσικος, εξαίρετος εις πάντα* Χρον. Μορ. Η 2159· έκφρ. *τέλος πάντων* = τελικά: *Τέλος πάντων τον έκαυσαν* Συναδ.,

Χρον.-Διδαχ. φ. 14^{v}· *Τέλος πάντων έβαλεν το ωμόφορόν του* (ενν. *ο αρχιερεύς*) *και με αφόρισεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 54^{r}. **Γ'** Στον εν. **1)** (Το αρσ. χωρίς άρθρο) κάθε, καθένας· (σε επιμερισμό): *πας εκ της κάτω τύχης* Λίβ. (Lamb.) N 5. **2)** (Το ουδ. με άρθρο και το επίθ. *όλος* πλεοναστικά) το σύνολο, το καθετί: *Ιδού και εγώ έτοιμος με προθυμίαν να σε βοηθήσω εις τον κόπον αυτόν, … επειδή εσύ εγλύτωσες από τα δάκρυα, αλλά εγώ εγλύτωσα από τον θάνατον, και μάλιστα οπού όλον το παν διά χάριν εδικήν σου το έκαμεν ο Θεός* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 139· (επιρρ., με το επίρρ. *όλως* πλεοναστικά) συνολικά, εντελώς: *Τῳ αυτῷ χρόνῳ, … εχάλασαν οι Τούρκοι τον Ταξιάρχη την εκκλησίαν … Και το παν όλως η αιτία ήτον από εμάς μερικούς χριστιανούς* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43^{r}.

πας (ΙΙ) το.

Το *γαλλ.* *pas* (Μενάρδ., Αθ. 12, 1900, 371, 373, Χατζ., Ξέν. στοιχ. 91)· για λ. *πας* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα με διαφορ. σημασ. βλ. Λουκάς, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 263, Λουκά, Γλωσσάρ. και Χατζ., ό.π.

(Αν δεν πρόκ. για τοπων., βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 165, 261, 312]) πέρασμα, στενό (Για τη σημασ. πβ. Greim., Dictionn., λ. *pas* σημασ. 4): *ας κάτσουσιν εις το πας κι ας βλεπίσουν τες στράτες* Μαχ. 408^{23}· *εκλούθησέν του* (ενν. *του πρίντζη*) *η ρήγαινα ως το πας και αποχαιρετήσαν* Μαχ. 546^{21}.

πας (ΙΙΙ), μόρ., βλ. *μπας*.

πάσα, αντων. άκλ., Σπαν. Ο 51, Ασσίζ. 7^{11}, 83^{23}, 150^{19}, Σπανός (Eideneier) D 1352, Χρον. Μορ. Η 1160, 5220, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 839, Ερωτοπ. 665, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 1, Μαχ. 8^{8}, 144^{27}, Βουστρ. (Κεχ.) 48^{2}, Πεντ., Έξ. XVIII 26, Αχέλ. 172, Χρον. σουλτ. 79^{18}, 113^{12}, Κυπρ. ερωτ. 30^{1}, $78^{13, 19}$, 104^{42}, Πανώρ. Πρόλ. 23, Ά 262, Β' 19, Γ' 41, Δ' 2, Έ 34, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 356, Δ' 67, Κατζ. Ά 46, Β' 26, Βοσκοπ.^{2} 359, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 482, Δ' 28, Έ 224, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 162, 461, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 16, Ά 179, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 214^{29}, 431^{6}, κ.π.α.· *πάσαν*, Διγ. Ζ 109, 915, Ιμπ. 887 κριτ. υπ., Χρον. Τόκκων 2297, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 54 κριτ. υπ., 57, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 224 κριτ. υπ., Χούμνου, Κοσμογ. 2419, Κορων., Μπούας 61, Πένθ. θαν.^{2} 214, Κώδ. Χρονογρ. 58^{4}, Πηγά, Χρυσοπ. 125 (53), Πανώρ. Γ' 566, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 190^{r}, Διήγ. πανωφ. 55, Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [88], Γ' [619].

Το θηλ. του επιθ. *πας* ως άκλ. κοινό και για τα τρία γένη (Hatzid., Einleit. 144). Ο τ. *πάσαν* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Η λ. σε έγγρ. του 13. (Caracausi, λ. *πας*), 15. (Τσοπ., Ροδιακά, 126, 127, 129), 16. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 121), 17. (Αμάλθ. 10, 1979, 160-162, Κρ. συμβόλ. 142, 151, 244, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 475, Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 11, κ.α.), 18. αι. (Κουρσάρ. 31^{4}, Βουρδουμπάκις, Χρ. Κρ. 1, 1912, 479), στον Κατσαΐτ. Ιφ. Β' 161, Γ' 116, στην Ιστ. Αθέσθη 722 και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex. 441, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πάσα ένας*) και λαϊκ. (ΛΚΝ).

1) Ο καθένας ξεχωριστά, κάθε: *πάσα στρατιώτης μου να 'ναι φχαριστημένος,| χίλια δουκάτα το λοιπόν για να 'ναι πληρωμένος* Αλεξ. 1437· *εδώσαμε εις πάσα μοναστήρι ως καθώς μας εκοίταξαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 36^{v}· *εποίκεν δ' σανιδία απού τα*

ποία έβγαλεν ις΄ γωνίες, απού πάσα σανίδιν δ΄ κομματία Μαχ. 6^{7}. **2)** Οποιοσδήποτε (πιθανός), κάθε είδους: *ο αποστολές δεν ημπόρησεν να το βαστάξει. Και εγύρεψεν με πάσα στράταν να έχει την αρχιεπισκοπήν* Βουστρ. (Κεχ.) 10^{18}· (με τα ουσ. *τρόπος, μόδος*): *σπούδαξε με πάσα τρόπον να στολίσεις την ψυχήν σου με πάσαν αρετήν* Πηγά, Χρυσοπ. 291 (36)· *με πάσα τρόπο και μόδο να κοιτάξει να γράψει* (ενν. *ο πρεβεδούρος της Ζακύνθου*), *ήγουν να αρολάρει όλον τον λαόν της χώρας* Σουμμ. Ρεμπελ. 161· (με επόμ. την αντων. *άλλος* ή με την αντων. *άλλος* και ουσ.): *είναι η φιλαυτία μία κάποια αγάπη του λόγου της αποσπασμένη και χωρισμένη από πάσα άλλο* Πηγά, Χρυσοπ. 286 (28)· *ημείς οπού ήμεσθεν γεμάτοι πορνείες, μοιχείες ... και πάσα άλλον κακόν, διατί δεν κοιτάζομεν εκείνα, αμή κατακρένομεν των αλλουνών τα αμαρτήματα;* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 377^{r}· (με προηγ. την αντων. *ό,τι*): *τόσον πολλά βιαστήκανε κι εκεί στην Κρήτ' εφτάσαν| εκεί οπού 'χαν λόγον κι ορδινιά να πάρουν ό,τι πάσα* Άλ. Κύπρ. 913· εκφρ. (1) *πάσα καιρό*, βλ. *καιρός* Δ΄ Εκφρ. 4· (2) *πάσα κόσμου*, βλ. Επιτομή, λ. *κόσμος* Εκφρ.3· (3) *πάσα λογής/λογήν* (πβ. *κάθε* 1 έκφρ. *κάθε λογής*) = κάθε είδους: *η ψυχή, η οποία δίδει πάσα λογής δύναμιν και ενέργειαν τω σώματι* Πηγά, Χρυσοπ. 355 (13)· *Μύγες πολλές πάσα λογής η Αίγυπτος γεμίζει* Χούμνου, Κοσμογ. 2317· (σε σχ. κατά το νοούμενο): *εφέραν πάσα λογήν άρματον τό είχασιν| και ερίψαν τα εις την τζαρδαχάναν* Μαχ. 426^{31}. **3α)** (Ως προσδ. σε λέξεις με επιρρ. χρ. που δηλώνουν χρόνο, για δήλ. επανάληψης σε τακτά χρον. διαστήματα· βλ. και σημασ. 3β^{2}): *πάσα πουρνόν εφόρτωνε το γάδαρον εκείνον,| κι εις το παζάρι πήγαινε* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 11· *ας τρώγει πάσα βραδί και πρωί κουταλέα μία* Σταφ., Ιατροσ. 8^{231}· εκφρ. (1) *πάσα (ο)λίγο* = πολύ συχνά: *σ' όλα τα πράματ' ακριβειά πάντοθ' ότ' είναι λέσι| και πάσα ολίγο οπού πουλού πιάνου πολύ τορνέσι* Στάθ. (Martini) Á 72 · *κατέχει πως την αγαπώ, κι όντα με δει γελά μου,| και πάσα λίγο με νερό τα ρούχα λαντουρά μου* Κατζ. Ά 300· (2) *(την) πάσα(ν) (η)μέρα(ν)* = καθημερινά, πάντοτε: *το ουαί δεν έλειπεν από τους ανθρώπους την πάσαν ημέραν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 60^{r}· *στην εκκλησίαν πρόθυμος ας είσαι πάσα μέρα| και ταπεινός με υπακοήν* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 152· *εσπουδάζαν όλοι τως να 'χουσι πάσα μέρα| χίλιω λογιώ ξεφάντωσες στη νιότη κι εις τα γέρα* Πανώρ. Πρόλ. 23· (3) *πάσα ώρα* = συνεχώς, πάντοτε: *νίκες και πλούτη και τιμές πάσ' ώρα μου πληθαίνου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄ 351· *χάμαι στη γη είχε κείτεσται το κλήμα ξαπλωμένο,| από κουράδια και βοσκούς πάσ' ώρα πατημένο* Πανώρ. Γ΄ 122· **β)** (ως πρόθ. για δήλ. επιμερισμού/κατανομής = *ανά*) **β^{1})** (με αριθμητ.): *Οι γιανίτσαροι πάσα δέκα έχουν έναν άλογον και μίαν τέντα* Τάξ. Πόρτ. 49· **β^{2})** (με αριθμητ. και ουσ. για δήλ. επανάληψης σε τακτά χρον. διαστήματα, πβ. και σημασ. 3α): *απ' αυτό δίδε του ασθενούς μίαν ουγγίαν πάσα δέκα ημέρας* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 237· *τούτοι θέλουν πάσα δυο χρόνους να αλλάσσουν τον ηγούμενον* Επιστ. Ηγουμ. 174. **4)** (Ως χρον. σύνδ.) (με τους συνδ. *όντε(ν), όντας* ή με το *που*· βλ. και *όταν* Á2β και B3β) κάθε φορά που (Για τη χρ. βλ. και Κριαρ., ΕΕΒΣ 9, 1932, 368): *σε τόση| τρομάρα πέφτει ο ταπεινός πάσα όντε σου σιμώσει* Πανώρ. Γ΄ 502· *δεν θέλω να μου κάμνουσι πλιο άλλα μνημόσυνα, μοναχάς πάσα όντεν είναι το μνημόσυνο ολονών των αποθαμένων* Διαθ. 17. αι. 3^{225}· *και πάσα που 'θελε φυσά να κάνει γρεγαλάκι| την βρόμα ήφερνε* Διήγ. ωραιότ. 879.

πασαείς, αντων., Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 437, 675, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 65, 126, 330, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 493, Μαχ. 4^{3}, 12^{23}, 176^{23}, 336^{15}, 514^{37}, Χούμνου, Κοσμογ. 1868, Γεωργηλ., Θαν. 240, Βουστρ. (Κεχ.) 38^{5}, 88^{7}, Αλεξ. 840, 1727, Συναξ. γυν. 1124, 1163, Βεντράμ., Φιλ. 388, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 61, 156, 345, 631, Πηγά, Χρυσοπ. 69 (7), 196 (17), 288 (32), 323 (4), Παϊσ., Ιστ. Σινά 407, 409, Πανώρ. Γ΄ 11, Δ΄ 290, Έ 226, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β΄ 497, Κατζ. Ά 231, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 245$^{3, 14}$, Βοσκοπ.^{2} 93, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1023, 2356, Στάθ. (Martini) Ά 234, Γ΄ 551, Ροδολ. (Αποσκ.) Á 258, Δ΄ 224, É 9, Διήγ. ωραιότ. 948, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄ 270, Λεηλ. Παροικ. 43, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 389^{4}, κ.π.α.· *πασαγείς*, Μαχ. 286^{1}, 416^{34}, Πανώρ. Γ΄ 443, Διαθ. 17. αι. 5^{113}· *πασαένας*, Rechenb. 9^{6}, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 312, Αλεξ. 1938, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 204, 207, 760, Θρ. Κύπρ. Μ 355, 716, Πηγά, Χρυσοπ. 65 (29), 104 (40), 108 (51), 132 (20), (21), 134 (27), 142 (47), 143 (49), 148 (63), 178 (16), Ιστ. Βλαχ. 1201, Στάθ. (Martini) Γ΄ 464, Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 254· *πασάνας*, Χούμνου, Κοσμογ. 558, 559, Αλεξ. 1789, 2057, 2108, 2338, 2674, 2728, 2800, 2826, 2874, Διήγ. Αλ. G 289^{36}, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 13^{8}, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 348, 618, 906, Θρ. Κύπρ. Μ 306, 574, Κυπρ. ερωτ. 94^{36}, 97^{39}, Ιστ. Βλαχ. 1613, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 894· *πασανείς*, Βουστρ. (Κεχ.) 38^{8}, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 290$^{15-16}$, Κυπρ. ερωτ. 19^{2}, 154^{16}, Πανώρ. Γ΄ 152, Βοσκοπ.^{2} 279, Ιστ. μακαρ. Μάρκο 7· *πασένας*, Πένθ. θαν.^{2} 563, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 167^{235}, Πανώρ. Πρόλ. 4, Παλαμήδ., Βοηβ. 186, 258, Ροδολ. (Αποσκ.) Αφ. 16, Δ΄ 155, Έ 281, 366, Διήγ. ωραιότ. 144, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β΄ 190· γεν. εν. *πασαενού*, Rechenb. 8^{3}, Διήγ. Αλ. G 288^{25}, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 694· *πασάνα*, Γεωργηλ., Θαν. 314· *πασανός*, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 674, Θησ. ΙΒ΄ [34^{3}], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{66}, Γεωργηλ., Θαν. 354, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) 1659, Πανώρ. Ά 288, Β΄ 309, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 245^{9}, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 148, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 546^{20}· *πασανού*, Μαχ. 8^{30}, 14^{24}, 154^{18}, 252^{19}, 476^{25}, 504^{22}, 554^{26}, 598^{31}, 612^{8}· *πασενός*, Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 7· αιτιατ. εν. *πασαέν*, Δεφ., Σωσ. (1569) 13· *πασαέναν*, Μαχ. 102^{29}, Πηγά, Χρυσοπ. 125 (54)· *πασάνα*, Χούμνου, Κοσμογ. 1866, Γεωργηλ., Θαν. 185, 473, 477· *πάσαναν*, Κυπρ. ερωτ. 98^{18}· *πασάναν*, Μαχ. 220^{10}, 436$^{13-14}$, Γεωργηλ., Θαν. 595· *πασανένα*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 227· *πασανέναν*, Μαχ. 50$^{18-19}$· *πασένα*, Πανώρ. Ά 344, Δ΄ 420, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 80, Β΄ 118, Δ΄ 105· *πασέναν*, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ΄ 59· θηλ. *πασαμιά*, Πανώρ. Γ΄ 148, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ΄ 580, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 139· γεν. εν. *πασαμίας*, Μαχ. 54^{7}, 224^{33}· ουδ. *πασαένα*, Γεωργηλ., Θαν., 138, Πηγά, Χρυσοπ. 56 (13), 98 (19), 130 (16), 141 (45), 255 (11), Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 311^{24}, Λεηλ. Παροικ. 35, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 443^{8}· *πασαέναν*, Μαχ. 226^{21}, Αχέλ. 1777· *πασένα*, Πανώρ. Ά 160, Γ΄ 120, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 524^{10}.

Από τη συνεκφ. της άκλ. αντων. *πάσα* και του αριθμητ. *είς* κατά το *καθαείς* (βλ. Jannaris, Hist. Gramm. 140 και Pern., Ét. linguist. II 248). Ο τ. *πασαγείς* και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Ο τ. *πασαένας* και σήμ. λαϊκ. Ο τ. *πασάνας*, η γεν. *πασανού* και η αιτιατ. *πασάναν* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β΄ 720, λ. *πάσα ένας*). Ο τ. *πασανείς* στο Βλάχ., στη λ. Η γεν. *πασαενού* και σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πασαένα(ς)*, Caracausi, λ. *πας*). Τ. *πασάνα* σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., ό.π.). Η λ. στο Βλάχ. και

σήμ. λαϊκ. (ΛΚΝ).

Ι. (Ως ουσ.) **1α)** Ο καθένας, κάθε πρόσωπο (χωριστά)· (έναρθρ.): *θέλει ανταποδώσει ο Θεός του πασανού κατά τα έργα του* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 64· *Καλά κι εις μάχην δεν θεν να κοπιάζω| αμμέ γιατί δεν θέλει να σιγήσω| μάχομαι και τον πάσαναν πειράζω* Κυπρ. ερωτ. 98[18]· (χωρίς άρθρο): *Μεσίτρια γένου το λοιπόν, κερά, διά πασαένα| και παρακάλει τον Χριστόν διά όλους και δι' εμένα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[215]· *Σήμερο θέλω πασαείς να δει τη μπόρεσή μου,| για να φοβάται, ώστε να ζει, περίσσα την οργή μου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 625· (σε σχ. κατά το νοούμενο): *πασαείς ας βλέπετε, κανείς μηδέν πιστέψει| ποτέ του την πολιτικήν κι εισμιάν χειροτερέψει* Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 412· **β)** ο καθένας, η καθεμιά, το καθένα από ένα σύνολο (συν. ύστερα από λ. που δηλώνουν σύνολο ανθρώπων ή πραγμάτων, πβ. Τζάρτζ., ΝεοελΛ. σύντ. Α' 110, α)· (έναρθρ.): *ο βασιλεύς θωρώντα την στενήν ζωήν τους αρχιερείς της Κύπρου ... έδωκέ τους χωριά και άλλα εισοδέματα του πασανού κατά του εφάνην* Μαχ. 26[34]· (χωρίς άρθρο): *εφάνησα σε γούργουθα βαθύτατον ελίγοι| ναύτες, πασένας πάσκοντας το θάνατο να φύγει* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 272· (σε σχ. κατά το νοούμενο): *έδωσε θέλημα του φουσσάτου και εδιάβη πασαείς εις τον τόπον του χαρούμενοι* Χρον. σουλτ. 94[3]· (με επόμ. εμπρόθ. προσδ. ή τους εγκλιτικούς τ. της προσωπ. αντων. ως γεν. διαιρετική, βλ. Τζάρτζ., ΝεοελΛ. σύντ. Α' 67, 4β): *έξω 'κ την χώραν ήβγηκεν μ' όλην του την στρατεία| με άνδρες πολλά θαυμαστούς όσους έκαμνεν χρεία,| ήτον χιλιάδες έως επτά πεζοί και καβαλλάροι| και πασένας απ' εκεινούς ήτ' άξιον παλληκάρι* Παλαμήδ., Βοηβ. 586· *Στρατιώτες ξακουστοί, κι εσείς, απόκοτοι και νιοι άξοι,| ό,τι μπορεί πασένας σας ογιά τιμή του ας πράξει* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 56· (με προηγ. το επίθ. *όλοι*): *εμόσαν όλοι πασαείς, ότι να κρατούν το αυτόν κάστρον διά τον αφέντην τον ρε Πιέρ* Μαχ. 100[17]· έκφρ. *εις όλους (...) κι/ακόμη εις πασαένα* = (για έμφαση) σε όλους και στον καθένα ξεχωριστά: *Πολλά θαυμάσματά 'καμα στου Ισραήλ την γέννα,| πολλήν θαράπαψη έδωκα σ' όλους κι εις πασαένα* Χούμνου, Κοσμογ. 2648· *στέλνω το διάθεμα σ' εμένα κι εις εσένα| σ' όλους από το γένος σου, ακόμη εις πασαένα* Χούμνου, Κοσμογ. 526· έκφρ. *πασαένας και πολλοί μαζί* = (για έμφαση) ο καθένας ξεχωριστά (από σύνολο) και όλοι μαζί: *η κακία έχει τα της κακίας πνεύματα, οπού πασαένα και πολλά μαζί περιτρέχουσι τον άνθρωπον* Πηγά, Χρυσοπ. 306 (4). **2)** (Με επόμ. την άκλ. αντων. *οπού*, βλ. *όπου ΙΒ'*) ο καθένας (που), όποιος· (έναρθρ.): *ο πασαείς οπού παραδέρνει διά την σωτηρίαν του πλησίου του πρώτα ωφελεί τον εμαυτόν του και τάπισα τον πλησίον του* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 395· (χωρίς άρθρο): *πασαείς οπ' αγαπά να γιάνει την ζωήν του| ας διώχνει τά πικραίνεται από την θύμησίν του* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 163. **3)** Οποιοσδήποτε, ο τυχών· (έναρθρ.): *να έχουν (ενν. οι Τεμπλιώτες) απομονήν ό,τι τους πει ο πασαείς* Μαχ. 12[34]· (χωρίς άρθρο): *μην πιστεύεις έτσι εύκολα πασαενός* Πηγά, Χρυσοπ. 181 (27). **4)** Κάποιος, ένας: *Είτι εκράτει πασαείς, πάλι ας το μετέχει* (παραλ. 1 στ.). *Είτις επήρε άρματα, ...,| πάλι ας τα στρέψει όπισθεν* Αλεξ. 1425. **5)** (Σε αρνητ. πρόταση) κανένας: *πασαένας εξ αυτόν* (ενν. *από τον θάνατον*) *δεν ημπορεί να γλύσει* Αλεξ. 2822.

ΙΙ. (Ως επίθ.) κάθε: *αντιβολώ, παρακαλώ εις πάσαναν αυθέντην,| Σπανιόλους, Προβεντζιάλους τε με των Μπουρτογαλέων· μόνον να ομονοιάσουσιν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 436· *αμελούμεν τούτα, τα έργα τα εύχολα, τα δυνατά πασαενός*

ανθρώπου κατά την δύναμίν του και κατά την τάξιν του Πηγά, Χρυσοπ. 145 (56)· *Τούτ' είναι γνώσις πασανός αξίου στρατιώτη| όταν θωρεί απάνω του καιρού εναντιότη* Παλαμήδ., Βοηβ. 1073· (προκ. για καθένα από δύο άτομα): *Τα ... δουκάτα ... θέλω να μοιράσουν τα ήμισυ πασαενός μου παιδίου* (ενν. *του Ανδρέα και της Ελένης*) *οι ειρημένοι κουμεσάριοι* Διαθ. Ντεφαΐτζ. 77.

πασακανείς, αντων.· *πασακιανείς,* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 595, Δ' 282, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 113, Φορτουν. (Vinc.) Β' 112, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 23320· θηλ. *πασακαμιά,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [884]· *πασακιαμιά,* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 426.

Από τη συνεκφ. της άκλ. αντων. *πάσα* και της αντων. *κανείς*.

Ι. (Ως ουσ.) **1α)** Ο καθένας: *Με θρήνους κι αναστεναγμούς και λύπηση και πρίκα| το χαλασμό των εκκλησιώ πασακιανείς εγροίκα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 547[2]· **β)** ο καθένας από ένα σύνολο (συν. ύστερα από λ. που δηλώνουν σύνολο ανθρώπων ή πραγμάτων, πβ. Τζάρτζ., ΝεοελΛ. σύντ. Α' 110, α): *Μ' απήτις, δεν κατέχω πώς, γνώμην αλλάξαν ούλοι| κι εμείνασι του χρυσαφιού και τση πλουσότης δούλοι* (παραλ. 2 στ.) *πασακιανείς για λόγου του ξεχωριστά κοπιώντας,| φυλάσσοντας το πράμα ντου και των αλλώ αρπώντας* Πανώρ. Πρόλ. 37. **2)** (Με επόμ. την άκλ. αντων. *απού*, βλ. *όπου ΙΒ'*) ο καθένας (που), όποιος: *πασακιανείς απ' αγαπά, δίκιό 'χει να φοβάται| με πάσα λίγην αφορμή, μα να παρηγοράται| πάλι τυχαίνει, όντα θωρεί την κόρη τη δική του* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 111. **3)** Κάποιος: *Το πράμαν οπού μια φορά του ηλιού οι ακτίνες δούσι,| κουρφό, ανημπόρετο ποτέ είναι να το κρατούσι·| κι εκείνον οπού εργάζεται πασακιανείς να χώνει| το κρίμα, μόνιο στο 'στερο σ' όλους ξεφανερώνει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 233. **4)** (Με άρν.) κανένας: *πασακανείς πασίχαρος ποτέ να μην γυρίσει,| όντα σε κακοριζικιά πως βρίσκεται γνωρίσει* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 55.

ΙΙ. (Ως επίθ.) κάθε: *άξα πολλά τη μάχη| πασακιαμιά βασίλισσα τυχαίνει πάντα να 'χει* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 6.

πασαλούλουδο το· *πασαλούλοδο,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 84[v].

Πιθ. από την άκλ. αντων. *πάσα* και το ουσ. *λούλουδο*.

Κάθε λογής λουλούδι: *καν εσείς βουνά, ξύλα, πέτρες, λιθάρια, ποτάμια, κάμποι, πασαλούλουδα ... και πάντα τα εν τη γη, ελάτε καν ταύτην την ώραν, παρηγορήσετέ με* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 66[v].

πασαμιά, αντων., βλ. *πασαείς*.

πάσαν, αντων. άκλ., βλ. *πάσα*.

πασάνας, πασανείς, αντων., βλ. *πασαείς*.

πασάνος ο.

Λ. πλαστή από το ουσ. *πασάς* και την κατάλ. *-άνος* (για την κατάλ. βλ. Ανδρ., Λεξ.).

Τίτλος οθωμανού αξιωματούχου, πασάς (βλ. ά.): *προς τον βούργον τσ' έστεσαν κι ο Μοσταφά πασάνος| ήθε να δείξει προς αυτούς ως άπιστος τυράννος* Αχέλ. 1146.

πασάς ο, Byz. Kleinchron. Ά 408[9], 523[18], Αχέλ. 1587, 1974, 1980, 2286, Χρον. σουλτ. 28[5], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 373, Λεηλ. Παροικ. 63, 79, 97, 120, 124, 151, 158 κ.α., Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 154[2], 163[21], 164[19], 165[6], 168[23], 174[9], 175[5,] κ.π.α.· *μπασάς,* Byz. Kleinchron. Ά 442[26], Αχέλ. 79, 296, 760, 1166, 2357, Καβαλίστας 85, 87, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 296· *μπάσιας,* Byz. Kleinchron. Á 411[7]· *μπασίας,* Byz. Kleinchron. Á 260[88], 514[10], Έκθ. χρον. 27[1, 28], 34[26], 39[16], 40[7], 49[6, 17], Παλαμήδ., Βοηβ. 268, Ψευδο-Σφρ. 202[31], 222[23-24]· *μπασιάς,* Χρον. Τόκκων 3078, 3186, 3311, Σφρ., Χρον. (Maisano) 84[16, 24, 28], Byz. Kleinchron. Á 294[26], Έκθ. χρον. 49[2] 54[13, 15] δις, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 323[v], Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 17, Στ. Βοεβ. 9, 55, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Ά 38[25] κριτ. υπ., Παλαμήδ., Βοηβ. 111, 121, 146, 152, Ψευδο-Σφρ. 382[1, 18]· *πασίας,* Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) 62[1], Δούκ. 165[12], 283[26], 293[21], 301[13], 307[7], 311[21], 377[7], Σφρ., Χρον. (Maisano) 84[16, 24, 28] κριτ. υπ., Βουστρ. (Κεχ.) 132[19], 134[3], Byz. Kleinchron. Á 277[34], 400[17], Έκθ. χρον. 9[7], 17[11], 24[18], Αιτωλ., Βοηβ. 101, Hagia Sophia ω 510[5] κριτ. υπ., Σταυριν. 199, Ψευδο-Σφρ. 320[39], 408[28], 436[1]· *πασιάς,* Σφρ., Χρον. (Maisano) 66[14], Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 17, Κώδ. Χρονογρ. 51[25] δις, [26] τρις, Ιστ. πολιτ. 38[6], 52[8], 67[6-7], Ιστ. πατρ. 97[3], 161[15], 162[21], Μ. Χρονογρ. 36[1], Δωρ. Μον. (Βαλ.) 46, Σταυριν. 75, 403, Ιστ. Βλαχ. 663, 753, 906, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26[r], 30[v], 33[r], 52[r], 71[r], Διακρούσ. 77[13], 91[26]· *παχίας,* Βουστρ. (Κεχ.) 132[18]· *παχιάς,* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 240, 263, 391, 793, Κυπρ. χφ. 144, Ιστ. μακαρ. Μάρκο 111, 685, 738, 744, 759, 795.

— Βλ. και *βεζίρ-πασάς, γραν-πασάς, καπετάν πασάς.*

Από το τουρκ. *paşa.* Ο τ. *μπασάς* στο Somav., λ. *πασάς* και *bašás* στο καππαδοκικό ιδίωμα (Dawk., Modern Gr. 638). Ο τ. *μπασίας* στο Meursius (βλ. και Du Cange) και ο τ. *μπασιάς* στο Somav. ό.π. και σε κείμ. του 18. αι. (Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ., 17)· πβ. και *Μπασιάς* σήμ. ως παρων. στη Θράκη (Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 63). Για τους τ. *μπασ-* πβ. και παλαιότ. τουρκ. *başa* (Redhouse, EI, λ. *pasha*). Ο τ. *πασίας* σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Esph. 29[5]) και στο Meursius, λ. *μπασίας* (βλ. και Du Cange, ό.π.). Ο τ. *πασιάς* στο Somav., It.-gr., λ. *passa,* σε έγγρ. του 17. (Οικονομ., Σύμμ. 3, 1979, 245), του 17.-18. (Αθανάσιος εξ Αγράφων 132) και κείμ. του 18. αι. (Γριτσόπουλος, Αθ. 71, <1969-70> 1970, 117) και σήμ. ως επών. (Βαγιακ., Βίος επών. 127). Πληθ. *πασιάδες* το 15. αι. (Rödel, Chalkok.–Kritob. 3), σε κείμ. του 18. αι. [Διήγ. Αγ. Σοφ. (Μουζ.) 17] και σε ελληνοεβραϊκά τραγούδια των Ιωαννίνων (Schwartz-Athanassakis, MGSY 3, 1987, 228). Ο τ. *παχιάς* σε χρον. σημείωμα των αρχών του 19. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 5, 1977, 127). Για τους τ. *παχίας* και *παχιάς* βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 24, 145-6, Βαγιακ., Αθ. 59, 1955, 58, ΛΔ 12, 1972, 6· πβ. και Παπαδόπουλλος [Θρ. Κύπρ. σ. 72]. Η λ. το 13. αι. (Mor., Byzantinot. 246), στο Du Cange, ό.π., σε έγγρ. του 15. (Lefort, Documents 77) και 18. αι. (Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 15, <1968> 1972, 35) και σήμ.

1) Τιμητικός τίτλος ανώτατων αξιωματούχων της επαρχιακής διοίκησης της οθωμανικής αυτοκρατορίας, τον οποίο έφεραν κατά τη διάρκεια της ιστορικής εξέλιξης του οθωμανικού διοικητικού συστήματος κάτοχοι διάφορων αξιωμάτων, όπως **α)** μπεϊλερμπέηδες και, αργότερα, άλλοι τοπικοί διοικητές (EI, λ. *pasha*): *έπεσε δε και*

ο Καρατζιά πασίας μπεγλέρμπεης ων της Ανατολής, και εγένετο αφανισμός μέγας Έκθ. χρον. 9[16]· *εξελθών ο μπεγλερμπεής ονόματι Καραγκιόζ μπασίας αντιμαχήσασθαι αυτόν* (ενν. *το Σαχ Κουλή*) *ουκ ίσχυσεν* Έκθ. χρον. 48[19]· *Είναι δε εκεί* (ενν. *εν Ραϊθώ*) *… και κάστρον με αγάν, και φύλακας, εξουσιαζόμενοι υπό του μπασά του Μισιρίου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 174· *Κατάστασιν εποίησαν να δίδουν το χαράτσι| και τα κανίσχια του μπασιά, και να κρατούν την Άρταν* Χρον. Τόκκων 3087· **β)** τοποτηρητές απεσταλμένοι του σουλτάνου: *επολέμησεν ο σουλτάν Μουράτης το Ρεβάνι και το επήρεν … και έβαλεν ανθρώπους με πασιάν και το εφύλαγεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 45[v]· *ήλθεν ο Κενάν πασιάς εις τας Σέρρας, επίτροπος του σουλτάν Μουράτη εις όλην την δύσιν να περιπατήσει … Και έτσι εκάθισεν ο πασιάς αυτός ημέρες κ' και ήρχονταν από τα όλα χωρία και από τα κάστρη και εύρισκαν μεγάλην δικαιοσύνη* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 32[v]. **2)** Τιμητικός τίτλος ανώτατων αξιωματούχων της κεντρικής διοίκησης, τον οποίο έφεραν οι βεζίρηδες (βλ. ά. και EI, ό.π.): *είχε* (ενν. *ο σουλτάν Μεχεμέτης*) *βεζίρηδες τον τε Χαλή πασιά και Πρέι πασιά άνδρας φρονιμοτάτους και εις ουδένα πράγμα τους ήκουε … και ελυπούντο πολλά αυτοί οι πασιάδες* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 25· *οι δύο μπασάδες και οι δύο δεφτερέγγηδες και ο κατηλισκάρης αυτοί εισίν πάντοτες με την Πόρταν* (έκδ. *μπ-*), *όθεν υπάγει ο αμιράς, απαραιτήτως* Τάξ. Πόρτ. 29· (εδώ για τον πρώτο βεζίρη, τον πρωθυπουργό του σουλτάνου): *απελογησάμην ουν τω τότε πρώτω βιζίρη και άρχοντι, τω Μπραΐμ Πασιά* Σφρ., Χρον. (Maisano) 66[14]· (εδώ για τους βεζίρηδες του ανώτατου κυβερνητικού συμβουλίου, το οποίο είχε και δικαστικές αρμοδιότητες): *Ο Τούρκος, σαν εκάθετον στην Πόλιν στο σκαμνίν του,| της Κύπρου ενθυμήθηκεν κι είπεν πως έν' δική του.| Έκραξεν τους παχιάδες του, κονσέλιον να ποίσει* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 5· *εφανίσθη* (ενν. *ο Πατριάρχης*) *εις το διβάνι, και … οι πασιάδες εδικαίωσαν αυτόν* Ιστ. πατρ. 170[18]· έκφρ. *μπασάδες του ντιβανίου* = τα μέλη του κυβερνητικού συμβουλίου (βλ. και ά. *ντιβάνι*): *Εγροικήθη δε το πράγμα εις τους γιανιτσάρους από τους τέσσαρας μπασάδες του ντιβανίου, και ευθύς άρχισαν μεγαλοφώνως να λέγουν, δεν θέλομεν άλλον βασιλέα* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 330. **3)** Τίτλος που έφεραν οι επικεφαλής εκστρατειών **α)** στρατηγοί: *ήτον ο τόπος λασπερός, οπού έκαμνεν χρεία| να τον περάσει ο μπασιάς μ' όλην του την στρατεία* Παλαμήδ., Βοηβ. 266· *Στείλας* (ενν. *ο αυθέντης*) *τον Σουλεϊμέν μπασία μετά τρεις χιλιάδες γενιτσάρων … απέδρασεν εις τα εσώτερα μέρη της ηγεμονίας αυτού* Έκθ. χρον. 83[7]· **β)** ναύαρχοι: *ζογ' έστειλεν ο αυτός αυθέντης τον Πιαλή πασιά με την αρμάδα εις την Μάλταν και εγύρισαν εκείθεν άπρακτοι και τσακισμένοι* Byz. Kleinchron. Ά 405[48]· *Εις δε την αρμάδαν ην καπετάνος ο Μουσταφά μπασίας, ος γέγονεν ύστερον και βεζίρης και ετελεύτησεν* Έκθ. χρον. 42[26]· έκφρ. *πασάς της θάλασσας* = αρχηγός του στόλου: *ο βασιλιός εμήνυσε του Χοσαΐν να δράμει,| κι ογιά πασά της θάλασσας θέλει να τονε κάμει| απάνω στην αρμάδα του* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 402[17]. **4)** Κατ' επέκταση τίτλος που έφεραν γενικότερα άρχοντες, ανώτεροι αξιωματούχοι (EI, ό.π., ο τιμητικός τίτλος συχνά στη θέση του αξιώματος): *ήταν αυτός ο βεζίρης* (ενν. *ο Μουσταφά πασιάς*) *εις τα πάντα όλα της βασιλείας κύριος … και κάν τε αγάδες, κάν τε πασιάδες, όλοι εις αυτόν έτρεχαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 74[r]· *ηξιώθη τιμής μεγάλης εις τα βασίλεια* (ενν. *ο Πυριπασίας*) *κι έγινε και πασίας, οπού είναι τάξις πασάς να μη γίνεται, μόνον από τους σκλάβους*

Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 373· (συνεκδ.) προκ. για αξιωματούχους της αρχαιότητας ή της βυζαντινής αυτοκρατορίας: *Ο δε βασιλεύς* (ενν. *της Λυδίας, ο Κροίσος*) *ως είδε τον Αίσωπον, επικράνθη πολλά και λέγει προς τους μεγιστάνους αυτού, ήγουν τους πασιάδες του· «Ίδετε ποταπόν ανθρωπάριν ...»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Ά 38[25]· *Εκαμε δε και τες έξοδες ο Στρατήγιος, ο χασνατάρπασης αυτού, ο οποίος ήτον πασάς και αδελφοποιτός του βασιλέως* (ενν. *του Ιουστινιανού*) Hagia Sophia ω 517[22]· *Έγινε δε ανάμεσον αυτών* (ενν. *των χριστιανών*) *φιλονικία από έναν πατρίκιον, ήγουν πασά και από έναν υπάτιον, ήγουν γιανιτσάραγαν* Hagia Sophia ω 510[5].

πασατίποτε, αντων. άκλ.· *πασατίβοτις.*

Από τις άκλ. αντων. *πάσα* και *τίποτε.*

Κατιτί, τίποτα: *Στο σπίτι επήγα τσ' Αρκολιάς κι ηύρα την Πουλισένα| με τον Αρμένη εδεκεί, και κρίνω καμωμένα| να 'χουσι πασατίβοτις* Κατζ. Β' 141.

πασατρόπως, επίρρ.

Από το άκλ. επίθ. *πάσα* και το δοτικοφανές επίρρ. *τρόπῳ*· πβ. *παντοιοτρόπως.*

Με κάθε τρόπο: *ένας είναι και ο αυτός ο δούλος ... μίαν υπόστασιν κατάλαβε ... έναν οφφίκιον και τούτο υπηρετεί κατά τρεις τρόπους και πασατρόπως λέγεται δούλος* Πηγά, Χρυσοπ. 222 (36).

πασένας, αντων., βλ. *πασαείς.*

πασής ο.

Από τουρκ. *başı* (βλ. Τζάνε, Κρ. πόλ. 163[9], αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ.). Γεν. εν. *πάση* σε έγγρ. του 15. αι. (Miklos.-Müller, Acta 3, 327) και πληθ. *πάσηδες* σε έγγρ. του 1502 (Miklos.-Müller, ό.π., 345). Τ. *μπάσης* σήμ. ιδιωμ. (Κουκκίδης, Λεξιλ.) και ως επών. (Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 45).

Τούρκος (στρατιωτικός) διοικητής: *εσυναχτήκασιν εκεί οι Τούρκοι οι μεγάλοι,| πασήδες και τσαούσηδες κι οι άρχοντες οι άλλοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 163[9].

πασιαγός, ο, βλ. *πασιδός.*

πασίας, πασιάς ο, βλ. *πασάς.*

πασιγός, ο, βλ. *πασιδός.*

πασιδεμένος, μτχ. επίθ.

Για την «άπορη», όπως παραδίδεται, λ. και τις πιθ. διορθώσεις που προτείνονται βλ. Krumbacher [Συναξ. γυν. σ. 424], Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 575, Ξανθ., BZ 16, 1907, 476 (= Ξανθ., Μελετ. 149) και Κουκ., Κρ. Χρ. 7, 1953, 60.

Υβριστ. χαρακτηρισμός γυναικών: *Οι δε* (ενν. *παντρεμένες*) *μουνοβουλισμένες* (έκδ. *μονοβουλισμένες*· διόρθ. Ξανθ. ό.π.),| *οι κακές πασιδεμένες| θέλουν να 'ναι ντροπιασμένες* (έκδ. *τρο-*) *και όχι να 'ναι τιμημένες* Συναξ. γυν. 838.

πάσιδον το. — Βλ. και *πασιδός, πασιδών -όνα.*

Από το ουσ. *πασιδών* με αλλαγή γένους και αναβιβ. τόνου.

Το πουλί αλκυόνα: *Έστι πετεινόν λεγόμενον πάσιδον* Μάρκ., Βουλκ. 346[23].

πασιδόνα η, βλ. *πασιδών -όνα.*

πασιδός ο· *πασιαγός,* Πουλολ. (Τσαβαρή)² ΑΖ 55 κριτ. υπ.· *πασιγός,* Πουλολ. (Τσαβαρή)² ΑΖ 325 κριτ υπ. — Βλ. και *πάσιδον, πασιδών -όνα.*

Από το ουσ. *πασιδών* με αλλαγή γένους και μεταπλασμό. Για τον τ. *πασιγός* βλ. Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο 11 και σημ. 1.

Το πουλί αλκυόνα: *Έχω* (ενν. *εγώ, η πάπια*) *ωτίδα αδελφήν, μάμμην την γραίαν χήνα,| τον γλάρον και την όφιαν πρώτα μου εξαδέλφια,| την όρνιθαν, τον πασιγόν έχω αδελφοποιτάδες* Πουλολ. (Τσαβαρή)² ΑΖ 55.

πασιδών -όνα η, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 329, Διήγ. Αλ. V 32, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 124[9-10]· *πασιδόνα· πασιδών,* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 325 χφ Ε κριτ. υπ., Φυσιολ. (Sbord.) 323[16, 17, 20].

Άγν. ετυμ. Κατά Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο 11 σχετίζεται με το *Ποσειδών.* Πβ. λ. *φασιδών* [Κείμενα ανέκδ. (Thomson) 145[6]· έκδ. *φασίδων*· διορθώσ.]. Η λ. *πασιδών* σε σχόλ. (TLG).

Το πουλί αλκυόνα (πβ. Scholia in Oppianum H. 1.425.1, TLG· βλ. Στεφανίδης, Λαογρ. 9, 1926, 447, Krawczynski [Πουλολ. σ. 91], Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 151-152]): *η πασιδόνα ήρξατο περιγελάν την κίσσαν* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 325.

πασίλογος, επίθ., Γεωργηλ., Θαν. 217.

Από την έκφρ. *πάσα λογήν/λογής* (βλ. *πάσα* 2 εκφρ. (γ)) με επίδρ. επιθ. με ά συνθ. *πασί-* (βλ. Ανδρ., Λεξ.). Πληθ. ουδ. *πασίλου'α* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.).

Κάθε λογής, κάθε είδους: *άνθη και ρόδα και μυρτιές, πασίλογα λουλούδια* αυτ. 178· *πολλοί φορούν μεταξωτά, βελούδα ...,| πάσα λογής κατακοπτά ...,| κάρτσες πασίλογες και αυτές να 'ναι κατακομμένες* αυτ. 584.

πασίχαρος επίθ., Φαλιέρ., Ιστ.² 23, 286 κριτ. υπ., Πανώρ. Πρόλ. 46, Β' 314, Γ' 85, 594, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 375, Β' 330, Γ' 88, Έ 380, 428, 618, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Ά 117, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 55, 64, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 1, 348, V 5, 164, 7, 28, Βοσκοπ.² 136, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1330, 1543, 1936, Γ' 1016, Δ' 261, Έ 788, 861, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 281 κριτ. υπ., Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 215, Δ' 321, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 48, Γ' 320, Έ 148, 156, 337, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 344· *προσίχαρος,* Φαλιέρ., Ιστ.² 23 κριτ. υπ., 212 κριτ. υπ.

Από το ά συνθ. *πασί-* (βλ. Ανδρ., Λεξ.) και το *χαίρομαι* (θ. *χαρ-*· για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 109-10). Ο τ. *προσίχαρος* πιθ. με επίδρ. του επιθ. *πρόσχαρος.* Η λ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ά 136, Γ' 52 και σήμ.

1α) Που είναι γεμάτος χαρά, πάρα πολύ χαρούμενος: *στη χώρα νά 'μπω νικητής*

πασίχαρος γυρίζω Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Δ΄ 74· *Δεν είναι αποθαμένη* (ενν. *η Ερωπρικούσα*)| *ζει και πασίχαρ' είναι*| *και νύμφη απάνω σ' όλα* Πιστ. βοσκ. V 8, 23· *έγινεν όλως πασίχαρος, ώσπερ να ήθελαν ελθείν ηγαπημένοι φίλοι του* Αγάπ., Βίος Ιωάσ. 234[35]· (σε προσωποπ.): *η φύσις ογιά τούτο*| *πασίχαρη πολλά σε πάσα τόπον*| *γεννά χαριτωμένη* Πιστ. βοσκ. V 3, 12· *Την ώρα που ο Αυγερινός πασίχαρος προβαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1249· **β)** (προκ. για έκφραση προσώπου) που φανερώνει καλή, χαρούμενη διάθεση· πρόσχαρος: *Παρακαλώ το λοιπονίς την εξοχότητά σου*| *με πρόσωπο πασίχαρο τα χέρια τση να πιάσου*| *τούτο το λίγο χάρισμα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 54· *με πρόσωπον πασίχαρο και καλοσυνεμένο* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 212. **2)** Που προξενεί μεγάλη χαρά· ευχάριστος: *πασίχαρο πολλά σου φέρνω το μαντάτο* Φορτουν. (Vinc.) Δ΄ 120.

Πάσκα το, βλ. *Πάσχα*.

πασκάζω, βλ. *πασχάζω*.

πασκαλία η, βλ. *πασχαλία*.

πασκίζω, βλ. *πασχίζω*.

πάσκολο το, Διαθ. 17. αι. 5[96].

Το ιταλ. *pascolo*. Τ. *πάσκολον, πάσχολον, πάσκουλον, πάσχουλο(ν)* σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 226, 64, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-75, 113, Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 181, Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 10, τεύχ. 39, 158, και 40, 252), *πάσκουλο(ν)* σήμ. ιδιωμ. (Meyer, NS IV 69, Dieterich, BZ 10, 1901, 591, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πασκουλάρω*) και *πάσχουλον* σήμ. ιδιωμ. στην Άνδρο (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. 95).

Νομή, δικαίωμα νομής: *τα οποία μερδικά και τόπους ... απού αφήνω της άνωθε Ντιάνας θέλω να 'νιαι και να γροικούνται με όλους τως τσι λογαριασμούς και δικαιώματα, ανθρώπους, πάσκολα και πάσα άλλον απού τωσε τοκάρει* Διαθ. 17. αι. 3[95].

πάσκω, βλ. *πάσχω*.

πάσμα το.

Το αρχ. ουσ. *πάσμα*. Τ. *μπάσμαν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β΄ 669, Λουκά, Γλωσσάρ.) και *πάσμα(ν)* στη Ρόδο (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex).

(Ιατρ.) σκόνη ως γιατρικό (Η σημασ. ήδη μτγν.· βλ. και TLG): *κόστον εξάγιον ά κόκκους ς΄, φύλλου ινδικού εξάγιον ά ..., δαφνόκοκκα ξηρά ... σταφίδας αγρίας ...· ταύτα τρίψας σήσον λεπτώς μετά κοσκίνου πυκνού και ξήρανον αυτά .... Από δε του ξηρανθέντος εκείνου πάσματος εμφύσα τοις μυκτήρσιν αυτού, ... και στήσον αυτόν προ του ηλίου επί ακμή και ιαθήσεται* Ιερακοσ. 383[31]· *πάσμα χειμωνικόν εις πάσαν κόρυζαν* αυτ. 412[17].

πασμένος, μτχ., βλ. *πάσσω*.

πάσο το, Κορων., Μπούας 74, 119 δις· *πάσον*, Μαχ. 586[23] κριτ. υπ., Κορων., Μπούας 75, 118· αιτιατ. πληθ. *πάση*.

Το ιταλ. *passo* (Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *passo*[1], Battaglia, λ. *passo*[2]). Τ. *πάσσον* με άλλες σημασίες (<λατ. *passum, passus*, L-S, TLG, βλ. και Sophocl.) ήδη μτγν.· βλ. και Du Cange, λ. *πάσσον*. Η λ. με διαφορ. σημασ. (πβ. παραπ. και Battaglia, λ. *passo*[1]) στον Κατσαΐτ, Ιφ. Έ 1009 (*πάσσο*), σε έγγρ. του 18. αι. (Κουρσάρ. 23[21]) και σε ακριτικό άσμα (Δημ. άσμ. 252) ενώ η λ. όπως και τ. *πάσο(ν)* και σήμ. ιδιωμ. (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ 202, λ. *πάσσο*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., στη λ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πάσο(ν)*, Καρανικόλας Αν., Τα Συμαϊκά Γ, 107). Η λ. με διαφορ. σημασ. και σήμ.

Πέρασμα, δίοδος (χερσαία ή θαλάσσια) (Βλ. Kahane, Graeca et Romanica II 112, πβ. Χατζ., Διασπ. 277): *οι εχθροί επιάσασι το πάσο,*| *με τα φουσσάτα δ' εγώ δεν πόρουν να περάσω* Κορων., Μπούας 75· *εις το Πιομούντι διέβηκε και πίασε τα πάση,*| *ο ρήγας με φουσσάτο του στην 'τάλιαν μη περάσει* Κορων., Μπούας 129· *Μάλιστα δε φοβούμενος του Μερκουρίου ανδρείαν,*| *τα πάση εκατέκοψαν, και βάρκες που περνούσαν* Κορων., Μπούας 123.

πασουμάκι το.

Από το τουρκ. *paşmak*. Η λ. και σήμ.

Είδος υποδήματος: *Βγάνει* (ενν. *ένα παλληκάρι*) *τα πασουμάκια του, σαλτάρει*| *στη θάλασσα* Λεηλ. Παροικ. 569.

πασπαλάδα η· *πασπαλάδας*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 380, εσφαλμ. γρ. αντί *πασπαλάδες*· διορθώσ. κατά το χφ. — Βλ. *πασπαλάς*.

πασπαλάς ο.

Από το ουσ. *πασπάλη* και την κατάλ. *-άς*. Τ. *πασπαράς* σήμ. ιδιωμ. (Κουκ., ΒΒΠ Έ 62-3, Καραναστάσης, Λαογρ. 14, 1952, 245, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πάσπαρος*). Η λ. ήδη τον 9. αι. ως επών. (TLG, Psalt., Gramm. 163) και σήμ. ιδιωμ. (Κουκ., ό.π., Γλωσσάρ. Λέσβ., λ. *πασπαλάδες*, Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. 95, Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ., Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.).

Είδος φαγητού παρασκευασμένου από κομμάτια χοιρινού κρέατος βρασμένα στο λίπος και αλεύρι (Για το πράγμα βλ. Ξανθ., B-NJ 5, 1927, 358, Κουκ., ό.π., Nicholas-Baloglou, An Entertaining Tale of Quadrupeds 286-7): *πασπαλάδες λιπαρούς και παραγεμισμένους* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 380 κριτ. υπ.

πασπαλάτα, επίρρ.

Από το ουσ. *πασπάλη* αναλογ. με επιρρ. σε *-άτα* (βλ. και Τωμ., Αθ. 77, 1978-79, 37).

(Προκ. για μάσημα τροφής) σε πολύ μικρά κομμάτια, όπως το ψιλοαλεσμένο αλεύρι (Βλ. και Κοραή, Άτ. Ά 244): *άφες του τρώγειν τα πολλά, να αλέθεις πασπαλάτα* Προδρ. (Eideneier) IV 117.

πασπάλη η, Διακρούσ. 90[1]· *πάσπαλη*.

Το αρχ. ουσ. *πασπάλη*. Ο τ. με αναβιβ. τόνου πιθ. από επίδρ. του ουσ. *πάσπαλος*

(βλ. ά.)· πβ. τ. *πάσπαλις* (Κείμ ανέκδ. (Thomsom) 134[43]). Η λ. (ΛΚΝ) και ο τ. (Κριαρ., Λεξ.) και σήμ. λαϊκ.

α) Σκόνη: *τα πλούτη σας σα σκόνη | σκορπούσινε και χάνουνται, και τ' όνομά σας λειώνει | σα να 'το με τη χέρα σας γραμμένο 'ς περιγιάλι, | στη διάκριση τση θάλασσας, γή χάμαι στην πασπάλη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 136· **β)** σύννεφο σκόνης, κονιορτός: *Πασπάλη εσηκώνετο στην ταραχήν εκείνη | απού τες μπάλες τες πολλές* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 283[9]· *πάσπαλη εσηκώθηκεν εις την φοράν εκείνη | τόση, που δεν εφαίνουνταν ουδ' άστρη ου σελήνη* Αχέλ. 1010.

πάσπαλος ο.

Το μτγν. ουσ. *πάσπαλος*. Τ. *πάσπαρος* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πασπάλη*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' 254, στη λ., Αμ., Αθ. 22, 1910, 198-9, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. 330, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. 305) και *πάσπαρους* στη Σάμο (Ζαφειρίου, Γλωσσ. Σάμ.). Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., ό.π., Andr., ό.π.).

Σκόνη: ΣΙΛΑ: (παραλ. 2 στ.) *Διψώ και θε να πιω νερό κι ύστερα θε να πλύνω | το πρόσωπό μου (χώματα να 'ναι γιομάτο κρίνω). |* ΧΟΡΟΣ: *Ας πάμε όλες μετ' αυτή στη βρύση να πλυθούμε, | μια μια από τον πάσπαλο τούτο να παστρευτούμε* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 124.

πασπατεύω, Χούμνου, Κοσμογ. 1373· *πασπατεύγω*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1548, 2202.

Πιθ. από το *πασπαλεύω* <ουσ. *πασπάλη* (βλ. Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 14, 29, 1917, ΛΑ 8, Ανδρ., Λεξ.)· βλ. όμως και Spadaro, Sic. Gymn. 21, 1968, 273. Ο τ. στο Somav., στη λ., και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πασπατέβγω -βjω*, Κωστ., Λεξ. τσακων., όπου και τ. *πασπατέγγου*). Διάφ. τ. της λ. σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *πασπατεύκω* και *πουσπουτεύκω*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Ερευνώ, εξετάζω κ. ψηλαφώντας το: *τα σελοσκαλοχάλινα θωρούσιν έναν ένα | και πασπατεύγουν τ' άρματα αν είναι ραγισμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2284· **β)** ψηλαφώ κάπ. με τα δάχτυλα αναγνωριστικά: *Φιλεί Ιακώβ τον κύρην του και αυτός τον πασπατεύει, | βρίσκει τα χέρια μαλλιαρά, το ρούχον του μοσκεύει* Χούμνου, Κοσμογ. 1393. **2)** Ψαχουλεύω, ψηλαφώ «στα τυφλά» (προσπαθώντας να βρω το δρόμο μου): *αυτός οπού θέλει καμνύσει και πασπατεύει τον τοίχον, θέλει πέσει εις κανένα βόθυνον* Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 69[27-8]· (αμτβ.): *και να είσαι πασπατεύγεις το μεσημέρι χαθώς να πασπατεύγει ο τυφλός εις τη σκοτεινάδα* Πεντ. Δευτ. XXVIII 29 δις. **3α)** Ψάχνω, ερευνώ ένα χώρο για να βρω κ.: *και η Ραχέλ επήρεν τα είδωλα και έβαλέ τα εις το σαμάρι του καμηλιού και έκατσεν απάνου τους, και επασπάτεψεν ο Λάβαν όλη τη τέντα και δεν ηυρήκεν* Πεντ. Γέν. XXXI 34· **β)** (προκ. για πρόσωπο) ψάχνω να βρω κάπ., γυρεύω, αναζητώ: *Πα να ξυπνήσω το παιδί, θωρώ το και σαλεύγει | και πασπατεύγει να με βρει, καμμυώντας με γυρεύγει* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 738. **4α)** Αγγίζω κάπ. με τα δάχτυλα χαϊδεύοντάς τον: *Μάννα, τα τόσα σου φιλιά σ' έγνοια πολλή με βάνου* (παραλ. 1 στ.). *Ποια πρίκα σ' εύρε αδυνατή και κλαις και δεν αρνεύγεις | κι από τα νύχια ως την κορφή όλο με πασπατεύγεις;* Θυσ. (Bakk.-

v. Gem.) 530· **β)** (προκ. για ερωτικό χάδι): *Είπα σου για τα στήθη μου να μην τα πασπατεύγεις, | κάτσε και γαργαλίζομαι* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 681.

πασσαλίσκος ο· αιτιατ. πληθ. *πασσαλισκούς*.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Η αιτιατ. πληθ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

Μικρός πάσσαλος· (εδώ σε παρομοίωση): *είχε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) (παραλ. 2 στ.) *οδόντας ως πασσαλισκούς οξείς, δρακοντιαίους· | όρμημα τούτου λέοντος αγρίου προδεικνύων* Βίος Αλ. 570.

πάσσαλος ο· *πάτταλος*, Ιστ. πολιτ. 47[8], 57[8].

Το αρχ. ουσ. *πάσσαλος*. Ο τ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

1) Καρφί που χρησιμεύει ως κρεμαστάρι: Διγ. Ζ 2873. **2)** Πάσσαλος, παλούκι: *οι ναύται δένουσι τα πλοία αυτών εις αυτό* (ενν. *το κήτος*), *ως εις νήσον, και τας αγκύρας και τους πασσάλους πήσσουσιν* Φυσιολ. 352[10].

πασσανέττιν το, βλ. *μπασσινέτιν*.

πασσάντζιν, πασσάντζιο, πασσάντζο το, βλ. *πασσάτζιο*.

πασσαπόρτον το.

Το ιταλ. *passaporto*. Λ. *πασαπόρτι* σήμ. λαϊκ.

Άδεια μεταφοράς και εξαγωγής εμπορευμάτων: *Και βουλλωμένα τα άνωθεν βαρέλια, και κάμνοντάς των το πασσαπόρτον, και σημαδευμένη η μπολέτα των, ... εμίσευσαν απεκεί και εις ολίγες ημέρες έφθασαν εις τα σύνορά τους* Μπερτολδίνος 115.

πασσάτα η.

Το ιταλ. *passata* (Battaglia, λ. *passata* 20, Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *passata*).

Όρος της ξιφομαχίας που δηλώνει γρήγορη κίνηση του ξιφομάχου προκ. να αποφύγει τα κτυπήματα του αντιπάλου του (Για το πράγμα βλ. Martini [Στάθ. σ. 179, 199]): *ώρες εκτύπου αδυνατά κι ώρες απάντου πάλι, | κι ώρες πασσάτες ήκανα με ελευτεριά μεγάλη* Στάθ. (Martini) Γ' 28.

πασσάτζιο το, Χρον. Μορ. Ρ 123, 179, 1854· *παζάγιν*, Μαχ. 162[21] (έκδ. *παζάριν*· διόρθ. Σάθ., ΜΒ Β' 136· βλ. και Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 118])· *παζάτζο*, Μανολ., Επιστ. 173· *πασσάντζιν· πασσάντζιο*, Χρον. Μορ. Ρ 170· *πασσάντζο*, Χρον. Μορ. Ρ 155, 157, 168, 186, 191, 235, 340, 1359, 1852· *πασσάτζο*, Χρον. Μορ. Η 123, 155, 157, 168, 170, 179, 186, 191, 340, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 172· γεν. εν. *πασσάτζο*, Χρον. Μορ. Η 235, 312· *πατζάτζο*, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171.

Από το γαλλ. *passage* (Τριαντ., Απ. Α' 410, 446, Kahane, Sprache 540, 545, 554-5)· πβ. ιταλ. *passagio* (Battaglia) και προβηγκ. *passagi* (Avril, Dictionn. prov.-français· βλ. και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 91, λ. *πασσάντζιν*). Για τον τ. *παζάγιν* βλ. Beaudouin, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 151 και Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 141. Ο τ. *πασσάντζο* στο Du Cange (λ. *πασάντζο*) και σε έγγρ. του 16. αι. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17/18, 1967-68, 108). Ο

τ. πασσάτζο (γρ. πασάτζο) στο Du Cange (ό.π.). Τ. πασσάγιο στον Παπαδιαμάντη (Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. 59). Τ. πασσάζο σε έγγρ. του 17. αι. (Μαλανδράκης, Ελλην. 10, 1937-38, 380). Τ. πασσάντζι σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. πασάντζι).

1) Ταξίδι με πλοίο· (ειδικ.) μετάβαση, εκστρατεία στους Αγίους Τόπους (Για τη σημασ. βλ. Du Cange, Lat., λ. *passagium*): *Ο κόντος ο παράξενος εκείνος της Τσαμπάνιας* —(παραλ. 1 στ.), *όπου άρχισεν το πέραμα και το πασσάτζο εκείνο* (παραλ. 1 στ.) *ν' απέλθει εκείσε εις την Συρίαν, εις του Χριστού τον τάφον—| εκλέξαν τον διά κεφαλήν και μέγαν καπετάνον| εις τα φουσσάτα όπου είχασιν ετότε οι πελεγρίνοι* Χρον. Μορ. Η 1359· *μισσίρ Ντζεφρέ* ... (παραλ. 2 στ.) *εσύ επεχείρησες αρχήν και την βουλήν εδώκες| ... του αφέντη κι αδελφού μου| διά το πασσάτζο της Συρίας κι ετέθη καπετάνος.| Κι ως ήλθεν από αμαρτίας κι απέθανε ο αδελφός μου,| ουδέν υπόμεινες ποσώς να μείνει το πασσάντζο,| κι απήλθετε εις την Ρωμανίαν κι απήρετε την Πόλη* Χρον. Μορ. Η 1852, 1854· *Χαρίσματα και προυμουντιάσματα τά του ετάκτησαν του ρηγός της Κύπρου οι αφέντες της Δύσης να έλθουν εις την συντροφιάν του με πολλύν φουσσάτο να 'ξηλείψουν την Συρίαν· και ο αφέντης της Σπάρας πολλά ανάγκαζεν τον πάπαν και τους αφέντες τους άλλους διά να γένει το πασσάντζιν τούτον* Μαχ. 198[23]. **2)** (Συνεκδ.) πλοίο: *Και ήμουν και είμαι έτοιμος προς τον πλουν. ... πικραίνομαι πολλότατα την άργητάν μου. Όμως δεν είναι από λόγου μου ..., διατί βέβαια πασσάτζο ως τώρα δεν έτυχε* Βελλερ., Επιστ. 62· *όποτα έρθει πασσάτζο και δε μου βαστούσι γραφή, με μεγάλη έννοια βρίσκομαι πώς* (έκδ. *πώ*) *περνά η πανιερότη σου* Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171.

πασσίζω, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 34[4].

Από το *πάσσω* αναλογ. με ρ. σε *-ίζω* (βλ. Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 214). Η λ. στο Du Cange (λ. *πασσίζειν*), σε ιατροσόφια του 18. (Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 104[21]) και 19. αι. (Οικονόμου, Δωδώνη 7, 1978, 275, Μητροφάνους, Ιατροσ. Μαχ. 131) και σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., ό.π., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ. 202).

Ρίχνω σκόνη από κάπ. υλικό πάνω σε κ., καλύπτω κ. με σκόνη, πασπαλίζω: *Εις τα καταφαγωμένα ούλη ωφελεί να πάρεις κύπειρον και μαστίχην και ζάχαρη, να τα κάμεις ξήριον και να πασσίζεις τα δόντια* αυτ. 9· *Να πασσίσεις αυτά τα βότανα τριμμένα: ηδύοσμον, γλυκάνισον, κύμινον ... και να καταπλακώσεις το στομάχι* αυτ. 16.

πασσινέττιν το, βλ. *μπασσινέτιν*.

πάσσω, Προδρ. (Eideneier) IV 187 χφφ PK κριτ. υπ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 293, Αχιλλ. (Smith) N 52· μτχ. παρκ. *πασμένος*, Προδρ. (Eideneier) IV 187.

Το αρχ. *πάσσω*. Τ. *πάτσω* σήμ. ιδιωμ. (Μηνά, Ιδιώμ. Καρπάθου 141). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.).

Σκορπίζω σκόνη από κάπ. στερεά ουσία πάνω σε κ., πασπαλίζω: Σταφ., Ιατροσ. 6[166]· (προκ. για φαγητό): Προδρ. (Eideneier) IV 187 χφ Η κριτ. υπ.· (εδώ προκ. για δήλωση πένθους· η χρ. (μέσ.) ήδη μτγν.): *εγδύνεται Δαβίδ ρούχα βασιλικάτα* (παραλ. 1 στ.), *τρυπά ένα σάκκον τρίχινον, περνά την κεφαλήν του| και πάσσει πάνω χώματα*

και κλαι με την ψυχήν του Γεωργηλ., Θαν. 347· *πώς ου πάσσω κεφαλή κόνιν και τίλλω τρίχας| το τυπικόν του κτήτορος ορών ημελημένον* Προδρ. (Eideneier) IV 274.

πάστα η.

Το ιταλ. *pasta* <λατ. *pasta* <αρχ. ουσ. *πάστη* (TLG· βλ. και L-S, Κων/νίδη) ή *παστά τα* (L-S, λ. *παστός*). Η λ. στον Ησύχ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Είδος φαγητού που είναι τυλιγμένο ή επιστρωμένο με ζύμη (πάστα), παστίτσιο· (εδώ σε παροιμ. προκ. για πολυτελές φαγητό· βλ. Battaglia, λ. *pasticcio*, σημασ. 15): *όποιος είναι συνηθισμένος να τρώγει κρεμμύδια να μην υπαγαίνει σε πάστα* Μπερτολδίνος 165.

παστάρδα, επίθ. θηλ., βλ. *μπαστάρδος*.

παστάρδι το, βλ. *μπαστάρδι(ν)*.

παστάρδικο(ν), επίθ. ουδ., βλ. *μπασταρδικός*.

παστάρδικος επίθ., βλ. *μπασταρδικός*.

πάσταρδος, παστάρδος ο, βλ. *μπάσταρδος*.

παστάς η, Καλλίμ. 2158.

Το αρχ. ουσ. *παστάς*. Τ. *παστάδα* στο Du Cange και σήμ.

παστέλιον το· *παστέλι*, Διακρούσ. 104[22]· *παστέλιν*, Σαχλ. Ά (Wagn.) PM 295· *παστέλλι(ο)ν*.

Από το ουσ. *πάστελλος* (4. αι., TLG· πβ και υστλατ. *pastellus* (*-um*), Blaise, Lex. Lat. Med.) ή από το ιταλ. *pastello* (Τριαντ., Άπ. 1 457, Nourney, Lat. Ital. 122, Ανδρ., Λεξ., λ. *παστέλι*, Spadaro, Sic. Gymn. 21, 1968, 273)· πβ. και βενετ. *pastela* (Boerio). Κατά Henrich, Κλητ. - γεν. σε -ο 78-79 από μτγν. ουσ. *παστίλλιον* (L-S, λ. *πάστιλλος*) με τροπή του *-ί(λ)* σε *-έ(λ)*. Ο τ. *παστέλι* στο Somav. και σήμ. Ο τ. *παστέλιν* σε παπυρ. (Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955-56, 298) και στο Meursius, στη λ. Ο τ. *παστέλλιν* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ.)· τ. *παστέλλ[d]ι(ν)* σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Η λ. στο Meursius.

1) Φαρμακευτικό σκεύασμα σε μορφή ζύμης που προέρχεται από την ανάμειξη (συν.) μελιού και διάφορων (θεραπευτικών) υλικών: *όροβον ουν λειώσας και φυράσας μέλιτι και εις παστέλιον ποιήσας δος αυτώ* (ενν. τω ιέρακι) *και αποκαταστήσεις αυτόν υγιή* Ιερακοσ. 460[19]. **2)** Είδος γλυκιάς και πηκτής ζύμης· γλύκισμα (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Έ 113-5 και Παπαδάκης, Κρητολ. 7, 1978, 69): *θεόν γαρ έχει την κοιλιάν* (ενν. ο κοιλιόδουλος) (παραλ. 15 στ.) *πίνει γλαριές, πίνει μπουκράς, τουρούς τρω και παστέλλια| αργεί και παίζει, τριπηδά με χάχανα και γέλια* Γεωργηλ., Θαν. 570· (μεταφ.): *ο Νικολός χρειά 'ναι ν' απομείνει| μιαν ώρα, ανέν και πεθυμά να σμίξει μετά κείνη·| τούτό 'ναι χρειαζόμενο να κάνει, ανέν και θέλει| να φάγει ο γέρος τη σφαγή κι εκείνος το παστέλι* Κατζ. Γ 254. **3)** Το φυτό Ισάτις η βαφική (Για τη σημασ. βλ. Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 64-65, <2000-2001> 2003, 778-79· πβ. και Assizes 587 *myrobolans*): *Περί του χαλιλέτζ, τουτέστιν του παστελλίου* Ασσίζ. 490[14].

παστελοπούλης ο.

Από το ουσ. *παστέλι* και το *πουλώ*. Η λ. στο Du Cange, λ. *παστίλος*.

Πλανόδιος πωλητής γλυκισμάτων (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 219): *Παστελοπούλης, καρυδάς καναβοσησαμάτος | και δαυκοψήστης, ρεπανάς, σευκλογουλάς αν ήμουν* Προδρ. (Eideneier) III 197-10 χφφ PK κριτ. υπ.

παστία η, Καναν. (Pinto) 80, 83, 138.

Από το μεσν. λατ. *bastia* (Du Cange, Lat., Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *bastida*· βλ. και Battaglia). Η λ. στο Du Cange.

Ξύλινο οχυρωματικό τείχος που εξυπηρετούσε πολιορκητικούς σκοπούς: *τη κελεύσει του Μουράτ ... ποιούνται παστίαν μίαν. ... από το έν άκρον της πόλεως ... έως το έτερον ... εκράτει. ... ην δε πάσα στερεά και οχυρωτάτη από ξύλων μεγίστων και χονδρών σανίδων* αυτ. 76-77· *Όπισθεν δε ταύτης εθέσπισεν ίνα ίστανται στρατιώται ... τολμηροί και ανδρείοι, το μεν ... εις προσοχήν της παστίας, το δε ίνα φυλάσσονται δι' εκείνης, οι δε ίνα μάχονται εξ εκείνης όπισθεν μετά τζαγρών τε και τόξων* αυτ. 88.

παστικά τα.

Ο πληθ. ουδ. του επιθ. **παστικός* (<ουσ. *παστός I* και την κατάλ. *-ικός*) ως ουσ. Τ. *μπαστικά* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Γαμήλια άσματα της νυφικής παστάδας (Για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 15-6 και ΒΒΠ Α' 28-31, Δ' 111-2)· φρ. *λέω (του) τα παστικά* = (ειρων.) μιλώ ανοιχτά· βρίζω, κακολογώ κάπ.: *Γεια σου στην πίστη μου, μωρή! | Ήφαες το τσικίνι, | κι εδά του λες τα παστικά! | Τούτα σου πρέπου, σπλήνη* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 362.

πάστιλλος ο, Ιερακοσ. 462[5].

Από το λατ. *pastillus*· πβ. και μτγν. ουδ. *παστίλλιον*. Η λ. τον 4. αι. (TLG).

Ζύμη από μέλι και άλλα συστατικά που χρησιμοποιείται ως φάρμακο (πβ. ά. *παστέλιον* σημασ. 1): *Λαβών αδίαντον έψει έως ου λείψει το τρίτον· είτα διηθήσας αυτό και τω διηθίσματι βαλών μικράν τίτανον ζέουσαν και μέλιτος το αρκούν αναφυράσας ομού, είθ' ούτως καθάρας τον ιέρακα διά της συνεχούς δόσεως του παστίλλου ... δίδου τότε φαγείν αυτώ* Ιερακοσ. 442[7].

παστολογώ.

Από το ουσ. *παστός* και την κατάλ. *-λογώ*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. λ. *παστολο(γ)ώ*).

Λέω τα παστικά, δηλ. τα γαμήλια άσματα του παστού (βλ. ά.)· (εδώ ειρων.) βρίζω, κακολογώ: ΛΟΥΡΑΣ: *Είπα σου, δάσκαλε ... | ... πλιο δεν κρατεί με | ρεσπέτο ουδέναν άτσαλα να σ' ατιμολοήσω.* | ΜΠΟΖΙΚΗΣ: *Καλά θες κάμει, αφέντη μου, και φρόνιμα, να ζήσω, | καθώς του πρέπει του άτυχου να τον παστολοήσεις* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 181.

παστομαγειρεία η. — Πβ. και *μαστομαγειρεία*.

Από το επίθ. *παστός* και το ουσ. *μαγειρεία*.

Είδος σούπας που περιείχε παστό κρέας ή ψάρι και κομμάτια ψωμιού (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 38): *Ακρίδας ου σιτεύομαι ουδ' αγαπώ βοτάνας, | αλλά μονόκυθρον παχύν και παστομαγειρείαν, | να έχει θρύμματα πολλά, να είναι φουσκωμένα* Προδρ. (Eideneier) II 104.

παστός (I) ο.

Το μτγν. ουσ. *παστός*. Τ. *μπαστέ, μπάστος* και *μπαστός* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. **παστέ*, Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β' 215, λ. *βαστός* και Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *μπάστος* και *μπαστός*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 721, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *παστολο(γ)ώ*, Κουκ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 19 σημ. 8, Μέγ., ΕΛΑ 2, 1940, 157 και Παπαποστόλου, ΛΔ 11, 1966-1967, 96).

1) Νυφικό δωμάτιο· νυφικό κρεβάτι: *Είδα διακόνους σ' εκκλησιές, 'πισκόπους και παπάδες | κι εις τον παστόν αντρόγυνα, γαμπρούς με τες νυφάδες* Απόκοπ.[2] 472. **2)** Γαμήλια τελετή· γλέντι που ακολουθεί την τελετή του γάμου: *όπου ήλθεν και επεγύρισεν και έκατσε εις το μέσον, εις την χαράν και εις τον παστόν και εις τον εξαίσιον γάμον* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 107.

παστός (II), επίθ., Σταφ., Ιατροσ. 4[94], 8[221], Προδρ. (Eideneier) I 265, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 374, Gesprächb. 47[13].

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

1) (Προκ. για τρόφιμα, κυρίως κρέας ή ψάρι) που διατηρείται με αλάτι, παστός: *φακήν μη τρώγει* (ενν. ο άρρωστος) *..., μηδέ παστά κρέη* Σταφ., Ιατροσ. 4[96]· *ξιφιοτράχηλον παστόν, κυπρίνου παξιμάδια* Προδρ. (Eideneier) IV 207. **2)** (Προκ. για τρόφιμα, συν. τυριά ή φρούτα) αποξηραμένος, ξερός (Για το πράγμα πβ. Βρόντης, Λαογρ. 12, 1938-48, 218 και Χατζ., Επετ. Κύπρ. 18, 1991, 14): *φακήν μη τρώγει* (ενν. ο άρρωστος) *..., μηδέ τυρία, μήτε παστά, μήτε τρυφερά* Σταφ., Ιατροσ. 4[97]· *αθάσια και καρύδια και χρουσόμηλα παστά* Ασσίζ. 496[6].

Το ουδ. ως ουσ. = τρόφιμο, συν. κρέας ή ψάρι, διατηρημένο σε αλάτι, παστό: *κρασίν δε μη πίνει, μήτε παστά τρώγει* (ενν. ο έχων πυρετόν), *μήτε κρέας, μήτε οψάριον, μήτε άλλον τι παστόν* Σταφ., Ιατροσ. 8[220, 221]· *αγιόθρουμβον εις τα παστά, βλησκούνιν εις την γρούταν* Προδρ. (Eideneier) II 42-1 χφ Η κριτ. υπ.

παστούνι το, βλ. *μπαστιόνι*.

παστουρμάς ο· *παστρουμάς*.

Από το τουρκ. *pastirma* (Ανδρ., Λεξ.)· για την ετυμ. βλ. και Maidhof, Glotta 10, 1920, 16. Ο τ. στο Somav. και σήμ. (ΛΚΝ, στη λ.). Τ. *παστραμάς* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.). Λ. *παστουρμά* η στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Αποξηραμένο παστό ή καπνιστό κρέας (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 64-5· πβ. και ά. *απόχτιν*): *όταν κατεβαίνει* (ενν. ο άγροικος) *εις το κάστρον, αν απαντήσει*

τινάν, να τον ερωτεί πόσο πουλιούνται τα υποδήματα και πόσον ο παστρουμάς Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 121.

παστουρματζής ο.

Από το τουρκ. *pastirmacı*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Τομπαΐδ.-Συμεων., Συμπλ. Παπαδ. Α. Λεξ.)

Αυτός που παρασκευάζει παστουρμά: *Περί παστουρματζήδων και τυροποιών. … Όσοι παστώνουν κρέη και ψάρια και όσοι ποιούν τυρία τροχούς και θέτουν τα εις την άλμην, μακριά από τα σπίτια ας τα ποιούσιν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1406 ρπά 1.

παστρ-, βλ. *σπαστρ-*.

παστρότσα η.

Από το βενετ. *pastrochia* (Boerio). Λ. *παστρόκιο* σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ.)

(Υβριστ., προκ. για γυναίκα) ψεύτρα, *απατεώνισσα: Έλα, παστρότσα, γλήγορα, τα γένια μου να βγάλεις,| πρόβαλ' εδά πομάνισα! Φοβάσαι να προβάλεις;* Κατζ. Γ' 465.

παστρουμάς, ο, βλ. *παστουρμάς*.

παστώνω.

Από το επίθ. *παστός* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 678 και σήμ.

Διατηρώ κ. (συν. κρέας ή ψάρι) μέσα σε αλάτι ή άρμη, κάνω κ. παστό: *παστώνουν και φυλάσσουν με* (ενν. *εμέ, τον χοίρον*) *δι' όλου γαρ του χρόνου| και βάνουν με εις το σταμνίν και μέσα εις πιθάριν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 375· *επάστωνες και εκαμπάνιζες* (ενν. *σύ, αίφνια*) *τα σκουμβρία* ΠουλολΛ. (Τσαβαρή)[2] 139 κριτ. υπ.

Πάσχα το, Προδρ. (Eideneier) IV 91, Σφρ., Χρον. (Maisano) 180[9], Byz. Kleinchron. Α' 683[1], Zygomalas, Synopsis 197 Η 3· *Πάσκα*, Πεντ. Έξ. XII 11, Λευιτ. XXIII 5, Αρ. XXVIII 16, Δευτ. XVI 1, 5, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 4618, 4621, 4627· *Φάσκα*· γεν. *Πασχάτου*, Ασσίζ. 174[24], 427[10], Μαχ. 92[29]· *Πάσχου*.

Το μτγν. ουσ. *Πάσχα*. Ο τ. *Πάσκα* και σήμ. λαϊκ. Ο τ. *Φάσκα* η μτγν. (TLG, Steph., λ. *Φάσχα*). Η γεν. *Πασχάτου* (πβ. Psalt., Gramm. 155) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 721, στη λ.). Η λ. και σήμ.

1α) Η εβραϊκή εορτή του Πάσχα σε ανάμνηση του περάσματος της Ερυθράς Θάλασσας και της απελευθέρωσης του Εβραϊκού λαού από του Αιγυπτίους: *από της αύριον του Πάσκα εβγήκαν παιδιά του Ισραέλ με χέρα ψηλή εις τα μάτια ολνής της Αίγυφτος* Πεντ. Αρ. XXXIII 3· έκφρ. *νομικόν φάσκα* = το εβραϊκό Πάσχα (σε αντιδιαστολή με το χριστιανικό Πάσχα, βλ. και ά. *νομικός* 2 και Du Cange, στη λ.): *έτους ,ζω' θ', ινδικτιώνος ιδ', … νομικόν φάσκα μαρτίῳ κβ', χριστιανών Πάσχα Μαρτίῳ κς'* Byz. Kleinchron. Α' 683[1]· **β)** το πασχαλινό σφάγιο των Εβραίων: *να θεσιάσεις πάσκα του Κυρίου του Θεού σου ποίμινιο και βουκόλιο εις τον τόπο ος να διαλέξει ο Κύριος να απλικέψει το όνομά του εκεί* Πεντ. Δευτ. XVI 2· *εκεί να θεσιάσεις το πάσκα το βράδυ*

σαν κάτσει ο ήλιος, καιρό του έβγα σου από την Αίγυφτο Πεντ. Δευτ. XVI 6. **2α)** Η περίοδος του χριστιανικού Πάσχα, κατά το οποίο εορτάζεται η Ανάσταση του Χριστού: *τα Χριστουγεννόφωτα, τες 'πίσημες ημέρες,| την Αποκρέα, την Τυρινήν και το μεγάλο Πάσχα* Σπαν. (Ζώρ.) V 452· *εκίνησαν ακούλιθα ως μέσα εις το κάστρο,* (παραλ. 2 στ.). *Κρατώ να ήτον την Λαμπράν, Κυριακήν του Πάσχου* Χρον. Τόκκων 235· **β)** (ειδικ.) η Κυριακή του Πάσχα: *Επτά ημέρας να σχολάζωμεν προ του Πάσχα και επτά ημέρας μετά το Πάσχα* Zygomalas, Synopsis 197 Η 5.

Πάσχα η· *Πάσκα*.

Το μτγν. ουσ. *Πάσχα* με αλλαγή γένους· πβ. και ήδη μτγν. *Φάσκα* η (βλ. λ. *Πάσχα* το ετυμολ.)

α) Η εβραϊκή γιορτή του Πάσχα: *να μη μείνει για το πουρνό θυσιό εορτή της Πάσκας* Πεντ. Έξ. XXXIV 25· **β)** το πασχαλινό σφάγιο των Εβραίων: *επάρετε εσάς πρόβατο εις τις γενές σας και σφάξετε την πάσκα* αυτ. Έξ. XII 21.

πασχάζω, Χρον. Μορ. Η 3516· *πασκάζω*.

Από το ουσ. *Πάσχα* και την κατάλ. *-άζω*. Ο τ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., στη λ.). Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.· βλ. και Du Cange, λ. *Πάσχα*) και σήμ. (ΛΚΝ, Κριαρ., ό.π.).

Α' Αμτβ. **1)** Εορτάζω το Πάσχα: *ο πρίγκιπας …| καταπαντού απέστειλεν να οικονομούνται πάντες,| μικροί, μεγάλοι με άρματα, πεζοί και καβαλλάροι·* (παραλ. 1 στ.) *αφόν πασχάσουσιν ομού εις τον Απρίλιον μήναν, όλοι ορθά να έρχονται εκεί εις την Ανδραβίδαν* Χρον. Μορ. Ρ 3516. **2)** Παύω τη νηστεία· (συνεκδ.) τρώω γιορταστικά, πλούσια: *Ένα τσικίνι του 'δωκε! Καυκού, κοιλιά, μη σπάσεις!| Έτσι να ζεις, βαρόμοιρε, να σώσεις να πασκάσεις* Φορτουν. (Vinc.) Α' 195.

Β' Μτβ. **1)** Προσφέρω σε κάπ. το πασχαλινό γεύμα: *όταν έλθει* (ενν. *ο πνευματικός οπού εφημερεύει το μοναστήρι*), *φέρνει να μοιράσει των πτωχών να τας πασχάσει, να τας αποκριγιώσει, να τας θάψει* Επιστ. Ηγουμ. 175. **2)** (Προκ. για άρρωστο) παρέχω φαγητό, διακόπτοντας την ειδική δίαιτα (Για τη σημασ. πβ. Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πάσκασμα*): *Λιγαίνει ο φόβος τω γιατρώ καθημερνό εγνωρίζα| καλοσυννάτες τσι πληγές και την υγειάν ολπίζα| κι εις λίγες μέρες μια βουλή δίδου να τον πασκάσου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 139.

πασχαλία η, Προδρ. (Eideneier) Ι 47· *πασκαλία· πασχαλιά*.

Το θηλ. του επίθ. *πασχάλιος* (5. αι., Lampe, Lex., TLG <μτγν. *πάσχα*) ως ουσ. (Θαβώρ., Ουσιαστ. 76). Ο τ. *πασκαλιά* και σήμ. λαϊκ. και τ. *πασκαλία* σήμ. στο ποντ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. *πασχαλιά* στο Somav. και σήμ. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.) και στο Du Cange (λ. *Πάσχα*).

1) Η γιορτή του Πάσχα: *ου θέλει η γυναίκα μου γυρίν την πασχαλίαν;| ου θέλει η μάννα μου μανδίν, ου θέλει και καλίγια;* Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 47· (πληθ.) η εορταστική περίοδος(;) του Πάσχα: *Εις τας ημέρας των αγίων εορτών και πασχαλιών και όσοι είναι εις φυλακές απολύονται και ελευθερούνται, μόνον αν δεν είναι ιερόσυλοι ή μοιχοί …* Zygomalas, Synopsis 198 Η 7. **2)** Το εβραϊκό Πάσχα: *ακούσετε να μάθετε πώς*

τον *Χριστόν επιάσαν* (παραλ. 1 στ.). *Καιρός ήτον της πασκαλίας και ημέρα των αζύμων* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 20.

πασχαλινόν το.

Το ουδ. του επιθ. *πασχαλινός* (<ουσ. *πασχαλία* και κατάλ. *-ινός*· πβ. και επίθ. *πασχάλιος*, βλ. *πασχαλία* ετυμολ.) ως ουσ. Επίθ. *πασχαλινός* και σήμ. Τ. *πασκαλινό* και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.). Η λ. στο Du Cange (λ. *Πάσχα*).

(Προκ. για φαγητό) αρτύσιμο, που δεν είναι νηστήσιμο: *με το να νηστεύει το πασχαλινόν την Τετράδη ... λογιάζει πως είναι χριστιανός* Πηγά, Χρυσοπ. 169 (58)· *λέγουσι πως εζήταν* (ενν. *ο Λέων*) *και θελήματα από τους αγίους πατέρας να χαλάτες σαρακοστές, ήγουν να τρώγει πασχαλινόν, οδιατί τα τεσσαρακοστινά τού εκάνασι πέτρες μεγαλύτερες* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 435.

πασχάτικος, επίθ.

Από το ουσ. *Πάσχα* και την κατάλ. *-(ά)τικος*. Το ουδ. *πασχάτικο(ν)* ως ουσ. σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γεννάδ., Λεξ., λ. *ξιφίον*, Παπαγγέλου, Κυπρ. Ιδίωμ.· βλ. και ΙΛ, λ. *γλαδίολος*), όπως και τ. *πασκάτικο* σήμ. ιδιωμ. (Καραναστάσης Α., Λαογρ. 14, 1952, 243, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.).

Πασχαλιάτικος: *την Λαμπράν την Κυριακήν όνειρον είδα ξένον | καβάδι είχα τον ασκόν, καπάσι μισοβούτσι* (παραλ. 3 στ.) *καλίγια πασχάτικα, ωραίες πετσοφλάσκες, | τσιπουρομάγκανον καλόν ωραίον δεκανίκιν* Κρασοπ. (Eideneier) V 103 Β· *ρούχα πασχάτικα* αυτ. Β 111.

πάσχημαν το.

Από τον αόρ. του *πάσχω* και την κατάλ. *-ημαν*.

Βάσανο, δεινοπάθημα: *εκείνος, ως εκόπτετον ο νους τον από τους πόνους, | ουδέν εστράφην εις εμέν, ουδ' εχαιρέτησέ με,* (παραλ. 2 στ.) ... *και επήγαινε θλιμμένος· | και εγώ ως ήθελα να μάθω το τι έναι το πάσχημάν του, | ελάλουν πάντα προς αυτόν, εσυχνοεχαιρέτιζά τον* Λίβ. Esc. 28.

πασχίζω, Λόγ. παρηγ. L 618, Λόγ. παρηγ. Ο 710, Φλώρ. 1208, Λίβ. P 1810, Λίβ. Sc. 89, 1944, 2558, 2736, 3141, Λίβ. Esc. 1217, 3114, 3458, Λίβ. (Lamb.) Ν 89, Λίβ. Ν 1938, 3636, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3139, Χρον. Τόκκων 2035, Σφρ., Χρον. (Maisano) 116[2], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 57, 400, Δεφ., Λόγ. 561, Αχέλ. 1901, Πηγά, Χρυσοπ. 273 (72), Παλαμήδ., Βοηβ. 1221, Ιστ. Βλαχ. 1359, 1839, Διγ. Άνδρ. 408[5], Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 85[23], 95[6], Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [272], [1294], Διακρούσ. 74[18], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 459[7], κ.α.· *πασκίζω,* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 231, 309, Αχέλ. 970, Χρον. σουλτ. 89[21], Πανώρ. Γ' 521, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 179, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 904, 1550, Φορτουν. (Vinc.) Ά 127, Β' 365, Δ' 77, 388, Λεηλ. Παροικ. 643, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 476[22], 483[12], 502[7].

Από τον αόρ. του *πάσχω* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Ά 299). Ο τ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., στη λ.). Η λ. τον 6. αι. (Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ, περίοδ. β', 6, 1955-56, 298), στο Du Cange (λ. *πασχίζειν*) και σήμ.

Ά Μτβ. **1α)** Υφίσταμαι, παθαίνω κ. δυσάρεστο ή κακό· υποφέρω βάσανα, συμφορές: *αιχμαλωτίσθην δι' εσέν* (ενν. *έρωτα*) *και την υπόσχεσίν σου· | έθηκα 'δά το όνειρον τον πόθον τον δικόν μου | και δίχρονον επάσχισα πικριάς αναριθμήτους* Λίβ. P 1419· (με σύστ. αντικ.): *οπού έναι δυστυχής ποτέ μη απελπίσει, | αλλά ας θαρρεί ότι οκάποτε, όσα γουν και πασχίσει, | βασμίδιν ευτυχήματος πατεί περί το τέλος* Λόγ. παρηγ. Ο 732· *θέλω σε αφηγήσεσθαι τά επάσχισα εις τον κόσμον* Λίβ. P 67· **β)** (προκ. για ερωτικά βάσανα): *έχω γαρ ξενοχάραγον αφήγημα αγάπης, | και πόνους τούς επάσχισεν εξ έρωτος οκάτις | πολυπαθής, πολύπονος, ερωτοπαιδευμένος* Λίβ. (Lamb.) Ν 18. **2)** Προσπαθώ με όλες μου τις δυνάμεις να πετύχω κ., αγωνίζομαι για κ.: *Ο δε πασάς ελύσσασε κι έλεγε να πασχίσει | Μαλταίους σ' ό,τι δύνεται πάντας να τυραννήσει | και πάντας τους χριστιανούς να βάνει στο μαχαίρι* Αχέλ. 1186· *Επάσκισε όσο μπόρεσε την παίδα ν' αλαφρώσει | κι αντρεύγετο κι ελόγιαζε να του βουηθήσει η γνώση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 105· *Εδιάβηκεν ο διάβολος με το γδυμνό μαχαίρι, | και πάσχισέ τηνε* (ενν. *την Τάρσια*) *πολλά στό πάσχει να την φέρει. | Αυτείνη η κακορίζικος καλλιά 'χει να την σφάξει, | παρά την στράτα τήν κρατεί εις τον Θεόν ν' αλλάξει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1376].

Β' Αμτβ. **1)** Υποφέρω, βασανίζομαι: *Και αν ήμην πέτρα εκ παντός και πάσχισα τοσούτον, | οκάτι απ' τά επικράνθηκα είχον τι να ποιήσω* Λόγ. παρηγ. Ο 637· *να ποίσω αντίσηκον καλόν και αντιμεικόν φιλίας* (παραλ. 3 στ.), *να δυνηθώ εκ τά επόνεσες διά εσένα να πασχίσω!* Λίβ. Ν 3199. **2)** Καταβάλλω έντονη προσπάθεια, αγωνίζομαι να: *Οι Φράγκοι των εσμίξανε και μπαίνου και τσι δένου* (ενν. *τις σάικες*) *| και τότες με τον πόλεμο πασκίζου κι ανεβαίνου· | τσι Τούρκους εκρεμίσανε από τσι πόρτες κάτω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 444[16]· *να πολεμήσεις τους εχθρούς, να τους συναπαντήσεις· | με πάσα τρόπον πάσχισε για να τους ενικήσεις* Ιστ. Βλαχ. 978· *Δέλφινας τότε έλαχε και έφτασε να σώσει | την μαϊμούν, επάσχισε διά να την γλυτώσει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 88[8].

πάσχισις η, Λίβ. P 2425, Λίβ. Sc. 1636, Λίβ. Ν 2465.

Από το *πασχίζω* και την κατάλ. *-σις*. Τ. *πάσκιση* σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.). Η λ. στο Somav.

1) Ταλαιπωρία, βάσανο, πάθημα: *ποτάπην να εύρω αντίχαριν, φίλε, εις την σην φιλίαν,* (παραλ. 2 στ.) *και ποίον εκ τας πασχίσεις σου τάς έπαθες μετά μου | αντίσηκον να δυνηθώ το να σε αντιπασχίσω;* Λίβ. Sc. 2595. **2)** Προσπάθεια, αγώνας για την επίτευξη ενός σκοπού· (εδώ) συναγωνισμός: *Επειδή η τύχη είναι σκανδαλοποιά, έβαλεν κάποιαν πάσχισιν του έπαινου ανάμεσον εις τον αυθέντην και εις τον σκλάβον, και κἂν ο δούλος φανεί μεγαλύτερος από τον αυθέντην, δέρνεται· εάν δε φανεί μικρότερος, πάλιν τα όμοια παθαίνει* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 81[22].

πάσχω, Σπαν. Α 172, Καλλίμ. 245, Διγ. Ζ 3465, Βέλθ. 357, 386, Φλώρ. 853, Λίβ. P 431, 1173, 1668, Λίβ. Sc. 1040, 2324, 2631, Λίβ. Esc. 45, 58, 681, 1298, Λίβ. (Lamb.) Ν 77, 557, Λίβ. Ν 2303, Αχιλλ. (Smith) Ν 917, 950, 951, Αχιλλ. (Smith) Ο 342, 358, 359, 589, Απόκοπ.[2] 207, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 353[r], Αχέλ. 2102, Κυπρ. ερωτ. 39[5], Διγ. Άνδρ. 356[14], 363[5], 371[29], Λεηλ. Παροικ. 115, 119, 351, κ.α.· *πάσκω,* Λίβ. Esc.

379, 4032, Κυπρ. ερωτ. 1[7,12], 6[12], Πανώρ. Πρόλ. 68, Δ΄ 40, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 235, 415, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 630, Β΄ 13, 94, Γ΄ 41, 706, Δ΄ 91 κ.α., Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 291, Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 134, Β΄ 219, Γ΄ 314, Φορτουν. (Vinc.) Ά 33, 297, Β΄ 42, Γ΄ 498, Λεηλ. Παροικ. 391, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 192[18].

Το αρχ. *πάσχω*. Ο τ. στο Somav., στη λ., και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β΄ 720, Κωστ., Λεξ. τσακων., Pern., Ét. linguist. III 499). Η λ. και σήμ.

Ά Μτβ. **1)** Υφίσταμαι, παθαίνω κ. παρόμοιο με ..., βρίσκομαι σε παρόμοια κατάσταση με ...: Σπαν. V 197. **2α)** Παθαίνω, υφίσταμαι κ. δυσάρεστο ή κακό· υποφέρω βάσανα, συμφορές: Ερμον. Θ 337, Διγ. Ζ 3585, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 115, Θρ. Κων/π. διάλ. 35 δις· **β)** (προκ. για ερωτικά βάσανα): *Ανδρειωθείς* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *εις τον Έρωταν ουκ είπεν τι έν' τό πάσχειν* Αχιλλ. (Smith) Ν 663· **γ)** υφίσταμαι τιμωρία, τιμωρούμαι: Προδρ. (Eideneier) IV 499· **δ)** (με αντικ. ουσ. που δηλώνουν συγκεκριμένη ηθική, ψυχική και άλλων ειδών βλάβη) υφίσταμαι, δοκιμάζω, υπομένω· **δ[1])** *εντροπή, κατησχυμμή, λύπη*: *οι Τούρκοι δύο μεριάς κρατούν να διώξουν και να φύγουν | και θέλω πάθειν εντροπήν, κατησχυμμήν και λύπην;* Αργυρ., Βάρν. Κ 282· **δ[2])** *θυμός*: *τον θυμόν θεού λυτρώσαι, | εκ ψυχών και των σωμάτων | όνπερ πάσχομεν ενθάδε, | και πλείον φοβούμαι πάθειν* Ερμον. Θ 123, 124· **δ[3])** *κακόν*: *να την παρακαλέσω* (ενν. *τη Δυστυχία*) *να με λυτρώσει εκ τα κακά τά πάσχω και πανθάνω* Λόγ. παρηγ. L 86· **δ[4])** *καταδίκη*: *τούτην την καταδίκην μου τήν έχω και τήν πάσχω, | την υπομένω από έρωταν τόν εκατεδικάστην* Λίβ. (Lamb.) Ν 377· **δ[5])** *οδύνη*: *και έπαθεν* (ενν. *ο στρατιώτης*) *πολλάς οδύνας | έως να εύρει την ωραίαν* Λίβ. Ρ 1666· **δ[6])** *πόθος*: *την κόρην εφανέρωσα τον πόθον της ψυχής μου, | είπα διά την αγάπην της τόν έπασχα τον πόθον* Λίβ. Sc. 1488· **δ[7])** *πόνος*: *έρριψα εις την καρδίαν μου τον πόθον της φουδούλας,* (παραλ. 1 στ.) *έπασχεν πόνους φοβερούς δι' εκείνην η ψυχή μου* Λίβ. Sc. 2321· **δ[8])** *τιμωρία*: *έβαλα σε εις τιμωρίαν | εις πικρήν και δουλοτάτην, | οίαν ουκ έπαθες ποτέ σου, | γέρον πεπαλαιωμένε* Πτωχολ. α 352. **3)** Παθαίνω κάπ. ασθένεια (ψυχική ή σωματική): *Υιέ μου, οπού θυμώνεται πολλά και υπέρ μέτρον, | μόνος του γίνεται λωλός και με το θέλημά του | κι εργάζεται τό πάσχουσιν όσοι δαιμονισθούσιν* Κομν., Διδασκ. Δ 238· (με σύστ. αντικ.): *Πάσχει ο ιέραξ τούτο το πάθος υπό πολλού καπνού* Ιερακοσ. 429[23]. **4)** Συμπονώ, λυπούμαι κάπ., συμπάσχω με κάπ.: *συμπονεί και πάσχει τον ως συγγενής και φίλος* Φλώρ. 524· *ήκουσεν η παράξενος και συνεπόνεσέ με, | έπασχεν τας κακώσεις μου, την θλίψιν μου ελυπάτον* Λίβ. Esc. 2636· (με αναφορ. πρόταση): *μάθε διά τον πόθον σου η κόρη αναστενάζει, | και αγάπην σου επαρέλαβε και πάσχει τά λυπάσαι* Λίβ. Esc. 1586. **5α)** Προσπαθώ, αγωνίζομαι, πασχίζω: *ο Ρώκριτος στη μέση | αλύπητα τσι πολεμά και πάσκει να κερδαίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 1098· *στην κλίνη μου πόσες φορές τα μέλη μου ακουμπίζω | και πάσχω ν' αποκοιμηθώ κι αμμάτι δε σφαλίζω* Στάθ. (Martini) Ά 276· *Περί τεχνίτου πανούργου και πονηρού, οπού ... πάσχει με λόγια να γελά τους ανθρώπους να τους παίρνει περισσότερα από τον μισθόν του* Βακτ. αρχιερ. 182· **β)** προσπαθώ να κάνω κ., δημιουργώ κ. με κόπο: *Νά 'ναι ποτέ να με λαλείς μ' αλήθεια και με φύση | ή σαν αυτόν οπού χαλά τά πάσκει, αφήν τα κτίσει;* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 466· **γ)** κοντεύω να ..., κινδυνεύω να ..., παραλίγο να ...: *εγώ γροικώ τα μέλη μου και πάσχου να πλαντάξου | κι εσύ μου λες: Εις την ιστιάν έμπα γοργό, φυλάξου!* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 57· *ωσά θωρώ τη χέρα μου πάσκεις να*

τηνε σπάσεις Φαλιέρ., Ιστ.[2] 442. **6)** Βασανίζω, ταλαιπωρώ, κάνω κάπ. να υποφέρει: *Ρηγάδες με εμηνύσασιν, θέλω να σε πανδρεύσω | και να χαρώ και να ευφρανθώ και ν' απομεριμνήσω· | να μην με πάσχει ο λογισμός, να μεριμνά η ψυχή μου* Ιμπ. 286· *ο διάβολος ημών το γένος πάσχει, | ποικίλος ων και πάνουργος, πολλά μας ενθυμίζει· | τον νουν ημών αναπετά κι εξάφτει και πυρώνει* Φυσιολ. (Legr.) 851· φρ. *πάσκω τον καιρόν* = χαραμίζω τον χρόνο μου, χάνω τον καιρό μου: *βαριούμαι τον καιρόν όφκαιρα να τον πάσκω* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 383. **7)** (Προκ. για τόπο) πολιορκώ: *Να κάμουν τι δεν ήξευραν, όφελος για να ποίσουν, | ή το νησί να πάσχουσιν ή πόλεμον ν' αφήσουν* Αχέλ. 1985.

Β΄ Αμτβ. **1α)** Υποφέρω, βασανίζομαι: *αρκούν σε νυν τά έπαθες και περισσεύουσίν σε, | πώς πάσχεις ως παντόρφανος κι αποξενιτεμένος* Σπαν. Α 35· *αν έμαθες το τις ειμί και διά τίνα πάσχω,* (παραλ. 1 στ.) *το πόσων χρόνων διάστημα παρέδραμον δι' εσέναν, | νόσους, κινδύνους έπαθον και ανάγκας ας υπέστην* Λίβ. Ρ 1290· *Έπρεπέ τον να φόρεσε μαντί και καμηλαύχι | και ρασινόν ποκάμισον, διά την ψυχήν να πάσχει* Περί γέρ. (Δαν.) 128· **β)** (προκ. για ερωτικά βάσανα): *πάντα να πάσχω ο ταπεινός και να 'μαι πονεμένος | ως διά την γλυκοπόθητον κόρην, την Πλάτζια-Φλώρε* Φλώρ. 1516· *Διά πόθον πάσχει και πονεί, δι' αγάπην τυραννείται* Φλώρ. 820· **γ)** τιμωρούμαι: Σπαν. Α 82, Προδρ. (Eideneier) IV 503· (προκ. για την αιώνια καταδίκη των αμαρτωλών στην κόλαση): *«Αμαρτωλοί, πορεύθητε πάντες ανυποστρόφως, | όπου Ταρτάρου κάκωσις, όπου ζοφώδης Άδης». | Εφ' ώ και κατεκρίθησαν πάσχειν εις τους αιώνας, | ευρόντες ανταπόδοσιν ταχείαν των πρακτέων* Γλυκά, Στ. 488· *Ο δ' αύθις τον ομόφυλον εστέρησε του βίου | και τούτου χάριν έπασχεν ως κατακεκριμένος* Γλυκά, Στ. 493· *κοιλάδα ονομάζεται, καθώς Δαβίδ διδάσκει, | ον τρόπον ο αμαρτωλός εκεί μέλλει να πάσκει, | ότε ημέρα φοβερά γίνεται και η κρίσις* Προσκυν. Ιβ. 535 786. **2)** Υποφέρω, πάσχω από ασθένεια: *—Βλέπω σοι αλλοιωμένον τω χρώματι. —Ήμην πεπονθώς. —Και τι ήτον το πάθος σου; —Ήτον μοι κεφαλόπονος* Sprachlehre 119· (με αιτιατ. του μέλους που πάσχει): *Εις πάσχοντα τας ψύας* Ιερακοσ. 469[13]· *Εάν υπό κακοχυμίας πάσχει* (ενν. *ο ιέραξ*) *τον στόμαχον αυτού, δος αυτώ κρέας μετά ροδελαίου* Ιερακοσ. 453[7]. **3)** Συμπονώ, λυπούμαι, συμπάσχω: *μάθε διά τον πόθον σου και η κόρη αναστενάζει, | και αγάπην σου επαρέλαβεν και πάσχει εις τό λυπείσαι* Λίβ. Sc. 468· *Ας με πονεί οπού με θεωρεί και οπού με βλέπει ας πάσχει, | ας θλίβεται οπού τα ομμάτια του γυρίζουν προς εμέναν, | τούτην την καταδίκην μου ... | τήν υπομένω από έρωταν τόν εκατεδικάστην* Λίβ. (Lamb.) Ν 375· *ανέκραζεν και στέναζεν τό τ' έπαθεν η κόρη· | αν ήξευρες το γένος μου και τίνος κόρη είμαι, | να έπασχες και να 'κλαιες αντάμα μετά μένα* Απολλών. 698. **4α)** (Με την πρόθ. *διά/για* + αιτιατ.) αγωνίζομαι, προσπαθώ, πασχίζω για κάπ. ή κ.: *οπόταν γαρ εις κίνδυνον φίλος διά φίλον πάσχει, | εκείνο έχε αληθινόν, ότι έναι ως πρέπει φίλος, | όταν δε εις πράγμα εύκολον τάχα συντρέχει ο φίλος, | διά του καιρού το εύκολον πάσχει διά φιλίαν* Φλώρ. 1556, 1559· *εις ένα, οπού πόθον πολύν, αγάπην και φροντίδα | είχε να πάσχει, να κοπιά πάντα διά την πατρίδα* Λίμπον. Αφ. 18· *Μέγα Μαστόρου, φανερά καλά και του εφάνη | πως για καλόν επάσχασιν, πολλά του κακοφάνη* Αχέλ. 2139· **β)** αγωνίζομαι, μάχομαι, πολεμώ: *Αυτοί λοιπόν 'πειδ' ήσανε καθόλ' απελπισμένοι | εκάναν ό,τι δύνουνταν σαν σκύλοι λυσσασμένοι·* (παραλ. 2 στ.) *και όταν δεν εκρούγασιν με την αλτελαρία | τίποτις άλλο κά-*

νασιν κι επάσχασιν με βία Αχέλ. 1995· *Αππέξω ορδινιάζασιν Τούρκοι μεν συγχυσμένοι,| αππέσσω πάλιν το λοιπόν πάσχουν οι ανδρειωμένοι* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 730.

πατάγια η, βλ. *μπατάλια*.

πάταγος ο, Λίβ. Ν 206· πληθ. ουδ. *πάταγα*.

Το αρχ. ουσ. *πάταγος*. Η λ. και σήμ.

Πολύ δυνατός ήχος, κρότος· θόρυβος (από συγκεντρωμένο πλήθος ανθρώπων): *ουδέ γροικά αναμιγή, πάταγον των ανθρώπω,| μόνο κοιτάζει έρημον όλον εκεί τον τοπο* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 252[3]· *Έξι χιλιάδες ήτονε εκείνοι οπού κινήσα| κι αποὺ τα τόσα πάταγα οι Τούρκοι το γροικήσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 423[24].

πάταλα, άκλ., Πωρικ. (Winterwerb) ΙΙ 86 κριτ. υπ. — Βλ. και *σάταλα*.

Ηχοπ. λ.· για το σχηματ. βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 52-3, Eideneier [Σπανός σ. 199] και Winterwerb [Πωρικ. σ. 233, λ. *σάταλα πάταλα*].

Στην έκφρ. *σάταλα πάταλα* = προκ. για λόγια τραυλά και ασαφή, ασυνάρτητα, συγκεχυμένα· ανοησίες (πβ. νεοελλ. *τσάτρα πάτρα*): *το αίμα σου να πίνουσιν οι άνδρες να μεθούσιν, να μηδέν ηξεύρουσιν το τι ποιούσιν και να λέγουν λόγια κλωθογυριστά από το αίμα σου, Στάφυλε, σάταλα πάταλα, ως δαιμονιζόμενοι* αυτ. Ι 160.

πατάλλια, παταλία η, βλ. *μπατάλια*.

πατάρι το, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 117, 840, 1020, 1214, 1494, 2224, 2302, 2417.

Από το ουσ. **πατάριον* (<ουσ. *πάτος Ι* + κατάλ. *-άριον*). Η λ. και σήμ.

Επίπεδη και υπερυψωμένη κατασκευή (απ' όπου παρακολουθεί κανείς καλύτερα διάφορα θεάματα), εξέδρα: *Ήρισε ο Ρήγας να γενεί ένα ψηλό πατάρι| εκεί οπού θε να μαζωχτού να τρέξου οι καβαλάροι·| τάβλες και τράβες και καρφιά και τέχνη τω μαστόρω| εξετελειώσα ό,τι 'θελεν ο αφέντης εις το φόρο·| και με χρυσά και μ' αργυρά τριγύρου το στολίζου| κι ελάμπασινε τα θρονιά κι οι τόποι οπού καθίζου* αυτ. Β΄ 97· *Με την αυγή κι ο βασιλιός στο φόρον εκατέβη| μ' όλη την άξα συντροφιά κι εις το πατάρι ανέβη·| ορίζει κι ήρθασι γιαμιά ομπρός του καβαλάροι,| για να κατέχει πασαείς 'ς ποιον τρέχει το κοντάρι* αυτ. Β΄ 1268.

πατάσσω, Διγ. Α 524, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1790, Σπανός (Eideneier) Α 290-1 κ.α., Χρον. Μορ. Η 4047, Χρον. Τόκκων 1926, 3591, Λέοντ., Αίν. Ι 216, Χούμνου, Κοσμογ. 206, 440, 560, 736 κριτ. υπ., 910, 1274, 2036, 2115, 2437, Αλεξ. 1202, 1263, Διήγ. Αλ. G 265[40], Αξαγ., Κάρολ. Ε΄ 580 (έκδ. *πατάσαι*), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 444, 696, Γ΄ 1591.

Το αρχ. *πατάσσω*. Η λ. και σήμ.

1) Χτυπώ, δέρνω: Χούμνου, Κοσμογ. 2101, Διγ. Ο 2530. **2)** Σκοτώνω, θανατώνω, εξολοθρεύω: *ήθελε να πατάξει| ο Παυσανίας Φίλιππον ως για να την αρπάξει* (ενν. *την Ολυμπιάδα*) Αλεξ. 429· *κι όλους τους επατάξασι με δίστομον μαχαίρι* Χούμνου, Κοσμογ. 994· *ευτύς να τους πατάξομε μη πριν μας θανατώσουν κι ας αποθάνουν ενομού μετά τους Αλαμάννους* Χρον. Μορ. Ρ 4047. **3)** Χτυπώ κ., σπάζω: *Έπαρε, λέ' του* (ενν. *του Μωυσή*) *ο Θεός, τους πρώτους Ισραήλη| και βάστα και την ράβδον σου εισέ κανένα μίλι,| και μετ' αυτούνην κτύπησε, την πέτραν να πατάξεις| κι εγώ θέλω 'σται μετά σε νερόν να τως πετάξεις* Χούμνου, Κοσμογ. 2581. **4)** Χτυπώ τις χορδές, παίζω κάπ. έγχορδο μουσικό όργανο: *ταύτην* (ενν. *την κιθάραν*) *αρμοσάμενος τω πλήκτρω τε πατάσσων| μέλος γαρ πάνυ ήδιστον ετέλει ψιθυρίζων* Διγ. (Trapp) Gr. 1381. **5)** (Μεταφ.) **α)** συντρίβω, καταστρέφω: *«Μη ελθών πατάξω την γην άρδην», ίνα μη ευρών υμάς άπαντας εν απιστία εις την ατελεύτητον κόλασιν παραπέμψω* Ψευδο-Σφρ. 316[24]· *τη γαρ προτέρα* (ενν. *παρουσία*) *ουκ ήλθε* (ενν. *ο Χριστός*) *πατάξαι, αλλά σώσαι* Ψευδο-Σφρ. 316[27]· *ταύτα πάντα εγίνησαν ογιά να μας διδάξει* (ενν. *ο Θεός*),| *και α δεν μετανοήσομεν, θέλει μασε πατάξει,| με το σπαθί το τούρκικο να κόψει τα κορμιά μας,| και αιχμάλωτοι να γένομεν ογιά τα κρίματά μας* Σκλάβ. 144· **β)** τιμωρώ: *Τέτοια είναι των χωριατών οι συντροφιές και η τάξις| και εσύ Χριστέ, όπου δύνεσαι, εσύ να τους πατάξεις* Σαχλ., Αφήγ. 246· **γ)** εξαλείφω, εξουδετερώνω, εξαφανίζω: *να πατάξει* (ενν. *ο άγιος Πέτρος*) *τα είδωλα, την απιστίαν των έθνων,| και του Χριστού την εκκλησίαν να αυξήσει και στερεώσει* Χρον. Μορ. Η 783. **6)** Νικώ· υποτάσσω: *πόσα έθνη πάταξα με τη στρατιά ατός μου,| και τώρα βλέπω με νικά ένας μικρός εχθρός μου* Αλεξ. 1237· *Ω ανδρειωμένοι μου και ηγαπημένοι μου Μακιδόνες ..., το πώς όλον τον κόσμον, επαραλάβετε και όλην την οικουμένην επατάξετε με την δεξιά σας χείρα* Διήγ. Αλ. G 283[26]· *κυριεύσουσιν της Άγαρ,| ήγουν οι Ισμαηλίται,| και πατάξουσι γαρ ούτως| πάσαν δύναμιν Εβραίων| και Ρωμαίων και Ελλήνων* Λέοντ., Αίν. Ι 58· (εδώ μεταφ.): *Τρεις μήνες μ' έτοια δούλεψη, μ' έτοια αρχοντιά και τάξη,| ποια να 'χε στέκει δυνατή, να μην τηνε πατάξει;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 884. **7)** (Προκ. για αρρώστια) προσβάλλω: *Εάν τον ιέρακα ίδης βραδύ τρώγοντα και την τροφήν αυτού εις τον λαιμόν ισταμένην, γνώθι ότι ως παταγμένος εστίν από του πονείν τας πλευράς* Ορνεοσ. αγρ. 537[22]· *εάν δε τον οφθαλμόν παταχθεί* (ενν. *ο ιέραξ*), *συχνώς ύδωρ ψυχρόν επιρραίνουσι* Ορνεοσ. αγρ. 542[21-2]. **8)** (Μεταφ.) πειράζω, βάζω σε δοκιμασία, βασανίζω, ταλαιπωρώ: *Όστις τιμά και σέβεται και σέναν* (ενν. *τη Μαρία Μαγδαληνή*) *ανακράξει,| ο αντιστάτης φανερά μηδέ κουρφά πατάξει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[224]· *ήτον ακόμη κοπελιά κι αμάθητη στα πάθη| κι ως ήρχισεν ο Έρωτας να την πατάξει, εχάθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 1580· *η Μοίρα μου τον ήκαμεν* (ενν. *το Ρωτόκριτο*), *ογιά να με πατάξει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1352· *Εσύ 'σαι πούρι, λέγει,| απαρθινά 'ν' πως σε θωρώ, γή όνειρο με παιδεύγει,* (παραλ. 1 στ.) *γή φαντασά πατάσσει με και δείχνει πως του μοιάζει;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε΄ 1102.

πατελένος, πατελίνος, ο, βλ. *πατερίνος*.

πατελληγός· (*οι κλέφτες και οι*) *πατελληγοί*, Ασσίζ. 216[9]· πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *πατελίνοι*· διορθώσ. κατά Foucher [Assises σ. 704] *patelins*· πβ. και Ασσίζ. 468[11] *πατελίνοι*. — Βλ. *πατερίνος*.

πατελώς, επίρρ., βλ. *παντελώς*.

πατέντα η.

Από το ιταλ. *patente* (βλ. Somav., It.-gr. και Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *patènte*[2]). Η λ. σε έγγρ. του 18. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 250, Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 47, 56, Μα-

λανδράκης, Ελλην. 10, 1937-38, 400, Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 15, <1968> 1972, 31) και 19. αι. (Σιγάλας, ό.π., 79, Μαλανδράκης, ό.π., 386 και Τωμαδάκη-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Ά 41, 43) και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Άδεια ταξιδιού, διέλευσης από τόπο (Για τη σημασ. και τη λ. βλ. και Kahane-Tietze, Lingua Franca 340-1): *Περί πώς γράφουσιν οι αρχιερείς τα γράμματα, άπερ δίδωσι των απερχομένων εις ταξίδιον, διά ξηράς ή διά θαλάσσης, όταν ο τόπος εκείνος υπάρχει υγιής, άτινα τη κοινή γλώττα καλούνται πατένται* Μαλαξός, Νομοκ. 524.

πατέομαι.

Το αρχ. *πατέομαι.*

(Μεταφ.) γεύομαι, δοκιμάζω κ. ευχάριστο, απολαμβάνω κ.: *πασάμενοι μικρόν παρά των συγγραμμάτων αυτοίς, συλλεξάμενοι τα κάλλιστα και αναγκαία αυτών, ήτοι της Παλαιάς τε και Νέας Διαθήκης, εις κοινήν γλώτταν ταύτα παρατιθέμεθα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 2[r]· *Υμείς δε πάντες, ω φίλοι, ασμένως και περιχαρώς πάσασθε την ηδύτητα τούτου* (ενν. *του συγγράμματος*) *ως οίον εστί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 2[v].

πατέρας ο, βλ. *πατήρ -έρας.*

πάτερε το.

Άγν. ετυμ. Άσχ. το σημερ. ιδιωμ. *πάτερε* (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πατερέ*)

?: *Έδωκα του πατέρα του Κανιόλου L 48 δανεικές, να τες δώσει εις το πάτερε* Σεβήρ., Σημειώμ. 62*α*.

πατερημόν το· *π α τ ε ρ η μ ό (ν),* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 80[9]· πληθ. *πατερμά,* Κατζ. Γ΄261.

Η συνεκφ. «Πάτερ ημών» (αρχή της Κυριακής Προσευχής) ως ουσ. Ο τ. *πατερημό* και σήμ. ιδιωμ. (Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ.). Πληθ. *πατερημά* σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ., 1968, 67) και σήμ. λαϊκ. Τ. *πατρεμόν* στο Somav. Τ. *πατερμό* και *πατρεμό* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ., όπου και πληθ. *πατρεμά*). Η λ. (*Πάτερ ημών* το) και σήμ.

1) Η Κυριακή Προσευχή και κατ' επέκταση οποιαδήποτε προσευχή: *Άμε 'ς καλό, Αννούσα μου. Πάντα στα πατερμά μου| θέλω παρακαλεί για σε* Κατζ. Γ΄404· *ο κλέπτης … δεν ημπόρεν να νηστεύσει ουδ' έξευρεν να πει κανέναν «πατερημόν»* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 134· *με πολλήν ευλάβειαν να λέει τα πατερμά του* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 443. **2)** (Συν. στον πληθ.) κομποσκοίνι: *βαστώ σταυρόν και πατερμά, φορώ και το μαντί μου* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 300· *Αληθινά θαμάζομαι, τώρα στα γηρατειά σου,| οπὄπρεπε στα χέρια σου νά 'χεις τα πατερμά σου* Κατζ. Ά 272.

πατερημός ο· *π α τ ε ρ μ ό ς.* — Πβ. και *πατερημόν* το.

Από το ουσ. *πατερημόν* με αλλαγή γένους. Ο τ. *πατερμός* και σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *πατερ(η)μός*). Τ. *πατέρμος* σε έγγρ. του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη Μ., Θησαυρ. 12, 1975, 74). Θηλ. *πατερημή* σε δημ. κυπρ. *άσμα* (Ζωγγρ. 186) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμ. (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 30). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ, 258-9, λ. *πατερημώς*).

1) Η Κυριακή Προσευχή και κατ' επέκταση οποιαδήποτε προσευχή: *ψάλλουν και λέγουν πατερμούς, για νά 'βρουν σωτηρία* Αχέλ. 1343· *το κόνισμά μου τη Θεοτόκο απού 'ναι με τα μαργαριτάρια να λέσι τον πατερμόν τως ογιά τη ψυχή μου* Διαθ. 17. αι. 9[128]. **2)** Κομποσκοίνι: *Βαστούν κεριά και πατερμούς,| φορούν πλατιές αμπάδες* Απόκοπ.[2] 187.

πατερικός (I), επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πατερικός* (TLG).

Που ανήκει στον πατέρα, πατρικός: *Ειδέ και λάχει να μεταπανδρευθεί αυτή* (ενν. *η γυναίκα*), *… να παίρνουσι* (ενν. *τα παιδία*) *όλα τως τα πράγματα τα πατερικά σωστά, δίδοντας μόνον της αυτής μητρός τως το προικείον οπού έδωκε του πατέρα τως και την προγαμιαίαν δωρεάν* Εκλογής χειρόγρ. 247[22].

πατερικός (II), επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πατερικός* (TLG). Το ουδ. ως ουσ. ήδη τον 7. αι. (Lampe, Lex., στη λ.· βλ. και Du Cange, λ. *πατερικόν*), σε σημ. κωδ. του 11. αι. (Ευαγγελ.-Νοταρά, Σημ. Κωδ. 170) και σε έγγρ. του 12. (Act. Saint-Pantél. 7[26]), 14. (Act. Lavr. III 147[18]), 17. (Βέης, ΕΜΑ 7, 1957, 9, 21) και 18. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 12, 1915, 111, 21, 1927, 322, Βέης, ό.π., 13, 20). Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) που αναφέρεται στους πατέρες της Εκκλησίας: *έτερον βιβλίον πατερικόν* Κώδ. Πάτμου II A 5.

Το ουδ. ως ουσ. = (εκκλ.) βιβλίο που αναφέρεται στους πατέρες της Εκκλησίας και περιέχει διδαχές, καθώς και ηθικοδιδακτικές διηγήσεις από τη ζωή και τη δράση τους (Για το πράγμα βλ. και ODB, λ. *paterica*): *Διάβαζε πατερικά να μάθεις ερμηνείες* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 155· *πατερικόν βαμβύκινον παλαιόν* Κώδ. Πάτμου II A 1· *Λέγει, αδελφέ μου ηγαπημένε, το πατερικόν το πως τον παλαιόν καιρόν εις κάποιον τόπον δεν έβρεξεν ο Θεός βροχήν έναν χρόνον* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 104[r].

πατερίνα· (*ο πατήρ ή η μήτηρ ένι*) *πατερίνα,* Ασσίζ. 188[28], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *πατερίνοι*· διορθώσ. κατά Foucher [Assises σ. 558] *patelins*· πβ. και Ασσίζ. 440[16] *πατελίνοι.* — Βλ. *πατερίνος.*

πατερίνος ο, Ασσίζ. 188[10]· *π α τ ε λ έ ν ο ς,* Ασσίζ. 439[27]· *π α τ ε λ ί ν ο ς,* Ασσίζ. 106[1], 216[9] (έκδ. *πατελληγοί*· διορθώσ.), 356[14], 440[16], 468[11, 19].

Από το μεσν. λατ. *paterinus* (Du Cange, Lat., λ. *paterinus*, Blaise, Lex. Lat. Med., λ. *paterini*)· πβ. παλαιότ. ιταλ. *paterini* (Battisti-Alessio, Diz. Etim.· βλ. και Battaglia, λ. *patarino*) και παλαιότ. γαλλ. *paterins* (Du Cange, Lat., ό.π. και Du Cange, λ. *πατελίνοι*) και *patarin* (Gr. d' Hauterive, Dictionn.). Οι τ. από το παλαιότ. γαλλ. *patelin* (Foucher [Assises σ. 248, 554, 558, 704]). Ο τ. *πατελίνος* στο Du Cange, ό.π.

α) Οπαδός θρησκευτικού δόγματος που αποκλίνει και έρχεται σε αντίθεση με αυτό της επίσημης Εκκλησίας· αιρετικός (Για το πράγμα βλ. Du Cange, Lat., ό.π.): *Αιτίες παρά τους ποίας τα τέκνα δύνονται ξηκρηρώσαι τον πατέραν τους ή την μητέραν τους … Η έκτη αιτία ένι εάν τα τέκνα ορθόδοξα και ο πατήρ ή η μήτηρ ένι πατερί-*

νοι Ασσίζ. 188[28] (έκδ. *πατερίνα*· διορθώσ.)· **β)** (κατ' επέκταση) μη χριστιανός, αλλόθρησκος: *ειμί έτοιμος και αρματωμένος* (ενν. *εγώ ο Βαϊμούντος*) *εις πάντα τον ανθιστάμενον και μέλλοντα πόλεμον ποιήσαι μετά της βασιλείας σου, καν τε του χριστιανικού γένους εστί καν τε της έξω πίστεως, ους ημείς πατερίνους ονομάζομεν* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 423.

πατερίτσα η.

Πιθ. από το θηλ. του επιθ. *πατερικός* [*πατερική* (ράβδος) >**πατεριτσή* >*πατερίτσα*, Georgac., The *-ιτσ-* suffixes 59, 325. Κατά Κουκ., Αθ. 30, 1918, ΛΑ 41, *από πατερική* (ράβδος) >*πατερίκα* >*πατερίτσα* (πβ. και Φάβ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 43 και Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. 85 για διαφορ. ετυμ.)]. Τ. *πατερίζα* στο Meursius και τ. *πατερίκα* σήμ. ιδιωμ. (Κουκ., Αθ. 30, 1918, ΛΑ 42). Η λ. στο Somav. (λ. *πατερίτζα*) και σήμ.

Ποιμαντική ράβδος πατριάρχη ή δεσπότη: *πάλιν τον* (ενν. *τον πατριάρχη*) *εχάρισεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *εύμορφην πατερίτσαν* Αρσ., Κόπ. διατρ. [564]· *ο μεν δεσπότης ..., θρόνον τον ορδινιάζουν*| *φέρνουν την πατερίτσα του, φοραίνει το μαντί του* Κρασοπ. (Eideneier) S 12.

πατερμά τα, βλ. *πατερημόν*.

πατερμός ο, βλ. *πατερημός*.

πατερόν το, Σπανός (Eideneier) Α 469, Β 124· *π α τ ε ρ ό (ν)*.

Από το ουσ. *πάτος Ι* αναλογ. με ουσ. σε *-ερόν*. Ο τ. *πατερό* στο Du Cange, στη λ. και σήμ., όπως και τ. *πάτερο*. Τ. *πάτερον* σε έγγρ. του 12. αι. (Act. Ivir. II 52[435, 555]). Η λ. στο Λεξικό του Κυρίλλου (βλ. Tittmann [Ζωναρ. σ. CIII, λ. *δοκός*]) στο Du Cange και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

α) Δοκάρι που στηρίζει σειρά από άλλα δοκάρια σε στέγη ή πάτωμα (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 12, 1936, 96, ΒΒΠ Έ Παράρτ. 43-44): *μου έδωσεν η αυθεντία ξυλίν και σίδερα, ήγουν πατερά, τάβλες, μαδέρια, σιδηροδεσίες και καρφία* Ιερόθ. Αββ. 338· *Έκτισεν άλλο* (ενν. *οσπίτιον*) *... Και τόσον τον εστίλβωσαν τες πέτρες ... οπού εφαίνετον ... ότι έχει μάλαγμα. Τα πατερά όλα ήσαν χρυσωμένα και μέσα ήτον χυμευτός με πολυτίμους λίθους* Διγ. Άνδρ. 398[33]· (εδώ σε μεταφ.): *Οι δε* (ενν. *σοφοί άνδρες από Ηλιουπόλεως*) *είπον αυτώ* (ενν. *τω Αισώπω*) *αίνιγμα· «Φιλόσοφε, τις εστιν είς ναός μέγας, και μέσον του ναού στύλος έχων πόλεις δώδεκα, και πάσα πόλις ένι στιγνασμένη με τριάκοντα πατερά, ξύλα μεγάλα μεσόδοκα ...»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 56[16]· **β)** δοκάρι πλοίου: *αι τάβλες και τα πατερά* (ενν. *των κατέργων*) *ήσασι τσακισμένα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 14100· *πηδάλιον ή πατερόν ακέραιον ου γαρ είχαν* (ενν. *τα κάτεργα*) Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 14099.

πατερός, βλ. *πατήρ -έρας*.

πατζάτζο, βλ. *πασσάτζιο*.

πάτημα το, Προσκυν. Κουτλ. 156 81[35], Προσκυν. Ιβ. 535 207[765], Προσκυν. Ολυμπ. 177 90[25], Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 284[1023], Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1341], [1362], Μπερτόλδος 47, 64.

Το μτγν. ουσ. *πάτημα*. Η λ. και σήμ.

1) Το αποτέλεσμα της πίεσης με τα πόδια: *σκάψε το αμπέλιον να αραιωθεί η γη από τα πατήματα των τρυγητάδων ... διά να φθάνει το νερόν της βροχής εις τας ρίζας των κλημάτων* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 146· έκφρ. *πάτημα των ποδιών κάπ.*= (μεταφ. με υποτιμ. διάθεση) αντικείμενο περιφρόνησης, εξευτελισμού: *Χαίρομαι κι εγώ πως βλέπω των οχθρώ μας*| *τα καύκαλα να βρίσκουνται πάτημα των ποδιώ μας* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Έ 8. **2α)** Χνάρι πέλματος, πατημασιά: *ευρίσκεις πλάκαν εύμορφην κι είναι κεχαραγμένη,*| *το πάτημα του Ιησού είναι τετυπωμένη*| *..., ότε ...*| *επεριπάτιεν ...*| *... το ποδάριν του εκεί ενετυπώθη* Προσκυν. Ιβ. 535 216[1092]· *αν νιώσει* (ενν. *ο λιόντας*) *τον κυνηγόν απανωθιόν του, διά να μηδέν τον εύρει σκεπάζει με την ουράν του όλα του τα πατήματα* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127· **β[1])** (συνεκδ.) χώρος που καταλαμβάνει μια πατημασιά: *πέπτει* (ενν. *ένας άνθρωπος*) *μέσα εις ένα βόθυνον· και πέφτοντας ..., σηκώνει τας χείρας αυτού και πιάνει ενός δενδρού κλάδον ...· και εις ολίγον πάτημα στέσας τους πόδας αυτού, ελόγιαζεν πως θέλει περάσει εκεί φυλαγμένος* Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 63[31]· **β[2])** (προκ. για ελάχιστη έκταση γης): *Και δεν τον έδωκε* (ενν. *ο Θεός τον Αβραάμ*) *εις αυτήν* (ενν. *την γην*) *κληρονομίαν ουδέ ένα πάτημα ποδαρίου, και τον έταξε να του την δώσει διά κληρονομίαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ζ' 5· έκφρ. *πάτημα παλαμόποδο*, βλ. *παλαμόποδο α* έκφρ. **3)** Βήμα: *Έπειτα τα πατήματα του Σίλβιου ν' ακλουθήσω,*| *να τον ξανοίγω από μακρά, στέκοντας απ' οπίσω·*| *και τόμου τον ειδώ να μπει, ... να μπω κι εγώ να τονε βρω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [817]· *Εκείνος οπού έχωσεν εδώ τον βίον ... έσκαψεν και ετούτα τα γράμματα εις την κολόναν· Α, αποβάς, ήγουν ..., ήγουν παγαίνοντας Β, βήματα, τουτέστιν πατήματα* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 80[2]· φρ. *(ε)παίρνω το πάτημά μου* = περπατώ, προχωρώ: *θωρείς* (ενν. *σύ, Μυρτίνε*) *τηνε το πώς κλεφτά παίρνει το πάτημά της,*| *καθώς είν' κι όλας ψεύτικη και κλέφτικ' η καρδιά της;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1179]· **β)** (μεταφ.) πρότυπο συμπεριφοράς, παράδειγμα: *ο Χριστός έπαθε διά λόγου μας, αφήνοντάς σας παράδειγμα, διά να ακολουθήσετε τα πατήματά του* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.2 Πέτρου Καθ. Επ. Ά, β' 21. **4)** Πέρασμα, διάβαση: *τον δρόμον ίσια κίνησεν* (ενν. *ο Μιχαήλ*), *ειρηνικά παγαίνει*| *'κ τα δύσβατα πατήματα ογλήγορος εβγαίνει,*| *και πέρασεν τα σύνορα, και τους κακούς τους τόπους* Παλαμήδ., Βοηβ. 546. **5)** (Προκ. για μουσικό όργανο) *πάτημα*, πίεση της χορδής με το χέρι ώστε να παραχθεί μουσικός ήχος: *ορίζει η Ελένη,*| *να φέρουν το χαλκόκορδον ...*| *Παίζει πολλά παράξενα σαν ήτον μαθημένη.*| *Έσφαλε τίποτε μικρόν, τό εγροίκησεν ο Πάρης,*| *πάτημα του παιγνήματος την έλαθεν την κόρην* Βυζ. Ιλιάδ. 675. **6)** Περίττωμα: *και από του πατήματος γιγνώσκεται* (ενν. *ει έχει έλμινθας ο ιέραξ*)· *αποκρεμάται γαρ ως έλμινς* Ιερακοσ. 461[10]. **7)** (Μεταφ.) πρόφαση, δικαιολογία: *εις ετούτη την αμαρτωλή ευρήκανε πάτημα διά να σκεπάσουν την απρεπείαν τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 169.

πατημασιά η.

Από το ουσ. *πάτημα* και την κατάλ. *-σιά*. Τ. *πατημασία* το 17. αι. (Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 335). Η λ. και σήμ.

Το ίχνος που αφήνει στο έδαφος το πέλμα ανθρώπου (ή ζώου): *Η αρκούδα σαν*

έφθασεν εις τον Άγιον, τον επροσκύνα, και κύφτοντας εφίλιε με ευλάβειαν τες πατημασιές των ποδιών του Αγίου Ροδινός (Βαλ.) 217.

πατηματιά η.

Από το ουσ. *πάτημα* και την κατάλ. *-ιά*. Διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ 205, Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου, 141). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Καρανικόλα Σ. και Αλ., Παροιμ. Σύμ., 253, 346, Pern., Ét. linguist. III 500).

Το ίχνος που αφήνει στο χώμα το πέλμα ανθρώπου (ή ζώου): *Έπαρε … την στράταν την μεγάλην,*| *… η οδός σε θέλει εβγάλει* (παραλ. 1 στ.) *… εις τον τόπον της Εδέμ …*| *Και θες ιδείν πατηματιές εμέν* (ενν. *του Αδάμ*) *και της μητρός σου*| *χόρτον δεν είναι μπορετόν σ' αυτές να ξεφυτρώσου* Χούμνου, Κοσμογ. 307.

πατηματίτσιν το.

Από το ουσ. *πάτημα* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Πάτημα, πίεση χορδής για την επίτευξη συγκεκριμένου τονικού ύψους: *ορίζει η Ελένη,*| *να φέρουν το χαλκόκορδον τό συνήθως να παίξει.* (παραλ. 2 στ.) *πάτημα του παιγνήματος την έλαθεν, την κόρην,*| *ο Πάρης επεκότισε τολμήσας αναφέρει·*| *ω λαμπροτέρα ευγενική κυρά μου η εδική μου,*| *ήξευρε, κάτι σ' έλαθε μικρόν πατηματίτσιν* Βυζ. Ιλιάδ. 678.

πατημία η, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 92ᵛ, 219ʳ· *υπατημία*.

Από το ουσ. *πάτημα* και την κατάλ. *-ία*. Τ. *πατημέα* και σήμ. ιδιωμ. στη Χιμάρα (Βαγιακ., Πρακτ. Β΄ Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου 15), *πατημνιά* στη Θράκη (Ψάλτ., Θρακικά 116) και *πατηνιά* στην Κύπρο (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 485). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.)

1) Πέλμα, πατούσα: *εκατέβη από το άλογον* (ενν. *ο Περσεύς*) *και βάνει τον ταρσόν του ποδαρίου του εις την γην, ήγουν το πλάτος του ποδαρίου του, τούτο λέγεται ταρσός, η πατημία* αυτ. φ. 139ʳ· *όταν το διώχνει τινάς* (ενν. *το λεοντάρι*) *ταυρίζει τα ποδάρια του και τα μαζώνει, ήγουν τες πατημίες του* αυτ. φ. 60ᵛ. **2)** Πατημασιά, χνάρι: *Ω υιέ μου, … σύρε εις την βάλλην της Εβρός και εκείθεν είναι η στράτα … οπού είναι μεγάλες οι υπατημίες μου και εμέν και της μητρός σου* αυτ. φ. 92ᵛ· *ο Σηθ … εμίσεψε και υπήγε προς την βάλλην της Εβρός και ηύρε έτσι καθώς ο πατήρ του τού είπεν τες πατημίες των ποδαριών τους* αυτ. 93ʳ.

πατήρ -έρας ο, Σπαν. Β 39, Προδρ. (Eideneier) IV 118, Ασσίζ. 364[26], Ερμον. Χ 243, Χρον. Μορ. Η 2714, Χρον. Μορ. Ρ 2714, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 416, 533, Αχιλλ. (Smith) Ν 160, 162, 197, 213, 317, 385, 680, 682, 1471, 1513, 1575, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 301, Συναξ. γυν. 120, Απόκοπ.² 398, Μ. Χρονογρ. 36[38], Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 219, Σουμμ., Ρεμπελ. 164, κ.α.· *πατέρας*, Απολλών. 259, 837, Αχιλλ. (Smith) Ν 676, 1600, 1624, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73, 116, 124, Κορων., Μπούας 111, 117, Ολόκαλος 12[12, 15], 15[18], 239[38], Δεφ., Λόγ. 279, Πεντ. Γέν. XVII 5, XXXI 6, 7, XLIV 32, XLVIII 17, Βυζ. Ιλιάδ. 764, Ιστ. πατρ. 143[21, 22], Σεβήρ., Σημειώμ. 17β, 25γ, 96, Διαθ. 17. αι. 9[84], 10[30], κ.α.· *πατήρ*, Διγ. (Trapp) Gr. 834, Διγ. Ζ 461, 605, 1685, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 137, 146, 257, 723,

778, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 315, 651, Λίβ. Ρ 1177, Αχιλλ. (Smith) Ν 103, 338, 1007, Αχιλλ. (Smith) Ο 59, 73, 119, Ιμπ. 825, Χρον. Τόκκων 4, Χειλά, Χρον. 350, Μαχ. 286[6], 598[16], 646[26], Σφρ., Χρον. (Maisano) 14[4], 170[4], 176[7], Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 6, 10, 23, Byz. Kleinchron. Α΄ 281[54], Δεφ., Λόγ. 58, Διγ. Άνδρ. 362[14], 407[22], Πτωχολ. Β 347, Διακρούσ. 108[28], κ.α.· γεν. εν. *πατερός*, Πεντ. Γέν. XXXVI 9, XLIII 23· *πατρού*, Χρον. Τόκκων 18, 22· αιτιατ. εν. *πατήρ*, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 343, Αχιλλ. (Smith) Ν 360, Αχιλλ. (Smith) Ο 316, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 386ᵛ, Ολόκαλος 239[9]· κλητ. εν. *πατήρ*, Αχιλλ. (Smith) Ο 129· ονομ. πληθ. *πάτρες*, Ιστ. πατρ. 129[7]· γεν. πληθ. *πάτρων*, Ιστ. πατρ. 129[14], 144[3].

Το αρχ. ουσ. *πατήρ*. Η λ. (*πατέρας*) σε κείμ. του 12. αι. (Caracausi), στο Meursius και σήμ.

1α) Ο αρσενικός γονέας, ο γεννήτορας: Πτωχολ. α 80, Απολλών. 840, Μανολ., Επιστ. 173, Πεντ. Γέν. XII 1, Αχιλλ. (Smith) Ν 360, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 287, 506· εκφρ. (1) *από πατρός* (για να δηλωθεί η καταγωγή): *λέγεται δε και Διγενής ως από των γονέων,*| *εθνικός μεν από πατρός εκ δε μητρός Ρωμαίας* Διγ. (Trapp) Gr. 1002· (2) *φυσικός πατήρ/κατά θέσιν πατήρ* = φυσικός/που υιοθέτησε, θετός πατέρας: *Υιοθετούνται δε πολλάκις υπεξούσιοι και εξέρχονται της υπεξουσιότητος του φυσικού πατρός και υπακούουσιν άλλῳ τῳ κατά θέσιν πατρί* Zygomalas, Synopsis 174 E 6· **β)** (μεταφ. κατ' επέκταση): *Πατέρας και μητέρα μου η αυθεντία σου έναι*| *και αδελφοί και αδελφαί και φως μου και ζωή μου* Αχιλλ. (Smith) Ν 1354· **γ)** (γενικ.) ο κηδεμόνας, ο προστάτης: *επαράδωκεν* (ενν. *ο βασιλεύς ο Λάσκαρις*) *εκείνον τον υιόν του* (παραλ. 1 στ.). *Με όρκον επαράλαβεν* (ενν. *ο Μιχαήλ Παλαιολόγος*) *όσα του επαρεδώκεν· πατέρα γαρ του βασιλέως όρισε να τον λέγουν* Χρον. Μορ. Ρ 1233· **δ)** γενάρχης, πατριάρχης: *να είσαι για πατέρας μάζωμα εθνών* Πεντ. Γέν. XVII 4. **2α)** (Θεολ.) ο Θεός· έκφρ. *Πατήρ των φώτων* (βλ. Κ.Δ., Ιακ. 1, 17): *ίνα λάβης παν δώρημα εκ του Πατρός των φώτων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1482· *σ' αυτός σου στρέφομαι, Πάτερ των φώτων …* Κυπρ. ερωτ. 144[3]· **β)** (προκ. για το α΄ πρόσωπο της Αγίας Τριάδας): *Να είναι* (ενν. *ο βασιλεύς*) *ευσεβέστατος, υπέρμαχος εις όσα εδογματίσθησαν διά την Αγίαν Τριάδα, διά τον Θεόν Πατέρα, διά τον Υιόν αυτού τον Χριστόν και διά το Πνεύμα το Άγιον* Zygomalas, Synopsis 145 B 21· *εις αυτού* (ενν. *του Θεού*) *το όνομα θέλησον βαπτισθήναι*| *και του Πατρός και του Υιού και Πνεύματος Αγίου* Διγ. Ζ 1124. **3)** (Μεταφ. γενικ.) **α)** πνευματικός καθοδηγητής, αυτός που έχει καθοδηγητικό ή προστατευτικό ρόλο: *υπάγει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *εις τον γέρον*| *τον καλόν του τον πατέρα* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 271· *οι συδίχοι, ως καλοί πατέρες και κυβερνητάδες οπού γίνονται διά όλον τον λαόν …* Σουμμ., Ρεμπελ. 163· **β)** (με το επίθ. *πνευματικός*) πνευματικός, εξομολόγος: *τον πνευματικόν πατέρα, τον ξαγοράρη τους, δεν υπακούγουσι, και τα λόγια των ιερέων καταφρονούσι* Αποκ. Θεοτ. I 149· *τυχαίνει όλοι να προστρέχουν μετά δακρύων να εξομολογούνται εις τους πνευματικούς πατέρας αυτών* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 385ʳ· **γ)** ανάδοχος, νονός: *την μητέρα την αυτού ο αμιράς βαπτίσας*| *αυτός ταύτην εδέξατο εν τη αναγεννήσει*| *ωσαύτως και τους συγγενείς …,*| *και πατήρ πάντων γέγονεν εν πνεύματι αγίῳ* Διγ. (Trapp) Gr. 941. **4α)** Τίτλος ή προσφώνηση ιερέα ή μοναχού: *τον 'καμε και λειτουργιές διά να 'χει σωτηρίαν*| *μνημόσυνα με αρχιερείς, πατέρες και παπάδες*| *διακόνους που κρατούσασι στα χέρια τους*

λαμπάδες Λίμπον. 489· *από την σήμερον … να το ορίζει* (ενν. *το χωράφι*) *και να το απεξουσιάζει ο ευρισκόμενος πατέρας … εις το λεγόμενον μοναστήρι, ο κυρ Γεράσιμος ο ιερομόναχος* Ολόκαλος 89[5]· *οι … αγιώτατοι πάτρες του μοναστηρίου* Ιστ. πατρ. 129[7] *ψάλλουν και λέγουν πατερμούς, για νά 'βρουν σωτηρία| άλλον να πουν δεν έχουσιν πατέρες και γουμένοι* Αχέλ. 1344· (προκ. για μητροπολίτη, πατριάρχη): *να με μακαρίζουσι* (ενν. *οι χριστιανοί*) *εμένα* (ενν. *το Γαβριήλ Σεβήρο*) *τον καλό τους πατέρα* Σεβήρ., Διαθ. 192· έκφρ. *πατήρ των πάτρων* (προκ. για πατριάρχη): *Ο πατριάρχης δε, κατά το πατριαρχικόν αξίωμα, ως πατήρ των πάτρων και ως ποιμήν των ποιμένων, μητροπολιτών, αρχιεπισκόπων και επισκόπων και παντός ιερωμένου και κοσμικού όλης της οικουμένης* Ιστ. πατρ. 144[3]· **β)** τίτλος ή προσφώνηση ιερέα, μοναχού της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας: *να 'νιαι ομπλιγάδοι οι αφέντες οι πατέρες του Σαν Φραντζέσκο … να με μνημονεύγουσιν* Διαθ. 17. αι. 5[59]· (προκ. για ανώτερο κληρικό, αξιωματούχο της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας): *Έστειλε δ' ο πάπας τον καρδινάλιον Πολωνίας* (έκδ. *καδινάλιον*) *… και αυτόν ένα της εν Φλωρεντίᾳ συνόδου υπάρχοντα πατέρα τίμιον* Δούκ. 315[10]· (προκ. για τον Πάπα): *να πάγει* (ενν. *ο ιερεύς*) *εις τον αγιότατον πατέραν τον απόστολον να του συγχωρήσει, ότι ούτως ένι κείμενον και δίκαιον* Ασσίζ. 113[23]· **γ)** τίτλος ή προσφώνηση σεβαστού προσώπου: Πτωχολ. α 618, 911· **δ)** (μεταφ.) ανώτερος σε ιεραρχία: *ο μητροπολίτης κάμνει επίσκοπον και ιερείς κατά το αρχιερατικόν αξίωμα …· … ο επίσκοπος και οι ιερείς δεν κάμνουν μητροπολίτην· πώς να γένει ο υιός πατέρας ή ο πατέρας υιός;* Ιστ. πατρ. 143[19-20]· **ε)** (πληθ.) οι Πατέρες της εκκλησίας: *ένδυσαι τον θυρεόν, την πίστιν, στρατιώτα,| την πανοπλίαν προσλαβού, τους λόγους των Πατέρων* Γλυκά, Αναγ. 165· *Γάμον λέγομεν ανδρός και γυναικός συνάφειαν, …, ως ο Θεός επρόσταξε …, ως και οι Πατέρες νόμιμα και δίκαια έγραψαν* Zygomalas, Synopsis 152 Γ 5. **5)** (Μεταφ.) αυτός από τον οποίο προκύπτει κ., πηγή, αιτία κάπ. πράγματος: *τα λόγια των γυναικών είναι ωσάν αέρας| και της δαιμονικής αιτιάς είναι ψηλός πατέρας* Δεφ., Λόγ. 576· *πλούτος εισάγει τα κακά και παραλλάσσει φρένας,| ψεύδους πατήρ γνωρίζεται, φίλος συκοφαντίας* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 762.

Πατήσοφοι οι.

Άγν. ετυμ. Η λ. τον 7. αι. (Διήγ. Αλ. γ, TLG).

Ονομασία μυθικού λαού: *υπέταξα| πλήθη εθνών πολλών …* (παραλ. 8 στ.) *… Λάκους, Πολύποδας, Πατησόφους* Διαθ. Αλ. 255[26].

πατητηριάτικο το· *π α τ η τ η ρ ι ά τ ι κ ο ν,* Ολόκαλος 75[14], 94[14], 128[20].

Από το ουσ. *πατητήρι* και την κατάλ. *-ιάτικο*.

Είδος φεουδαλικής εισφοράς για τη χρήση πατητηριού (Για το πράγμα βλ. Παπαδάκη, Κρητολ. 4, 1977, 20): *πληρώνοντα του … αφεντός το τρίτον μούστον κρασίν, σταφίδες καλαθιάτικον, … πατητηριάτικον κατά το συνήθιν* Ολόκαλος 144[16]· *τα σταφύλια να μπορεί ο άνωθεν μισσέρ Τζώρτζης να τα πηγαίνει στο πατητήρι του* (ενν. *του μισσέρ Νικολού Χορτάτση*), *μετά τούτη τη κοντιτσιόν, να μη μπορά πάρει* (ενν. *ο μισσέρ Νικολός Χορτάτσης*) *πατητηριάτικο* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 10[13].

πατητήριον το· *π α τ η τ ή ρ ι,* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 12[4,7,11], Αγαπ., Γεωπον.

(*Κωστούλα*) 145, 165, Διαθ. 17. αι. 5[96], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Αποκάλ. Ιω. ιδ' 19 σημ.

Το μτγν. ουσ. *πατητήριον*. Ο τ. σε έγγρ. του 14. αι. ως τοπων. (στον πληθ., Act. Lavr. II 91III[244], Act. Ivir. IV 86[194]), σε έγγρ. του 16. (Δετοράκης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 152) και 17. αι. (Vincent, Θησαυρ. 4, 1967, 65, Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 62[8], Γκίνης, ΕΕΒΣ 39-40, 1972-3, 215), στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 9. (Act. Lavr. I 1[15]), 11. (Act. Lavr. I 24[15, 22], Act. Ivir. II 35[33]), 12. (Act. Ivir. II 50[27, 30], 52[321, 380], Act. Lavr. I 59[38, 39]), 14. αι. (Act. Ivir. III 73[3, 16, 18 κ.α.]) και στο Βλάχ. (λ. *πατητήρι*).

Το μέρος όπου πατούν τα σταφύλια για να βγει ο μούστος (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Έ 291 και Παπαδάκη, Κρητολ. 4, 1977, 20): *Το δε πατητήριον, ήγουν τον ληνόν, άνοιγε πρωτύτερα του τρύγου ημέρας είκοσι διά να πάρει αέρα να ξεθυμάνει* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 146· *τα σταφύλια να μπορεί ο άνωθεν μισσέρ Τζώρτζης να τα πηαίνει στο πατητήρι του* (ενν. *του μισσέρ Νικολού Χορτάτση*) Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 10[12].

Η λ. ως τοπων. (εν., πληθ.): Ολόκαλος 150[11], 237[7].

πατιάζω, βλ. *παθιάζω*.

πατιέρα η, βλ. *παντιέρα*.

πατίκιν το.

Από το *πατώ* και την κατάλ. *-ίκιν* (Ανδρ., Λεξ.)· πβ. όμως και τουρκ. *patik*. Πληθ. *πατίθκια* στην Κύπρο (Γεωργιάδου, Λαογρ. 15, 1953, 122-3) με διαφορ. σημασ. Η λ. στο Du Cange (λ. *πατιτής*), στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., *πατήκιν*) και σήμ. λαϊκ. στον τ. *πατίκι*.

Είδος γυναικείας παντόφλας (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 417): *έχεις με χρόνους δώδεκα ψυχρούς και ασβολωμένους,| ουκ έβαλα από κόπου σου πατίκιν* (έκδ. *τατίκιν*· διόρθ. Κουκ., ό.π.) *εις ποδάριν,| ουκ έβαλα εις την ράχην μου μεταξωτόν ιμάτιν* Προδρ. (Eideneier) I 49.

πατιμέντο το· *π α ν τ ι μ έ ν τ ο ν.*

Το ιταλ. *patimento*.

Βάσανο, ταλαιπωρία: *Δεν λέγω το μεγάλον παντιμέντον οπού επήρα και επαίρνω, το μεν από τες περασμένες καύσες, και μάλιστα εις καιρόν θέρους, το δε διά τες μακρές και δύσκολες στράτες, από τα οποία … δύο φορές εκινδύνευσα από ασθένειαν* Βελλερ., Επιστ. 77.

πατίν, επίρρ.

Από το απαρέμφ. *πατείν* του *πατώ* (για το σχηματ. πβ. επίρρ. *τσιμπίν* <απαρέμφ. *τσιμπείν* του *τσιμπώ*· βλ. επίσης Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. 89, 91)· πβ. έκφρ. *πατείν πατείν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ. 139, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 196).

(Με άρν.) καθόλου, διόλου (βλ. Siapkaras-Pitsillidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 394]): *λέγει της* (ενν. *η φενίτσε*): *«γιον θωρώ μορφύτερή 'σαι| με δίχα να ποθάνεις·| δεν κάβγιεσαι πατίμ μηδέ 'μπυρίζεις| ως γιον εμέν, αμμ' άλλους εφλογίζεις»* Κυπρ. ερωτ. 89[9].

Πατινιώτης ο, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 412[8], 413[12].

Από το τοπων. *Πάτινος* (= Πάτμος, βλ. Αλεξίου-Αποσκίτη [Τζάνε, Κρ. πόλ. σ. 561]) και την κατάλ. *-ιώτης*· για το σχηματ. *Πάτινος* <*Πάτνος* (TLG) <*Πάτμος*, βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α΄ 166. Η λ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

Ο κάτοικος της Πάτμου, ο Πάτμιος: *θέλει κάψει* (ενν. ο Μορεζής) *το νησί κι όλο να τ' αφανίσει | και Πατινιώτης ουδεγείς καλά να μηδέ ζήσει* αυτ. 412[16].

πατίρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 26[8], Φαλλίδ. (Παναγ.) 132, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 60[13], 129[12], 158[35], Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 397, Λεηλ. Παροικ. 404.

Από το βενετ. *patir* - ιταλ. *patire*. Τ. *παρτίρω, παρτέρνω* και *πατέρνω* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ΄ 200, λ. *παρτέρνω*, 204, λ. *πατέρνω*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *παρτίρω*, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., λ. *πατέρνω*· πβ. Χατζιδ., Αθ. 23, 1911, 498). Η λ. στο Somav. (*πατήρω*), σε έγγρ. του 17. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 331) και του 18. αι. (Κουρσάρ. 20[42], Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 22, 1977, 12) και σήμ. ιδιωμ. (Πασπ., Γλωσσ. 280, Pern., Ét. linguist. Β΄, 500, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ., Ζώη, Λεξ. Ζακ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιωμ.).

Α΄ (Μτβ.) παθαίνω, υφίσταμαι κ. επιζήμιο, δυσάρεστο: *η Μαρία Λιτινοπούλα ... ντουπιτάροντας μήπως και ο καβαλάρης έρθει να τη πειράξει για να πληρώνει τσι εντριτίες των λεγομένων αμπελίων, για τούτο, για να μη πατίρει εκείνο το βάσανο, ... δίδει ... του κυρ Κωνσταντή Καλοσυνά και των κλερονόμων του αιωνίως τα λεγόμενα ερημάμπελα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 730[4].

Β΄ Αμτβ. **α)** παθαίνω κακό, βλάπτομαι σωματικά: *μία βάρκα είδαμεν κι η θάλασσα την παίρνει | και πάλι μεταγύρισε στον άμμο την εφέρνει. | Λέμεν: «παιδιά ας πάγουσι άνδρες να την γλυτώσου ...»* (παραλ. 1 στ.). *Αμή τινάς δεν ήθελεν να πάγει να την σύρει | καλλιά η βάρκα να χαθεί παρ' άλλος να πατίρει* Διήγ. ωραιότ. 376· **β)** υποφέρω, βασανίζομαι: *αυτείνη την χρονιάν λίγον κριθάρι γίνη* (παραλ. 1 στ.) *και όλοι επατίραμεν μην έχοντες κριθάρι | και πασαείς επήγαιναν εις τα νησά να πάρει* Διήγ. ωραιότ. 947.

πάτος (I) ο, Προδρ. (Eideneier) I 76, Καλλίμ. 800, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 225, Θεολ., Τζίρ. 356[23], Διγ. Ζ 3813, Σαχλ., Αφήγ. 449, Λίβ. P 2722, Λίβ. Esc. 256, 2455, Βεν. 186[36], Hagia Sophia φ[1] 501[22], 504[25], Θησ. ΙΑ΄ [27[1]], Πικατ. 278, Hagia Sophia α 457[13], 465[4, 11], 467[4], k 483[21], 486[11], 487[7], Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Δ΄[3], Πεντ. Αρ. V 17, Βυζ. Ιλιάδ. 51, Αχέλ. 400, 1041, Προσκυν. Ιβ. 845 289, Hagia Sophia ω 518[14], 527[3], 530[4], Βοσκοπ.[2] 153, Διγ. Άνδρ. 398[27], Θυσ. (Bakk.-v.Gem.) 359, Διαθ. Νίκωνος 252, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ΄ 292, Βακτ. αρχιερ. (κώδ. 1373, ΕΒΕ) 27, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α΄ 96, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α 8, 260, Λεηλ. Παροικ. 659, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 271[28], 279[24], κ.α.

Το αρχ. ουσ. *πάτος*. Η λ. και σήμ.

1) Επιφάνεια της γης, έδαφος: *να τρέχουσι τα δάκρυα σου χάμαι στση γης τον πάτο* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 453· *ο πλάστης τότε εκέλευσε κι ήρθε στον κόσμον κάτω | κι επιάσε χώμα και νερόν από της γης τον πάτο | και εκ τον πηλόν των έκαμεν τον πρώτον των ανθρώπων* Πικατ. 424. **2α)** Δάπεδο, πάτωμα: *Τον δε πάτον* (ενν. της εκκλησίας) *διά ποικίλων μαρμάρων κατέστρωσε* Hagia Sophia k 483[6]· *Ήτον το τρικλινό-*

κτισμα από ζαφείρου λίθων, | λίθων μεγάλων και λαμπρών, τεχνολατομημένων. | Το στέγος δε του κτίσματος τις να το αφηγείται; (παραλ. 5 στ.) *ο δ' έσω πάτος κόκκινος, σεληνοβεβαμμένος* Βέλθ. 336· *Ο πάτος της της φυλακής αγκάνθια 'χει και τριβόλια* Σαχλ. Β΄ (Wagn.) PM 232· **β)** όροφος: *Εις το σπίτι του πας άνθρωπος όσους πάτους θέλει να το ανεβάσει τινάς δεν τον εμποδίζει μόνον μη θέσει βάρος πολύ και συν αυτά πέσουσι και άλλα πλησίον* Βακτ. αρχιερ. (κώδ. 1373, ΕΒΕ) 27· *Και ωσάν ήφεραν το κτίσμα έως τον δεύτερον πάτον και εγύρισαν τες απάνω κολόνες και τες υψηλές καμάρες* Hagia Sophia ω 521[12]· (εδώ προκ. για κατάστρωμα πλοίου): *σ' τέτοιο καράβι θαυμαστό, Τούρκοί 'τονε γεμάτο, | νεκρά κορμιά και ζωντανοί εις τον απάνω πάτο* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 243[6]. **3)** Το χαμηλότερο σημείο χώρου ή αντικειμένου **α)** βυθός· πυθμένας: *ωσάν από ψηλό βουνό χοντρό χαράκι πέσει ... εις τον γιαλού τη μέση, | ανακατώσει τα νερά και κάμει αφρούς κυμάτω | γενεί μεγάλη ταραχή στης θάλασσας τον πάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 2150· *κι εχάνετον η θάλασσα κι εφαίνετον ο πάτος* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 333[12]· *όλοι ήτανε πνιγμένοι εις τον πάτον του βιβαρόπουλου* Μπερτολδίνος 126· *δράκοντα είδα φοβερόν στου πηγαδιού τον πάτον | κι έχασκεν κι εκαρτέρει με πότε να πέσω κάτω* Απόκοπ.[2] 61· *στραφείς κάτω εις τον πάτον του βόθρου θεωρεί ένα δράκοντα φοβερόν* Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 63[35]· **β)** (προκ. για κτίσμα) υπόγειο: *Έπιασεν την αρχόντισσαν, του Πέτρου τη γυναίκα, | στον πάτον την απόκλεισεν του πύργου αποκάτω* Χρον. Τόκκων 898· *Στην πλια βαθύτερη μεριά, στου παλατιού τον πάτο, | σ' τουνού του πύργου του ψηλού το βάθος αποκάτω* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε΄ 41· **γ)** (προκ. για πλοίο) αμπάρι: *Τους Τούρκους κάτω ρίξανε στον πάτο σαν τους πιάσα, | κι αποδεκεί τους πήρανε, στα κάτεργα τους μπάσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 394[15]· *τσι Τούρκους εκρεμίσανε από τσι πόρτες κάτω | κι εκατασκοτωθήκανε στων καραβιώ τον πάτο* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 444[18]· **δ) δ[1])** (προκ. για την κατώτερη εσωτερική επιφάνεια αντικειμένου): *διά να μη κολλήσει εις τα αγγεία* (ενν. το φύραμα) *βάνε ολίγον αλεύρι ψιλόν εις τον πάτον τους* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 226· *να ήνοιγα το αρμάριν μου, να το ηύρισκα γεμάτον,* (παραλ. 2 στ.) *παρ' ότι τώρα ανοίγω το, βλέπω τους πάτους όλους* Προδρ. (Eideneier) III 95· *Επόμεινεν ο Κρητικός στου γαβαθιού τον πάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 2267· **δ[2])** βάση: *βάλε ένα τσουκάλιον άνω κάτω, ήγουν το στόμα του εις την γην ... και ο πάτος του να είναι απάνω* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 158· *κάμε τον πάτον του* (ενν. του φαναριού) *ξύλινον και με βίδα να στρουφίζει στενά* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 245· *Ωσά λαήνι οπού γενεί πολλά πλατύ στον πάτο | κι εις το λαιμό πολλά στενό κι είναι νερό γεμάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 591· **ε)** (προκ. για υποδήματα) σόλα: *όλην την μέσην ζώνεται και φθάνει έως κάτω,* (ενν. η καδένα) | *και ξετελεύει άκρατα στου καλικιού τον πάτον* Γεωργηλ., Θαν. 145· **στ)** (εδώ προκ. για την κάτω άκρη ενδύματος) στρίφωμα: *άλλην τίποτες μαντείαν κάμνουσι διαβολικήν διά ταύτα ή από το ποκάμισον αυτών τον πάτον και άλλα τα τοιαύτα ποιούσιν* Νομοκ. 386[16]. **4α)** Αυτό που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της γης: *απαυτού βλέπεις μέσα την σχισμάδα της πέτρας ... οπού καταβαίνει αποπάνω από τον Γολγοθάν και υπάγει εις τον πάτον της γης οπού ήτον η κάρα του Αδάμ θαμμένη* Προσκυν. Κουτλ. 390 133[38]· *κι εκτίσασιν* (ενν. οι Τούρκοι) *όλον εκεί κάτω τση γης τον πάτο, | κι ολημερνίς εσκάφτασι κι εστέκαν αποκάτω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 211[14]·

β) ο κάτω κόσμος, ο Άδης: *Μάνα μου, επά 'ν' το τέκνο σου, όλο χαρές γεμάτο·| ανάστησέν το ο Θεός απού τση γης τον πάτο* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1118· *εφάνη μου εγκρεμνίστηκα στης μαύρης γης τον πάτο| κι εβούλησα κι εδιάβηκα στον Άδην αποκάτω* Πικατ. 62. **5)** Οπίσθια, πρωκτός: *βρέχε κομμάτι πανί εις το άνωθεν ξίδι και βάνε το εις τον πάτον σου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 233· *πλύνε τον πάτον σου με ξίδι και νερόν ζεστόν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 234.

Εκφρ. *εκ του πάτου, 'κ τον πάτον, 'πού τον πάτο* = από τα θεμέλια, εντελώς, ολοκληρωτικά: *και Τόπριτσα και Ζαχαρά χάλασεν εκ του πάτου* Σταυριν. 202· *τα μοναστήρια τ' άγια άνω κάτω βαλμένα,| και τα κάστρη των χριστιανών 'κ τον πάτ' αφανισμένα* Παλαμήδ., Βοηβ. 246· *την χώραν την αφάνισεν 'πού κάτω 'πού τον πάτο| τα σπίτια και τα τείχη της έβαλεν άνω κάτω* Παλαμήδ., Βοηβ. 197.

πάτος (II) ο, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 47^{17}, 77^{19}.

Από το βενετ. *pato* (Boerio) - ιταλ. *patto*. Η λ. σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 103), 17. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ. 7, 1968, 53, 225, 228, Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 40, 44, 50, 55, 64 (-ττ-) κ.α.) και 18. αι. (Κουρσάρ. 40^{21}).

1) Συνθήκη, συμφωνία (για τερματισμό εμπόλεμης κατάστασης): *Οι Τούρκοι τούτο είπανε, πως του βιζίρη η γνώμη| εκείνο αποφάσισε και να γραφτούν οι νόμοι* (παραλ. 1 στ.) *για να μοιράσουν το νησί, ωσάν ζητούν τους πάτους* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 514^{6}· *στείλωμεν ουν γε και ημείς τους ημετέρους πρέσβεις,| να έλθουν, να συντύχουσιν και πάτους να ποιήσουν,| να στερεώσουν δυνατήν αγάπην και φιλίαν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 74· φρ. *πέφτω εισέ πάτους* = διαπραγματεύομαι με σκοπό τη σύναψη συμφωνίας: *Εβλέποντας ο Χάρος ότι έκαμε* (ενν. *ο όστος*) *έναν μήναν εις την απιδέα, και δεν έναι τρόπος να κατέβει, έπεσε εισέ πάτους με δαύτονε* Μικρ. διηγ. (Zimbone) II 52. **2)** (Νομ.) όρος, συμφωνία: *να τα στιμάρου με τσι πάτους, μόδους και κοντιτσιόνες τους άνω γεγραμμένους* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 83^{11}· *καθώς η αγία του Θεού εκκλησία ορίζει και οι νόμοι αυτής, με τσι πάτους, μόδους προυκίων και χαρίσματα και κοντιτσιόνες τσι άνωθεν* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 76^{15}.

πάτος (III) το.

Από το ουσ. *πάτος I* με αλλαγή γένους (Hatzid., Einleit. 358, Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 53). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕ ΚυκλΜ. 7, 1968, 202, 204) με διαφορ. σημασ.

Το κατώτερο μέρος (κατασκευής), πυθμένας, βάση: *μέσα εις αυτόν* (ενν. *το μεσοκήπιν*) *εκείτετον γυαλόκτιστος φισκίνα,| γυαλίν το πάτος, τα πλευρά, το ύψος της, το κτίσμαν,| γυαλία τα πετόνια της και οι νεροαγωγές της* Λίβ. N 2156.

'πατός, αντων., βλ. *απαυτός*.

πατούλια η.

Το ιταλ. *pattuglia*. Τ. *μπατούλια* και *πατουλιά* και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν Κρ., στη λ., Ξανθ., Μελετ. 374). Για λ. *πατουλιά* και άλλους τ. με διαφορ. προέλ. και σημασ. βλ. Μπουσμπούκης, ΛΔ 15, 1985, 25-27. Η λ. και στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ 204, Ξανθ., ό.π., Πιτυκ., ό.π.)

Ολιγομελές στρατιωτικό απόσπασμα που περιπολεί, περίπολος (Για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *pattuglia*): *μη λάχει να προβάλουσι σολντάδοι απ' την πατούλια| και μετ' αυτούς τακαριστώ και πνίξω ωσάν κατσούλια* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 203.

πατούνα η.

Από το ουσ. *πατούσα* αναλογ. με τα ουσ. σε *-(ού)να* (κατά Ανδρ., Λεξ. με επίδρ. του *φτέρνα*· κατά Hatzid., Einleit. 145, σημ. 2 και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 121-2 με επίδρ. του *λεχούνα* <*λεχώνα*). Τ. *πατούμα* στο Du Cange και σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 121, Αθ. 29, 1917, 214, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.· βλ. και Pern., Ét. Linguist. I 500). Λ. *πατουνιά* και στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ 205). Η λ. στο Meursius και σήμ. σε διάφ. ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 722, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 298, Β' 53, 167, Ψάλτ., Θρακικά 196, Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν., Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης κ.α.· βλ. και ΑΛΝΕ).

1) Το πέλμα του ποδιού, η πατούσα: *Εις ήπαρ και ραχόστιον και νεφρούς, αστραγγάλους, πατούνες αλείψιμον εις ηπατικόν* Ιατροσ. κώδ. ρμ'. **2)** (Συνεκδ.) το ακραίο τμήμα του ποδιού κάτω από τον αστράγαλο: *πιάνοντάς τον από το δεξιόν χέρι τον εσήκωσε* (ενν. *ο Πέτρος τον κουτσόν*). *Και παρευθύς εστερεώθησαν οι πατούνες του και οι αστραγγάλοι του· και πηδώντας εστάθη και επεριπάτει* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. γ' 7.

πατούσα η· *πατούχα*, Ιατροσ. κώδ. υϟϚ, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 113.

Το θηλ. της μτχ. ενεστ. του *πατώ* ως ουσ. (Ανδρ., Λεξ., Hatzid., Einleit. 145, Παπαδ. Α., Αθ. 37, 1925, 182). Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Hatzid. Einleit. 145, σημ. 1, Andr., Lex., Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πασχ., Ανδρ. γλωσσ.)· βλ. και ΑΛΝΕ· για το σχηματ. του βλ. Φάβ., ΛΔ 1, 1932, 127 (εσφαλμ. ο Τριαντ., Άπ. Α' 350 συσχετίζει με βενετ. *patugia*). Τ. *πατίχα* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Hatzid., Einleit. 145). Η λ. και σήμ.

1) Το κάτω μέρος του ποδιού, το πέλμα, η πατούσα: *έπαρε ελλέβορον ... ερμοδάκτυλα ... και όταν θέλεις να κινήσεις το κουφάρι, άλειφε τους πόδας σου με τα άνωθεν από κάτω εις τες πατούχες* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 232. **2)** Το κάτω μέρος του παπουτσιού, η σόλα: *Αφήνω του μαστρό Μπορτόλου τζαβατίνου (ήγουν μπαλοπαπουτσά) τα παπούτσια μου από τέσσαρες πατούσες, και οκτώ σολδία από μονέδα οπού τρέχει* Μπερτόλδος 82.

πατραλοίας ο, Φυσιολ. (Zur.) XVII 3^{7}, Φυσιολ. (Kaim.) $26a^{4}$· *πατραλῴας*· πληθ. *πατραλῴες*, Φυσιολ. (Kaim.) $26b^{4}$, Φυσιολ. (Zur.) XVII 1^{11}· *πατραλῴοι*, Φυσιολ. (Zur.) XVII 2^{8}· *πατρολοίας*· γεν. εν. *πατρολοίου*, Φυσιολ. (Kaim.) $27a^{1}$· *πατρολῴας*· πληθ. *πατρολῴαι*, Φυσιολ. (Kaim.) $27a^{5}$· *πατρολῴοι*, Φυσιολ. (Zur.) XVII 2^{9}.

Το αρχ. ουσ. *πατραλοίας*. Οι τ. *πατραλῴας* και *πατρολῴας* μτγν. Ο τ. *πατρολοίας* τον 4. αι. (TLG)· πβ. και *μητραλοίας*.

πάτρες, βλ. *πατήρ -έρας*.

πατριά η· *πατρία.*

Το αρχ. ουσ. *πατριά*. Ο τ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) με διαφορ. σημασ. Η λ. και σήμ.

1) Φυλή, γένος: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 135^{12}, 280^{5}. **2)** Οικογένεια: *γονικόν κληρονομήσει* (ενν. *η κόρη*), ..., *πατρία δουλεύσει και εις το αυτό πειρασθεί* Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 147^{v}.

πατριαρχείον το, Θρ. πατρ. Ο 76, Έκθ. χρον. 19$^{9, 19,}$ 25^{10}, 28^{9}, 29$^{3-4}$, 70^{10}, Ιστ. πολιτ. 69^{10}, 70$^{12, 14}$, Ιστ. πατρ. 81$^{18, 22}$, 82$^{5, 8, 17}$, 130$^{6, 22,}$ 178$^{4, 12, 14-5}$, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1235], [1415], Προσκυν. Λαύρ. 874 98^{37}, Προσκυν. Κουτλ. 390 138$^{6-7}$, Προσκυν. Μπεν. 54 159^{26}· *πατριαρχείο,* Θρ. πατρ. Ο 47· *πατριαρχειό,* Θρ. πατρ. Ο 65, Προσκυν. Ιβ. 845 429, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 411^{1}· *πατριαρχειόν,* Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 381.

Το μτγν. ουσ. *πατριαρχείον* (TLG). Ο τ. *πατριαρχείο* και σήμ. Ο τ. *πατριαρχειόν* στο Somav. και σε έγγρ. του 17. αι. (Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 270). Η λ. σε έγγρ. του 14. (Act. Pantocr. 23^{19} App.) και 17. αι. (Καζανάκη, ό.π.).

1) Κτήριο που αποτελεί έδρα και κατοικία του πατριάρχη: *Ευρίσκεις το πατριαρχειό, κτίσμα ωραιοτάτο,| με σκάλες και κελία δε, καλόν, τιμιοτάτο* Προσκυν. Ιβ. 535 421· *Ω δέσποτ' αγιότατε της Κωνσταντινουπόλης,| ο πατριάρχης Μόσχοβου και της Ρωσίας όλης| παρακαλεί και δέεται σ' αυτόν να κοπιάσεις| εις το πατριαρχείον του εκεί και να ορίσεις,| άρτον να φάγεις μετ' αυτόν* Αρσ., Κόπ. διατρ. [780]. **2α)** Καθένας από τους πατριαρχικούς θρόνους της Ρώμης, Κωνσταντινούπολης, Αλεξάνδρειας, Αντιόχειας, Ιεροσολύμων και αργότερα και Μόσχας και συνεκδ. η περιφέρεια που εκκλησιαστικά υπάγεται στη δικαιοδοσία του κάθε πατριάρχη (Για το πράγμα βλ. ODB, λ. *patriarchates*): *Θρήνος των τεσσάρων πατριαρχείων, Κωνσταντινούπολης, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιερουσαλήμ* Θρ. πατρ. Ο τίτλ.· *Της Αντιοχείας ο επίσκοπος, της Βενετιάς ο πάπας,| τα τέσσερα πατριαρχεία διά ένα επροσκυνούσαν,| διά ένα επροσεύχουνταν, να 'χουν Ρωμαίον αφέντη,| διά να 'χουν αυτοκράτορα και βασιλέα στεμμένον* Θρ. Κων/π. διαλ. 30· *Τα τέσσαρα πατριαρχειά όλα σε* (ενν. *την Κωνσταντινούπολιν*) *προσκυνούσαν,| να 'χουν Ρωμαίον βασιλέ και σε βασιλοπούλαν* Θρ. Κων/π. Β 28· *κι ετίμησες* (ενν. *συ ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως*) *τον τόπον μας* (ενν. *τη Ρωσία*) *με νέον πατριαρχείον* Αρσ., Κόπ. διατρ. [941]· **β)** το οικουμενικό πατριαρχείο, το πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης: *με την κορόνα κάθουμουν* (ενν. *εγώ η Κωνσταντινούπολις*) *και τώρα 'μαι θλιμμένη,| που βλέπω την Αγιάν Σοφιάν —κι έχω κακήν καρδίαν—| οπού 'τον το πατριαρχειόν κι είχε πολλήν αξίαν* Θρ. πατρ. Ο 42. **3)** Το αξίωμα και η εξουσία του πατριάρχη: *ήλθεν ο Παχώμιος ... και ανεβιβάσθη εις το πατριαρχείον, ος εποίησεν έτος έν* Ιστ. πολιτ. 70^{6}· *εις την κς' του αυτού μηνός ... κατεβιβάσθη του πατριαρχείου ο Βέκκος* Byz. Kleinchron. Ά 600^{2}· *Οργίσθη ουν* (ενν. *ο σουλτάν Μπαγιαζίτης*) *του Ιωακείμ και εξέωσεν εκ του πατριαρχείου, και όρισεν όπως ποιήσωσιν έτερον* Έκθ. χρον. 57^{7}.

πατριαρχεύω, Ιστ. πολιτ. 41^{10}, 47^{14}, 70^{8}, 76^{23}, 77$^{1, 10}$, Ιστ. πατρ. 116^{15}, 170^{3}, 178^{10}. — Βλ. και *πατριαρχώ.*

Από το ουσ. *πατριάρχης* και την κατάλ. *-εύω*. Τ. *πατριαρχεύγω* στο Somav., στη λ. Η λ. το 10. αι. (Sophocl.), στο Somav. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Ασκώ καθήκοντα πατριάρχη: *Άκουε, αγιότατε και θείε πατριάρχα,| ο βασιλεύς Θεόδωρος οπὄχει την Ρωσίαν,* (παραλ. 1 στ.) *αρχιερείς, ηγούμενοι οποὖναι στην Ρωσίαν,| παρακαλούν και δέονται να είσαι πατριάρχης| εδώ στην βασιλείαν μας και να πατριαρχεύεις* Αρσ., Κόπ. διατρ. [288]· *Εσύναζε γαρ* (ενν. *ο Θεόληπτος*) *βίον σκορπίζων εν τοις μεγιστάσιν, όπως πατριαρχεύη τυραννικώς, αλλ' ου θεϊκώς* Έκθ. χρον. 68^{5}.

πατριάρχης ο, Βέλθ. 1031, Χρον. Μορ. Η 791, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 505, 915, Σφρ., Χρον. (Maisano) 10$^{10, 11-2}$, 50$^{2, 4}$, 78^{17}, 80^{2}, 86$^{17, 19}$, 88^{3}, 94^{24}, 112^{29}, 138$^{14, 17,}$ 176^{3}, Byz. Kleinchron. Ά 75^{6}, 76$^{10, 11b, 12a}$, 77$^{14, 15}$, 79^{26c}, 80^{28}, 82^{36} δις, 83$^{39, 42 δις, 43}$, 84^{46a}, 85$^{48a, 48b}$, 106^{3} δις, 161^{21}, Έκθ. χρον. 70^{23}, 75^{8}, 76$^{25, 27}$, 77^{1}, Ιστ. πολιτ. 28^{17}, 40^{18}, 59^{6}, 69^{21} κ.α., Ιστ. πατρ. 79^{2}, 94^{9}, 103$^{6, 11}$, 169^{15}, 177$^{22, 23}$ κ.π.α., Zygomalas, Synopsis 174 Ε 7, 268 Π 58, 59, 60, 269 Π 62, Αρσ., Κόπ. διατρ. [2], [16], [85], [165], [238], [354], [357], [654], [778] κ.π.α., Παϊσ., Ιστ. Σινά 758, 1230, 2143, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 374, 375, Προσκυν. Κουτλ. 390 150^{1}, Ιστ. Βλαχ. 2451, Μεταξά, Επιστ. 47^{26}, Βελλερ., Επιστ. 55^{42}, Βακτ. αρχιερ. 156, 157, Νομοκριτ. 111, 112, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 258, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 410$^{11, 26}$, 411$^{6, 11}$· ονομ. πληθ. *πατριάρχοι,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2775· γεν. πληθ. *πατριάρχων,* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 708.

Το μτγν. ουσ. *πατριάρχης*. Η λ. και σήμ.

1) Αρχηγός πατριάς ή φυλής· (στην Π.Δ.) προπάτορας του ανθρώπινου γένους και ειδικ. αρχηγός των φυλών του Ισραήλ: *αύριον έρχεται ο Αδάμ εδώ με τους προφήτας και με τους πατριάρχας, τον Αβραάμ και Ισαάκ και Ιακώβ* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 295^{r}· *Εγνώρισεν ο πλούσιος τον Λάζαρον εκείνον| εν κόλποις γαρ του Αβραάμ καθήμενον εν μέσω,| ωσαύτως και τον Αβραάμ, τον μέγαν πατριάρχην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3016. **2)** (Εκκλ.) **α)** ύψιστος τίτλος που φέρουν οι επίσκοποι Ρώμης, Κωνσταντινούπολης, Αλεξάνδρειας, Αντιόχειας, Ιεροσολύμων και αργότερα και Μόσχας: *η ένωσις εγεγόνει εφ' όρων τριών κεφαλαίων· πρώτον εν ταις ιεραίς υμνωδίαις τον πάπαν μνημονεύεσθαι μετά των ετέρων τεσσάρων πατριάρχων* Ψευδο-Σφρ. 166^{22}· *Ο δε κύρη Ιερεμίας ... επορεύθη ... εν τη Ιερουσαλήμ, συλλειτουργήσας μετά των άλλων πατριαρχών* Έκθ. χρον. 76^{24}· *Εγώ* (ενν. *ο πατριάρχης Ιερεμίας*) *με θέλημα εκείνης της μητρός μου* (ενν. *της Κωνσταντινουπόλεως*)*| και με την γνώμην των πολλών πάντων των αδελφών μου,| με νόμον και με τάξιν τε να ποίσω πατριάρχην| εις Μόσχοβον τον μέγιστον εις την Ρωσίαν όλην* Αρσ., Κόπ. διατρ. [323]· **β)** ο οικουμενικός πατριάρχης, ο πατριάρχης Κωνσταντινούπολης και προκαθήμενος της ορθόδοξης ανατολικής Εκκλησίας: *Ω πατριάρχα μέγιστε της Κωνσταντινουπόλης,| αγίων αγιότατε, πρώτε της οικουμένης* Αρσ., Κόπ. διατρ. [656]· *Παρθένιος οικουμενικός πατριάρχης* Παρθεν., Γράμμ. 227· *Νικηφόρος ο Φωκάς εισήλθεν εν τη Πόλει από της Χρυσής Πόρτας ... στεφθείς ... εν τη Αγία Σοφία παρά Πολυεύκτου του πατριάρχου* Byz. Kleinchron. Ά 165^{5}· *εχωρίσαν* (ενν. *οι Ρωμαίοι*)*| από της Ρώμης Εκκλησίας, που ένι καθολική μας,| κι αφήκαν την χειροτονίαν του αγιοτάτου πάπα| κι αλλήλως γαρ χειροτονούν τον πατριάρχην που έχουν* Χρον. Μορ. Η 815.

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 342[5,9].

Η λ. σε τοπων.: Πορτολ. Α 352[28,30], 353[1].

Το θηλ. *Πατριάρχα* ως τοπων.: Πορτολ. Α 310[3,15].

πατριαρχία η, Έκθ. χρον. 35[16], 56[9], 68[12], Ιστ. πολιτ. 69[1], Ιστ. πατρ. 151[16].

Από το ουσ. *πατριάρχης* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe., Lex.) και σήμ.

α) Το αξίωμα και η εξουσία του πατριάρχη: *Μετά γαρ το αποθανείν τον σουλτάν Μεεμέτην ως εν ολίγῳ απέθανε και ο κύρη Μάξιμος και έφερον πάλιν τον κύρη Συμεών εν πατριαρχίᾳ* Έκθ. χρον. 45[10]· *Ποιήσας ουν* (ενν. *ο κύρη Διονύσιος*) *εν τῃ πατριαρχίᾳ έτη δύο και μήνας εξ, εποίησε παραίτησιν* Έκθ. χρον. 48[1]· **β)** το χρονικό διάστημα κατά το οποίο είναι κάπ. πατριάρχης: *Εν δε τῃ πατριαρχίᾳ του Ιωάσαφ επορεύθη ο αυθέντης σουλτάν Μεεμέτης κατά της Τραπεζούντας* Έκθ. χρον. 25[12]· *Γεγόνασι δε και σεισμοί μέγιστοι εν τῃ πατριαρχίᾳ αυτού* (ενν. *του κύρη Διονυσίου*) Έκθ. χρον. 47[27]· *Επί της πατριαρχίας τούτου του κυρού Παχωμίου απέθανεν … ο σουλτάνος* Ιστ. πατρ. 150[4].

πατριαρχικός, επίθ., Σφρ., Χρον. (Maisano) 70[22], Έκθ. χρον. 27[15], 31[9-10], Ιστ. πολιτ. 38[19-20], 39[15], 42[17], Ιστ. πατρ. 98[11], 101[17], 103[21], 112[22], 131[13,18], 133[13], 145[7,20], 158[3] κ.α., Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171.

Από το ουσ. *πατριάρχης* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στον πατριάρχη: *Ανήλθε δε εις τον πατριαρχικόν θρόνον ο κύρη Μάρκος ο Ξυλοκαράβης* Έκθ. χρον. 28[7]· *Άνωθεν δε των αυτών εκκλησιών εισίν τα πατριαρχικά κελία* Προσκυν. Λαύρ. 874 98[23]· *Περί κριτηρίου βασιλικού και πατριαρχικού, ότι είτι κρίνει από άλλου τινός δεν εξανακρίνεται* Βακτ. αρχιερ. 156· *Ταπεινός μητροπολίτης Φιλαδελφείας Αθανάσιος ο Βελεριανός, επίτροπος και έξαρχος πατριαρχικός* Βελλερ., Επιστ. 77[30].

πατριαρχοκτόνος ο.

Από το ουσ. *πατριάρχης* και το β' συνθ. *-κτόνος*.

Αυτός που σκότωσε τον πατριάρχη: *αφού γαρ επέβη της αθλίας Ελλάδος ο ωμότατος τοκετός και θηριώδης σκύμνος του καταράτου πατριαρχοκτόνου, ο διάπυρος πολέμιος της ευσεβείας, πολλαίς συμφοραίς επλήσθη η καθ' ημάς οικουμένη* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 76[36].

πατριαρχώ, Byz. Kleinchron. Á 65[10], 228[3,4], 229[6], 650[1], 680[1]. — Βλ. και *πατριαρχεύω*.

Από το ουσ. *πατριάρχης* και την κατάλ. *-ώ*. Η λ. τον 8. αι. (Lampe, Lex., λ. *πατριαρχέω*) και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Ασκώ καθήκοντα πατριάρχη: *βασιλεύοντος Αλεξίου Δούκα του Μουρτζουφλή …, πατριαρχούντος του Καματηρού Ιωάννου, επήραν οι Λατίνοι την Πόλιν* αυτ. Á 229[8].

πατρίδα η, βλ. *πατρίς*.

πατρίδοθεν, επίρρ.

Από το ουσ. *πατρίς* και την κατάλ. *-θεν* κατά το *οίκοθεν*.

Από την πατρίδα: *λέξον αυτή, ίνα ταύτην και μόνην την οδοιπορίαν συγχωρήσῃ σοι ποιήσαι … μηκέτι* (έκδ. *μητέτι*) *σε ενοχλήσω … του εξελθείν σε πατρίδοθεν* Ψευδο-Σφρ. 368[14].

πατρίκιος ο, Διγ. Ζ 612, Δούκ. 165[13], Hagia Sophia α 442[3], k 470[14], 480[14], φ[1] 491[21], ω 510[4], Διγ. Άνδρ. 327[18], Ψευδο-Σφρ. 394[34], Νομοκριτ. 99, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 67, Δ' 194, 240.

Το μτγν. ουσ. *πατρίκιος*. Η λ. σε έγγρ. του 10. (Caracausi, Act. Lavr. I 11[27,29]), 11. (Act. Lavr. I 41[32], Act. Ivir. II 32[4,41], 34[8,9], 47[33], Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Ά 48[201], 49[306] κ.α.), 12. (Act. Ivir. II 49[40], 52[401] κ.α., Act. Doch. 3[15], Οικονομίδης Ν., Σύμμ. 3, 1979, 232), 16. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, τεύχ. β', 1961-2, 287) και 17. αι. (Σερεμέτης, Θησαυρ. 1, 1962, 138) και σήμ.

α) Τιμητικός τίτλος στο Βυζάντιο που απονεμόταν **α[1])** σε ανώτερους βυζαντινούς αξιωματούχους με διοικητικές ή δικαστικές αρμοδιότητες (Πβ. ODB, λ. *patrikios*): *Από πατρικίων έως ιλλοστρίων είναι συγκλητικοί. Και τούτοι μόνοι δύνανται να λέγουν βουλήν εις την σύγκλητον. Και έχουσι χρέος και εις τον ιππόδρομον να συνάγονται* Zygomalas, Synopsis 138 A 96· *έστειλε ο Μπαγιαζίτης ορισμούς εις τους άρχοντες και πατρίκιους της Κωνσταντινούπολης ότι να στέρξουνε διά βασιλέα τον κυρ Μανοήλ ή τον Μπαγιαζίτη* Χρον. σουλτ. 30[5]· *απέστειλεν ο βασιλεύς τον κυαίστοραν Βασιλείδην και τον έπαρχον Θεόδωρον και τον πατρίκιον και τον στρατηγόν αυτού* Hagia Sophia ω 522[9]· *ο πατρίκιος έλεγεν ότι τότε δίδουσι τον άνθρωπον οπού χρεωστεί τεσσάρους μήνας άδειαν, ότι να πουλήσει τα κτήματά του με ανάπαυσιν, … όταν εκείνος που χρεωστεί είναι εύπορος* Νομοκριτ. 99· **α[2])** σε αλλοεθνείς ηγεμόνες υποτελείς της αυτοκρατορίας (Βλ. και Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 50): *Όταν γαρ τον εκύκλωσαν φουσσάτα των Ρωμαίων,| οι στρατηγοί τον όμνυον όρκους φρικωδεστάτους,| πατρίκιος να τιμηθεί παρά του βασιλέως,| να γένει πρωτοστάτορας, αν ρίψει το σπαθίν του.| Αλλ' εκείνος προστάγματα φυλάττων του προφήτου| δόξης μεν κατεφρόνησε, πλούτον δε ου προσέσχε* Διγ. (Trapp) Gr. 376· (εδώ προκ. για το Διγενή Ακρίτη): *Ω θαυμάσιε, κάλλιστε νεανία,| η βασιλεία η εμή πατρίκιον σε έχει* (παραλ. 1 στ.) *και εξουσίαν νέμω σοι του διοικείν τας άκρας* Διγ. (Trapp) Gr. 2000· **β)** (εδώ στον πληθ. ως τιμητική προσηγορία των συμβούλων του αυτοκράτορα) «ευγενείς» (Για τη σημασ. βλ. και Αλεξίου-Αποσκίτη [Ζήν. σ. 30 σημ. 10]): *άρχοντες και πατρίκιοι, η φρόνεψή σας ξεύρει| πως δεν μπορεί ανάπαψη ποτέ καμιά να μ' εύρει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 263· *οι πατρίκιοι όλοι μού μαρτυρούσι| πως τέτοιο να 'χου βασιλιά ποτέ τως δε γροικούσι* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 277.

πατρικός, επίθ., Προδρ. (Eideneier) II 83 χφ Η κριτ. υπ., Χρον. σουλτ. 65[13], Ιστ. Βλαχ. 2290, Σταυριν. 1189, Διγ. Ο 1697, Βακτ. αρχιερ. 135, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 94, Διακρούσ. 114[9].

Το αρχ. επίθ. *πατρικός*. Η λ. και σήμ.

1) Που ανήκει ή αναφέρεται στον πατέρα, πατρικός: Ροδολ. (Αποσκ.) Δ΄18, Βακτ. αρχιερ. 160, Στάθ. (Martini) Γ΄310, Βίος Αλ. 2511· (προκ. για το Θεό): *δέξαι τους (ενν. τους πταίσαντας) … στας πατρικάς αγκάλας,| ότι αγκάλας πατρικάς, αγκάλας ευσπλαχνίας| έχεις, Θεέ μου ύψιστε* Ιστ. Βλαχ. 2754, 2755· *Επουράνιος και πατρική κατέλαβεν ημάς χάρις του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού* Φυσιολ. 362[16]· (προκ. για πνευματικό πατέρα, το νονό): *Ο μέντοι από του αγίου βαπτίσματος τινά δεξάμενος ου δύναται ταύτην ύστερον προς γάμον αγάγεσθαι ως δήθεν γεναμένην θυγατέραν αυτού, …, επειδή ουδέν άλλως ει μη έχων επ' αυτής πατρικήν διάθεσιν* Ελλην. νόμ. 570[18]· έκφρ. *φονεύς πατρικός* = πατροκτόνος: *φιλοχρήματον γαρ ον το γένος τούτο (ενν. των Τούρκων), ει και φονεύς πατρικός εμπέσει εν ταις χερσίν αυτών, δια χρυσού απολύουσιν* Δούκ. 361[16]. **2α)** Που ανήκει ή αναφέρεται στους προγόνους, πατρογονικός: Σφρ., Χρον. (Maisano) 80[7]· **β)** που κληροδοτείται ή προέρχεται από τους προγόνους: Κορων., Μπούας 34, Δωρ. Μον. XXIII· (σε μεταφ.): *Οι ουν λαβόντες εξαρχής ως πατρικόν τους κλήρον| των πάντων την ευπάθειαν και την ευημερίαν,| έχουσι πόρους πάντοθεν …* (παραλ. 2 στ.). *Οι κατ' εμέ δε πένητες, οι λιμαγχονημένοι,| κλήρον ως άλλον πατρικόν έχοντες την πενίαν,| εξόδους έχοντες πολλάς, εισόδους δε ολίγας* Προδρ. (Eideneier) II 77, 83.

Το ουδ. ως ουσ. = **1)** Το πατρικό σπίτι: *ευθύς βουτάς και επαίρνεις την (ενν. την αθερίναν) και τρώγεις την ολώμην,| ως έμαθες στο σπίτιν σου, πτωχή, εις το πατρικόν σου* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 349. **2)** (Στον πληθ.) η πατρική οικογένεια: *ήσαν σπίτια κάποιου Χαρίτου, ο οποίος ήταν και αυτός ευνούχος —τα πατρικά του ελέγουνταν Χιονόπουλος* Hagia Sophia ν 546[10]. **3α)** (Στον πληθ.) περιουσία κληροδοτημένη από τον πατέρα: *διαμοιρασθήκασι ξένοι τα πατρικά τους| και πάντα τα υπάρχοντα και σπίτια τα δικά τους* Διακρούσ. 94[19]· *πάτερ,| … ποίησε διόρθωσιν, ουκ είναι πατρικά σου,| ουδέ δι' εσέ εκτίσασιν τούτο το μοναστήριν* Προδρ. (Eideneier) IV 493· **β)** (προκ. για επικράτεια, χώρα, τόπο): *να του δώσει (ενν. ο πρίγκηπος) δια προικίον το πριγκηπάτον του Μορέως, οπού είναι εδικόν του πατρικόν* Δωρ. Μον. XL. **4)** (Στον πληθ.) **α)** Τόπος καταγωγής, πατρίδα: *σαν το 'χουσιν συνήθειαν όσοι ξενιτευθούσιν, αν δουν τινάν 'κ τα πατρικά, για να τον αρωτούσιν* Ιστ. μακαρ. Μάρκο 424· *πώς έφερνεν η τύχη του να τονε βασανίσει,| από τα ίδια πατρικά μακριά να τον 'ξορίσει* Ριμ. (Απολλων.) Βεν. [6]· **β)** υπήκοοι, λαός: *Εις όλα αυτά εβαπτίστηκε κείνος (ενν. ο ρήγας) και η φαμελιά του| και έγιναν χριστιανοί όλα τα πατρικά του* Δαρκές, Προσκυν. [128].

Πατρινός ο.

Από το τοπων. *Πάτρα* και την κατάλ. *-ινός*. Η λ. ως επών. σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 485, 492, 522). Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Πάτρας, Πατρινός: *επήγεν ο κόντε Γουλιέλμος εις την παλαιάν Πάτραν και επολέμησε και επήρεν την, διότι ως εγνώρισαν οι Πατρινοί πως νικούνται επροσκύνησαν μετά τούτο και εσυμφώνησαν να έχουν τα πράγματά τους* Δωρ. Μον. XVIII.

πάτριος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πάτριος*. Η λ. και σήμ.

1) Που προέρχεται από τον πατέρα, πατρικός: Δούκ. 221[28]. **2)** (Προκ. για πόλη) που κατάγεται κανείς απ' αυτήν: *Η πόλις Βέργια έστι πάτρια του παναγιωτάτου πατριάρχου Αλεξανδρείας κυρίου Συλβέστρου* Μηλ., Οδοιπ. 638.

Ο πληθ. ουδ. ως ουσ. = (εδώ) διήγηση αφιερωμένη στην ιστορία, τις παραδόσεις που σχετίζονται με το χτίσιμο της Αγίας Σοφίας της Κωνσταντινούπολης (Για το πράγμα πβ. ODB, λ. *Patria of Constantinople*· για τα πάτρια ως λογοτεχνικό είδος βλ. ό.π., λ. *Patria*): *Τα πάτρια της αγίας Σοφίας της Κωνσταντίνου πόλεως· ο βίος και τα έξοδα αυτής* Hagia Sophia ω 509[1].

πατρίος, πατριός ο, βλ. *πατρυιός*.

πατρίς η, Ερμον. Ψ 69, 135, Βίος Αλ. 2259· *π α τ ρ ί δ α,* Λίβ. Sc. 3122, Λίβ. (Lamb.) Ν 490, Κυπρ. ερωτ. 134[1], Διγ. Άνδρ. 373[23], Φορτουν. (Vinc.) Έ 106, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 178[2], 195[10], 229[8, 13, 15].

Το αρχ. ουσ. *πατρίς*. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Ο τόπος γέννησης ή καταγωγής και διαμονής κάπ.: *ήλθεν (ενν. ο Βερδερίχος) εις την πατρίδα μου και εις την εμήν την χώραν| έθεσε την κατούναν του έξωθεν του Αργυροκάστρου* Λίβ. Ν 2838· *ήλθανε εις την Ζάκυνθο εις την πατρίδα τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 192· *στο σπίτι μας το λοιπονίς κι εις την αγαπημένη| πατρίδα μας να στρέψομε περίσσια δοξασμένοι* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ΄ 20· (εδώ προκ. για τον επάνω κόσμο): *Πώς εκατέβης σύψυχος, συζώντανος πώς ήλθες| και πάλιν στην πατρίδα σου πώς να στραφείς εκείθες;| Οπού στον Άδην κατεβεί ου δύναται διαγείρειν* Απόκοπ.[2] 80· **β)** (συνεκδ.) οι συμπατριώτες: *την πατρίδα σου, όλους τους εδικούς σου| θλίβεις, λυπείς* Λίβ. Esc. 599. **2)** Ο τόπος γέννησης ή καταγωγής κάπ. μαζί με το σύνολο των ανθρώπων που κατοικούν σ' αυτόν και τις παραδόσεις που τους συνδέουν: *εις φουσσάτον και πόλεμον διά την πατρίδα τους και τον βασιλέα παγαίνουσι* Zygomalas, Synopsis 173 E 4· *Δεν εβλέπετε … ότι δι' εμένα ηρνήσθη* (ενν. *ο αμιράς*) *πίστιν, πατρίδα, συγγενείς και φίλους;* Διγ. Άνδρ. 336[22]· *παιδιά μου ηγαπημένα,| που πάντα πολεμήσετε άξια και εμπιστευμένα,| γονείς σας ετιμήσατε, ομοίως και την πατρίδα* Κορων., Μπούας 70· *Αν είναι με τον Έκτοραν, έχει* (ενν. *ο Μιχαήλ*) *μ' αυτόν μερίδα,| ότι πολλά πολέμησεν κι αυτός για την πατρίδα* Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 40. **3)** Καταγωγή, προέλευση: *Σταθείτε, πάντες άρχοντες, να σας ειπώ το τι 'δα| και να ξενοθαυμάσετε σαρκός τε την πατρίδα* Νεκρ. βασιλ. 2.

Εκφρ. *άνω/αρχαία πατρίς* = η βασιλεία των ουρανών (βλ. και άνω 1ε φρ.): *πάντα γουν τα εξαίρετα είπομεν διαρρήδη,| διό μισθόν ληψόμεθα εν τη άνω πατρίδι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1368· *τας κλαπείσας υπ' αυτού* (ενν. *του Βελίαρ*) *ψυχάς και δουλωθείσας| ανδραποδίσαι δύνασθαι …,| αναγαγείν τε προς αυτήν πατρίδα την αρχαίαν;* Γλυκά, Αναγ. 163.

πατρίτζαινα η· *π α τ ρ ί τ ζ α ι ν α ν,* Μαχ. 434[32], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *πρίντζαιναν* (βλ. λ.)· βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 261].

πατριώτης ο, Χρησμ. V 2.

Το αρχ. ουσ. *πατριώτης*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που έχει την ίδια πατρίδα με κάπ.· (εδώ) αυτός που έχει κοινή εθνική καταγωγή με κάπ., ομοεθνής: *Τούρκοι δεν ήτον εδεκεί μόνό 'τον πατριώτες| κι εδώκαν πόλεμον πολύ τούτ' οι Ρωμαίοι τότες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 366[21].

πατρογέννητος, επίθ.

Από το ά συνθ. *πατρο-* και το *γεννώ*. Η λ. τον 8. αι. (Lampe, Lex.).

(Προκ. για το Χριστό) που έχει γεννηθεί από τον Πατέρα: *η χάρις όμως του πατρογεννήτου Λόγου και ουρανίου να της δίδει* (ενν. *της αγιότητός σου*) *διά πνεύματος Αγίου την υγείαν ολόκληρον διά να ορθοτομεί θεοφιλώς τον λόγον της ευαγγελικής αληθείας* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 41[17].

πατρογονείς οι.

Από το ά συνθ. *πατρο-* και το ουσ. *γονείς*.

Πατέρες, πρόγονοι: *τους έταξε* (ενν. *ο σουλτάν Μουσουλμάνος*) *ότι να του βοηθήσουνε να πάγει να καθήσει εις την Προύσα βασιλέας και να τους δώσει όλες τις χώρες και κάστρη, οπού είχανε παρμένες οι πατρογονείς του* Χρον. σουλτ. 45[16].

πατρογονικός, επίθ. — Πβ. *γονικοπατρικός*.

Από το ά συνθ. *πατρο-* και το επίθ. *γονικός*. Ουδ. *πατρογονικά* τα και *πατρογονικόν* το στο Somav. Η λ. σε έγγρ. του 17. (Πεντόγαλος, Παρνασσ. 16, 1974, 45 και Αμάλθ. 10, 1979, 253) και 18. αι. (Βουρδουμπάκης, Χρ. Κρ. 1, 1912, 478 και Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Έ Παν. Σ. 448), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ.

Που προέρχεται από πατρική κληρονομιά: *ω παμφιλτάτη μοι γυνή, … απόστειλον προς με το κτένιον το πατρογονικόν το εμόν* Σπανός (Eideneier) D 648.

Ο πληθ. ουδ. ως ουσ. = **1)** Η πατρική περιουσία, η περιουσία που προέρχεται από τους προγόνους: *Μεγάλως ετρομάξασι τα μέλη της σαρκός τους* (παραλ. 1 στ.) *που έχασαν την χώραν τους, τα πατρογονικά τους,| τους συγγενείς και φίλους τους και τα υπάρχοντά τους* Διακρούσ. 105[21]. **2)** Οι συγγενείς, η οικογένεια: *δεν ήθελεν* (ενν. *η κόρη*) *το κουρφό του ανδρός της* (παραλ. 1 στ.) *να φανερώσει ομπροστά στ' αδέλφια τα δικά της.| Για τούτο κατεφρόνησεν τα πατρογονικά της| κι είπεν: «ας πάγω και ο Θεός θέλ' είσταιν βοηθός μου …»* Διγ. Ο 704.

πατρολοίας, πατρολώας ο, βλ. *πατραλοίας*.

πατρομητρικός, επίθ.

Από το ά συνθ. *πατρο-* και το επίθ. *μητρικός*. Πληθ. ουδ. *πατρουμητρικά* τα σήμ. ιδιωμ. (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ. 556). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που προέρχεται από τον πατέρα και τη μητέρα: *Στο ριζικόν δε μη θαρρείς και χάσεις την ζωήν σου| και χάσεις το κεφάλιν σου το πατρομητρικόν σου* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Μ 278.

πατρομητρόδοτος, επίθ.

Από τα ουσ. *πατήρ*, *μήτηρ* και το *δίδω*.

Που έχει δοθεί από τον πατέρα και τη μητέρα: *Περί προικός πατρομητροδότου*

Βακτ. αρχιερ. 175.

πατροπαράδοτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πατροπαράδοτος*. Η λ. και σήμ.

Που έχει κληροδοτηθεί από τους προγόνους, πατροπαράδοτος: *εχάσατε και το πατροπαράδοτον σέβας και ομολογήσατε την ασέβειαν* Δούκ. 317[8].

πατρού, βλ. *πατήρ -τέρας*.

πατρουλιάζω· *πατρουλλιάζω*.

Πιθ. από το **πατρουνιάζω* (<ουσ. *πατρούνης* (βλ. ά.) + κατάλ. *-ιάζω*) με τροπή του *ν* σε *λ*· πβ. ουσ. *πατρούλος* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Βλ. και *φατριάζω*.

Συνωμοτώ: *Αντιστάθης άλλου μοναχού ή επατρούλλιασες;* Κανον. διατ. Α 365.

πατρούνης ο.

Από το προβηγκ. *patroun* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 91, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 99)· πβ. ιταλ. *padrone* (Battaglia, λ. *padrone* 10), βενετ. *patron*· βλ. σχετικά Kahane-Tietze, Lingua Franca 341-2 και Kahane, Graeca et Romanica II 100. Λ. *πατρούνος* σήμ. ιδιωμ. στην Κέρκυρα (Kahane-Tietze, ό.π.).

(Ναυτ.) καπετάνιος, πλοίαρχος: *οι ζ πατρούνηδες των ζ κατέργων ήτον ο μισέρ Παρναπό Γατάνιε, …* Μαχ. 336[32].

πατρυιομητριός ο.

Από το ουσ. *πατρυιός* και το αρχ. ουσ. *μητρυιός*.

Θετός πατέρας, πατριός: *Του γάμου δε ήδη απαρτισθέντος και τινάς ημέρας ο Θωμάς εκείσε προσκαρτερήσας εις την ενεγκαμένην απέρχεται προς τω αυτού πατρυιομητριώ* (έκδ. *πατρυιομητρυίω*· διόρθ. Βραν., ΕΜΑ 12, <1962> 1965, 102) *Χλαπένω συνεπαγόμενος ύστερον και την ιδίαν γαμετήν* Ιστ. Ηπείρ. VII[15].

πατρυιός ο· *πατρίος*, Βουστρ. (Κεχ.) 258[7]· *πατριός*, Κυπρ. ερωτ. 109[29].

Το μτγν. ουσ. *πατρυιός* (TLG· βλ. και L-S). Ο τ. *πατριός* και σήμ.

Θετός πατέρας, πατριός: *Περί γάμων επιτετραμμένων και κεκωλυμένων … Κωλύονται … οι εξ επιγαμίας γνωριζόμενοι συγγενείς, πατρυιός εις προγονόν, πενθερός προς νύμφην, προγονός προς μητρυιάν* Μαλαξός, Νομοκ. 327· *Εάν γυνή πέσει με τον πατρυιόν της, ακοινώνητη χρόνους ί* Κανον. διατ. Β 592.

πάτρων (Ι) ο, Ελλην. νόμ. 540[6], Δούκ. 181[6], Zygomalas, Synopsis 121 A 3, 145 B 22, 159 Γ 31, 161 Γ 44, 245 N 14, 256 O 12, 290 T 27, 294 Υ 9· *πάτρωνας*, Zygomalas, Synopsis 135 A 84.

Το μτγν. ουσ. *πάτρων*. Ο τ. και σήμ. (γρ. *πάτρονας*). Τ. *πατρώνας* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα με διαφορ. σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

(Νομ.) ελευθερωτής και προστάτης απελεύθερου: *όσοι ήσαν δούλοι και ελευθερώθησαν λέγονται απελεύθεροι και χρεωστούσι προσκύνησιν, τιμήν και ευχαριστίαν*

εκείνου που τους ελευθέρωσεν, όστις λέγεται παρά των νόμων πάτρων Zygomalas, Synopsis 121 A 1· *Απελεύθερος αποθαίνοντας χωρίς παιδία και κάμνοντας διαθήκην εις τα πράγματά του, χρεωστεί τω ελευθερωτή του, τω πάτρωνι λεγομένῳ νομίμως* Zygomalas, Synopsis 121 A 2· *Ουκ έστιν ευπρεπές την γυναίκα του πάτρωνος εν η ελευθερώθη, την μάνναν του ή την γυναίκαν του λαβείν εις γάμον, διά την τιμήν* Ελλην. νόμ. 569[13].

πάτρων (II), βλ. *πατήρ -τέρας.*

πάτρωνας ο, βλ. *πάτρων.*

πατρωός ο.

Το μτγν. ουσ. *πατρωός.*

Θετός πατέρας, πατριός: *Όσοι δε συμφθαρώσι μετ' άλλων συγγενών, ωσάν πατήρ εις γυναίκα υιού, υιός εις την μητρυιάν του, ή εις την προγονήν του πατρωός, ο εις πατρός τόπον* Zygomalas, Synopsis 128 A 39.

πατσάδα η, Σπανός (Eideneier) A 22, 29, 51, 69, 80, 100-1, 147, 290.

Η λ. πιθ. σχετ. με ιδιωμ. *παντζάδα* (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α΄ 19) από βενετ. *panzada* (Τωμ., Μνήμη Κουρμούλη 19). Πβ. όμως και επίθ. *πατσός* και *πατσύς* (βλ. ά.) και ποντ. επίθ. *πάτζος* (Παπαδ. Α., Λεξ.). Κατά Eideneier [Σπανός σ. 314] η λ. σχετ. με βενετ. *fazzada*. Η λ. σε κείμ. του τέλους του 17. αι. (Ρώμη Θρην. 420[29]) και σήμ. ιδιωμ. (Eideneier, ό.π.· με διαφορ. σημασ. στη Λέσβο, βλ. Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι 161, Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. 86).

Μακριά γενειάδα· (εδώ ειρων.): *ορέγονται την άγριαν μουστάκαν σου και της πατσάδος σου* αυτ. 323· *συ εβάσταζες τον διχαλόν, πτωχέ, και την πατσάδαν εκτένιζες* αυτ. 119.

πατσάρω, βλ. *μπατσάρω.*

πατσιάζω, βλ. *παθιάζω.*

πατσίζω, βλ. *μπατσίζω.*

πάτσος ο, βλ. *μπάτσος.*

πατσύς, επίθ.

Από το επίθ. *πατσός* [για τη μτγν. λ. (-τζ-, TLG· βλ. και Du Cange), που απ. και στο Meursius, βλ. Καραποτόσογλου, Μελ. και υπομν. Κύπρ. II 273-8] αναλογ. με επίθ. σε *-ύς.*

Αμβλύς, πλακουτσωτός: Gesprächb. 76[12].

πατσωμένος, μτχ. επίθ., Σπανός (Eideneier) B 51.

Κατά Eideneier [Σπανός σ. 314] από το μτχ. επίθ. *πετσωμένος* (βλ. *πετσώνω*) με επίδρ. του ουσ. *πατσάδα*· πβ. όμως ποντ. *πατσώνω* (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. -τζ-) και επίθ. *πατσός* (βλ. *πατσύς*).

(Προκ. για γενειάδα· εδώ ειρων.) απλωμένος, μακρύς: *ησπάσατο το γένειον αυτού το πανεύνοστον και ήφερεν το κτένιον και εκτένισεν την ωραίαν και πατσωμένην γενειάδα* αυτ. 77.

πάττα η.

Το ιταλ. *patta* (Battaglia, λ. *patta*[5], βλ. και *epatta*, Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *patta*[4], βλ. και *epatta*).

Η ηλικία της σελήνης κατά την πρώτη Ιανουαρίου ή την εικοστή δεύτερη Μαρτίου βάσει της οποίας καθορίζεται η ημερομηνία του Πάσχα, επακτή (βλ. Battaglia, λ. *epatta*, Παπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ., λ. *επακτός*): *ποιος είχε τόσην χάρην,| για να συνθέσει την λαμπράν πάτταν και το φεγγάριν;* Καβαλίστας 28.

πάτταλος ο, βλ. *πάσσαλος.*

πατώ, Χρον. Μορ. H 4543, 4551, 5548, Ερωτοπ. 6, 31, Λίβ. P 227, 2073, Λίβ. Sc. 444, 1351, Λίβ. Esc. 1716, 2491, Λίβ. N 1396, Χρον. Τόκκων 1911, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 243, 415, Απόκοπ.[2] 247, Πεντ. Δευτ. I 36, XI 24, 25, Χρον. σουλτ. 37[15], 128[1], Κυπρ. ερωτ. 5[8], Πανώρ. Α΄ 427, Β΄ 458, Γ΄ 473, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1916, Γ΄ 923, 1714, Διγ. O 2122, 2667, 2681, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 186[18], 246[11], 540[15], κ.π.α.

Το αρχ. *πατέω*. Η λ. και σήμ.

Α΄ Μτβ. **1)** Βαδίζω, περπατώ: Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 986· (σε μεταφ.): *Ο πόθος όντε βουληθεί και θέλει να νικήσει* (παραλ. 5 στ.). *Την ίσα στράτα δεν πατεί, μα τη στραβή γυρεύγει,| φαρμακεμένες μαγεριές πάντα μας μαγερεύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 277· *τις να ειπεί τους πόνους του τούς έπαθεν ο ξένος| ωσότου το κατήφορον εκείνο να κατέβει| και να πατήσει ελεύθερα το ομάλιν τό επεθύμα;* Λόγ. παρηγ. L 390. **2)** Βάζω το πόδι μου πάνω σε κ. (συν. τόπο): Λίβ. Sc. 1851, Συμμ., Παστ. φίδ. Έ [37], Λίβ. P 1051· (σε μεταφ.): *εκείνη* (ενν. *η γυνή*), *μάθε, να σε ειπεί τι έν' τό θέλεις ποίσειν| και τότε θέλεις το σκαλί της Ευτυχίας πατήσειν* Λόγ. παρηγ. L 295. **3)** Διαμένω, κατοικώ σε έναν τόπο: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 557[26]. **4)** (Με αντικ. πρόσωπο) **α)** *πατώ πάνω στο πόδι* κάπ.: *αν τύχει και κανένας τον ηκόντισε* (ενν. *τον αυθάδη*) *στανικώς του, να μην τον συγχωρήσει· ή αν τύχει και επάτησεν, να μην τον συμπαθήσει, αν και χωρίς το θέλημά του τον επάτησε* Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 128 δις· **β)** στηρίζομαι με τα πόδια πάνω σε κάπ.: *όταν εκαβαλίκευε* (ενν. *ο Ταμερλάνος*), *τον έβαλλε* (ενν. *τον Μπαγιαζίτη*) *και έπεφτε εις την γη και επάτιε τον εις την ράχη του και εκαβαλίκευε* Χρον. σουλτ. 41[20]. **5α)** Ποδοπατώ, τσαλαπατώ, συνθλίβω (με την πίεση του ποδιού μου): Αχέλ. 1478, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Έ 148· (σε μεταφ.): *Τώρα πληθαίνει η πρίκα μου* (ενν. *εμού, του Κάστρου*), *τώρα τα βάσανά μου·| ώφου, τσαλμάδες με πατού και σπου τα κόκαλά μου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 562[20]· *Ρίξε μ' αυτό το σίδερο εκείνο οπού σε ρίχτει,| οπού δεμένο σε κρατεί σαν το πουλί στο δίχτυ.| Πάτησε με το πόδι σου εκείνο οπού πατεί σε!| Στο αίμα αυτού το σίδερο το εδικό σου σβήσε!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ΄ 141 δις· **β)** (προκ. για σταφύλια) πιέζω με τα πόδια μου (για να βγάλω μούστο), εκθλίβω: *Είδες ποτέ σου στον ληνόν σταφύλια πώς πατούσι| και τρέχ' ο μούστος απ' αυτά και τον ληνόν γεμούσι,| έτσι τους Τούρκους τ' άλογα των χριστιανών πατούσαν| και με τα αίματ'*

αυτονών τα βούρκα εγεμούσαν Παλαμήδ., Βοηβ. 301· **γ)** (μεταφ.) *περιφρονώ, καταφρονώ:* Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 726, Τρωικά 523[17]· **δ)** (μεταφ. *προκ.* για όρκο, νόμο, κ.τ.ό.) *αθετώ, καταπατώ, παραβαίνω: Εσύ άφηκες τον πρίγκιπα ..., όπου έχει μάχην δυνατήν μετά τον βασιλέαν,| κι επάτησες τον όρκον σου, όπου έχεις γαρ εις αύτον,| κι είσαι αφίορκος, άπιστος στον λίζιον σου αφέντην* Χρον. Μορ. Η 5812· *ο δε άνθρωπος οπού να ελθεί εις τον τέταρτον γάμον πατεί και καταφρονεί τους νόμους και παραβαίνει αυτούς και ποιεί χείρον περί τον πορνεύοντα* Μαλαξός, Νομοκ. 326· **ε)** (μεταφ. προκ. για την τιμή κάπ.) προσβάλλω, μειώνω, εξευτελίζω: *Λέγει τον εκείνη* (ενν. *η γυναίκα του Πεντεφρή*): *«Εγώ θέλω να είσαι αγαπητικός μου αφέντης ... και να κοιμηθείς μετ' εμένα». Τότε ο Ιωσήφ ... λέγει: «Να μην το ορίσει ο Θεός να κάμω εγώ τοιούτον αμάρτημα και να γένω επίβουλος του αυθεντός μου, να πατήσω την τιμήν του ...»* Βίος Ιωσήφ 271. **6)** Συμπιέζω, πατικώνω κ. (με τα χέρια): *πάτησέ το* (ενν. *το άλευρον*) *όσον δύνεται να είναι καλά τυλωμένον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 140. **7)** (Προκ. για ύφασμα) (πιθ.) χτυπώ: *γή έραφτε γή έξαινε μαλλιά γή τη ρασέν επάτει| γή ολημερνίς την έβλεπες την ρόκα της κι εκράτει* Πανώρ. Β' 95. **8α)** Επιτίθεμαι, εφορμώ εναντίον κάπ.: *ούτοι ... ουδέν στρατιωτικόν εποίησαν, αλλ' είχον θάρρος όπως αιφνιδίως πατήσωσιν αυτούς και εύρωσιν αυτούς ανετοίμους και νικήσωσι τούτους* Έκθ. χρον. 74[3]· *είναι συμφωνισμένοι εκείνοι απέξω και ούτοι απομέσα να πατήσουσι τους Τούρκους μίαν νύκτα* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 420· **β)** *παραβιάζω*, εισβάλλω βίαια σε ένα χώρο: *επεριπάτεν με τους χασάσηδες* (ενν. *ο Αλεξανδρής*), *και έτσι επάτησαν ένα οσπίτι· και επίασαν έναν Τούρκον και πολλά τον είχαν δείρει* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 38[v]· (σε μεταφ.): *σαν βρύση είν' τα κάλλη σου, σαν μήλο εις περιβόλι,| τα έμορφά σου τα μαλλιά φραγμός στο περιβόλι| κι οπού πατήσει τον φραγμόν, ας σέβει εις περιβόλι| κι ας πέσει ν' αποκοιμηθεί εις έμορφες αγκάλες* Ch. pop. 212· **γ)** κυριεύω, καταλαμβάνω· εκπορθώ: *«Παράδεισον» ετύχαινε να λέσι τ' όνομά του,| κι Αγαρηνός το πάτησε κι οι τόποι 'ναι δικοί του,| τα όρη κι όλα τα χωριά, ογιά ξεφάντωσή του* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 236[1]· *Και συ, Κωνσταντινούπολις, ...| ... από γένος μιαρόν εκατακυριεύθης* (παραλ. 1 στ.)· *και σε ορίζουν βάρβαροι ...| και πάτησαν τα τείχη σου και πήραν την στολή σου| και στέφος το βασιλικόν επήραν οι εχθροί σου* Ιστ. Βλαχ. 2379 [= Γέν. Ρωμ. 21]· *ο κόντε Μάρκος κι οι Ρωμιοί ένα φορτί πατούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 424[13]· (μεταφ.): *Βλέπε και συ, ω άνθρωπε, μη σε πατήσει έρως| και σκύψεις εις τα γήινα θηλομανής ως όνος* Φυσιολ. (Legr.) 936· **δ)** λεηλατώ: *τον κλέπτην έπιασα εδώ εις το φουσσάτον,| εκείνον που επάτησε τόπον της αφεντιάς σου| κι έφθειρε την γραδίνα σου* Ιστ. Βλαχ. 1297· *Και ην ιδείν, φευ, αρπαζόμενα εκ των μοναστηρίων σκεύη ιερά και ναούς πατουμένους και λεηλατούντες άπαντα* Έκθ. χρον. 15[4]· **ε)** ιδιοποιούμαι ξένη περιουσία: *Οπού χωρίς κρίσιν τα πράγματα του χρεώστου πατήσει, χάνει το χρέος και το τρίτον από ό,τι έχει και γίνεται άτιμος* Zygomalas, Synopsis 306 X 15· **στ)** καταστρέφω: *Εκεί υπήρχε θαυμαστός ναός, πάνυ ωραίος,| ον έκτισεν ο Σολομών ..., και άρτι εξηφάνισται και ένι πατημένος·| υπό των Ισμαηλιτών όλος είν' χαλασμένος* Προσκυν. Ιβ. 845 588· *οι Μαλακασαίοι απέστησαν και τον Σπάταν προσκυνούσι, τα δε λήια πατούσι και τους αμπελώνας αναιρούσι* Ιστ. Ηπείρ. XXXIV[6] κριτ. υπ. **9)** Κατανικώ, καταβάλλω, κατατροπώνω: *ο Λουννάδης με τους ανθρώπους του ... εδιάβη εις τους Τούρκους και τους επάτησε και επήρε τις λουμπάρδες τους όλες, διατί εφεύγανε οι Τούρκοι* Χρον. σουλτ. 96[38]· *όλοι εμονοίασαν εις χαλασμόν του δούκα| από το ζήλος το πολύ τό είχασιν εις αύτον.| Και όλους τους επάτησεν με του Θεού την χάριν* Χρον. Τόκκων 1903· (μεταφ.): *ωσάν τον εκοιτάξανε* (ενν. *τον πατριάρχη*), *πλήσοι εμετανίσα| και τότε τσ' αμαρτίες τως με τα καλά επατήσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 410[22]· *Σταυρωθέντος Σου, Χριστέ, ανηρέθη η τυραννίς, επατήθη η δύναμις του εχθρού* Ιατροσ. 19[59]. **10)** (Με αντικ. που δηλώνει χρόνο) φθάνω σε ορισμένη ηλικία: *Τους δέκα χρόνους πάτησε* (ενν. *η Ευγένα*) *και τους εννέα αφήνει* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 211.

Β' Αμτβ. **1)** Βαδίζω, περπατώ: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 259[8]. **2)** Βάζω το πόδι μου πάνω σε κ. (συν. τόπο): Κυπρ. ερωτ. 114[9], Διακρούσ. 89[23]· (σε μεταφ.): *Στο ψήλος του τροχού πατώ τση τύχης και τα βάθη| βλέπω τση κακοριζικιάς κι έχω περίσσα πάθη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 221. **3)** Ποδοπατώ, τσαλαπατώ· (εδώ σε μεταφ.): *και να άρχουνται οι οχτροί σου εσέν και εσύ ιπί τα ψηλά τους να πατήσεις* Πεντ. Δευτ. XXXIII 29· *η αρετή κι η φρόνεψη μόνιες τως σε* (ενν. *τύχη*) *νικούσι| και κάτω εις τα πόδια τως σε βάνου και πατούσι·| η αρετή κι η φρόνεψη τον κύκλο σου καρφώνου·| του φρόνιμου να ορίζει σε είναι δοσμένο μόνου* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 264. **4)** (Προκ. για τόπο) **α)** πηγαίνω· έρχομαι: *Δυο τρεις εκατεβήκασι κάτω κι ετριγυρίσα| και χριστιανό δεν είδασι όπου κι αν επατήσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 223[16]· (σε αρνητ. προτάσεις): *βλασφημούσιν τον Θεόν παίζοντες τα αζάρια* (παραλ. 1 στ.). *Εις εκκλησίαν ουδέν πατούν, 'ς πνευματικόν ουδόλως* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 782· *Μίαν φρεάδαν έστειλε* (ενν. *ο Τούρκος*) *διά να 'ξωβικλίσει,| αν εύρ' αρμάδαν στον γιαλόν, εδώ* (ενν. *στην Κύπρον*) *να μην πατήσει* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 26· *ο γιος σου μην πατήσει πλιο 'ς τσι τόπους οπ' ορίζω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 926· **β)** φθάνω: *Ω, πώς οι μάγοι του είπασι, στη Μέμφην ως πατήσει,| σε θλίψες κι αιματοχυσές ο γάμος θα γυρίσει!* Ροδολ. (Αποσκ.) Έ 597· *ωσάν επάτησεν* (ενν. *ο αμιράς*) *εις τα σύνορα της Ρωμανίας, ελευθέρωσεν όλους τους αιχμαλώτους* Διγ. Άνδρ. 325[12]. **5)** Ακουμπώ· στηρίζομαι: *Εις τη γη το σκήνωμα κάτω πατεί, η ψυχή απάνω μεριά πορπατεί* Rebâb-nâmè 67· *Θεμέλιον ουκ είχασιν, εις γην ουκ επατούσαν·| εκρέμαντο οι τέσσαρεις τοίχοι του κουβουκλίου* Βέλθ. 451.

Φρ. 1) *Γίνομαι στράτα/χώμαν να (με) πατείς/πατώσιν* = είμαι πρόθυμος να κάνω οτιδήποτε για χάρη κάπ.: *Στέργομαι την αγάπην σου, έρχομαι εις θέλημάν σου,| να γένω στράτα να πατείς και γης διά να περάσεις* Ερωτοπ. 253· *Πρόσσχες, παιδίν μου, ακριβώς τως γαρ ετάχθης φίλος·| έχε τιμήν κι ασχόλησιν και καθαράν αγάπην| και χώμαν γίνου, αν ηπορείς, να σε πατώσιν όλοι* Σπαν. Α 98. **2)** *Πατώ απάνω στον έρωταν* = είμαι ερωτευμένος: *Οπὄναι νιος και δεν πατεί στον έρωταν απάνω| στην συντροφιά των ζωντανών εγώ δεν τονε βάνω* Ριμ. κόρ. 662. **3)** *Πατώ τα πόδια (μου)* = στηρίζομαι με τα πόδια μου στο έδαφος: *Δεν ημπορώ τα πόδια μου καλά να τα πατήσω,| μ' αγάλια αγάλια προπατώ και κάνω ό,τι θελήσω* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 151.

πάτωμα το, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 703, κριτ. υπ.) δις.

Από το *πατώνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ., σε κείμ. του τέλους του 17. αι. (Κομνηνού, Προσκυν. 49), σε έγγρ. του 19. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 148) και σήμ.

1) Δάπεδο: *έπεσεν ο τρούλλος και εχάλασε τον αξιοθαύμαστον άμβωνα και την πολυτίμητον σολέαν, οπού ήτον τριγύρου του, και το πολυποίκιλον πάτωμα* Hagia Sophia f 599[29]· *το πάτωμα ήτον μέγα θαύμα να το βλέπει τινάς, διότι το έστρωσε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *από κάθε λογής μάρμαρα πλουμισμένα* Hagia Sophia f 598[14]· *Εβουλήθην ακόμη ο βασιλέας να κάμει όλην την στρώσιν, ήγουν το πάτωμα της εκκλησίας, από ασήμι, αλλά δεν τον άφησαν οι άρχοντες* Hagia Sophia v 558[6]. **2)** (Προκ. για καρπούς ή χορταρικά μέσα σε δοχείο) στρώση: *άλας ψιλόν βάνε εις την κουρούπαν· ένα πάτωμα σεύκλα και άλας με το σινάπιν όσον φθάνει* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 253.

πατώνω.

Από το ουσ. *πάτος* και την κατάλ. *-ώνω*. Μτχ. παρκ. *πεπατωμένος* σε έγγρ. του 12. (Act. Ivir. II 52[191, 290, 333, κ.α.]) και 13. αι. (Miklos.-Müller, Acta 3, 56). Η λ. στον ΨευδοΚωδινό (TLG), στο Somav. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Καλύπτω, στρώνω με πλάκες το έδαφος (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 278): *έμπροσθεν έναι η αγία αυλή πατωμένη μετά μαρμάρων* Προσκυν. Κουτλ. 156 79[33].

πατωσία η.

Από το *πατώνω* και την κατάλ. *-σία*. Τ. *πατωσιά* στο Somav. (λ. *πάτωμα*) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.).

Στρώση από καρπούς ή χορταρικά μέσα σε δοχεία: *έχουσι τριμμένον σινάπι ως άνωθεν και τα βάνουν* (ενν. *τα σταφύλια*) *εις το παραβούτι ρίπτοντες εις πάσαν πατωσίαν σινάπι αντίς άλας* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 253.

παύγω, βλ. *παύω (I)*.

παύλα η.

Το αρχ. ουσ. *παύλα*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

α) Τέλος, παύση: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 783· **β)** ανάπαυση: Πρέσβ. ιππ. 241.

παυλοδίδακτος, επίθ.

Από το κύρ. όν. *Παύλος* και το επίθ. *διδακτός*.

Που διδάχθηκε τη χριστιανική θρησκεία από τον απόστολο Παύλο: *άπασαν την παυλοδίδακτον και θεοφιλή πολιτείαν την εν Θεσσαλονίκη* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 216[40].

παύση η.

Η λ. στον Ιπποκράτη (*παύσις*, L-S Suppl.) και σήμ.

Σταμάτημα, τέλος: *Διά ν' ακλουθώ τον πόθον σου, κυρά μου,| με τόσην πίστην να δοθώ σ' αυτήν σου,| στον θάνατον μ' εφέραν τα λαμπρά μου| κι ουδ' έχουν παύσην διά την αφορμήσ σου* Κυπρ. ερωτ. 58[4].

παύσιμον το· *πάψιμο*.

Από το *παύω* και την κατάλ. *-σιμον*. Ο τ. και σήμ. λαϊκ. (Βλαστού, Συνών. 36, λ. *αργία*, 166, λ. *πάψη*). Η λ. σε κείμ. του 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 502, 567).

Σταμάτημα, λήξη, τέλος: *κατάπαυσις λέγεται και το παύσιμον, ήγουν των πραγμάτων απού έχουσιν αρχήν και τρέχουσιν ώστε να παύσουν εις τίποτας τέλος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 455· *ο αρχιερεύς του τόπου κύρης Κάλλιστος μετά των ιερέων και παντός του χριστωνύμου λαού ... διά λιτής δεόμενοι του Θεού, ζητών βροχή και πάψιμο του θανάτου* Κλήμ. λαϊκ. 51.

'παυτός, αντων., βλ. *απαυτός*.

παύω (I), Σταφ., Ιατροσ. 14[404], Γλυκά, Αναγ. 366, Διγ. (Trapp) Gr. 273, Βέλθ. 196, Ερμον. Υ 226, Χρον. Μορ. Η 1199, 7955, 8056, Χρον. Μορ. Ρ 6772, 7301, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 89 κριτ. υπ., Απολλών. 673, Λίβ. Sc. 2279, Λίβ. Ν 3083, Μάρκ., Βουλκ. 340[13], 351[13, 18], Έκθ. χρον. 21[6], 39[17], Αξαγ., Κάρολ. Έ 465, Αχέλ. 2129, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 88[2], Χρον. σουλτ. 60[12], Ιστ. πατρ. 116[20], 197[9], Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 61[r], Πανώρ. Β' 262, Διήγ. πανωφ. 55, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ά [1157], Δ' [336], Διγ. Ο 2192, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 280[25], 286[11], κ.π.α.· *παύγω*, Μαχ. 90[25], 148[25], 168[16], 674[15], Βουστρ. (Κεχ.) 186[8], Κυπρ. ερωτ. 23[4], 59[4], 64[4], 97[36], 101[12], 118[51], Πανώρ. Έ 32 κριτ. υπ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 870, Γ' 271, 1635, Δ' 1547, Έ 80, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1108, Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [1336], κ.α.· *παύτω*, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 433, Πανώρ. Β' 263, Δ' 361, Έ 32, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 103, Ά 70, Β' 462, Δ' 274, Έ 324, 336, Ροδολ. (Αποσκ.) Έ 150, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 14, Ά 121, Β' 20, Δ' 322, Έ 161, Διακρούσ. 79[13], 85[19], 166[11], 402[6], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 152[26], 161[24], 281[2], 310[5], κ.α.· γ' πληθ. παρατ. *επαυόντησαν*, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 305· μτχ. παρκ. *παμένος*, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1263].

Το αρχ. *παύω*. Ο τ. *παύγω*, για το σχηματ. του οποίου βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Ά 49, στο Meursius (λ. *παύγειν*) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ 206, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Ο τ. *παύτω* με μεταπλ. κατά τα ρ. σε *-φτω* (βλ. Χατζιδ., ό.π. Ά 286). Η μτχ. παρκ. *παμένος* και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., στη λ.). Τ. *παύγου* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 722, λ. *παύκω*). Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1)** Σταματώ, διακόπτω, δίνω τέλος σε κ. **α)** (με αιτιατ.): Θρ. Κύπρ. Μ 349, Πανώρ. Γ' 327, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Έ 319, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 761· φρ. *παύω τον δρόμον/το σπουδάζειν* = βραδύνω το βήμα μου: *τότες τον δρόμον έπαυσεν και σιγανά επερπάτει* Πικατ. 253· *εμείς στον Άδην σώνοντα σώνει κι η αδελφή μας,| κι εβάσταν βρέφος κι έρχετον και το στραφείν και δει μας,| εσκόλασεν το βιάζετον, έπαυσεν το σπουδάζειν| και βλέποντα τό ουκ έλπιζεν ήρχισε να θαυμάζει* Απόκοπ.[2] 373· **β)** (με γεν.): *Ούτως ακούσας παρευθύς ο Αχιλλεύς τους λόγους| εμαλακίστην την ψυχήν, έπαυσεν του πολέμου* Αχιλλ. (Smith) Ν 1445· (εδώ με έναρθρ. απαρέμφ.): *ας παύσω και του λέγειν* Κομν., Διδασκ. Δ 398· (εδώ με ουσιαστικοπ. βουλητική πρόταση): *Εν τούτῳ θέλω από του νυν να πάψω εδώ ολίγον| του να συντύχω, να ειπώ εκ τον δεσπότην Άρτας,| και να σας αφηγήσομαι αφήγησιν τοιούτην| περί του πρίγκιπος Μορέως* Χρον. Μορ. Ρ 3138· **γ)** (με δοτ.): *ταις ασεβέσι ματαιοφωνίαις παύσε· διατί θέλουσι προκόψει εις μεγαλύτερην ασέβειαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Τιμ. Β' β' 16 σημ.· **δ)** (με δευτερεύουσα πρόταση) **δ[1])** βουλητική: *έπαψε να κλαίγει* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 417· (εδώ με το σύνδ. και πλεοναστικά): *θέλω από του*

νυν να πάψω και να λέγω| *περί του ρήγα της Φραγκίας* Χρον. Μορ. Η 3464· (με άρν.): *ήτονε εκεί ένας οποίος δεν έπαυτεν πάσα ώραν να την εγκωμιάζει* (ενν. *την Θεοτόκον*) Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 433· *δεν έπαυε* (ενν. *ο σουλτάν Μουράτης*) *μέρα νύκτα να τηνε πολεμά* (ενν. *την Πόλιν*) Χρον. σουλτ. 60[12]· *δεν έπαυσε* (ενν. *ο πρώην πατριάρχης κύρης Μάρκος*) *να μηδέν γράφει εις τους αρχιερείς περί της υποθέσεως και συκοφαντίας αυτού* Ιστ. πατρ. 105[13]. **δ[2])** αναφορ.: *Εντάυτα θέλω από του νυν να πάψω τά σε λέγω* Χρον. Μορ. Η 1333. **2)** (Προκ. για ιερέα) απέχω από τα καθήκοντά μου κατόπιν επιβολής ποινής: *Πρεσβύτερος από μέθης ή από αμελείας τινός αφήσει φωτιά εις το βήμα ή έξω εις τον ναόν και καώσιν βιβλία ή άλλα ιερά εκ των ευρισκομένων έσω εν τω ναώ, να παύσει την λειτουργίαν χρόνον ένα* Μαλαξός, Νομοκ. 137. **3)** (Προκ. για συναισθήματα) κατασιγάζω, κατευνάζω, καταστέλλω **α)** (με αιτιατ.): Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ΄ 267, Διγ. Άνδρ. 324[36]. **β)** (με γεν.): *έπαυσε* (ενν. *ο σουλτάνος των Αγαρηνών*) *και της κακίας ην είχε κατά του γένους Γραικών* Ιστ. πολιτ. 30[10]· *φοβουμένου του σουλτάνου μήπως εν τοις ζώσιν εστί* (ενν. *ο βασιλεύς Κωνσταντίνος*) *… εύρον την κεφαλήν αυτού και ανεγνώρισαν αυτήν … και ούτως έπαυσε του φόβου* Ιστ. πολιτ. 23[13]. **4)** Εμποδίζω, αποτρέπω κάπ. από το να κάνει κ.: Ιστ. πολιτ. 24[14]. **5)** Ανακουφίζω, απαλλάσσω κάπ. από κ.: *Το δε καλόν ποδαρικόν του μισθαργού σου τούτου*| *και του νεροφορήματος τον κόπον έπαυσέ σε* Καλλίμ. 2060· *Δίδει κι ελεημοσύνην* (ενν. *ο Καντακουζηνός*)| *με πολλήν δικαιοσύνην,*| *τους πτωχούς πολλά να παύει*| *και του είναι όλοι σκλάβοι* Αιτωλ., Βοηβ. 362. **6)** Ολιγωρώ, παραλείπω να κάνω κ.: *ο ανήρ ος αυτός καθάριος και η στράτα δεν ήτον και να πάψει να κάμει την Πάσκα και να γλοθρευτεί η ψυχή εκείνη από τους λαούς της, ότι την προσφορά του Κύριου δεν επρόσφερεν εις το καιρό του* Πεντ. Αρ. IX 13. **Β΄** Αμτβ. **1α)** Λήγω, σταματώ, τελειώνω: *έπαψεν ο πόλεμος* Χρον. Μορ. Η 4092· *έπαυσαν οι αδικίες* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 30[v]· *ποτέ ουκ έπαυσεν ο θρήνος τους* (ενν. *των Τρώων*) *εις αύτον* (ενν. *τον Έκτορα*) Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7285· (εδώ προκ. για αιμορραγία, με αιτιατ. προσωπική): *εις την πληγήν της το 'βαλε* (ενν. *το μπλάστρι*), *ω θαυμαστή περίσσια*| *χάρις του χόρτου, παρευθύς οπού της τ' αποθήσα,*| *οι πόνοι την αφήκασι, το αίμα τηνε παύγει* Συυμμ., Παστ. φίδ. Ε΄ [1336]· (με υποκ. δευτερεύουσα πρόταση): *ο Αβραάμ και η Σάρα γέροντες, έρχουνται εις τις ημέρες· έπαψεν να είναι της Σάρας στράτα σαν τις γεναίκες* Πεντ. Γέν. XVIII 11· **β)** τελειώνω, ολοκληρώνομαι: *Τρεις μήνες την πανήγυριν του γάμου εκρατούσαν* (παραλ. 1 στ.). *Αφού ο γάμος έπαυσεν και όλ' ευωχηθήσαν,*| *ο στρατηγός κι η σύζυγος του Διγεν' ευχηθήσαν* Διγ. Ο 2103· **γ)** (προκ. για φυσικά φαινόμενα ή στοιχεία της φύσης) εξασθενώ, κοπάζω· σταματώ: *έπαυσαν οι σεισμοί και αι βρονταί* Διήγ. εκρ. Θήρ. 110[5]· *ο άνεμος έπαυσε και έγινε γαλήνη μεγάλη* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. δ΄ 39· *ήπαψε η φωτιά και την εσβήσα* Λεηλ. Παροικ. 649· (με υποκ. δευτερεύουσα πρόταση): *ψάλλετε προς τον Κύριο και να πάψει από να είναι φωνές του Θεού και χαλάζι* Πεντ. Έξ. IX 28· (σε μεταφ.): *Αν έπαψεν του πόθου το ψιχάδιν,*| *να γαληνώσαν προς εμέν οι χρόνοι* Κυπρ. ερωτ. 107[13]. **δ)** (προκ. για καπνό) διαλύομαι: *παύτει όλος ο καπνός κι εγίνη ξεκαθάρα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 362[17]. **2)** Σωπαίνω, σταματώ να μιλώ (να διηγούμαι, να θρηνώ, κ.τ.ό.): Διγ. Άνδρ. 409[4], Χρον. Μορ. Ρ 1199· (σε προστ.): Λίβ. Esc. 3671 δις. **3)** Σταματώ να κάνω κ., δίνω τέλος σε κ. **α)** (με κατηγορηματική μτχ.): *έπαυσαν γαρ σφαζόμενοι, πολέμους*

συγκροτούντες Διγ. Ζ 4178· *δεν επαύσαν τρέχοντες, αλλ' επεριπατούσαν*| *μέρα και νύκτα* Διγ. Ο 981· **β)** (με εμπρόθ. προσδ.): *αν εκ του θρήνου έπαυσεν, εστέναζεν καθ' ώραν* Λίβ. Ρ 2319· *δεν θέλει*| *να παύσει εκ τον πόλεμον* Ιστ. Βλαχ. 132· *παύσε από του στεναγμού, μη θλίβεσαι τοσούτον* Λίβ. Ν 3124· *ακούσας τούτο ο σουλτάνος έπαυσεν από τον θυμόν οπού είχε* Ιστ. πατρ. 79[16]· *Παρακαλώντας τους ο Μωυσής να παύσουσιν από την τοιαύτην άτακτον ορμήν …, αυτοί μάλλον εφιλονίκουν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63. **4)** (Προκ. για συναισθήματα) καταλαγιάζω, υποχωρώ: *ας πάψει ο τόσος σου θυμός κι η θέρμη τση καρδιάς σου* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ΄ 52· *θε να πάψουν οι χαρές, να τους πλακώσει η πρίκα,*| *γιατί κοιτάζουν τ' άρματα του Τούρκο πως πληθαίνου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 510[24]· *άφτει*| *η πεθυμιά του πόθου μου που στην καρδιά δεν παύτει* Ροδολ. (Αποσκ.) Α΄ 566. **5α)** Ησυχάζω, ηρεμώ: *Όλα τα ζα ναπαύγουνται τες νύχτες,*| *αφόν εις την δουλειάν τους βάλουν τέλος,*| *κι εγώ 'δέ νύχταν παύγω 'δέ στον ήλιον* Κυπρ. ερωτ. 110[15]. **β)** (προκ. για πόλεμο) παύω να διεξάγω πολεμικές επιχειρήσεις, απρακτώ: *του γενεράλε έδιοξε κι είπε για να γυρίσου*| *και να χαλάσουν το φορτί και όλοι τως να εμπούσι*| *στη χώρα και να παύσουνε, να μηδέν πολεμούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 457[16]· *ωσάν εκάμανε οι χριστιανοί αυτές τις νίκες, εγυρίσανε και εδιάβησαν εις τους τόπους τους με τη νίκη. Αμή ο Τούρκος δεν έπαυε, μόνε τους επάτιε εις τα σύνορα και εστεκέτονε εισέ τόπους σιγούρους* Χρον. σουλτ. 69[13]. **6)** (Με την πρόθ. από + βουλητική πρόταση) απέχω από κ., αποφεύγω να κάνω κ.: *ότι να ιδείς γαδούρι του μισούντα σου σταλίζει κατωθιό το γομάρι του και να πάψεις από να απαφήσεις αυτουνού* Πεντ. Έξ. XXIII 5· *ότι να πάψεις από να τάξεις να μην είναι εις εσέν φταίσιμο* Πεντ. Δευτ. XXIII 23. **7)** (Με την πρόθ. από + αιτιατ. προσώπου) αφήνω κάπ. ήσυχο, δεν ασχολούμαι με κάπ.: *ετούτο το πράμα ος εσυντύχαμε προς εσέν* (ενν. *το Μοσέ*) *εις την Αίγυφτο …: «πάψε από εμάς, … ότι καλλιό εμάς να δουλεύγομε την Αίγυφτο από να αποθάνομε εις την ερημο»* Πεντ. Έξ. XIV 12. **8)** (Νομ., προκ. για δικαστή) αφήνω να περάσει ορισμένο χρονικό διάστημα από την έκδοση μιας απόφασης, μετά το οποίο οι διάδικοι μπορούν να ασκήσουν έφεση: *Και παύει ο κριτής μέχρι και ημέρας ί και μετά τούτο κρατείται την δίκην ο άνθρωπος λέγων: «Αρνούμαι τα λεγόμενα ως λέγουνται και αιτώ τας αποδείξεις»* Ελλην. νόμ. 575[9]. **9)** ?(Νομ.) μεροληπτώ κατά την εκδίκαση μιας υπόθεσης: *Οι κριτάδες … εντέχεται να ποίσουν δίκαιον … οδίχως να πάψουν, ότι ο νόμος λαλεί ότι οι κριτάδες πρέπει … καλήν στράτα να περιπατούν της αληθείας και της κρίσεως και … πρέπει το ίσο να κρίνουν τον μέγα και τον μικρόν, και τον πτωχόν και πένητα, ώσπερ τον πλούσιον και τον άρχοντα* Ασσίζ. 28[21].

ΙΙ. Μέσ. **Α΄** (Μτβ.) σταματώ, διακόπτω, δίνω τέλος σε κ. (συν. ομιλία, διήγηση, θρήνο, κ.τ.ό.) **α)** (με αιτιατ.): *τον θρήνον παυσαμένη* Καλλίμ. 2259· *παύομαι τον λόγον* Βέλθ. 1348· **β)** (με έναρθρ. απαρέμφ.): *Εις τούτο θέλω από του νυν να πάψωμαι του λέγειν*| *περί τον ρήγαν Φράτσας* Χρον. Μορ. Ρ 3464· **γ)** (με δευτερεύουσα βουλητική πρόταση): *Εντάυτα παύομαι απεδώ να γράφω και να λέγω*| *περί του Αλαμάνου εκεινού, του εξάκουστου στρατιώτου* Χρον. Μορ. Η 6813. **Β΄** Αμτβ. **1α)** Λήγω, σταματώ, τελειώνω: *Του λοιπού τοίνυν παυσαμένου, … ήρξατο ο Θωμάς τας χήρας γυναίκας μνηστεύειν μετά των Σέρβων* Ιστ. Ηπειρ. ΧΙΙ[3]· *Πατριαρχεύοντος δε του κυρού Μαξίμου του λογίου τα της εκκλησίας άπαντα ειρηνικώς διέκειντο, παυσαμένων πάντων*

των σκανδάλων Έκθ. χρον. 35[18]· **β)** τελειώνω, ολοκληρώνομαι: *Ποίημα δε ως άδεται και κόπος τού εις τέλος διαλαμβάνει τούνομα και παύεται το μέλος* Αξαγ., Κάρολ. Έ τίτλ.· **γ)** (προκ. για ποταμό, πηγή) στερεύω: *τρέχουσιν από αρχών πολλών της λίμνης διακεχωρισμένοι ποταμοί εις εκατόν και ου παύονται* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 290· *εκείνον το αλλόμενον ύδωρ εκαταφρύγη.| Σοφία γαρ ου δύναται ανθρώπου ερευνήσαι| πόθεν αι φλέβαι των πηγών επαύσαντο εκείσε* Αξαγ., Κάρολ. Έ 638. **2)** Σωπαίνω, σταματώ να μιλώ (να διηγούμαι, να θρηνώ, κ.τ.ό.) **α)** (με κατηγορηματική μτχ.): Διγ. Ζ 493· **β)** (με εμπρόθ. προσδ. μετά από παράλειψη της μτχ. *λέγων*): Χρον. Μορ. Η 8803.

παύω (ΙΙ)· *πάψει*, Πικατ. 339, εσφαλμ. γρ. αντί *πέψει*· διόρθ. Κριαράς [Πικατ. σ. 59].

παφέζιν το, βλ. *παβέζι*.

'παφήνω, βλ. *απαφήνω*.

Παφλαγών ο· *Παμφλαγών*, Byz. Kleinchron. Ά 142[65] κριτ. υπ.

Το αρχ. εθν. *Παφλαγών*. Ο τ., με ανάπτυξη έρρινου, ήδη μτγν. (Μηνάς, Ελλην. 34, 1982/83, 414) και σε κείμ. του 18. αι. (TLG). Πληθ. *παφλαγόνες* και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Άμ., Ελλην. 1, 1928, 402, Ελλην. 4, 1931, 266). Η λ. στον τ. *Παφλαγόνας* και σήμ.

Ο κάτοικος της περιοχής της Παφλαγονίας (περιοχή της Βόρειας Μικράς Ασίας μεταξύ Βιθυνίας, Γαλατίας και Εύξεινου Πόντου): Δούκ. 35[2]· (ως προσων.): *Μιχαήλ ο Παφλαγών* Byz. Kleinchron. Ά 142[65].

'παφορμή(ν), επίρρ., βλ. *απαφορμής*.

παφούμιστος, επίθ., βλ. *παμφήμιστος*.

πάφουμος, επίθ., βλ. *πάμφημος*.

πάφρικτος, επίθ., βλ. *πάμφρικτος*.

παφρόνιμος, επίθ., βλ. *παμφρόνιμος*.

παφυλλένιος, επίθ., βλ. *παμφυλλένιος*.

παφυλλοκαμωμένος, μτχ. επίθ., βλ. *παμφυλλοκαμωμένος*.

πάφυλος ο, βλ. *πάμφυλος*.

παχαινευμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του **παχαινεύω* (<*παχαίνω* αναλογ. με ρ. σε *-εύω*) ως επίθ.

(Προκ. για κοιλιά ζώου) που έχει πολύ λίπος: *λαπάραν τραγανόδηκτον την άντικρυς νευρώδη,| την εκδαρμένην πάντοτε και μη παχαινευμένην* Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 273-39 χφ P κριτ. υπ.

παχαίνω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1294, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 274[16]. — Βλ. και *παχύνω*.

Από το *παχύνω* (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Ά 294-5, Hatzid., Einleit. 412 και Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Germ. (λ. *ingrassare*), στο Βλάχ. και σήμ.

Ά Αμτβ. **1)** Αποκτώ πάχος, παχαίνω: *Να τονε φάγει θέλησε τον σκύλον τότ' ο λύκος* (παραλ. 1 στ.), *μικρός, λιγνός ευρίσκεται, κρέας ποσώς δεν έχει,| ωσάν παχύνει, άλλοτε ο λύκος να 'παντέχει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 34[6]. **2)** (Μεταφ.) **α)** γίνομαι ισχυρός, δυναμώνω: *τον Τούρκον αν αφήκετε στην Πόλιν να ακραργήσει,| θέλει παχύνειν το θηριόν και θέλει δυναμώσει* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 847· **β)** αποκτώ αφθονία αγαθών, πλουτίζω: *επάχυνεν ο Ιεσουρούν και εκλότσεψεν ... και άφηκεν Θεόν οπού τον έκαμεν και ελίτωσεν δυνατόν τις σωτεριές του* Πεντ. Δευτ. XXXII 15.

Β' (Μτβ.) παχαίνω κάπ.· τρέφω κάπ.· (εδώ μεταφ.) ωφελώ: *εις άλλες έγνοιες μπαίνει* (ενν. *η Αρετούσα*)*| και φαίνεταί τση κι η αγρυπνιά τη θρέφει, την παχαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 454 κριτ. υπ.

παχάρνικος, επίθ., Σταυριν. Εισαγ. 22[101]· *παάρνικος*.

Από το ρουμαν. *paharnic*. Η λ. σε κείμ. του 18. αι. (Κοδρικά, Εφημερ. Γλωσσάρ. 243).

(Προκ. για τίτλο αξιώματος στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες) οινοχόος στην αυλή του βοεβόδα (Για τη σημασ. βλ. Legrand [Poèm. hist. σ. 354-5]): *Τα κάτωθεν είναι τα πρώτα και μεγάλα οφφίκια του βοεβόδα της Βλαχίας ... ποστέλνικος, μπάνος, βόρνικος, ... στόλνικος, παάρνικος* Σταυριν. Εισαγ. 26[175]· *Ο Κρίστας ήτον στην βουλήν, Ρώσοι κι οι στρατιώται| και Λούπουλος παχάρνικος επιβουλεύθη τότε* Ιστ. Βλαχ. 862.

πάχθος το, βλ. *πάκτος*.

παχθώνω, βλ. *πακτώνω*.

παχίας, παχιάς ο, βλ. *πασάς*.

παχιατικόν το· *παχιατικού*, Ψευδο-Σφρ. 540[23] [= Πρόστ. Ανδρ. Γ' 219[30]], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *πηχιατικού*· για τη διόρθωση βλ. Schreiner, JÖB 27, 1978, 218 σημ. 30. — Βλ. *πηχιατικόν*.

πάχνη (Ι) η, Θρ. Κων/π. Β 58, Παρασπ., Βάρν. C 201, Αργυρ., Βάρν. Κ 194, Ιστ. Βλαχ. 2340, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 182[15].

Το αρχ. ουσ. *πάχνη*. Η λ. και σήμ.

α) Η πρωινή παγωμένη δροσιά, πάχνη: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1252· **β)** (μεταφ.) προκ. για ωραία κοπέλα: *εσύ 'σαι* (ενν. *κυρά μου*) *της νυκτός δροσιά και πάχνη του χειμώνος* Ερωτοπ. 564· **γ)** το επάνω στρώμα του χιονιού, χιόνι· (εδώ σε παρομοίωση προκ. για τη λευκότητα του δέρματος του προσώπου): *Το πρόσωπό ντου* (ενν. *του κοπελιάρη*) *σαν του ηλιού τσ' ακτίνες λαμπυρίζει| κι ωσάν την πάχνη του χιονιού έτσι κι εκείν' ασπρίζει* Πανώρ. Γ' 46· **δ)** προκ. για κ. φευγαλέο και φθαρτό (η σημασ. ήδη μτγν., TLG)· (εδώ σε παρομοίωση): *Αράχνη είναι η ζωή και κονιορκτός η δόξα,|*

σαν όνειρον ο χρόνος μας τρέχει και διαβαίνει,| ωσάν την πάχνην που θωρείς στους κάμπους τον χειμώνα,| όταν φανεί ο ήλιος, ώσπερ καπνός σκορπίζει Διγ. Α 4741· ε) (σε παρομοίωση) προκ. για το μάννα, την τροφή που έστειλε ο Θεός στους Ισραηλίτες στην έρημο: ανέβην το πλάγιασμα της δροσιάς, και ιδού ιπί τα πρόσωπα της έρημος φτενό στρογγυλό, φτενό σαν πάχνη ιπί την ηγή Πεντ. Έξ. XVI 14.

πάχνη (II) η, βλ. *φάτνη*.

παχνί το, Λεξ. Μακεδ. 158.

Από το ουσ. *παθνί* (απ. σήμ. ιδιωμ., όπως και τ. *παθνίν*, κ.ά., βλ. Κουκ., Ευστ. Γραμμ. 57, Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 5, Κουκ., Αθ. 49, 1939, 84, Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *παθνίν*) <μτγν. ουσ. *πάθνη* (L-S Suppl.· απ. και σήμ. ιδιωμ. στην Κάρπαθο, Andr., Lex., λ. *φάτνη*, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.) <αρχ. ουσ. *φάτνη*· για την τροπή *θν*>*χν* βλ. Ανδρ., Λεξ., στη λ., Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 3-5. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Ο χώρος στον οποίο τρώνε τα ζώα, παχνί: *Ο Κύριος ... απεκρίθη και είπε τον: «Υποκριτά, πασαένας από σας το Σάββατον δεν λύει το βόδι του ή το γαδούρι του από το παχνί του και πάγει και το ποτίζει;»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ιγ' 15· (προκ. για το μέρος στο οποίο τοποθέτησε η Παναγία το νεογέννητο Χριστό, τη φάτνη της Βηθλεέμ): *εγέννησε* (ενν. *η Μαριάμ*) *τον υιόν της τον πρωτότοκον και τον ετύλιξε και τον επλάγιασεν εις το παχνί, διατί δεν είχαν αυτοί τόπον εις το κονάκι* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. β' 7.

παχνιάζω. — Βλ. και *παχνίζω*.

Από το *παχνίζω* κατά τα ρ. σε *-ιάζω*. Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *παχνιάζω II*).

(Μέσ.) καλύπτομαι με πάχνη· (εδώ προκ. για το λεπτό στρώμα πάγου που σχηματίζεται στο πρόσωπο νεκρού): *Θωρεί την όψη κι ήσπριζε, τα μάτια σφαλισμένα,| ολόκρυα τα μέλη του* (ενν. *του νιου*), *τ' αρθούνια παχνιασμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1934.

παχνίζω. — Βλ. και *παχνιάζω*.

Από το ουσ. *πάχνη* και την κατάλ. *-ίζω*. Διαφορ. το *παχνίζω* (<ουσ. *παχνί*) που απ. σε σημείωμα του 16. αι. (Λαούρδας, Κρ. Χρ. 5, 1951, 238) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκάκης, Αμάλθ. 9, 1987, 282 και Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) και στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 723). Η λ. τον 4.-5. αι. (Steph., Θησ.) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. 332, λ. *παχνίζει*, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 175, λ. *παχνίζου*).

(Μέσ.) καλύπτομαι με πάχνη· (προκ. για το λεπτό στρώμα πάγου που σχηματίζεται στο πρόσωπο νεκρού): *Θωρεί την όψη κι ήσπριζε, τα μάτια σφαλισμένα,| ολόκρυα τα μέλη του* (ενν. *του νιου*), *τ' αρθούνια παχνισμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1934 κριτ. υπ.· (σε παρομοίωση προκ. για υπόλευκη απόχρωση πτερώματος): *η ουρά αυτού* (ενν. *του ζαγάνου*) *απλωμιστή* (έκδ. *απλωμίστη*) *και ωσάν παχνισμένη* Ορνεοσ. 577[7].

πάχνισμα το.

Από τον αόρ. του *παχνίζω* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *πάχντζμα* σήμ. ιδιωμ. (Γεωργί-

ου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 176). Η λ. στο Somav. και σήμ. (ΑΛΝΕ, όπου και λ. *πάχνιασμα*).

(Μεταφ.) χλωμάδα, πελιδνότητα: *εχάθηκε το αίμα της, το φως των αμματιώ της,| και του νεκρού το πάχνισμα είχε το πρόσωπό της* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1146.

παχνοχιονάτος, επίθ.

Από το ουσ. *πάχνη* και το επίθ. *χιονάτος*.

Λευκός και δροσερός όπως η πάχνη και το χιόνι: *Ο Φλώριος δ' απόβλεπε πάντα την Πλάτζια-Φλώρε* (παραλ. 1 στ.), *την κρουσταλλίδαν του νερού, την παχνοχιονάτην* Φλώρ. 190.

παχνοχιονισμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πάχνη* και τη μτχ. παρκ. του *χιονίζω*.

Σκεπασμένος με πάχνη και χιόνι· λευκός, λαμπερός: *Του Ψηλορείτη τα βουνά τα παχνοχιονισμένα| σήμερον ας σκορπίσουσι κι ας είν' σκοτεινιασμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 228[7].

πάχος το, Ασσίζ. 163[17], 415[5], 467[10], Πεντ. Αρ. XVIII 29, 30, Χριστ. διδασκ. 102.

Το αρχ. ουσ. *πάχος*. Η λ. και σήμ.

1α) Η μικρότερη από τις τρεις διαστάσεις ενός στερεού σώματος (αντιστοιχεί στο πλάτος): Ασσίζ. 215[8], Βίος Αλ. 4358· **β)** (για ανθρώπους ή ζώα) ο συνολικός όγκος ενός σώματος: *δράκοντες μέγιστοι ...| πήχεσιν εβδομήκοντα το μήκος ...,| το πάχος φρικωδέστατον και φοβερόν δεικνύντες* Βίος Αλ. 4847. **2)** Το περιττό, παραπανίσιο βάρος ενός σώματος, παχυσαρκία: Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 59[5]. **3)** (Προκ. για ζώο) λίπος, ξίγγι: *βούτουρο βουκόλιου και γάλα ποίμνιου με πάχος πρόβατων και κριαριών* Πεντ. Δευτ. XXXII 14· *αγοράσετε χωρίς ασήμιν και πληρωμήν κρασί και πάχος* Χριστ. διδασκ. 110. **4)** (Για υγρά) πυκνότητα, παχύτητα· λιπαρότητα: *Το λάδι ... κόπτει την όρεξιν εκείνου οπού το πολυτρώγει, και δεν τρώγει πολύ φαγί, διατί χορταίνει με το πάχος του ελαίου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 190. **5α)** Το καλύτερο, το εκλεκτότερο μέρος κάπ. πράγματος: *παν πάχος λαδιού και παν πάχος μούστου και σιταριού, η αρχή τους ος να δώσουν του Κύριου, εσέν τα έδωκα* Πεντ. Αρ. XVIII 12 δις· *με πάχος νεφριά* (έκδ. *νέφρια*· διορθώσ.) *σιταριού* Πεντ. Δευτ. XXXII 14· **β)** (προκ. για γη ή χώρα) ευφορία, παραγωγή άφθονων αγαθών: *να δώσει εσέν ο Θεός από δροσιά του ορανού και τα πάχη της ηγής και πολύ σιτάρι και μούστο* Πεντ. Γέν. XXVII 28· *να δώσω εσάς το καλό της ηγής της Αίγυφτος και φάτε το πάχος της ηγής* Πεντ. Γέν. XLV 18.

Έκφρ. *σάρκινο πάχος* = (προκ. για το Χριστό) η υλική, η σωματική Του υπόσταση: *προς τον Άδην κατελθών* (ενν. *ο Λόγος*) *μετά σαρκίνου πάχους| και τον σκορπίον τον δεινόν* (ενν. *τον σατάν*) ... (παραλ. 1 στ.) ... *πατήσας και συντρίψας* (παραλ. 1 στ.), *αυτός ανέστη θεϊκώς ούτω μετ' εξουσίας* Γλυκά, Αναγ. 130.

παχουλός, επίθ., Ροδινός (Βαλ.) 129.

Από το επίθ. *παχύς* και την κατάλ. *-ουλός* (βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 268 και Jan-

naris, Hist. Gramm. 298)· πβ. αρχ. επίθ. *παχυλός (L-S· απ. τον 4. αι., TLG, στο Steph., Θησ. και στο Βλάχ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Κάπως παχύς, ευτραφής, «γεμάτος»: *Εσήκωσεν τα μάτια του (ενν. ο Αβραάμ) και βλέπει άσπρον ως γάλα! ένα κριάριν παχουλόν με κέρατα μεγάλα* Χούμνου, Κοσμογ. 1280· **β)** (προκ. για χείλη) σαρκώδης: *Είχεν (ενν. η Ειρήνη) και χείλη παχουλά, κοκκινοβεβαμμένα, | και προς ερωτοφίλημα ήσαν παραδομένα* Διγ. Ζ 147.

πάχτος το, βλ. *πάκτος*.

παχτωνάρης ο, βλ. *πακτωνάρης*.

παχτώνω, βλ. *πακτώνω*.

πάχτωσις η, βλ. *πάκτωσις*.

παχυλαρδάτος, επίθ.

Από το επίθ. *παχύς*, το ουσ. *λαρδί* και την κατάλ. *-άτος*. Πβ. λ. *παχυλαρδάς* στο Βλάχ.

(Προκ. για παστό χοιρινό κρέας) πλούσιος σε λίπος, σε λαρδί (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 17, 1941, 38): *παστώνουν και φυλάσσουν με (ενν. εμέ, τον χοίρον) δι' όλου γαρ του χρόνου* (παραλ. 2 στ.), *καταμαγούλαν σύγλωσσην μετά χοιρομερίων, | λουκάνικα, απάκια, πλευράς παχυλαρδάτας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 379.

παχυλοπετσάτος, επίθ.

Από το επίθ. *παχυλός* (βλ. *παχουλός*, ετυμολ.), το ουσ. *πέτσα* και την κατάλ. *-άτος*.

(Υβριστ., προκ. για χείλη) χοντρόπετσος: *Και προς τον βουν ελάλησεν ο βούβαλος τοιαύτα: | «Πώς έχανες το στόμα σου αυτό το βρομισμένο, | πώς άνοιξες τα χείλη σου τα παχυλοπετσάτα ...;»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 584.

παχυμερώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *παχυμερώς* (L-S, λ. *παχυμερής*).

Πάρα πολύ, σε μεγάλο βαθμό: *Η φυλακή και θάνατος και χείρων του θανάτου* (παραλ. 1 στ.)· *οίαν αν είπης κόλασιν, παχυμερώς κολάζει, | παχυμερώς στενοχωρεί και θλίβει και δαμάζει* Γλυκά, Στ. 140, 141.

παχυμουλαράτος, επίθ.

Από το επίθ. *παχύς*, το ουσ. *μουλάρι* και την κατάλ. *-άτος*.

Που έχει (και ιππεύει) παχύ, καλοθρεμμένο μουλάρι: *τέκνον μου, μάθε γράμματα, και ωσάν εσέναν έχει, | βλέπεις τον δείνα, τέκνον μου, πεζός περιεπάτει, | και τώρα εν' διπλοεντέλινος και παχυμουλαράτος* Προδρ. (Eideneier) III 59.

παχύνω, Ερμον. Ω 277, Φυσιολ. Β 6[8]. — Βλ. και *παχαίνω*.

Το αρχ. *παχύνω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Αυξάνω το βάρος κάπ.· τρέφω: Σοφιαν., Παιδαγ. 113. **2)** Αυξάνω κ. σε όγκο· φουσκώνω κ.: *Σώμα παχύνων, κεφαλάς εις έν επισυνάγων*, (παραλ. 1 στ.) *πολύς μεν εξαπλώμενος εδείκνυτο (ενν. ο δράκων) φρικώδης* Διγ. Ζ 2833. **Β'** (Αμτβ.) αυξάνω σε βάρος, γίνομαι παχύς, παχαίνω: *είναι (ενν. το πουλλίν χιούχας) τόσον ζηλλιάρικον, ότι αν ιδεί τα παιδιά του να παχύνουσιν εις την φουλλιάν τους, κρου τους με την μούττην του εις τα πλευρά διά να ... πωρύνουσιν* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 87.

II. Μέσ. **1)** Αυξάνομαι σε όγκο· (εδώ για πτώμα) φουσκώνω· πρήζομαι: *αποσκάπτουσι τους τάφους ..., ευρίσκουσι τινά σώματα εκ των αποσκαπτόντων σταπιδιασμένα και τινά παχυνόμενα* Μάρκ., Βουλκ. 339[19]. **2)** Αυξάνομαι σε ένταση, δυναμώνω: *ότε παχυνθήσεται η του ηλίου θέρμη εις αυτόν (ενν. τον βάτραχον) μη δυνάμενος βαστάξαι, πάλιν βάλλει εαυτόν εν τω βυθώ* Φυσιολ. (Zur.) XXXXIII 2[8].

παχύς, επίθ., Σταφ., Ιατροσ. 16[464], Διγ. Ζ 2833 κριτ. υπ., Ερμον. Η 146, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πρόλ. 7, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 139, 143, 146, 193, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 157, 242, Hagia Sophia φ[1] 506[16]· θηλ. *παχέα*, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 143· γεν. αρσ. *παχεού*, Ερμον. Λ 55.

Το αρχ. επίθ. *παχύς*. Η λ. και σήμ.

1) (Για πρόσωπα και ζώα) παχύσαρκος, χοντρός: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 410, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 181, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 543, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 187. **2)** (Για πράγματα) **α)** χοντρός (σε μάζα και πυκνότητα), ογκώδης: Hagia Sophia k 489[5], Βίος Αλ. 4357, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 162· **β)** (προκ. για ένδυμα): Σοφία ... — Hagia Sophia k 489[5] (see above); Προδρ. (Eideneier) II 34. **3)** Πλούσιος, εύπορος: Μαχ. 436[32]. **4α)** (Μεταφ. προκ. για καλλιεργήσιμη γη) γόνιμος, εύφορος: Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 132, 205, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 110· **β)** (προκ. για σιτάρι) μεστωμένος: *ωσάν να κόπτει ο θεριαστής καλόν παχύν σιτάριν, | έτσε τους εκατέκοφτεν (ενν. ο Αχιλλεύς)* Αχιλλ. L 444. **5α)** (Προκ. για υγρά) παχύρρευστος· (εδώ σε σχ. υπαλλαγής προκ. για μέλι): *κολλούσι γαρ (ενν. οι σκώληκες) εις την παχείαν γλυκύτητα του μέλιτος* Ιερακοσ. 404[19]· **β)** (προκ. για ατμό) πυκνός: *ο του λουτρού και του θερμού παχύς ατμός, νεφώδης | ουκ επεσκέπαζε ποσώς εκείνους τους καθίρπτας* Καλλίμ. 307. **6)** (Προκ. για φαγητά) **α)** που περιέχει λίπος ή που έχει μαγειρευτεί με πολύ λίπος, λιπαρός: *ακρίδας ου σιτεύομαι ουδ' αγαπώ βοτάνας, | αλλά μονόκυθρον παχύν και παστομαγειρίαν* Προδρ. (Eideneier) II 104· *να έφαγα τα θρύμματα και να έπια το ζωμίν των*, (παραλ. 4 στ.) *και διπλοτήγανον παχύν μεγάλης αθερίνας* Προδρ. (Eideneier) IV 185· **β)** (προκ. για κρέας) που έχει πολύ λίπος, πάχος: *Έφαγον ζουμίν και ψωμίν και κρέας παχύν* Sprachlehre 142. **7)** Πρησμένος (εδώ ως σύμπτωμα υδρωπικίας): *είχα ... μίαν σκλάβαν απού ήτον εδρωπική, τουτέστιν είχεν την κοιλίαν παχείαν* Ασσίζ. 183[16].

Το ουδ. ως ουσ. = **1)** Κρέας· (εδώ σε μεταφ.· πβ. Π.Δ., Ιεζ. 34.3: *το παχύ σφάζετε*): *το παχύ τους (ενν. των προβάτων) τρώγετε, το καλόν το γάλα τως πίνετε και το μαλλί τως κουρεύγετε και καρπούσθε το κουράδι ... Και ετούτοι είναι οι μισθωτοί του λύκου!* Πηγά, Χρυσοπ. 215 (13). **2)** Λάδι: *λάμπει το καντήλι | έστοντα με καλό παχύ και με χοντρό φιτίλι!* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 158.

παχύτης η, Ιερακοσ. 390[6]· *παχύτητα,* Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 94[14].

Το αρχ. ουσ. *παχύτης*. Λ. *παχότητα* στο Βλάχ. Ο τ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

1) (Προκ. για ζώο) πάχος, λίπος (εδώ ως στοιχείο νοστιμιάς): *Περί του κρέατος του εμού* (ενν. *του προβάτου*) *ου λέγω ουδέ φάσκω·| είδασιν γαρ οι τρώγοντες και οι εσθίοντές με| παχύτητα και ηδονήν και καλοστομαχίαν,| εύνοστα και ευστόμαχα άπαντά μου τα μέλη* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 476. **2)** Παχύρρευστη ουσία που εκκρίνεται από τους βλεννογόνους αδένες, βλέννα: *Καθαρτικόν κεφαλής ιέρακος ... εμφύσησον εις τας ρίνας αυτού προς το αναβήναι* (έκδ. *αναφθήναι*· διορθώσ.) *διά των έσωθεν πόρων το καθαρότερον εις την υπερώαν αυτού· τούτο γαρ εκτινάξει πάσαν την εγκειμένην αυτώ παχύτητα και μυξώδη υγρότητα* Ιερακοσ. 389[20]. **3)** (Προκ. για σκοτάδι) πυκνότητα: *εν τούτω δε τω ζοφερώ και βαθυτάτω λάκκω| ου φως παρά τοις όμμασιν ουδέ τις ομιλία.| Το συνεχές γαρ του καπνού, του σκότους η παχύτης| αλλήλους ου παραχωρεί βλέπειν ουδέ γνωρίζειν* Γλυκά, Στ. 93· (σε μεταφ.): *εβγήκεν απού την καρδίαν μου το σκέπασμα της αμαρτίας και η παχύτητα του σκότους οπού ετύφλωνε την ψυχήν μου εξυγώχθηκεν* Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 35[10-11]. **4)** (Προκ. για τον ήλιο) ένταση της εκπεμπόμενης ακτινοβολίας: *Και καλά και έναι ο ήλιος λεπτός, διά τούτο η καύσις οπού έχει απ' αύτον δεν εβγαίνει να κάψει όλα τα τίποτες, ούτε πάλιν διά την παχύτητα αυτού πέβει προς ημάς πλέον ενέργειαν παρά οπού έχει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 48[r]. **5)** (Μεταφ.) μωρία, ανοησία: *ο νους του, θαρρώ, ανέβαινεν εις του ουρανού τα νέφη,| τόσον παχύτητα πολλήν και χονδροσύνην είχεν* Χρον. Τόκκων 1797. **6)** (Μεταφ.) άγνοια, αμάθεια: *Αλλ' ου διά τούτο δει αθυμείν ημάς ... ή διότι ουχ ευρίσκομεν νυν την λεπτολογουμένην ακρίβειαν ταράττεσθαι ..., αλλά μάλλον ευχαριστείν τω Θεώ, ότι εν τοσαύτη ιδιωτεία και παχύτητι μένει ο χριστιανισμός εν πολλοίς μέρεσι της γης και πολλοίς γένεσι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 230.

πάψιμο το, βλ. *παύσιμον.*

πάω, βλ. *υπάγω.*

παών ο· *πάων,* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 137 κριτ. υπ.

Από το λατ. *pavo*· πβ. *παλαιότ.* ιταλ. *paone* (Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *pavone*), βενετ. (Boerio) και *γαλλ. paon*. Ο τ. στο Διοκλ. Έδικτο (L-S, PHI 7, 4. *αι.*). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Μεγαλόσωμο ορνιθόμορφο πτηνό με πολύχρωμο πτέρωμα και μακριά ουρά, παγώνι: *Γυρίζει πάλιν ο παών και προς την αίφνιαν λέγει* αυτ. 137.

παώνα η, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 163 χφ Α κριτ. υπ., Φυσιολ. Β 2[1]· *παγώνα,* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 163 χφ Ζ κριτ. υπ., Διήγ. σεβαστ. Θωμά 315.

Από το ουσ. *παώνι* και την κατάλ. *-α* (βλ. και Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 103)· πβ. όμως και παλαιότ. ιταλ. - βενετ. *paona* (Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *pavona,* Boerio). Ο τ. (<ουσ. *παγώνι*) ως κύρ. όν. και σήμ. (Συμεων., Ελλην. ονομ. 87). Η λ. ως κύρ. όν. και σήμ. ιδιωμ. (Μενάρδ., Αθ. 16, 1904, 267, Ξιούτας, Κυπρ. λαογρ. ζώων 293, όπου και τ. *παωνού,* Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *παόνι(ν)*).

1) Το θηλυκό παγώνι: *η γαρ παώνα διά χρυσού και αργύρου και σμαράγδου την χρόαν έχει των πτερύγων* Φυσιολ. Β 2[2]. **2)** (Μεταφ., προκ. για ωραία γυναίκα): *Απ' όλες τες ευγενικές| ηξεύρω μιαν παγώνα| οπού έχει χείλη κόκκινα| κι ουδέν με δίδει το φιλί* Ch. pop. 263.

παώνιν το, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 132, 133, 163· *παγώνι,* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 132 χφ Ζ κριτ. υπ., 133 χφ Ζ κριτ. υπ., 137 χφ Ζ κριτ. υπ., Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 52[3], Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Σ 15· *παγώνι(ον),* Διγ. Ζ 99, Ιμπ. 393, Αρσ., Κόπ. διατρ. [632], Φορτουν. (Vinc.) Έ 71· *παγώνιον,* Φυσιολ. (Legr.) 591· *πάνιν,* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 131· *παώνι,* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 132 χφ Α κριτ. υπ., 133 χφφ LA κριτ. υπ., Πηγά, Χρυσοπ. 156 (23)· *παώνι(ον),* Διγ. Άνδρ. 314[25], 400[19].

Από το ουσ. *παώνιον,* υποκορ. του ουσ. *πάων,* βλ. λ. *παών* (βλ. Ανδρ., Λεξ. λ. *παγώνι*· πβ. επίθ. *παόνιος,* Διοκλ. Έδικτο (4. αι.), L-S Suppl.) ή από το παλαιότ. ιταλ. *paone* (Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *pavone*). Οι τ. *παγ-* από το ουσ. *παώνι(ο)ν* με ανάπτυξη μεσοφωνηεντικού *γ* ή από το παλαιότ. ιταλ. *pagone* (Battaglia, λ. *pavone,* Triand., Lehnw. 327). Ο τ. *παγώνι* στο Meursius (λ. *παγώνη*) και σήμ. Ο τ. *πάνιν* (<γαλλ. *paon,* βλ. Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 9, 1945, 58-9) σε δημώδη κυπριακά άσματα (Ζωγγρ. 123, Σακ., Κυπρ. Β' 887, Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Α.22 3, Β.27 105). Ο τ. *παώνι* και σήμ. ιδιωμ. (Μουσούρης, Γλωσσάρ. Ιθάκ.). Ο τ. *παώνι(ν)* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *παόνι(ν)*) και *παώνιον* στο Meursius (λ. *παόνιον*). Τ. *παβόνιον* στο Du Cange (και στο Du Cange., App., λ. *πανόνιον*), όπου και τ. *παβόνι,* ο οποίος απ. και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Et. linguist. III 493). Τ. *παούνι* σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Meyer, NS IV 67, Rohlfs, Et. Wört., λ. *παβόνι*) και ιδιωμ. (Μουσούρης, ό.π., ως ά συνθ. στη λ. *παουνόφτερο*).

1) Μεγαλόσωμο ορνιθόμορφο πτηνό με πολύχρωμο πτέρωμα και μακριά ουρά που μπορεί να την ανοιγοκλείνει σαν βεντάλια, παγώνι: *όρνεα πολλά πολλών γενεών, οπού ήσαν μέσα εις τον κάμπον, παώνια, ψιττακοί, κύκνοι* Διγ. Άνδρ. 375[1]· *παώνια επεριέπλεκαν τα πτερά τους εις τα άνθη και έλαμπαν τα πτερά τους ωσάν τες χρόες των ανθών* Διγ. Άνδρ. 375[3]· (σε παρομοίωση προκ. για άνθρωπο με υπερβολικά επιμελημένη, φανταχτερή εμφάνιση): *επιδεικτικός τε ην* (ενν. *ο βασιλεύς ούτος*) *καθάπερ παώνιν ... και μη δις τον αυτόν χιτώνα ενδιδυσκόμενος* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 579, κριτ. υπ.)· *λέγει της* (ενν. *της κόρης*): *«άμε, ντύσου,| βάλε τα ρούχα τα 'μορφα, αγάπη μου, στολίσου».| Και το λοιπόν στολίζεται το ταπεινό τρυγόνι| τ' αντίπροικο του γέροντος και δείχνει σαν παγώνι* Περί γέρ. 68. **2)** (Μεταφ. προκ. για ωραία γυναίκα)· (εδώ σε προσφών.): *Καμαροφρυδούσα κόρη,| παγκαλόμορφον περδίκι| και πανώριον μου παγώνι,| ήκουσέ μου τι σε λέγω* Ch. pop. 123.

πάωνος η, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 137, Φυσιολ. (Zur.) XIII 2[2], XIV τίτλ., XIV[2, 11, 12], Φυσιολ. 368[27].

Από το ουσ. *πάων* (βλ. λ. *παών*).

Παγώνι: *Έστιν η πάωνος πάντερπνον όρνεον παρά πάντων των πετεινών* Φυσιολ. (Zur.) XIV 5· *αύτη δε η πάωνος, ούσα ευμορφόχροος και ωραία ταις πτέρυξιν ...* Φυσιολ. 368[28].

πγαίνω, βλ. *υπάγω.*

πγειν το, βλ. *πιειν.*

'πέ, πρόθ., βλ. *από (Ι).*

πέβγω, πέβω, βλ. *πέμπω.*

'πεγαίνω, βλ. *υπάγω.*

πεγέριν το, βλ. *πογέριν.*

πεδάντες ο, Κυπρ. ερωτ. 27[5], Κατζ. Β' 269.

Από το ιταλ. *pedante.*

Σχολαστικός, δάσκαλος (Για τη σημασ. βλ. και Πολίτης [Κατζ. σ. νέ-νζ], Siapkaras-Pitsillidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 128 σημ.]· πβ. και *παιδαγωγός* 1γ): ΔΑΣΚΑΛΟΣ: *Κρίμα εις τις λετσιόνες μου, κρίμα 'ς τσι κόπους μ' ούλους,*| *να τ' αρμηνεύω* (ενν. του *Νικολού*) *Οράτσιους, Τιμπούλλους και Κατούλλους!*| ΓΙΑΚΟΥΜΟΣ: *Κρίμα σε μένα του φτωχού τα τόσα μου τορνέσα*| *να μπαίνου στο σακούλι σου, χοίρε πεδάντε, μέσα!* Κατζ. Δ' 136.

'πεδέξια, επίρρ., βλ. *επιδέξια.*

'πεδέξιος, επίθ., βλ. *επιδέξιος.*

πεδεύω.

Από το αρχ. ουσ. *πέδη* και την κατάλ. *-εύω.* Η λ. τον 6. αι. (Steph., Θησ., TLG).

«Δένω» με μάγια (πβ. και *δεσμεύω* 4): *Μήλον η γραυς ολόχρυσον και κεκαλλωπισμένον*| *γράμμασι κακομαγικοίς και λόγοις μαντευμάτων*| *επέδευσεν, εδέσμευσεν, ως ήθελεν εκείνη* Καλλίμ. 1208.

'πεδιαλλάζω, βλ. *αποδιαλλάζω.*

πεδιάς ο.

Λ. πλαστή (πβ. γαλλ. *hommes de pied,* βλ. και Pernot [Αχέλ. σ. 38[4], 68[1-2]] για το γαλλ. κείμ.) πιθ. με επίδρ. του ουσ. *ομάς* (βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 303).

(Στον πληθ.) πεζοί στρατιώτες: *από τα κάτεργα εβγήκαν πεδιάδες*| *με τρακοσίους μετρητοί έως οκτώ χιλιάδες* Αχέλ. 2426· *Ανδρέας Δόριας έστρεψε φουσσάτα για να βάλει,*| *σε κάτεργα εικοσοκτώ να βάλει πεδιάδες*| *εκ την Τοσκάνα θαυμαστούς τέσσερις χιλιάδες* αυτ. 1232.

πεδιάς -άδα η, Λαυρ., Οπτασία Σ. 109· π ε δ ι ά δ α, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 445.

Το μτγν. ουσ. *πεδιάς* (TLG· ως επίθ. ήδη αρχ.). Ο τ. στην Κρήτη από το 13. αι. ως τοπων. (Ξανθ., ΕΕΒΣ 3, 1926, 44), στο Βλάχ. και σήμ.

Επίπεδη και ομαλή έκταση γης, τόπος πεδινός, κάμπος: *εδόθη λόγος και ορισμός και εδιαλαλήθη*| *να συναχθούν, να 'μαδευθούν πάντα εις έναν τόπον,*| *εις πεδιάδαν ομαλήν, μικρά τε και μεγάλα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 43.

πεδιάσιμος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πεδιάσιμος* (L-S Suppl.). Η λ. ως κύρ. όν. από το 10. αι. (ODB, λ. *Pediasimos,* Laurent, Ελλην. 5, 1932, 162).

(Προκ. για τόπο) πεδινός, ομαλός: *κόπτοντας τους λόγγους ημέρωναν κάποιους πεδιασίμους τόπους του βουνού* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 369.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = πεδινή έκταση, πεδιάδα: *τάχα η Αδριανού ... αυτόν* (ενν. *τον Φώτιον*) *έχει παροικούντα ... ή περιδιαβάζει τα πεδιάσιμα της ελευθέρου Βλαχίας τω νέω ηγεμόνι επόμενος;* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 223[15-6].

πεδινά, επίρρ., Βυζ. Ιλιάδ. 887.

Από το επίθ. *πεδινός.*

(Προκ. για τη γλώσσα) στην καθομιλουμένη, στην καθημερινή γλώσσα του λαού (βλ. Kambylis, JÖB 29, 1980, 270-1): *ο μέγας ο διδάσκαλος και ο σοφός Ελλήνων*| *Όμηρος βίβλον έπλασεν τα της Τρωάδος πάθη,* (παραλ. 1 στ.) *ημείς γαρ τι παραμικρόν το κατά της δυνάμης*| *εις ιδιώτας πεδινά* (έκδ. παιδινά· διόρθ. Kambylis, ό.π. 271) *γράφω τα της Τρωάδος,*| *όπως γνωρίζουν άπαντες τα πράγματα του κόσμου* αυτ. 1061.

πεδινός, επίθ., Βίος Αλ. 1999, 5577, Αχιλλ. (Smith) Ν 679, Φυσιολ. (Zur.) L[3].

Το αρχ. επίθ. *πεδινός* (L-S, λ. *πεδιεινός,* TLG). Η λ. και σήμ.

(Προκ. για τόπο) που αποτελείται από πεδιάδα ή πεδιάδες, πεδινός, ομαλός: Αχιλλ. (Smith) Ο 314, Βίος Αλ. 3348.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. (η χρ. ήδη στον Αριστοτέλη, L-S) = πεδινό μέρος, πεδινή έκταση: *τοσαύτα γαρ στρατεύματα πάρεισι παρά Πέρσαις* (παραλ. 2 στ.), *ώστε της γης τα πεδινά πάντα περικαλύψαι* Βίος Αλ. 1722.

πεδινώ.

Από το επίθ. *πεδινός* και την κατάλ. *-ώ.*

Κάνω ένα τμήμα του εδάφους επίπεδο, ομαλό, ισοπεδώνω: *αλλοτρόπως ουκ εστί δυνατόν του παραδοθήναι* (ενν. *το κάστρον*), *εάν μη χαλάσαντες* (ενν. *οι Τούρκοι*) *τον άντικρυν ιστάμενον λόφον και πεδινώσωσιν αυτόν και ρίψωσι το χώμαν εγγύς των σουδών και θήσωσιν εν αυτώ σκευάς* Έκθ. χρον. 72[9].

πεδίον το, Ερμον. Χ 165, Φυσιολ. (Kaim.) 49a[9].

Το αρχ. ουσ. *πεδίον.* Η λ. και σήμ. στον τ. *πεδίο.*

1α) Ομαλή, ανοιχτή και επίπεδη έκταση γης, κάμπος, πεδιάδα: *τον ίππον εις πεδίον*| *εκατέλειψαν εκείνοι* Ερμον. Χ 161· *ήτον αναμέσο 'νού πεδίου, και όρισεν τον λαόν τον απεζικόν να πιάσουν τ' άρματά τους και να τα βάλει ο είς κοντά του άλλου να ποίσουν ως γιον τοίχον* Μαχ. 660[2]· **β)** (εδώ προκ. για επίπεδο, ανοιχτό χώρο σε αυλή κτίσματος): *εντός του οίκου της αυλής υπήρχε το πεδίον*| *πολύ έχον διάστημα εις τε μήκος και πλάτος·*| *τούτου εν μέσω ίδρυσε ναόν ...*| *... και εν αυτώ τον ίδιον ... πατέρα*| *θάπτει* Διγ. (Trapp) Gr. 3240. **2)** Πεδίο μάχης: *μάχη μεγάλη γέγονεν, ως άπαν το πεδίον*| *εκ των βελών κλονίζεσθαι και κτύπων συνδονείσθαι* Βίος Αλ. 2026.

Φρ. *κατεβαίνω εις το πεδίον* = κατεβαίνω στη μάχη (Για τη φρ. βλ. Χατζής, Αθ. 54, 1950, 146-7· πβ. και φρ. *κατεβαίνω εις τον κάμπον*, βλ. *κάμπος* Φρ.)· (εδώ μεταφ.) προκαλώ κάπ. με λόγια και πράξεις: *να ένι τις καν δόκιμος, να έχει ψυχήν θρασείαν* (παραλ. 4 στ.) *και καταβεί, ώσπερ λέγουσιν τινές, εις το πεδίον* Προδρ. (Eideneier) IV 491.

πεδοκλώνω, βλ. *πεδουκλώνω*.

πέδουκλο το.

Από το ουσ. *πέδικλον* (Μαυρικ., Στρατηγ. (Dennis) Ι 2 42), με τροπή του *ι* σε *ου* από επίδρ. του υπερωικού *[k]* (βλ. ΛΚΝ, λ. *πεδούκλι*). Τ. *πέδουκλον* στο Meursius. Πβ. και σημ. λ. *πεδούκλι*.

Δεσμός για τα πόδια· (εδώ μεταφ. σε προσφών.) εμπόδιο: *Πανώρια, ... τση κεφαλής μου σκότιση, πέδουκλο των ποδιώ μου,| κατάλυση τση νιότης μου και τέλος τω χρονώ μου* Πανώρ. Β' 531.

πεδουκλώνω, Χρον. Μορ. Η 5076, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [737]· *μ π ε δ ο υ κ λ ώ ν ω*, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 101[6]· *μ π ο δ ο υ κ λ ώ ν ω*, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 688· *π ε δ ο κ λ ώ ν ω*, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 244.

Από το *πεδουκλόω* [<*πεδικλόω* (Μαυρικ., Στρατηγ. (Dennis) ΧΙ 2 36, ΧΙΙ Β 22, 109)] που απ. τον 8.-9. αι. (Lampe, Lex.). Τ. *μπε(ρ)δουκλώνω* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ.)· λ. *μπερδουκλώνω, μπουρδουκλώνω* [από συμφ. *μπερδεύω* και *πεδουκλώνω* και υποχωρητική αφομ. (*ε-ου*> *ου-ου*)] και *περδουκλώνω* (με παρετυμ. από το *μπερδεύω*) και σήμ. (ΛΚΝ). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. (ΛΚΝ).

I. Ενεργ. **1)** Δένω τα πόδια κάπ.: *ο Αβραάμ 'τοιμάζεται να κάμει την θυσίαν·| και πεδουκλώνει τον υιόν, εβγάζει το μαχαίρι,| δεκτήν θυσίαν στον Θεόν θέλει αυτόν προσφέρει* Περί Ιωσήφ 47. **2)** Κάνω κάπ. να σκοντάψει ή να μπερδέψει το βήμα του και να πέσει: *παραγλιστρά ο Ρωτόκριτος, πέτρα τον πεδουκλώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1867.

II. (Μέσ.) μπερδεύω το βήμα μου, σκοντάφτω: *το άλογο εθυμώθηκεν, τον καβαλλάρη επήρε| εκεί κοντά στον πρίγκιπα απέσω εις έναν βάτον·| επεδουκλώθη το άλογον και έπεσαν οι δύο* Χρον. Μορ. Ρ 5076· *ο τυφλός οπού ποτέ στράτα καλή δε βρίσκει, σκοντάφτει, πεδουκλώνεται και πέφτει και βαρίσκει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1536· (σε μεταφ.): *Δε θέλει να πολυμιλεί* (ενν. *η Αρετή*), *μη λάχει και μπερδέσει| και θέλοντας να βουηθηθεί, πεδουκλωθεί και πέσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1448.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = μπλεγμένος, μπερδεμένος· (εδώ μεταφ.): *ήτονε στον έρωτα του πόθου πλανεμένη* (ενν. *η κόρη*)| *και στης αγάπης την φιλιάν ήτον πεδουκλωμένη* Ριμ. κόρ. 617.

'πεδώ, επίρρ., βλ. *απεδώ*.

πε'ερός ο, βλ. *πενθερός*.

πέζα η, Metrol.[2] 131[26, 28].

Το αρχ. ουσ. *πέζα*. Τ. *πέτζα* σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Τα Συμαϊκά Α' 58). Η λ. στο

Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Andr., Lex., Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 53, Ελλην. 2, 1929, 241, Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α', 57 σημ. 5.

Επίπεδη επιφάνεια, δάπεδο· (εδώ ναυτ.) κατάστρωμα: *οφείλεις τιθέναι μαγαρικά επ' αυτής της πρώτης κούτσας της πρώρης και άχρι της λαοδικινής της από της πρώρας και διαγινώσκειν διά τούτων το μήκος της πρώρας, είθ' ούτως οράν πόσα* (ενν. *μαγαρικά*) *επιδέχεται η πέζα της πρώρης, είτε έν είτε δύο είτε τρία κατά το πλάτος* αυτ. 131[12].

πεζά, επίρρ.· *α π ε ζ ά*, Βουστρ. (Κεχ.) 16[10].

Από το επίθ. *πεζός* Ι. Ο τ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 460). Η λ. στο Ον. 368[313, 314] και σήμ. με μεταφορική σημασ. (Κριαρ., Λεξ.)

Πεζή, με τα πόδια (όχι ιππεύοντας): *ο ρήγας με τους προδελοίπους, όλοι απεζά, εκείνος μοναχά καβαλλάρης* Βουστρ. (Κεχ.) Β 117[7]· *θωρώντα* (ενν. *ο Καζόλης*) *τον μισέρ Αντρίαν απεζά, απέζευσεν κι εκεινός και έφερέν του το άλογον, να καβαλλικεύσει* Βουστρ. (Κεχ.) 192[11].

πεζάλα η· *α π ε ζ ά λ α*, Κορων., Μπούας 140.

Από το επίθ. *πεζός* και την κατάλ. *-άλα*. Η λ. στο Du Cange.

Πεζικό: *Αύθις δε ...| μουντάρμων πλήθος σύναξε* (ενν. *ο ρήγας*), *ως ήθελ' η ψυχή του·| είτα λιντζέρα άλογα και πολλήν απεζάλαν,| εις ένα κάμπον έπειτα όλους εκεί τους βάλαν* Κορων., Μπούας 33.

Φρ. *παίζω την πεζάλαν*, βλ. *παίζω* Φρ. 4.

πεζάντιν το, βλ. *βυζάντιν*.

πεζεβέγκισσα η· *μ π ε ζ ι β έ γ κ ι σ σ α*.

Το θηλ. του ουσ. *πεζεβέγκης* (<τουρκ. *pezevenk*). Τ. *μπεζεβέγκισσα* και η λ. και σήμ.

Μαστροπός, προαγωγός: *επίασαν οι Τούρκοι εις τας Σέρρας μία μπούλα πόρνα, μεθύστρια, ζουμποξίδαινα, μπεζιβέγκισσα και την έβαλαν ταχτά κιλέ και την επόμπεψαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 69[v].

πεζεία η.

Από το *πεζεύω* και την κατάλ. *–εία* (πιθ. αναλογ. προς το *στρατεία*).

Εκστρατεία: *άπασα η Ασία εταράχθη επί τη προς τη έω πεζεία του Μουσταφά* Δούκ. 221[19].

πέζεμα το, βλ. *πέζευμα*.

πεζεστάνιον, πεζεστένι το, βλ. *μπεζεστένι*.

πεζέταιρος ο.

Το αρχ. ουσ. *πεζέταιρος*.

Πεζός στρατιώτης· (εδώ προκ. για στρατιώτες της Βλαχίας): *κράζει τους καλα-*

ράσηδες, κράζει τους πεζεταίρους (ενν. *ο ηγεμόνας Αλέξανδρος*)| *ανάγκην, λέγει, έχομεν εκ της Ουγγριάς το μέρος·| όλοι σταθείτε μετ' εμέν, κι εγώ να σας πληρώσω| την ρόγαν οπού σας χρωστώ* Ιστ. Βλαχ. 987.

πεζεύγω, βλ. *πεζεύω.*

πέζευμα το· *απέζεμαν· πέζεμα· πέζευμαν,* Χρον. Μορ. P 6167.

Από το *πεζεύω* και την κατάλ. *-μα.* Ο τ. *πέζεμα* στο Somav. και σήμ. Τ. *πέζεμαν* σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 724, Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στον Ευστ. (TLG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 168[21], 244[8], σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Xér. 23[20]) και στο Du Cange.

1) Κατάβαση από άλογο: *'μπήκεν η ρήγαινα εις την Λευκωσίαν με τ' ανθρώπους καβαλλάρηδες … και εις το απέζεμάν της … εσφαλίσαν οι πόρτες* Μαχ. 414[32]. **2)** (Προκ. για στόλο) άφιξη σε λιμάνι και απόβαση στρατιωτικών δυνάμεων: *πολύν εφοβούντησαν το πέζεμα των ξύλων,| πώς το πόρτον να πιάσωσι, πώς εις την γην να εξέβουν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2928. **3)** Κατάλυμα: *ένι, ξένε μου, στάβλος και μονή και πέζευμα να μείνεις| ένι λουτρόν και να λουσθείς* Λίβ. Sc. 1932.

πεζεύω (I), Καλλίμ. 154, 1010, Διγ. (Trapp) Gr. 2099, Διγ. Z 267, 3742, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 336, 1575, Βέλθ. 123, 749, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 927, 3438, Χρον. Μορ. H 227, 4585, 6148, 9196, Χρον. Μορ. P 438, 4201, Φλώρ. 705, Λίβ. P 2636, Λίβ. Sc 1532, Αχιλλ. (Smith) O 693, Ιμπ. 793, Μαχ. 4[10], 96[19], 526[16], Διγ. Άνδρ. 368[19-20], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1801, Β' 2341, Διγ. O 1317, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 512[1], κ.π.α.· *απεζεύγω,* Μαχ. 154[3], 650[11], Βουστρ. 76[13, 15], 156[16]· *απεζεύω,* Χρον. Μορ. H 5257, Χρον. Μορ. P 227, Αχιλλ. (Smith) N 1446, 1593, Μαχ. 132[3], 154[3, 8], 168[1], 186[29], 340[12, 20], 438[29-30], 482[21], 528[27], 596[23], 678[1], Θησ. Α' [125[7]], Β' [60[1]], Αρμουρ. (Αλεξ. Στ.) 91, Βουστρ. 46[3], 66[2], 188[15-16, 17], κ.α.· *πεζεύγω,* Φλώρ. 1286, Λίβ. Esc. 67, 164, 2066, 2875, 3305, Λίβ. N 1811, Αχιλλ. L 68, 890, 1028, 1106, Αχιλλ. (Smith) N 244, 1369, 1431, 1609, Παρασπ., Βάρν. C 309, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1097, Β' 2425· *πεζέφνω,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1431, 1768· προστ. *απεζάτε* Μαχ. 206[19]· μτχ. παρκ. *απεζεμένοι* Μαχ. 122[6]· *πεζεμένοι,* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 339, Παράφρ. Μανασσ. 291, Χρον. Μορ. P 8898, Θρ. Κύπρ. M 120.

Το αρχ. *πεζεύω.* Ο τ. *πεζέφνω,* καθώς και τ. *πεσεύγω,* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 377, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Για την προστ. πβ. προστ. *πέζα* και *πεζάτε* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 196, λ. *πεζώ*). Τ. *πεζεύκω* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα. (Σακ., Κυπρ. Β' 724). Η λ. και σήμ.

Α' Αμτβ. **1)** Περπατώ, γυρίζω με τα πόδια: Χρον. Τόκκων 1581. **2)** Κατεβαίνω από υποζύγιο: *παιδία μου, πεζεύσετε, δήσατε τ' άλογά σας* Λίβ. Sc. 1624· *ηνίκα γαρ εισέβηκα την θύραν καβαλλάρης,| ως είδεν ότι επέζευσα, και ανέβηκα και εκάτσα* (παραλ. 5 στ.) *μικρολαλείν απήρξατο* Προδρ. (Eideneier) I 131· (με τις προθ. *εκ* και *από*): *μα πρι πεζέψει εκ το φαρί* (ενν. *το παιδί του βασιλιού*), *σέρνει τον Περσιάνο| κι αγκαλιαστοί σε λείψανα Περσών επέσα απάνω* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 467· *αφότου με εσύντυχε, πεζεύει εκ το καμήλιν,| και δένει με εις την σέλλαν του …· πάλιν εκαβαλλίκευσε* Λίβ. N 2936· *πεζεύγει από το άλογον, στο κάτεργον εσέβην* Χρον. Μορ. H 2492· (εδώ για πολεμικό άρμα ή άμαξα): *πεζεύει γουν εκ τ' άρμα* (ενν. *ο Αγαμέμνων*),| *προς τα*

ξύλα χαμαί βαίνων Ερμον. O 9· *με πολλές αρχόντισσες, που την εσυντροφεύσαν,| αυτή και η Αιμιλία 'κ τ' αμάξι επεζεύσαν* Θησ. Β' [41[8]]. **3α)** Σταματώ την πορεία μου: *Τότε το πώς απέζευσεν* (ενν. *ο Παλαμώνε*) *εκεί εις τον δρυμώναν| εθώριες πώς ακαρτερεί αυτόν οπού κοιμάτον* Θησ. ΙΑ' [82[1]]· *Όμως αυτός επέζευσεν στης Τόρτας το λιβάδι* (ενν. *ο Μιχάλης*),| *και τα φουσσάτα 'ξόρθωσεν από πρωί ως βράδι* Σταυριν. 1007· **β)** σταθμεύω, καταλύω: *οι Ούγγροι εγυρίσασιν εις την αυτού κατούνα| πεζεύγουν τάχα ολιγόν μικρόν να ανασάνουν* Παρασπ., Βάρν. C 328· (σε μεταφ.): *ο Χάρος με τον Έρωταν είχαν πλικέψειν| εις μιαν μονήν κι ήτον βραδίν κι είχαν πεζέψειν* Κυπρ. ερωτ. 156[2]· **γ)** στρατοπεδεύω: *Επήγαν και απέζευσαν στον ποταμόν τον Τίγρη* (ενν. *ο Αλέξανδρος και οι στρατιώτες του*),| *εκεί εκάμασι καιρόν, γιατ' ήτον ποτιστήρι* Αλεξ. 949· *Οι γουν Τούρκοι, προ του να πεζεύσουσιν ακόμη εις το νερόν, είδασιν οι βίγλες … κονιορτόν μέγαν από μακρόθεν οπού εσηκώνετον υψηλά, και από τούτο εγνώρισαν, πως έρχεται το φουσσάτον των Τσερκέζων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 396· **δ[1])** εγκαθίσταμαι: *οικήματα έποικεν σ' αυτό* (ενν. *στο κάστρο του ντε Σαντ Ομέρ*) *διά έναν βασιλέαν| να εσέβει, να επέζεψεν μετά την φαμελία του* (ενν. *ο μισέρ Νικολός ντε Σαντ Ομέρι*) Χρον. Μορ. P 8084· *εις την γειτονίαν ετούτην οπού επεζεύσαμεν και εις το λαμπρόν ετούτο το πατριαρχικόν σταυροπήγιον του Μεγάλου Βασιλείου, οπού ετύχαμεν* Πηγά, Χρυσοπ. 232 (5)· **δ[2])** (μεταφ.) καταλήγω, εγκαθίσταμαι στην «τελευταία κατοικία»: *Και εκεί που ύστερα παντός θέλομεν απεζεύσει,| όταν ψυχή εκ το κορμί βούλεται να μισεύσει* Θησ. Ι' [14[7]]. **4α)** Αποβιβάζομαι, βγαίνω στη στεριά: *ανοίξαν τες πόρτες της Αμμοχούστου της θαλάσσου και απεζεύσαν* (ενν. *οι Γενουβήσιοι*) *και εγεμώσαν την Αμμόχουστον* Μαχ. 402[1]· *αρματώσαν δυο κάτεργα … Και εμπήκεν απάνω ο αποστολές … ήρταν εις την Κερύνειαν … Και έρισεν ο αποστολές: «Να μεν απεζεύσει τινάς εις την γην!»* Βουστρ. 16[8]· **β)** πιάνω λιμάνι: *ήρτεν το κάτεργον … και ήτον ορισμένον από την Αφεντίαν να μεν απεζεύσει παρά εις την Αμμόχουστον* Βουστρ. 260[16]· *τότε εποίκαν τα στοιχήματα εις την όρεξίν τους … μεν έχουν πογέριν τα ξύλα να πεζεύγουν παρού εις την Αμμόχουστον, και τα ξύλα τά έρχουνται απού την Τουρκία να πεζεύγουν εις την Κερυνίαν* Μαχ. 604[19, 20].

Β' Μτβ. **1)** (Με αντικ. τις λ. *γρίβαν, άλογον, φαρίν*) κατεβαίνω από το υποζύγιο: *σκάλα βαλών επέζευσα τον θαυμαστόν μου γρίβαν* Διγ. Z 3011· *έφθασα εις την κατούνα μου, πεζεύω το άλογόν μου* Λίβ. (Lamb.) N 180· *Ο Αχιλλές …| … το φαρίν επέζευσεν* Αχιλλ. (Smith) O 435. **2α)** Κατεβάζω κάπ. από υποζύγιο: *Επέζευσε* (ενν. *ο Διγενής*) *την λυγηρήν, στην γην την αποθέτει| αυτός εκαβαλλίκευσεν, επήρεν το κοντάρι* Διγ. Z 1996· *Εκάμα σου, Δρακόμαχε, πράμα που δεν εθάρρεις| και χάμαι σε πεζέψασιν, οπού 'σου καβαλλάρης* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1926· **β)** ξεφορτώνω από βαγόνι άμαξας, κάρο: *κι εκεί απεζέψαν το πράμαν απέ τ' αμαξία και εφορτώσαν τα εις τα καμήλια* Μαχ. 442[1]. **3)** Αποβιβάζω στράτευμα στη στεριά: *απέζευσεν μερτικόν από τους Σαρακηνούς και μέρος απέ τ' άλογά τους, και εκάψαν την Τράπεζαν και την Καλοψίδαν* Μαχ. 632[29]· *ο ρήγας απέζευσεν το φουσσάτον με άλογα και εκαβαλλίκευσεν και επήρεν και πολύν λαόν απεζόν* Μαχ. 192[29]· (εδώ προκ. για επιβάτες πλοίου): *το να δει ο αμιράλλης την φούσταν πώς επήγαιννεν διά λλόγου του, εφοβήθην και απεζεύσαν τον εις την γην* Μαχ. 270[33]· *το ένα κάτεργον επήγεν προς την Κάβαν, και απεζεύσαν τους λαβωμένους και εφέραν τους εις την κατούναν τους* Μαχ. 482[22]·

4) (Μεταφ.) χαμηλώνω, ταπεινώνω: *άπεχε εκ την έπαρσιν, βλέπε μηδέν την έχεις·| Θεός την εκατήργησεν με τον εχθρόν αντάμα| τα ταπεινά ευλόγησεν και τα υψηλά πεζεύει* Σπαν. Ο 13[30].

πεζεύω (ΙΙ), Σοφιαν., Παιδαγ. Αφ. 92, Πηγά, Χρυσοπ. 280 (12), Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 390, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 79.

Από το επίθ. *πεζός ΙΙ* αναλ. με ρ. σε *–εύω*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., σημασ. 3).

1) Μεταφέρω κ. (συν. από μια λογιότερη προγενέστερη μορφή) σε γλώσσα απλούστερη και πιο κατανοητή: *επροστάχθην του πεζεύσαι| εκ τας δυσκολούσας λέξεις| του Ομήρου ραψωδίας* (παραλ. 2 στ.), *ίνα γουν γραμματισμένοι| και μη ...* (παραλ. 1 στ.) *επευκόλως να νοούσι* Ερμον. Πρόλ. 23. *επαρεκάλεσα* (ενν. *το Άγιον Πνεύμα*) *να μου φωτίσει τον νουν μου να ημπορέσω να πεζεύσω την Θείαν Γραφήν εις κοινήν γλώτταν διά να ημπορεί ... πάσα μικρός άνθρωπος να την εγροικά και να λαμβάνει απ' αύτην μικρήν ωφέλειαν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 13[v]. **2)** Ερμηνεύω: *Τι το λοιπόν να γένομαι και πώς να το πεζεύσω, το δολερόν το μήνυμα πώς να το θεραπεύσω;* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 557.

πεζηπορώ, βλ. *πεζοπορώ.*

πεζικόν το, Χρον. Μορ. Ρ 1686, 4660, 5025, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 35, Δούκ. 121[28], Παράφρ. Χων. (v. Dieten) ΙΙΙ 72· *απεζικόν*, Μαχ. 662[5]· *πεζικό(ν)*, Χρον. Μορ. Η 1686, 1718, 3718, 3788, 4660, 5025, 6672, 8793, 9182, Χρον. Τόκκων 769.

Το αρχ. ουσ. *πεζικόν* (L-S, λ. *πεζικός* 2). Ο τ. *πεζικό* και σήμ.

Σώμα του στρατού ξηράς και το σύνολο των πεζών στρατιωτών που το αποτελούν: Ιμπ. 18, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) ΙΙΙ 149· *ο ρήγας να εμποδίσει το έλα τους, να μεν έρτουν αξάφνου απάνω του, έπεψεν τον Τζακ δα Μπελονία να πάρει όλον το απεζικόν και να πάγει ομπρός* Μαχ. 625[31]· (συχνά στον πληθ.) στρατιώτες που ανήκουν στο πεζικό: *Και πάλι αν χάσεις τίποτες από τα πεζικά σου,* (παραλ. 1 στ.) *πάλιν φουσσάτα ου λείπουν σε* Χρον Μορ. Ρ 3788· *Κλεισούρες ήσαν δυνατές, στενώματα μεγάλα,| αμή ήσαν τόσα πεζικά εγέμωσαν τα πλάγια* Χρον. Τόκκων 2508.

πεζικός (Ι), επίθ.· *απεζικός.*

Το αρχ. επίθ. *πεζικός*. Η λ. και σήμ.

Που αναφέρεται στους πεζούς στρατιώτες, στο πεζικό: Παράφρ. Χων. (v. Dieten) ΙΙΙ 98· *όρισεν τον λαόν τον απεζικόν να πιάσουν τ' άρματά τους* Μαχ. 660[3].

Το αρσ. ως ουσ. = πεζός στρατιώτης: *όσα πουλίτσια πέτονται εις τους αλλότριους κάμπους,| τόσα φουσσάτα έσυρνεν και πεζικούς επήρεν* Θρ. Κων/π. διάλ. 82.

πεζικός (ΙΙ), επίθ.

Από ουσ. *πεζός ΙΙ* και την κατάλ. *-ικός*.

(Προκ. για τη χρ. της γλώσσας) απλός, κατανοητός: *Ταύτα σοι εσχεδίασα* (παραλ. 1 στ.) *εν μικροτάτω λόγω τε και πεζική τη λέξει,| ίνα μη συνθολώσω σου τον νουν ταις υψηλαίσι| λέξεσιν* Λεξ. ΙΙ 321.

πεζοβγαίνω. *επεζοβγαίνανε* Σουμμ., Ρεμπελ. 187, εσφαλμ. γρ. αντί *εμπαιζοβγαίνανε*· διορθώσ.· πβ. και σήμ. ιδιωμ. *μπαιζοβγαίνω* (Ζώη, Λεξ. Ζακ.). — Βλ. *μπαινοβγαίνω.*

πεζόβολος ο.

Από το αρχ. ουσ. *πέζα* και το β' συνθ. *-βόλος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ., όπως και λ. *πεζόβολο.*

Είδος αλιευτικού διχτυού σε σχήμα κώνου για ψάρεμα κοντά σε γιαλό: *εις τ' ακρογιάλι είς ψαράς πεζόβολον εκράτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 473.

πεζοδρόμι το, Χρον. Μορ. Ρ 2246.

Από το ουσ. *πεζοδρόμιον* (<επίθ. *πεζός Ι* και *-δρόμιον*), που απ. το 10. αι. (L-S Κων/νίδη, TLG παι-· βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 88-89), στο Κουμαν., Συναγ. 264, Συναγ. ν. λέξ. 789 και σήμ. (*πεζοδρόμιο*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.)· βλ. και ΑΛΝΕ.

Δρόμος, μονοπάτι: *Σιργέντην ένα απέστειλε άλογα να του φέρει·| το πεζοδρόμι εδιάβηκεν έως ού να σώσει εκείσε* Χρον. Μορ. Η 2246.

πεζοδρόμος ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 427, κριτ. υπ.), Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 330.

Από το επίθ. *πεζός Ι* και το ουσ. *δρόμος* (βλ. και Tarabout, Valaor., 1970, 497). Η λ. το 10. αι. (Steph., Θησ.), στο Somav. και σήμ.· για ιδιωμ. χρ. της λ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 293, Κουκ., Ευστ. Λασογρ. Β' 96).

1) Πεζοπόρος: *Ιανουάριος άνδρας και αυτός τάχα μεσοκαιρίτης| ως πεζοδρόμος φαίνεται σφικτά διεζωσμένος* Ημερολ. 48. **2)** Ταχυδρόμος (Για τη σημασ. βλ. και Κουκ., ό.π. 95-96): *γράμματα υπάγαιναν και ήρχοντο συχνά με πεζοδρόμους* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 357.

πεζολάτης ο, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 371, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 107.

Από το ά συνθ. *πεζο-* και το β' συνθ. *-(η)λάτης*. Λ. *πεζηλάτης* το 10. αι. (Steph., Θησ.). Η λ. και σήμ. λαϊκ. (Βλαστού, Συνών. 205).

Στρατιώτης του πεζικού: *με καβαλλάρους είκοσι κι είκοσι πεζολάτες* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 369.

πεζολεξία η.

Από το επίθ. *πεζός ΙΙ* αναλογ. με ουσ. με β' συνθ. *-λεξία*· πβ. λ. *πεζολεκτώ* στον Ευστ. (L-S).

Σύνθεση λόγου (προφορική ή γραπτή) σε απλή γλώσσα (Για τη σημασ. βλ. και Eideneier [Προδρ. σ. 257]): *να κάθηται, να ψηλαφά, να λέγει και να γράφει| πολιτικά μετριάσματα και πολιτογραφίας* (παραλ. 1 στ.) *και να κατάγει εαυτόν εις την πεζολεξίαν* Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 10.

πεζοπορία η.

Το μτγν. ουσ. *πεζοπορία*. Η λ. και σήμ.

Περπάτημα, πορεία με τα πόδια: *μα την εξανεπέλπιστον πολλήν πεζοπορίαν,| βαβαί, την προς παλάτιον, μέχρι της εκκλησίας* Προδρ. (Eideneier) II 20.

πεζοπορώ· *πεζηπορώ*, Βίος Αλ. 3559, Ψευδο-Σφρ. 568[6].

Το αρχ. *πεζοπορέω*. Η λ. και σήμ.

1) (Αμτβ.) πηγαίνω με τα πόδια, βαδίζω, περπατώ: Προδρ. (Eideneier) IV 559, Έκθ. χρον. 25[4], 52[5]· (εδώ προκ. για πομπή υποδοχής νεκρού): *έφθασε … ο του πατρός αυτού (ενν. του υιού του αυθεντός) νεκρός, φέροντες αυτόν εκ της στερεάς. Εξήλθον ουν άπαντες οι εν τέλει της Πόλεως … και υπήντησαν αυτόν άπαντες πεζοπορούντες, μόνος δε ο αυθέντης μετά ίππου* Έκθ. χρον. 69[24]. **2)** (Μτβ. και αμτβ., προκ. για ποταμό που η επιφάνειά του έχει στερεοποιηθεί από το ψύχος) διασχίζω, διαβαίνω: *ευρών Αλέξανδρος τον ποταμόν τον Στράγγαν| τω κρύει προσπηγνύμενον, πεζοπορήσας άνω| συν πάσι τοις στρατεύμασιν εισήλθεν εν τοις οίκοις| του βασιλέως των Περσών* Βίος Αλ. 3870.

πεζός (I), επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 2170, Διγ. Ζ 2575, 3170, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1212, 1561, Χρον. Μορ. Η 334, 644, 1717, Χρον. Μορ. Ρ 45, 633, 1730, Σαχλ., Αφήγ. 633, Λίβ. Sc. 1177, Λίβ. Esc. 2279, Λίβ. Ν 2011, Αχιλλ. L 353 Αχιλλ. Ν 653, Ιμπ. 338, Θησ. Β' [23[2]], Θησ. (Foll.) Ι 71, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 96, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 523, Κορων., Μπούας 97, Αχέλ. 257, Παλαμήδ., Βοηβ. 585, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 264, Δ' 862, Διγ. Ο 2479, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 191[22], 265[12], 272[27], κ.α.· *απεζός*, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 50, Μαχ. 16[32], 106[15], 274[19], 342[1], 430[12], 488[15], Βουστρ. (Κεχ.) 80[5], 98[18], 114[17], 188[13], Β 305[4], Κορων., Μπούας 19, 59, 69, 74, 89, 129, 137, Χρον. σουλτ. προσθ. 601[bis], 603, Παλαμήδ., Βοηβ. 502, Συμμ., Ρεμπελ. 159, κ.α.

Το αρχ. επίθ. *πεζός*. Ο τ. στο Somav., στη λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 460, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 368). Η λ. και σήμ.

1) (Με ρ. κίνησης) που πηγαίνει με τα πόδια, πεζός: Προδρ. (Eideneier) III 58, Ιστ. πατρ. 133[8]· (συχνά σε αντιδιαστολή με στρατιώτη του ιππικού) αυτός που πολεμά πεζός: Διγ. (Trapp) Gr. 729· *εσμίξανε τα δύο φουσσάτα … έδραμε ο σουλτάν Μπαγιαζίτης, … Και ένας Σέρβος τον αντιστάθη και επολεμούσαν οι δύο. Και Σέρβος ήτονε απεζός. Και έσυρε μία σαΐττα και τον έδωσε στα κρυφά* Χρον. σουλτ. 27[20]· *Ουχί αλλιώς τα πρόβατα ο πεινασμένος λύκος* (παραλ. 3 στ.) *έτσι έκαμεν και ο Θησεύς προς τα κοράσια τότες,| με το σπαθί του απεζός, όλος θυμού γεμάτος* Θησ. (Foll.) Ι 75. **2)** (Προκ. για στρατιώτες) που ανήκει στο πεζικό: Κορων., Μπούας 36· έκφρ. *λαός απεζός*, βλ. *λαός* 5α έκφρ. α.

Το αρσ. ως ουσ. = στρατιώτης του πεζικού (συχνά σε αντίθεση με το στρατιώτη του ιππικού): Βίος Αλ. 2084, Ιστ. Βλαχ. 183· *Όρισε γουν ο βασιλεύς ν' αρματωθούν φοσσάτα,| να μαδευτούν, να συνακτούν, κατά Περσών να πάσιν| καβαλαραίοι και απεζοί τριακόσιαι χιλιάδες* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 519· (προκ. για αγώνισμα) αυτός που αγωνίζεται πεζός, όχι πάνω σε άλογο: *να στήσει (ενν. η Μαργαρώνα) ρένταν των πεζών και των καβαλλαρίων,| ει τις νικήσει εις τα άρματα και εις τας κονταρέας,| να αρέσει και την ρήγαιναν, άνδρα να της τον δώσει* Ιμπ. 780.

πεζός (II), επίθ., Κώδ. Χρονογρ. 60, Λαυρ., Οπτασία Σ. 114, Ιωακ. Κύπρ. 400· *απεζός*.

Το αρχ. επίθ. *πεζός* (L-S σημασ. II). Η λ. και σήμ.

(Συν. προκ. για μεταγραφή κειμένου από λογιότερη, προγενέστερη μορφή σε απλούστερη) απλός, κατανοητός (Για τη σημασ. βλ. Τσολ., Ελλην. 17, 1962, 322, Μιχαηλίδης, Ελλην. 23, 1970, 332, Παναγ., Φίλτρα, Τιμητ. Καψ. 275-90): *εμεταγράψαν φράγκικα απεζά τα στοιχήματα και εδείξαν τα του ρηγός* Μαχ. 138[34]· (συχνά σε συνεκφ. με το ουσ. *φράσις*): *Φυσιολογία νέα του πανιερωτάτου μητροπολίτου … Δαμασκηνού εις πεζήν φράσιν* Χρον. 304· *Μετεγλωττίσθη δε παρ' ημών ο λόγος ούτος, από του ελληνικού καλλωπισμού εις την πεζήν ταύτην και ακαλλή φράσιν, διά να γροικάται από κάθε άνθρωπον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 100· (εδώ υποτιμ.): *η ση ενδοξότης … επρόσταξε και την εμήν αμάθειαν να μεταφράσω εις πεζήν και χυδαίαν διάλεκτον το ένατον ιστορικόν βιβλίον του εκ Καισαρείας Προκοπίου* Πορφυρόπ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ. 218.

πεζούλα η, Παϊσ., Ιστ. Σινά 970, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 35[17], 61[12], 208[5], Προσκυν. Κουτλ. 390 135[8].

Από το ουσ. *πεζούλι(ον)* και τη μεγεθ. κατάλ. *-α*. Κατά Ανδρ., Λεξ. από το ουσ. *πέζα* και την κατάλ. *-ούλα*. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 475, 481-484) στο Somav. και σήμ.

1α) Τοιχίο στο εσωτερικό ή στην αυλή κτίσματος, το οποίο συχνά χρησιμεύει ως κάθισμα ή/και ως κρεβάτι: *άντρον ευρίσκεις …* (παραλ. 10 στ.) *Εκείσε και την πάνσοφον βίβλον εξησκημένος| διέγραψε της Κλίμακος ο ων πεφωτισμένος| ένθα και η πεζούλα του οράται τεταμένη,| λιθόστρωτος και εκ πηλού πέλουσα κεχρισμένη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1751· *όταν έβγεις από τον άγιον τάφον, ευρίσκεις β' πεζούλες εμπροστά εις το κουβούκλιον του αγίου λίθου* Προσκυν. Κουτλ. 390 127[38]· **β)** κρηπίδωμα μέσα στο ιερό της εκκλησίας, όπου κάθονταν οι ιερείς, σύνθρονο: *παρακάτωθεν αυτού (ενν. του θρόνου) πεζούλαι τρεις τυγχάνουν| κυκλοφερείς, τω βήματι ένθεν και ένθεν φθάνουν·| ωσάν βαθμίδια φαίνονται λευκομαρμαρωμέναι| και πρόκεινται επάνωθεν εικόνες συνθεμέναι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 575. **2)** Ανάλημμα, υποστηρικτικός τοίχος για τη διαμόρφωση του επικλινούς εδάφους σε ισόπεδες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και συνεκδ. το χωράφι που προκύπτει (Για τη σημασ. βλ. και Πιτυκάκης, Αμάλθ. 9, 1978, 275): *δίδω τση άνωθεν Καλής το χωράφι, τη πεζούλα, την απάνω μερά απὄν' ο δρυς* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 53[16].

πεζούλιον το· *πεζούλι*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7296 κριτ. υπ.· *πεζούλι(ν)*· *πεζούλιν*, Προδρ. (Eideneier) IV 520, Hist. imp. 31, Ασσίζ. 109[4], 359[16], 361[29].

Από το ουσ. *πέζα* και την κατάλ. *–ούλιον*. Κατά Κοραή (Άτ. Α' 310) *από το* επίθ. *πεζός*. Ο τ. *πεζούλι* και σήμ. Ο τ. *πεζούλιν* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 724, Παπαδ. Α., Λεξ.) Τ. *πιζούλ'* και σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ., Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. 101, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. το 10. αι. (TLG· βλ. Sophocl., λ. *πεσσούλιον* και Du Cange) και στο Meursius.

1α) Μικρός τοίχος στην αυλή ενός κτίσματος (για να κάθονται ή/και να ξαπλώνουν) (Για το πράγμα βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α΄ 57-58, ΕΕΒΣ 12, 1936, 119, Ιωαννίδου-Μπαρμπαρίγου, Λαογρ. 14, 1952, 145): *ο μεν Βασίλειος έπεσεν και εκοιμάτον εις έναν πεζούλιν μάρμαρον ... και είχεν πέτραν προσκεφαλάδιν* Χρονογρ. (Λαμψ.) 232· *ομοίως και από την πόρτα οπού είναι ο πορτάρης έκαμεν τα πεζούλια καλά, και την αυλή άνοιξεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 34v· **β)** αναβαθμοί που χρησιμεύουν ως καθίσματα σε θέατρο, σειρές κερκίδων: *ολίγα νά 'βρεις θέατρα να 'χουν αυτό το κάλλος | τριγύρου γύρου έγεμε, πεζούλια μαρμαρένια, | σκαλία ως την κορυφήν πλέον πεντακοσίων* Θησ. Ζ [116[1]]· **γ)** (εδώ πιθ.) βάθρο (σε ταφικό θάλαμο): *Μπροστά εις την υψηλότερην τράπεζαν την μεγάλην | εποίκασι ... | πλούσιον και παράδοξον ένα πεζούλι ωραίον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7296. **2)** Χωράφι που προκύπτει από την ισοπέδωση επικλινούς εδάφους και την υποστήριξή του με τοιχίο (Για τη σημασ. πβ. και *πεζούλα* 2): *δίδει ... αυτεινού και των κλερονόμων του οδιά παντοτινόν αιώνιον το πεζούλι το χωράφι οπού έχει* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 710[3].

πεζούνιν το, βλ. *πιτσούνι.*

πεζούρα η, Χρον. Τόκκων 2324, Θησ. Ź [4[6]], Ιστ. Βλαχ. 902, 963.

Από το *πεζός* και την κατάλ. *-ούρα.* Η λ. στο Meursius (λ. *παι-*· βλ. και Du Cange, λ. *παι-*) και σήμ. λαϊκ.

Πεζικό στράτευμα: *χύθηκεν απάνω τους πεζούρα και καβάλα* Ιστ. Βλαχ. 188.

πεζόφραστος, επίθ.· *παιδιόφραστος* (για γρ. *πε-* βλ. ετυμολ.), Διήγ. παιδ. (Tsiouni) τίτλ.

Από το επίθ. *πεζός ΙΙ* και το *-φραστός* (<*φράζω*)· για την ετυμ. βλ. Dölger, Zeitschr. f. Balkanol. 1, 1962, 6-8, Τσολ., Ελλην. 17, 1962, 320, 322, Tsiouni [Διήγ. παιδ. σ. 46], Παναγ., Φίλτρα, Τιμητ. Καψ. 280-81. Ο τ. κατά Eideneier, Αφ. Τσολ. 274-75 (γρ. *πεδιόφραστος*), από φωνητική παραλλαγή της λ.· κατά Τσολ., ό.π. 324, από το ουσ. *παιδιά* και *φράζω*· κατά Παναγ., ό.π. 284, από το ουσ. *παιδίον* και *φράζω.* Για συσχετισμό της λ. και του τ. βλ. Τσολάκης, ό.π., 318-24, Δημαράς, Ιστορία της Νεοελληνικής λογοτεχνίας 1975, 514-15, Παναγ., ό.π. και Eideneier, Αφ. Τσολ. 274-77.

(Προκ. για κείμενο) που έχει γραφεί σε απλή, κατανοητή, λαϊκή γλώσσα: *Διήγησις πεζόφραστος περί των τετραπόδων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1 χφφ VCL κριτ. υπ.· (ο τ. κατά Παναγ., ό.π. 287) σε γλώσσα κατάλληλη ακόμη και για παιδιά· (κατά Τσολ., ό.π. 323, και Tsiouni, ό.π.) που έχει γραφεί «χάριν παιδιάς», βλ. όμως και Eideneier, ό.π. 274-75 (γρ. *πε-*, όπου αντικρούονται οι παραπάνω απόψεις): *Διήγησις παιδιόφραστος περί των τετραπόδων, | ίνα αναγινώσκωνται και χρώνται ταύτα παίδες, | οι φοιτηταί και νεαροί* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1.

πέης ο, βλ. *μπέης.*

'πεθαινίσκω, βλ. *αποθαινίσκω.*

πεθαίνω, βλ. *αποθαίνω.*

'πεθανίσκω, βλ. *αποθαινίσκω.*

πεθεμιά η, βλ. *επιθυμία.*

πεθερ-, βλ. *πενθερ-.*

'πεθηνίσκω, βλ. *αποθαινίσκω.*

πεθθερ-, βλ. *πενθερ-.*

πεθύμημα το βλ. *επιθύμημα.*

πεθυμητικός, επίθ., βλ. *επιθυμητικός.*

πεθυμητός, επίθ., βλ. *επιθυμητός.*

πεθύμια, πεθυμία, πεθυμιά η, βλ. *επιθυμία.*

πεθυμώ, βλ. *επιθυμώ.*

'πειδή, σύνδ., βλ. *επειδή.*

πειθανικός, επίθ., βλ. *πιθανικός,*

πειθήνιος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 2757.

Το μτγν. επίθ. *πειθήνιος.* Η λ. και σήμ.

Που έχει πειστεί για κ. (εδώ με δόλιο τρόπο): *Τοιάδε ο Φιλόπαππος θωπευτικά φωνήσας | διαπαντός πειθήνιον την Μαξιμώ ποιείται | (και γαρ ενεξαπάτητον φρόνημα γυναικείον) | και ουδαμώς ηρώτησε τις ο την κόρην έχων* Διγ. Ζ 3300.

πειθηνίως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *πειθηνίως* (L-S, λ. *πειθήνιος*).

Ήπια, με διαλλακτικότητα: *Ότε προσήλθον προς υμάς καλώς και πειθηνίως, | αντιπαραταξάμενοι κατεμαχέσασθέ μου· | ότε δε κατεφλέχθησαν υμών πάντα τα πλοία, | εισήλθετε δεόμενοι τυχείν ελευθερίας* Βίος Αλ. 2901.

πείθω, Προδρ. (Eideneier) IV 4 χφ Η κριτ. υπ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 316, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1630.

Το αρχ. *πείθω.* Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1α)** (Με αιτιατ.) πείθω: Προδρ. (Eideneier) IV 434 χφ Η κριτ. υπ.· **β)** πείθω κάπ. να κάνει κ. **β[1])** (με απαρέμφ.): Διγ. Ζ 529· **β[2])** (με δευτερεύουσα πρόταση): *Και άλλους περισσότερους ο Έρως έπεισέν τους | οπίσω του ν' ακολουθούν γιατί επλήγωσέν τους* Διγ. Ο 1581· *ο καλός κἀγαθός Λουκάνης Νικηφόρος ... και τινές άλλοι Αλβανιτών και Μοραϊτών ... έπεισαν τον δεσπότην κυρ Θωμάν, ίνα και κατά του αμιρά και κατά του αδελφού αυτού επανάστασιν ποιήση* Σφρ., Χρον. (Maisano) 152[5]· **γ)** (σε μεταφ., με αιτιατ. προσώπου και απαρέμφ.) απαιτώ, υποχρεώνω κάπ. να κάνει κ.: *και γαρ η σάλπιγξ η λαμπρά των σων κατορθωμάτων | εις το τυχείν με πέ-*

πεικε λοιπόν εγκωμιάζειν Προδρ. (Eideneier) IV 4. **2)** (Εδώ προκ. για γυναίκα ελευθερίων ηθών) πετυχαίνω να ενδώσει κάπ. στις ερωτικές μου προτάσεις, τον «καταφέρνω»: *Απ' όντες ήμουν κοπελιά, ...| την αμαρτιάν ηγάπησα, τους καύχους επεθύμουν.| Και τότε επιδεξιεύτηκα, και ηύρηκα σκουτέρι,| και επήρε μου την παρθενιά εις το παράτοιχόν μου·| και τότε πάλι ηγέρθηκα να πείσω τους κοπέλους.| Ορέγουμουν να περπατώ εις τα πολιτικαρεία ...* Σαχλ., Αφήγ. 859 (βλ. όμως και Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 371). **3)** (Με αιτιατ.) πιστεύω κ.: *Ήτον το πρώτον ο παπάς ... που κεντήθη| και 'δά σε τούτο το κακό τινάς ουδέν το πείθει* Γεωργηλ., Θαν. 265.

II. Μέσ. **Ά** Μτβ. **1α)** Ακούω, υπακούω, υποτάσσομαι, πειθαρχώ σε κάπ. ή κ.: Προδρ. (Eideneier) III 72, 79, Πτωχολ. α 152, Κορων., Μπούας 86· (με αιτιατ.): *πρέπει προπάντων ... να πειθόμεθα τους νόμους* Σοφιαν., Παιδαγ. 109· *Ποίον άλογον έναι εκείνο όπου να εγυμνάσθη καλά ουδέν πείθεται τον καβαλάρην;* Σοφιαν., Παιδαγ. 98· (με πρόθ. και αιτιατ. προσωπ. αντων.): *Βρίσκουνται και άλλοι εδώ κατοικημένοι* (παραλ. 1 στ.), *μα πείθουνται σ' εμάς και μας τιμούσι| και τσι ορισμούς μας όλοι προσκυνούσι* Λεηλ. Παροικ. 527· **β)** (με γεν. ή με την πρόθ. *εις* και αιτιατ.) συγκατανεύω σε κ., συμφωνώ, δέχομαι: *Πεισθέντος δε και τούτου του Βαϊμούντου εζήτησεν ...* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 404· *ουκ επείθετον εις τούτο ο Φερδερίχος,| ουκ εσυνεκατέβαινεν ποτέ εις θέλημά μου* Λίβ. Esc. 3404· **γ)** πείθομαι, κάμπτομαι από τα λόγια κάπ.: *οι δε πεισθέντες μηδαμώς ταις ικεσίαις τούτου,| λόγχαις αυτόν ηβούλοντο φονεύσαι παραυτίκα* Βίος Αλ. 3857. **2)** Πιστεύω, έχω εμπιστοσύνη σε κ.: *ούτως νυν, δέσποτα, κάμέ, τον ταπεινόν και ξένον| των δυσχερών απάλλαξον σοφών μηχανημάτων,* (παραλ. 2 στ.) *πείθομαι γαρ, ω δέσποτα, τω κράτει σου θαρρήσας| και δούλος ως ανάξιος τολμήσας εδεήθην* Προδρ. (Eideneier) IV 664. **3α)** (Προκ. για θρησκεία) πιστεύω: *ο δε λαός, ως άδεται, εκείνος τοις ειδώλοις| ελάτρευον κι επείθοντο επί τοις τόποις όλοις* Αξαγ., Κάρολ. Έ 166· **β)** (προκ. για θεολογική και εκκλησιαστική άποψη) αποδέχομαι, ασπάζομαι: *Ο Λέων άρχισε πάλιν την εικονομαχίαν και εξορίζει τον Νικηφόρον τον πατριάρχην, διά να μην ηθελήσει να πειστεί την εικονομαχίαν και εξορίζει τον εις την Προικόνησον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 318^{v}. **4)** (Με αιτιατ. προσώπου) σέβομαι, υπολογίζω κάπ.: *Ο δε σκάνθαρος είπεν ότι «όχι μόνον εμένα απεδίωξεν ο αετός, αμή και εις εσένα, Δία, ασέβησεν, ότι εις εσένα τον εθεόρκισα και αυτός οργίσθη και ούτε εσένα πείθεται, αλλά εσέβη και εσκότωσε και τον δούλον ...»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 51[14]. **Β'** (Αμτβ.) υπακούω, γίνομαι υπάκουος, πειθαρχώ: *τι πρέπει να θαυμαζόμεθα, όπου βλέπομεν ... πολλά αγριότατα θηρία και ημερώνονται και πείθονται, αν παιδευθώσι;* Σοφιαν., Παιδαγ. 98· *Γιγνώσκει ... ο Ρώμης επίσκοπος τα πρόβατά του και γιγνώσκεται από τα αυτά, και κυβερνά εκείνα όπου πείθονται και γυρεύγει εκείνα, οπού δεν πείθονται* Ροδινός (Βαλ.) 147.

'πεικάζω, βλ. *απεικάζω.*

'πειλητικός, επίθ., βλ. *απειλητικός.*

πείνα η, Προδρ., Ανέκδ. ποιημ. 4, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 89, 115, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 47, 387, Σαχλ., Αφήγ. 304, Σφρ., Χρον. (Maisano) 76[4], Κορων., Μπούας 12, 17, 147, Πεντ. Γέν. XII 10, XLI 56, XLII 19, XLVII 4, Δευτ. XXVIII 48, Κώδ. Χρονογρ. 61[29],

Πηγά, Χρυσοπ. 132 (23), Πανώρ. Πρόλ. 87, Λίμπον. 521, Φορτουν. (Vinc.) Ά 115, 233, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 206[18]· γεν. εν. *πείνα,* Εβρ. ελεγ. 160· *πεινάς,* Πεντ. Δευτ. XXXII 24.

Το αρχ. ουσ. *πείνα.* Η λ. και σήμ.

1) Έντονη ανάγκη για τροφή: Ερμον. Ω 289, Πανώρ. Δ' 148· (εδώ σε γεν. ή σε εμπρόθ. προσδ. με το ρ. *λιγώνομαι*): *τάσσω σου να λιγωθείς τση πείνας* Φορτουν. (Vinc.) Β' 100· *ο λογισμός πάλι στο νου μου φέρνει| πως θα μ' αζιγανέψετε να φάτε το δικό μου,| εκείνο απού θα φάγω εγώ, κι ύστερα ...| να λιγωθώ απ' την πείνα μου* Φορτουν. (Vinc.) Έ 405· (επιτ., σε μεταφ.): *πικρόν θανατικόν ...| ... ηύρε ... την Ρόδον ... και έφα τους ανθρώπους της με λιμασμένην* (έκδ. *λοι-*) *πείνα* Γεωργηλ., Θαν. 23. **2) α[1])** Έλλειψη ή στέρηση τροφής, ασιτία: Κορων., Μπούας 67, Θησ. Πρόλ. [182]· **α[2])** γενικευμένη έλλειψη τροφίμων, λιμός: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 324, Κορων., Μπούας 133, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 24^{r}· φρ. *τρώει κάπ. η πείνα, χάνομαι* ή *ψοφώ της πείνα(ς)* = λιμοκτονώ, πεθαίνω από ασιτία: *άλλους έφαγε το σπαθί, άλλους έφαγε η πείνα* Εβρ. ελεγ. 162· *δεν είχαν τι να φαν και χάνονταν της πείνα* Εβρ. ελεγ. 160· *εστενοχωρήσαν τους συντρόφους μας της Αμμοχούστου και ... εψοφούσαν της πείνας* Μαχ. 434[20]· **β)** έλλειψη των αναγκαίων για επιβίωση, ανέχεια, φτώχεια: *εβάσταξεν να πουληθεί διά μεγάλην στενοχωρίαν τήν είχεν απού πείναν* Ασσίζ. 151[9]· *διά πείναν λιμού, τουτέστιν διά στενοχωρίαν του φαγείν και πιείν* Ασσίζ. 131[24]· *είπαν με: «μάθε Οππιανόν, πείναν ουδέν φοβείσαι»* Προδρ. (Eideneier) III 273-16 χφ P κριτ. υπ. **3)** (Μεταφ.) σφοδρή, ασυγκράτητη επιθυμία για κ.: Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 24· (προκ. για την ερωτική επιθυμία): *Ύπα ν' ανοίξεις κι έρχομαι με την επεθυμιά μου.| Και μέσα 'ς τούτην την χαράν τήν δε μπορώ 'ξεικάσω,| γιατ' είχα των πολλών χρονών την πείναν να χορτάσω ...* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 750.

πεινάγρα η.

Από το ουσ. *πείνα* και την κατάλ. *-άγρα.*

Πολύ μεγάλη *πείνα* (βλ. ά. 2β): *επτώχευσεν εκείνος* (παραλ. 1 στ.) *εις πενίαν την εσχάτην,* (παραλ. 4 στ.) *και οπώς ζήσειν ουκ είχεν,| αλλ' ουδ' υπομείναι πλέον| του λιμού τε την πεινάγραν* Πτωχολ. α 67 κριτ. υπ.

πεινασμός ο.

Από τον αόρ. του *πεινώ* και την κατάλ. *-μός.*

Γενικευμένη έλλειψη τροφίμων, πείνα, λιμός· (εδώ συνεκδ.) ποσότητα τροφίμων απαραίτητη για την αντιμετώπιση της πείνας, του λιμού: *το πεινασμό των σπιτιών σας επάρετε και παγαίνετε* Πεντ. Γέν. XLII 33.

πειναστός, επίθ., Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 75.

Από το *πεινώ.*

Πεινασμένος, νηστικός: *Μην κάμεις ωσάν τον σκώληκα, οπού την γην λυπάται,| να μη χορταίνει προτιμά, μάλλιο παρατηράται| να μείνει κάλλιο πειναστός, να τιμωρά το σώμα,| παρά να φάγ' από την γην, να μη φυρά το χώμα* Δεφ., Λόγ. 179.

πεινώ, Κομν., Διδασκ. Δ 298, Σπαν. Ρ 252, Προδρ. (Eideneier) IV 389, 648 χφ Ρ κριτ. υπ., Περί ξεν. (Μαυρομ.) 133, Αχιλλ. L 384, Ανακάλ. 80, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 445, Θησ. Η' [49²], Συναξ. γυν. 106, 256, 723, Απόκοπ.² 42, Κορων., Μπούας 77, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 137ᵛ, 359ʳ, Ρίμ. θαν. 93, 108, 134, Αχέλ. 647, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 3³, 73⁷, 95³, 105³, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 313, 643, Θρ. Κύπρ. Μ 325, 471, Πηγά, Χρυσοπ. 218 (23), Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 151, Έ 101, Σταυριν. 949, Ιστ. Βλαχ. 2799, 2805, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1025, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 189¹¹, 529²².

Το αρχ. *πεινάω*. Η λ. και σήμ.

Α' Αμτβ. **1)** Διακατέχομαι από το αίσθημα της πείνας, αισθάνομαι την ανάγκη να τραφώ: Προδρ. (Eideneier) I 56, Κορων., Μπούας 44, Θρ. Κύπρ. Μ 433, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1051. **2)** Υποφέρω από έλλειψη τροφίμων, λιμοκτονώ: Συναξ. γυν. 326, Πεντ. Γέν. XLI 55, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 232². **3)** (Μεταφ.) υποφέρω από ερωτική στέρηση: *Ελόγιαζε ο Πολύδωρος το πως κρουφό θε να 'ναι | μαντάτο από την Αρετή, για κείνο τον εγιάνε* (εvv. το Ρωτόκριτο). | *Λέγει ...* | *... χορτασμένον ηύρηκα ένα που τόσο επείνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2068.

Β' (Μτβ.) υποβάλλω κάπ. στη δοκιμασία της πείνας: *ο Θεός ... εις την έρημο ... εκακούχισέ σε και επείνασέ σε και ετάγισέ σε το μαν* Πεντ. Δευτ. VIII 3.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1α)** Πεινασμένος, νηστικός: *ας τον ταγίσω* (εvv. τον γάτον) *... και πεινασμένος έναι* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 268· *Λύκος επεριπάτιε περίσσια πεινασμένος | κι εις ένα τόπον στάθηκε, σαν ήταν λιμασμένος* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 137¹· *ερούφησεν* (εvv. ο Τούρκος) *τους χριστιανούς ως δράκος πεινασμένος* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 600· **β)** που λιμοκτονεί: *όφελος κανένα δεν της έκαμναν* (εvv. τα πολυτίμητα λιθάρια) *της πεινασμένης εκείνης χώρας* Ροδινός (Βαλ.) 126· (σε ιδιάζ. χρ.): *έθρεψεν* (εvv. ο Ιωσήφ) *τον λαόν του βασιλέως ... τους επτά χρόνους τους πεινασμένους* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 374ᵛ. **2)** (Μεταφ.) που υποφέρει από ερωτική ή πνευματική στέρηση: *οχ τες γλυκότητες εκείνου του προσώπου* (παραλ. 1 στ.) *γλυκύ θέλ' εύρει φαγητόν η βλέψις μου η καημένη, | οπ' οχ την νήστειαν την μακριάν στέκεται πεινασμένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [38]· *Ήτον ανάγκη να γένει η Παρθένος ένα καράβι, διά να συνάξει και να φέρει τροφήν* (έκδ. οροφήν· διορθώσ.) *αυτής της πεινασμένης χώρας του κόσμου ετούτου* Ροδινός (Βαλ.) 124. **3)** (Ως ουσ.) αυτός που βρίσκεται στο έσχατο όριο της ένδειας, φτωχός: *Ένδυσε πένητα γυμνόν, χόρτασε πεινασμένον, | θλιμμένους παρηγόρησον, αρρώστους επισκέπτου* Σπαν. Α 493· *Τον Σαν Φραντσέσκο εχάλασεν* (εvv. ο σεισμός), *το άγιον μοναστήρι, | των πεινασμένων την τροφήν και τ' απακουμπιστήρι* Σκλάβ. 44.

πείρα η, Γλυκά, Στ. 3, Διγ. (Trapp) Gr. 1593, 1633, 2627, 2628, 2945, 2981, 3006, 3319, Διγ. Ζ 3508, 3601, Βίος Αλ. 5557, Φυσιολ. Β 3³², Αξαγ., Κάρολ. Έ 433, Διγ. Άνδρ. 392¹⁸.

Το αρχ. ουσ. *πείρα*. Η λ. και σήμ.

1) Εμπειρία: **α)** γνώση ως αποτέλεσμα εμπειρίας και σταθερής ενασχόλησης σ' έναν τομέα: *ο του ναυτικού ... εξάρχων ... πείραν έχων πολλήν περί την ναυτικήν* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 275· *πάσαν δοκιμάσαντες πείραν της επιστήμης | ουκ ωφελήσαι ίσχυσαν* Διγ. Ζ 4244· **β)** ικανότητα, επιδεξιότητα, εμπειρία που αποκτήθηκε με εξάσκηση και τριβή σ' ένα τομέα: *ο γαρ τεχνίτης του λουτρού μετά πολλής της πείρας | θυρίδας υπετέχνωσε* Καλλίμ. 300· *αν ... θέλετε να δοκιμάσετέ με, | ... σωρεύσετε απείρους απελάτες | οπού ουκ είδαν την πείραν μου και εμέν ουκ εγνωρίζουν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1310. **2)** Το σύνολο των εμπειριών στην ζωή, η γνώση της ζωής: *Ψυχή μου, ... τον κόσμον έμαθές τον,* (παραλ. 10 στ.) *η πείρα διδασκέτω σε τας φύσεις των πραγμάτων* Γλυκά, Στ. 319· *«Όσον γηράσκεις μάνθανε ...» | Ιδού και μαθητεύομαι ... και παρ' αυτής διδάσκομαι ... της πείρας* Γλυκά, Στ. 31. **3)** Δοκιμασία, οδυνηρή εμπειρία: *η Παναγία | εβάσταξεν τον ... σωτήρα | και γλύτωσεν τον άνθρωπον εκ του θανάτου πείραν* Συναξ. γυν. 63· *επιμείναι καρτερώς την του πολέμου πείραν* Διγ. Ζ 3563· *Της φυλακής η κάκωσις ... | ... εμέναν καίει μόνον· | μόνος εγώ δαμάζομαι κι εγώ την πείραν έχω* Γλυκά, Στ. 132.

Φρ. 1) *Λαμβάνω (την) πείραν* κάπ. πράγματος, βλ. *λαμβάνω* Φρ. 26. **2)** *Μεταλαμβάνω πείραν* κάπ. πράγματος, βλ. *μεταλαμβάνω* Φρ. **3)** *Ποιώ πείραν* = δοκιμάζω, ελέγχω (η φρ. *ποιούμαι πείραν* ήδη αρχ.): *εβουλήθησαν οι Τρώες | δοκιμήν και πείραν ποίσαι | ίνα ίδωσιν τον ίππον | είπερ αίματος υπάρχει* Ερμον. Χ 170. **4)** *Υπολαμβάνω πείραν* κάπ. πράγματος = γνωρίζω κ. (μετά από προσωπική δοκιμή): *ο Λέανδρος μη υπολαβών πείραν εμής ανδρείας* (παραλ. 1 στ.) *... ώρμησε ...· | εγώ δε τούτον κρούω* Διγ. Ζ 3550.

πειραγμός ο, βλ. *πειρασμός*.

πειράζω, Καλλίμ. 716, Διγ. (Trapp) Gr. 12, 272, Διγ. Ζ 4028, Σαχλ., Αφήγ. 313, Φυσιολ. (Legr.) 917, Φαλιέρ., Ιστ.² 591, 633, Χούμνου, Κοσμογ. 1184, 2236, Αλεξ. 742, Συναξ. γυν. 28, 1107, Βεντράμ., Γυν. 52, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 45⁶, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [310], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 25ʳ, 305ʳ, Ιστ. πατρ. 94³, Κυπρ. ερωτ. 38³, 90³⁸, 133¹⁹, Πανώρ. Β' 253, Γ' 460, Πιστ. βοσκ. I 1, 380, Σταυριν. 516, Ιστ. Βλαχ. 2641, Διγ. Άνδρ. 324⁹, 332¹⁹, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 631, 752, 1693, Β' 859, Δ' 114, 145, Έ 339, 734, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 320, Διαθ. Νίκωνος 251¹⁶, Στάθ. (Martini) Γ' 126, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 61ᵛ, 29ʳ, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 711, Β' 158, Νομοκριτ. 74, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [566], Γ' [111], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 172, 401, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 80, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 108, Β' 200, Δ' 179, Έ 362, Διγ. Ο 1804, Διακρούσ. 92¹⁵, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 342¹⁴, 566²⁶, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιδ' 24, Μάρκ. έ 35, Μπερτόλδος 63, Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 154⁴¹, κ.π.α.· *πειράζουμαι*, Αλφ. 10⁹¹, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. έ 16· παθητ. αόρ. *επειράστηκα*, Ερωτοπ. 301· *(ε)πειράστην*, Κυπρ. ερωτ. 19¹³, 93¹⁸·³²· γ' πληθ. παθητ. αορ. *'πειράκτησαν*, Χούμνου, Κοσμογ. 2319· υποτ. παθητ. αορ. *(να) πειρακτώ*, Αχέλ. 1419, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 84³⁵·³⁶· *πειραστώ*, Ξόμπλιν φ. 123ʳ, Πτωχολ. α 127· *πειραχθώ*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 266ʳ· Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2⁴³· *πειραχτώ*, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 33⁹· γ' πληθ. υποτ. παθητ. αορ. *(να) πειρακτήκασιν*, Μυστ. παθ. 33· μτχ. ενεργ. ενεστ. *πειράζουντας*, Ιστ. Βλαχ. 1802· μτχ. παρκ. *πειραγμένος*· *πειρασμένος*, Πηγά, Χρυσοπ. 81 (29), Κυπρ. ερωτ. 25³· απαρέμφ. παθητ. αορ. *πειρακτεί*, Μυστ. παθ. 27, Αχέλ. 287· *πειρασθήν*, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 36¹⁶.

Το αρχ. πειράζω. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. (Μτβ.) **1)** υποβάλλω, θέτω σε δοκιμασία κάπ. (η σημασ. ήδη μτγν.): *Εγίνετον ο Ισαάκ στους χρόνους δεκοκτάρι* (παραλ. 1 στ.). *Με δοκιμήν ο Κύριος τον Αβραάμ πειράζει,| «Αβραάμ, Αβραάμ», τον σύντυχε, σύντομα τονε κράζει,| «θέλω αυτόν τον Ισαάκ θυσίαν να τον κάμεις, ...»* Χούμνου, Κοσμογ. 1239· *Πόσα 'δεν ο Ρωτόκριτος, και πάλι δε χορταίνει,| εις τη φτωχή την Αρετή πως ήτο μπιστεμένη,| και πάλι θε να καλοδεί και θε να την πειράξει| αν είναι κι αγαπά τονε γή λογισμό αν αλλάξει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 721. **2)** Βάζω σε πειρασμό κάπ. (η σημασ. ήδη μτγν.): *επειδή ... ο Χριστός υπόμεινεν πολλούς και μεγάλους πειρασμούς, ου μόνον παρά ανθρώπων αλλά και υπό του διαβόλου, ... και ημείς οφείλομεν πειραχθήναι και υπομένειν τα πάντα γενναίως* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 344[v]· *τους επτωχούς τους μοναχούς για δε τους αγαπάτε,| διότι ο διάβολος κάμνει και τους μισάτε·| ότι εκείνος τους μισεί και πάντα τους πειράζει* Ιστ. Βλαχ. 1801. **3α)** Βάζω σε ερωτικό πειρασμό, προσπαθώ να προκαλέσω ερωτικά κάπ.: *Πολλά τον εδικίμασε* (ενν. *η γυναίκα του Πεντεφρή τον Ιωσήφ*), *πειράζει, ανακατώνει,| και αυτός με αγανάκτησιν 'κ τα χέρια της γλυτώνει* Χούμνου, Κοσμογ. 1669· *η γυναίκα του* (ενν. *του Ουρίου*) *η Βηρσαβεέ τον επείραζεν διά να κάμει μετ' αυτήν, και αυτός δεν ηθέλησεν, διότι είχανε συνήθειαν είτις θέλει να υπάγει εις τον πόλεμον να μηδέν σμιχτεί την γυναίκα του* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 379[r]· **β)** «παρενοχλώ» σεξουαλικά: *εγώ είμαι εκείνος απού έσφαξα το παιδίν σου, οδιά να σε κάμω να θανατώσεις εκείνη την αγίαν γυναίκα, την οποίαν επείραξα εγώ πολλά οδιά να έλθει εις το θέλημά μου, και επειδή δεν ήθελεν ... επήγα κι έσφαξα το παιδίον ..., οδιά να θαρρέψεις πως αυτήνη το εθανάτωσε και να τηνε αποκτείνεις* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 424. **4α)** Ταλαιπωρώ, βασανίζω κάπ.: *Σαν τη γυναίκαν αρπετό στον κόσμο δεν εφάνη| ... αγριότερο ...| Μήδ' άλλον εις το φυσικό λογιάζω να τση μοιάζει,| γιατί με δίχως διάκριση τον άνθρωπο πειράζει* (παραλ. 4 στ.). *Ποτέ δεν κοντεντάρουνται* (ενν. *οι γυναίκες*), *μα πάντα μουρμουρίζουν,| μαλώνουσι, φωνιάζουσι, γρινιάζουν και μανίζουν* Πανώρ. Β' 4· *δε θέλω πλιο να στέκω να πειράζω| μια πρικαμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 525· (προκ. για αρρώστια): *αρρωστιά εσυνέβη| της κόρης και αναπαύεται αδύνατη στην κλίνην·| και τέτοια ανάγκη δυνατή πειράζει το κοράσιον,| ότι ουκ αναπαύεται νύκταν ουδέ ημέραν* Φλώρ. 1689· **β)** στενοχωρώ: *Κι αν είν' και με τα λόγια μου σήμερο επείραξά σε,* (ενν. *κύρη μου*)| *λησμόνησε το σφάλμα μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 833· **γ)** (προκ. για αμαρτία) βαραίνω: *Μεγάλο πράγμα ο κακός καιρός να μην σκολάζει·| μα την αλήθεια, τίβοτας κρίμα μασε πειράζει| κι είναι μας χρεία να πάγομε θυσία χωρίς άλλο| προς το θεό της θάλασσας* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 14· **δ)** κουράζω: *Στράταν ποτέ περιπατών κάποιος στρατοκόπος,| η στράτα τον επείραξε και ο πολύς ο κόπος* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 46[2]· (σε προσωποπ.): *Κοντύλι, φίλε μου ακριβέ, καιρός έν' να σε πιάσω| μα σου μηδέν το βαρεθείς αν είν' και σε πειράσω·| διατί πάντα τα πάθη μου μ' εσέν αποδιαβάζω* Κυπρ. ερωτ. 132[2]· **5α)** Βλάπτω, κάνω κακό σε κάπ.: *Ο σουλτάνος ... δεν είχε τροφές ... και έβαλε διαλαλημό εισέ όλα τα χωρία, ότι να φέρουνε ψωμία, ... κριάτα, να πουλήσει όσα θέλει καθένας και τινάς να μην τους πειράξει. Τότε ... εδράμανε πολλοί χριστιανοί και επιστέψανε ... και ηφέρανε φαγητά* Χρον. σουλτ. 107[1]· *τότε και από τη Μύκονο παγαίνει* (ενν. *ο πασάς*).| *Δίδουν του το κανίσκι και μισσεύει| και*

αυτούς να τσι πειράξει δε γυρεύει Λεηλ. Παροικ. 672· *Αγαπάτε τους εχθρούς σας· ... και παρακαλείτε διά εκείνους οπού σας πειράζουν και σας κατατρέχουν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. έ 44· **β[1])** επιτίθεμαι, κάνω πολεμική επιδρομή: *Ο βασιλιάς είναι νεκρός; Ω ...|* (παραλ. 1 στ.) *Αίγυπτος, κακό τό 'παθες και τις να σε φυλάξει,| γή ποιος από τσι βασιλιούς δε θέλει σε πειράξει;* Ροδολ. (Αποσκ.) Έ 294· *ο σουλτάν Μεεμέτης,| τον Μιχαήλ παρακαλεί να μη γενεί προπέτης,| να μη πειράξει πλεότερον τα κάστρη, την Τουρκίαν* Σταυριν. 535· **β[2])** λεηλατώ: *Οι Ούγγροι άρχιζαν να εβγαίνουσι να πειράζουσι τα σύνορα της Βουλγαρίας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 372· *έκτισεν ένα μεγάλον χάνι ... έξω από την χώραν της Δαμασκού, ... και εκεί μέσα έβαλε τους γιανιτσάρους να τρέφονται ... με βασιλικά τροφήματα, διά να μην έχωσιν αφορμήν να πειράζουσιν εκείνην την πλουσιοτάτην χώραν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 391. **6α)** Ενοχλώ: *λέγει εκείνος ο άδικος κριτής ...: ας κάμω εκείνο οπού μου γυρεύει* (ενν. *η χήρα γυναίκα*) *διά να μην έρχεται πάντοτε έως τέλος να με πειράζει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 364[v]· *μα οι συντροφιές για λόγου του* (ενν. *του Ρώκριτου*) *έτοιο καιρό δεν ήσα·| γιατί η φιλοξεφάντωση, πολλά τονε πειράζει| και δεν μπορεί, σαν ήθελε, τον πόθο να λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 825· *Μη με ξυπνάς, να με χαρείς, να ζήσεις αφεντάκη,| μη με πειράζεις, άφησ' με να κοιμηθώ δαμάκι* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 488· **β)** κοροϊδεύω: *Σαλιάρη μ' ονομάζεις;| Πώς ηύρες με του μόδου σου και θε να με πειράζεις!* Κατζ. Δ' 311· **γ)** (προκ. για άλογο) σπιρουνίζω: *Τούτα 'πεν* (ενν. *η Μαξιμίλλα*) *και το άλογο κρούει με πτερνιστήρι* (παραλ. 3 στ.). *Ο Διγενής στοχάζεται αυτήν και της φωνάζει| το άλογο 'πού κάθεται πολλά μην το πειράζει* Διγ. Ο 2810. **7)** (Προκ. για έντονο συναίσθημα που εμποδίζει κάπ. να κρίνει σωστά) παραπλανώ, «τυφλώνω»: *Έτοιας λογής η πεθυμιά και ο πόθος τους πειράζει,| που τ' άσπρο μαύρο λέσινε, το δροσερό πως βράζει·| δε γνώθουσι τη διαφοράν, οπού 'ναι πλια παρ' άλλη,| από ένα δουλευτή μικρό σε μια κερά μεγάλη,| μα λογαριάζουν προξενιά του αφέντη να μηνύσου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 701· (σε προσωποπ.): *μια κάποια λίγη πεθυμιά εσήκωσε το νου μου| και δυο φτερούγες ήκαμε μέσα του λογισμού μου:| τούτες την πεθυμιά πετού,| ...* (παραλ. 9 στ.). *Και τούτη η πεθυμιά η λωλή πετώντας με πειράζει| και πάγει τσι φτερούγες μου εις τη φωτιά, όντε βράζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 343· *Με πόσες στράτες μας γελά* (ενν. *ο Έρωτας*), *με πόσες μας πειράζει,| πώς μασε δείχνει δροσερόν εκείνον οπού βράζει!* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1041. **8)** (Νομ.) **α)** καταγγέλλω, μηνύω κάπ.: *Αν εύρει* (ενν. *ο δανειστής*) *άλλα είδητα του αποθαμένου ή του ζωντανού, επαίρνει· ειδέ ουδέν εύρει τίποτες, δεν πειράζει τον προλαβόντα* Νομοκριτ. 97· **β)** καταδικάζω, τιμωρώ: *Δούλος τινός έκαμε παζάρι προς άλλον και εγέλασέν τον ... Ελευθερώθη ο δούλος. Κρίνεται τούτος που εζημιώθη με τον αυθέντην που είχε τον δούλον. Ο νόμος ορίζει να μην πειραχθεί τίποτε* Zygomalas, Synopsis 170 Δ 42. **9)** (Με βουλητική πρόταση) επιχειρώ, προσπαθώ να ...: *δε μπορώ να κοιμηθώ,| κερά μου όντα σε θυμηθώ.| Το λοιπόν μηδέ πειράζεις| το κορμί μου να κολάζεις·| μετά μένα αγαπήσου,| για να μ' έχεις δουλευτή σου* Αγν., Ποιήμ. Β' 61.

II. Μέσ. **Ά** Αμτβ. **1)** Υφίσταμαι πειρασμό, δοκιμασία: *Ο δε λογικός και φοβούμενος τον Θεόν σχολάζει αδιαλείπτως τω Θεώ υποφέρων τους πειρασμούς τους επερχομένους αυτώ. Πολλοί γαρ πειραζόμενοι κι υποφέροντες πλείονα μισθόν λήψονται,*

ως ο μακάριος Ιώβ Φυσιολ. (Zur.) XLIII 3[18]. **2)** Υποβάλλομαι σε δοκιμασία· κινδυνεύω: *ο Θεός …| … μας εβοήθησεν, και ουδέν εποίησέν μας* (ενν. *ο δράκος*).| *Και είδετε, παλληκάρια μου, μόνος πώς επειράσθην| και εσείς αλλού ηυρίσκεσθε και μετ' εμέν ουκ ήσθε* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1748. **3α)** Βασανίζομαι, υποφέρω: *έπαθες, επειράστηκες, είδες ανάγκες τόσες,| και τόσα ουκ εσπαράχθηκες από λιγοθυμίας,| και τώρα τι λιγοθυμείς …;* Λίβ. Ν 3180· (προκ. για ερωτικό συναίσθημα): *θρηνών και κλαίων* (ενν. *ο Φλώριος*) *έλεγεν: «Καρδιά μου πονεμένη,|* (παραλ. 7 στ.) *δι' εσέν, καρδιά, πειράζεται* (ενν. *η κόρη Πλάτζια-Φλώρα*) *και δι' εσέν παθάνει* Φλώρ. 512· *Γύπαρη, ογιά ν' αναπαγείς …|* (παραλ. 1 στ.) *κι ογιά να μην πειράζεσαι κι εμέ να βασανίζεις,| σου λέγω αγάπην από με ποτέ σου μην ορπίζεις* Πανώρ. Β' 369· **β)** (προκ. για τη μεταθανάτια ζωή) βασανίζομαι· τιμωρούμαι: *οι θεοί των Ελλήνων … εις τον Τάρταρον πειράζουνται με τον διάβολον από ορισμόν του Θεού* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 46[12]· *Ως πότε να πειράζονται οι αμαρτωλοί στον Άδην| και τα πουλιά στην έρημον και 'γώ, κυρά, για σένα;* Ch. pop. 388· **γ)** περνώ μια δοκιμασία, «παθαίνω»: *ο μύθος λέγ': οι φρόνιμοι πρώτον σαν πειραχθούσι,| οι λόγοι και τα ψέματα πλέον δεν τους γελούσι* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 27[19]. **4)** Βλάπτομαι: *στην χώραν να εμπούσιν* (ενν. *οι χριστιανοί*),| *χωρίς να τους εγνώσουσιν* (ενν. *οι Τούρκοι*), *όχι να πειρακτούσιν* Αχέλ. 1419· (προκ. για ασθένεια): *ηρώτησε* (ενν. *ο ασθενής τον ιατρόν*)· *λέγει 'τι παροξύνθη| και τόσον επειράχθηκεν σαν να 'τον εις τα βύθη* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 42[8]. **5)** Κουράζομαι, μπαίνω σε κόπο: *αφέντη, τά μιλείς, πάψε …| γιατί εύκαιρα κουράζεσαι, μόνο τον κόπο χάνεις. Πήγαινε, μην πειράζεσαι, και πε το του κυρού μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 491· *Κάμνουσι και με άρμην μόνον τα άσπρα λάχανα, … αμή είναι … άνοστα, διά τούτο δεν κάθομαι και πειράζομαι ερμηνεύων άχρηστα πράγματα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 253· (με δευτερεύουσα πρόταση): *Η Πολυξένη, η έμνοστη, τις να την καταλέξει;| Εύκαιρα να πειράζεται διά να την ερμηνεύσει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2249. **6)** (Με την πρόθ. *με* και αιτιατ.) έρχομαι σε πολεμική σύγκρουση με κάπ.: *Πασάδες …* (παραλ. 5 στ.) *συμβούλιον εκράξασιν κι εκάμαν να σταθούσι,| γαλιόταν οπού στείλασιν διά να καρτερούσι| και ώστε νά 'ρθει ορδινιά εκ τ' αφεντός τα χείλη| μετ' αύτους να πειράζουνταιν τ' Αγιού Γιαννιού οι φίλοι* Αχέλ. 1989. **7)** (Νομ.) καταδικάζομαι: *Περί γυναικός συκοφάντρας. Η γυνή, όταν κατηγορεί τιναν, είτε παρατηθεί την κατηγορίαν είτε νικηθεί και ουκ αποδείξει, δεν πειράζεται ως συκοφάντης, αμμή οι άνδρες καταδικάζονται* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 623 ξή 3· *Ειδέ συνεφώνησαν χρήματα, να μηδέν πουλεί το σημάδι, εάν το πουλήσει χωρίς το θέλημα του χρεωφειλέτου, ως κλέπτης πειράζεται* Νομοκριτ. 96. **Β'** Μτβ. **1)** Βασανίζομαι, υποφέρω· (εδώ με σύστ. αντικ.): *Τις είπει τας κακώσεις μου, τα πάθη μου συγγράψει,| τις … τας εμάς αφηγηθεί πικρίας;| Και είτις θελήσει λεπτομερώς να γράψει τά επειράστην,| ας ψηλαφήσει, ας τα ιδεί, και ας τα καταλέξει* Λίβ. Ν 3837. **2)** Τιμωρούμαι· (εδώ με σύστ. αντικ.): *από το κρούσμα εγροίκησεν* (ενν. *ο Λάμεχ*) *κι εσκότωσεν τον Κάι,* (παραλ. 2 στ.) *κι ύστερα στες γυναίκες του το κρίμα αναθιβάνει:| «Άνδρα στανιόν μου εσκότωσα· …| ο κύρης ήτον, ξεύρετε, αυτούνος των γονιών μου.* (παραλ. 2 στ.) *και θέλω πειραχθήν πολλά εις τον Θεόν σωτήρα …»* Χούμνου, Κοσμογ. 277.

Η μτχ. παρκ. *πειραγμένος* ως ουσ. = ανόητος, παλαβός ή «πειραγμένος» στο μυαλό(;): *στέλνει* (ενν. *ο νοικοκύρης*) *τον δούλον να καλέσει … από … τες πλατείες … της πόλεως, τους πτωχούς … και αναπήρους, ήγουν τους πειραγμένους, τους ζουρλούς …* Πηγά, Χρυσοπ. 225 (48).

Η μτχ. παθητ. ενεστ. ως επίθ. = που υποφέρει, βασανισμένος: *Αρχόμεθα διήγησιν τινός πειραζομένου,| καρδιακού και πρακτικού και πολυαγαπημένου* Καλλίμ. 2.

Η μτχ. παθητ. παρκ. *πειρασμένος* ως επίθ. = **α)** βασανισμένος, ταλαιπωρημένος, τυραννισμένος: *Αλίμονον εις τον πτωχόν λαόν και τον ξενιτεμένον,| τον πειρασμένον περισσά και τον μαρτυρημένον* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 514· *Ποιος ένι γιον εμένα πικραμμένος| και ποιος ως γιον εμένα μαρτυρίζει,* (παραλ. 1 στ.) *και τις έν' γιον εμένα πειρασμένος;* Κυπρ. ερωτ. 20[4]· **β)** που υφίσταται κακό, αδικημένος: *Βλέπεις, άνθρωπε, οπόταν είσαι αδικημένος, συκοφαντούμενος, πειρασμένος και εσύ ησυχάζεις και σιωπάς, πως ο Θεός απάνωθεν απολογάται και υπερμάχεται διά σένα* Πηγά, Χρυσοπ. 162 (38)· **γ)** (σε παρομοίωση) ερεθισμένος, εξαγριωμένος: *τους οφθαλμούς του ηγρίωσεν* (ενν. *ο νεότερος*) *ως λέων πειρασμένος* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 419.

πειρακτής ο· *πειράκτης· πειραχτής.*

Από τον αόρ. του *πειράζω* και την κατάλ. *-τής*. Τ. *πειράχτ(η)ς* και σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *πειραχτής*). Η λ. στο Βλάχ.

1) Αυτός που βάζει σε δοκιμασία ή πειρασμό· (εδώ προκ. για το διάβολο): *Κάποιος νομικός … επείραζε τον Ιησούν … ο σκοπός του νομικού ήτον … να τον κλέψει τίποτας λόγον, οπού να είναι ενάντιος του νόμου … Και δεν ήξευρεν … ο νομικός, εκείνος ο ραββής, ο πειρακτής ο διάβολος, πως ο Χριστός είναι ο του νόμου πληρωτής* Πηγά, Χρυσοπ. 342 (8). **2)** Αυτός που προξενεί κακό, βλάβη ή βάσανα: *Αμ' εσύ γέρων πειραχτή, μπορείς να φχαριστήσεις| τον ουρανόν, το πως πατήρ είσαι, μα 'χες γνωρίσει,| ανέν κι αυτό δεν ήτουνα, πόσ' άξιζε η οργή μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [571]· (σε μεταφ.): *πιάνει* (ενν. *η Μοίρα*) *μια βαριά και κόφτει τους περάτες| τούς είχα στην ανάγκη μου καθημερνούς πειράκτες* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 198.

πείραξις -ξη η, Πεντ. Αρ. XXIII 21, Δευτ. XXVI 7, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 433, Πανώρ. Α' 102, Β' 34, Δ' 368, Ε' 148, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 647, Β' 898, Ε' 765, Διαθ. 17. αι. 3[172], 4[55], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 88[v], Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 146, Β' 358, Δ' 404, Ε' 197, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1138], Β' [526], Ε' [656], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 289, 363, 402, Ροδινός (Βαλ.) 78, 134, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 534[18], 538[20].

Από το *πειράζω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. *πείραξις* σε έγγρ. του 16. αι. και στο Βλάχ. Η λ. *πείραξη* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Α' 196, Β' 201, Δ' 551, Θυ. Β' 52 και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

1α) Ενόχληση: *Καλέ, είντα θέλεις από με; έβγ' από δω, να ζήσω,| γή πνίγω σε. Δε με θωρείς πώς άφτει η μάνητά μου,| μά 'ρθες κι εσύ για πλιότερη πείραξη επά σιμά μου;* Κατζ. Δ' 306· (σε μεταφ.): *είδες το θαλάσσι| το πώς κτυπά κιαμιά φορά κάτω στο περιγιάλι,| όντα 'ναι δίχως ταραχή και δίχως πείραξη άλλη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 322· (νομ.): *Το … λιόφυτο … να 'ναι … τση άνωθε Ντιάνας και ο άνωθεν Τζαν Φραντζέσκος να μην έχει να κάμει εις εκείνο εις κανένα μόδον … και να μην έχουσι από λόγου του καμιάς λογής πείραξιν* Διαθ. 17. αι. 4[48]· **β)** εχθρική επίθεση: *πολύν καιρόν εκάθετον* (ενν. *ο Μιχάλης*) *και αφέντευσεν τον τόπον,| δίχως καμίαν*

πείραξιν, δίχως κανέναν κόπον| *κι οι Τούρκοι εφοβούντανε με ταύτον να μαλώσουν* Σταυριν. 424· **γ)** (προκ. για κυνήγι) κυνήγημα: *εμοιάσασινε του λαφιού, καμιά βολά που τρέχει*| *με τω σκυλιώ την πείραξη κι ουδέ ποσώς κατέχει*| *να βρει βουνό να φυλαχτεί* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 239[26]· **δ)** παραπλάνηση, γέλασμα: *Δες κι αν επαραγροίκησες, συνήφερε το νου σου,*| *κι ετούτον είναι φάντασμα, πείραξη τ' όνειρού σου.*| *Όνειρο ήτον, Αβραάμ, όχι φωνή αγγέλου* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 658. **2α)** Ταλαιπωρία, παίδεμα: *είχασιν τον καλόν καιρόν ... κι επηαίναν,*| *αλλά ο άρχων του κακού ...* (παραλ. 5 στ.) ... *άλλαξεν ευθύς τον πρώτον τους αέραν*| *κι εις άλλα μέρη τσ' άμπωθεν ...*, (παραλ. 2 στ.)· *ως το νησίν τους έστελνεν και τότε πάλι σ' άλλο*| *δρόμον για πλέα πείραξιν* Αχέλ. 1281· **β)** δυσκολία: *σίδερα ... στο παραθύριν ήσα·* (παραλ. 1 στ.) *γιατί στο δώμα, οπού 'σανε τα στάρια φυλαμένα,*| *εύκολα, δίχως πείραξη και κόπον ανεβαίνα*| *και για να μη βαλθεί κιανείς ...*| *... να κλέψει,*| *το 'χασι με τα σίδερα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ 398. **3)** Στενοχώρια, βάσανο: *του σουλτάν Μπαγιαζίτη του ήρθανε πολλές πείραξες ... από τους υιούς του, οπού εμαλώνασι ανάμεσόν τους ένας τον άλλον* Χρον. σουλτ. 135[11]· (προκ. για τα βάσανα του έρωτα): *Δεν ξεύρ' είντα 'ναι ο κουρασμός κι η πείραξ' η μεγάλη*| *όποιος στου πόθου την οδό τα πόδια του δε βάλει* Πανώρ. Α 245· *Επλήθαινεν η παίδα τση* (ενν. της Αρετούσας) *κι η πείραξή τση η τόση*| *κι ήπασκεν ...* | *να συνειφέρει ο λογισμός ...,*| *να δροσερέψει την καρδιά που σαν καμίνι βράζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α 629. **4)** (Θεολ.) πειρασμός: *εβαπτίσθησαν οι επίλοιποι ... και ανεδείχθησαν υιοί φωτός οι πριν εσκοτισμένοι. Πάσα δε ασθένεια και δαιμονική πείραξις εδιώκετο από τους πιστεύοντας* Αγαπ., Βίος Ιωάσ. 208[26]. **5)** (Προκ. για γυναίκα) οι πόνοι, οι ωδίνες του τοκετού: *Προς τη γυναίκα είπεν· πληθυμό να πληθύνω τις πείραξές σου και το γάστρι σου· με πείραξη να γεννάς παιδιά* Πεντ. Γέν. III 16. **6)** (Προκ. για φαρμακευτικό παρασκεύασμα) βλάβη, παρενέργεια: *Τρώγε από μαντζούνι, ... το οποίον είναι ... γλυκόν και νόστιμον και κινά την κοιλιάν χωρίς πείραξιν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 225. **7α)** Κόπος, μόχθος· (εδώ από χειρωνακτική δουλειά): *ετούτος να μας παρηγορήσει από τα καμώματά μας και από την πείραξη των χεριών μας* Πεντ. Γέν. V 29· (μεταφ.): *Ο Κύριος θεός των γονεών σας ... να βλογήσει εσάς χαθώς εσύντυχεν εσάς. Πώς να σηκώσω μοναχός μου τη πείραξή σας και το γομάρι σας και το δικάσιμό σας;* Πεντ. Δευτ. I 12. **8)** Ενόχληση, απροθυμία: *η λευθεριά, ... ουδένα*| *δε σφίγγει στανικώς του να θελήσει*| *το πράμα, απού στανιώς του θέλουν άλλοι*| *να κάμουσι, να κάμει με πολλή του*| *πείραξη και μεγάλη* Πιστ. βοσκ. I 1, 372.

Φρ. 1) *Δίδω πείραξιν/-ξη* = (α) ενοχλώ: *έχω τέσσαρας, ή και πέντε ώρας οπού ήλθα, αλλά διά να μη σου δώσω πείραξιν δεν έκρουσα την πόρταν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 85· (β) προκαλώ στενοχώρια, βασανίζω: *Οϊμέ κακά π' ασκόνταψα σήμερα, τούτ' είν' εκείνη,*| *που με παιδεύει το συχνό, και πείραξιν μου δίνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [458]· (γ) δοκιμάζω, βάζω σε δοκιμασία: *Επόνεσε* (ενν. ο Ρωτόκριτος), *ελυπήθηκε ...,*| *να δει ... μια κερά πως είναι αποδομένη,*| *μ' ακόμη το κρατεί κουρφό ...*| *κι άλλη λιγάκι πείραξη βούλεται να της δώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε 872. **2)** *Έρχομαι εις πείραξιν* = ταλαιπωρούμαι, βασανίζομαι: *διά να μην έχομεν αγάπην εις τα κοσμικά πράγματα, ... θέλει* (ενν. ο Θεός) *να μας έρχονται εις πείραξιν, διά να τρέχομεν εις εκείνον* Ροδινός (Βαλ.) 79. **3α)** *Έχω πείραξιν/-ξη* = (α) ταλαιπωρούμαι: *Στα γέρα σου*

(ενν. *αφέντη μου*) *είναι το πρεπό κιας, το κορμί σου να 'χει*| *ανάπαψη όχι πείραξη, αγάπη κι όχι μάχη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 530· (β) ενοχλούμαι, βλάπτομαι: *Περί να παιδευόμεστεν και να πειραζόμεσθεν όλοι μας από έναν άνθρωπον και να έχομε καβγάδες ολονένα, κάλλιον είναι να χαθεί αυτός ένας, παρά εμείς να έχομε πείραξη* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 61[v]· **β)** *έχω πείραξιν λογισμού* = βρίσκομαι σε σύγχυση, χάνω τα λογικά μου (εδώ από ερωτική επιθυμία, ερωτικό πόθο): *αγάλι-αγάλι σ' ερωτιά και πόθον εκινάτο,*| *πείραξην είχε λογισμού, κι ουδ' έτρω' ουδ' εκοιμάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α 94. **4)** *Κάμνω ή κάνω πείραξιν/-ξη* = κάνω κακό, βλάπτω: *αυτός σας θέλει ελευθερώσει εκ χειρός του Δαρείου και όσην πείραξιν σας έκαμαν οι Πέρσηδες θέλει το πληρώσει Αλέξανδρος με το σπαθί του εις αυτουνούς* Διήγ. Αλ. V 66. **5)** *Μπαίνω σε πείραξη* = (α) βασανίζομαι: *Εκεί 'ν' κι ο νους μου στα ψηλά και δίχως νου μ' αφήκε*| *και σε μεγάλες δυσκολιές και πείραξες εμπήκε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ 512· (β) περνώ δοκιμασίες, ταλαιπωρούμαι: *μη σε κάμει* (ενν. *Φροσύνη*) *έτσι άσπλαχνην ο φόβος του κυρού μου*| *κι ας είχες μπει σε κίντυνο και πείραξη για μένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ 1261.

πείραση η.

Το αρχ. ουσ. *πείρασις*.

Στενοχώρια, βάσανο: *η καρδίτσα μου πολλά 'ναι βαρεμένη.*| *Δάκρυα κι αναστενάγματα, πείρασες και φαρμάκια*| *και πάσαν παραπόνεσιν και την πτωχεία γεμάτος* Θησ. Δ' [45[1]].

πειρασία η.

Από το *πειράζω* και την κατάλ. *-σία*. Τ. *πειρασιά* στο Somav. Η λ. το 10. αι. (Steph., Θησ.).

Δοκιμασία, πειρασμός· (εδώ προκ. για διαβολική ενέργεια): *Οπίσω αν θέλουν να στραφούν, καιρός δεν τους βαστάζει·*| *ειστούτο οικονομίσθησαν τον πόλεμον να δώσουν.*| *Ω αστόχημα τό εγίνετον, εδέ ζημία μεγάλη!* (παραλ. 3 στ.). *Ιδές αν ήτον προσβολή, δαιμόνου πειρασία.*| *Ωσάν να ρίξεις το νερόν στην θάλασσαν απέσω,*| *ούτως πήγαν και εσέβησαν στα τόσα τα φουσσάτα* Χρον. Τόκκων 1734.

πειρασμός ο, Γλυκά, Στ. 303, 329, Καλλίμ., 1807, 2105, 2290, Φλώρ. 885, 1018, Χρον. Μορ. P 4474, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 605, Σαχλ. N 45, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 194, Λίβ. P 480, 531, 1151, 2148, Λίβ. Sc. 573, 957, 2575, Λίβ. Esc. 736, 3631, Λίβ. N 2306, Ντελλαπ., Υπομν. 37, Αχιλλ. L 1132, Μαχ. 182[18], Δούκ. 207[28], 237[3], Γεωργηλ., Θαν. 318, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 344[v], 345[r], 346[r], Πεντ. Δευτ. XXVIII 22, Κυπρ. ερωτ. 146[2], Πανώρ. Α 245 κριτ. υπ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 106, Διγ. Ο 116, κ.π.α.· *π ε ι ρ α γ μ ό ς*, Εκατόλ. M 69.

Το μτγν. ουσ. *πειρασμός*. Ο τ. σε σημείωμα πιθ. του 19. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 338) και σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 241). Η λ. και σήμ.

1α) Δοκιμασία, έλεγχος για να διαπιστωθεί κ.: *Πέμπει* (ενν. *ο Ιακώβ*) *τα δέκα του παιδιά στην Αίγυπτον ...*| (παραλ. 1 στ.). *Το να τους δει ο Ιωσήφ, εις πειρασμόν τους βάνει ...* Χούμνου, Κοσμογ. 1791· **β)** (θρησκ., συν. με τα ρ. *βαστάζω, υπομένω,*

φέρω) δοκιμασία, δυσκολία, την οποία υπομένοντας κάπ. επιβεβαιώνει την πίστη του στο Θεό: *αν σε έθλιψεν ο Θεός και έχασες το εδικόν σου,| μη βλασφημήσεις προς τον Θεόν* … (παραλ. 1 στ.). *Εβλέποντας γαρ ο Θεός …| που υπομένεις … τους πειρασμούς σου,| … συμπαθεί ως τον Ιώβ* Σπαν. (Ζώρ.) V 194· *ο φέρων πειρασμόν και λύπας υπομένων| εκδέχεται την άνεσιν της μισθαποδοσίας* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 316. **2)** Επικίνδυνη ή δυσχερής κατάσταση, δυσκολία: *εποίκαν εις τούτον τον πειρασμόν ή ημέρες … και πλημελούσαν μέρα νύκταν* Μαχ. 450^{21}· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *ο Καλλίμαχος …| … κίνδυνον έχει μέγαν* (παραλ. 1 στ.) *Ας δράμωμεν* … (παραλ. 1 στ.) *και μετ' αυτού τον πειρασμόν ας τον συμπειραστούμεν* Καλλίμ. 1354. **3)** Κακό, βλάβη· συμφορά: *πρόσεχε μη πειρασμόν αντί καλόν με ποίσεις* Καλλίμ. 1084· (εδώ σε προσωποπ.): *ώσπερ χάλαζ' άμπελον, όταν την κατακρούσει,| τσακίζει μεν τα κλήματα, τον δε καρπόν και ρίπτει,| ούτω κάμέ οι πειρασμοί συχνώς λιθοβολούντες| … εζάλισαν τας φρένας* Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 567· έκφρ. *διαβόλου πειρασμός* (προκ. για δυστύχημα απροσδόκητο): *δεν είχεν σβήσει η φωτία … και διαβόλου πειρασμός πιάνει … το βαμπάκι και … καίονται όλα τα εργαστήρια* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 40^{v}· *έκαμαν καβγάν εις το καπηλείον και εβγαίνει ο κυρ Μανόλης να ιδεί και διαβόλου πειρασμός έρχεται μία πέτρα και τον κτυπά εις το κεφάλι* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 16^{r}. **4)** Ενόχληση: *Για νά βγεις οχ το σφάλμ' αυτό κι εγώ οχ τον πειρασμόν| να λείψω, να σ' αφουκραστώ θέλω, ως θες ατός σου,| μα με τον νόμον τούτονε, τι λίγο να μιλήσεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ [311]· *να γένει σύνοδος … και να εξωριζωθούν πολλά εναντία από την μεγάλην εκκλησίαν, αρχή το Σιμωνιακόν, … και τότε να εκλέξουν και πατριάρχην, να καθέζεται ειρηνικός και ασκανδάλιστος, χωρίς κανέναν πειρασμόν* Ιστ. πατρ. 173^{4}. **5α)** (Θρησκ.) παρακίνηση προς την αμαρτία, πειρασμός: *οίος εις την εκκλησιάν ημερονυκτοβαίνει* (παραλ. 2 στ.) … *των δαιμόνων πειρασμόν τελείως αποφεύγει* Νεκρ. βασιλ. 126· **β)** (σε προσωποπ.) αυτός που παρακινεί στην αμαρτία, ο Σατανάς: *όσον την εμάθαινε* (ενν. *τη ζούρα*) *τόσον τον εφώτιζεν ο πειρασμός και δεν την ήφηνε* Κατά ζουράρη 9. **6α)** Στενοχώρια, ψυχικός πόνος, βάσανο: *Μετά πολλού γαρ πειρασμού τον χωρισμόν τρυγώσιν* (ενν. *ο Καλλίμαχος και η Χρυσορρόη*) Καλλίμ. 2116· *διπλούς ο πειρασμός, ο θρήνος υπέρ μέτρον| παρήγορον ουκ ήθελεν λόγον ποσώς ν' ακούσει* (ενν. *η κόρη*) Καλλίμ. 2405· *φίλοι* … (παραλ. 2 στ.) … *τους πολλούς μου πειρασμούς συνεπικράνθητέ τους,| τας συμφοράς μου τας βαρεάς συνυπομείνατέ τας* Λίβ. P 623· **β)** ερωτική στενοχώρια: *να σε 'φηγηθώ τους πειρασμούς του πόθου,| τους πόνους και τους στεναγμούς τούς έχω δι' εσένα* Ερωτοπ. 151· (εδώ σε μεταφ.): *πόθου φροντίδα την εμήν ουκ έθλιψε καρδίαν,* (παραλ. 1 στ.) *της ασχολήσεως πειρασμός ουκ έδειρε τον νουν μου·* Λίβ. N 2811· *α σ' έκοφτεν ο πειρασμός του πόθου που με σφάζει* … Φαλιέρ., Ιστ.² 566· **γ)** (μεταφ. σε προσφών.) πρόσωπο που προκαλεί τον ερωτικό πόνο: *ω σπλαχνικό μου σκάνδαλο, γλυκύ και πειρασμέ μου,* (παραλ. 1 στ.) *ρωτάς με αν έν' και σ' αγαπώ με δίχως δολοσύνη;* Φαλιέρ., Ιστ.² 473. **7)** Κόπος, προσπάθεια· ταλαιπωρία: *Δίχως πικριά και πειρασμόν αξιότητα δεν ημπορεί να έχει* (παραλ. 3 στ.) *Πλούτος και αξιότητα και σε τιμήν μεγάλην| με την οκνιάν κι ανάπαυσιν δεν ημπορεί να βγάλει* Δεφ., Λόγ. 361· *Ποτέ ουκ αν δυνηθεί τινάς την βασιλείαν να λάβει| δίχως μεγάλους πειρασμούς, δίχως μεγάλους κόπους* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 686· *ο … κυρ Μιχελής με τους αδερφούς του … για να λείψουν από τραβάγιες, πειρασμούς, έξοδες και βάσανα*

των καλεσιμάτων, με το παρόν ινστρουμέντο … συβάζουνται … να μοιράσουν ό,τι πράμα έχουν Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 353^{3}. **8α)** Μαρτύριο, βασανιστήριο: *ας έβγει 'κ τον πειρασμόν της φυλακής όπου ένι* Χρον. Μορ. H 4466· *ένοχος είσαι πειρασμών, θανάτου τιμωρίας* Σπαν. P 24· **β)** τιμωρία: *Όταν ο άνδρας βιάσει γυναίκα …, διά πέντε χρόνους αν σιωπηθεί, δεν εβγαίνει από πειρασμόν, αμμή, αν περάσουσι και πλείονες, εγκαλούσι τον και παιδεύεται* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 741 λβ' 5.

Φρ. 1) *Δίδω πειρασμόν* = ενοχλώ, στενοχωρώ: *τον Θεόν δεν φοβούμαι …, όμως διατί με δίδει πειρασμόν η χήρα ετούτη, ας την ξεγδικήσω* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. ιή 5· *τι σου έκαμεν εκείνος, οπού σου δίδει τόσον πειρασμόν και θλίψιν;* Μπερτολδίνος 146. **2)** *Εισβαίνω/μπαίνω εις πειρασμόν* = κινδυνεύω, υποφέρω: *Ο Καλλίμαχος εις πειρασμόν εσέβην·| ανάγκην έχει σήμερον, κίνδυνον έχει μέγαν* Καλλίμ. 1349· *να κάμω* (ενν. *ο Θεός*) *τους Αιγύπτιους εις πειρασμόν να μπούσι* Χούμνου, Κοσμογ. 2252. **3)** *Έρχομαι εις πειρασμόν* = δοκιμάζομαι: *όταν ήλθες 'ς πειρασμόν, την εκκλησιάν αρνείσαι| και τον Θεόν οργίζεσαι* Φυσιολ. (Legr.) 342· *αγάπη γυναικός ποτέ της δεν ευρέθη,| εις πρώτο ή στο ύστερον σε πειρασμόν να μη έρθει* Δεφ., Λόγ. 404. **4)** *Παίρνω πειρασμούς* = στενοχωριέμαι: *ογιά να κλαίει την νένα της, νύκτα και την ημέρα,| να παίρνει τόσους πειρασμούς, εις θάνατον την φέραν* (ενν. *την Ταρσία*) Ριμ. Απολλων. (Βεν.) 1448.

πειρατήριον το, Φυσιολ. (Kaim.) $109b^{14}$, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1476.

Το αρχ. ουσ. *πειρατήριον*.

1) Δοκιμασία, πειρασμός: *μνημόνευε των εντολών … του Κυρίου,| όπως διαφυλάττει σε παντός πειρατηρίου* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1778· *οι δίκαιοι εις πειρατήριον ενέπεσαν, και πολλοί … επλανήθησαν εν κάλλει γυναικός* Φυσιολ. (Zur.) XXXXVIIII 2^{6}. **2)** Βασανισμός, βασανιστήριο· (εδώ) τιμωρία, ποινή: *Φράσον μοι το αληθές και ομνύω σοι … ότι αυτοί μεν κολασθώσι ταις του νόμου ποιναίς, συ δε ελεύθερος έση από παντός πειρατηρίου* Ψευδο-Σφρ. 154^{33}.

πειρατής ο· *πειράτης*.

Το μτγν. ουσ. *πειρατής*. Ο τ. στο Somav. (λ. *πιράτης*). Τ. *πειράτ'ς* σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

Ληστής, πειρατής· (εδώ σε παρομοίωση προκ. για το διάβολο): *Δράκος κρυφός ο δαίμονας, λέων ο αντιστάτης,| όταν γυρεύει μη ευρεί ν' αρπάξει ως πειράτης* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{62}.

πειραχτής ο, βλ. *πειρακτής*.

πειρούνι το, βλ. *πιρούνι*.

πειρώ, Λίβ. N 2466· παθητ. αόρ. *επειράσθην*· μτχ. παρκ. *πειρασμένος*, Σπαν. A 413, 461, Σπαν. B 394, 439, Κομν., Διδασκ. Δ 293, Σπαν. P 194, Σπαν. (Μαυρ.) P 157, Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 439, Hist. imp. 95, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 538, Παρασπ., Βάρν. C 299, Αργυρ., Βάρν. K 302, Μαχ. 368^{5}, 642^{13-14}, Κυπρ. ερωτ. 3^{1}.

Το αρχ. *πειράω*.

I. (Μέσ.) δοκιμάζω κ., αποκτώ εμπειρία ενός πράγματος: *εγώ τον κόσμον έγνωκα …| τας φύσεις κατεξέτασα, των πάντων επειράσθην* Σπαν. U 3.

II. (Ενεργ., με υποκ. τη λ. *χρόνος*) κάνω κάπ. έμπειρο: *κατ' ολίγον ολιγόν επείρασέ με ο χρόνος| και δοκιμόν με απέδειξεν εις της μαγείας την τέχνην* Λίβ. Sc. 1637.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** έμπειρος σε κ.: *οι Γενουβήσοι είναι πολλά πειρασμένοι του πολέμου και καλά αρματωμένοι παρά μας* Μαχ. 366[36]· (με επόμ. εμπρόθ. προσδ.): *εις τέτοιαν παίδευσιν* (ενν. *εις το δρομίον*) *πολλά 'σαν πειρασμένοι* (ενν. *ο Ίδας και ο Κάστωρ*) Θησ. ΙΆ [59[6]]· **β)** (συν. προκ. για ηλικιωμένο) πεπειραμένος, που διαθέτει πείρα ζωής: *έχομεν αθρώπους της βουλής γερόντων πειρασμένους, και από 'ξαυτής τους ευρίσκεται η αλήθεια* Μαχ. 232[23]· (σε παροιμ.· βλ. και Πολ.Ν., Παροιμ. Γ' 583-4): *Αν … συμβουλήν γυρεύεις,| γερόντων έπαρε βουλήν, ανθρώπων πειρασμένων* Κομν., Διδασκ. Δ 241.

πείσμα το, Ερμον. Φ 329, Χρον. Μορ. Ρ 4458, Χούμνου, Κοσμογ. 2218, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 219· *πείσμαν,* Λόγ. παρηγ. Ο 29, Μαχ. 254[15].

Το μτγν. ουσ. *πείσμα*. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *-α(ν)*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *-α(ν)*, Σακ., Κυπρ. Β' 724). Η λ. και σήμ.

α) Σταθερή γνώμη ή πρόθεση, επιμονή: *όλα τα ελαλήσαμεν …,| τους τρόπους και τους κίντυνους όπου ημπορούν να έλθουν·| αλλά διατί είδαμεν αφυρόν του βασιλέως το πείσμα,| είπαμεν ούτως ενομού κι εσυμβιβάσαμέ το* Χρον. Μορ. Η 4458· **β)** ξεροκεφαλιά, εγωισμός: *όντας δε* (ενν. *ο Ιωαννίκιος*) *πεισματάρης και φιλόδοξος, τα πλείστα εμπαθώς διέπραττε νικόμενος υπό του πείσματος και της φιλοδοξίας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 220· *Αυτή απού καίγει την καρδιά, θεά, την εδική μου* (παραλ. 1 στ.) *θαρρεί πως είναι άξα τιμή περίσσα να μικρύνει| κι είχε το πείσμα τση καρδιάς σμικτό με κακοσύνη* Πανώρ. Δ' 342.

Εκφρ. 1) *Στο πείσμα* κάπ. = (α) παρά τη θέληση κάπ.: *στανιό μας και στο πείσμα μας αυτός θέλει αφεντέψει* Θησ. (Foll.) Ι 118· φρ. *στο πείσμα που δε θέλει* = στο πείσμα κάπ. αν δε θέλει, θέλει δε θέλει: *Κι εσέν' η μοίρα σου α σὄγραψε και μέλλει,| θέλεις την πάρει, πίστεψε, στο πείσμα που δε θέλει* Φαλιέρ., Ενύπν.² 60· (β) προς δυσαρέσκεια κάπ. = *απήτις τους νικούσανε* (ενν. *τσι Τούρκους*), *εκάναν πανηγύρι,| χαρές, τραγούδια, λουμπαρδιές, στο πείσμα του βιζίρη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 518. **2α)** *Για πείσμα* κάπ. = προς δυσαρέσκεια κάπ.: *Αν ήθελ' είσται ζωντανός αυτός ο ανδρειωμένος* (ενν. *ο Μιχαήλ βοϊβόνδας*),*| ο τόπος σας δεν ήτονε πικρός και σκλαβωμένος·* (παραλ. 2 στ.) *ουδέ ο Σέκελ Μωυσής δεν ήθελεν τολμήσει| για πείσμα σας στην Ερδελιά σαν κράλης να καθίσει* Σταυριν. 1174· **β)** *διά (το) πείσμα(ν)* (κάπ.) = (α) από ισχυρογνωμοσύνη, από αντίδραση, από πείσμα (απέναντι σε κάπ.): *Ο ρήγας αγγρίστην, έχοντα και ήτον θυμωμένος και φουσκωμένος, και είπεν: «Τούτον εποίκεν μου το ο εμπαλής της αυλής μου διά πείσμαν»* Μαχ. 264[20]· *ο Θεός, τόνε πιστεύετε, δεν κάμνω εγώ διά κείνον,| εκ την σκλαβιάν το γένος σας ουδεποσώς αφήνω.| Ακόμη διά το πείσμαν του ουδέναν να 'λεήσω,| γυναίκες, άνδρες και παιδιά, όλους να καταλύσω* Χούμνου, Κοσμογ. 2221· *Σκληρύνεται η καρδία του* (ενν. *του Φαραώ*), *δεν θέλει ν' απολύσει,| μάλλον διά πείσμαν του Μωσή δεν θέλει να τσ' αφήσει* Χούμνου, Κοσμογ. 2268· (β) από εκδικητικότητα, για λόγους εκδίκησης: *εσμίξανε*

εισέ πόλεμον και ετσάκισε ο Ουζούν Χασάνος τον σουλτάνο … Και πάλι εγύρισε καταπάνω του Ουζούν Χασάνου διά πείσμα Χρον. σουλτ. 118[37].

Φρ. 1) *Έχω πείσμα* (πβ. Κριαρ., Λεξ., στη λ. φρ.) = είμαι ισχυρογνώμων, πεισματάρης: *πλούσιος, γερός άνδρας, είχεν πείσμα και ακριβός* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43v. **2α)** *Βάζω/βάνω πείσμα* = δείχνω ισχυρογνωμοσύνη, εγωιστική επιμονή: *ηθέλησε να παράσει η ψήφος του να κάμουσι αρχιεπίσκοπον κάποιον φίλον του Παΐσιον και διά την αφορμήν ταύτην πως δεν τον έκαμαν και έκαμαν τον κυρ Λαυρέντιον, έβαλε πείσμα … και δεν ήθελε να συλλειτουργήσει με τον αυτόν Λαυρέντιον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 219· (με δευτερεύουσα πρόταση): *έβαλε γαρ πείσμα* (ενν. *ο πατριάρχης Ιωαννίκιος*) *ίνα χαλάση το εν Αιγύπτῳ μετόχιον του Μοναστηρίου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 220· **β)** *το βάνω εις το πείσμα να …* (πβ. σημερ. φρ. *το βάζω πείσμα (να …)*, Κριαρ., Λεξ. στη λ.) = παίρνω σταθερή απόφαση για κ.: *Τα γένια τους* (ενν. *των Γιαννιώτων*) *γαρ έκοψεν και κατεντρόπιασέν τους| και εις το πείσμα το έβαλε όλοι να αποθάνουν* Χρον. Τόκκων 1809. **3)** *Θέτω πείσμαν να …* = (α) αποφασίζω να κάνω κ. οπωσδήποτε: *Φροντίδα τον εισέβηκε* (ενν. *τον δυστυχή*) (παραλ. 2 στ.) *της γης το τέλος να διαβεί, να μη αφήσει τόπον,| ως πότε ζει να περπατεί· πείσμαν απλώς εθέκεν| γην να μη αφήσει πούποτε το να μη την γυρεύσει* Λόγ. παρηγ. L 30· (β) επιμένω πολύ: *πείσμαν εθήκασιν αυτοί να με το παραβάλουν* (ενν. *το υδρόλυκον*) Προδρ. (Eideneier) IV 425. **4)** *Μένω στο πείσμα μου* = μένω σταθερός στη γνώμη μου, εμμένω στην απόφασή μου: *Δεν είδ' ακόμη θηλυκόν …,| σαν είναι τούτη σταθερή, στο πείσμα της να μένει* Συμμ., Παστ. Φιδ. Γ' [714]. **5)** *Στέκομαι εις το πείσμα μου* = επιμένω να δείχνω ή να φέρομαι με ξεροκεφαλιά, εγωισμό: *πελέκα και συ … με το σκεπάρνι της υπομονής την στραβομάδα της μητρός σου· και αν εκείνη στέκεται εις το πείσμα της πάντα, ιδές εσύ, παιδί μου, και αγνάντευσε με φρονιμάδα την γνώμην της* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 200[30-31].

πεισματάρης, επίθ., Διήγ. Αλ. V 86, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 205[10], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 204[13], Χρον. σουλτ. 41[25], Πιστ. βοσκ. Ι 3, 46, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 220, Χριστ. διδασκ. 66· γεν. πληθ. *πεισματάρω*· αιτιατ. πληθ. *πεισματάρους*· θηλ. *πεισματάρισσα*, Ροδινός (Βαλ.) 152.

Από το ουσ. *πείσμα* (-*ατος*) και την κατάλ. -*άρης*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

α) Πείσμων, ισχυρογνώμων, ξεροκέφαλος: *Βοηθάτε με, θεοί μου,| με τέτοιον πεισματάρην* Πιστ. βοσκ. V 5, 109· *άνθρωπος τεμερούτης, πεισματάρης και γλωσσάς* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 90r· (εδώ σε σχ. υπαλλαγής): *ω πεισματάρη νου συ* (έκδ. *πεισματάρικε νους*· διόρθ. Kriar., B-NJ 19, 1966, 279) *των ανθρώπω| οπού και νικημένος| δε στέκεσαι ποτέ αναπαγμένος* Πιστ. βοσκ. V 5, 168· **β)** επίμονος, ανυποχώρητος: *ήτονε* (ενν. *ο σουλτάν Μεχεμέτης*) *ανδρείος και πεισματάρης εις τους πολέμους* Χρον. σουλτ. 121[22]· **γ)** (προκ. για εχθρό) που δεν παραδίδεται: *να την πάρομεν* (ενν. *την χώραν*) *και να φονεύσομεν τούτους τους πεισματάρους εχθρούς, οι οποίοι καθ' εκάστην ημέραν ολιγοστεύουσι φονευόμενοι και ποσώς να παραδοθούσι δεν θέλουσι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 413· **δ)** που κρατά περήφανη, αλαζονική στάση στον έρωτα: *Εις ποίον θαρρείς; Πού θες να πας Κορίσκη πικραμένη;| Εις έναν υπερήφανον; Εις έναν πεισματάρη,| που το κρατεί τόσον πολλά και έχει τόσο καμάρι;* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ά

[723]· *Έρωτα, πρέπει να σε λε τω σκληροκάρδω χάρο,| των κορασίδω διαταό, ραβδί των πεισματάρω* Πανώρ. Έ 190.

πεισματεμός ο.

Από το *πεισματεύω* και την κατάλ. *-μός*.

(Εδώ ως σύστ. αντικ.) επίμονη άρνηση, μη συγκατάθεση: *ότι να ξεπατήσει ανήρ κορασιά* (έκδ. *κοράσια*) … *αν πεισματεμό να πεισματώσει ο πατέρας της να την δώσει αυτουνού, ασήμι να ζυγιάσει σαν προίκα των κορασίδων* Πεντ. Έξ. XXII 16.

πεισματερός, επίθ., Καλόανδρ. (Κεχ.) 407, Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [722].

Από το ουσ. *πείσμα* (γεν. *πεισματ-*) και την κατάλ. *-ερός*. Η λ. και σήμ.

Ισχυρογνώμων, πεισματάρης: *Δεν είδα πλιον γυναίκα| πεισματερότερήν σου* Πιστ. βοσκ. III 5, 169· (για τη *γνώμη* και το *νου* σε σχ. υπαλλαγής): *Γνωρίζω την πεισματερή γνώμη των κορασίδω* Πανώρ. Γ 183· *Ω υπερήφανες ψυχές των μπορεμέν' ανθρώπων,| και νου σ' αυτούς πεισματερέ, πάντα σου σ' ένα τρόπον| στέκεις κι ας σε νικήσουσι ποτέ δεν ταπεινώνεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Έ [714].

πεισματεύω· *πεισματεύγω,* Πεντ. Γέν. XXXVII 35, Έξ. XVI 28, Αρ. XXII 13, 14.

Από το ουσ. *πείσμα* (γεν. *πείσματ-*) και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. και ο τ. στο Somav.

(Με βουλητική πρόταση) αρνούμαι επίμονα να κάνω κ.: *είπα προς εσέν· απέστειλε τον υιό μου και να μη δουλέψει και επεισμάτεψες να τον απεστείλεις· ιδού εγώ σκοτώνω τον υιό σου* Πεντ. Έξ. IV 23· *αν δεν ορεχτεί ο ανήρ να πάρει τη νύφη του και ν' ανέβει η νύφη του εις τη πόρτα προς τους γέροντες και να πει· πεισματεύγει ο αδελφός μου να κυριώσει του αδελφού του το όνομα εις το Ισραέλ* Πεντ. Δευτ. XXV 7.

πεισματίζω.

Από το ουσ. *πείσμα* (γεν. *πεισματ-*) και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. στον Ευστ. (Steph., Θησ.) και στο Somav.

1) Υιοθετώ στάση επίμονης άρνησης, αντιδρώ με τρόπο πεισματικό: *Επάσχισεν* (ενν. *ο δούκας*) *διά λόγου του και ουδέν το εδυνήθη·| και εξ ανάγκης ήθελε να έναι ο γαμβρός του.| Εκείνοι* (ενν. *οι Αρτινοί*) *επεισμάτισαν, δεν ήθελαν κανέναν* Χρον. Τόκκων 2037. **2)** Δυσφορώ, αντιδρώ με θυμό: *Εις αστρικόν καταπλοκής, εις ώραν αδικίας,| η μάνα μου μ' εγέννησε, δωρεάν και πεισματίζω.| Μάτην, ψυχή μου, αδημονείς, μάτην περιστατείσαι* Γλυκάς, Στ. 296.

πεισματικά, επίρρ. Χριστ. διδασκ. 486.

Από το επίθ. *πεισματικός*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *πεισματικάτα*) και σήμ.

α) Με τρόπο πεισματικό, επίμονα, με πείσμα: *πεισματικά θέλει καταφρονέσει την νουθεσίαν και παραγγελίαν του πρεσβυτερίου* Χριστ. διδασκ. 495· (εδώ για αντίπαλο που δεν παραδίδεται) ανυποχώρητα: *Ει δε και σταθείτε πεισματικά, και δεν προσκυνήσετε με το καλόν, να ηξεύρετε ότι ώσπερ εδιαγουματίσαμεν την Θεσσαλονίκην … ούτως θέλομεν χαλάσει και εσάς και τα πράγματά σας* Ορισμ. Σιναναπασίας

(Rigo) 62^{27}· **β)** με εμπαικτική, εκδικητική διάθεση: *Εξύπνησεν η λυγερή στα κανακέματά της| και γνώρισε ότι έχασεν εισμιό την παρθενιά της,| κι ο νιότερος πεισματικά· «Βάλ' εδά δακτυλίδι,| βάλε αρραβώνα χάρκαρη και βλόγησης σφραγίδι»* Ριμ. κόρ. 728.

πεισματικός, επίθ., Αγν., Ποιήμ. Ά 29.

Από το ουσ. *πείσμα* (*-ατος*) και την κατάλ. *-ικός*. Το ουδ. (*-ό*) ως ουσ. στο Βλάχ. και (*-όν*) στο Somav. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *-ό*)· ο πληθ. του ουδ. ως ουσ. στο Δημητράκ., στη λ. Το ουδ. (*-ό*) ως επίρρ. στον Κατσαΐτ., Κλ. 51 και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' 267, Δ' 593, Ϛ' 208). Η λ. σε παπυρ. του 6. αι. και στον Ευστ. (L-S, με διαφορ. ετυμ.), καθώς και στα Έγγρ. του 16. αι. (Παραμιλητό 4, 1989, 12), στο Du Cange (λ. *πείσμα*) και σήμ.

α) Πεισματάρης: *Η γεννηθείσα κόρη εν καιρῷ ζωδίου του αιγοκέρου … έσται πολυμέριμνος, πεισματική, φιλόξενος* Ο γεννηθείς νεώτερος… φ. 151^{v}· **β)** γεμάτος θυμό, πείσμα: *με χολήν το πρόσωπον στους ουρανούς σηκώνει* (ενν. *ο Θησέος*)*| και με λόγους πεισματικούς τους θεούς ατιμώνει* Θησ. (Foll.) I 58· **γ)** (σε προσφών.) αχρείος, δειλός: *πεισματικέ, στρατιώτη ντροπιασμένε,| ποίον δείλος και ατυχία σ' έποικε κι αποστάθης* Θησ. Ή [113^{2}].

Το ουδ. ως ουσ. **1α)** Εκδικητική ενέργεια που δείχνει πείσμα: *ο άγουρος εγέλασε κι έμοσε να ξεδράμει| είτι πεισματικόν μπορεί της λυγερής να κάμει* Ριμ. κόρ. 703· **β)** έκφρ. *ογιά πεισματικό* = από αντίδραση, εχθρότητα: *'ς τούτο το γιόμα, μοναχάς ετούτην* (ενν. *τη θεά της έχθρητας και μάχης*) *όξω αφήνει,* (παραλ. 1 στ.). *Και τούτη ογιά πεισματικό το μήλον είχε ρίξει,| ογιά ν' αλλάξει τη χαράν οπού 'χαμε σε θλίψη* Φορτουν. Ιντ. ά 123. **2)** Ιδιοτροπία, πείσμα στον έρωτα, νάζι (για παρόμοια χρ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα βλ. Σπυριδ., Κρητικά 1, 1930, 206, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *-ό*): *Όντα 'χεις αγαπητικόν| και δουλευτή πονετικόν* (παραλ. 2 στ.) *κι εσύ ποτές δεν του μιλάς| μα θέλεις για να τον γελάς| και διπλογνωμίζεις όλη* (παραλ. 3 στ.)· *ίτσι κι εσύ, κερά, αγαπάς| και τ' άδικο δεν το σκοπάς και ξεύρεις ότι δεν γροικώ| το τόσο το πεισματικό* Αγν., Ποιήμ. Γ 28· *τάσσω σου κι η γιαγάπη μου πάντα να σ' ανιμένει·| τάσσω σου πως οι γρίνιες σου κι όλες οι μάνητές σου| κι όλα σου τα πεισματικά κι όλες οι όργητές σου| δε θέλουσι μπορεί ποτέ τον πόθο μου να σβήσου* Πανώρ. Β' 402· *Τσακίζουσι* (ενν. *οι γυναίκες*) *την κεφαλή με τα πεισματικά τως,| με τσ' αποκουντουρίδες τως και με τα σφαχτικά τως| λόγια και με τα χάδια τως και με τα κουκορέξα* Πανώρ. Β' 35. **3)** (Πληθ.) πειραχτικά λόγια για να πεισμώσει κάπ.: *ελέγασι* (ενν. *οι Τούρκοι*) *πεισματικά όλοι τως κι εγελούσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 227^{2}.

Το ουδ. ως επίρρ. = **α)** Με πείσμα: *στο μνήμα απού θέλει 'σται βαλμένο το κορμί μου| την αφορμή απού μ' έκαμε κι έχασα τη ζωή μου| γράψε* (ενν. *Έρωτα*) *με τη σαΐτα σου να τη θωρεί περνώντας* (ενν. *η Πανώρια*) *τα κόκαλά μου τα κρυγιά πεισματικό πατώντας| λέγοντας με χαρά πολλή: «Για μένα σκοτωμένος κείτετ' ετούτος ο φτωχός …»* Πανώρ. Β' 458· **β)** σε πείσμα (κάπ.), παρά τη θέληση (κάπ.) (για παρόμοια χρ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα, βλ. Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *-ό*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' 267): *επιθυμούν οι ταπεινές αντίδωρον να φάσιν| κι οι ασεβείς πεισματικόν δίδουν των κρέας και τρώσιν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 647· *δική μου πάντα| πεισμα-*

τικόν θες είσθαι| της τύχης της κακής και τσ' απονής μου Πιστ. Βοσκ. IV 8, 185.

πεισματικώς, επίρρ., Κατζ. Έ 311.

Από το επίθ. *πεισματικός.* Η λ. στο Steph., Θησ., σε κείμ. του τέλους του 17. αι. (Κομνηνού, Προσκυν. 85) και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

(Με γεν.) σε πείσμα κάπ., παρά τη θέληση κάπ.: *Ανίμενε να πα να σου τα φέρω* (ενν. *τα χρυσά μανίνια*),| *να βρεις τορνέσια, αγάπη μου, πεισματικώς τω γέρω* Κατζ. Β' 204· *δική μου λέγω σε, ότι έχω σε δική μου,| πεισματικώς της 'πίβουλης, της μοίρας τσ' άτυχής μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1378].

πεισματώνω, Πεντ. Γέν. XLVIII 19, Έξ. VII 27, IX 2, X 3.

Από το ουσ. *πείσμα* (γεν. *πείσματ-*) και την κατάλ. *-ώνω.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1)** Κάνω κάπ. να πεισμώσει, τον γεμίζω πείσμα: *αν έν' και θέλεις μου καλό, μηδέν με πεισματώνεις* Ριμ. κόρ. 630. **2)** (Με βουλητική πρόταση) αρνούμαι επίμονα να κάνω κ.: *αν πεισματώνεις εσύ να απεστείλεις τον λαό μου, ιδού εγώ φέρνω αύριο ακριδιά εις το σύνορό σου* Πεντ. Έξ. 4· (εδώ με σύστ. αντικ.): *ότι να ξεπατήσει ανήρ κορασιά* (έκδ. *κοράσια*), *ος δεν αρραβωνιάστην και επλάγιασεν μετά αυτήν, ... αν πεισματεμό να πεισματώσει ο πατέρας της να την δώσει αυτουνού, ασήμι να ζυγιάσει σαν προίκα των κορασίδων* (έκδ. *κορασιδών*) Πεντ. Έξ. XXII 16.

Β' Αμτβ. **1)** Καταλαμβάνομαι από πείσμα, αντιδρώ πεισματικά: *ώσπου χάνει άτυχος* (ενν. *ο ζαριστής*) *πλεότερα πεισματώνει,| κι αν αμαχεύσει ρούχα του, πλέον δεν τα γλυτώνει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 226· *Σαν πεισματώσει η αγελιά δε σέρνει πλιο τ' αλέτρι,| α τση έμπηγες στον κώλο τση μια πιθαμή βουκέντρι* Πανώρ. Γ 373. **2)** Δε θέλω, δε συγκατατίθεμαι: *είπεν* (ενν. *η γεναίκα του αφεντός*)· *πλάγιασε μετά μεν. Και επεισμάτωσεν* (ενν. *ο Ιωσέφ*) *και είπεν προς τη γεναίκα του αφεντός του· ... πώς να κάμω το κακό το μεγάλο ετούτο και να φταίσω του Θεού;* Πεντ. Γέν. XXXIX 8.

Η μτχ. αρσ. παρκ. ως επίθ. = που δείχνει πείσμα, πεισματάρης, εχθρικός: *Ω άγριε Άρη κάκιστε, ω θεέ πεισματωμένε, εχθρέ και των αρμάτων μας* Θησ. (Foll.) I 59.

πεισμώνω.

Από το ουσ. *πείσμα* και την κατάλ. *-ώνω.* Η λ. και σήμ.

Επιμένω πεισματικά σε κ.: *εχούαζαν* (ενν. *οι καρλάκοι*) *περισσότερον κουάτρο, κουάτρο, ήγουν τέσσερα, τέσσερα. Όθεν βλέποντάς τους εγώ πεισμωμένους σε ταύτην την γνώμην, γεμάτος όλος από οργήν έριξά τους ακόμη και την κασελοπούλαν* Μπερτολδίνος 124.

πεκούλιον το, Zygomalas, Synopsis 225 Λ 36 τρις, 273 Π 90, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1341 ϟβ' 1, 3, Νομοκριτ. 78 δις, 104 πολλάκις· *πεκούλι,* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 684 ϟγ' 3, 1029 κζ' 2, 3· *π ε κ ο ύ λ ι (ο ν).*

Το μτγν. ουσ. *πεκούλιον* (<λατ. *peculium*). Ο τ. *πεκούλι* και τ. *πεκούλ'* σήμ. ιδιωμ. (Kahane, Sprache 623, Παπαδ. Α., Λεξ., Λάζαρης, Λευκαδ.). Η λ. στον Αρμεν. Εξάβ. Α' 18^{15}, Έ 2^{1} κ.ε., 11^{9}.

1) (Νομ.) περιουσιακά στοιχεία υπεξούσιου προσώπου (π.χ. δούλου ή παιδιού

υπό κηδεμονία· για το πράγμα βλ. ODB, λ. *peculium*): **α)** τα οποία μπορούσε να διαχειρίζεται (σε κάποιο βαθμό), αλλά όχι να διαθέτει κατά βούληση (βλ. και *παγανικός*): *Δεν ακολουθεί το πεκούλιον το ίδιον του δούλου που επουλήθη με τον δούλον την πούλησιν. Όθεν αν δούλος τις κλέψει το πεκούλιόν του και υπάγει το εις εκείνον που τον αγοράσει, δεν έχει τούτος άδειαν να τον κρίνει και να του το πάρει* Zygomalas, Synopsis 166 Δ 11· *Περί διαθήκης υπεξουσίων και πεκουλίων τούτων ... Το πεκούλιον εις τους ανθρώπους οπού είναι εις αλλουνού ανθρώπου εξουσίαν δουλωμένοι λέγεται και όχι εις τους αυτεξουσίους* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 661 ξγ' 1· **β)** των οποίων ένας γιος έχει μόνο την ψιλή κυριότητα και γίνονται δικά του μετά το θάνατο του πατέρα του (βλ. και *απροσπόριστος*): *έχουσιν τα παιδία εις την εξουσίαν τους τα πεκούλια, οπού έχουσιν από φιλοτιμίας τινός, ή από κόπον τους, ή από γυναικός τους αποθαμένης· εις όλα αυτά τα πεκούλια ... δεν έχουσιν άδειαν, ότι να διατίθενται, μήτε αυτοί, μήτε οι πατέρες τους* Νομοκριτ. 105· **γ)** τα οποία μπορούσε ένας γιος να κερδίσει με δική του εργασία ή στη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας (βλ. και *καστρήσιος*): *Οι υπεξούσιοι διατίθονται εις τα πεκούλια αυτών. Πεκούλια λέγονται εκείνα οπού κάμει τινάς από τον κόπον αυτού, ή από ταξίδι ή από τέχνη, ή από ρόγα, ή από στρατεία ... εκείνα οπού εκέρδισεν αυτός, μετά ιδίου κόπου και κινδύνου, έχει εξουσίαν να διατεθεί εις αυτά* Μαλαξός, Νομοκ. 384. **2)** Δωρεά που γίνεται για την απόκτηση εύνοιας: *Ει τις ηγούμενος ... χαρίζει πεκούλια τοις προγενεστέροις και τους μετ' αυτόν αγαπά, τους δε μισεί ... ας ηξεύρει, ότι διά της ανισότητος ταύτης, μακράν εστίν της του Θεού αγάπης* Μαλαξός, Νομοκ. 205.

πελαγίζω.

Το αρχ. *πελαγίζω.* Η λ. στο Somav. και σήμ. λαϊκ. (Βλαστού, Συνων.²) με διαφορ. σημασ.

(Μτβ.) κατακλύζω, πλημμυρίζω κ. (η σημασ. ήδη μτγν.): *τούτες οι δύο χώρες δεν εσμίγουσι, διότι, όταν ανέβει το ποτάμι, λιμνιώνει* (έκδ. *λυμ-*) *και πελαγίζει το μεταξύ διάστημα* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 264.

πελάγιον, το· *(μέσον διά) πελαγίου* Απολλών. 196, εσφαλμ. γρ. αντί *πελάγου·* για τη διόρθ. βλ. Απολλών. (Wagn.) 197 κριτ. υπ. και Παπαθωμ., Δωδώνη 2, 1973, 286· πβ. και Απολλών. 315 *εις μέσον του πελάγου.*

πέλαγο το, βλ. *πέλαγος.*

Πελαγονίτης ο, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 138^{12}.

Από το μτγν. τοπων. *Πελαγονία* και την κατάλ. *-ίτης.* Η λ. και στο Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) 19.

Κάτοικος της Πελαγονίας (περιοχή της Μακεδονίας στον άνω Αξιό): *Όρισεν* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *και έγραψαν πιττάκια ... όλοι να συναχθούν εις τους Φιλίππους, τους Μακεδόνους, τους Πελαγονίτας και τους Ελλαδομίους* Διήγ. Αλ. V 36.

πελαγονιτικός, επίθ.

Από το εθν. *Πελαγονίτης* και την κατάλ. *-ικός.* Η λ. στο Steph., Θησ., λ. *Πελαγονία.*

Που προέρχεται από την Πελαγονία: *κρείττονα δε φαλκόνια τα Θεσσαλονικαία και τα Πελαγονιτικά* Ορνεοσ. 578[13–14].

πέλαγος το, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 96, Λίβ. Sc. 903, 2227, Λίβ. Esc. 1986, 2947, Μάρκ., Βουλκ. 352[3], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 141, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 108, Ριμ. κόρ. 594, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 26[3], Ιστ. πολιτ. 56[9-10], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 57, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 243, Δ΄ 816, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 102, Διακρούσ. 82[31], 88[23], 117[12], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 178[11], 263[1], κ.α.· *πέλαγο,* Χρον. Μορ. Ρ 603, Πορτολ. Α 186[25], Χρον. σουλτ. 80[36], Στάθ. (Martini) Β΄ 279, 284· *πέλαγο(ς),* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1057, Απολλών. 315, Χρησμ. Ι 207, Χ 27, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 1531· *πέλαο(ς),* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 399· *πέλαος,* Ιμπ. 801, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 156[8], 327[6], 330[1], 334[8], 371[20], 374[20] κ.α.· αιτ. εν. *πέλαγον,* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ΄ 332.

Το αρχ. ουσ. *πέλαγος.* Οι τ. *πέλαγο* και *πέλαο* και σήμ. λαϊκ. Ο τ. *πέλαος* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Κουκ., Αθ. 36, 1924, 256, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.). Για την αιτ. εν. *πέλαγον* πβ. Αποσκίτη [Ροδολ. σ. 176 σημ. 4]. Η λ. και σήμ.

1α) Ανοικτή θάλασσα: Χρον. Μορ. Η 1680, Μαχ. 170[30], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 167[5]· (σε μεταφ.): *ο Σπιθόλιοντας* ... (παραλ. 1 στ.) ... *αγριεύγει* (παραλ. 1 στ.) *μηδέ ποτέ το πέλαγος έτοιας λογής μανίζει| 'ς τσ' ανεμικές του Γεναριού όντε βροντά κι αφρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1111· (σε προσωποπ.): *Πέλαγος, τρέξε γλήγορα και ράξε να τσι πνίξεις* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 202[11]· **β)** θαλάσσια περιοχή μικρότερη σε έκταση από τη θάλασσα και τον ωκεανό, η οποία βρίσκεται συν. ανάμεσα σε νησιά ή σε νησιά και τμήματα ξηράς (η σημασ. ήδη αρχ.): *Σαν εσιμώσα στο νησί, βροντές εγροικηθήκα,* (παραλ. 1 στ.) *και δεν επιάσα τω νησιώ τα πέλαγα, να 'ρθούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 162[8]· **γ)** η θάλασσα (σε αντιδιαστολή με την ξηρά) **γ[1])** ως περιοχή διοικητικής-στρατιωτικής αρμοδιότητας: *Τότες γενεραλίσσιμο ...,| ... Μορεζίνη βάνου* (παραλ. 2 στ.) *νά 'ρθει στο Κάστρο με σπουδή, το πέλαγος να 'ρίζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 433[13]· (σε γεν. με τη λ. *στρατηγός*): *να βγάλεις έξω στρατηγούς της γης και του πελάου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 248[8]· **γ[2])** (σε γεν. με τις λ. *φοσσάτον, αρμάδα, στρατηγός*) ναυτική στρατιωτική δύναμη: *φοσσάτον μέγαν, δυνατόν, της γης και του πελάγου* Διήγ. Βελ. Ν[2] 80· *οδιατί είχεν και της γης και του πελάγου αρμάδα πολλήν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 399· **γ[3])** (σε γεν. με τα ουσ. *στράτα, δρόμος*): *εκράτησαν* (ενν. *τα κάτεργα*) *τα έμπατα, τες στράτες του πελάγου* Χρον. Μορ. Η 1288· *εκράτησεν* (ενν. *ο Παλαιολόγος*) *εξάπαντος τους δρόμους του πελάγου* Χρον. Μορ. Ρ 1288· έκφρ. *Χριστιανοί του πελά(γ)ου* = νησιώτες: *έδωσαν περίσσιες ζημίες, ... εις όλον το έθνος των Χριστιανών, τόσον της γης ωσάν και του πελάγου* Σουμμ., Ρεμπελ. 158· *βοηθός των χριστιανών, της γης και του πελάου* Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 266. **2)** Μεγάλη, αχανής έκταση **α)** αποτελούμενη από υγρό στοιχείο· (εδώ σε μεταφ.): *ανάγκας υπεστάθην,| ποθοκαμίνου ερωτικήν ποθοκατακαημένου,| μέσα να στέκω εις πέλαγος γλυκυτάτου νερού,| και να διψώ, να φλέγομαι, και να μηδέν τρομώ να πίω* Λίβ. Esc. 3410· **β)** προκ. για εδάφη: *Ουκ οίδας ω ηγεμών, ότι την ην οικούσι Θράκες γην και μόνην κατέχομεν, τα δε λοιπά άπλετα πελάγη των επαρχιών, ... πάντα εν τρυτάνη απηωρημένα εισί*

Δούκ. 211[29]· *παρακάλεσον τον Κύριον να μη με αφήσει μίαν ημέραν μετά την σην αναχώρησιν, ίνα μη πλανηθώ εις το πέλαγος ταύτης της ερήμου* Αγαπ., Βίος Ιωάσ. 232[22]· **γ)** προκ. για τον αέρα, την ατμόσφαιρα που μας περιβάλλει (βλ. και *αέριος*): *των ... πτερών, ους ελάτας παρωνύμως καλούσι διά το δι' αυτών ελαύνεσθαι και κώπης δίκην διατέμνεσθαι το αέριον πέλαγος* Ιερακοσ. 482[5]. **3)** (Μεταφ.) **α)** για δήλ. μεγάλης ποσότητας, αφθονίας: Ψευδο-Σφρ. 172[18], Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 142[17], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 144[21]· (προκ. για έντονο συναίσθημα): *εις πόσον φόβου ενέπεσε πέλαγος η ψυχή μας* Λίβ. Ν 2630· (προκ. για το μέγεθος και την ποικιλία έργου σημαντικής προσωπικότητας): *σαν ατελής μένω* (ενν. *εγώ, ο Ιωάννης Ανδρέας Τρώιλος*) *στο περιγιάλι| κι εις το βαθύ σου πέλαγος* (ενν. *Θωμά Φλαγγίνη*) *ας πράσσου διδασκάλοι* Ροδολ. (Αποσκ.) Αφ. 72· **β)** (προκ. για δύσκολη κατάσταση· η σημασ. ήδη αρχ., βλ. L-S, στη λ. σημασ. ΙΙ.)· φρ. *μπαίνω σε πέλαγος* = μπλέκω σε βάσανα, προβλήματα: *Παιδάκι μου, ας εγνώριζες πού πορπατείς και πηαίνεις| και σ' είντα πέλαγος βαθύ και θυμωμένο μπαίνεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 156· (εδώ για το εγχείρημα της συγγραφής): *Απής η τύχη μ' έφερε εις τούτο, να μιλήσω,| εβάλθηκα σε πέλαγος νά 'μπω να κολυμπήσω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 143[6].

Η γεν. εν. ως επίρρ. (για τη χρ. πβ. Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ., σημασ. 2 και Αναγνωστ., ΛΑ 6, 1923, 77): *επιάσαν και επολέμιζαν τα κάτεργα πελάου* Θρ. Κων/π. (Mich.) 100.

πελαγρός ο, βλ. *πελαργός.*

πελάντζα η.

Από το βενετ. *balanza* (Boerio) ή το παλαιότ. ιταλ. *bilanza* (Battaglia, λ. *bilancia*). Τ. *πελάτζα* και *μπελάτζα* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2]). Τ. *παλάντζα* και *μπαλάντζα* σήμ.

Η ζυγαριά· (εδώ σε μεταφ.): *οι δικαιότατοι ... κρατούσι| ίσια την πελάντζα τους και τηνε καμπανούσι* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 56.

πελάξιν το, βλ. *μπαλάσι(ον).*

πέλαο(ς) το, βλ. *πέλαγος.*

πελαργός ο, Ιερακοσ. 465[17], 487[18], Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 6, 12, ΑΖ 128, Φυσιολ. (Legr.) 610, Φυσιολ. (Zur.) VIII[1, 9, 16], Θησ. Ϛ [25[4]]· *πελαγρός,* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 23 κριτ. υπ.· *πελιαργός,* Φυσιολ. 368[7, 8, 11, 19].

Το αρχ. ουσ. *πελαργός.* Η λ. και σήμ.

Το πουλί πελαργός: *Τσαφαροσκέλη πελαργέ, καμηλοπερπατάρη,| γριζόχροε, γριζόφορε, πάλιν δρεπανομύτα* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 23· *Το όρνεον ο πελαργός φωλεύει εν ερήμῳ,| στας κορυφάς τε των δενδρών ποιεί την φωλεάν του* Φυσιολ. (Legr.) 607· (εδώ αντί για τη λ. *κύκνος* προκ. για το Δία, που μεταμορφώθηκε σε κύκνο· πβ. Teseida VI 25[4, 8] *Cigno*): *Την ιστορία για έπαινον είχασι* (ενν. *ο Πόλος και ο Κάστωρ*) *στα σκουτάρια,| το πώς και πότε σπάρθησαν, μετά μεγάλης τέχνης,| από μία κόρη ευγενική, Λήδαν την ονομάζαν,| όταν την είχε ο πελαργός με τα τραγούδια μάχη* Θησ. Ϛ [25[8]].

'πελατίκι, πελατίκιν το, βλ. *απελατίκιν.*

'πελατικιά η, βλ. *απελατικιά.*

πελεγρίνικος, επίθ.· *πιλιγρίνικος.*

Από το ουσ. *πελεγρίνος* και την κατάλ. *-ικος.*

Που ανήκει σε *πελεγρίνο* (βλ. ά. 2): *ανάφανεν η αρμάδα του ρηγός, και ομπρός δύο καραβία πιλιγρίνικα όπου πηγαίνα να προσκυνήσουν* Μαχ. 668[7].

πελεγρίνος ο, Προδρ. (Eideneier) I 257, Χρον. Μορ. H 230, 468, Χρον. Μορ. P 153, 205, 207, 214, 484, 501, 526· *πιλιγρίνος,* Μαχ. 668[9, 25].

Από το μεσν. λατ. *pelegrinus* (βλ. Kahane, Sprache 559 και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 50-1, λ. *πηληγρίνος*)· πβ. ιταλ. *pellegrino* και παλαιότ. γαλλ. *pellegrin* (Gr. d'Hauterive, Dictionn.) και *pelerin* (Greim., Dictionn.). Τ. *περεγρίνος* (<λατ. *peregrinus*) ήδη μτγν. (Diethart, Stud. byz. Lexik. 62, λ. *περεγρήνος*) και στο Meursius. Η λ. τον 9. αι. (Kahane, ό.π., Meursius, *πελεγρινός* και Du Cange), σε έγγρ. του 12. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 321), σε καλαντολόγιο του 18. αι. (Οικονόμου-Αγοραστού, Λαογρ. 33, <1982-84>, 1985, 254, 255) και σήμ. ιδιωμ. στην Άνδρο, όπου και τ. *μπελεγρίνος* (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. 84, λ. *μπελεγρίνος,* 96 και Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ. Γ 10, λ. *μπελεγρίνος*) και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

1) Ξένος: *Καμιά βερτού … δεν ημπορεί να είναι … περίτου όμορφη ως γιον ένι να ταγίσεις τους πεινασμένους, … και να απλικεύσεις τους πιλιγρίνους* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 97. **2)** Προσκυνητής· σταυροφόρος: *τους πελεγρίνους τους πτωχούς εκείνους μακαρίζω| και πολεμώ μιμήσασθαι τούτων ελευθερίαν* Προδρ. (Eideneier) IV 152· *είδασιν διαβαίνοντας Ρωμαίους πελεγρίνους,| ανθρώπους όλους ευσεβούς, χριστιανούς την πίστιν,| όλοι να υπαγαίνουσιν διά να προσκυνήσουν| τον άγιον Ιάκωβον, απόστολον Κυρίου* Φλώρ. 36· *οι πελεγρίνοι εκείνοι,| όπου ήσαν επάροντα τον σταυρόν εις την Συρίαν να απέλθουν* Χρον. Μορ. H 390· *Ο κόντος … της Τσαμπάνιας —*(παραλ. 1 στ.) *όπου άρχισεν το πέραμα … εκείνο| μετά τους άλλους ετέρους ευγενικούς ανθρώπους| ν' απέλθει εκείσε εις την Συρίαν, εις του Χριστού τον τάφον—| εκλέξαν τον διά κεφαλήν …| εις τα φουσσάτα όπου είχασιν ετότε οι πελεγρίνοι* Χρον. Μορ. H 1363· *να καταπιάσω| το πώς εγίνη έμποδος αυτών των πελεγρίνων,| κι αφήκαν το ταξίδιν τους εκείνο της Συρίας,| κι απήλθον και εκέρδισαν την Κωνσταντίνου πόλιν* Χρον. Μορ. P 443.

πελεκάν -άνος ο, Φυσιολ. (Legr.) 803, 822, Φυσιολ. (Zur.) VIII 1, 1[2], 2, 3, 3[21], 4, Φυσιολ. 343[7, 8, 13], 368[24-25]· *πελεκάν,* Φυσιολ. (Zur.) VIII 4[1], Φυσιολ. 343[16]· *πελεκάνος,* Φυσιολ. (Legr.) 813, Φυσιολ. (Zur.) VIII 3[2, 9], Φυσιολ. 343[14], Φυσιολ. B 7[2], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 56[r] πολλάκις, 56[v] πολλάκις, 57[r] τρις.

Το αρχ. ουσ. *πελεκάν* (TLG). Η λ. *πελεκάνος* ήδη μτγν. (TLG) και σήμ.

Το πουλί πελεκάνος: *Παγώνια χρυσόπτερα, αγερανοί και κύκνοι,| παπία και χηνάρια, μεγάλοι πελεκάνοι* Αρσ., Κόπ. διατρ. [633]· *Ο πελεκάνος όρνεον φιλότεκνον υπάρχει* Φυσιολ. (Legr.) 789· (προκ. για τον Ιησού): *Λαμβάνεται δε ο πελεκάν εις τον Κύριον· τα δε παιδία αυτού εστίν ο Αδάμ και η Εύα και η ημετέρα φύσις* Φυσιολ. 344[4]·

Ω πελεκάνε Ιησού, δεύτε με δίχως στέμμα| κάθαρον την αμαρτωλήν με τίμιόν σου αίμα! Σκλέντζα, Ποιήμ. 6[23].

πελεκάνος ο· Χρον. Μορ. P 8429, Ημερολ. 19, Πεντ. Έξ. XXXV 35, XXXVIII 23· *πελικάνος,* Gesprächb. 53[9].

Από το μτγν. ουσ. *πελεκάς* (;) (L-S, Suppl.· πβ. και αρχ. *πελεκάς,* L-S) με επίδρ. του ουσ. *πελεκάνος* (πβ. *πελεκάν* στον Ησύχ.). Για τον τ. βλ. Tzitzilis, Zeitschr. f. Balkanol. 35, 1999, 84. Τ. *πι(ε)λι(ε)κάνους* και σήμ ιδιωμ. (Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου). Η λ. τον 9. αι. (TLG), σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. II 109[775, 782, 785]), στο Meursius και σήμ. λαϊκ. (ΛΚΝ, λ. *πελεκάνος*[3]).

α) Ξυλουργός, μαραγκός: *εγέμωσεν την γούφαν μίαν κάνναν χώμαν και έβαλεν κάτω πελεκάνον και εκάρφωσάν την με τα σανιδία* Μαχ. 216[21]· (εδώ για κατασκευή πολεμικής μηχανής): *ο μπάιλος έστειλεν να ελθούν οι πελεκάνοι,| τεχνίτες γαρ Βενέτικοι να ποιήσουν τριπουτσέτα* Χρον Μορ. H 8429· (εδώ για κατασκευή καραβιών): *Όρισε Βελισάριος εις όλα τα καστέλια,* (παραλ. 1 στ.) *κι ετεκτονήσαν εκατόν καράβια και τριήρεις·| από παντού εσύναξε τέκτονας πελεκάνους* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 365· **β)** λιθοξόος: *κάμωμα πελεκάνου πέτρας σκαφτά βούλλας να σκάψεις τα δυο λιθάρια ιπί ονόματα παιδιών του Ισραέλ* Πεντ. Έξ. XXVIII 11· **γ)** (γενικά) τεχνίτης που επεξεργάζεται κάποιο υλικό: *καταραμένος ο ανήρ ός να κάμει πελεκητό και χυτό … κάμωμα χέρια πελεκάνου* Πεντ. Δευτ. XXVII 15.

Η λ. ως επών. (ήδη σε έγγρ. του 14. αι., Μανούσ., Θησ. 3, 1964, 95): *ανοίξαν το σπίτιν του Σάββα του Πελεκάνου του βενετίκου* Βουστρ. (Κεχ.) 106[10].

πελεκάς ο, Φυσιολ. 343[18] κριτ. υπ. (έκδ. *πέλεκυς*· διορθώσ.).

(Πιθ.) από το ουσ. *πελεκάν* με επίδρ. του αρχ. ουσ. *πελεκάς* (με διαφορ. σημασ. στο L-S). Η λ. στο Βλάχ. με διαφορ. σημασ.

Το πουλί πελεκάνος: *Έρχεται ουν ο πελεκάς* (έκδ. *-ύς*· διορθώσ.) *και θεωρεί ότι απέθανον αυτού τα τέκνα* Φυσιολ. 343[22].

πελέκημα το.

Το μτγν. ουσ. *πελέκημα.* Η λ. και σήμ.

(Εδώ προκ. για πέτρα ή ξύλο) η κατεργασία υλικού με κοπή κομματιών από αυτό, πελέκημα (η σημασ. νεότ., πβ. Somav., στη λ.): *εγέμισεν αυτόν πνοά Θεού με φρονιμιά, με γνώση … να λογαριάσει λογαριάσματα να κάμει εις το μάλαμα και εις το ασήμι και εις το χάρκωμα και εις πελέκημα λιθάρι να γεμίσει και εις πελέκημα ξύλου* Πεντ. Έξ. XXXV 33.

πελεκητός, επίθ., Πεντ. Έξ. XX 25, Αρ. XXXIII 52, Δευτ. IV 16, 23, 25, V 8, VII 25, XII 3, XXVII 15, Χριστ. διδασκ. 78.

Η λ. στο Θεόφραστο. Το ουδ. ως ουσ. τον 6. αι. (Lampe, Lex., στη λ.) και στο Βλάχ. (λ. *πελεκιτόν*). Η λ. και σήμ.

Που έχει υποστεί επεξεργασία με πελέκημα για να αποκτήσει συγκεκριμένο σχήμα, πελεκημένος: *ευρίσκεις εις την σκάλαν μίαν πόρταν κτισμένην με πέτρες*

πελεκητές εις σχήμα καμάρας Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 170· αι πυραμίδες … ως βουνά στέκονται υψηλά, πλην είναι τεχνητά κτισμένα με πέτρες παμμεγέθεις πελεκητές Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 265· (προκ. για σπήλαιο, μνήμα) πελεκημένο, λαξευμένο στο εσωτερικό: Αυτού πλησίον … είναι ναός του αγίου Νικολάου, όλον σπήλαιον πελεκητόν Προσκυν. Κουτλ. 390 149[30]· το ετύλιξεν (ενν. το κορμί του Ιησού ο Ιωσήφ) με ένα σεντόνι και το έβαλεν εις μνήμα πελεκητόν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. κγ´ 53.

Το ουδ. ως ουσ. **1)** Είδωλο (που έχει κατασκευαστεί με πελέκημα): μη κάμεις εσέν πελεκητό και παν 'στόριαση ος εις τους ορανούς αποπάνου και ος εις την ηγή αποκάτου Πεντ. Έξ. XX 4· τα θεσιαστήριά τους να χαρίσετε … και τα πελεκητά τους να κάψετε εις την ιστιά Πεντ. Δευτ. VII 5. **2)** (Πληθ.) η κατεργασία ξύλου ή πέτρας που γίνεται με πελέκημα: εγέμισα αυτόν πνοά Θεού … να λογαρίσει λογαριάσματα να κάμει … και εις πελεκητά λιθαριού να γεμώσει και εις πελεκητά ξύλου να κάμει εις παν δουλειά Πεντ. Έξ. XXXI 5.

πελέκι το, Gesprächb. 53[8]· πελέκιν, Σπανός (Eideneier) A 483, Αχέλ. 1685.

Από το ουσ. πελέκιον που απ. σε επιγρ., σχόλ. και στον Ησύχ., λ. σάγαρις (L-S) (αν όχι ήδη μτγν., TLG). Ο τ. σε έγγρ. του 11. (Caracausi), 12. (Act. Saint.-Pantél. 7[27]), 13. αι. (Act. Xér. 9[15], NE 7, 1910, 41) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Η λ. πριν τον 8. αι. (Χατζιδ., Βυζαντίς Ι, 1909, 147), στο Du Cange (με διαφορ. σημασ.) και σήμ.

Τσεκούρι, πελέκι: με το πελέκιν άρχισε να κόπτει την καδένα Αχέλ. 1688· έβαλαν το κεφάλιν του (ενν. τον Μανόλη) εις το κατέφλιον της θύρας και με το πελέκι έκοψαν (ενν. οι χαραμήδες) την κεφαλήν του Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 56[r].

πελεκίζω.

Το μτγν. πελεκίζω. Η λ. και σήμ.

Κατασκευάζω κ. με την επεξεργασία κάπ. υλικού (εδώ μάρμαρο) κατά την οποία αφαιρώ, κόβω κομμάτια για να του δώσω συγκεκριμένο σχήμα: Τες δε άλλες οκτώ πράσινας κολώνας τας αξιοθαύμαστας τας απέστειλεν Κωνσταντίνος ο στρατηγός … πελεκισμένας Hagia Sophia ω 511[10] κριτ. υπ.

πέλεκυς (Ι) η.

Το αρχ. ουσ. πέλεκυς (ο) με αλλαγή γένους. Η λ. (αρσ.) και σήμ. λόγ.

Τσεκούρι, πέλεκυς· εδώ ως πολεμικό όπλο: Βίος Αλ. 2207· έλαβεν ο Μηριόνης τας σιδήρεας πελέκεις Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΓ[369].

πέλεκυς (ΙΙ) ο· Φυσιολ. 343[18] κριτ. υπ., εσφαλμ. γρ. αντί πελεκάς· διορθώσ. κατά Φυσιολ. (Offerm.) M 31[8, 13]. — Βλ. πελεκάς.

?πελέκυς ο.

Πιθ. συνδ. με λ. πελάξι και πέλαζος (βλ. λ. μπαλάσι(ον)).

?Είδος πολύτιμου λίθου (Κριαράς [Βέλθ. σ. 272], πβ. Lambros, Coll., 357), αν όχι ο

«ευπελέκητος λίθος» (Ροΐδης, Είδωλα, Άπαντα IV, επιμ. Αγγέλου, 1978, 236 σημ. 1, πβ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ´ 268, λ. πελέκι, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. πελέκι) ή αντί του πελεκημένος (Παπαδ. Α., Αθ. 37, 1925, 175), οπότε γρ. πελέκιν· βλ. και Cupane, Roman. cavall. biz. 247 σημ. 36: τοις δε ποσί τοις έμπροσθεν εβάσταζε (ενν. ο γρύψος) λεκάνη| στρογγυλολαξευτόμορφον από πελέκυν λίθον Βέλθ. 303.

πελεκύς ο· Φυσιολ. 343[22], εσφαλμ. γρ. αντί πελεκάς· διορθώσ. κατά Φυσιολ. (Offerm.) M 31[8, 13]. — Βλ. πελεκάς.

πελεκυφόρος ο, Δούκ. 273[4].

Από το ουσ. πέλεκυς και το -φόρος· πβ. αρχ. πελεκυφόρας (L-S Suppl.) και μτγν. ουσ. πελεκοφόρος (TLG). Η λ. τον 11.-12. αι. (TLG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 264 και (πληθ.) πελεκυφόροι στο Du Cange.

(Προκ. για στρατιώτες) που είναι οπλισμένοι με τσεκούρι, πέλεκυ: εποίησε (ενν. ο Τζιναήτ) και τοξότας και πελεκυφόρους και δορυφόρους επέκεινα των δισχιλίων αυτ. 221[30]· (εδώ σε θέση επιθ.): έχων (ενν. ο Μουράτ) … υπέρ τους δισχιλίους άνδρας Ιταλούς καταπεφραγμένους μέλανι χαλκώ και δορυφορούντας και πελεκυφόρους πεζούς αυτ. 227[25]· (προκ. για στρατιώτες που βρίσκονται στη φρούρηση ηγεμόνα): αυτός (ενν. ο νέος) παρά των πελεκυφόρων και υπασπιστών του Μουράτ μεληδόν κατατέμνεται αυτ. 37[11].

πελεκώ, Λόγ. παρηγ. L 168, 211, 376, Ορνεοσ. 582[15-16], Σαχλ. Ν 383, Μαχ. 66[30], 454[11], Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1175, Χούμνου, Κοσμογ. 1480, 2611, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 106[26], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 196[r], 200[r] (δις), Πεντ. Έξ. XXXIV 1, Δευτ. Χ 1, 3, Προσκυν. Κουτλ. 390 132[16], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιέ 46, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 107[33], 127[7], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 147, Βακτ. αρχιερ. 243[83], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 428, Χριστ. διδασκ. 78, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 200[11], Hagia Sophia ω 511[10], v 543[23], 549[11], 549[12], f 584[4]· γ´ πληθ. παρατ. επελεκάσαν, Hagia Sophia ω 518[4] κριτ. υπ.

Το αρχ. πελεκάω. Η λ. και σήμ.

1α) Επεξεργάζομαι κάπ. υλικό, συν. πέτρα, μάρμαρο ή ξύλο αφαιρώντας του κομμάτια συν. με κάποιο αιχμηρό εργαλείο, πελεκώ: να πέψουσι 'πού τα νησιά να φέρουσι κτιστάδες,| κλαδιά και ξύλα να 'ρχουνται, πέτρες να πελεκούσι,| τσι λάκκους ν' αναχύνουσι κι οι πέτρες να φανούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. 302[10]· υπήγαινε (ενν. ο βασιλεύς) κάθε ώραν και έβλεπεν τους τεχνίτας και εκεινούς, οπού επελεκούσαν τα λιθάρια και τα μάρμαρα και τα ξύλα και όλους τους κτιστάδες Hagia Sophia ω 518[4]· το ξύλον το λασπωμένον και άπαστρον οπού θέλουν οι τεχνίται να φτιάσουν, να γένει καλόν εις την τέχνην τους, πρώτον το πελεκούν και το ασπρίζουν με το σίδηρον της τέχνης των Βακτ. αρχιερ. 243[87]· **β)** κατασκευάζω κ. με την επεξεργασία κάπ. υλικού, κατά την οποία αφαιρώ, κόβω κομμάτια για να του δώσω ένα συγκεκριμένο σχήμα: γέφυρες, σκάλες άρχισαν ευθύς να πελεκούσιν Αχέλ. 790· επελέκησε ιβ´ λεοντάρια και λαγούς και μόσχους Hagia Sophia f 598[25]· ο ξένος με τας χείρας του καλάμιν αποκόπτει| και έκατσεν και επελέκησεν ποιμενικόν καλάμιν Λογ. παρηγ. Ο 212· **γ)** (προκ. για μετάλλευμα) εξορύσσω: ηγής ος οι πέτρες της σίδερο και από τα όρη

της να πελεκήσεις χάρκωμα Πεντ. Δευτ. VIII 9· **δ)** (εδώ προκ. για μέταλλο) κόβω σε κομμάτια· καταστρέφω: *και ο ασύκινθος τέτοιος ένι, ιστία ουδέν ημπορεί να τον κάψει, ουδέ σίδηρον να τον πελεκήσει* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 107[24]· **ε)** μεταφ. **ε¹)** (με έμψυχο αντικ.) «χτυπώ» για να διορθώσω κάπ.: *και αν τας εκράτει ο χαλκέας και αν τας επελέκα,| στομώνει τας με το σφυρίν και να έλεγεν: «Γυναίκα,| μη ομοιάσεις εις την επιβουλή εκείνην την Ρεβέκκαν ...»* Συναξ. γυν. 187· **ε²)** καταπολεμώ, αντιμετωπίζω, προσπαθώ να διορθώσω: *πελέκα και σύ και κείνη* (ενν. *η συμβία σου*) *με το σκεπάρνι της υπομονής την στραβομάδα της μητρός σου* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 200[29]. **2)** (Με έμψυχο αντικ.) κακολογώ: *όλοι ξέρουν τες πομπές των* (παραλ. 4 στ.) *και άλλοι τας κατηγορούσι| και χοντρά τας πελεκούσι·| έδε κείνες τας πουτάνες ...* Συναξ. γυν. 659. **3)** Έρχομαι σε σεξουαλική επαφή με κάπ.: *άτυχος ουδέ γροικά τη* (ενν. *την γυνήν*),*| ότι μαγεύει τον με κάτι| και αποπίσω άλλος πελεκά τη* Συναξ. γυν. 755. **4)** Μάχομαι, πολεμώ· (εδώ σε μεταφ.): *όχι ουρανός γαληνωμένος,| αμή στρατός δεινός περίσσια| που πελεκά και βλάπτει θυμωμένος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. γ΄ [63].

πελελάδα η, Πανώρ. Πρόλ. 30, Γ΄ 333, Πιστ. βοσκ. I 3, 171, 5, 209, III 5, 87, Στάθ. (Martini) Α΄ 206, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ [502].

Από το επίθ. *πελελός* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. στο Meursius και σήμ. λαϊκ. (ΛΚΝ).

1) (Συν. στον πληθ.) **α)** ανοησία, βλακεία· φλυαρία: *Μ' α στέκω ν' αφουγκράζομαι, κρίνω πως δε σκολάζει,| μα με τσι πελελάδες του θέλει* (ενν. *ο Γύπαρης*) *να με πειράζει* Πανώρ. Β΄ 414· *εμείς εσηκωθήκαμε σύναυγα σα χαλκιάδες| κι επά στη ρούγα ήρθαμε να λέμε πελελάδες* Κατζ. Α΄ 157· **β)** ανόητη, απερίσκεπτη πράξη: *μόνο όλοι οι μεθυστάδες| και οι κλέπτες και οι ληστάδες| κάμνουν τέτοιες πελελάδες* (παραλ. 1 στ.), *τας γυναίκας τους να βρίζουν| και να τας βαρυκαρδίζουν* Συναξ. γυν. 1019· **γ)** ηθικό παράπτωμα: *ήσαν οι δύο γέροντες τούς είχαν διά κριτάδες| διά να παιδεύουν πασαείς που κάναν πελελάδες.| Νόμον είχαν ...| εις την πορνείαν και μοιχειά, θάνατον να τελέψει* Δεφ., Σωσ. 68. **2)** Τρέλα, παραλογισμός: *των νιω ολονών τα χείλη, οπ' αγαπούσι,| πως ν' αποθαίνου θέλου, σα συνήθι* (παραλ. 1 στ.)· *πούρι, ανισώς και τέτοια πελελάδα| ποτέ σού φέρνει ο νους σου,| ξεύρε τό πως και μένα της τιμής μου| θάνατος θέλ' είσθαι ο σκοτωμός σου* Πιστ. βοσκ. III 3, 397· *απού να βρει τρομάρα| τούτο το γέρο το λωλό το ξανανιανιασμένο,| που με τσι πελελάδες του μ' έχει ξετρουμισμένο* Φορτουν. (Vinc.) Β΄ 294.

Φρ. *πέφτω εις πελελάδες* = κάνω ανοησίες, προβαίνω σε ανόητες, ασυλλόγιστες πράξεις: *ογιά τον πόθο επέσασι κι εκείνοι* (ενν. *οι βασιλιάδες*) *εις πελελάδες* Ροδολ. (Αποσκ.) Α΄ 356.

πελελαίνομαι· μτχ. παρκ. *πελελαμένος*.

Από το επίθ. *πελελός* και την κατάλ. *-αίνομαι*. Λ. *πελλάνειν* και *πελλανίσκειν* στο Meursius και στο Du Cange.

Τρελαίνομαι, χάνω τα λογικά μου, παραφρονώ: *Αφόρμισες, κακόμοιρε, γή επελελάθης, κρίνω* Πανώρ. Β΄ 560 κριτ. υπ.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = τρελός, παράφρων, ανόητος: *Και μοναχό φαντάζεις με κι ίτις συντροφιασμένο| και απάνω όντε σοφίζομαι μ' έχεις πελελαμένο* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 636 κριτ. υπ.

πελέλακας ο.

Από το επίθ. *πελελός* και τη μεγεθ. κατάλ. *-ακας*.

Τρελός, ανόητος· ξεμωραμένος, ξεκούτης: *Άσε με, Αννίτσα, δεν μπορώ πλιο να τον απομένω| το γέρο τον πελέλακα και τον ξετρουμισμένο* Κατζ. Δ΄ 410.

πελελαμένος, μτχ., βλ. *πελελαίνομαι*.

πελελία η, Σαχλ., Αφήγ. 225· *πελελιά*.

Από το επίθ. *πελελός* και την κατάλ. *-ία*.

1α) Ανοησία, βλακεία: *λέγω ότι η πελελία σου* (ενν. *του Αλεξάνδρου*) *έναι αρίφνητη και στείλε, παρακάλεσέ μας να επάρεις συμπάθιον από εμένα* Διήγ. Αλ. V 80[2]· **β)** αμυαλιά, απερισκεψία: *Άγωμε εις το χωριόν, να κάμεις τες δουλειές σου,| και άφες του Κάστρου τα στενά, άφες τες πελελιές σου* Σαχλ., Αφήγ. 116. **2)** Τρέλα, παραφροσύνη, παραλογισμός: *Ο λογισμός του παιγνιδιού ωσάν εχθρός τον βιάζει* (ενν. *το ζαριστή*),*| και πελελιάς καμώματα εις τον νουν του λογαριάζει* Σαχλ. Ν 166· (εδώ προκ. για ερωτικό πάθος): *αλί τόν εύρει* (ενν. *κόπελον*) *και βάλει τον σ' αγάπη* (ενν. *η πολιτική*),*| και από πολλής του πελελιάς εκείνος εξετράπη* Σαχλ. Ν 272.

πελελομουσκάρα η.

Από το επίθ. *πελελός* και το ουσ. *μουσκάρα* (βλ. *μοσχάρα*).

(Σκωπτ.) γυναίκα χοντρή και ανόητη: *του πρωτοπαπά η Μαριά, η πελελομουσκάρα* Σαχλ., Αφήγ. 742.

πελελός (I), επίθ., Σαχλ. Ν 81, 95, 315, Σαχλ. Α΄ (Wagn.) PM 92, Σαχλ., Αφήγ. 84, 201, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1211], Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ. α, Πανώρ. Α΄ 378 κριτ. υπ., Ε΄ 27, 231, 296, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β΄ 42, 273, Δ΄ 618, Πιστ. βοσκ. I 3, 125, V 5, 232, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 220, 690, Β΄ 1598, Γ΄ 784, 1187, Δ΄ 190, 681 κριτ. υπ., Ε΄ 746, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 370, 478, Στάθ. (Martini) Α΄ 213, Β΄ 226, Ροδολ. (Αποσκ.) Β΄ 31, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α΄ [789], Β΄ [723], Φορτουν. (Vinc.) Δ΄ 187, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 320[24].

Από τη μτχ. *απολωλώς* του αρχ. *απόλλυμαι* (Ανδρ., Λεξ., Ανδρ., Σημασ. εξ. 53, Άμ., Αθ. 28, 1916, ΛΑ 126, Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 5 σημ., Καλιτσ., Κρ. Χρ. 2, 1913, 147). Κατά Αλεξίου [Ερωτόκρ. σ. 499] πιθ. νεολατινικής προέλ., πβ. ισπ. *pelele*. Τ. *παλαλός* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Άμ., ό.π., Kretschmer, Glotta 11, 1921, 100, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *μπελελός*). Η λ. στο Meursius και σήμ. λαϊκ. (ΛΚΝ).

1α) Ανόητος, άμυαλος, επιπόλαιος: *όποιος γιατρειάν αγύρευτη στην αρρωστιά ντου αφήσει| ωσάν εκείνο πελελό δεν έκαμεν η φύση* Πανώρ. Γ΄ 446· *Πούρι δεν είσαι πελελός, μα τα πρεπά κατέχεις·| θωρείς το και γνωρίζεις το σαν είντα ελπίδα έχεις| εις έτοιο πράμα δύσκολο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 365· *ταύτα πάντα κάμνουσιν οι πε-*

λελές γυναίκες Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1200· **β)** αφελής, βλάκας: *Όποιος τσι μεγαλότητες ζητά ετουνού του κόσμου* (παραλ. 2 στ.) *εγώ άγνωστο τονε κρατώ και πελελός λογάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 604· *Και όποιον ευρίσκει* (ενν. η πολιτική) *πελελόν και έχει να της χαρίζει*| *με λόγια και κομπώματα σαν μύλον τον γυρίζει* Σαχλ. N 237· *και ο φρόνιμος τα λόγια της* (ενν. της πολιτικής) *τάσσει τα ως παραμύθια*| *και ο πελελός του φαίνονται ζάχαρη με το μέλι* Σαχλ. N 320· **γ)** (εδώ προκ. για γέρο) ξεμωραμένος, ξεκούτης: *Για 'δέ ένα γέρο πελελό που εθέλησε να δράμει,*| *να βουληθεί με βασιλιά συμπεθεριό να κάμει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 1031· *αν εύρει γέρον πελελόν,* (ενν. η πολιτική) *κάμνει τον κούρον νέον* Σαχλ. Ά (Wagn.) PM 311· **δ)** παράλογος: *Αμή το δίκαιο παρευθύς, επρόβλεψε* (ενν. ο Παλαμών) *με κρίση*| *στην όρεξιν την πελελήν του πονεμέν' Αρχίτα* Θησ. Γ΄ [70[2]]· *άφες και τες πολιτικές, μίσησε και τα ζάρια,*| *της νύκτας τα γυρίσματα, την πελελήν αγγάρεια* Σαχλ. Ά (Wagn.) PM 239· *κι εκείνο οπού για λύπησην η Αρετή κουρφεύγει* (παραλ. 1 στ.) *με πελελήν αποκοτιά θες να το φανερώσεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 31· **ε)** παράτολμος, ριψοκίνδυνος: *Ω πελελό κοπέλι,*| *για ποιά 'φορμή μακρά να θα γυρεύεις*| *θεριά με τόσα κίνδυνα στα δάση να κυνηγεύγεις* Πιστ. βοσκ. I 1, 78· *κοπέλι πελελόν γιατί τόσον πολλά γυρεύεις*| *θηριά με τόσον κίνδυνον στα δάση να φονεύεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ά [61]. **2α)** Τρελός, παράφρονας: *με φρόνιμον μάχην ποίησον και με λουλόν αγάπην,*| *ότι έναν ημερόνυκτον έναι του φρονίμου η μάχη,*| *του δε ζαβού και πελελού χρόνον και πάλιν άρχει* Σπαν. O 68· *οποίον πιάσει η πολιτική, πολλά τον τσιγαρίζει,*| *και κάμνει τον και πελελόν, σαν μύλον τον γυρίζει* Σαχλ. Β΄ (Wagn.) PM 435· *Ο θάνατος ωσάν ελθεί στον ταπεινόν τον ξένον,*| *ευθύς τον κάμνει πελελόν, την φρόνεσίν του χάνει* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 69· (εδώ σε παρομοίωση): *τά 'παν και τά μιλήσασι, παντοτινά θυμάται*| *και μόνιος του και μοναχός σαν πελελός δηγάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 1736· *τα λόγια σας θανατερά κι αλύπητα πληγώνου*| *γιατί, γροικώ σαν πελελή, σ' τόπο κακό ξαμώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 406· **β)** (εδώ προκ. για ερωτευμένο) «τρελός» από έρωτα: *Θαρρείτε πως όλοι οι βοσκοί τσ' Ίδας σας πεθυμούσι*| *κι ωσάν αυτούς τους πελελούς τόσα σας αγαπούσι;* Πανώρ. Δ΄ 58· *Μα δε σε φτάνει, το λοιπό, του πόθου παλικάρι,*| *εκείνη οπού στο σπίτι σου κρατεί και γοβερνάρει,*| *κι άλλη γυρεύγεις, πελελέ;* Στάθ. (Martini) Ά 147· (εδώ σε παρομοίωση προκ. για ερωτοχτυπημένο) «χαζός»: *Ωσά ζαβός και πελελός παντά 'στεκε κι εθώρει*| *τον τόπο όπου επορεύγετον η πλουμισμένη κόρη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α 1073· (εδώ σε συνεκδ. προκ. για ερωτοχτυπημένο): *επλήθαινε την πεθυμιά το πελελό μου αμμάτι*| *κι ήρχιζε κι εστρατάριζε κι εσιγανοπορπάτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α 303· **γ)** τρελός, αλαφροΐσκιωτος, αλλοπαρμένος: *όποιες πιστεύγουν σ' όνειρα για πελελές τσι κρίνω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 100· *πελελό τον κράζουσι τούτα* (ενν. τα όνειρα) *όποιος τα δηγάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 144· **δ)** (εδώ προκ. για ελπίδα) «τρελός», παράλογος, μάταιος: *εχαίρετο,* (ενν. η Αρετούσα) *στην πελελήν ολπίδα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 12. **3)** (Εδώ) τεμπέλης, ακαμάτης: *διαλέγετέ τον τον γαβρόν νύχτα και την ημέρα,*| *να μη σας λάχει πελελός και δε θέλει κοπιάζει*| *και διάφορον στο σπίτι του ποτέ δε θέλει μπάζει* Βεντράμ., Γυν. 273.

Το ουδ. στον πληθ. ως επίρρ. = ανόητα, παλαβά, τρελά: *Εγώ να μάθω τον αυθέντη μου να μην πορεύεται πελελά* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Ά 21[26].

πελελός (II) ο.

Από το ουσ. *μπελελός* (Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. φυτών 80· κατά Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 205-6, η λ. είναι σλαβ. προέλ., σχετ. με σερβοκροατικά *blen, blin*, βουλγ. *blěn*, τσεχικό *blén*, ρωσ. *belena*). Τ. *αμπελολός* σήμ. ιδιωμ. (Άμ., Ελλην. 7, 1934, 162).

Το φυτό υοσκύαμος ο μέλας (Hyoscyamus niger), η δαιμονιαρέα (βλ. ά.): *Έπαρε άσπρον πεπέρι, υοσκυάμου (ήγουν πελελού) σπόρον από δράμια οκτώ* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 67[7].

πεληστής ο· *οι πελησταί (τους μαύρους)* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 78, χφ P, 145 χφ P, C κριτ. υπ., εσφαλμ γρ. αντί *οι σέλες εις (τους μαύρους)*· διόρθ. Κυριακ., Διγ. Ακρ. 123 (βλ. και Μπουμπ., Αθ. 67, 1963-64, 142, Αλεξίου Στ. [Αρμούρ. σ. 160, 183-4])· πβ. Spadaro, Med. Rom. Orient. 62.

πελιαργός ο, βλ. *πελαργός*.

πελιδνός, επίθ., Μάρκ., Βουλκ. 349[16].

Η λ. στον Ιπποκράτη· βλ. και TLG. Η λ. και σήμ. λόγ.

Ωχρός και μελανός, μαυροκίτρινος· (εδώ προκ. για αίμα νεκρού): *αι όψεις των προσώπων αυτών γίνονται ερυθραί ως δίκην πελιδνού αίματος* αυτ. 339[27]· *εξέρχεται εξ αυτάς* (ενν. *τας γαστέρας των βουλκολάκων*) *αίμα βορβορώδες και πελιδνόν* αυτ. 349[4].

πελικάνος ο, βλ. *πελεκάνος*.

πελλακεύομαι, βλ. *παλλακεύομαι*.

πελλακίδα η, βλ. *παλλακίδα*.

πελλανίσκω· αόρ. *επέλλανα*, Κυπρ. ερωτ. 123[2]· μτχ. παρκ. *πελλιασμένος*.

Από τον αόρ. *επέλλανα* του *πελλάνω* (Meursius, λ. *πελλάνειν*) ή το από το επίθ. *πελλός* αναλογ. με ρ. σε *-(αν)ίσκω* (βλ. Χατζιδ., MNE Ά 299-301, Αναγνωστ., ΛΑ 6, 1923, 81-2, Μενάρδ., Αθ. 37, 1925, 75-6, Aerts, Πρακτ. Β΄ Κυπρ. Σ. Β΄ 384, Χατζ., Κυπρ. Σπ. 51, <1987> 1989, 1-3). Η μτχ. παρκ. με επίδρ. μτχ. ρ. σε *-ιάζω*. Η λ. στο Meursius, ό.π. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β΄ 709, λ. *παιλλανίσκω*, Χατζ., Λεξ. 141, λ. *πελλός*).

1) Τρελαίνομαι, χάνω τα λογικά μου, παραφρονώ: *Εκείνη* (ενν. *η Μεδέα*) ... *εσκότωσέν τον εκείνον* (ενν. *τον Ιασόν*) *και τα παιδιά του και τάπισα ήπιεν το αίμαν τους διά το πείσμαν του και τότε επέλλανεν* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 100. **2)** (Μεταφ.) συμπεριφέρομαι ανόητα, απερίσκεπτα· (προκ. για γέρο) ξεμωραίνομαι, ξεκουτιάζω: *Ο παίδιος ο πόρνος κριματίζεται, αμμέ ο γέρος πελλανίσκει* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 149.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = τρελός, παράφρων: *κανένας που ποθεί βιγλίζει*| *πού πα μμα, γιον τυφλόν που δεν γαγίζει,*| *χτυπά κι εδά κι εκειά σγιαν πελλιασμένος* Κυπρ. ερωτ. 18[8].

πελλάρα η, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 112, 113, 114, Ξόμπλιν φ. 128ᵛ, 132ʳ.

Από το επίθ. *πελλός* και την κατάλ. *-άρα*. Η λ. στο Meursius (λ. *πελελάδα*) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 709, λ. *παιλλάρα*, Χατζ., Λεξ. 141, λ. *πελλός*).

1) Τρέλα, παραφροσύνη, παραλογισμός: *Με πελλούς πρέπει να ξηγάσαι πράματα της πελλάρας, ότι ο πελλός δεν ημπορεί ποττέ να του πλαζιάσει πράμαν, αν δεν πολομά με την πελλάραν του* Ξόμπλιν φ. 131ʳ δις· *Ο πελλός εις την στράταν απού τες πελλάρες του πιστεύγει και πασαείς ένι πελλός ως γιον εκείνον* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 113. **2)** Ανοησία, βλακεία: *έναν κοπέλλιν επελέκισεν έναν σταυρόν και λαλούν πολλές πελλάρες* Μαχ. 66[30] κριτ. υπ.

πελλιασμένος, μτχ., βλ. *πελλανίσκω*.

πελλικά, επίρρ.

Από το επίθ. *πελλικός*.

Ανόητα, απερίσκεπτα: *Οπού πελλικά φανερώνει του άλλου το βιτσίον του, αγροικά τα κατάδικά του περίτου ανωρίς παρά που έθελεν* Ξόμπλιν φ. 134ᵛ.

πελλικός, επίθ.

Από το επίθ. *πελλός* και την κατάλ. *-ικός*.

Τρελός, ανόητος, απερίσκεπτος: *Τα πελλικά εννοιάσματα ακλουθούσιν εις τα ορόματα και ευρίσκουνται πελλάρες* Ξόμπλιν φ. 132ʳ.

πελλοκαλόγηρος ο.

Από το επίθ. *πελλός* και το ουσ. *καλόγηρος*.

(Ειρων.) ανόητος, απερίσκεπτος καλόγερος, ιερωμένος: *Ωσάν αυτοί* (ενν. *ο αρχιεπίσκοπος και η συνοδεία του*) *φιλεύοντον κι εχαίρετον* (ενν. *ο Γιωργής*) *μιτά τους,| διά της Κύπρου τες δουλειές όλους αναρωτά τους.| Ξεύρετε, σαν μεθύσουσιν οι πελλοκαλογήροι,| είπαν του για τον Μαρκουλήν πως έκαμεν ττaχρίριν,| είπαν τους τόπους του νησσιού* (έκδ. *νηχχιού*) *όλους εξήλειψέν τους* (παραλ. 2 στ.), *όσα κακά ετέλεσεν όλα τού 'μολογήσαν* Ιστ. μακαρ. Μάρκο 457.

πελλός, επίθ., Μαχ. 244[36-7], Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 105, 113 πολλ., 114 πολλ., 118.

Από το επίθ. *πελελός* με συγκ. (βλ. Κονομής, Κρ. Χρ. 7, 1953, 149, Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 32, 1968, 128, Χατζ., Λεξ. 141, στη λ.)· πβ. ωστόσο και Φιλ., Γλωσσογν. Α' 76, Λουκά, Γλωσσάρ. 365-6, στη λ. Τ. *bελλός* σήμ. ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης Γ' 54, στη λ.). Η λ. στο Meursius και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 709, λ. *παιλλός*, Χατζ., ό.π.).

1) Τρελός, παράλογος: *Κανέναν πράμαν ένι ίτσου πελλόν ως γιον την πελλάραν τους χωριάτες, οι ποιοι φαίνεταί τους οι φωνές τους ένι διάφορόν τους* Ξόμπλιν φ. 128ᵛ. **2α)** Ανόητος, άμυαλος, αφελής: *Αφειδήν και τοδ δικόσ σου| βλέπουσιν και καταλυείς το,| ποιος πελλός ήθελεν είστον| να γενεί 'ποταχτικός σου;* Κυπρ. ερωτ. 130[15]· **β)** απερίσκεπτος, ασύνετος, επιπόλαιος· παράτολμος: *Εμήνυσά του* (ενν. *του ρήγα*) *δύο φορές με τα ξύλα μου, ότι να πέψει να στερεώσει την αγάπην, και δεν δείχνει φανόν· φαίνεταί μου ού πολλά είναι φρόνιμος, ού πολλά είναι πελλός* Μαχ. 640[13].

Το αρσ. ως ουσ. = διανοητικά διαταραγμένος, παράφρων, τρελός: *Με πελλούς πρέπει να ξηγάσαι πράματα της πελλάρας, ότι ο πελλός δεν ημπορεί ποττέ να του πλαζιάσει πράμαν, αν δεν πολομά με την πελλάραν του* Ξόμπλιν φ. 131ʳ δις· *Πρώτον ένι πελλοί παντοτινοί, ως γιον ένι εκείνοι οπού ένι πελλοί φανεροί* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 113 δις· (εδώ προκ. για επιληπτικούς): *Και ευρίσκουνται άλλοι τίτοιοι πελλοί εις τσέρτε καιρούς. ... Τίτοιοι ένι με καλόν νουν και κράζουνται φεγγαριασμένοι* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 113· (εδώ προκ. για ψυχικά άρρωστους): *Και ένι άλλοι πελλοί απού μαλαγκονιάς, ως γιον εκείνους απού τους λείπει ο νους* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 113.

πέλμα το· *πάλμα*.

Το αρχ. ουσ. *πέλμα*. Ο τ. στο Du Cange, λ. *πάλμα* και *πέλμα*. Η λ. και σήμ.

Έδαφος λασπώδες, βούρκος (Για τη σημασ. βλ. και L-S Suppl., στη λ. III, TLG (*πέλμα*, Ψευδοϊπποκράτης), Lampe, Lex., στη λ. 2 και Du Cange, ό.π.): *ο δε πατήρ της παιδός ... υπό των παλμάτων τους πόδας βαρυνόμενος έπεσεν εξηπλωμένος* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 780, κριτ. υπ.)· *το αίμα σου* (ενν. *Στάφυλε*) *να πίνουσιν οι άνδρες να μεθούσιν ... και κωλοκαθέας να κρούσιν εις τα πάλματα και να κοιμούνται εις τας ρύμνας και να εμπηλώνουνται* Πωρικ. (Winterwerb) I 165.

πελοζέλλα η.

Το ιταλ. *pelosella*. Η λ. στο Du Cange.

Είδος ποώδους φυτού με κίτρινα άνθη, το «ιεράκιον», «hieracium pilosella» (βλ. Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *pelosella*, Zingarelli, λ. *pelosella*, Γενναδ., Λεξ., λ. *ιεράκιον*, Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ., λ. *ιεράκιον*): *Εάν είναι ο άνθρωπος λαβωμένος έξωθεν ή με σπάθην ή με άλλο κανένα άρμα, κοπάνισε το χόρτον οπού λέγουσι πελοζέλλα, δώσ' του τον ζουμόν της να τον πίει* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 263.

Πελοποννήσιος ο.

Το αρχ. εθν. *Πελοποννήσιος* (L-S, λ. *Πελοποννήσιοι*). Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Πελοποννήσου: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 243.

πέλω.

Το αρχ. *πέλω*.

1) (Ως συνδετικό) είμαι: Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 81, Παϊσ., Ιστ. Σινά 659, 1097, Διγ. Ο 2576. **2)** (Ως υπαρκτικό) **α)** (με τοπ. προσδ.) είμαι, βρίσκομαι κάπου: *απρόσψαυστος λοιπόν ο θρόνος καθοράται* (παραλ. 1 στ.) *και λείψανα μαρτυρικά άνωθεν τεθειμένα·| ένδον εις έν κιβώτιον πέλουν ησφαλισμένα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 574· **β)** (με χρον. προσδ. για δήλ. ηλικίας): *ούτος* (ενν. *ο Διγενής*) *τοίνυν ανδρειωθείς σ' αύξησιν ηλικίας| και έτος γαρ τριακοστόν και τρίτον αύθις πέλων| τέλος δε τούδε του βίου δέδωκεν εν ειρήνη* Διγ. Ζ 1250. **3)** (Απρόσ.) είναι (Για τη σημασ. και τη χρ. βλ. και Bakker-v. Gemert [Γεωργηλ., Βελ. Λ σ. 337]): *Κάκείνος* (ενν. *ο Βελισάριος*) *ως τα γροίκησε τα λόγια του ποπούλου,| ελεεινώς εφώναζεν, έλεγεν —ούτως πέλει—:| «Αφήτε*

με, τον αλαόν και τον απελπισμένον …» Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 532· *αγάπην θέλει ο Θεός και οπού αγάπην έχει| ένα δεσμόν με τον Θεόν γίνεται, ούτως πέλει,| και ο Θεός τον βοηθά 'ς πάσα δουλειάν και χρήσιν* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 852.

πέμμα το, Διγ. (Trapp) Gr. 2371.

Το αρχ. ουσ. *πέμμα*.

Κάθε είδος αρωματικής ουσίας που καίγεται για να ευωδιάσει η ατμόσφαιρα: *Πέμματα εκαπνίζοντο παντοία τε και πλείστα,| μόσχοι, κασίαι, καμφοραί, άμπαρ και ξυλαλόαι,| και ην ο άνεμος ηδύς και πλήρης ευωδίας* Διγ. Ζ 2804.

πεμμένος, μτχ., βλ. *πέμπω*.

πέμπελος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πέμπελος*. Πβ. ουσ. *πεμπέλα* η και *πεμπέλι(ν)* το σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πεμπέλι(ν)*). Η λ., καθώς και τ. *πέμπερος*, και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 725, στη λ.).

Υπέργηρος, υπερήλικος· (εδώ μεταφ. προκ. για κρασί) πολύ παλιό: *οίνος πέμπελος τριγέρων ανθοσμίας* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 638.

πέμπτος, επίθ., Rechenb. 76[7], 100[2, 8, 15], Διήγ. ωραιότ. 149· *πέπτος· πέφτος*, Ασσίζ. 438[25], 440[11], Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 84, 99, 107 κ.α.· θηλ. *Πέπτη*, Μαχ. 60[2]· *Πέφτη*, Gesprächb. 14[6], Μαχ. 420[13], 482[4], 654[2], 676[33], Διήγ. ωραιότ. 155.

Το αρχ. επίθ. *πέμπτος*. Ο τ. *πέπτος* (για το σχηματ. βλ. Jannaris, Hist. Gramm. 95) το 13. αι. (Caracausi) και το ουδ. *πέπτον* σε έγγρ. του 17. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 83[25]). Για το σχηματ. του *πέφτος* πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Ἀ 161-2, Θαβώρ., Ουσιαστ. 77, ΝΓΔ 86. Το θηλ. *Πέμπτη* ως κύρ. όν. μτγν.(;) (Kahane, Sprache 366, πβ. όμως *πέμπη* TLG) και σήμ. Ο τ. *Πέπτη* σε κείμ. του τέλους του 18. αι. (Οικονόμου-Αγοραστού, Λαογρ. 33, 1985, 253) και ο τ. *Πέφτη* σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 507, 26, 1983, 450), το 18. αι. (Κουκ., Λαογρ. 9, 1926-28, 95), στο Στεφανόπουλο, Βιβλ. Στεφανοπ. 48, και σήμ. λαϊκ. Το ουδ. ως ουσ. στον Ιπποκράτη (TLG) και σήμ. Το ουδ. ως επίρρ. μτγν. Η λ. και σήμ.

Πέμπτος: *ο είς τους συντρόφους να έχει δ' μερτικά του διαφόρου και ο άλλος σύντροφος να έχει το πέπτο μερτικόν* Ασσίζ. 332[30].

Το θηλ. ως ουσ. = η ημέρα Πέμπτη: *οι παπάδες μας λέγουσι, αύριον Πέφτη είναι| και, ξεύρετε, η εορτή του Θεολόγου είναι* Διήγ. ωραιότ. 271· έκφρ. *αγία Πέμπτη/Πέφτη*: η Μεγάλη Πέμπτη, η Πέμπτη της Μεγάλης Εβδομάδας: *ο πατριάρχης της Αντιόχειας … εγκαινίασέν τον* (ενν. *τον σταυρόν*) *… και έβαλεν απέ το σώμαν του Κυρίου της αγίας Πέφτης μέσα και έγραψεν … και το Ευαγγέλιον του κατά Ιωάννην, την διαθήκην της αγίας Πέμπτης* Μαχ. 70[31, 33].

Το ουδ. = **1)** (Ως ουσ.) το καθένα από τα πέντε ίσα μέρη στα οποία χωρίζεται ένα σύνολο: *το πέμ(π)το των τριάντα είναι έξι και το έξατον των λ' είναι έ* Rechenb. 100[10]. **2)** (Ως επίρρ.) πέντε φορές: *βαβαί βαβαί της συμφοράς, βαβαί και της οδύνης.| Ει μη και πάλιν τέταρτον, ει μη και πάλιν πέπτον,| προκρίνομαι τους Έρωτας να συνθαπτώ με σένα* Αχιλλ. (Smith) Ν 1780.

πέμπω, Καλλίμ. 1683, Διγ. (Trapp) Gr. 682, Κομνηνής Ἀννας Μετάφρ. 94, Φλώρ. 398, Απολλών. 340, Λίβ. Ρ 441, 1237, Λίβ. Sc. 105, 320, Λίβ. Esc. 1440, Λίβ. Ν 1083, Μαχ. 80[24], 502[23, 25], 520[16], 644[9], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 613, 614, Ιστ. πολιτ. 60[16], Κυπρ. ερωτ. 141[3], Κατζ. Γ' 417, Σουμμ., Ρεμπελ. 174, 175, 177, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1288, Σουμ., Παστ. φίδ. Β' [271], Φορτουν. (Vinc.) Ἀ 159, Ιντ. δ' 192, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 10, Λεηλ. Παροικ. 169, Διγ. Ο 40, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 286[2], 514[8], κ.π.α.· *?επέβω*, Μανολ., Επιστ. 173, Σταυριν. 562· *πέβγω*, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 240, Δεφ., Σωσ. (1569) 320· *πέβω*, Σπαν. Ο 16, Θρ. Κων/π. (Mich.) 38, Αλεξ. 426, 690, 717, 814, 1004, 2182, 2183, 2543, 2687, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 21[r], 32[v], 214[r], 298[v], Δεφ., Σωσ. (1569), 310, 332, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [254], [429], κ.α.· *?πέπω*, Αχιλλ. (Smith) Ο 382· αόρ. *έ/ήπεψα*, Καλλίμ. 2375, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1415, Μαχ. 380[7], 642[27], Αλεξ. 50, 913, 1032, 1040, 2179, 2396, Απόκοπ.[2] 138, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 22[v], Δεφ., Σωσ. (1569) 334, Κυπρ. ερωτ. 24[17], Κατζ. Δ' 431, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1042, 1233, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 165, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 230[7], 417[27]· γ' πληθ. παθητ. αορ. *επεμφήκασιν*, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 33[16]· μτχ. ενεστ. *πεμπάμενος*, Μαχ. 650[15], Δαρκές, Προσκυν. 57, Αλφ. 10[4]·, Πανώρ. Αφ. 31, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ἀ 542, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' πριν στ. 1, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 383[4], Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 67, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 359, Ροδινός (Βαλ.) 176, 203, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 511[2]· μτχ. παρκ. *πεμμένος*, Λίβ. Ρ 1686.

Το αρχ. *πέμπω*. Ο τ. *πέβγω* (<*πέβω* με ανάπτυξη του *-γ-*, βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Ἀ 49-50, 185) στον Κατσαΐτ., Ιφ. Αφ. 56 και στο Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. 36, 37, 78, 84. Ο τ. *πέβω* (αναλογ. με τα αρχ. και μτγν. ρ. σε *-βω*, βλ. Χατζιδ., ό.π. 284) στον Κατσαΐτη, Ιφ. Αφ. 128, Γ' 389, 390, Θυ. Αφ. 20, 59, Κλ. Ἀ 715 και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Ζώη, Λεξ. Ζακ., κ.α.). Για τον τ. *πέπω* που απ. σε κυπρ. έγγρ. του 17. αι. βλ. Μηνάς, Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. 3, 255 σημ. 11. Ο αόρ. *έπεψα* και σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., ό.π. 161, κ.α.). Η μτχ. *πεμπάμενος* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Παπαχριστ., Λεξ. Ροδ. Ιδιωμ., Σακ., Κυπρ. Β' 725). Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

1α) Στέλνω κάπ. (κάπου ή σε κάπ): Κομνηνής Ἀννας Μετάφρ. 123, Σφρ. Χρον. (Maisano) 150[18], Βίος Αλ. 2644· *Ο μέγας μάστρος αρμάτωσεν δ' κάτεργα και έπεψεν ρ' φρέρηδες* Μαχ. 148[34]· *τω Χανιών οι άρχοντες ήθελαν να γυρέψου| κανένα μαθηματικόν έξω να τονε πέψου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 157[28]· *αρμάτωσεν ο κουβερνούρης μίαν σατίαν και έβαλεν απάνω τους σιρ Χαρρήν τε Ζιπλέτ και έπεψέν τον εις τον ρήγα, λαλώντα του πώς το στόλος είναι δηγημένον* Μαχ. 144[30]· *ο Ηρώδης έκραξεν τους Μάγους κρυφά διά να μάθει … Και τότες τους πέβει εις την Βηθλεέμ* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 239[v]· **β)** προκ. για αγγελιοφόρο: Λίβ. Ν 1083· *ο κοντοσταύλης έπεψεν μαντατοφόρον τον Μουντολίφ τε Βερνή* Μαχ. 516[13]· **γ)** προκ. για στρατό, στόλο: *ο αφέντης της Ατάλειας … έπεψεν μαντατοφόρους … να μην πέψει* (ενν. *ο ρήγας*) *την αρμάδα απάνω του* Μαχ. 106[2]. **2α)** Στέλνω κ. σε κάπ.: Βίος Αλ. 4110· *παρακαλώ τη πανιερότη σου να μου πέψεις έξι εφτά πράτσα σέτα τη μαύρη και ένα σκιάδι* Μανολ., Επιστ. 173· (σε προσωποπ.): *εις τ' αρμαριού την άνοιξη τη δεύτερην ευρίσκει| πράμ' ακριβό που τση 'πεψεν ο Έρωτας κανίσκι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ἀ

1490· **β)** σε μεταφ.: Να 'πιχαρείς, ω λυγερή, πέψε με ολίγον πόθον,| ότι λιγώνομαι, κυρά, διά την πολλήν σου αγάπην·| εσύ κρατείς τους έρωτες και δος εμέν τον πόθον Ερωτοπ. 87· Χείλη γλυκιά και ονόστιμα ...| ... ας μου 'τονε ... δοσμένο| τόση δροσά φιλώντας σας να πέψω στην καρδιά μου,| να πάψουσι οι πόνοι μου κι όλα τα βάσανά μου Πανώρ. Β' 197· **γ)** στέλνω γράμμα, μηνώ, ειδοποιώ **γ[1])** (με αντικ. τις λ. μαντάτο, μήνυμα, πιττάκιν, χαρτί, κ.τ.ό.): Ω Κύριε παντοδύναμε, ...| δόξα στην ευσπλαχνία σου με το γλυκύ μαντάτο| που 'πεψες ανιπόλπιστα κι αφνίδια εις τη Σάρρα Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1069· Ο βασιλεύς ο Φίλιππος μηνύματα σας πέμπει·| πωλεί σας μίαν εξαίρετον, ωραιωμένην κόρην Φλώρ. 937· και το πιττάκιν έπεψεν (ενν. η κόρη) εις τον Αχιλλέαν Αχιλλ. L 621· Χαρτί σε πέμπω, λυγερή, αφέντρ', ανάγνωσέ το Ch. pop. 8· **γ[2])** (με ειδική πρόταση): Ο δε βασιλεύς έπεμψε προς τον Αίσωπον ότι ελυπήθη πολλά Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 45[13]· **δ)** (με αντικ. το ουσ. σημάδι(ν)) στέλνω κ. ως ένδειξη ερωτικής ανταπόκρισης: γράφω σε, δεσποτείαν μου, μυριοπαρακαλώ σε,| πέψε σημάδιν εις εμέν να το έχω αντί εσένα Λίβ. Sc. 736· αν δε πάλιν ου πέμψεις με σημάδιν ιδικόν σου,| δίδεις με πάλιν αναμονήν, ελπίζω το του χρόνου Λίβ. Sc. 740. **3α)** Στέλνω κάπ. να κάνει κ.· (με τελική πρόταση): ο αμιράς ...| ... δύο εκ των αγούρων του έπεμψεν εις το κάστρον,| όπως είπωσι τη μητρί την επάνοδον τούτου Διγ. Ζ 962· ο πατήρ μου ο βασιλεύς την βασιλείαν έχει,| και εμέναν έπεψε να πολεμώ μετά σας Αχιλλ. L 149· (με το σύνδ. κι αντί τελικού συνδ., βλ. και 9): ο Αλέξανδρος ... ανθρώπους τότε πέβει,| κι ήφεραν τον Βουκέφαλον Αλεξ. 1209· (με επόμ. εμπρόθ. προσδ. του σκοπού): Ο βασιλεύς γροικώντα την παρακάλεσίν τους, έπεψεν πολλύν λαόν των αρμάτων εις βλέπησιν του αυτού τόπου Μαχ. 8[26]· **β)** στέλνω μήνυμα/διαταγή να πραγματοποιηθεί κ.: ωσάν απέρασαν κάμποσες ημέρες και δεν ήλθεν, έπεμψεν ο Ξάνθος προς αυτήν (ενν. την κυράν του), διά να την φέρουν οι γονείς της εις το σπίτιόν της Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 104[30]· είπεν του (ενν. του ρηγός) ο αμιράλλης: «Πέψε να έλθει η μητέρα σου και οι καβαλλάρηδές σου ...» Μαχ. 490[31]· **γ)** στέλνω και καλώ: αυτή διά καύχον πέμπει Συναξ. γυν. 808. **4α) α[1])** Στέλνω κάπ. ξένο πίσω (στην πατρίδα του, στο σπίτι του): Δούκ. 281[16]· ανέν και τούτο κάμετε, ευθύς να σας πιστέψω,| και πάλιν με θροφίματα στο σπίτι σας να πέψω Χούμνου, Κοσμογ. 1816· **α[2])** στέλνω κάπ. εκτός συνόρων, μακριά: Τούτου (ενν. του Αλεξάνδρου) δ' η πόλις μάλιστα πάσας τας μυριάδας| των στρατοπέδων θρέψειε καὐτών των πολεμίων,| ανυστερήτους πέμπουσα πάντας μη μόνον τούτους| τους κατοικούντας εν αυτή, αλλά και πάντα κόσμον Βίος Αλ. 2780· **β)** διώχνω, απομακρύνω: αλλ' ο θεός δεν ήθελε πάλιν να αφεντέψει (ενν. ο Σερμπάνος),| μα εις την Αλαμάνιαν μακρά να τον επέψει,| να ενθυμάται την Βλαχιάν, να καίεται η καρδιά του Ιστ. Βλαχ. 358· (μεταφ. προκ. για ψυχικό πόνο): να ελθεί μετά σεν, ξένε μου, να τον ιδώ,| και να πέψω τους πόνους τούς έχει η ψυχή μου Λίβ. Esc. 3709. **5)** (Προκ. για το Θεό) **α)** χορηγώ, παρέχω: ο Θεός έναι εκείνος οπού σας πέβει τον πλούτον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 380[r]· αναληφθείς γαρ έπεμψεν (ενν. ο Χριστός) εις εκείνων (ενν. των μαθητών) παρηγορίαν, φωτισμόν και δύναμιν Lucar, Sermons 147· φρ. να πέψει η χάρη του (σε ευχή) = είθε να συγκατατεθεί, είθε να δώσει ο Θεός: Πούρι να πέψει η χάρη του, σαν πάει στο πρόσωπό του| τούτη η θυσία που μελετώ να πάψει το θυμό του Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 371· **β)** (προκ. για φυσική καταστροφή) προξενώ, προκαλώ: Πέμπει (ενν. ο Θεός) σεισμόν με την βοή, ο κό-

σμος σκοτεινιάζει,| και από τον φόβον ο λαός το «Κύριε ελέησον» κράζει Σκλάβ. 19. **6)** (Σε προσωποπ. με υποκείμ. λ. όπως πόθος, ουρανός, νόμος, κλπ.) **α)** στέλνω, δίνω: πέμπει μου (ενν. ο Πόθος) την οργήν του| και κάμνει με διπλά ν' αναστενάζω Κυπρ. ερωτ. 93[62]· (με παράλ. του αντικ.): Ίσως να θέλει ο ουρανός καμιά βολά να πέψει,| τ' αποθαμένου τον χαημόν να μου τον αντιμέψει Σουμμ., Παστ. φίδ. Ά [955]· **β)** προκαλώ, προξενώ κ.: Και συ, πολλά σκληρότατε νόμε, γιατί να πέβεις| στην φύσιν τόσον βλάψιμον και να τηνε παιδεύεις; Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [561]. **7)** Ρίχνω, εκτοξεύω, πετώ κ. εναντίον κάπ.: Ιερακοσ. 503[26], Ερμον. Η 193, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 285[15]· (σε προσωποπ.): ευστόχως πέμπει (ενν. ο Έρωτας) τας βολάς και τοξεύει καρδίας Διγ. (Trapp) Gr. 612· φρ. να πέψει ο Θεός φωτία να με καύσει (ως όρκος, προς επίρρωση της αλήθειας των λεγομένων κάπ.): Δεν είναι έτσι, ωσάν ορίζεις, αυθέντα μου, ότι να φανερώσω την βουλήν σου. Και εάν εγώ έκαμα τέτοιον πράγμα να πέψει ο Θεός φωτία να με καύσει Διγ. Άνδρ. 332[7]. **8α)** Λέω, εκστομίζω: Γλυκά, Στ. 506· εγώ εμαχόμην κατά νουν, πώς να την χαιρετήσω,| και ποίαν αρχήν ερωτικήν να πέμπω συντυχίαν Λίβ. Esc. 2191· **β)** (προκ. για δοξολογία, προσευχή) αναπέμπω: δοξολογίαν πέμψας Θεώ απετμήθη την κεφαλήν Δούκ. 383[30]· Να πέψει (ενν. η ψυχή) εκ βάθους καρδίας την προσευχήν της Ροδινός (Βαλ.) 70. **9α)** (Προκ. για ακτινοβολία, φως, λάμψη κ.τ.ό.) εκπέμπω: Φέγγος, ... πέψε εις αυτούς ακτίνα σου Λίβ. Ν 3502· ο ήλιος ... ούτε ... πέβει προς ημάς πλέον ενέργειαν παρά οπού έχει Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 48[r]· όντα το λαμπιρόν του φως ο ήλιος θέλει πέψει Φορτουν (Vinc.) Ιντ. γ' 168· μάλλον δε όταν ο ήλιος έλαμπε τας ακτίνας,| πυρωδεστάτην την αυγήν έπεμπε το χρυσίον Διγ. Ζ 3835· (σε μεταφ., με παράλ. του αντικ.): Ίδετε και το άπειρον κάλλος της φαινομένης| τηλαυγέστερον πέμπον τε ηλιακών ακτίνων Διγ. (Trapp) Gr. 2662 κριτ. υπ.· **β)** (προκ. για ήχο) παράγω: κιθάραι ήχον έπεμπον και παν μουσικόν είδος Διγ. (Trapp) Gr. 1781· **γ)** (προκ. για οσμή) αναδίδω: εισήλθεν, ω του θαύματος, και το μονοκυθρίτσιν,| υπερατμίζον ολιγόν και πέμπον ευωδίαν Προδρ. (Eideneier) IV 203· **δ)** (προκ. για σκόνη) σηκώνω: οι κλάδοι ... συρόμενοι προς γην, και πάσαν κόνιν| μέχρις Ολύμπου πέμποντες, εφόβουν πάντας Πέρσας Βίος Αλ. 3338· **ε)** (προκ. για σωματικές εκκρίσεις) αποβάλλω: ίδοις γαρ αν ιλυώδη φλέγματα ... πέμποντα τον ιέρακα Ιερακοσ. 420[20]· **στ)** (προκ. για νερό που χύνεται στη θάλασσα) εκβάλλω: η ... θάλασσα ... ποτέ τση δεν περηφανεί στο βάθος τση να βάλει| εκείνο το λιγούτσικο νερό απού τα ορυακάκια| πέμπουσιν εις του λόγου τση Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 62. **10)** (Νομ.) ζητώ αναβολή στην εκδίκαση υπόθεσης: αμέ καλά να ηγνωρίζεις ότι αν ουκ είχε να πέψει την ημέραν του πριν μίαν ημέραν έμπροστεν εις την αυλήν, ουδέν πρέπει να αξιάζει έτερον ανάστελμαν Ασσίζ. 90[3].

Φρ. 1) Πέμπω κάπ. εις (τον) Άδη(ν)/στον Άδη(ν) = (α) σκοτώνω κάπ.: Διγ. Ζ 4273, Παλαμήδ., Βοηβ. 608· κι ως έμπουσι στου βασιλιά μέσα, και το σημάδι| τως κάμω, πέψετέ τονε σγλήγορα στον Άδη Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 442· (μεταφ., προκ. για τον έρωτα): Ει δε και τύχει τινάς και αποφύγει, τον φθάνει (ενν. ο Έρωτας) με τα πτερά οπού έχει και βάλλει φωτία και κεραυνόν εις την καρδίαν τούτου. Κατά καρδίας δοξεύει τον και εις Άδην τον πέμπει. Διγ. Άνδρ. 316[3]· (β) χάνω κάπ. λόγω θανάτου: Αλί ... οπού στον Άδην έπεψαν ... τούς είχασιν παρηγοριάν, δυο υιούς και θυγατέραν! Απόκοπ.[2] 405. **2)** Πέμπω εις τον άνεμο, βλ. άνεμος Φρ. (δ). **3)** Πέμπω δαγκωματιά =

δαγκώνω (παιγνιωδώς): *Στα χείλη, οπού μου εσφάξασι λίγ' έλειψε να πέμψω | μίαν δυνατή δαγκωματιά, και να τα σημαδέψω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [271]. **4)** *Πέμπω θάνατον* = θανατώνω, αφαιρώ τη ζωή κάπ.: (εδώ σε υπερβολή): *τα ρούχα του ανδρός τα δίδει* (ενν. *η πονηρή γυναίκα*) *ωσάν εβραίικα. | Και αν τη συντύχει άνδρας της να της τ' αναγυρέψει, | την ώρα αυτή μανιώνεται θάνατον να του πέψει* Βεντράμ., Γυν. 68. **5)** *Πέμπω όνομα*, βλ. *όνομα* Φρ. 9. **6)** *Πέμπω κάπ. στην οργή*, βλ. *οργή* Φρ. 12. **7)** *Πέμπω προξενιές* = διαπραγματεύομαι συνοικέσιο: *παίρνοντας τον Πανάρετο, κι όχι απ' αυτούς κιανένα | απού σου πέψα προξενιές* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 474. **8)** *Πέμπω* κάπ. *εις το σουλάτσο* = καταστρέφω, συντρίβω (πβ. και Croce 79-80, Battaglia, λ. *spasso* σημασ. 7): *Γνωρίζοντας ... ότι όλοι εμείς θνητοί είμεστεν, ίδιον είναι σαν τόσες πρησμένες ουρήθρες, πως κάθε μικρή στιγμάτισις μας πέμπει εις το σουλάτσο* Μπερτόλδος 81. **9)** *Πέμπω κάπ. σε στράτα* = καθοδηγώ, δείχνω σε κάπ. τι να κάνει: *Για ταύτο σε εκράτησα επά, να μ' ορμηνέψεις, | ... σε στράτα να με πέψεις* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 316· *Σώπασε, κυρα-Ρήγισσα, κι εγώ να σ' ορμηνέψω, | α θέλεις να με κουρμαστείς, σε στράτα να σε πέψω* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 320. **10)** *Πέμπω κάπ. εις τάφον* = στέλνω στον τάφο, σκοτώνω: *ο μόρος | έπεμπεν αυτούς εις τάφον* Ερμον. Μ 112. **11)** *Πέβω φιλιά* = φιλώ: *αρχίνησε κι αυτή το στόμα να σαλεύει, | ν' ανοιγοκλεί τα ρόδα του, γλυκιά φιλιά να πέβει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [254]. **12)** *Πέμπω κάπ. στην φούρκα* = καταδικάζω κάπ. σε θάνατο δι' απαγχονισμού: *Πολλοί από βιαν του παιγνιδιού επήγασιν κι εκλέψαν, | κι ευρήκασιν και πιάσαν τους, στην φούρκαν τους επέψαν* Σαχλ. Ά (Wagn.) PM 167. **13)** *Πέμπω/πέβω χαιρετισμόν/χαιρετισμούς/χαιρετίσματα* (με γεν. ή αιτιατ. ή εμπρόθ. προσδιορ.) = στέλνω χαιρετίσματα σε κάπ., χαιρετώ κάπ.: *ο δουξ του τόπου | ... επιθυμά, υιέ καλέ, να ιδεί την ηλικιάν σου* (παραλ. 1 στ.), *δι' αυτό σε πέμπει πάντοτε κείνος χαιρετισμούς του* Φλώρ. 233· *Χαιρετισμόν από ψυχής πέμπω σου, καλή κόρη* Ερωτοπ. 133· *Βασιλεύς μέγας Δάρειος, γράφω τον ορισμόν μου, | πέβω και χαιρετίσματα εις όλον τον λαόν μου* Αλεξ. 772. **14)** *Πέμπω κάπ. στα χέρια κάπ.* = παραδίδω κάπ.: *την Έλενα στα χέρια μας να πέψεις* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 28.

πένα (I) η, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Έ 459· *π έ ν ν α*, Ch. pop. 774.

Από το βενετ. *pena* (Boerio) - ιταλ. *penna*. Λ. *πέννον* στο Meursius. Η λ. στον Ησύχ. (-*νν*-), στο Du Cange, λ. *πέννα*, και σήμ.

α) Φτερό πτηνού: *Βράσε εις ένα χάλκωμα λινόλαδον ... και ας βράσει ώραν πολλήν έως να βάνεις μέσα μίαν πέναν, ήγουν πτερόν, να καίγεται* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 257· **β)** όργανο γραφής ή σχεδίασης, πένα: *φέρνουν τως εκεί πένα, χαρτί, μελάνι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1605· *όλα του τα 'πε στη γραφή, με πένα και μελάνι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 804· (μεταφ.· εδώ σε απειλή): *Πένα ας είν' το σίδερο που λειώνει τη ζωή σου, | ... το αίμα το πρικύ σου | είναι μελάνι: μετ' αυτά γράφω το ριζικό σου* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 171· (σε λογοπαίγνιο, προκ. για το ανδρικό γεννητικό μόριο (βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 178], πβ. Vincent, ό.π., 171-2)· πβ. και ιταλ. *pene*): ΔΑΣΚΑΛΟΣ: (παραλ 4 στ.) *Έχω σκολάρους θαμαστούς, βάνω καλά in pena, | et per compor versiculi έχω μεγάλη βένα* (παραλ. 2 στ.). ΜΠΕΡΝΑΜΠΟΥΤΣΟΣ: *Γροικάς του; Βλέπεσαι κι εσύ, εκείνη τη μεγάλη | που βάνει τω σκολάρων του την πένα μη σου βάλει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 268.

πένα (II) η, Ασσίζ. 113[15] (έκδ. *πέρας*, διορθώσ.), 429[9], Μαχ. 262[34], 316[5], 324[17], 516[6], Ολόκαλος 12[6, 7, 23], 40[11], 151[18], 203[11-12], 207[17], 210[20], 211[9], Ξόμπλιν φ. 123[r] (δις), 127[v], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 50[24], 64[15], 150[13], Σουμμ., Ρεμπελ. 191, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 284, κ.α.· *π έ ν ν α*, Κυπρ. ερωτ. 92[58], 138[20], 140[4], 149[13].

Από το ιταλ. - βενετ. *pena* (Battisti-Alessio, Diz. etim., Boerio)· πβ. και γαλλ. *peine* (Kahane, GR II 100, Καραποτόσσογλου, Κυπρ. Σπ. 64-65, <2000-2001>, 2003, 762, Assises I 284). Η λ. σε έγγρ. του 14. (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 88 κ.α.), 15. (Μανούσ., ό.π., 94 κ.α.), 16. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 121, Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 61 κ.α.), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 521 κ.α.) και 18. αι. (Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ, 6, 1955, 48).

1α) Ποινή, τιμωρία: *λέγει το δίκαιον ... ποταπήν τιμωρίαν να λάβουσιν τήν λέγου πένα* Ασσίζ. 365[4]· *Η τρίτη αντροπή ... ήτον ότι πάσα άνθρωπος εμπόρεν να τον ιντζουριάσει* (ενν. *τον καπετάνον*) *εκείνη την ημέραν ... χωρίς να 'χεν καμιάν πέναν* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 141[2]· (σε λογοπαίγνιο, βλ. Πολίτης Λ. [Κατζ. σ. 115]): ΔΑΣΚΑΛΟΣ: *Έλα να πα χτυπήσομε τούτης της Πουλισένας | e dirle πως την κάνομε lugere multas penas, | α δε γιαγείρει το ζιμιό ό,τι της είχε δώσει.* ΓΙΑΤΡΟΣ: *Όντες μιλούμε, δάσκαλε, να ζεις, άφησ' την τόση | ντοττρίνα εισέ μια μεριά· ίντα 'ν' αυτές οι πένες | κι οι αλουσές οπού μου λες; Δεν τς έχω αλλού ακουσμένες* Κατζ. Δ' 219· **β)** (νομ.) **β^{1})** πρόστιμο που επιβάλλεται με ποινική ρήτρα συμβολαίου η οποία ορίζει ποινή για όποιον παραβιάσει τα συμφωνημένα: *όστις εναντιώσει της παρούσης ... γραφής ου μόνον το του Θεού κρίμα λήψεται, αλλά και ζημιούται πέναν εν τα τείχη του Καστελίου υπέρπυρα κέ* Ολόκαλος 68[11]· *όστις ήθελεν εναντιώσει την παρούσα, να πέφτει σε πένα τσικίνια εκατό εις τον αρσανά τση Βενετίας* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 130[19]· **β^{2})** ποινική ρήτρα: *προμετάρουσι να φυλάξου τα άνωθεν άνω εις πένα συνηθική* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 150[13]. **2)** Πόνος, βάσανο, θλίψη, δυστυχία: *Τριγύρου όλα τα τειχιά Τουρκιά 'τον γεμωσμένα, | η Χώρα όλη 'γέμισεν, ήτον μεγάλη πένα. | Όσοι 'πομείναν ζωντανοί ψυχή τους έν' κρυμμένη | και τον Θεόν παρακαλούν και την γλυκιάν Παρθένην* Θρ. Κυπρ. (Παπαδ. Θ.) 386· *Όλες οι χαρές του κόσμου εδιαβήκασιν 'πού μένα, | αυτή τύχη μου με σύρνει πάντα πάθη, πάντα πένα* Κυπρ. ερωτ. 145[6].

Έκφρ. (ναυτ.) *μάλα πένα* (βλ. Boerio και Battaglia, λ. *malapena*) = με δυσκολία, με κόπο, μόλις και μετά βίας: *εις ετούτο το κανάλι έναι ολίγο φούντος ότι μάλα πένα ημπορεί να περάσει κάτεργο λιγνό* Πορτολ. Α 215[29].

Πενάτες οι, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 175.

Το μτγν. ουσ. *Πενάτες* (Sophocl.· βλ. και TLG) από το λατ. *Penates*· πβ. και ιταλ. *Penati*. Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Οι εφέστιοι θεοί που ο Αινείας πήρε μαζί του φεύγοντας μετά την καταστροφή της Τροίας: *βγαίνει όξω απού την πόρτα ο Αινέας ... βαστώντας τα είδωλα τω θεών τως, των Πενάτω* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' μετά στ. 154.

πενέζης ο, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 541 χφ V κριτ. υπ.

Από το βενετ. *penèse* - ιταλ. *pennese*.

(Ναυτ.) υποναύκληρος, βοηθός τιμονιέρη (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Έ 366, Kahane, DOP

36, 1982, 142, Kahane, Graeca et Romanica II 109, III 242): *και επλέομεν την θάλασσαν μετά πολλού κλυδώνος*| *και ναύκληρον ουκ είχαμεν να κυβερνά το πλοίον,*| *ουδέ πενέζην να θωρεί απέσω εις το βελόνιν* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 541.

πενετράρω.

Από το ιταλ. *penetrare*.

Εισέρχομαι, μπαίνω σε κάπ. χώρο: *Πέμπει και κράζει με ζιμιό να τηνε βιζιτάρω*| *και το κακό τση το πολύ και άμετρο να κουράρω.*| *Εγώ* ... (παραλ. 1 στ.) ... *πάραυτας πενετράρω*| *με την πολλή σιέντσια οπού εσερτσιτάρω,*| *και του κακού την αφορμή βρίσκω* Φορτουν. (Vinc.) Α 163.

πενήντα, αριθμητ., βλ. *πεντήκοντα*.

πενηντάβεργος, επίθ.· *πενηνταεβεργός.*

Από το αριθμητ. *πενήντα* και το ουσ. *βέργα*. Ο τ. από μετρ. αν.

Που έχει πενήντα βέργες (κάγκελα): *—Πενήντα λόγια, τι είναι;*| *—Πενηνταεβεργό κουβλί είχα στο περιβόλι,*| *και σκανταλίστην το κουβλί και πάει με τ' αηδονάκι* Εκατόλ. Μ 60.

πενηνταδύο, αριθμητ.· *πενηνταδυό.*

Από τα αριθμητ. *πενήντα* και *δύο*. Ο τ. και η λ. και σήμ.

Πενήντα δύο: *Χιλίους, λέγω, κι εκατόν χρόνους με δίχως ψόμα,*| *ακόμη και πενηνταδυό ήσαν* (ενν. *τα δένδρη*) *σ' αυτό το στόμα* Χούμνου, Κοσμογ. 400.

πενηνταεβεργός, επίθ., βλ. *πενηντάβεργος*.

πενηντάρης ο· πληθ. *πενηντάροι*, Πεντ. Έξ. XVIII 21. — Πβ. και *δεκάρης, εκατοντάρης, χιλιαντάρης*.

Από το αριθμητ. *πενήντα* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. στο Somav. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Προκ. για αξίωμα) αυτός που έχει εξουσία (δικαστική) πάνω σε πενήντα αντρες, πεντηκόνταρχος: *εδιάλεξε ο Μωσέ αθρώπους φουσσάτου* ... *και έδωσεν αυτουνούς κεφαλάτικα ιπί τον λαό· άρχους χιλιαντάρους* ... *άρχους πενηντάρους* .... *Και έκρεναν τον λαό πάσα ώρα* αυτ. 25.

πενήντατος, αριθμητ. επίθ., Πεντ. Λευιτ. XXV 10.

Από το αριθμητ. *πενήντα* και την κατάλ. *-τος* αναλογ. με τα αριθμητ. επίθ. *ένατος, δέκατος* κ.τ.ό.

Πεντηκοστός: *ιωβέλ αυτή χρόνος ο πενήντατος χρόνος να είναι εσάς* αυτ. 11.

πένης ο, Σπαν. Α 331, 495, Σπαν. Β 473, Γλυκά, Στ. 425, Προδρ. (Eideneier) II 74, 82, IV 660 χφ P κριτ. υπ., Ερμον. Ω 358, Χρον. Τόκκων 3052, Διήγ. Βελ. χ 7, Μαχ. 514[34], Byz. Kleinchron. Á 509[36], Τζάνε Εμμ., Αφ. 142[14]· αιτιατ. εν. *πένην*, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 67· *πένητας*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13611, Ντελλαπ., Υπομν. 132, Καρτάν., Π.

Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 349[v], Δεφ., Λόγ. 130· *πενήτας*, Θησ. Ϛ [2[7]], Διγ. Ο 2112.

Το αρχ. ουσ. *πένης*. Για την αιτιατ. εν. *-ην* βλ. Κοραή, Ἀτ. Ἀ 330. Οι τ. *πένητας* και *πενήτας* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πενήτας*). Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

1) α[1]) Φτωχός, ενδεής, άπορος: Σπαν. Α 493, Κομν., Διδασκ. Δ 337· (εδώ πλεοναστικά): *Την αδικίαν φεύγε την, μη φθείρεις την ψυχήν σου·*| *αν έχεις και αν ουδέν έχεις, πένης πτωχός αν είσαι*| *ουδέν δικαιώνεσαι ποτέ εις κρίσιν* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 65· (ως αντίθ. του *πλούσιος* και του *βασιλεύς*): Αχιλλ. (Smith) Ν 1665, Διήγ. Βελ. N[2] 7, Byz. Kleinchron. Á 505[19]· *Χώμαν υπάρχεις, άνθρωπε, καν οίος και αν είσαι,*| *καν βασιλεύς καν πένητας* Αλφ. 14[107]· **α[2])** φτωχός, αξιολύπητος: *πρόσχες* (ενν. *δέσποτα*) *εις εμέν στενούμενον, πεινώντα*| *τον Ιλαρίωνα τον σον δούλον οικτρόν και πένην* Προδρ. (Eideneier) IV 648-1 χφ P κριτ. υπ. **2)** Δύστυχος, ταλαίπωρος: *τέτοια σκληρία πολλά φρικτή εγίνετον ετότε*| *όταν 'κ την πόλη εμίσεψε ο δολερός Αρκίτας*| *χωρίς ελπίδα τίποτες να μη στραφεί ο πενήτας* Θησ. Δ΄ [1[8]].

πενητεία η, Θησ. Δ΄ [25[6, 8]].

Το μτγν. ουσ. *πενητεία* (TLG). Τ. *πενητειά* στο Somav. (*πενιτιά*) και *πενηκεία* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πενητεύω*, Κωστ., Λεξ. τσακων.).

Φτώχεια, ένδεια, ανέχεια: *πηγαίνοντας εις την Πόλιν διά σκλάβος, απέθανε εισέ πενητεία και δυστυχία μεγάλη εις ένα αχερόσπιτο* Σουμμ., Ρεμπελ. 172· *ποτέ φτωχόν ουκ άφηνεν* (ενν. *ο αφέντης της Καρύταινας*) *να δυστυχοατυχήσει,*| *άνθρωπον που εχρημάτιζεν να πέσει εις πενητείαν* Χρον Μορ. Η 7229.

πενητεύω· μτχ. παρκ. *πενητεμένος*, Λίβ. Esc. 1011, Λίβ. (Αγαπητός) 70.

Το αρχ. *πενητεύω*. Η μτχ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Τ. *πενητέγγου* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

I. (Ενεργ.) γίνομαι φτωχός, φτωχαίνω: *διά να μην κάνουν* (ενν. *οι νεοπλούσιοι και ανελεήμονες*) *το θέλημα αυτού του Χριστού φέρνει τους εις τέλος και πενητεύουν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 349[v].

II. (Μέσ.) είμαι πολύ φτωχός, στερούμαι τα αναγκαία και χρειάζομαι ελεημοσύνη (Για τη σημασ. πβ. Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πενητέγγου*): *αληθινόν δε γνώρισμα το της αγάπης ένι*| *ελεημοσύνη προς πτωχούς και πενητευομένους* Σπαν. Ρ 265.

πένητος ο, Πεντ. Δευτ. XV 4, 7 δις, 9, 11.

Από το ουσ. *πένητας* αναλογ. με ουσ. σε *-ος*. Τ. *πένητε* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πένης*).

(Σε θέση επιθ.) φτωχός, ενδεής: *ανοιγμό να ανοίξεις το χέρι σου του αδερφού σου, του φτωχού σου και πένητού σου* αυτ. XV 11· *μη αδικήσεις μισταργόν φτωχόν και πένητον* αυτ. XXIV 14.

πενθέκτη, επίθ. θηλ., Μαλαξός, Νομοκ. 484, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 258[1, 2, 3], 259[7].

Από το αριθμητ. *πέντε* και το επίθ. *έκτος*. Τ. *πεντέχτη* η σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.). Η λ. στο Meursius.

Ονομασία της εν Τρούλλω οικουμενικής συνόδου (η οποία συμπλήρωσε το έργο της πέμπτης και έκτης): *επί της βασιλείας Ιουστινιανού του Ρινοτμήτου η πενθέκτη αγία σύνοδος συνηθροίσθη* Ψευδο-Σφρ. 456[21].

πενθερά η, Ελλην. νόμ. 567[21], Διγ. (Trapp) Gr. 1871, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1001, 1045, Σπανός (Eideneier) D 1753, Αχιλλ. (Smith) N 1504, 1510, Σφρ., Χρον. (Maisano) 182[8], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 402 πγ΄ 1· πληθ. *πενθεράδες*, Σαχλ. Β΄ (Wagn.) PM 647, Κώδ. Χρονογρ. 53[19]· *πεθερά*, Σπανός (Eideneier) A 501, B 142, 167, Βεντράμ., Φιλ. 268, Πεντ. Δευτ. XXVII 23, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 35[v]· *πεθθερά*, Διγ. O 683.

Το αρχ. ουσ. *πενθερά*. Ο τ. *πεθερά* σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 101), 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 454), στο Meursius (λ. *πεθερός*) και σήμ. Πληθ. *πεθεράδες* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πεθερά*). Ο τ. *πεθθερά* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β΄ 724, Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *πεθθερός*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πεθθερός*, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πεθθερός*). Τ. *πετερά* στο Du Cange (λ. *πεθερός*) και *πεττερά* σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., ό.π.). Διαφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., ό.π., Σακ., ό.π., Ανδρ., Ιδ. Μελ. 68, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 179, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., κ.α.).

Η μητέρα του/της συζύγου σε σχέση προς το γαμπρό/τη νύφη της: Ελλην. νόμ. 573[4]· *παραύτα ο παμπόνηρος διάβολος επήρεν μίσος αναμεσόν της νύμφης και της πεθθεράς* Μαχ. 578[1]· *και ως πεθερά περίσσια| λυπητερή εθρηνάτονε τη μια τση| νύμφη γιατί την γροίκα ποθαμένη,| την άλλη γιατί εθώριε δοξεμένη* Πιστ. βοσκ. V 7, 13.

πενθερικά τα, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1003· *πεθερικά*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 604α, Συναξ. γυν. 226.

Από το μτγν.(;) επίθ. *πενθερικός* (TLG). Τ. *πεθεριακά* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ., Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πεθερικά*). Τ. *πεθερ'κά* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πεθερικά*). Τ. *πεθθερικά* σήμ. ιδιωμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πεθθερός*). Τ. *πεθθερικόν* (ως ουσ.) σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πεθθερός*). Τ. *πιθιρ'κά* σήμ. ιδιωμ. (Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. 101, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., λ. *πιθιρ(ι)κά*, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Ο τ. και σήμ.

Ο πεθερός και η πεθερά μαζί: *Στράφου, καλέ νεότερε, εις τα πενθερικά σου| να επάρεις και την προίκαν σου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 991.

πενθερός ο, Σπανός (Eideneier) D 1749, Ιστ. Ηπείρ. XL[6], Αχιλλ. L 1156, Αχιλλ. (Smith) N 1491, 1503, 1505, 1540, 1542, Αχιλλ. (Smith) O μετά στ. 600 τίτλ., Ιμπ. 505, 585, 789, Σφρ., Χρον. (Maisano) 60[5], 124[18], 126[5], 162[10], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 157[v], Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 48, Ολόκαλος 148[10], Ιστ. Βλαχ. 2790, Ψευδο-Σφρ. 184[29]· *πε'ρός*, Πιστ. βοσκ. I 2, 97· *πεθερός*, Σπανός (Eideneier) B 162, Αχιλλ. L 1088, 1179, Αχιλλ. (Smith) O 605, μετά στ. 630 τίτλ., 642, 675, Ιμπ. 464, Ιμπ. (Legr.)

657, Βεντράμ., Φιλ. 268, Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) 257[r], Ολόκαλος 224[6], Πεντ. Γέν. XXXVIII 25, Αρ. X 29, Έξ. XVIII 2, 12, Χρον. σουλτ. 62[33], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ΄ 600, Στάθ. (Martini) Β΄ 263, 285, Διαθ. 17. αι. 3[29], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 29[v], φ. 33[v], Σουμμ., Παστ. φίδ. Ά [393]· *πεθθερός*, Μαχ. 628[36]· *πένθερος*, Ψευδο-Σφρ. 184[21].

Το αρχ. ουσ. *πενθερός*. Ο τ. *πεθερός* (<*πεθθερός* <*πενθερός*· βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Ά 347) σε κείμ. του 12. αι. (Caracausi, στη λ.), σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 374, Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 278), στο Meursius και σήμ. Ο τ. *πεθθερός* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β΄ 724, Λουκά, Γλωσσάρ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., ό.π., Σακ., ό.π., Ανδρ., Ιδ. Μελ. 68, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 179, Δημητρίου, Λεξ. Σάμου, Κωστ., Λεξ. τσακων., κ.α.).

Ο πατέρας του/της συζύγου σε σχέση προς το γαμπρό/τη νύφη του: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1000· *Στην χώραν οπού του 'δωκεν ο πεθερός προικιό του,| στην Τύρο να πορεύεται, να 'ναι στον ορισμό του* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1851]· *Τούτον δε τον Ρωμανόν τον ετίμησεν εις την ανδρείαν του βασιλεοπάτορος, ως πεθερόν οπού τον είχεν* Χρον. βασιλέων 978· (στον πληθ.· η χρ. ήδη αρχ.) τα πεθερικά: Σπανός (Eideneier) D 1740.

πενθήρης, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πενθήρης*.

(Προκ. για ένδυμα· η σημασ. τον 4. αι., σε σχόλ. και αχρον. κείμ., TLG) που δηλώνει πένθος: *Ορώ σε ξένον ...,| ενδεδυμένον ράκια, ξενιτείαν ασκούντα·| χιτώνα, βλέπω, ενδέδυσαι πενθήρη, τεθλιμμένον* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 117.

πενθητικός, επίθ.

Από το επίθ. *πενθικός* αναλογ. με επίθ. σε *-(η)τικός*· πβ. όμως μτγν.(;) επίρρ. *πενθητικώς*, L-S. Η λ. στον Ευστ. (TLG).

Θλιβερός, πένθιμος: *επεριεχύνουντά τους και τα δάκρυα και έλεγον οι αδελφοί λόγους πενθητικούς προς την κόρην έτσι· «Ζεις, ω αδελφή μας, αιχμάλωτη; Εμείς εθαρρούσαμε ότι είσαι σπαθοκοπημένη ...»* Διγ. Άνδρ. 324[32].

πενθικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πενθικός* (L-S Suppl.). Ο πληθ. του ουδ. ως ουσ. τον 8.-9. αι. (TLG).

Θρηνητικός, πένθιμος: Διγ. Z 516.

Ο πληθ. του ουδ. ως ουσ. = ρούχα που δηλώνουν πένθος: *απάρτε οικονομήσατε τον θρόνο της Κυράς μας,| ας εγδυθεί τα πενθικά, τώρα ας λαμπροφορέσει,| ότι με δόξαν και τιμήν έρχεται ο καλογιός της* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 665.

πένθιμος, επίθ., Καλλίμ. 1490, Ελλην. νόμ. 526[15, 17], 582[24], Μαλαξός, Νομοκ. 349, 354 (δις), Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1675 πδ΄ 3, πέ 6, Νομοκριτ. 75.

Το αρχ. επίθ. *πένθιμος*. Η λ. και σήμ.

Που φανερώνει πένθος: Καλλίμ. 1535, 1568, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-

Παπατρ.) 169[15]· εκφρ. *πένθιμοι ημέραι* (ήδη στο Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 285[12]), *πένθιμος καιρός, πένθιμος χρόνος* (και στον Αρμεν., Εξάβ. Δ΄ 7[32], ΣΤ΄ 15[3]·) = οριζόμενο από το νόμο χρονικό διάστημα πένθους για τους συζύγους, κατά το οποίο απαγορευόταν η τέλεση νέου γάμου (Για το πράγμα βλ. Πιτσάκης [Αρμεν., Εξάβ. σ. 237 σημ. 1, 413]): *Πολλά δε επένθησεν αυτήν και εθρηνήσατο ο σύνευνος ταύτης Ιζαού και εκτελέσας τας πενθίμους ημέρας αξίως, μετά χρόνου ενός παραδρομήν ηναγκάζετο παρά των αρχόντων αυτού ... και μνηστεύεται* Ιστ. Ηπείρ. XXXVII[2]· *Πένθιμος καιρός ορίζεται παρά του νόμου εις χρόνον ένα. Και έως ου να τελειωθεί δεν έχει άδειαν ο λυπημένος να κάμει γάμον* Zygomalas, Synopsis 272 Π 84· *Η γυναίκα οπού να γεννήσει εις τον πένθιμον χρόνον, επαίρνει άνδρα και προτού περάσει ο χρόνος σωστός* Νομοκριτ. 69.

πένθος το, Καλλίμ. 725, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ΄73, Λίμπον. 84, Διακρούσ. 68[17].

Το αρχ. ουσ. *πένθος*. Η λ. και σήμ.

1α) Συναίσθημα έντονης μελαγχολίας, θλίψη: Γλυκά, Στ. 520, Θρ. Κων/π. (Mich.) 92· **β)** θλίψη για το θάνατο προσφιλούς προσώπου: Αχιλλ. (Smith) Ν 1749, 1833, Δούκ. 135[3]· (προκ. για τα έθιμα που συνοδεύουν το θάνατο και την ταφή): *από της πρώτης τάξεως μέχρι της κάτω τύχης,| άπαντες εσυνήχθησαν ποιούμενοι το πένθος| κλαίοντες, οδυρόμενοι, κοπτόμενοι, θρηνούντες* Αχιλλ. (Smith) Ν 1828. **2)** Περίοδος πένθους (για θάνατο συγγενικού προσώπου): *τα πένθη της μάνας ή του κυρού ή άλλου εκ τους ανιόντας, ουδέν κωλύουν να ορμαστούν τα παιδιά τους* Ελλην. νόμ. 525[21]. **3)** (Μεταφ.) δυσάρεστη κατάσταση, συμφορά· (εδώ προκ. για τα επακόλουθα της μέθης): *Άνθρωπε, σήκου, ξύπνησε, και έβγ' από την μέθην,| στον εαυτόν σου γύρισε και λείψε εκ τα πένθη·| εξύπνησε και γνώρισε, συμμάζωξε τον νουν σου,| και σμίξε με τους ζωντανούς, ελθέ και σωφρονίσου* Ιστ. Βλαχ. 2064.

πενθώ, Ιστ. Ηπείρ. XXXVII[1], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1675 πδ΄1, Διακρούσ. 69[61].

Το αρχ. *πενθέω*. Η λ. και σήμ.

Α΄ (Μτβ.) **α)** κατέχομαι από έντονη θλίψη για το θάνατο κάπ., πενθώ κάπ.: Διγ. (Trapp) Gr. 3329, Διγ. Ζ 4105· **β)** (κατ' επέκταση) θλίβομαι πολύ: *τ' αμαρτήματα και τα κακά ν' αφήσουν| και την ακόλαστον ζωήν, την πρώτην, να πενθήσουν,| θυμούμενοι τες αμαρτιές, τα δάκρυα τους να τρέχουν* Πένθ. θαν.[2] 404.

Β΄ (Αμτβ.) **1)** Θλίβομαι έντονα, στενοχωρούμαι: *τι, γλυκυτάτη, μήτερ μου, πενθείς και σκυθρωπάζεις,| περί των γενομένων σοι κακώς παρά Φιλίππου;* Βίος Αλ. 990. **2)** Βρίσκομαι σε περίοδο πένθους: *Η γυναίκα, οπού να γεννήσει πενθώντας εις τον πένθιμον χρόνον, επαίρνει άνδρα και προτού να περάσει ο χρόνος σωστός* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1675 πδ΄3.

πενία η, Κομν. Διδασκ. Δ 180, 183, Προδρ. (Eideneier) III 228, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 716, Βεντράμ., Φιλ. 144, 152, Ιστ. Βλαχ. 1005· *π ε ν ι ά*, Σπαν. (Ζωρ.) V 304, Διδ. Σολ. Ρ 107.

Το αρχ. ουσ. *πενία*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Φτώχεια, ένδεια, ανέχεια: Προδρ. (Eideneier) II 83, Πτωχολ. α 60, Βεντράμ., Φιλ. 382· (ως αντίθ. του πλούτος): Σπαν. Α 586· **β)** (μεταφ.) ψυχική «φτώχεια», έλλειψη αρετής: *Πενίαν μίσει της ψυχής, και γαρ η των χρημάτων| πλούτον χαρίζετ' άφθαρτον αν μετ' ευχαριστίας* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 714.

πενιάζω.

Από το παλαιότ. ιταλ. *pegnare* (Battaglia, *pegnare*[1]). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 271, *πεννιάζω*, Πανάρετος, Κυπρ. Σπ. 27, 1963, 170, όπου και τ. *πεενίζω*).

(Νομ.) αναθέτω, εξουσιοδοτώ κάπ. να κάνει κ.: *Εις ακλουθισμό τση ιντιματσιός, καμωμένη απού τον εκλαμπρότατον αφέντη Μπορτολομίο Παρούτα, ρετούρη Ρεθέμνου, ... με την οποία πενιάζει και κομετέρει εμένα, τον Αγγελούτσο Καφάτο ..., να μοιράσω τα καλά του ποτέ Γεωργιλά Καφάτο* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 53[5].

πενίδι(ο)ν το, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 63[21].

Από το μεσν. λατ. *penidium* (βλ. Battaglia, λ. *pennito*, καθώς και λ. *penìdio*). Η λ. *πενίδιον* στο Du Cange και η λ. *πενίδιν* στο Du Cange App. (*πενίδιον*).

(Ιατρ.) παστίλια από κριθάλευρο και ζάχαρη για φαρμακευτική χρήση (βλ. Battaglia, ό.π.): *Αντίδοτος διά φοινίκων ... Έπαρε ... πενίδια δράμια εικοσιπέντε, αμύγδαλα δράμια δεκαπέντε ...* αυτ. 64.

πενιτέντσια η· *π ε ν ι τ έ τ σ ι α*, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 117 κριτ. υπ.

Από το παλαιότ. ιταλ. *penitenzia* (βλ. DEI, λ. *penitènte*).

Μετάνοια: *εστράφηκεν* (ενν. ο ερημίτης) *εις τον τόπον του και εμετάνωσεν πολλά από εκείνον τό έθελεν ποίσειν και εποίκεν τάπισα περίτου πενιτέντσιαν παρά που επολόμαν* αυτ. 117.

πενιχρός, επίθ., Διήγ. Βελ. χ 226, Διήγ. Βελ. N[2] 243, Δούκ. 365[9], Χούμνου, Κοσμογ. 210 κριτ. υπ., Βυζ. Ιλιάδ. 539, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ΄90[29].

Το αρχ επίθ. *πενιχρός*. Η λ. και σήμ.

1) Φτωχός, φτωχικός: Γλυκά, Στ. Β΄351, Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 76· (μεταφ.): *βάνου τους κλήρους και νικά ο βασιλεύς Ελένης,| εις τα φουσσάτα πενιχρός και χαμηλός εις γένος* Βυζ. Ιλιάδ. 535. **2)** Άσημος, ταπεινής καταγωγής: *οι άρχοντες ... | ... εθαύμασαν πώς έπραξεν* (ενν. ο Βελισάριος) *ευθέως,| εκ γένους πάνυ πενιχρού πώς ούτως ώφθη μέγας* Διήγ. Βελ. N[2] 35· *Ένα γαρ σκήπτρον πενιχρόν εκ των πτωχών ανθρώπων,| τούτο εφάνη έντιμον διά γενναίον τρόπον| —ούτε Ασάνοι ήτασιν ούτε Παλαιολόγοι ...* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 367. **3α)** Ευτελής, τιποτένιος, ασήμαντος: *πώς σου εγίνετον και πόθεν σου εσυνέβην| να συγκλιθείς εις έρωταν μιας πενιχρής γυναίκας ...;* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1179· *εις τα φουσσάτα περπατεί* (ενν. ο Αχιλλεύς) *ως πενιχρός αυθέντης* Βυζ. Ιλιάδ. 833· *Άνδρες Δελφιώτες, νομίζω σας του καραβιού οπού, όταν αρμενίζει, φαίνεται από μακριά μεγάλον τίποτες. Και απής κοντέψει σιμά, φαίνεται πολλά πενιχρόν ...* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ΄88[18]· **β)** ασθενικός, καχεκτικός: *Τη δε άλλη ημέρα επρόσταξε* (ενν. ο Σελήμ) *και τον εκάθησαν* (ενν. τον Τουμούτ μπέη) *απάνω εις ένα μικρόν και πενιχρόν καμήλι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 425· *σε τούτο το κορμάκιν| το αχαμνόν, το πενιχρόν ...* Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. ά 110.

πέννα η, βλ. *πένα Ι, ΙΙ.*

πένομαι, Σπαν. Β 487, 490· υποτ. παθητ. αορ. *πενωθώ,* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 392· μτχ. ενεστ. *επενόμενος.*

Το αρχ. *πένομαι.* Μτχ. *πενωθείς* μτγν. (L-S, λ. *πενόομαι*)· πβ. επίσης μτγν. παθητ. αόρ. *επενήθην* (TLG) και μτχ. *πενηθείς* (L-S, λ. *πενέω*). Η λ. και σήμ. λόγ.

Είμαι φτωχός, ζω μέσα στη φτώχια: Πτωχολ. Α 10.

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ. = φτωχός, ενδεής, άπορος: *γνώμης ένι αληθινής το της αγάπης ...,| το έλεος εις τους πτωχούς και στους επενομένους* Σπαν. Α 509.

πενσάρω.

Το ιταλ. *pensare.* Μέσ. *πενσάρομαι* και *μπεσάρομαι* σήμ. ιδιωμ. (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., λ. *πενσάρομαι*). Λ. *πενσαρίζομαι* σήμ. ιδιωμ. στη Χίο (Πασπ., Γλωσσ. 282). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 18, 1981, 315).

Σκέφτομαι, συλλογίζομαι: ΝΙΚΟΛΟΣ: *Κατζάραπέ μου, ...| ... πώς να διάξω τη φορά τούτη ορμήνεψέ μου·| περμάζωξε τις πονηριές κι όλη τη φρόνεψή σου,| για να μπορώ να βοηθηθώ τώρα με τη βουλή σου.| Ειστούτο στέκει ο Κατζάραπος και πενσάρει, κι απόκεις λέγει* Κατζ. Α΄ μετά στ. 114.

πενσιόν η, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 395^{14}, 431^{2} (έκδ. *πεσιόν*), 431^{4}, 643^{14}.

Το βενετ. *pension.*

Ενοίκιο για χρήση έγγειας ιδιοκτησίας: *να είναι και οι τρεις ομπλεγάδοι να πλερώνου ό,τι πενσιόν χρωστεί ο άνωθεν κυρ Μάρκος εις το χωράφι του Λούκη του μισέρ Τζουάνε Κατερή* αυτ. 492^{7}· *κείνα* (ενν. τα υπέρπυρα) *οπού έδωκεν τση μαντόνας Μανταλένας Σιμιτοκολοπούλας και εξαγόρασεν τη πενσιόν το στάρι οπού επλέρωνε το λεγόμενο χωράφι* αυτ. 563^{8}.

Πεντάβιβλος η· *Παντάβιβλος,* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 38.

Από το ά συνθ. *πεντα-* και το ουσ. *βίβλος* η. Η λ. ως επίθ. τον 5. αι. (TLG) με διαφορ. σημασ. Βλ. και Steph., Θησ., στη λ., καθώς και Atsalos, Term. 62-63. Η λ. ως εκκλησιαστικό-λειτουργικό βιβλίο στον Τωμ., ΕΕΒΣ 37, 1969-70, 30.

Τα πρώτα πέντε βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης, η Πεντάτευχος: *όσα βιβλία και αν ευρίσκονται ελληνικά, όλα είναι υστερότερα πολλούς χρόνους από την Πεντάβιβλον του Μωυσέως* αυτ.

πενταγέφυρος η.

Από το ά συνθ. *πεντα-* και το ουσ. *γέφυρος* αν δεν προκ. για ουσ. **ποντογέφυρος* <*ποντογέφυρα* (βλ. Steph., Θησ., λ. *ποντογέφυρα,* Du Cange, λ. *ποντογέφυρα,* Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 167). Λ. *πεντεγέφυρα* στο Du Cange. Η λ. τον 11.-12. αι. (TLG, όπου πβ. και λ. *πενταγέφυρα* τον 9. αι.).

?Γέφυρα που αποτελούνταν από πέντε καμάρες (πβ. Georgius Cedrenus, TLG): *Ο ... βασιλεύς ... ανήγειρεν ... την πενταγέφυρον του Σαγγάρεως* Hagia Sophia ω 538^{21}.

πεντάδα η.

Το αρχ. ουσ. *πεντάς* (TLG). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Σύνολο πέντε προσώπων ή όμοιων πραγμάτων· (εδώ) σύνολο πέντε ετών, πενταετία: *Ευρίσκετον ο Μωυσής στους χρόνους ογδοντάδα| ο Ααρών επέρσευεν αυτόν μίαν πεντάδα* Χούμνου, Κοσμογ. 2254 χφφ BV κριτ. υπ.

πένταθλον το.

Το αρχ. ουσ. *πένταθλον* (L-S, λ. *πεντάεθλον,* βλ. και TLG). Η λ. στον τ. *πένταθλο* και σήμ.

Σύνθετο άθλημα αποτελούμενο από πέντε επιμέρους αγωνίσματα (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 13, 1937, 92-93): *παίδες Ατρέοι,* (παραλ. 4 στ.) ... *κι εν τοις πεντάθλοις| κι εν πολέμοις τολμηροί μου* Ερμον. Η 72.

πεντακόσιοι, αριθμητ., Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. Θαν.^{2} 7 κριτ. υπ.· *πεντακόσοι,* Χρον. Μορ. Η 3596, Αλεξ. 1690, Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. Θαν.^{2} 7, Χρον. σουλτ. 127^{20}· *πεντακόχιοι,* Μαχ. 76^{13}· *πεντεκόσιοι,* Χρον. Μορ. Η 4554.

Το αρχ. αριθμητ. *πεντακόσιοι.* Ο τ. *πεντακόσοι* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 97), στο Βλάχ. και σήμ. Για τον τ. *πεντακόχιοι* βλ. Βαγιακ., ΛΔ 12, 1972, 6, Αθ. 59, 1955, 57-8, Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 35]). Η λ. και σήμ.

Πεντακόσιοι: Διήγ. Αλ. V 42· *πεντακόσους* (ενν. στρατιώτες), *τότες τους εταυρούσαν,| φωνή δεν είχανε ποσώς, σαν σκύλοι εβαβούσαν* Αλεξ. 1599.

πεντακούβουκλον το.

Από το ά συνθ. *πεντα-* και το ουσ. *κουβούκλιον.* Η λ. το 10. αι. (TLG) και στο Du Cange.

Αίθουσα σταυροειδούς σχήματος που αποτελείται από πέντε τμήματα (Για το πράγμα βλ. Ξυγγοπούλου, Λαογρ. 12, 1938-48, 565-7· βλ. και ODB, λ. *pentakoubouklon,* Καλονάρος [Διγ. Α ΙΙ σ. 109]): *έσωθεν δε τριώροφα ποιήσας* (ενν. ο Ακρίτης) *υπερώα* (παραλ. 1 στ.) *ανδρώνας τε σταυροειδείς, πεντακούβουκλα ξένα| μετά μαρμάρων φαεινών, λίαν αστραπηβόλων* Διγ. (Trapp) Gr. 3189.

πεντακόχιοι, αριθμητ., βλ. *πεντακόσιοι.*

πενταλίτριον το.

Από το ουσ. *πεντάλιτρον* και την κατάλ. *-ιον.*

Μέτρο βάρους πέντε λιτρών (πβ. και *δεκαλίτριον*): *το πενταλίτριον έχει κοκκία χιλιάδας μγ΄ και κοκκία σ΄* Metrol.^{2} 52^{30}.

πεντάλιτρον το.

Το ουδ. του μτγν. επιθ. *πεντάλιτρος* ως ουσ. Η λ. στον Ψελλό (Metrol.^{2} 120^{4}, TLG), σε παροιμ. (Krumb., Sprichw. 80, 19, Δημ. αινίγμ. 568) και στο Βλάχ. (*πεντάλυτρον*). Το επίθ. και σήμ.

α) Μετρική μονάδα που ισούται με πέντε λίτρες (βλ. *λίτρα 1, δεκαλίτριον, δεκάλιτρον,* Schilbach [Metrol.^{2} σ. 185]· πβ. και Schilbach [Metrol.^{2} σ. 102, 107-8] ως μο-

νάδα μέτρησης χωρητικότητας): *εγένετο λείψις και υστέρησις παντοίων καρπών και επείνασεν ο λαός. .... Επουλήθη το πεντάλιτρον το σιτάρι υπέρπυρα λ' —διά φλουρία γ' ήμισυ- και ουχ ευρίσκετον* Byz. Kleinchron. Á 580[7]· **β)** μονάδα μέτρησης επιφανείας ίση με πέντε λίτρες (βλ. *λίτρα* 2· πβ. Schilbach [Metrol.[2] σ. 71]): *έστιν ο τόπος μοδίων ιβ λιτρών ιέ. Το γάρ δ'' δεκάλιτρόν εστι, το δε όγδοον πεντάλιτρον* Metrol.[2] 84[28].

πεντάλοφος, επίθ., Βίος Αλ. 1265.

Το μτγν. επίθ. *πεντάλοφος* (TLG). Η λ. και σήμ. ως τοπων. (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.).

Που έχει πέντε λόφους: *κτίζε ... πόλιν| ... προς Πρωτεΐδα νήσον,| ήσπερ προκάθηται θεός Πλουτήνιος ανάσσων| εν πενταλόφοις κορυφαίς, βλέπων την χθόνα πάσαν* Βίος Αλ. 1403.

πεντάλφα η.

Το μτγν. ουσ. *πεντάλφα* η (TLG). Λ. *πένταλφα* το σε σχόλ. (L-S) και σήμ. στον τ. *πεντάλφα* το. Η λ. και σήμ.

Γραμμικό σχήμα που μοιάζει με αστέρι, προκύπτει από τη συμπλοκή πέντε κεφαλαίων Α και χρησιμοποιείται ως μαγικό ή αποκρυφιστικό σύμβολο (Για το πράγμα βλ. Πολ. Ν., Λαογρ. Σύμμ. Γ 179-183, Κοραή, Άτ. Δ' 405-6): *Όσοι ... βαστάζουσι φυλακτά από βότανα ή από σχοινία, ή χαρτία γραμμένα γράμματα, οπού δεν διαβάζονται, ή χαρακτήρας ή πεντάλφες, ή ρευματοχάρτια, ή κόμπους δεμένους ...* Νομοκ. 387[4].

πεντανεύρι(ον) το· *πεντανεύρι,* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 34[17-18]. — Βλ. και *πεντάνευρο(ν).*

Από το ουσ. *πεντάνευρον* και την κατάλ. *-ι(ον)* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 193). Τ. *πεντενεύρι* σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πενdενεύρι,* Rohlfs, Et. Wört., λ. *πεντανεύριον*). Ο τ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *πεντάνευρον,* Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. φυτών[2] 233) και στο ΑΛΝΕ.

Ποώδες πολυετές φυτό με θεραπευτικές ιδιότητες, κοιν. αρνόγλωσσο: *Έπαρε καστόριον, αφιόνι, ... σπόρον πεντανευρίου, ... κάμε χάπια ωσάν ρεβίθια* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 58[5].

πεντάνευρο(ν) το, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 268. — Βλ. και *πεντανεύρι(ον).*

Το μτγν. ουσ. *πεντάνευρον* (TLG). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πεντάνευρον,* Rohlfs, Et. Wört., λ. *πεντάνευρον*). Η λ. *πεντάνευρο* σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) και στο ΑΛΝΕ.

Ποώδες πολυετές φυτό με θεραπευτικές ιδιότητες, κοιν. αρνόγλωσσο (βλ. Κοραή, Άτ. Δ' 406, Γεννάδ., Λεξ., λ. *αρνόγλωσσον,* Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. φυτών[2], λ. *πεντάνευρο*): *Περί πληγήν οπού πυρετώνει. Άλειφε το ζουμίν του πεντανεύρου ...* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 86[16].

πεντανευρόσπορος ο.

Από τα ουσ. *πεντάνευρο(ν)* και *σπόρος.*

Ο σπόρος του φυτού πεντάνευρο (βλ. ά.): *βάλε εις το κρασί μίαν δράγμαν πεντανευρόσπορον ή άνθη από το καλαμπόχι και πίνε τρεις ταχινές και ιάσαι* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 233.

πενταντaρία η.

Από το παλαιότ. ιταλ. *pedantaria* - σημερ. ιταλ. *pedanteria* (βλ. Battaglia, λ. *pedanteria*).

Σχολαστικισμός, σοφολογιοτατισμός: *Είπα σου, αφέντη δάσκαλε, το πως δε θα στουντιάρω| πλιο τσι πενταντaρίες σου, δε θα τσ' εσερτσιτάρω* Φορτουν. (Vinc.) Ά 423.

πενταπλώ.

Από το μτγν. αριθμητ. επίθ. *πενταπλούς.* Η λ. τον 6.-7. αι. (Lampe, Lex., λ. *πενταπλόω*)· πβ. και πιθ. προστ. *πεντάπλωσον* τον 6. αι. (L-S Suppl., λ. *πεντάπλησον*).

Πολλαπλασιάζω επί πέντε, πενταπλασιάζω: *πεντάπλωσον τα τξ', γίνονται αω'* Rechenb. (Vog.) 85[5].

πεντάρι το.

Από το αριθμητ. *πέντε* και την κατάλ. *-άρι.* Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 17. αι. (όπως και τ. *πεντάριν,* Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 95, 104, 106, 108-9, 110) και σήμ.

Σύνολο από πέντε ομοειδείς μονάδες, πεντάδα· (εδώ προκ. για ηλικιακό χρόνο) πέντε χρόνια: *Ευρίσκετον ο Μωϋσής στους χρόνους ογδοντάρι| ο Ααρών επέρσευεν αυτόν ένα πεντάρι* Χούμνου, Κοσμογ. 2254.

πεντάριθμος, επίθ.

Από το αριθμητ. *πέντε* και το ουσ. *αριθμός.* Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.).

Που αποτελείται από πέντε στοιχεία (ανθρώπους, αντικείμενα κλπ.)· εδώ προκ. για στρατό που αποτελείται από πέντε στρατιώτες: *ο δε πεντάριθμος στρατός εκείνων των γενναίων| Φιλόπαππος, ο Κίνναμος άμα τω Ιωαννίκη| και θαυμαστός ο Λέανδρος μετά του Μελεμέντζη ...* Διγ. Ζ 3533.

πεντάρφανος, επίθ., Σπαν. V 29, Χρον. Μορ. Η 7232· *πεντάρφενος,* Κομν., Διδασκ. Δ 46. — Βλ. και *παντόρφανος.*

Από το αριθμητ. *πέντε* (>πεντα- ά συνθ. με επιτ. σημασ.) και το επίθ. *ορφανός.* Τ. *πεντόρφανος* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Που είναι ορφανός και από τους δύο γονείς· μόνος και έρημος, απροστάτευτος: *αρκούν σε τά σε έγραψα και περισσεύουσί σε,| τά πάσχεις ως πεντάρφανον και αποξενωμένον* Σπαν. Β 37.

Πεντασκοινίτης ο, βλ. *Πενταςχοινίτης.*

πενταστοίβη η.

Από το ά συνθ. *πεντα-* και το ουσ. *στοιβή.*

(Για μέτρηση χωρητικότητας) όγκος που αποτελείται από πέντε επάλληλες

σειρές, στοίβες δοχείων (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Έ 364): *επάνω ... του ενός κούφου τιθείς, ήγουν προς την κοιλίαν του κούφου ρίζης των ωτίων τιθείς έτερον, και επάνω πάλιν τούτου έτερα ωσαύτως ... άχρις ... εγγίσης είτε διστοίβην ή τριστοίβην ή τετραστοίβην ή πενταστοίβην ή και πλείον πολλάκις ευρεθή το πλοίον χωρούν* Metrol.[2] 128[6].

Πενταςχοινίτης ο· *Πεντασκοινίτης.*

Από το τοπων. *Πεντάσχοινον* (βλ. Σπυριδάκις, ΕΕΒΣ 23, 1953, 188 και Μενάρδ., Τοπων. μελ. 20) και την κατάλ. *-ίτης*.

Που κατάγεται από το Πεντάσχοινον (χωριό κοντά στη Λεμεσό στην επαρχία Λάρνακας της Κύπρου)· εδώ ως προσων. του αγίου Αθανασίου, ο οποίος καταγόταν από το προαναφερθέν χωριό: *Ομοίως ο άγιος Αθανάσιος ο Πεντασκοινίτης, απέ το Πεντάσχοινον, και βρύει ιάματα* Μαχ. 36[1].

πέντατος, αριθμητ. επίθ., Σπαν. (Ζωρ.) V 601, Άνθ. χαρ. 293[16], Πεντ. Αρ. V 7, VII 36, XXIX 26, Λευιτ. XXVII 13, 15, Π. Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 255[v], στ. 26.

Από το αριθμητ. *πέντε* με επίδρ. των αριθμητ. επιθ. *ένατος, δέκατος* (βλ. Hesseling, Πεντ. Εισαγ. XLVII· πβ. και ά. *έξατος, έπτατος*, κ.ά.). Τ. *πένdατους* σήμ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ.). Τ. *πέντατε* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Τ. *πέντετος* σε κείμ. του 18. αι. (Μουσουλμ. χφ. σ. 243, γλωσσάρ.). Το ουδ. *πέντατο* το και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.).

Πέμπτος: *και άκουσεν ο Θεός προς τη Λέα, και εγκαστρώθην και εγέννησεν του Ιακώβ υιόν πέντατο* Πεντ. Γέν. XXX 17· *και απέθανεν* (ενν. *ο Ααρών*) *εκεί εις τον χρόνο τον σαράντατο του έβγα παιδιών του Ισραέλ από την ηγή την Αίγυφτο, τον μήνα τον πέντατο εις τη μια του μηνού* Πεντ. Αρ. XXXIII 38· (εδώ πρoκ. για την πέμπτη ημέρα της δημιουργίας του κόσμου): *Και ήτον βράδυ και ήτον πουρνό, μέρα πέντατη* Πεντ. Γέν. Ι 23· (σε μεταφ.): *ο ποταμός ο πύρινος εσέβην εις την Πόλιν,| την Δύσιν περιπλέκεται με παρακλάδια έξι·| το πρώτον σώνει στην Σερβιάν, δεύτερον στην Βλαχίαν* (παραλ. 2 στ.) *το πέντατο φοβούμαι το μη δράμει παραμέσα,| και σμίξει με τα τέσσαρα ...,| θέλει γινείν απέραντο ποτάμι αιματωμένον* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 624.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = το κλάσμα, το μέρος που ισοδυναμεί με το ένα πέμπτο ενός όλου: *είπεν ο Ιωσέφ προς τον λαό· ... να σπείρετε την ηγή. Και να είναι εις τις εσοδιές και να δώσετε πέντατο του Φαρώ· και τα τέσσερα μερτικά να είναι εσάς για σπόρο του χωραφιού* Πεντ. Γέν. XLVII 24· (στον πληθ.): *ψυχή ότι να φταίσει ... και αρνήστην εις τον σύντροφό του ... να πλερώσει αυτό εις το κεφάλιο του και τα πέντατά του να προσμίξει απάνου του· εις τον ος αυτό αυτουνού να το δώσει εις την ημέρα της αμαρτιάς του* Πεντ. Λευιτ. V 24.

πενταχώς, επίρρ., Ερμον. Β 70, Lucar, Sermons 101.

Η λ. στον Αριστοτέλη (TLG).

α) Με πέντε τρόπους: *Ο κόσμος πενταχώς καλείται* Lucar, Sermons 20· **β)** σε πέντε μέρη: *κόψας ουν τρίχας πέντε ... διαίρεσον την μίαν πενταχώς* Ορνεοσ. αγρ. 533[3].

πέντε, αριθμητ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1321, Αχιλλ. (Smith) Ν 405, 557, 561, 575, 583, 585, 1361, 1365, Αχιλλ. (Smith) Ο 276, 279, Καραβ. 502[23], Πτωχολ. α 157, 253, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 88, 111, Κυπρ. ερωτ. 131[4], Πτωχολ. Α 72, 84.

Το αρχ. αριθμητ. *πέντε*. Η λ. και σήμ.

Πέντε: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1497, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3670, Αχιλλ. (Smith) Ν 490· (σε θέση επιρρ. για να δηλωθεί κατά προσέγγιση αριθμός) έκφρ. *πέντε δέκα*: *Τρία κακά εισίν τά διώχνουν τους ανθρώπους* (παραλ. 1 στ.), *ήγουν ο καπνός και η βροχή και η σκληρή γυναίκα· | δια τούτο, όσον ημπορείς, κτύπα την πέντε δέκα* Συναξ. γυν. 288.

πεντεκόσιοι, αριθμητ., βλ. *πεντακόσιοι.*

πεντέξι, αριθμητ., Βουστρ. (Κεχ.) 186[15], Πανώρ. Έ 375, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 164.

Από τα αριθμητ. *πέντε* και *έξι*. Τ. *πέντεξι* στο Du Cange (*πέντεξη*). Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

Πέντε ή έξι περίπου: *πύρωσε μίαν πλάκα ατσάλε ... και βούτηξέ το μέσα εις το αχαμνόκρασο πεντέξι φορές ή και δέκα να δριμώσει* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 244· *βάλε εισέ κάθα αγγείον πεντέξι πιάσματα, ήγουν ένα μανδήλιον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 170.

πεντηκονθήμερος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πεντηκονθήμερος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Που διαρκεί πενήντα μέρες (πιθ. πρόκειται για την αναστάσιμη περίοδο, δηλ. το διάστημα των πενήντα ημερών από το Πάσχα μέχρι την Πεντηκοστή κατά το οποίο οι νεκροί του Άδη γνωρίζουν προσωρινή ανάπαυση· πβ. Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 257 χφ C· σε σχέση με τη θεολ. θεώρηση στην πατερική γραμματεία πβ. Μ. Βασιλείου, *Περί του αγίου Πνεύματος* 27.66, TLG. Για το διάστημα αυτό σε σχέση με παραδόσεις ποικίλης προέλ. στο λαϊκ. πολιτισμό σήμ. πβ. Μέγας, ΕΛΑ 5, 1950, 68-9): *Εκεί* (ενν. στον Άδη) *πεντηκονθήμερος καιρός ελευθερίας| κατ' έτος άπαν δίδοται τοις αποδικασμένοις| ενταύθα δε* (ενν. *εν τούτῳ ... τῳ ... λάκκῳ*) *διηνεκής η κάθειρξις τυγχάνει* Γλυκά, Στ. 95.

πεντήκοντα, αριθμητ., Rechenb. (Vog.) 5[8], Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2276· *πενήντα*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2268 κριτ. υπ., 2274, Ερμον. Γ 242, Αχιλλ. (Smith) Ν 483, 524, Φυσιολ. (Legr.) 20, 91, Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164[19], Τσιρίγ., Επιστ. 168[3]· *πεντήντα*, Απολλών. 86, Μαχ. 348[24, 26], 430[12], Γεωργηλ., Θαν. 396, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 351.

Το αρχ. αριθμητ. *πεντήκοντα*. Ο τ. *πενήντα* (<*πεντήντα* με ανομ., Hatzid., Einleit. 287) στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *πεντήντα* σε επιγρ. (L-S Suppl.) και σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Andr., Lex., Caracausi, στη λ.).

Πενήντα: *στένει ο Νώε κιβωτόν, ...,| τριακόσες να 'ν' το μάκρος της πήχες, διά ν' ακουμπίσει.| Σαράντα να 'ν' το ύψος της, πενήντα να 'ν' το πλάτος* Χούμνου, Κο-

σμογ. 443, *πεντήντα 'ξήντα 'ναι χρονών* (ενν. *ο γέρος*), *και λέγει κι έναι τριάντα* Γεωργηλ., Θαν. 425· (προκ. να δηλωθεί μεγάλος αριθμός): *εσύ ήλθες ανυπόδετος ... | και το βρακίν σου φαίνετον από πενήντα τρύπας* Προδρ. (Eideneier) IV 101 χφ P κριτ. υπ.

πεντηκοντάδα η.

Από το αρχ. ουσ. *πεντηκοντάς*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Σύνολο πενήντα ομοειδών πραγμάτων ή προσώπων, πεντηκοντάδα: *Σαρανταπέντε α 'λαττωθεί αυτή η πεντηκοντάδα, | να 'χει συμπάθειον από σε η επίλοιπος ομάδα;* Χούμνου, Κοσμογ. 1073.

πεντηκόνταρχος ο.

Το αρχ. ουσ. *πεντηκόνταρχος*.

(Στρατ.) ο διοικητής πενήντα ανδρών (η σημασ. μτγν., βλ. L-S, στη λ. 2): *Και αν ο Κάρμηλος Ηλιού επαινείται, πώς με φωτίαν από τον ουρανόν εκατέκαυσε δις τους πεντηκοντάρχους του Αχαάβ, πλέον πρέπει να επαινείται τούτο* (ενν. *το όρος Σινά*) Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 55 (βλ. και Π.Δ., Βασ. Δ΄ 1.9-14).

πεντηκοστάριον το, Ολόκαλος 65[6]· *πεντηκοστάριν*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 256[v].

Από το ουσ. *Πεντηκοστή* και την κατάλ. *-άριον*· για το σχηματ. βλ. Βαγιακ., ΕΕΒΣ 41, 1974, 253. Ο τ. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. III 147[16]), καθώς και τ. *πεντηκοστάρι* σε έγγρ. του 16. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, 1961, 252) και του 17. αι. (Μαλτέζου, ΕΕΒΣ 39-40, 1972-73, 525). Η λ. σε χφ του 14. αι. (ODB, λ. *pentecostarion*), σε έγγρ. του 15. (Γιαννόπουλος, ΝΕ 19, 1925, 94, Μητροπολίτης Αθηναγόρας, ΕΕΒΣ 11, 1935, 185, 12, 1936, 297), 16. (ΝΕ 14, 1917, 389, Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967, 75), 17. (Μητροπολίτης Αθηναγόρας, ό.π., 167), 18. (ΝΕ 16, 1922, 326, Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 358, 363) και 19. αι. (Γέρων Παντελεήμων Λαυριώτης, ΕΕΒΣ 28, 1958, 182), στο Meursius, στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ. στον τ. *πεντηκοστάριο*.

(Εκκλ.) λειτουργικό βιβλίο της ορθόδοξης λατρείας, που χρησιμοποιείται από το Πάσχα μέχρι την Κυριακή των Αγίων Πάντων (βλ. και Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 85, Βεργωτής, Λεξ. λειτουργ., στη λ.): *Ακόμη αφήνω του άνω ειρημένου καλογέρου τα βιβλία του μοναστηρίου ... παρακλητικήν σωστήν κομμάτια δύο ... πεντηκοστάριν κομμάτι έν ...* Ολόκαλος 31[12].

Πεντηκοστή η, Χρον. Μορ. P 3381.

Το μτγν. ουσ. *Πεντηκοστή*. Η λ. και σήμ.

α) Η γιορτή της επιφοίτησης του Αγίου Πνεύματος που γιορτάζεται την έβδομη Κυριακή, την τελευταία ημέρα της εορταστικής περιόδου των πενήντα ημερών μετά το Πάσχα, Πεντηκοστή: *την ημέραν της Πεντηκοστής ήλθεν* (ενν. *ο Λέων*) *εις τον ναόν του αγίου Μωκίου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 319[v]· **β)** (συνεκδ.) ολόκληρη η εορταστική περίοδος των πενήντα ημερών μετά τη γιορτή του Πάσχα (η σημασ. ήδη μτγν., Lampe, Lex.· βλ. και ODB, λ. *Pentekost*): *Όσοι χηρεύουσιν ... | χωρίς παιδίων ..., | αλλ' απομένουν εύκαιροι, έρημοι από όλα | και είναι και Σαρακοστή, Πεντηκοστή του έτους, | εύκαιρον κόπον έχουσιν και κάθουνται στα βούρκα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. III 4· **γ)** (πιθ.) προκ. για την εορταστική εβδομάδα που ακολουθεί την Κυριακή της Πεντηκοστής, μέχρι την Κυριακή των Αγίων Πάντων (πβ. και ODB, λ. *Pentekostarion*): *Εάν ιερεύς εκουσίως ή ακουσίως ... χενώσει τον άγιον άρτον, κανόνας ο κάτωθεν. Πρώτον ... δύο χρόνους εχέτω εγκράτειαν ... και, εάν σεβεί αυτού οδός μακρά ή ασθένεια, καταλύει την νηστείαν και εν άλλω καιρώ εκπληροί αυτόν διπλώς, ... πάρεξ τας νομοθετημένας ημέρας, ήγουν την εβδομάδαν της Διακαινησίμου, της Πεντηκοστής, των Δώδεκα ημερών και της Αποκρέου* Κανον. διατ. B 997.

πεντηκοστός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πεντηκοστός*. Ουσιαστικοπ. θηλ. *πεντηκοστή* (1/50) (ενν. *μερίς*) ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

(Εδώ προκ. για μέρος της ποσότητας σιταριού) πενήντα τοις εκατό (βλ. και Αρμεν., Εξάβ. Β΄ 6[2], Μάτσης, ΕΕΒΣ 34, 1965, 196-7): *Ας επάρουσιν οι υποδέκται, του μεν σίτου την πεντηκοστήν, των δε κριθών την τεσσαρακοστήν, οίνου δε και λαδίου την πέντε και δεκάτην μοίραν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 995 ρπή 9.

πεντήντα, αριθμητ., βλ. *πεντήκοντα*.

πεπαιδευμένα, επίρρ. — Πβ. και *παιδευμένα*.

Ο πληθ. ουδ. της μτχ. παρκ. του *παιδεύω* ως επίρρ. Πβ. αρχ. επίρρ. *πεπαιδευμένως*.

Όπως ταιριάζει σε καλλιεργημένο άνθρωπο, ευγενικά, συνετά: *η Μαργαρώνα εστάθηκεν, την ρήγαιναν ελάλει | πεπαιδευμένα, ευγενικά αρχή του λόγου λέγει* Ιμπ. 866 κριτ. υπ.

πέπανος, επίθ.· *πεπανός*.

Το μτγν. επίθ. *πέπανος*. Ο τ. ήδη μτγν. (Lampe, Lex.) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πέπανος, πεπανός* και Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Τ. *παπανός* σήμ. ιδιωμ. στην Κέρκυρα (ΛΔ 11, 1966-67, 84). Η λ. σε δημ. τραγ. (Πετρόπ., Αφ. Τριαντ. 342-4) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Andr., ό.π.).

1) Τρυφερός, μαλακός: *κέφαλος τρισπίθαμος αβγάτος ... | και συναγρίδα πεπανή, Θεέ μου, μαγειρεία!* Προδρ. (Eideneier) IV 179. **2)** (Προκ. για φρύδι) δασύς, πυκνός: *Είχεν οφρύδιν πεπανόν καθάπερ πεπλεγμένον* Διγ. (Trapp) Gr. 5. **3)** Περήφανος, καμαρωτός: *αφόν εποίσες τά ήθελες ..., | εγίνης κύρκας πέπανος και γίνης διωματάρης | και γίνης ακατάδεκτος, ... | διαβαίνεις, δεν μας χαιρετάς και δεν μας συντυχαίνεις* Ch. pop. 494.

πεπαρρησιασμένως, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 1977.

Το μτγν. επίρρ. *πεπαρρησιασμένως* (TLG).

Με παρρησία, με θάρρος, ελεύθερα: *τέκνον μου, λέγε μοι πεπαρρησιασμένως, | και είτι χρήζεις, δώσω σοι εξ εμής βασιλείας* Διγ. Z 2342.

Πέπερος ο, βλ. *Πιπέριος.*

πέπλον το. — Βλ. και *πέπλος.*

Το μτγν. ουσ. *πέπλον* (TLG). Η λ. στον τ. *πέπλο* και σήμ.

1) Γυναικείο εξωτερικό ένδυμα· (εδώ προκ. για το ιερό πέπλο του αγάλματος της θεάς Αθηνάς, το οποίο περιέφεραν σε πομπή κατά την εορτή των Παναθηναίων): *Ες ύστερον δ' αυτός ελθών* ... | *εύρες το πέπλον* (ενν. της κόρης, δηλ. της θεάς Αθηνάς) *πληρωθέν άπαν τετελεσμένον* Βίος Αλ. 2482. **2)** Ύφασμα που χρησιμοποιείται ως κάλυμμα **α)** για την Αγία Τράπεζα (βλ. Speck, JÖB 15, 1966, 334): *Ο κόσμος της Αγιάς Σοφιάς, τα πέπλα της Τραπέζας* Ανακάλ. 109· **β)** για σέλα αλόγου: *πέπλα δε είχον άπασαι αι σέλλαι παγκαλλίστως,*| *βλαττία ήσαν σκεπαστοί οι ίπποι* Διγ. (Trapp) Gr. 1745.

πέπλος ο, Βίος Αλ. 2478. — Βλ. και *πέπλον.*

Το αρχ. ουσ. *πέπλος.* Η λ. και σήμ.

1) Γυναικείο εξωτερικό ένδυμα· (εδώ προκ. για το ιερό πέπλο του αγάλματος της θεάς Αθηνάς, το οποίο περιέφεραν σε πομπή κατά την εορτή των Παναθηναίων): Βίος Αλ. 2484. **2)** Ύφασμα που χρησιμοποιείται για να καλύπτει το σώμα του νεκρού κατά την τελετή ταφής: *η Χρυσάντζα*| *ήρξατο κλαίειν* ... | *«Βέλθανδρε,* ... |*νεκρόν και πώς σε θεωρώ* ...!| *Αντί στρωμάτων τε λαμπρών βασιλικής τε κλίνης*| *και πέπλου μαργαρόστρωτου, οις έδει σε σκεπάζειν,*| *κείσαι εις άμμον ποταμού ούτως γεγυμνωμένος!* Βέλθ. 1161.

πεπόνη η.

Από το ουσ. *πεπόνι* με αλλαγή γένους.

Πεπόνι: *κείμεναι τούτω πάρησαν πολλαί πεπόναι* ... | *οπώραι καλλιστόταται* Βίος Αλ. 4783.

πεπόνι το, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 34[r], Δεφ., Λόγ. 511, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 209· *πεπόνι(ν),* Αλεξ. 2282, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1384, Προσκυν. Ιβ. 845, 238[672], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 135, 210· *πεπόνιν,* Γλυκά, Στ. 266, 267· *πιπόνιν,* Gesprächb. 49[20], Ερωτοπ. 529.

Από το ουσ. *πεπόνιον* (<αρχ. ουσ. *πέπων*) που απ. σε παπυρ. του 4. αι. (L-S Suppl.). Τ. *πεπόν'* σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.). Ο τ. *πεπόνιν* σε παροιμ. (Krumb., Sprichw. 102) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *πιπόν'* σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Τ. *πιπόνι* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Ο τ. *πιπόνιν* σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β'731, *πηπόνιν*). Η λ. στο Βλάχ. (*πεπώνη*) και σήμ.

Πεπόνι: *τετράγγουρα πηγατικά, πεπόνια εκ τας Πλάκας* Προδρ. (Eideneier) II 65-3 χφ Η κριτ. υπ.· *Κάθε μήνα ευρίσκονται εκεί σύκα χλωρά, και πεπόνια* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 258· (σε παρομοίωση): *εις τέτοιον λογισμόν αν ήμουν ολημέρα*| *ήθελα σκάσει στέκοντα σα σύκον ή πεπόνι,*| *ότι πολλά είναι αβάσταγοι οι απαπέσω πόνοι* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 259.

Πεπόνιος ο· *Πέπονος,* Πωρικ. (Winterwerb) II 30.

Προσωποπ. του ουσ. *πεπόνι* με αλλαγή γένους: *Ο δε θείος Πεπόνιος εχλεμπονίασε* Πωρικ. (Winterwerb) III 117· *ο θείος μου ο γέρων Πέπονος εχλεμπόνιασεν από το γήρας* Πωρικ. (Winterwerb) II 76.

πεπονόκηπος ο, Σπανός (Eideneier) D 1698-9, B 127.

Από τα ουσ. *πεπόνι* και *κήπος.*

Κήπος με πεπόνια· (εδώ σε σχ. αδυνάτου): *δίδω αυτόν χάριν προικός* ... *πεπονόκηπον εις τα νέφη* αυτ. A 442.

πεπονοκολόκυνθον το.

Από τα ουσ. *πεπόνι* και *κολοκύνθιον.*

(Στον πληθ.) πεπόνια και κολοκύθια μαζί: *κήπος μετά λαχάνων*| *και πεπονοκολόκυνθα ομού μετά ραπάνων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1706.

πεπονόσπερμα το.

Από τα ουσ. *πεπόνι* και *σπέρμα.*

Ο σπόρος του πεπονιού: *Πεπονόσπερμα και σικύου ημέρου σπέρματα* ... *μαλάσση και ποιή κοκκία ως κυάμου το μέγεθος και εσθίη* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 45[12].

πεπονόσπορος ο, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 256, 274.

Από τα ουσ. *πεπόνι* και *σπόρος.* Το ουδ. *πεπονόσπορον* το στο Somav. (*πεπωνόσπορον*). Η λ. και σήμ.

Ο σπόρος του πεπονιού: *Τον πεπονόσπορον* ... *βάνε εισέ ζάχαρην* ... *να γένουν πεπόνια γλυκύτατα* αυτ. 210.

πεπτικός, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Χωνευτικός, που διευκολύνει τη λειτουργία της πέψης: *Αύτη η αντίδοτος* ... *είναι πεπτική (ήγουν χωνευτική)* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 53[5].

πέπτος, επίθ., βλ. *πέμπτος.*

πέπτω, βλ. *πέφτω.*

πέπω, βλ. *πέμπω.*

πέπων ο, Βίος Αλ. 4190, Ιατροσ. κώδ. αρά, Πωρικ. (Winterwerb) I 106.

Η λ. στον Ιπποκράτη (TLG).

Πεπόνι: *Περί πέπονος και αγγουρίου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 209.

Η λ. ως προσωποπ.: *Ο* ... *θείος Πέπων εχλεμπονίασεν* Πωρικ. (Winterwerb) I 140.

πέρα, επίρρ., Ασσίζ. 8[28], 339[2], Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 317, Μαχ. 140[14], 144[7], Σφρ., Χρον. (Maisano) 144[25], Πορτολ. A 54[7], Παλαμήδ., Βοηβ. 219, Διγ. Άνδρ. 389[5,7],

Φορτουν. (Vinc.) Β' 436, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. γ' 8· *πέραν*, Διγ. Ζ 1987, 3537, Παλαμήδ., Βοηβ. 203.

Το αρχ. επίρρ. *πέρα(ν)*. Ο τ. *πέραν* με τη σημασ. του *πέρα* ήδη αρχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.)· βλ. και ΛΚΝ (λ. *πέραν*). Η λ. και σήμ.

Α' Τοπ. **1)** (Με ρ. κίνησης και εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. *από*) από ένα σημείο και μετά, πιο μακριά: *όλοι εκαβαλίκευσαν ...,| με τον μπασιάν εσμίξασιν και παν συντροφιασμένοι,| έξω στον κάμπον ήβγασιν πέρα από το Ρούσι* Παλαμήδ., Βοηβ. 147. **2)** (Έναρθρ.) αντίκρυ, απέναντι **α)** ως ουσ. με ρ. κίνησης, σε εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. *προς*: *αρχόντισσες, δεύτε κι οι τρεις ομού τε,| υπάγετε, κινήσατε εκείσε προς το πέρα| και πάλιν δεύτε προς εμέ, απέλθατε, στραφήτε* Βέλθ. 609· **β)** ως επίθ. σε εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. *από*: *όσοι ουδέν τον εγνώριζαν πηδούν, καβαλικεύουν.| Σουδάλης ο Σαρακηνός από την πέραν βίγλαν| οκτώ τέντας επήδησεν και δεκαοκτώ κουρτίνες* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 928. **3α)** Στην αντικρινή πλευρά ποταμού ή θάλασσας, στην αντίπερα όχθη: *απέρασεν* (ενν. *ο Φιλόπαππος*) *τον ποταμόν ομού συν τω Κιννάμω·| κάγώ άχρι του ύδατος αυτοίς ακολουθήσας,| ως δ' είδον πέραν τον λαόν όλον αρματωμένον,| ουδέν απήγα προς αυτούς* Διγ. Ζ 3406· (με επόμ. γεν.): *επήγαμεν ... εις το Χαλκοπέτριν,| ως δια να κυνηγήσομεν ...·| και είδαμεν από μακρά, πέραν του ποταμίου: παλουκωσίες ητέκοντα δεμένα τα φαρία* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 428· (με ρ. κίνησης): *Λέχοι, Μπογδάνοι ...| να φεύγουσιν αρχίσασιν ...| και σέβαιναν ως έφταναν εις τα ποτάμια μέσα,| πέρα για να περάσουσιν ...| και πνίγουνταν οι επτωχοί* Παλαμήδ., Βοηβ. 808· **β)** έναρθρ. ως ουσ.· **β¹)** στον πληθ. με γεν.: *Ιδών ταύτην ο Βέλθανδρος εχάρην η ψυχή του| και πάραυτα επέρασε του ποταμού τα πέρα* Βέλθ. 1205· *Όλα τα βουνία και τα ακρωτήρια είναι στρογγυλά ... και τα πέρα της Αρβανίας είναι χαμηλά και μακρυλά ... και η μερέα του γιαλού έχει εγκρεμνούς κόκκινους* Πορτολ. Α 46[16]· **β²)** σε εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. *εις*, με επόμ. γεν. ή χωρίς αυτήν: *η δε Μέμφις ... ήτονε εις το πέραν του ποταμού προς Δυσμάς, όπου είναι και αι πολλαί πυραμίδες* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 264· *Ευθέως τρέχων βλέπει τον* (ενν. *η Χρυσάντζα τον Βέλθανδρον*) *εκείθεν εις το πέρα* Βέλθ. 1203· **β³)** με ρ. κίνησης: *Ο δε Μαχουμέτ ... εις το Σκουτάριον ήλαυνε ... Ο δε βασιλεύς μαθών, ότι ήλθεν εις το πέραν, τας τριήρεις ετοίμους έχων περά και τῷ Μαχουμέτ εντυχών και ... περά τον Μαχουμέτ συν αυτῷ εις την Κωνσταντινούπολιν* Δούκ. 129[24]· **γ)** ως επίθ.· με ρ. κίνησης: *φεύγει* (ενν. *ο Σινάν μπασίας*) *προς τον Δούναβιν κι εις το γεφύριν φτάνει,| τότες ευθύς επέρασεν την πέραν την μερίαν,| ... κι έφυγεν στην Τουρκίαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 361· σε εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. *εις*: *Εκείσε δε εις το Διπλοκιόνιον ευρεθέντες ... εις την θάλασσαν μέσον εχαιρετήθησαν ... και ομιλούντες απήλθον μέχρι εις τον πέρα τόπον της ανατολής, όπερ νυν Σκούταρις ονομάζεται* Σφρ., Χρον. (Maisano) 16[12]. **4)** (Προκ. για το ανθρώπινο σώμα) διαμέσου, από τη μια στην άλλη πλευρά: *ένας εκ το πλάγι| μιαν τουφεκιάν του βάρεσεν, το βόλι πέρα πάγει·| μπρούμυτα τότες έπεσεν και αποτελειώνει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1332. **5)** Προκ. να δηλωθεί μεγάλη απόσταση **α)** (με ρ. κίνησης, με ή χωρίς την πρόθ. *απού*) μακριά, έξω από τα σύνορα μιας χώρας: *Αυτού λέγει διά εκείνους τους εγγυτάδες απού ουδέν έχουν να ποίσουν απόθεν ως εγγυτάδες, ή επέρασαν πέρα απού το ρηγάτον* Ασσίζ. 62[27]· *πασαείς εμπορεί να μπει και να βγει, να πραγματευτεί, να πάγει πέρα ή της γης όπου θελήσει εις την*

όρεξίν του Μαχ. 514[38]· (εδώ προκ. για την Ευρώπη): *Στέλλομεν τον θείον μας τον κοντοσταύλη πέρα ... και εμηνύσαμεν τους λας μας ... να σου υποτάσσονται* Μαχ. 508[12]· **β)** (με επόμ. εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. *εις*) προς κάπ. μακρινό τόπο: *και βούλετον* (ενν. *ο Μιχάλης*) *να κατεβεί, να πάνει στην Βλαχίαν,| να στείλει τα φουσσάτα του πέρα εις την Τουρκίαν* Σταυριν. 1004· **γ)** (σε εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. *από, απού*) από κάπ. μακρινό τόπο: *Και τότες ανάφανεν ο μέγας μάστρος της Ρόδου απάνω εις δύο κάτεργα από πέρα, και 'κράζαν τον φρε Ραμούν Μπελινγκιέρ* Μαχ. 188[17]· (με επόμ. γεν.): *κανενείς γιατρός ξενικός, τουτέστιν οπού έρχεται απού πέρα της θαλάσσης, ... ουδέν εντέχεται να γιατρέψει ... τινάν* Ασσίζ. 437[27].

Β' (Χρον., έναρθρ. με την πρόθ. *εις*) από δω και πέρα· για πάντα, αιώνια: *Ως λέοντες* (ενν. *οι αμαρτωλοί*) *θέλουσι πηδάν, ως δράκοντες κινήσαν,| τον ποταμόν τον πύρινον στο πέραν τως δεθήσαν* Ρίμ. θαν. 132.

Εκφρ. 1) *Από πέρα έως πέρα* = από τη μια πλευρά ως την άλλη: *Εποίησεν γέφυραν τερπνήν απάνω εις τον Ευφράτην·| βαστά την μονοκέρατον από πέρα έως πέρα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1661. **2)** *Πέρα περού* = (α) από άκρη σε άκρη, παντού: *ήθελεν ο Μιχαήλ διά να τα κοιτάξει,| αν είν' φουσσάτα εκλεκτά ...·| ανέβην σε μιαν κορυφήν ενός βουνού και βλέπει,| πέρα περού τα κοίταξεν καθολικά ως πρέπει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1028· (β) (προκ. για το ανθρώπινο σώμα) από τη μια πλευρά στην άλλη: *ένας παραύθα μια λαζιάν στο στήθος τού κτυπάγει,| πέρα περού επέρασεν το ξίφος και υπάγει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1324· (γ) (προκ. για ποτάμι) από τη μια όχθη ως την άλλη: *ήτον* (ενν. *το γεφύρι*) *μέγα περισσά και έφτανε το άκρος,| πέρα περού του Δούναβη ήτον αυτού το μάκρος* Παλαμήδ., Βοηβ. 376.

Η λ. (άκλ., με άρθρ. ουδ. στον πληθ.) ως τοπων.: Μαχ. 32[5].

Ο τ. ως τοπων.: Byz. Kleinchron. Α' 85[50] (έκδ. *πέραν*).

πέραθεν, επίρρ., Βίος Αλ. 799, 3602, 3069, 3077, 5515.

Το αρχ. επίρρ. *πέραθεν*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα στο επίρρ. *πέραθεν-πέρα* (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Στην απέναντι πλευρά ή όχθη, αντίπερα: *Εν οις* (ενν. *χώραις*) *και τι παράδοξον γέγονεν Αλεξάνδρω·| μη έχων ούτος νήας ουν πέραθεν ορμηθήναι,| μέρος υπανεχώρησεν, ως φασί, της θαλάσσης, και πάσα δύναμις πεζών διήλθεν ακωλύτως* αυτ. 1201· (με γεν.): *πέραθεν ... άνδρες| οικούσι τούτου ποταμού συν πάσιν ημών ζώοις* αυτ. 5506.

περαιώνω· μτχ. παρκ. *περαιμένος*.

Το αρχ. *περαιώ*. Η λ. και σήμ. λόγ.

(Μέσ.) φτάνω στο τέλος, περατώνομαι, ολοκληρώνομαι, τελειώνω: *Και έχω χαρά πως είναι περαιμένο| σαν το 'χω γροικημένο.| Τώρα ακλουθάτε μ' όλοι* Πιστ. βοσκ. V 6, 365.

περαίωσις η, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 275.

Το μτγν. ουσ. *περαίωσις*. Η λ. στον τ. *περαίωση* και σήμ. λόγ.

1) Διαπεραίωση: *έγραψε δε και προς τον ανεψιόν αυτού τον δούκα του Δυρραχίου*

τον Αλέξιον, ως αν εγρηγορή και αυτός και επιφωνήται και τους προσέχοντας την περαίωσιν, ως αν μη διαλάθη και περάση ο Βαϊμούντος Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 258· *Ο βασιλεύς δε έτι περί την Πόλιν ευρισκόμενος και μαθών διά γραφής του δουκός Δυρραχίου την του Βαϊμούντου περαίωσιν έσπευδεν εξελθείν* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 292. **2)** Ολοκλήρωση (ενός έργου ή μιας πράξης): *ο βασιλεύς εκέλευσεν εκείσε| τοίχον ακαταμάχητον … κτίσαι* (παραλ. 4 στ.) *και μετά την περαίωσιν, ήν έπραξε καθόλου,| εκέλευσε τους οδηγούς και αρχηγούς του στόλου* (παραλ. 1 στ.) … *πάντες εν τω λιμένι| Μεσσήνης συναχθήσονται* Αξαγ., Κάρολ. Έ 625.

πέραμα το, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 615, Χρον. Μορ. Η 155, 310, 1359, Χρον. Μορ. Ρ 310, 315, 1359, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 259, 273, Χρον. Τόκκων 65, 212, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 205^r, Πεντ. Γέν. L 10, Αρ. XXI 13, XXXIV 15, Δευτ. I 1, Ρίμ. θαν. 27, 42, Πορτολ. Α 8^{11}, 38^7, 112^9, 311^{26}, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 26, Χρον. σουλτ. 49^8, 57^{10}, Μπερτόλδος 56· *απέραμα*, Πεντ. Αρ. XXVII 12, XXXII 32, XXXIII 47, 48, Δευτ. I 5, III 8, 20, IV 46, XI 30, Χρον. σουλτ. 49^7, 71^{35}· *πέραμα(ν)*, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44· *πέραμαν*, Προδρ. (Eideneier) IV 120 χφ PK κριτ. υπ., IV 571, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1585, 1716, Χρον. Μορ. Ρ 8328, 8381, Παρασπ., Βάρν. C 158, Αργυρ., Βάρν. K 150.

Από το αρχ. *περάω* και την κατάλ. *-μα* (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *απέραμα* σε σχόλ. (TLG). Ο τ. *πέραμαν* το 12. αι. (Caracausi). Η λ. τον 4. αι. (TLG, Lampe, Lex.), σε σχόλ. (TLG), σε έγγρ. του 11.-12. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 322, Caracausi), 14. (Act. Lavr. II 111^6), 16. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 470), στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

1) Πέρασμα, το μέρος από όπου μπορεί κάπ. να περάσει, διάβαση: *ως πρίγκηπας κι αφέντης μας …| να ορίσεις να μας δώσουσιν στράταν διά να υπάμεν| εις τόπον που να έχομεν πέραμα να διαβούμε| στον τόπον της Ανατολής* Χρον. Μορ. Η 5227· *να 'χεν ο πύργος πέραμαν και η θάλασσα γιοφύριν,| να πέρασα, να φίλησα τα κόκκινά σου χείλη* Ερωτοπ. 704· *'πιδέξια και δασκαλικά, θέλω να την τραβήξω* (ενν. *την κορασίδα*)| *εις ένα πέραμα στενό, κι ετότες να την σφίξω* Συμμ., Παστ. φίδ. Β' [1076]. **2)** Μέρος κατάλληλο για το πέρασμα από ακτή σε ακτή ή από όχθη σε όχθη: *Τότε έστειλε ο πάπας … κάτεργα αρματωμένα εις τα στενά της Καλλίπολης, να κρατούνε το απέραμα, να μην αφήνουσι τον σουλτάν Μουράτη να περάσει από την Ανατολή να πάγει εις την Δύση* Χρον. σουλτ. 69^{24}· *μέσα τα νησία και την στερέαν ουδέν έχει πέραμα, ειμή μόνον διά βάρκες* Πορτολ. Α 60^5· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *ει δ' ίσως …| και της θαλάσσης το απέραμα δειλιάς να το περάσεις,| γίνομαι πρόβοδος εγώ πρώτος να το περάσω* Λίβ. Ν 2686· (συχνότ. με επόμ. γεν. τοπων.): *επροτιμήθην* (ενν. *ο δούκας*) …| (παραλ. 1 στ.) *να δυναμώσει τα στενά, το πέραμα Λευχάδος* Χρον. Τόκκων 118· *εβάλανε κάτεργα εις το απέραμα της Καλλίπολης, να μην αφήσουνε να περάσει ο σουλτάν Μουράτης* Χρον. σουλτ. 57^{10}· *απήλθεν κι εκατέλαβεν στο πέραμα του Αλφέως,| στο παραπόταμον του Αλφέως, εις τον Ομπλόν τό λέγουν* Χρον. Μορ. Η 8328· *να απέλθει εις την Ίσοβαν, στο πέραμα της Πτέρης,| στο παρεπόταμον του Αλφέως να στήκει να φυλάττει* Χρον. Μορ. Η 8381. **3α)** Η ενέργεια του περάσματος στην απέναντι όχθη ή ακτή: *του να περάσετε τον Ντούναβην εδώθεν,| της Δύσης οι Χριστιανοί*

εισμιάν να προσκυνήσουν.| Τούτο σας λέγω, αυθέντες μου, …| το πέραμά σας να γενεί μέσον του Μεντοβόρου Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 968· *ο δε άγιος βασιλεύς ετοιμάσας τον Λεοντάρην Δημήτριον έστειλε προς εκείνον* (ενν. *τον αμιράν*), *ίνα … εκείνον ελέγξη διά της καλής αγάπης και τιμής, ης προς εκείνον επεδείξαντο, και διά του περάματος και διά του τοιούτου αποκρισιαρικίου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 16^{23}· (εδώ προκ. για τη χρον. διάρκεια του περάσματος): *όρθωσεν* (ενν. *ο δούκας*) …| *τα ξύλα να αρματώσουσιν, …| άλογα να βαστάξουσιν, να έβγουν εις την Πάργαν.| Το πέραμα έναι μακρύ, εβάσταξαν ολίγα* Χρον. Τόκκων 1478· **β)** Θαλάσσιο ταξίδι καθορισμένης πορείας (πβ. *κούρσα*): *από τον κάβον του νησίου της Κύπρου έως εις την Τρίπολιν εστίν πέραμαν μίλια ξ'* Ουζούχασαν 24· *από τον κάβον Ρεσάλτο έως την πέρα μερία τους Γόντζους, ήγουν την Γαύδο, έναι πέραμα μίλια 180* Πορτολ. Α 310^7· **γ)** (προκ. για το διάπλου, την εκστρατεία στους Αγίους Τόπους· πβ. *πασσάτζιο* 1): *επαρακάλεσαν …| … οι πρώτοι του πασσάτζο| εκείνον τον μισσίρ Ντζεφρέ, …* (παραλ. 1 στ.), *ν' απελθεί εκεί εις την Βενετίαν το πέραμα να ορθώσει* Χρον. Μορ. Η 315· *κι από την θλίψιν την πολλήν ήλθαν να κιντυνέψουν* (ενν. *οι πελεγρίνοι*)| *ν' αφήσουσιν το πέραμα κι εκείνο το πασσάντζο* Χρον. Μορ. Ρ 155. **4α)** Η απέναντι ακτή ή όχθη: *κείται μεν* (ενν. *το Δυρράχιον*) *εις το παραιγιάλιον του Αδριαντικού πελάγους· εν τω μέσω δε έχει πέλαγος ηπλωμένον πολύ και μακρόν· κατά μεν το πλάτος παρατείνεται και εξαπλούται* (ενν. *το πέλαγος*) *εις το πέραμα της Ιταλίας* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 284· *οι λοιποί Αργείοι| να μισέψουν με τας νήας,| κι εις το πέραμα να έλθουν,| οπού λείπει έξι μίλια,| εις την νήσον της Τενέδου* Λουκάνη, Άλ. Τροίας [478]· *οι κλεισμένοι εκεί στον ίππον …| … ανεβαίνουσι στα τείχη| κι άναψαν πολλάς λαμπάδας,| διά να ποίσουσιν σημείον,| νάλθουσιν* (έκδ. *νάθουσιν*) *οι άλλοι Αργείοι| που στο πέραμα υπήρχον* Λουκάνη, Άλ. Τροίας [672]· (εδώ για δήλ. τοπ. ορίου): *ότι να μη κλερονομήσομε μετ' αυτουνούς από το πέραμα του Ιαρδέν και εκείθε ότι ήρτεν η κλερονομιά μας προς εμάς από το πέραμα του Ιαρδέν ανατολικά* Πεντ. Αρ. XXXII 19· *εχώρισεν ο Μοσέ τρια κάστρα εις το απέραμα του Ιαρδέν ανατολικά του ήλιου* Πεντ. Δευτ. IV 41· (εδώ στον πληθ. προκ. για την περιοχή πέρα από την απέναντι όχθη του Ιορδάνη και γενικ. για απομακρυσμένη περιοχή): *ανέβα προς το όρος των απεραμάτων, ετούτο όρος Νεβο … και διε την γηή την Καναάν* Πεντ. Δευτ. XXXII 49· *απλίσεψαν εις τις απορίες των απεραμάτων εις την έρημο* Πεντ. Αρ. XXI 11· **β)** (χωρίς άρθρο και επόμ. γεν. σε επιρρ. χρ.) πέρα από (την απέναντι όχθη, την ακτή): *εκλερονόμησαν … όλο τον κάμπο απέραμα του Ιαρδέν ανατολικά και ως τη θάλασσα του κάμπου* Πεντ. Δευτ. IV 49· (εδώ με προηγ. τις προθ. *από, προς* και επόμ. γεν.): *όχι από απέραμα της θαλασσούς αυτή* (ενν. *η παραγγιλιά ετούτη ος εγώ παραγγέλνω σε σήμερα*) *του ειπεί· τις να απεράσει γιατ' εμάς προς απέραμα της θαλασσούς και να την πάρει εμάς και να μας αφηκούσει αυτήν, και να την κάμομε;* Πεντ. Δευτ. XXX 13. **5)** Πορθμείο ή άλλο πλωτό μέσο που χρησιμοποιείται για το πέρασμα στην απέναντι ακτή ή όχθη, πλοίο: *ο δεσπότης Νικηφόρος ήλθεν από την Ελλάδα εις το Νιόπακτον και επέρασε με το πέραμα εις τον Δράπανον και ήλθεν εις την Παλαιάν Πάτραν* Δωρ. Μον. XXXVII· *ο δε Σελήμ φεύγων, έφθασεν εις τον Ευφράτην ποταμόν, και διά να περάσει το γοργότερον … εχάλασε τους τροχούς των αμαξίων … και έκαμε περάματα και επέρασεν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 367· *εκράτησαν* (ενν. *οι Έλληνες*) …| *τους πόρτους … μετά*

των περαμάτων| *οπού την ζωήν εφέρνασι και τα καλά εις την Τροίαν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5493· φρ. *μετέρχομαι πέραμαν*, βλ. *μετέρχομαι* 13 φρ. **6)** Γέφυρα: *Εάν ... χαλάσει κανένα πέραμα, ήγουν γεφύρι, και κάμνει χρεία να περνούν οι άνθρωποι ... τότε μόνον έχεις συγχώρησιν να δουλεύσεις* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 145· εδώ προκ. για το γεφύρι που οδηγεί από τη ζωή στο θάνατο (το «γεφύρι της Τρίχας», βλ. *γεφύριον* 2) και το πέρασμά του: *έχει* (ενν. *το δαιμονορυάκι*) *το πέραμα σιγό, οπού τινάς δε σφάνει,*| *ουδέ τινάς εξώθηκε οπίσω να γιαγείρει,*| *και τ' όνομάν του κράζεται τση Τρίχας το γιοφύρι* Π. Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 248^{r}, στ. 23· *Πρέπει λοιπόν και πασαείς να γιαίνει την πικριά του,*| *γοργόν κι αφνίδιον γνώθοντα πως έν' το πέραμά του.*| *Μ' απείτις διάβωμεν αυτό της Τρίχας το γεφύρι,*| (παραλ. 1 στ.) *τότες τυχαίνει πασαείς με δίκιο να φοβάται* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 66. **7)** (Μεταφ.) **α)** δυσκολία, δοκιμασία: *Είν' ένα πέραμα στενό, η μάνα μου η καημένη,*| *οπού σε τέτοια πράγματα ήτουνα μαθημένη,*| *θυμούμαι, οπού μου 'λεγε ...* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [881]· *Ελα, Μπερτόλδε, εδώ σου κάνει χρεία να κάμεις μίαν καρδίαν λεονταρίου και να δείξεις την μεγαλοψυχίαν σου εις τούτο το πέραμα* Μπερτόλδος 74· **β)** (εδώ προκ. για το τέλος της ζωής): *Γροικώ την ώρα κι έρχεται και το μελλούμενό μου*| *το πέραμα το δυνατό σιμώνει τω χρονώ μου* Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 218.

Ο τ. *πέραμαν* ως τοπων.: Προδρ. (Eideneier) IV 120.

περαματάρης ο· *παραματάρης*.

Από το ουσ. *πέραμα* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. με διαφορ. σημασ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πέραμα*, Ανδρ., Αθ. 49, 1939, 153· βλ. όμως και Κριαρ., Λεξ., καθώς και ΛΚΝ).

(Επιθετ., προκ. για ποταμό) που μπορεί κάπ. να τον διασχίσει (Για τη σημασ. βλ. Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 128]· πβ. και *γοργοπεραματάρης*): *Γιοφύριν έν'* (ενν. *ο πρώτος θάνατος*) *και ποταμός γουργόν παραματάρης* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 61 χφ N κριτ. υπ.

πέραν, επίρρ., βλ. *πέρα*.

περανίς -ίδα η· *δύο περανίδας πράσινας* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 50^{19} κριτ. υπ.· ?εσφαλμ. γρ. αντί *περεβρίδας*· διόρθ. Oikonomu-Agorastu [Ιατροσόφ. σ. 235]· βλ. όμως και Du Cange, *περανίς*. — Βλ. *περεβρίς -ίδα*.

περαντζάδα η· *περατζάδα*.

Από το ουσ. **περάντζα* (από το επίρρ. *πέρα* και την κατάλ. *-άντζα*) και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ. (ΛΚΝ).

(Ναυτ.) θαλάσσια διαδρομή: *η περατζάδα του Αργυρού και του στόματος* Πορτολ. Α 286^{3} χφ O κριτ. υπ.

πέρας (I) το, Ελλην. νόμ. 564^{9}, Διγ. (Trapp) Gr. 1598, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 499, Δούκ. 93^{30}, Αξαγ., Κάρολ. Έ 1077, Ιστ. Βλαχ. 2720, Ψευδο-Σφρ. 272^{46}, 276^{24}, 370^{28}, 434^{31}, 446^{24}, 468^{26}, Γέν. Ρωμ. 160.

Το αρχ. ουσ. *πέρας*. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) (Τοπ.) τέρμα, άκρη: Ψευδο-Σφρ. 240^{28}· (στον πληθ., για δήλ. μεγάλη έκτασης ή απόστασης): *Ουχί μόνον από της Ιβερίας πόλεως, αλλά και εκ των πέριξ αυτής και περάτων έτρεχον ιδείν και ακούσαι* Ψευδ.-Σφρ. 350^{32}· *επιθυμούσαν ιδείν και ακούσαι οι Ίβηρες, και διά τούτο και συνέτρεχον εκ των περάτων αυτής δη της Ιβηρίας, ίνα ακούσωσιν αυτού* Σφρ., Χρον. (Maisano) 102^{27}· εκφρ. *τα πέρατα της γης* (ήδη αρχ.), *του κόσμου, (της) οικουμένης* (ήδη μτγν., TLG) = το πιο μακρινό σημείο, η άκρη του κόσμου: Παλαμήδ., Ψαλμ. 426, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 554^{10}· *Τότες ο αξιέπαινος άρχων κυρός Μπορούσης* (παραλ. 2 στ.), *οπόχει φήμην περισσήν στα πέρατα του κόσμου,*| *στον πατριάρχην έφθασε μετά τιμής μεγάλης* Αρσ., Κόπ. διατρ. [213]· *Διατί η ανδρειά σου η πολλή* (ενν. *του Μερκουρίου*) *έναι δοκιμασμένη,*| *κι εις οικουμένης πέρατα έναι διεσπαρμένη* Κορων., Μπούας 117. **2)** Τέλος· (μεταφ.): Ψευδο-Σφρ. 160^{21}· Δούκ. 401^{7}· έκφρ. *εις πέρας* = στο τέλος, τελικά: *Και η κόρη, ως ήκουσεν, ενεός εγεγόνει*| *μήτε λόγον προπέμψασθαι μηδόλως δυναμένη,* (παραλ. 3 στ.) *μόλις ποτέ δε εαυτήν ως εις πέρας λαβούσα*| *«Τι μάτην ονειδίζεις με» επεφώνει δακρύοις* Διγ. (Trapp) Gr. 517 [πβ. όμως και πιθ. διόρθ. (Καμπύλης): *εαυτήν ώσπερ αναλαβούσα* κατά τους στ. Διγ. (Trapp) Gr 2182 (*και μεθ' ημέρας εαυτήν μόλις αναλαβούσα*) και Διγ. (Trapp) Gr 2633 (*αλλ' είχον ήδη τας ψυχάς προς πύλας του θανάτου.*| *Και ως ήκουσαν της φωνής, ανελάμβανον ταύτας*)]· φρ. (1) *άγω εις πέρας* (ήδη μτγν., TLG), *δίδω πέρας* (βλ. και Avotins, Nov., στη λ.) = τελειώνω, ολοκληρώνω κ.: *Το γουν προστattόμενον παρά σοι χρέος εστί του πληρώσαι και εις πέρας άγειν* Δούκ. 157$^{28-29}$· *αύθις ετέρας βουλής γενομένης, ίνα τας ... τριήρεις ... εμπρήσωσι, ... την βουλήν εκφωνήσας τω βασιλεί Ιάκωβος Κόκκος ο Ενετός ... ενεμπιστεύθη του πέρας δούναι τη υποθέσει* Ψευδο-Σφρ. 400^{17}· (2) *αποπληρώ πέρας*, βλ. Επιτομή, *αποπληρώ* 1β· (3) *έχω πέρας* = (για προφητικό σημάδι) πραγματοποιούμαι, επαληθεύομαι, εκπληρώνομαι (Βλ. και Lampe, Lex., στη λ. σημασ. 4): *σημείον δεδόσθαι παρά Θεού, το παρθένον άνευ ανδρός τεκείν, ό δη και πέρας έσχε* Ψευδο-Σφρ. 312^{1}· (4) *λαμβάνω πέρας* = (α) βλ. *λαμβάνω* Φρ. 27· (β) ολοκληρώνομαι, πραγματοποιούμαι: *και πριν ή του ειπείν αυτῷ* (ενν. *τω Νοταρᾷ*) *περί τούτου* (ενν. *του οφφικίου*) *ελογίζετο ποιήσαι, όπως και ο βασιλεύς αντιχαρίσηται τοις υιοίς αυτού άλλην τινά τιμήν. Ταύτα ουν πέρας ουκ έλαβον διά την ταχέως επελθούσαν εις ημάς κοινήν συμφοράν* Ψευδο-Σφρ. 368^{35}· *βάλλει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *το φρούριον κάτω και μηνύει τω τυράννῳ δι' εναργών αποδείξεων, ότι το κελευσθέν πέρας είληφεν* Δούκ. 77^{12}· (γ) (για προφητικό σημάδι ή προφητεία) πραγματοποιούμαι, επαληθεύομαι, εκπληρώνομαι (βλ. και *έχω πέρας*): *ει μη εν τη παρθένῳ Μαρίᾳ το σημείον είληφε πέρας, πώς δε εξ αυτής ο γεγενημένος ... εκ πνεύματος αγίου κατά τον προφητικόν λόγον Εμμανουήλ ωνομάσθη ...;* Ψευδο-Σφρ. 312^{3}.

Ως επίρρ. = Απέναντι, στην αντίπερα όχθη ή ακτή (πβ. και *πέραν* σημασ. 3): *απέρασεν* (ενν. *ο Φιλοπαππούς*) *τον ποταμόν ομού συν τω Κιννάμῳ,*| *κἀγώ άχρι του ύδατος αυτοίς ακολουθήσας·*| *ως δ' είδον πέρας τον λαόν όλους αρματωμένους,*| *ουδέν επήγα προς αυτούς αρμάτων δίχα πέλων* Διγ. Α 3504· (εδώ σε θέση επιθ.): *Ιάκωβος Κόκκος ο Ενετός ... ακάτια ... οικονομήσας ... ίνα ... περάσωσι προς τον Γαλατάν και πλησίον της πέρας εκείνης γης έλθωσιν* Ψευδο-Σφρ. 400^{22}· (εδώ στον πληθ.): *Το Μεντουλά έναι πόρτο και το έμπα του έναι εις τον λεβάντη. Και αγνάντια του πόρτου έναι ένα νησόπουλο, αμή σίμωνε πέρατα την μερέα του γρέγου ότι έχει καλό στά-*

σιμο και εις την μέση του καναλίου έχει μία ξέρα Πορτολ. Α 190[22].

πέρας (ΙΙ)· *(άνευ καμίας ζημίας, ήγουν) πέρας* Ασσίζ. 113[15], εσφαλμ. αντί *πένας*· διορθώσ.· πβ. Ασσίζ. 365[4] *(τιμωρίαν ... τήν λέγουν πένα)*, 429[9] *(τιμωρίαν λεγόμενη πένα)* και Foucher [Assises σ. 282] *peine*. — Βλ. *πένα ΙΙ*.

πέρασις η.

Το αρχ. ουσ. *πέρασις*. Τ. *πέραση* και *απέραση* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *πέραση*). Η λ. στον τ. *πέραση* και σήμ. στη φρ. *κάπ./κ. έχει πέραση*.

Διάβαση, πέρασμα· (εδώ προκ. για τη διάβαση της Ερυθράς Θάλασσας από τους Εβραίους): *Τους αναβάτας Φαραώ ο Θεός καταποντίζει,| στην πέρασιν του Ισραήλ ουδέναν εμποδίζει* Χούμνου, Κοσμογ. 2514.

πέρασμα το· *απέρασμα· πέρασμαν*.

Από τον αόρ. του *περνώ* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. *πέρασμαν* σε έγγρ. του 17. και 19. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 106, 149). Η λ. στον Ησύχ. (TLG· βλ. όμως και Steph., Θησ., λ. *κνιπίδος*), σε σχόλ. (TLG), σε έγγρ. του 12. (Caracausi), 19. αι. (Βισβίζ., ό.π., 148, 161, Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 431), σε κείμ. του 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 450), στο Du Cange και σήμ.

1α) (Προκ. για θάλασσα) διάπλους: *η Ερυθρά Θάλασσα ... είναι ... εις το βάθος βαθεία και εις το πέρασμα δύσκολη* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 431· **β)** (προκ. για ποταμό, κλπ.) πόρος· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *εσηκώθην (ενν. ο Ιακώβ) τη νύχτα εκείνη και επήρεν τις δυο γεναίκες του και τις δυο σκλάβες του και τα έντεκα παιδιά του και επέρασεν το απέρασμα του Ιαβόκ* Πεντ. Γέν. XXXII 23· **γ)** (εδώ προκ. για τη μετάβαση του εβραϊκού λαού από την Αίγυπτο στη Γη της Επαγγελίας): *Σπουδακτικά οι φαμελιές ορθές να χοντροφάσι,| αυτό δηλοί το πέρασμαν, τό μέλλεται να πάσι.| Πάσχα να το καλέσουσι το νομικόν Κυρίου,| στην λύτρωσιν του Φαραώ, τ' αγρίου του θηρίου* Χούμνου, Κοσμογ. 2434. **2)** (Μεταφ.) δυσκολία, δοκιμασία (πβ. και *πέραμα* 7α): *η οποία (ενν. η Γαρίδα) διά να μη φθάσει πλέον εις τοιούτον πέρασμα, λέγει εις την Καβουρίαν: «Ας υπάμεν με τον Θεόν, διατί ο πόλεμος δεν κάνει διά τ' εμάς»* Μπερτόλδος 47.

περασμός ο.

Από τον αόρ. του *περνώ* και την κατάλ. *-μος*· πβ. όμως και μτγν. ουσ. *περασμός*.

Τραυματισμός (Για τη σημασ. βλ. όμως και Schreiner [Byz. Kleinchron. Γ΄ σ. 251]): *μη δυνηθείς (ενν. ο βασιλεύς Ιωάννης) ιδείν ά επεθύμει άγια πράγματα διά το προφθάσαι αυτόν από του βέλους και του κυνηγίου ανέλπιστον περασμόν όν πέπονθεν εις την κβ΄ του Μαρτίου μηνός ... διεβίβασεν ημέρας ιή εν τω θεοπέμπτω άλγει αυτού, ήγουν έως Απριλίου μηνός ή* Byz. Kleinchron. Α 57[2].

περαστός, επίθ., Ερμον. Σ μετά στ. 275.

Από τον αόρ. του *περνώ*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Προκ. για όπλο ή χτύπημα με όπλο) που τρυπά από τη μια πλευρά ως την άλλη, που διαπερνά: *ολόγυρα τον (ενν. το δούκα) έβαλαν πεζοί, καβαλαραίοι,| και το φαρίν του έσφαξαν με τέσσερα κοντάρια,| όπου ήσαν όλα περαστά* Χρον. Τόκκων 257· (το θηλ. του επιθ. ως σύστ. αντικ.): *πλησίασας (ενν. ο Έκτωρ) εκείσε| και μετά ξυστού γαρ πέμψας,| τον γαρ Αίαντα λαβώνει| περαστήν εν σιαγόνι* Ερμον. Σ 279.

περαταριά η, Byz. Kleinchron. Α 300[13]· *περατερά*.

Από το ουσ. *περατάρης* (Βλάχ., ΛΚΝ) και την κατάλ. *-αριά* (βλ. Χατζιδ., Αθ. 6, 1894, 18). Η λ. στο Somav. και σήμ. λαϊκ. με διαφορ. σημασ.

Είδος μεγάλου φορτηγού πλοίου (Για το πράγμα βλ. Kahane, Sprache 415 και Du Cange, Lat., λ. *parandaria*): *έφτασεν ο στόλος ... του σουλτάν Μπαγιαζήτη, εις την Κορώνην, άρμενα 200. Ήσαν καράβια κβ΄, μαόνες γ΄, κάτεργα π΄, τα επίλοιπα σκεράτζια, φούστες και περαταριές* Byz. Kleinchron. Α 306[18]· (εδώ) είδος πλωτής γέφυρας για τη διέλευση πορθμού από ανθρώπους και ζώα: *εκεί (ενν. εις το Στενόν) έκαμεν (ενν. ο σουλτάν Αμουράτης) περατερές διά να περάσουν άλογα και φουσσάτα από την Ασίαν εις την Δύσιν* Ψευδο-Δωρ. 54.

περάτης (Ι) ο, Δούκ. 205[4].

Το μτγν. ουσ. *περατής-περάτης* (TLG). Η λ. και σήμ. λαϊκ. και λογοτ. (Κριαρ., Λεξ., ΛΚΝ).

α) Περαματάρης, πορθμέας: *οι Μαλακασσαίοι ... παρέλαβον προδότην και συνεργόν έχοντες τον κωφόν Νικηφόρον τον περάτην, όστις αυτούς περά μετά της βάρκας αυτού* Ιστ. Ηπείρ. XVIII[5]· (σε παροιμ.): *Η θάλασσα ζαλίζεται, βρυχάται, κυματίζει| και τον περάτην τον πτωχόν ως πταίστην ανατάσσουν* Γλυκά, Στ. 277· **β)** διαβάτης, περαστικός: *Φιλοξενιάν και τράπεζαν ο Αβραάμ συσταίνει| και όσοι περάτες και α διαβούν, όλους τους ανιμένει* Χούμνου, Κοσμογ. 1004.

περάτης (ΙΙ) ο.

Από το θ. αορ. *περα-* (<*περνώ*) και την κατάλ. *-της*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ.

Αμπάρα, μάνταλο· (εδώ σε μεταφ.): *την πόρταν, έπασκε (ενν. η Μοίρα) όλη να την παστρεύγει* (παραλ. 1 στ.). *Δεύτερον πιάνει το κλειδί ...|* (παραλ. 1 στ.). *Και τρίτον πιάνει μια βαριά και κόφτει τους περάτες| τούς είχα στην ανάγκη μου καθημερνούς πειράκτες* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 197.

περατικός, επίθ., Μαχ. 32[11].

Το μτγν. επίθ. *περατικός*. Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi) και σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Lavr. II 75[9, 58]) ως επών. Η λ. και σήμ. στο κύπρ. ιδίωμα (Andr., Lex., Λουκά, Γλωσσάρ.).

Ξένος, αυτός που (προ)έρχεται από ξένο μέρος, αλλοδαπός: *Τάσσομένς σου, ότι αν δεν είχες είσταιν περατικός, εφουρκίζαμέν σε!* αυτ. 470[15].

περατός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *περατός*.

Που μπορείς να τον διασχίσεις, να τον περάσεις, διαβατός· (εδώ) που μπορεί να φθάσει σε μεγάλο βάθος: *νομίζω αν έπεσαν τα λόγια των γραφών μου| εις πέτραν, να ήσαν περατές οι ρίζες της εις Άδην,| να εξαναπάστην απεκεί* Λίβ. Esc. 1642.

περατώνω.

Από το ουσ. *περάτης II* και την κατάλ. *-ώνω*. Τ. *περαντώνω* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Τσίκη, Γλωσσ. Χίου). Τ. *πιρατώνου* σήμ. ιδιωμ. (Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.). Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.· βλ. και Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β΄ 205, λ. *beρατώνω*)

Αμπαρώνω, σφαλίζω, μανταλώνω: *Εισμιόν στην πόρταν έραξα κι ηύρα την σφαλισμένη,| περατωμένην δυνατά και κατακλειδωμένη* Πικατ. 81.

περβ-, βλ. *περιβ-*.

περβάντα, επίρρ.

Από την ιταλ. έκφρ. *per banda* (Battaglia, λ. *banda*· βλ. και Kahane, Sprache 571).

Με κλίση από τη μια μόνο πλευρά, μονόμπαντα: *τα δόντια του* (ενν. *του γέρου*) *επέσασι, τα μάτια του θολάνα,* (παραλ. 1 στ.) *η ηλικιά του στράβωσε και περπατεί περβάντα* Γεωργηλ., Θαν. 424.

περβάτημα το, βλ. *περιπάτημα*.

περβατώ, βλ. *περιπατώ*.

περβενίρω.

Από το ιταλ. *pervenire*. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Vincent, Θησαυρ. 4, 1967, 64, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 252) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.).

Περιέρχομαι στην κατοχή κάπ.: *να πάρει* (ενν. *ο υιός μου ο Νικολάκης*) *και το αδέρφιν του να το γουβερνάρει να 'νιαι και τα δύο ομάδι και ό,τι πράμα τως ήθελε λάχει και περβενίρει από λογαριασμόν εδικόν μου να τυχαίνει να το μοιράζουσιν* Διαθ. 17. αι. 2[19].

Περγάι το.

Από το βενετ. *Pregai* (Boerio).

Η βενετική Γερουσία (Για τη σημασ. βλ. Mutinelli, Less. Ven., λ. *pregadi*): *εσουμπλικάρησα διά να πάγω εις την Κρήτην ... Και την Παρασκευή ... ενετάρασι την πάρτε και το Σάββατον επέρασεν από το Περγάι* Σεβήρ., Σημειώμ. 21.

περγάντιν, περγαντί(ν) το, βλ. *μπεργαντί*.

περγέλιο το, βλ. *περιγέλιο*.

περγελώ, βλ. *περιγελώ*.

περγιουντικάρω, βλ. *πρεγιουντικάρω*.

περγουλέα η.

Από το ιταλ. *pergola*· πβ. και μεσν. λατ. *pergula*. Λ. *πέργουλα* και *πέργουλον* στο Meursius (βλ. και Du Cange) με διαφορ. σημασ. Τ. *περgουλέα* και *πρεουλέα* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *περgουλέα*). Τ. *περγουλιά* σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 525, 26, 1983, 494). Τ. *περγο(υ)λιά* και λ. *πέργ(κ)ο(υ)λα* σήμ. (Κριαρ. Λεξ.). Η λ. τον 11. αι. (Caracausi).

Κατασκευή (πλέγμα από ξύλινες ή μεταλλικές ράβδους) που χρησιμεύει ως στήριγμα αναρριχητικών φυτών: *Της θύρας δε απέναντι της εκκλησίας κείται| ευθαλεστάτη νερατζιά, ...| και υποκάτωθεν αυτής έστι τρανταφυλλέα| και αύθις υπεράνωθεν κλημάτων περγουλέα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1704.

πέργωμα το, βλ. *πύργωμα*.

περδέ το.

Από το τουρκ. *perde*. Λ. *περδές* ο στο Somav., σε κείμ. του 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 445) και σε έγγρ. του 19. αι. (Καμπούρογλου, Αθ. 28, 1916, 246 σημ. 168). Λ. *περτέ* η σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Λ. *μπερντές* σήμ.

Παραπέτασμα, κουρτίνα· εδώ προκ. για το διαχωριστικό ύφασμα μπροστά από το άδυτο του ναού του Σολομώντα (πβ. και *καταπέτασμα β*): *Και παρευθύς το περδέ του ναού εσχίσθη δύο κομμάτια, από πάνου έως κάτω· και η γη εσείσθη* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κζ΄51 σημ.

περδέσκα η, Μαχ. 358[16], 362[27], 424[7], 486[4, 10, 22], 584[7, 9].

Από το μεσν. λατ. *berthesca* (Du Cange, Lat.) - ιταλ. *bertesca* (Battaglia)· πβ. προβηγκ. *bertresca* (βλ. Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. *brittisca*, Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *bertesca*).

Εξέδρα που στερεωνόταν σε ψηλό σημείο και χρησιμοποιούνταν για αμυντικούς σκοπούς ή για την εξαπόλυση επίθεσης σε πολεμικές συγκρούσεις (Για το πράγμα βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 157]): *Το πρώτον μάγγανον* (έκδ. *μάνγκανον*) *ήτον έναν ξυλόκαστρον και ήτον τρίπατον με γ΄ περδέσκες, η μία απάνω της άλλης, και μέσα είχεν έναν πετροκόπον και με τα αργαλεία του, διά να τρυπήσουν τον τοίχον του κάστρου, και εις την άλλην είχεν πολλούς τζακρατόρους* αυτ. 482[36]· *εποίκαν μ΄ περδέσκες σανιδένες και πύργους σανιδένους και απάνω στον πύργον του λιμνιώνος* (έκδ. *λιμιόνος*), *και εκαρφώσαν και εδηγήσαν τας έως γ΄ ώρες της ημέρας* αυτ. 584[3]· *ο Κάρλος έδησεν εις τα καταρτία των κατέργων περδέσκες και έβαλεν ανθρώπους* αυτ. 588[3].

περδικάκι το. — Βλ. και *περδικούλι*.

Από το ουσ. *περδίκιον* (απ. στο Θεόφραστο) και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Somav. (με διαφορ. σημασ.) και σήμ. (ΛΚΝ).

Είδος ποώδους φυτού της οικογένειας των κνιδωδών (parietaria officinalis, parietaria judaica) με θεραπευτικές ιδιότητες (βλ. Γενναδ., Λεξ., λ. *ελξίνη*, Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. φυτών[2] 107, 233): *Τα βότανα οπού χρειάζονται εις το κλυστήριον. Μολόχα, περδικάκι, βροντοθέρι, πίτυρα να τα βράσεις όλα, έπειτα να τα στραγγίσεις* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 73[19].

περδικάρω, Σαχλ., Αφήγ. 849.

Από το ουσ. *πέρδικα* και την κατάλ. *-άρω*. Για διαφορ. ετυμ. (από το ιταλ. *predi-*

care) βλ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 370.

Καμαρώνω σαν την πέρδικα, υπερηφανεύομαι για κάτι με τρόπο ανόητο, κοκορεύομαι (βλ. και Κεχαγιόγλου [Ριμ. Απολλων. (Βεν.) σ. 217]): *λέγει ο Απολλώνιος πως είδε πάσα πράμα,| την ορδινία οπὄθεκεν* (ενν. *ο ρήγας*), *ωσάν μιλεί το γράμμα.| «Και α δεν το πω σαν κείτεται, κόψε την κεφαλήν μου,| μ' αν το γροικήσω, δώσ' μου την, την κόρη για γυνή μου.»| Ο ρήγας με την κόρην του εκάμασι ζευγάρι| και αυτείνος* (ενν. *ο Απολλώνιος*) *αδιαφόρετα στέκει και περδικάρει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [156].

περδίκι το, Πουλολ. Ζ 154, 284, Λίβ. Esc. 103, Ch. pop. 143, 188, Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 10[τρις], Πορτολ. Α 30[22]· *περδίκιν*, Ορνεοσ. αγρ. 570[1], Χρον. Μορ. Η 4006, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 165, Ερωτοπ. 234, 235, Λίβ. Ρ 103, 1840, 1841, 1844, Λίβ. Sc. 1540, Λίβ. (Lamb.) Ν 122, Λίβ. Esc. 2688, Λίβ. Ν 2380, 2383, 2386, Αχιλλ. (Smith) Ν 152, 541, 577, Αχιλλ. (Smith) Ο 93, 259, 278, 545, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 87[20], Πορτολ. Α 3[5], Κυπρ. ερωτ. 115[15], κ.α.· *περδίκι(ο)(ν)*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 744, 745, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 259, Διγ. Άνδρ. 314[25], 400[20].

Από το αρχ. ουσ. *περδίκιον*. Ο τ. *περδίκιν* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1) Το πουλί πέρδικα: *με γεράκια και σκυλιά περδίκια να ζυγώνουν* Απόκοπ.[2] 124· *Τριγύρου εκατασκεύασεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *εκείνου του κολύμβου| αργυροκατασκεύαστα παγώνια και περδίκια| και γερανούς και ψιττακούς και κύκνους και τρυγόνας* Διγ. Ζ 99· (σε παρομοίωση για να δηλωθεί διαφορά δύναμης): *Ως λέων εβρυχίστηκεν* (ενν. *ο Αχιλλές*), *επήδησεν ως πάρδος* (παραλ. 1 στ.) *τριακοσίους έδειρεν ως ιέραξ τα περδίκια* Αχιλλ. (Smith) Ο 562· *απέ τους πέντε τους υιούς του βασιλεώς εκείνου| έναν επήρεν ο θυμός και ήμπεν εις την μέσην.| Τους τριάντα εσκότωσεν ως γεράκιν τα περδίκια* Αχιλλ. L 415· *εις έναν του πιλάλημαν* (ενν. *του Αχιλλέως*) *και εις μιαν του κονταρέαν| έτσε τους εσυνέτριβεν ως φάλκονας περδίκιν* Αχιλλ. L 66. **2)** Μεταφ. προκ. για νεαρή και όμορφη γυναίκα· (εδώ σε προσφών.): *Καμαροφρυδούσα κόρη,| παγκαλόμορφον περδίκι,| και πανώριον μου παγώνι,| ήκουσέ μου τι σε λέγω* Ch. pop. 122.

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 3[8].

περδικίτις, επίθ. θηλ., Ιερακοσ. 461[31].

Από το ουσ. *περδίκιον* (απ. στο Θεόφραστο) και την κατάλ. *-ίτις* αναλογ. με ονομασίες άλλων φαρμακευτικών βοτάνων [πβ. *σιδηρίτις βοτάνη* (βλ. *βοτάνη* 2β(γ)), *σπογγίτις βοτάνη* (L-S, λ. *σπογγάριον*), κ.τ.ό.]· πβ. και *περδίκιος βοτάνη* (L-S, λ. *περδίκειος*), *περδικιάς βοτάνη*, *περδικία βοτάνη* (TLG). Η λ. στο αρσ. γένος (*-ίτης*) με διαφορ. σημασ. τον 6. αι. (L-S, λ. *περδίκειος*).

Στην έκφρ. *περδικίτις βοτάνη* = το φυτό *περδικάκι* ή *περδικούλι*: *Λαβών καρπόν βαλσάμου κόκκους τρεις ... και περδικίτιν βοτάνην προμεμαρασμένην συγκόψας και μίξας τοις προειρημένοις, δος τω ιέρακι* αυτ. 461[14].

περδικοκυνήγιν το, Λίβ. Sc. 2081.

Από τα ουσ. *πέρδικα* και *κυνήγιν*.

Κυνήγι πέρδικας: *μίαν ημέραν έδοξεν τον Λίβιστρον και εμέναν| του να καβαλικεύσομεν να εβγούμεν εις το κυνήγιν,| να λύσομεν τα γεράκια μου εις το περδικοκυνήγιν* Λίβ. Esc. 3256.

περδικοπιάστης ο.

Από το ουσ. *πέρδικα* και τον αόρ. του *πιάνω*. Η λ. στο Meursius.

Αυτός που κυνηγά και πιάνει πέρδικες: *έναι* (ενν. *ο αφέντης μου*) *μέγας κυνηγός, μέγας περδικοπιάστης* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 81.

περδικοπλούμιστος, επίθ.

Από το ουσ. *πέρδικα* και το επίθ. *πλουμιστός* (διαφορ. γρ. (*περσικο-*) δέχεται ο Köstlin, BZ 1, 1892, 396-7· πβ. όμως *πέρδικα πλουμισμένη*, Ch. pop. 509 κ.α., *πέρδικα χρυσοπλούμιστος*, Ιμπ. 265). Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Που έχει εντυπωσιακή, όμορφη εμφάνιση όπως η πέρδικα: *η Πλάτζια-Φλώρα,| εκείνη η περδικοπλούμιστος η λιγνωτή κουρτέσα| οπού εγέμαν τα μαλλιά κατά σκουλί τον πόθον* Φλώρ. μετά στ. 1616 κριτ. υπ.

περδικούλα η.

Από το ουσ. *πέρδικα* και την κατάλ. *-ούλα*. Η λ. και σήμ.

Μικρή πέρδικα· (εδώ ως θωπευτ. προσφών., μεταφ. για δήλ. νεότητας και ομορφιάς): *Λακκοπουγουνάτη κόρη| και μασουροδακτυλάτη| και πανώρια περδικούλα| έκαψές την την καρδιά μου* Ch. pop. 128.

περδικούλι το. — Βλ. και *περδικάκι*.

Από το ουσ. *πέρδικιον* (απ. στο Θεόφραστο) και την κατάλ. *-ούλι*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ 270, *περδικούλλι*, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *περδικούλια* και Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. φυτών[2] 107, 233).

Είδος φυτού με θεραπευτικές ιδιότητες, περδικάκι (Για τη σημασ. βλ. Γενναδ., Λεξ., λ. *αναγαλλίς*, Χελδρ.-Μηλιαρ., ό.π., Rohlfs, Κρ. Χρ. 7, 1953, 317, Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. 167): *Ει δε και δεν ημπορεί να φάγει, ας το κάμνει γλυστήρι* (ενν. *το σκαρολάχανον*) *με περδικούλι, αμολόχαν και άλλα παρόμοια* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 233.

πέρδιξ η και ο, Ιερακοσ. 503[1, 2], Φυσιολ. (Legr.) πριν στ. 683, 683, 695, Φυσιολ. 353[23, 31], 354[4, 10], Φυσιολ. Β 11[1, 14, 23, 27], Φυσιολ. (Kaim.) 58a[1, 2, 5, 16], 58b[1, 2, 5, 16], 59a[1, 2, 5, 16], κ.α.· *πέρδικα*, Διγ. (Trapp) Gr. 661, 1538, Διγ. Α 271, 1970, Διγ. Ζ 906, 2919, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 676, 1377, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 166, 175, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 218, Ερωτοπ. 232, Λίβ. Ρ 1871, Λίβ. Sc. 1573, Λίβ. Esc. 2722, Λίβ. Ν 2409, Αχιλλ. (Smith) Ν 1003, Ιμπ. 265, 535, Χρον. Τόκκων 3467, Φυσιολ. (Legr.) 690, 701, Ch. pop. 208, 504, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 123, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 51[3], Διγ. Άνδρ. 348[31], Φορτουν. (Vinc.) Έ 71, 252, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 552[19], κ.α.· αιτιατ. εν. *περδίκαν*, Λίβ. Sc. 1565 χφ.

Το αρχ. ουσ. *πέρδιξ*. Τ. *περδίκα* σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πέρδικα*), όπως

και τ. *πιρδίκα* (Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. 101, Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. 73, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 180, κ.α.). Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Ορνιθοειδές βραχύσωμο πουλί με μικρό και καμπύλο ράμφος, στρογγυλεμένα φτερά και χρωματιστό φτέρωμα, πέρδικα: Φυσιολ. Β 11[2], Κατζ. Έ 247· *Έλαχε μία πέρδικα κι έβοσκε σ' έναν τόπον· | με πετεινούς εμάλωνεν κι είχε μεγάλον κόπον* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 10[3]· σε παρομοίωση· (για να δηλωθεί διαφορά δύναμης): *ουκ έστι των τυχόντων Τούρκων ο εν τη αυλή εισελθών του βασιλέως, διωκόμενος ως πέρδιξ υπό ιέρακος* Δούκ. 157[31]· *Ευθύς την ράβδον είληφα και το χειροσκουτάριν, | ως αετός προς πέρδικας αφ' ύψους εκπετάσας· | όσους η ράβδος η εμή έφθασε του προσψαύσαι, | ζωής εν τούτοις λείψανον ουδαμώς υπελείφθη* Διγ. (Trapp) Gr. 2477· (για έπαινο της γλυκιάς φωνής): *ως πέρδικα μοιρολογά* (ενν. *η λυγερή*) *και σαν τρυγόνα κλαίγει* Ριμ. κόρ. 732· (για δήλ. της γυναικείας ομορφιάς· για τη χρ. και σήμ. βλ. ΛΚΝ, λ. *πέρδικα*): *Σαν πέρδικαν εις το κλουβί | στέκεις στο παρεθύρι, | λάμπουσιν και τα μάτια σου σαν άδολον ζαφείρι* Ch. pop. 293. **2)** (Μεταφ.) νεαρή και όμορφη γυναίκα: *να έλθωμεν εις της Ρωμανίας της εύμορφης το μέρος και να ιδώ την εύμορφήν μου πέρδικα και τον πάγκαλον και ευγενικότατόν μου υιόν* Διγ. Άνδρ. 334[3]· (θωπευτ., σε προσφών.): *Γεια και χαρά σ' αφήνω να την έχεις | και κάμε, πέρδικά μου, να κατέχεις | κι α ζήσω, μες στο μήνα έρχομαι πάλι | να βρω τ' αγγελικά, όμορφά σου κάλλη* Βοσκοπ.[2] 266· *Λιγνή και κοκκινόχειλη και χαμοκιλαδούσα | άσπρη σαν το τριαντάφυλλον, κόκκινη γιον* (έκδ. *οιόν*) *το ρόδον, | γλυκολαλούσα πέρδικα, πολλών καρδιές μαραίνεις* Ερωτοπ. 239.

'περεάζω, βλ. *επηρεάζω.*

περεβρίς -ίδα η.

Άγν. ετυμ. Η λ. στο Du Cange.

Είδος σαύρας, πιθ. η πράσινη σαύρα (lacerta viridis, κοιν. *πρασινογουστέρα*· βλ. και Du Gange, *περεβρίς*): *Περί τρίχωμα κεφαλής οπού έχει λειψάδιν. | Πιάσας δύο περεβρίδας* (χφ *περανίδας*) *πράσινας φόνευσον και την μίαν καύσον, έως αν γένηται τέφρα* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 50[19].

περεγοριά η, βλ. *παρηγορία.*

περέττα η, βλ. *μπερέττα.*

'περευλογημένος, 'περευλοημένος ο, βλ. *υπερευλογημένος.*

περέχυμα το, βλ. *περίχυμα.*

περεχύνω, βλ. *περιχύνω.*

περεχύτης ο, βλ. *περιχύτης.*

περεχώ, βλ. *περιχώ.*

περηγοριά η, βλ. *παρηγορία.*

περηγουρούμαι, βλ. *παρηγορώ.*

περηφ-, βλ. *υπερηφ-.*

περί, πρόθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 108, 479, Καλλίμ. 5, 1819, Ασσίζ. 7[18], 14[14], 15[15], Διγ. (Trapp) Gr. 908, Βέλθ. 497, Χρον. Μορ. Η 560, 942, 2130, Χρον. Μορ. Ρ 907, 3045, 6245, Βίος Αλ. 4035, Ιατροσ. κώδ. ωκγ', ωκθ', ͵αρλβ', Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 209, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 5, Λίβ. Sc. 3118, Λίβ. Esc. 4276, Λίβ. Ν 2972, Αχιλλ. (Smith) Ο τίτλ., Χρον. Τόκκων μετά στ. 18, μετά στ. 30, μετά στ. 43, Ουζούχασαν 23, Σφρ., Χρον. (Maisano) 44[3], Θησ. (Foll.) I 57, 65, 83, 134, Θησ. Γ [40[3]], Αλεξ. πριν στ. 7 κριτ. υπ., πριν στ. 101 κριτ. υπ., πριν στ. 124 κριτ. υπ., Κορων., Μπούας 114, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 203[13], Διήγ. Αλ. G πριν στ. 278[35], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 30[17], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 261[v], 297[v], 307[r], Σοφιαν., Παιδαγ. 110, Πτωχολ. α 336, Μαλαξός, Νομοκ. 326 τρις, Ιστ. πατρ. 109[2], Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 106, Κανον. διατ. Α 25, 242, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 7[46], 9[93], 13[1], 47[146], Μπερτολδίνος 117, 122, κ.π.α.· *πέρι,* Διήγ. Αλ. G 269[28, 30], 274[35], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 140[r].

Η αρχ. πρόθ. *περί.* Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *παρά,* Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Pern., Ét. linguist. II 394 σημ. 2, 395 σημ. 1, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α 301). Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

I. Πρόθ. **1)** Με γεν. **α)** (για δήλ. αναφοράς) σχετικά με, για: Καλλίμ. 1068, Κυπρ. ερωτ. 138[10], Σφρ., Χρον. (Maisano) 116[10]· (συχνότ. σε τίτλ.): Κανον. διατ. Α 442, Ιατροσ. κώδ. ͵αλέ, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 27[90]· φρ. *έχω κάπ.* ή *κ. περί πολλού* = θεωρώ κ. ή κάπ. σημαντικό, πολύτιμο: *Δίδει εξήντα χιλιάδες | αργυρίου και χρυσίου | και 'γοράζει το λιθάρι | και περί πολλού το έχει* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 158· *Ηγάπα* (ενν. *ο αφέντης της Πρεβέντζας*) *δε περί πολλού τους νέους να τους έχει. | Πλούτη ομού και χρήματα και πράγματα και λίθους, | όλα ως αράχνην τα έβλεπεν* Ιμπ. 19· **β)** (αιτ.) εξαιτίας: Ερμον. Τ 18· **γ)** (τοπ.) πέριξ, γύρω από: Διγ. (Trapp) Gr. 2371. **2)** Με αιτιατ. **α)** (για δήλ. αναφοράς) σχετικά με, για: Ασσίζ. 382[27], Καλλίμ. 405, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1207· (συχνότ. σε τίτλ.): *Περί τους κριτάδες οπού ένι κρατημένοι της αγίας εκκλησίας να της βοηθούν* Ασσίζ. 4[27]· *Περί την κλεψίαν οπού ηβουλήθησαν οι Σπαταίοι να κάμουν εις την Βόδιτσαν* Χρον. Τόκκων μετά στ. 93· *Περί την σταύρωσιν του Χριστού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 283[r]· **β)** (τοπ.) **β[1])** γύρω από: Διγ. Ζ 3643· **β[2])** κοντά σε: *Ημείς δ' επί την αύριον, η των Βαΐων και η εορτή τυχούσα, τεμόντες πάντες βαΐα μυρσίνης, ... και φέροντες ανά χείρας, ελθόντες επέσαμεν περί τας πόρτας του κάστρου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 44[18]· **β[3])** (για δήλ. τοπ. έκτασης): Βίος Αλ. 1089· **β[4])** μέσα σε: Καλλίμ. 2037· **β[5])** κατά μήκος: *ουδέν επιάσαμεν την περί τον Αλφειόν οδόν αλλά την αριστεράν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 44[1]· **β[6])** κάτω από: *φέρει σκαμνίν ολόχρυσον εκείνος ... | περί τους πόδας ... της γυναικός* Καλλίμ. 518· **γ)** (χρον.) περίπου: Καλλίμ. 2099, Πανάρ. 75[26], Δούκ. 215[29], Σφρ., Χρον. (Maisano) 44[4]· **δ)** (αιτ.) για, εξαιτίας: *και τη γραφή σου έλαβα και εχάρηκα περί τις υγείες σου* Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171· **ε)** (για δήλ. τρόπου) στην έκφρ. *περί στανέο* = με το ζόρι, παρά τη θέληση (κάπ.): *ακαρτερούσανε την ημέραν του πολέμου με φόβον πολύ. Και κάποιοι εκοιτάζανε να φύγουνε, να πάνε όξω εις τα χωρία ή να κρυφτούσι αλλού, να γλυτώσουνε ... Και οι καπεταναί-*

οι τους εκρατούσανε σαν περί στανέο απάνω εις τα τειχία Χρον. σουλτ. 85[22]. **3)** (Με δευτερεύουσα πρόταση, για δήλ. αναφοράς) σχετικά με, για: *περί τό λέγει* (ενν. *η κυρά δείνα*) *ότι υπάρχω αδελφός αυτής πνευματικός* Ελλην. νόμ. 559[4]· (σε τίτλ.): *Περί το πώς εκαβαλίκευσεν ο Αλέξανδρος τον Βουκέφαλον* Αλεξ. πριν στ. 307 κριτ. υπ.· (με παράλ. άρθρου.): *Περί πώς έκαμαν βουλήν οι Αλβανίται* Χρον. Τόκκων μετά στ. 56· *Περί όταν απολογήσατο ο βασιλεύς* Ερμον. Ω μετά στ. 48.

II. (Σύνδ. συγκρ.) παρά (πβ. *παρά* ΒΙ, *παρού* ΙΑ, βλ. και Χατζιδ., Βυζαντίς 2, 1911-1912, 517 και Georgacas, Glotta 31, 1951, 226-27) **1)** Εισάγει β' όρο σύγκρισης **α)** μετά από επίθ. ή επίρρ. συγκρ. βαθμού **α[1])** (με αιτιατ.): *όποιος αναδεχθεί παιδίον από το άγιον βάπτισμα, λέγεται πατήρ πνευματικός ... και έναι περισσότερος εις αυτό το παιδίον περί τον πατέρα οπού το εγέννησεν σαρκικώς* Μαλαξός, Νομοκ. 301· **α[2])** (με γεν.): *κάλλιον είναι τον άνθρωπον η ζωή πέρι του πράγματος του κόσμου ολουνού* Διήγ. Αλ. G 268[27]· **α[3])** (με ονομ. ομοιόπτωτα): *Του φρόνιμου και του ανδρειωμένου κάλλιον εστίν τιμημένος ο θάνατος πέρι άχρηστη ζωή* Διήγ. Αλ. G 269[30]· **α[4])** (με δευτερεύουσα βουλητική πρόταση): *κάλλιον το έχω ... ν' αποθάνω*| *περί ... να με κατηγορήσουν* Χρον. Μορ. Η 1135· *δεν ήτονε κάλλιο σας θάνατος με τιμή σας,*| *περί να λάβετε ντροπήν εις όλην την ζωήν σας;* Θησ. (Foll.) I 64· (με προηγ. άρθρο): *έκρινα κρείσσον το να ζω περί το ν' αποθάνω* Λίβ. Ρ 2568 κριτ. υπ.· (με παράλ. του συγκρ.): *περί να υπάμε εις την Συρίαν τά ουκ έχομεν γυρεύει,*| *ενταύτα στρέμμα ας ποιήσομεν απέσω εις την Πόλιν,*| *και πόλεμον ας δώσομεν όλοι με τ' άρματά μας.*| *Κι αν δώσει ο Θεός και πάρομεν την Κωνσταντίνου πόλιν,*| *την βασιλεία ας κρατήσομεν όλης της Ρωμανίας* Χρον. Μορ. Η 837· *περί να χάσεις τά κρατείς να μείνεις ακληρημένος,*| *έπαρε εκ το λογάριν μου* Χρον. Μορ. Η 4241· **α[5])** (με δευτερεύουσα αναφορ. πρόταση): *περισσότερον πλήθος περί οπού είναι εδώ απάνω* Μπερτολδίνος 102· **β)** (μετά από επίθ. ή επίρρ. θετ. βαθμού)· (με τις λ. *όλος, κανένας άλλος*): *ουαί μοι την ταλαίπωρον* (ενν. *Αθήναν*), ... (παραλ. 3 στ.) *ουδέποτε την κύψασαν ποσώς εις δουλοσύνην* (παραλ. 1 στ.) *την φρόνιμον, την πάνσοφον περί τας πόλεις όλας* Ανάλ. Αθ. 33· *Αριστοτέλει τω εμώ τιμίω διδασκάλω,*| *'ξαιρέτως κείνον χαιρετώ περί κανέναν άλλο* Αλεξ. 1512. **2)** (Με προηγ. χρον. επίρρ.) **α)** πριν από: *εις Βιτσέντσα σέβηκε πριν περί τον εχθρόν του* Κορων., Μπούας 118· **β)** (με επόμ. δευτερεύουσα πρόταση) προτού να: *έκαμε* (ενν. *η γυναίκα*) *το αμάρτημα πρωτύτερα περί να λάβει τον άνδρα* Μαλαξός, Νομοκ. 334.

III. (Επίρρ., σε αποφατικές προτάσεις για δήλ. περιορισμού· πβ. *παρά* Γ1 και *παρού* ΙΙ1) παρά μόνο: *αυθέντη, εγώ δεν ηξεύρω να γράψω περί απλά, διατί δεν ημπόρεσα ποτέ μου να μάθω τον Δονάτον* Μπερτόλδος 81.

περιαγκαλιάζω· *περιγκαλιάζω*.

Από την πρόθ. *περί* και το *αγκαλιάζω*. Η λ. στο Βλάχ., όπου και τ. *περιγκαλιάζομαι*.

Αγκαλιάζω κάπ. ολόγυρα: *όταν με* (ενν. *τον Ισαάκ*) *περιγκάλιαζε* (ενν. *η πρικαμένη μάννα*) *κι εφίλιε με στο στρώμα,*| *πικρόν φαρμάκι ήτανε τα χείλη και το στόμα* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 831 κριτ. υπ.

περιαγκαλίζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *αγκαλίζω*.

Αγκαλιάζω κάπ. ολόγυρα: *τας ερωτήσεις τας πολλάς άφες, τας αφηγήσεις,*| *και μόνον περιαγκάλισε και φίλησε την κόρην* Λίβ. Ν 3223.

περιαγλαΐζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *αγλαΐζω*.

Στολίζω, λαμπρύνω: *Εκεί πλησίον πέφυκε κιβωτός μία μεγάλη,*| *μεμεστωμένη ιερά πάντερπνα εις τα κάλλη*| *μετά μαργάρων και χρυσού πέλουν εγκοσμημένα*| *και με τα λιθαρόπουλα περιηγλαϊσμένα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 660.

περιαίματος, επίθ. — Πβ. και *πολυαίματος*.

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *αίμα*.

(Προκ. για σταφύλι) γεμάτος «αίμα», δηλ. κρασί (πβ. Επιτομή, λ. *αίμα* 1 έκφρ. *αίμα σταφυλιών* = κρασί): *τολμάς, περιαίματε Σταφυλή, τω φοβερώ παρισταμένω μου βήματι* (έκδ. *φήματι*) *κατηγορήσαι;* Πωρικ. (Winterwerb) I 111α κριτ. υπ.

περιαναγκάζω.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Τ. *πριγιαναγκάζου* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.).

Με οποιονδήποτε τρόπο αναγκάζω, υποχρεώνω κάπ. να κάνει κ.: *να πας* (ενν. *συ, φεγγάρι μου*) *εις την ωραίαν,*| *να την βεβαιώσεις τά πονώ και πάσχω καθεκάστην,*| *όρκους φρικτούς και φοβερούς να την περιαναγκάσεις*| *σημάδιν με το άλλον της πιττάκιν να με στείλει* Λίβ. Esc. 1761.

περιανακουφίζω, Λίβ. Ρ 1123, Λίβ. Esc. 2579.

Από την πρόθ. *περί* και το *ανακουφίζω*.

Α' (Μτβ.) (με υποκ. τη λ. *πόνος*) ανακουφίζω, απαλλάσσω κάπως κάπ. από το ψυχικό βάρος που του προκαλώ: *ηύρα εσέναν μοναχόν και τά έπαθα είπα σε τα,*| *και ωσάν περιανακούφιζεν ο πόνος την ψυχήν μου,*| *αφότου, φίλε μου, σε ηύρηκα και ενώθημεν οι δύο* Λίβ. Ν 2272.

Β' (Αμτβ.) (προκ. για ψυχικό πόνο) απαλύνομαι κάπως, μετριάζεται κάπως η έντασή μου: *Εσένα γαρ ηύρα μοναχόν και τά έπαθα είπα σε τα,*| *και ωσάν επεριανεκούφισεν ο πόνος της ψυχής μου* Λίβ. Sc. 1431.

περιαναμένω, Χρον. Μορ. Η 2233.

Από την πρόθ. *περί* και το *αναμένω*.

Περιμένω κι άλλο, λίγο ακόμη: *εις το Βλιζίρι εδιέβηκε* (ενν. *ο μισσέρ Τζεφρές*) *στο να περιαναμένει*| *έως να μάθει τίποτα δι' εκείνον τον Ρουμπέρτον* Χρον. Μορ. Ρ 2233· *προς εμέν εστράφησαν* (ενν. *οι νεκροί*) *πάλιν να μ' ερωτήσουν,*| *του κόσμου τα εντάλματα καταλεπτόν ν' ακούσουν.*| *Μη δύνοντα το αποκριθείν και περιαναμένειν,*| *διά το σπουδάζειν του στραφείν κι εις την φωτίαν εβγαίνειν ...* Απόκοπ.[2] 457.

περιαναπαύω, Σπαν. Β 400, Σπαν. Ρ 201, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13361, Λίβ. Ρ 1832, 2530, 2588, Λίβ. Sc. 659, 1532, 2864, Λίβ. Esc. 2585, 2680, Λίβ. (Lamb.) Ν 622, Λίβ. Ν 3471, 3544· *περιαναπαύγω*.

Από την πρόθ. *περί* και το *αναπαύω*.

Ι. Ενεργ. **Ά** (Μτβ.) ανακουφίζω κάπως κάπ.: *ελάφρυνον τα βάρη μας, περιανάπαυσόν μας,| πολλά γαρ μας εβάρυνεν ο μέγας ο πατήρ σου* Σπαν. Α 419. **Β΄** (Αμτβ.) αναπαύομαι λιγάκι: *έφθασα εις την κατούνα μου, πεζεύγω εκ το φαρίν μου,| και εκ τον κόπον ήθελα να περιαναπαύσω* Λίβ. Esc. 165· *εξέβημεν τα δύσκολα και εσέβημεν λιβάδιν,| εις την αρχήν επέσαμεν, αρχήν του λιβαδίου,| που να περιαναπαύσομεν τους παροπίσω χρόνους* Λίβ. (Lamb.) Ν 620.

ΙΙ. Μέσ. **Ά** (Αμτβ.) αναπαύομαι, ξεκουράζομαι για λίγο: *Εις το στενόν το πέραμαν του ποταμού του Αφράτου| ήτον ο κάλαμος δασύς και υπόδροσος ο τόπος·| εκεί έστησα την τέντα μου να περιαναπαυθούμεν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1718· *εφθάσαμεν εις κάστρον,| και εδώ ας εύρομεν μονήν να περιαναπαυτούμεν,| και αύριον πάλε την οδόν να πιάσομεν αντάμα* Λίβ. Ν 2278· *όταν ηρχόμεθα εις εσέν, ήμασθεν κοπιασμένοι| και εκ τα άλογα επεζεύσαμεν να περιαναπαυθώμεν| εδώ εις ετούτο το δενδρόν και εις την εύμνοστον βρύσιν* Λίβ. Sc. 2942. **Β΄** (Μτβ.) ανακουφίζομαι κάπως (από ψυχικό πόνο) (Για τη σημασ. πβ. και *περιανασαίνω* Β΄): *σημάδιν με το άλλον της πιττάκιν να με στείλει,| να βλέπω το σημάδιν της, και τό πονεί η ψυχή μου| να το περιαναπαύγομαι, να μη έναι εις θάνατόν μου* Λίβ. Esc. 1764.

περιανασαίνω, Λίβ. Sc. 516, Λίβ. Esc. 744, 795, Λίβ. (Lamb.) Ν 181, 671, Λίβ. Ν 1481, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 687.

Από την πρόθ. *περί* και το *ανασαίνω*.

Ά Αμτβ. **1α)** Ξεκουράζομαι, αναπαύομαι για λίγο: *από τα κάλλη του δεντρού, την ηδονήν του τόπου| και των πουλιών την μελωδιάν και ολημερνού του κόπου,| ως από βιας ηκούμπησα του περιανασάνω* Απόκοπ.[2] 31· **β)** (κατ' επέκταση) ανασυντάσσω, ανασυγκροτώ τις δυνάμεις μου: *Ο Πρωθεσέλαος ο ρηξ ακριοεπιστράφη οπίσω* (παραλ. 1 στ.). *Εξήλθεν εκ τον πόλεμον διά να περιανασάνει·| ως είδε εκ το φουσσάτον του τόσους έχει χαμένους* (παραλ. 2 στ.). *Τότε του εξηβάλασιν άλογα από τα ξύλα.| Αρματωμένος δυνατά πηδά, καβαλικεύει·| θέλει να στρέψει ... την ζημίαν που του εκάμαν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3078· *αν τον αφήσετε* (ενν. τον Τούρκον) *μόνον και δύο χρόνους| εις την Κωνσταντινούπολιν να περιανασάνει,| ομνέω σας εις τον Θεόν, όλους μας θέλει φάγει* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 462. **2)** Ανακουφίζομαι λιγάκι: *χρόνους εκακοπάθησεν* (ενν. ο ξένος), *έφτασεν εις εμένα* (ενν. την Δυστυχία)·*| ... τον Χρόνον ... επιάσεν τον μεσίτην,| να ποίσω τίποτε εις αυτόν να περιανασάνει| από τα δυστυχήματα των όπισθεν των χρόνων* Λόγ. παρηγ. Ο 665· *θέλει* (ενν. ο Λίβιστρος) *από τους πόνους του, τούς έπαθεν τους τόσους,| κάποτε ολίγον ως άνθρωπος να περιανασάνει* Λίβ. Ρ 535.

Β΄ (Μτβ.) ανακουφίζομαι κάπως (από ψυχικό πόνο) (Για τη σημασ. πβ. και *περιαναπαύω* ΙΙΒ΄): *ας δέξομαι πιττάκιν σου και ας ιδώ γράμματά σου,| και τό με πνίγει τίβοτες να το περιανασάνω* Λίβ. Esc. 1619.

περιανατρέχω.

Από την πρόθ. *περί* και το *ανατρέχω*.

(Μτβ.) τρέχω εδώ κι εκεί, διατρέχω τόπο: *Πολλά κατασκοπήσαντες του ποταμού τα μέρη,| μήνα 'βρουν τα παιδόπουλα τα δύο τα πνιγμένα,| ως δ' ηύραν ταύτα κείτοντα πρησμένα και πνιγμένα,| έπιασαν, έθαψαν αυτά ...| και παρευθύς εκίνησαν κι υπάν γεγυμνωμένοι·| ούτως το χειλοπόταμον περιενέτρεχόν το* Βέλθ. 1223.

?περιαντιστέκομαι.

Από την πρόθ. *περί* και το *αντιστέκομαι*.

?Αντιστέκομαι (πβ. Λίβ. Ρ 2631: *περιεστάθην άπειρα*): *ως τους είδα περισσούς, όλους αρματωμένους* (παραλ. 1 στ.) *περιαντιστάθην άπειρος σχεδόν ότι απετώρα| εις Άδην εκατήντησα και την ζωήν αφείθην* Λίβ. (Lamb.) Ν 214.

περίαπτο(ν) το.

Το αρχ. ουσ. *περίαπτον* (L-S, λ. *περίαπτος*). Η λ. (*περίαπτο*) στο ΑΛΝΕ.

Αντικείμενο που φοράει κανείς πάνω του προς αποτροπή ή απομάκρυνση του κακού, φυλαχτό: *Εις γυναίκειον ρουν ποίησε τα λεγόμενα περίαπτα. Εις την λίγωσιν της σελήνης έπαρον αβγόν νωπόν και βάλε το εις βλαττί πουκόπουλον, και ας το κρεμάσει εις τον τράχηλόν της η γυναίκα, και μηδέν ηξεύρει το τι έναι* Σταφ., Ιατροσ. 8[211].

περιάπτω (Ι).

Το αρχ. *περιάπτω*.

Ανάβω κ. ώστε να γίνει διάπυρο, πυρακτώνω: *οι Αρμένιοι δε κατά του Ρωμαϊκού στρατού τα περιαμμένα αυτών σιδήρια και τας πέτρας ρίπτοντες τον εκ πλίνθου τοίχον γενόμενον ούπως έβλαπτον* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) Ι 1.

περιάπτω (ΙΙ)· *περιάπτει* Ορνεοσ. αγρ. 568[15], εσφαλμ. γρ. αντί *περιπάτει*· διορθώσ. — Βλ. και *περιπατώ*.

περιαργυρώνω, Παϊσ., Ιστ. Σινά 583, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. ά 65, Προσκυν. ά 113[26-7].

Το αρχ. *περιαργυρόω*.

Καλύπτω γύρω γύρω με στρώμα αργύρου, ασημώνω: *Πάτους μεν είχεν τέσσαρας ο έμπροσθεν οικίσκος,| άπας χρυσομεσόκτιστος, περιηργυρωμένος* Διγ. Ζ 3814· *εικόνες μεγάλες περιηργυρωμένες και μετά χρυσίου εγκοσμημένες* Προσκυν. Μπεν. 54 156[11].

περιαργώ, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) Ι 149, Λίβ. Esc. 1755.

Από την πρόθ. *περί* και το *αργώ*. Η λ. τον 5. αι. με διαφορ. σημασ. (Lampe, Lex., λ. *περιαργέω*) και στο Κουμαν., Συναγ. (λ. *περιαργέω*).

Καθυστερώ κι άλλο, λίγο ακόμη: *ταχύ εσηκώθην και έστεκα, επρόσεχά σε, φέγγος,| πώς ενεδύουν τα σύννεφα, να δύνεις αποτώρα·| ηρξάμην σε παρακαλείν δαμί να περιαργήσεις,| να σε εγκαλέσω τά πονώ και απέκει, αν θέλεις, δύνε* Λίβ. Sc. 650.

?περίαρμα το.

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *άρμα*, αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ.

Όπλο (κάθε είδους): *Εις σε κυνήγια πάντοτε, περιάρματα κοντά τους,*| *εποίκαν τέτοια πράγματα, όλοι επαίνεσάν τους* Θησ. Ή [44[7]].

περιαύλειος, επίθ., Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 719, κριτ. υπ.).

Από την πρόθ. *περί* και το αρχ. επίθ. *αύλειος*. Η λ. στο Steph., Θησ. (λ. *περίαυλος*).

Που έχει τριγύρω του περίβολο: *Υπό δε την κατάβασιν του τοιούτου βουνού έστι τις περιαύλειος αυλή προς μεσημβρίαν κειμένη ακουμβίζουσα εις το τείχος των παλατίων, ων ανήγειρεν ο βασιλεύς Μανουήλ, κατά δε βορράν άνεμον τη θαλάσση εγγίζουσα* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 78.

περιαύλιον το, Ψευδο-Σφρ. 456[16] (έκδ. *περιαυλείον*· διορθώσ. *περιαυλίῳ*).

Από το ουσ. *περίαυλον* και την κατάλ. *-ιον* αναλογ. προς το ουσ. *προαύλιον*. Τ. *περιαύλι* (Andr. Lex., Mand., Stud. gr. lang. 164, Αναγνωστ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 312), καθώς και τ. *πελιαύρι* (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β΄ 53) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Steph., Θησ., σε κείμ. του 15. αι. [Βίος Αισώπ. W (Παπαθωμ.) 42.6 χφ O κριτ. υπ.], σε έγγρ. του 11. (Caracausi 450, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 322), 12. (Act. Ivir. II 52[357, 379]), 13. (Act. Lavr. II 73[51]), 14. (Act. Lavr. II 102[1]), 18. αι. (Προσκυν. β΄ 147[17]) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σαλβάνος, Λαογρ. 10, 1929-1932, 530). Η λ. στον τ. *περιαύλιο* σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

Περίβολος (συν. ναού): *Το δε έμπα του ναού και οι τέσσαρεις νάρθηκες και ο λουτήρ και τα περιαύλιά του όλα ήτον οσπίτιον Δαμιανού πατρικίου* Hagia Sophia ω 515[5].

περίαυλον το, Δούκ. 365[18-19], Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 663, κριτ. υπ.), Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) 1077.

Το μτγν. ουσ. *περίαυλον*. Λ. *περίαυλος* ο σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ΄ 270). Η λ. σε έγγρ. του 12. (Act. Lavr. I 59[12, 39]), 18. (Ζερλέντης, Νησιωτ. Επετ. 1, 1918, 139) και 19. αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 237). Η λ. στον τ. *περίαυλο* σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Βογιατζ., Αθ. 37, 1925, 144) και στο ΑΛΝΕ.

Περιφραγμένος χώρος γύρω από κτήριο (συν. ναό), περίβολος, αυλή: *Ήλθε ... ο Ιησούς εις την Καπερναούμ ... εις σπίτιν και πάραυτα επεριμαζεύθησαν πολλοί, τόσον ότι δεν εχωρούσαν μηδέ τα περίαυλα* Πηγά, Χρυσοπ. 49 (2)· *συνεισέρχεσθε* (ενν. *συ και ο ενοικών καλόγερος*) *ομού κάτωθεν των κλημάτων,*| *άπερ δη το περίαυλον* (ενν. *του μετοχίου*) *σκέπουν εξ υψωμάτων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1576.

περιβάλλω, Αξαγ., Κάρολ. Έ 184.

Το αρχ. *περιβάλλω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **1)** Αγκαλιάζω κάπ.: Αχιλλ. L 1267. **2α)** (Με αιτιατ. προσώπου και αιτιατ. πράγματος) φορώ σε κάπ. κ.: *την κόρην εκάθισαν επί ωραίου ίππου* (παραλ. 1 στ.) *στέφανον πολύτιμον αυτήν περιβαλόντες* Διγ. Ζ 2195· **β)** (με αιτιατ. πράγματος) ντύνομαι, φορώ κ.: *Εκείνος δε το βούλευμα καλώς επινοήσας,*| *ήμειψε την στολήν ευθύς περιβαλλών ρωμαίαν,*| *θαυμαστόν επιλούρικον, χρυσόν ρεραντισμένον* Διγ. (Trapp) Gr. 865. **3)** (Μεταφ.) εμπλέκω κάπ. σε κακό ή συμφορά (Η χρ. ήδη αρχ., βλ. L-S, στη λ. II2): Ιστ. Ηπείρ. IX[3-4].

II. Μέσ. **1α)** (Με αιτιατ. πράγματος) ντύνομαι, φορώ: Βίος Αλ. 1612· **β)** (προκ. για όπλα) φορώ, αρματώνομαι: Βίος Αλ. 3125. **2)** Περιβάλλομαι, καλύπτομαι από κ.· (εδώ μεταφ.): *Ως γαρ αυτούς ησπάζετο* (ενν. *η κόρη τους αδελφούς*) *μετά περιχαρείας,*| *δάκρυα περιεβάλλοντο θρήνον ποιούντες μέγα* Διγ. Ζ 515. **3)** (Μεταφ., με αντικ. τις λ. *σκήπτρα, στέμμα, στέφανος*) αποκτώ κάπ. αξίωμα, κατακτώ κάπ. εξουσία: *Είτ' ακωλύτως έρχεται* (ενν. *ο Κάρολος*) *εις την παλαιοτάτην*| *Ρώμην την περιβόητον και την υψηλοτάτην,*| *χειροτονείται τοιγαρούν υπό πρεσβυτερίου* (παραλ. 1 στ.). *Κάκείσε περιβάλλεται έτερα σκήπτρα πάλι* Αξαγ., Κάρολ. Έ 201· *ενδόξως παραγίγνεται* (ενν. *ο Κάρολος*) *εις την Αλεξανδρέων*| *πόλιν μεγάλην Δύσεως, καθολικήν Ρωμαίων.*| *Όπου γαρ περιβάλλεται, ως λέγουσιν, το στέμμα*| *του πρώτου αξιώματος ...* Αξαγ., Κάρολ. Έ 177· *Εκεί γαρ* (ενν. *εις τα Μεδιόλανα*) *περιβάλλεται* (ενν. *ο Κάρολος*) *ένδοξον και μεγάλον*| *στέφανον πολύτιμον, υπέρτερον των άλλων* Αξαγ., Κάρολ. Έ 223.

περιβαρύνω.

Από την πρόθ. *περί* και το *βαρύνω*· πβ. και αρχ. επίθ. *περίβαρυς*. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β΄ 726).

(Μεταφ.) προκαλώ επιπρόσθετο αίσθημα βάρους, στενοχωρώ, ενοχλώ κι άλλο κάπ.: *Υιέ μου, ... πέψε φέρε ... καλούς καβαλλάρους ψουμάτους και ποίσε αβιτσιάληδες και μοίρασε το ρηγάτον σου ... και θέλουν είσταιν αναπαμένοι και σου αναπαμένος, ότι δεν θέλου σε περιβαρύνει να τους πλερώννεις τους κόπους τους* Μαχ. 22[29].

περιβάρυσις -ση η.

Από το *περιβαρύνω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. *περιβάρυση* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., λ. *περίβαρυς*).

Προσβολή· κατηγορία: *Ειστούτον η ρήγαινα με πολλήν πλήξιν και παραπονημένη απέ τον Τιπάτ, ότι εποίκεν της πολλές περιβάρυσες, και είπεν του ρηγός ότι τούτος ο σιρ Τιπάτ εσκότωσεν πολλούς της υποταγής της άδικα και ελάλεν τους: «Ἀμολογήσετε πώς η ρήγαινα ήθελε να φαρμακέψει τον ρήγα τον υιόν της!»* Μαχ. 570[2-3].

περίβλεπτος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 3316, Διγ. Ζ 1328, 2896, Οψαρ. 361[2], Αιτωλ., Βοηβ. 36, Πωρικ. (Winterwerb) II 2, III 2.

Το αρχ. επίθ. *περίβλεπτος*. Η λ. και σήμ.

1α) Που θαυμάζεται από όλους: Διγ. (Trapp) Gr. 3565, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 355, Ροδινός (Βαλ.) 180· **β)** ξακουστός, διάσημος: *Ούτος* (ενν. *ο Διγενής*) *εβλάστησε φυλής εξ ευγενών Ρωμαίων*| *και γέγονε περίβλεπτος εις τας ανδραγαθίας* Διγ. (Trapp) Gr. 1015· **γ)** στον υπερθ. ως τιμητική προσφών.: *Γεώργιε ευγενέστατε, περιβλεπτότατέ μου*| *το ους εκκλίναι νουνεχώς, λέγω το της καρδίας* Σπαν. (Λαμπρ.) Va 7· **δ)** (προκ. για νεαρή κοπέλα) πολύ όμορφη, αξιέραστη: *ως μόνην εσκέψαντο* (ενν. *οι στρατιώται*) *την περίβλεπτον κόρην,*| *ως υπό βέλους τας ψυχάς ετρώθησαν τω*

κάλλει| και εις έρωτα άπειρον εκινήθησαν πάντες Διγ. (Trapp) Gr. 2459. **2)** (Προκ. για πόλη) που βρίσκεται σε τέτοια θέση, ώστε να φαίνεται από παντού: *Ω πόλις θαυμαστότατε, την κλήσιν Θεού δώρον,| οποίος υψηλότατος ο θαυμαστός τεχνίτης,| ο …| τείχη θαυμαστότατα και φυσικά στυλώσας* (παραλ. 7 στ.), *τοιαύτα τείχη υψηλά εστόλισέ σε κύκλῳ,| ως δε και ύψος κέκτησαι της γης ανεστηκότα,| περίβλεπτος τοις πέρασι τη γη και τη θαλάσση;* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 86. **3)** (Προκ. για βλέμμα) θαρρετός, θαρραλέος: *και να έλθει ο μέγας Δημήτριος εις το μέσον της συγκλήτου, νέος εις την ηλικίαν, μα εις την φρόνησιν και σοφίαν επερίσσευε τους γέροντας, λαμπρός εις την όψιν και περίβλεπτον έχων το βλέμμα* Εγκ. αγ. Δημ. 107[73].

Το αρσ. ως τιμητικός τίτλ. (βλ. L-S Suppl., στη λ.)· (εδώ σκωπτ.): *Βασιλεύοντος του πανενδοξοτάτου Κυδωνίου και ηγεμονεύοντος του περιβλέπτου Κίτρου, συνεδριάζοντος Ροδίου του επικέρνη* Πωρικ. (Winterwerb) Ι 2.

Το θηλ. ως ουσ. = πολύ όμορφη, αξιέραστη κοπέλα: *Εγώ δε την περίβλεπτον εκ της χειρός κρατήσας,| επί την κλίνην ησυχή ήλθομεν βαδιούντες* Διγ. Ζ 2865.

Η αιτιατ. εν. ως επίρρ. = απ' όλες τις πλευρές: *τα κάλλη του προσώπου της ως ήλιος ελάμπαν,| τους οφθαλμούς του Διγενούς εκώλουν του Ακρίτου| του μηδαμώς θεάσασθαι περίβλεπτον την κόρην* Διγ. Ζ 1741.

περιβλέπω.

Το αρχ. *περιβλέπω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Ι. Ενεργ. **Ά** Μτβ. **1α)** Κοιτάζω κάπ. με θαυμασμό: Διγ. Ζ 1676· **β)** παρατηρώ, εξετάζω: *επεί ο ήλιος προς δύσιν ην, περιέβλεπε* (ενν. *ο Βασίλειος*) *τον αστέρα* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 182· **γ)** (μεταφ., για τη Θεοτόκο) φροντίζω, προστατεύω: *παντάνασσα, περίβλεπε και σώσον πάντα κόσμον* Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 87. **2)** Επιβλέπω, έχω την ευθύνη διοίκησης μιας περιοχής: *στέλλει* (ενν. *ο ηγεμόνας*) *τον Χαμζάν … του περιβλέπειν και σκοπείν την Υψηλήν και πολεμίζειν αυτήν* Δούκ. 241[33]. **Β΄** (Αμτβ.) κοιτάζω ολόγυρα, τριγύρω: Λόγ. παρηγ. Ο 225.

ΙΙ. (Μέσ., μτβ. και αμτβ.) κοιτάζω γύρω αναζητώντας να βρω κ. ή κάπ.: *αυτός περιβλεψάμενος την μίαν μερέαν και την άλλην, και εβλέπει ένα γόργαθον, ήγουν καλάθι* Βίος Αισωπ. (Παπαθωμ.) Α΄ 6[26]· *στρέφομαι, περιβλέπομαι ως διά την ποθητήν μου| και βλέπω την και εκάθητον απάνω εις το κλινάριν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1183.

περιβόητος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 3473, Byz. Kleinchron. Ά 103[7], Έκθ. χρον. 78[3, 16], Σκλάβ. 47, Κορων., Μπούας 86, 98, 141, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 234[v], Αξαγ., Κάρολ. Έ 806, 1184, Χρον. σουλτ. 92[15], Αρσ., Κόπ. διατρ. [363], Προσκυν. Ιβ. 845 567, Προσκυν. Λαυρ. 874 94[20], Προσκυν. Κουτλ. 390 139[36], Δωρ. Μον. XXVI, Κανον. διατ. Β 32, Ιστ. Βλαχ. 2526, Προσκυν. Μεταμ. 50 120[19]· *περβόητος*, Αρσ., Κόπ. διατρ. [103].

Το αρχ. επίθ. *περιβόητος*. Η λ. και σήμ.

1) (Με θετική σημασ.) **α)** (προκ. για πρόσωπο) ονομαστός, ξακουστός, φημισμένος: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 391, Δούκ. 395[4], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154[r]· **β)** (προκ. για πόλη ή κτίσμα) πασίγνωστος, περίφημος: Αξαγ., Κάρολ. Έ 198, Ιστ. πολιτ. 23[16], Ιστ. Βλαχ. 2417 (= Γέν. Ρωμ. 57). **2)** (Με αρνητική σημασ.) που

έχει μεγάλη αλλά κακή φήμη, διαβόητος: Αγαπ., Εκλόγ. 336, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 163[46].

περιβόλαιον το, Μαχ. 98[19], 190[29-30], 624[1], Προσκυν. Ιβ. 845 1262, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 614, 1178.

Το αρχ. ουσ. *περιβόλαιον*. Η λ. σε έγγρ. (στη σημασ. 3) του 12., 13. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 322) και 16. αι. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967, 57, Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 117) και σε κείμ. του 18. αι. με διαφορ. σημασ. (Κακρ., Ελλην. 30, 1977-78, 141-2).

1) Κάλυμμα της κεφαλής (Για τη σημασ. πβ. Κ.Δ., Επιστ. Κορ. Ά 11, 15): *πάντες Τούρκοι το αυτό χρώντες ως κεφαλής περιβόλαιον, …, κοκκινοβαφές τούτο χρώνται, όσοι δε των αλλογενών τω της δουλείας υπέπεσον ζυγῴ …, ούτοι λευκόχροα φορούσι τα της κεφαλής περιβόλαια εκ πίλου λευκοτάτου* Δούκ. 179[21, 24]. **2)** Η περιοχή που βρίσκεται γύρω από κάπ. κτίσμα (εδώ τείχος): *απερικαλύπτους όντας, των τειχέων καταπεσόντων … εξήρχοντο* (ενν. *οι Ρωμαίοι*) *… περισκεπόμενοι τοις τείχεσι τοις υγιαίνουσι και αντεμάχοντο τοις Τούρκοις εν τω περιβολαίῳ* Δούκ. 353[18]. **3)** Περιβόλι: *κτήματα και μούλκια, αμπέλια, χωράφια, κήπους τε και περιβόλαια* Βησσαρ., Διαθ. 234[76]· *ήλθαν* (ενν. *οι Γενουβήσοι*) *εις τα περιβόλαια της Τζιλίρης, και … ελαβώσαν και πολλούς περβολάρηδες* Μαχ. 340[21].

περιβολάκι το, Προσκυν. Ιβ. 845 398, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 2160, Προσκυν. Κουτλ. 390 139[1], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 213· *περβολάκι*· *περιβολάκιν*, Γεωργηλ., Θαν. 163, Προσκυν. Ιβ. 535 385, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 345.

Από το ουσ. *περιβόλι(ον)* και την κατάλ. *-άκι*. Ο τ. *περβολάκι* στο Βλάχ., σε έγγρ. του 17. αι. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Ο τ. *περιβολάκιν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *περιβολάτσι* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μικρό περιβόλι: *'ς περβολάκι| βρίσκω βαγιά και κόφτω ένα κλαδάκι* Βοσκοπ.[2] 137.

περιβολάρης ο, Μπερτόλδος 82, Μπερτολδίνος 134, 135 δις, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. κ΄ 15· *περβολάρης*, Μαχ. 340[21], 442[6]· γεν. πληθ. *περβολάρων*, Ολόκαλος 71[8] (έκδ. *μπε-*)· *περιβολιάριος*, Μπερτολδίνος 134.

Από το ουσ. *περιβόλι* και την κατάλ. *-άρης*. Ο τ. *περβολάρης* στο Βλάχ. και σήμ. Τ. *περιβολάριος* σήμ. ιδιωμ. (Πασπ., Γλωσσ. 284). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Αυτός που η εργασία του είναι να φροντίζει περιβόλι, κηπουρός: *δίδομεν θέλημα και εξουσίαν εσέναν …, ότι να είσαι περβολάρης … εις το περιβόλιν …, και εις το λεγόμενον περβόλι να φράσσεις, να σκάφτεις, να ποτίζεις* Ολόκαλος 71[3]· *ο Νέστορας, …| οπού 'χαμεν για βοηθόν, σαν περβολάρην κήπου* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 228.

περιβόλι το, βλ. *περιβόλιον*.

περιβολιάριος ο, βλ. *περιβολάρης*.

περιβόλιον το, Καλλίμ. 292, Ασσίζ. 415[19-20], Λίβ. Ν 2204, Αχιλλ. L 849, 926, Αχιλλ. (Smith) Ν 764, 767, 1029, 1041, 1055, Σφρ., Χρον. (Maisano) 22[12], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154[v], Zygomalas, Synopsis 211 K 35, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1503, 1597, 2139, Διγ. Ἀνδρ. 386[21], 403[25], Μπερτόλδος 21, Μπερτολδίνος 119, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 170, κ.π.α.· *περβόλι*, Ολόκαλος 15[4], 17[4], Πανώρ. Δ΄ 410, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ά 156, Γ΄ 219, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Ά 72, Β΄ 28, 53, 163, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 98[2] κ.α., Βοσκοπ.[2] 446, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1393, 1841, 2196, Β΄ 442, Ροδολ. (Αποσκ.) Ά 148, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 236[20, 30], 355[1], Τζάνε, Φιλον. 584[6], κ.π.α.· *περβόλιν*, Βέλθ. 917, Μαχ. 606[34], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 395, Θρ. Κύπρ. Μ 352, Ολόκαλος 19[15, 16], 40[3, 4]· *περιβόλι*, Αχιλλ. (Smith) O 486, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 620, Θησ. Γ΄ [10[3]], [19[8]], Ζ [57[2]], ΙΑ΄ [76[5]], Ch. pop. 50, 210, 211, 212, Ολόκαλος 1[22, 28], Αγν., Ποιήμ. Β΄ 32, Πεντ. Γέν. II 8, 9, III 3, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1377, Εκατόλ. Μ 48, 66, Πανώρ. Δ΄ 30, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ΄ 117, Πιστ. βοσκ. V 5, 136, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 1096, 1395, Β΄ 958, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 797, Διγ. O 75, 2404, κ.π.α.· *περιβόλιν*, Προδρ. (Eideneier) I 83, Καλλίμ. 314, 2158, Ασσίζ. 85[18], 191[13-14], 443[16], Βέλθ. 728, 938, 1016, 1019, Σπανός (Eideneier) A 446-7, B 133, Φλώρ. 642, 767, Ερωτοπ. 188, Λίβ. P 366, 370, Λίβ. (Lamb.) N 504, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1342, Αχιλλ. L 487, 491, 678, Αχιλλ. (Smith) N 762, 763, 1043, Ολόκαλος 1[35, 36] Μαχ. 190[27], 590[15], 610[5], 622[36], Θησ. Β΄ [3[8]], Γ΄ [8[5]], Θρ. Κύπρ. Μ 187, Διγ. Ἀνδρ. 374[22], Ερωτόκρ. Έ 651, κ.π.α.· *πρεβόλι*, Κατά ζουράρη 39· *πρεβόλι(ν)*, Byz. Kleinchron. Á 511[41].

Το μτγν. ουσ. *περιβόλιον*. Ο τ. *περβόλι* στο Meursius, σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 496) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.) Ο τ. *περβόλιν* στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και κυπρ. (Σακ., Κυπρ. Β΄ 727, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 272) ιδίωμα. Ο τ. *περιβόλι* σε έγγρ. του 12. (Darrouzès, Textes byzantins XIII, 61), 14. (Act. Doch. 10[49, 50, 70]), 17. (Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974/75, 113), 18. αι. (ως τοπων., Κριαρ., Ελλην. 8, 1935, 120), στο Meursius και σήμ. Ο τ. *περιβόλιν* σε έγγρ. του 13. (ΝΕ 7, 1910, 41) και 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ, 1, 1948, 161) και σήμ. στο κυπρ. (Σακ., Κυπρ. Β΄ 727) και ποντ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) ιδίωμα. Ο τ. *πρεβόλι* σε έγγρ. του 16. (Έγγρ. Σύρου Ά 187) και 17. αι. (Κρ. συμβολ. 123, βλ. και 126). Τ. *προβόλι* σήμ. ιδιωμ. (Οικονομ., Αθ. 56, 1952, 229). Η λ. σε έγγρ. του 11.-14. (Act. Ivir. I 27[25], 43[34] κ.α., Act. Lavr. I 59[9-10, 10 κ.α.,] Act. Saint.-Pantèl. 9[26], Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Ά 42[4], 16[5], Mazal, JÖBG 17, 1968, 88 κ.π.α.), 16.-17. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Ά Α[27, 37]) και 19. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Ά Β[11]) και στο Du Cange.

α) Χώρος, συν. περιφραγμένος, όπου καλλιεργούνται λουλούδια, λαχανικά, χόρτα ή οπωροφόρα δέντρα· κήπος: *ό,τι δενδρόν και οπωρικόν, άνθος του να μυρίζει | και κρύα νερά γλυκόβρυτα είχεν το περιβόλιν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1346· *στέφανον πλέκει γλήγορα ... | απ' όλα τα μυριστικά και τ' άθη του περιβολίου* Αχιλλ. L 849· (εδώ προκ. για τον παράδεισο): *εφύτεψεν ο Κύριος ο Θεός περιβόλι εις την παράδεισο από ανατολικά κι έβαλεν εκεί τον άθρωπο* Πεντ. Γέν. II 8· (μεταφ.): *βρύση τσ' ευγενειάς και τση τιμής περβόλι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 674· *εμπαίννοντα εις το μυρισμένον και αθθιμένον περβόλιν το αγιασμένον του αγίου Πνεύματος από την πόρταν ... των ... αγίων Γραφών* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73· *φινοκαλιστής των ποιητάδων ήμου (παραλ. 1 στ.) κι απείς μ' εδοκιμάσασι σιμά τως μπιστεμένο, | μ' αφήνα εις*

το περβόλι τως ... να μπαίνω Ροδολ. (Αποσκ.) Τοις αναγν. 10· (σε παρομοίωση): *Κλαύσε ήλιε, σελήνη ...* (παραλ. 2 στ.), *τα φυτά μη ξεβλαστήσουν, βότανα μηδέ ανθίσουν | εις αυτήν την δυστυχία, οπού ήλθε στα Χανία, | ως καθώς εκαταστάθη 'ς τόσα βάσανα και πάθη, | όπου ήτο σαν περιβόλι, και την καμαρώναν όλοι, | τώρα δε την ερημάξαν και τα παλληκάρια σφάξαν* Διακρούσ. 69[68]· (με τους προσδ. του πόθου ή της αγάπης *περιβόλι* = περιβόλι που προδιαθέτει με την ωραιότητά του για έρωτα): *έδε πανώραιον και τερπνόν και πόθου περιβόλιν* Αχιλλ. (Smith) Ν 1049· *τούτο 'ναι το περβόλι μου ...* (παραλ. 3 στ.) *ξεκούραση του λογισμού κι ανάπαψη του κόπου· του πόθου περιδιάβαση, τσ' αγάπης περιβόλι, | των κορασώ ξεφάντωση και τω νεράιδω σκόλη* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Ά 77· **β)** (για μέρος που βρίσκεται έξω από την κατοικημένη περιοχή): *ετέντωσε* (ενν. *ο Σινάμ μπασίας*) *... μακράν από την χώραν εις τα περιβόλια* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 394.

Φρ. *κτίζω περβόλια στον αέρα* = αερολογώ, ονειροβατώ: *Χίλια ακριβά τασσίματα μου 'τασσε κάθα μέρα | και χίλια μου 'κτιζε όμορφα περβόλια στον αέρα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄ 34· *μου κτίζει* (ενν. *η όρεξη*) *πύργους στο γιαλό, περβόλια στον αέρα, | κι ό,τι τη νύκτα μεριμνώ χάνουνται την ημέρα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 75.

Ο πληθ. *Περιβόλια* ως τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 253[19].

περιβολίτσιν το.

Από το ουσ. *περιβόλιν* και την κατάλ. *-ίτσιν*. Λ. *περιβόλιτσον* (γρ. *-τζον*) σε έγγρ. του 13. και 14. αι. (Caracausi, Misc. Rossi 126, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 153). Η λ. (γρ. *-τζιν*) σε έγγρ. του 11. (Act. Saint. Pantél. 2[19]) και 13. αι. (Miklos.-Müller, Acta 6, 244, βλ. και Georgac., The -ιτσ- suffixes, 333, Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 364) και σήμ. ιδιωμ. (Georgac., ό.π., 232).

Μικρό περιβόλι· (εδώ ως προσφών. αγαπημένου προσώπου): *περιβολίτσιν έμμορφον τα ρόδα φυτεμένον, | γλυκομηλεά μου ..., | απόκλινε την νιότην σου να μείνω στην ησκιά σου* Ερωτοπ. 269.

περιβολόπακτο το· *περβολόπακτο*.

Από τα ουσ. *περιβόλι* και *πάκτο(ν)*.

Μίσθωμα για περιβόλι: *παίρνει ... απού το Νικολό το Σετενέα | σολδία δύο ήμισυ, τα οποία είναι περβολόπακτα κάθα χρόνο φέρμα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 65[5].

περιβολόπουλον το· *περβολόπουλον*.

Από το ουσ. *περιβόλι(ν)* και την κατάλ. *-πουλον*. Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 47[9-10, 21], 68[7, 8, 17]).

Μικρό περιβόλι, μικρός κήπος: *το περβολόπουλον οπού εγόρασα* Ολόκαλος 173[12-13].

περίβολος ο.

Το αρχ. ουσ. *περίβολος*. Η λ. και σήμ.

Περιφραγμένος χώρος, αυλή: Σφρ., Χρον. (Maisano) 22[12] κριτ. υπ.

περιβολοσώχωρον το· *περβολοσώχωρον*, Ολόκαλος 62[4], 68[3, 6], 78[2, 5-6], 110[4, 16], 156[5-6], 184[3, 5], 226[3-4], 227[5, 9].

Από τα ουσ. *περιβόλι(ν)* και *σώχωρον*.

(Πιθ.) χωράφι με περιβόλι κοντά σε οικισμό: *πουλώ σοι … το περβολοσώχωρον οπού έχω … το οποίον συνορεύει … του περβολίου του Γαβρίλη* αυτ. 96[2].

περιβολόφυτον το· *περβολόφυτον*, Ολόκαλος 79[7].

Από το ουσ. *περιβόλι(ν)* και το β' συνθ. *-φυτον* (<*-φυτος* <*φύομαι*) πιθ. κατά το *ελαιόφυτον*.

Περιβόλι με δένδρα που έχουν πρόσφατα φυτευθεί: *αφήνω το μισόν περβολόφυτον, καθώς ευρίσκεται με γυρότραφα φυτεμένον ελές και συκές και κλήματα* αυτ. 79[4].

περιβόσκομαι.

Το μτγν. *περιβόσκομαι*. Το ενεργ. *περιβόσκω* τον 7. αι. (Steph., Θησ.) και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

(Προκ. για φυτοφάγα ζώα) αναζητώ τροφή στους γύρω τόπους, βόσκω τριγύρω: *να πα να περιβοσκηθεί* (ενν. *ο γάδαρος*), *καμπόσο ν' ανασάνει,| να φα κλαδί από δενδρό κι από την γην βοτάνι* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 27.

περιβραδύνω.

Από την πρόθ. *περί* και το *βραδύνω*.

Αργοπορώ, χρονοτριβώ κι άλλο: *και συ απεδά εμπρόθυμα πορεύου την οδόν σου* (παραλ. 2 στ.). *Καλώς υπάγαινε, άνθρωπε, μηδέν περιβραδύνεις* Λόγ. παρηγ. Ο 422.

περιβρέχω.

Από την πρόθ. *περί* και το *βρέχω*. Μτχ. παρκ. *περιβρεμένος* στο Βλάχ. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

Βρέχω κάπ. από παντού, ολόγυρα, περιλούζω· (εδώ σε μεταφ.): *εκ το λιμνιώνα, όσο μπορώ, θα φεύγω τον θανάτου,| και να γυρεύγω δυνατά τα κύματ', απού τρέχου| κι αμπώθουσί μας εις τη γη κι όλους μάς περιβρέχου,| ν' απομακρύνω* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ 170.

περίγειον το, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 939, Λίβ. Sc. 1233, 1300, 1306, Λίβ. Ν 2137, 2143.

Από το αρχ. επίθ. *περίγειος*. Πληθ. *περίγεια* τα ήδη αρχ. (L-S, λ. *περίγειος*). Η λ. ως αστρονομικός όρος ήδη μτγν. (L-S, ό.π.) και σήμ. στον τ. *περίγειο*.

1) Γη, κόσμος, οικουμένη: *Η φρόνησίς σου έναι την στον κόσμον ακουσμένη,| του γένους η ευγένεια είναι επαινεμένη·| εις όλον το περίγειον, Ανατολήν και Δύσιν,| οι λόγοι της αυθεντίας σου να τρέχουν σαν την βρύσιν* Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 69· (με τις γεν. *της γης, του κόσμου, της οικουμένης* πλεοναστικά): *Ακούσατέ μου, βασιλείς, άρχοντες, μεγιστάνοι,| εις όλον το περίγειον της γης, του κόσμου τούτου* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 822· *εις τα έθνη βλέπομεν εν τω καιρώ του θανατικού και εις το άπαν περίγειον της οικουμένης ότι αποσκάπτουσι τους τάφους των εντός εκατόν*

ημερών τεθνηκότων Μάρκ., Βουλκ. 339[16]. **2)** Η γύρω περιοχή, τα περίχωρα: *τα δύο κέρατα, το μεν εκ δεξιών, το δε εξ ενωνύμων, ήρξαντο κυκλείν το περίγειον* (ενν. *του πεδίου*) Δούκ. 95[27]. — *Πολλά τα έτη, λέγουσι, Λιβίστρου βασιλέως. —| Ανέβη μέχρι νεφελών η ταραχή της φήμης,| εσείστην το περίγειον της γης Αργυροκάστρου* Λίβ. Ν 2068.

περιγέλασμα το.

Από τον αόρ. του *περιγελώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ., σε κείμ. του 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 411, 414, 480, 489, 520, Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 92, 475) και σήμ.

Εμπαιγμός, χλευασμός, κοροϊδία: *θέλω εβγάλει από σένα τα περιγελάσματα της υβρισίας σου και δεν θέλεις πλια ακολουθά να υπερηφανεύεσαι απάνω εις το βουνί το άγιόν μου* Χριστ. διδασκ. 96.

περιγελάστρια η.

Από το ουσ. *περιγελαστής* (Βλάχ.) και την κατάλ. *-τρια*. Τ. *περιγελάστρα* στο Somav. Η λ. και σήμ.

Αυτή που περιγελά, κοροϊδεύει, ειρωνεύεται κάπ.: *Η γεννηθείσα κόρη εν καιρώ ζωδίου του καρκίνου έστιν … περιγελάστρια* Ο γεννηθείς νεώτερος … φ. 146[v].

περιγέλιον το· *περγέλιο*, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 327· *περιγέλιο*.

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *γέλιον*. Ο τ. *περγέλιο* και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.). Τ. *περγιέλιο* σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 241). Ο τ. *περιγέλιο* στο Βλάχ. (*περιγέλοιο*) και σήμ. Η λ. στο Somav.

α) Κοροϊδία, εμπαιγμός, χλευασμός: *χωστά στο σπίτι μου ήμπαινε* (ενν. *ο Χρύσιππος*), *κι απόκεις με 'χε βάλει| και μάρτυρα στους γάμους του, για περιγέλιο πάλι!* Στάθ. (Martini) Β' 290· **β)** αντικείμενο χλευασμού, περίγελος: *επαρακινήθην* (ενν. *ο Ξενοφών*) *ατός του εις περιγέλιον, διατί εις την ημέραν του ιπποδρομίου … επροσκυνείτο υπό τεσσάρων ηνιόχων. Και εφόριεν άσπρην φορεσίαν … Και εκάθετον μέσα των καγκέλων … και επωνόμασαν τον Ξενοφών άρχων των καταχθονίων* Hagia Sophia ν 546[19].

περίγελος ο.

Από το μτγν. ουσ. *περίγελως* (Sophocl.· TLG, *περίγελος*· λ. *περίγελως* στο Lampe, Lex.) με μεταπλ. Η λ. και σήμ.

Αυτός που όλοι τον περιγελούν, τον χλευάζουν: *οι μάγοι εγυρίσασιν εις την Βαβυλώνα … και διαλαλώντας εσένα τον Χριστόν εις όλους τους ανθρώπους αφήκασι τον Ηρώδην ωσάν τινα σαλιάρην και περίγελον* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 137[23].

περιγελώ, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 6, 50, 163, 325, 365, 516, 600, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [196], [1237]· *περγελώ*, Μπερτόλδος 22.

Το μτγν. *περιγελώ*. Ο τ. σε έγγρ. του 17. αι. (Έγγρ. Σύρου 38) και σήμ. ιδιωμ.

(Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. και σήμ.

Ά Μτβ. **α)** Γελώ ειρωνικά ή περιφρονητικά σε βάρος κάπ., περιπαίζω: *Άλλοι* (ενν. *αφεντάδες*) *... εξορισθήκαν | και είναι και την σήμερον εις αλλουνού τραπέζι, | καθένας τους περιγελά και τους επεριπαίζει* Ιστ. Βλαχ. 1996· *Υιέ μου, αν έχεις χρήματα πολλά και εξουσίαν, | βλέπε πτωχόν και ταπεινόν μη τον περιγελάσεις· | ότι ο χρόνος ..., | φέρει τον πλούσιον εις πενιάν και τον πτωχόν εις πλούτον* Διδ. Σολ. Ρ 105· **β)** εμπαίζω, κοροϊδεύω: ΕΡΩΠΡΟΙΚΟΥΣΑ: *Ακόμη περιπαίζεις με, κι έτσι γλυκιά γελάς με.* | ΚΟΡΙΣΚΗ: *Άντις εσύ αναμπαίζεις με, κι εσύ περιγελάς με* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [870]· *Ξεψυχούσιν* (ενν. *οι γυναίκες*) *ομπροσθά σου και οπίσω σου σε περιγελούν, μιλούν εναντίον από εκείνο οπού στοχάζονται* Μπερτόλδος 15· **γ)** βρίζω, προσβάλλω: *Τσαφαροσκέλη πελαργέ, καμηλοπερπατάρη,* (παραλ. 1 στ.) *... τολμάς περιγελάν τον λευκοφόρον κύκνον, | τόν τρώγουσιν οι βασιλείς και τα αρχοντόπουλά τους;* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 25· *Και εσύ βρωμοχνωτόμορφε, κουρούνα ξερασμένη, | περιγελάς και μέμφεσαι, εμέναν καταλέγεις, | το ταπεινόν ... τρυγόνιν;* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 465.

Β' (Αμτβ.) χαμογελώ· (εδώ σε προσωποπ.): *Ευγενικότατον παιδί, ..., | ... ο ουρανός ... | χαίρεται και περιγελά στην δόξαν σου κι αυτείνος, | ηλιολαμπής ... και όλος κρυσταλλίνος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [935].

περιγιάλι το, βλ. *παραγιάλι*.

περιγιαλιά η, βλ. *παραγιαλιά*.

περιγιάλιν, περιγιάλιον το, βλ. *παραγιάλι*.

περιγίαλον το, βλ. *παραγίαλον*.

περιγίνομαι· γ' πληθ. αορ. *επεριεγίνησαν*, Χρον. Μορ. Η 6031.

Από το μτγν. *παραγίνομαι* με επίδρ. της πρόθ. *περί* (βλ. και Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 614-5]).

Είμαι κοντά, βρίσκομαι μαζί με κάπ.: *εκάθισαν* (ενν. *οι αδελφές*) *γαρ ενομού, ως το έχουν οι γυναίκες.* | *Κι όσον επεριγίνετον καθόμενες αλλήλως, | της Φράτσας δε η ρήγαινα, η δεύτερη εκείνη, | λέγει της πρώτης αδελφής ...* Χρον. Μορ. Ρ 6031.

περιγκαλιάζω, βλ. *περιαγκαλιάζω*.

περιγλυκαίνω. — Πβ. και *παραγλυκαίνω*.

Από την πρόθ. *περί* και το *γλυκαίνω*· πβ. μτγν. επίθ. *περίγλυκυς*, καθώς και λ. *περιγλυκύνομαι* στο Steph., Θησ.

Δίνω χαρά, ανακουφίζω, παρηγορώ κάπ.: *γράψε και συ αντιπίττακον και παρηγόρησέ τον* (ενν. *τον Λίβιστρον*), | *πόνεσε τας κακώσεις του τάς έπαθεν δι' εσένα, | τον δίχρονόν του πειρασμόν, τους παραπικρασμούς του· | στάθησε, η πανεύγενος, και περιγλύκανέ τον* Λίβ. Sc. 574.

περιγραμματικός, επίθ.

Από το μτγν. ουσ. *περίγραμμα* και την κατάλ. *-ικός*.

(Στον πληθ.) το ουδ. ως ουσ. = αφηγηματικός πεζός λόγος: *δέομαι τω Κυρίω, | που βόηθησε και τέλειωσα ετούτο το βιβλίο.* | *Ευχαριστώ τον Κύριον, ... | οπού έβγαλε τα όπισθα από πολλά βιβλία.* | *Αλήθεια εκόπιασα πολλά διά να τ' αποκαλύψω | από περιγραμματικά ριμάδα να τα δείξω.* | *Και όποιος ... πιάσει να τα διαβάσει, | αν εύρει σφάλμα τίποτες, μη με καταδικάσει* Βεντράμ., Γυν. 290.

περιγραφή η, Διγ. Ζ 3197, Zygomalas, Synopsis 260 Π 4.

Το αρχ. ουσ. *περιγραφή*. Η λ. και σήμ.

1) (Προκ. για γεγονός) αναλυτική εξιστόρηση, αφήγηση: *Ταύτα πάντα, ω τέκνα μου, εισί παραμυθίαι, | περιγραφαί ατυχιών, ψυχών παρηγορίαι* Διγ. (Trapp) Gr. 2667. **2)** (Νομ.) απάτη (κυρίως οικονομικής φύσεως), εξαπάτηση (η σημασ. ήδη μτγν.): *Περιγραφή ... λέγεται τότε, όταν δύο προσώπων ποιούντων προς αλλήλους ... συνάλλαγμα, πραγματείαν, ένας τον άλλον απατήσει και ζημιώσει επιτηδείως, μετά τινός δολιότητος* Zygomalas, Synopsis 265 Π 40.

περιγράφω, Zygomalas, Synopsis 261 Π 14, 265 Π 40.

Το αρχ. *περιγράφω*. Η λ. και σήμ.

(Νομ.) εξαπατώ· βλάπτω, ζημιώνω (κυρίως οικονομικά): *Περιγραφήναι εις τον νόμον λέγει να βλαβεί τινάς εις τα εδικά του δίκαια. Και περιγραφή βλάβην δηλοί.* αυτ. 260 Π 4· *Όταν δε ο ανήλικος ούτος εις πράγμα περιγραφεί, ήγουν απατηθεί και ζημιωθεί, εις πούλησιν ή και αγορασίαν, ή και αλλαξίαν τινά, ... έχει άδειαν να ζητεί κρίσιν* αυτ. 127 Α 33.

Η μτχ. παθητ. ενεστ. ως επίθ. = (θεολ., προκ. για την ανθρώπινη υπόσταση του Χριστού, σε αντιδιαστολή με τη θεϊκή) πεπερασμένος: *ως μεν Θεός τέλειος* (ενν. *ο Χριστός*), *... αόρατος, αναφής, απερίγραπτος. Ως δε τέλειος άνθρωπος, ... ορατός, απτός, περιγραφόμενος* αυτ. 144 Β 21.

περιγυράλα τα· *εις τα περιγυράλα* Θησ. Ζ [107[6]], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *περιγιάλια*· διορθώσ.

περιγυρίζω, Ιων. Π 4, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 330.

Από την πρόθ. *περί* και το *γυρίζω*. Η λ. τον 9. αι. (Steph., Θησ.), στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ· λ. *περι(γ)υρίζω* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.).

Ά Μτβ. **α)** Περιτριγυρίζω, περιβάλλω κάπ.: *επεριγύρισά με ύδατα ως ρωθούνι, | άβυσσος επεριγύρισέ με, | παπύρι στρωμένο εις κεφάλι μου* Ιων. Π 6· **β)** (προκ. για στρατό) περικυκλώνω: *απέσωσεν ... ο Καμπανέσης, | ... στης Κόρινθος την χώραν, | κι έβαλεν τα φουσσάτα του και περιεγύρισέ την* Χρον. Μορ. Η 1477.

Β' (Αμτβ.) κινούμαι, κατευθύνομαι (γρήγορα) προς κάπ. τόπο: *αλλ' ας καβαλικεύσομεν κι ας περιγυρισθώμεν, | ένθα είδες το όνειρον μετά των ιεράκων* Διγ. Ζ 727.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Έτοιμος για μάχη, (εξ)οπλισμένος: *είδα καλόν νεώτερον ... | να μην του λείπει τίποτες, έν' περιγυρισμένος.* | *... έχει μεγίστην κάλλην | και ανδρείαν περισσοτέραν | και τόλμην υπέρ άπασαν και γνώμην θηριώδην* Διγ. (Αλεξ.

Στ.) Esc. 1332. **2)** Κοσμογυρισμένος, έμπειρος: *Σουλτάνος τον αγόρασεν ...| Βάνει τον εις τον στάβλον του να βλέπει τα άλογά του.| Και ως τον είδεν έμορφον και περιγυρισμένον,| ... ποιεί τον 'πιτραπέζην* Ιμπ. 626.

περιγύρισις -ση η.

Από το *περιγυρίζω* και την κατάλ. -σις.

Οικοσκευή, το σύνολο των κινητών οικιακών σκευών και επίπλων (πβ. *άφεσις* 2, *μέμπλη*): *ειδέ η γυναίκα ουκ έχει παντός τουέριν, ..., το δίκαιον κελεύει ότι εκείνη η γυναίκα εντέχεται να έχει όλην την περιγύρισιν του σπιτίου, όλα τα κινούμενα* Ασσίζ. 398[3].

περιγυριστός, επίθ.

Από το *περιγυρίζω*. Η λ. στο Βλάχ.

Ευκίνητος, ευέλικτος (Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 577· βλ. όμως και Αλεξίου [Διγ. Esc. σ. 235]): *ας έχουν* (ενν. *οι απελάτες*) *άρματα καλά, ιππάρια αφυρωμένα* (έκδ. *αφι-* διορθώσ.),| *και ας είναι περιγυριστοί, να κρουν καλάς ραβδέας| και κονταρέας έμνοστας, σπαθέας αιματωμένας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1405.

περίγυρον το, Καλλίμ. 659, Λίβ. Esc. 2437, Ιμπ. 481, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 629, 772, Ιμπ. (Legr.) 527, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 682, Καλόανδρ. (Δανέζης) 73 (55[v])· π ε ρ ί γ υ ρ ο, Αλεξ. 594, 2842, 2852, 2898, Πεντ. Δευτ. ΙΙΙ 13, 14 (έκδ. *-γύρω·* διορθώσ.), Χρον. σουλτ. 32[22]· π ε ρ ί γ υ ρ ο (ν), Χρον. Μορ. Η 1492, Χρον. Τόκκων 158, Byz. Kleinchron. Ά 505[22], Σκλάβ. 125, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ά 683, Συμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [175].

Από το *περιγυρίζω* (Andr., Lex., λ. *περιγυρίζω*) ή από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *γύρος* με μεταπλ. Ο τ. *περίγυρο* σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 527 και 26, 1983, 428) και σήμ. Πληθ. *περί(γ)υρα* τα σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., ό.π., Georgac., Beiträge zur Namenforschung, 1955, 283). Διάφ. τ. ιδιωμ. (Andr., Lex., ό.π.). Λ. *περίγυρος* σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμ. (Andr., Lex., ό.π.).

α) (Συν. στον πληθ.) περιοχή που εκτείνεται γύρω από ορισμένο τόπο, περίχωρα: *ανευφημίστην βασιλεύς, τρανώς ενεκηρύχθην| εις όλον το περίγυρον γης Αργυρού του Κάστρου* Λίβ. Esc. 2441· *Πλανήται, μη ανατείλετε, τον κόσμον να φωτείτε·| στης πόλης τα περίγυρα μη λάμψετε, μη σταθείτε* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 407· (με το επίρρ. *γύροθεν* επιτ.): *Εκούρσευε* (ενν. *ο Μάνος ο Μελιαρέσης*), *έτρεχεν συχνά και την καθήν ημέραν,| γύροθεν τα περίγυρα του Αετού του κάστρου| και κούρση έκαμνεν πολλά* Χρον. Τόκκων 955· **β)** (μετων.) οι άνθρωποι που κατοικούν στα περίχωρα: *δίδου βουλήν, εις τη Βλαχιά να παν να τονε θάψου,| για νά 'ρθουν τα περίγυρα κι οι χώρες να τον κλάψουν* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄2022.

περιγύρω· *(όλο το) περιγύρω (του Αργόβ)* Πεντ. Δευτ. ΙΙΙ 13, εσφαλμ. γρ. αντί *περίγυρο* (πβ. Π.Δ. *πάσαν περίχωρον Αργόβ*)· διορθώσ. — Βλ. *περίγυρον*.

περίδακρυς, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *περίδακρυς* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. λόγ. (ΑΛΝΕ).

Που τα μάτια του είναι γεμάτα δάκρυα, δακρυσμένος: *Τοιαύτα τοίνυν κατιδών και τούτων άλλα πλείω,| όλος δειλίας γέγονα και τρόμῳ συνεσχέθην.| Και στας ο τάλας άφωνος και πεπηγώς ως λίθος| και γεγονώς περίδακρυς έδοξα παρακούσαι,| ώσπερ τινός εγγίσαντος και προς εμέ λαλούντος* Γλυκά, Στ. 516.

περιδέξιος, επίθ., Φυσιολ. 356[24], Φυσιολ. (Kaim.) 96a[1, 2], 96b[1, 2], 96c[3], 97a[1, 2].

Το αρχ. επίθ. *περιδέξιος*. Η λ. σε έγγρ. του 14.-15. αι. (Τωμ., ΕΕΒΣ 46, 1983-86, 288, 303-4).

Που χρησιμοποιεί με την ίδια ευχέρεια και το δεξί και το αριστερό του χέρι, αμφιδέξιος: Ερμον. Υ 37.

Εκφρ. *δένδρον περιδέξιον* (ήδη μτγν.) = ονομασία μυθικού δέντρου της Ινδίας: *Έστι δένδρον περιδέξιον εν τη ινδική χώρᾳ, ούτω καλούμενον. Ο δε καρπός του δένδρου εκείνου γλυκύτατος εστί και χρηστός σφόδρα. Αι περιστεραί τρέφονται πάνυ τρεφόμεναι από του καρπού του δένδρου εκείνου· κατασκηνούσι γαρ επάνω αυτού ... Φοβείται δε* (ενν. *ο δράκων*) *το δένδρον εκείνο και την σκιάν αυτού* Φυσιολ. 356[25].

περιδέραιος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *περιδέραιος*.

(Προκ. για κόσμημα) που φοριέται γύρω από το λαιμό: *έπεμψε* (ενν. *η Ρωξάνη*) *προς Αλέξανδρον χλανίδας πολυτίμους,| κόσμια περιδέραια, λίθους πολλούς, μαργάρους,* (παραλ. 1 στ.) *και πάντα κόσμον τίμιον χρυσῷ συσκευασθέντα* Βίος Αλ. 4119.

περιδεσμώ.

Το πιθ. αρχ. *περιδεσμέω* (TLG)· βλ. όμως και L-S, λ. *περιδεσμέω* και Lampe, Lex., λ. *περιδεσμέω*.

(Μέσ. μτβ.) δένω κ. γύρω από τη μέση μου: *ζώνην γαρ περιδεσμείται* (ενν. *ο κατέχων την τζάγγραν*)| *κι έμπροσθεν υπό γαστέραν| εκ του στερεμνίου λούρου | ημισφαίριον γαρ κρίκον| σιδηρόν απαιωρούσιν* Ερμον. Ε 250.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ

Η συγκεκριμένη συμμετοχή όλων των παλαιών και των νέων συνεργατών εμφανίζεται στον εξαντλητικό κατάλογο που ακολουθεί. Με κάθετες γραμμές μεταξύ των αρχικών των ονομάτων διακρίνονται τα κύρια στάδια επεξεργασίας ενός άρθρου, τα οποία είναι κατά σειρά: η "σύνταξη"[1], η "προθεώρηση"[2], και η "τελική θεώρηση"[3]. Τα ονόματα των συνεργατών δηλώνονται με τα αρχικά τους: ΑΒ: Αθηνά Βαλδραμίδου, ΑΔ: Άννα Δεληγιαννοπούλου, ΑΖ: Ανθούλα Ζαγκλαβήρα, ΑΚ: Αναστάσιος Καραναστάσης, ΑΣ: Ασημίνα Σουλτάνη, ΒαΜα: Βασιλική Μανταλή, ΒιΜ: Παρασκευή Μαυρίδου, ΒΜ: Βάσω Μελικίδου, ΒΦ: Βασιλική Φυτώκα, ΔΑ: Δήμητρα Αντωνάκη, ΔηΑ: Δήμητρα Αδαμίδου, ΔΚ: Δώρης Κυριαζής, ΔΠ: Δέσποινα Παπαδοπούλου, ΕΖ: Ελένη Ζέρβου, ΕΜ: Ειρήνη Μητούση, ΕΧ: Ελένη Χατζημαυρουδή, ΚΚ: Κική Καραγιάννη, ΚΜ: (Αι)κατερίνη Μυτούλα, ΚΟ: Κώστας Οικονόμου, ΜΚ: Μαρία Κεσόγλου, ΜΠ: Μαίρη Παπαμόσχου, ΜΧ: Μαρία Χριστοφορίδου, ΝΤ: Νίκος Τσεντικόπουλος, ΠαΜ: Πασχαλιά Μιχαλοπούλου, ΠΜ: Πηνελόπη Μαυρομματίδου, ΣΖ: Στεργιανή Ζανέκα, ΤΚ: Τάσος Καπλάνης, ΧΠ: Χαράλαμπος Πασσαλής.

---

1 Το στάδιο της σύνταξης αντιστοιχεί στο πρώτο στάδιο επεξεργασίας. Τις προτάσεις του συντάκτη, όπως και το σύνολο του υλικού που αφορά το άρθρο, παραλαμβάνει για θεώρηση ο προθεωρητής που θα προχωρήσει στην προθεώρηση του συνταγμένου άρθρου.

2 Είναι το δεύτερο στάδιο επεξεργασίας. Πρόκειται για την (πρώτη) θεώρηση του συνταγμένου υλικού (όπως έχει παραδοθεί από τον συντάκτη μετά τη σύνταξη). Την επεξεργασία κατά το στάδιο αυτό αναλαμβάνει κατά κανόνα ένας έμπειρος συντάκτης που έχει βέβαια στη διάθεσή του τις συντακτικές προτάσεις (που έγιναν κατά τη σύνταξη) αλλά που θα εξετάσει και θα ανατρέξει (όπως και ο συντάκτης) εκ νέου σε όλο το πρωτογενές υλικό που συνοδεύει το φύλλο σύνταξης (βασικά και βοηθητικά κείμενα, μελέτες, λεξικά, κλπ.).

3 Είναι το τρίτο στάδιο επεξεργασίας. Πρόκειται για τη δεύτερη θεώρηση του συνταγμένου υλικού (έλεγχος του προθεωρημένου άρθρου). Τα στάδια της προθεώρησης και τελικής θεώρησης θεωρούνται τα σημαντικότερα και είναι αυτά που αναλαμβάνουν κατά κανόνα οι εμπειρότεροι συντάκτες.

παραθρασεία: ΔΑ/ΔΚ/ΧΠ,
παραθρασειάζω: ΚΟ/ΚΟ/ΧΠ,
παραθρασειάρης: ΔΑ/ΔΚ/ΧΠ,
παραθρασεύομαι: ΔΚ/ΔΚ/ΧΠ,
παραθυμούμαι: ΔΑ/ΚΟ/ΧΠ,
παραθυράκι: ΔΑ/ΚΟ/ΧΠ,
παραθύριον: ΔΑ/ΚΟ/ΕΖ,
παραθυρίς: ΔΑ/ΚΟ/ΕΖ,
παραθυρίτσι: ΔΑ/ΚΟ/ΕΖ,
παράθυρο(ν): ΔΑ/ΚΟ/ΕΖ,
παραθυρόπουλο: ΔΑ/ΑΚ/ΕΖ,
παραιγιάλιος: ΔΑ/ΚΟ/ΕΖ,
παραϊδάρω: ΔΑ/ΔΚ/ΕΖ,
παραινετικός: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραίτησις: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραίτιος: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραιτώ: ΔΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παρακαβαλάρης: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακάθημαι: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακαθίζω: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακάθισμα: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακαθισμός: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακαθιστής: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακάθομαι: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παράκαιρα: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακάιστρος: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακακομοίρης-ρα: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακάλεμα: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακαλεμός: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ&ΑΚ,
παρακαλεσία: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακάλεσις-ση: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακάλεσμα: ΧΠ/ΧΠ/ΧΠ,
παρακαλεσμός: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακαλεστικώς: ΒαΜα/ΧΠ/ΧΠ&ΑΚ,
παρακαλετής: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακαλετικός: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ,
παρακαλετός: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ&ΑΚ,
παρακαλιά: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παρακάλιο: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παρακαλίσκω: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παρακαλοσύνη: ΒαΜα/ΔΚ/ΧΠ&ΑΚ,
παρακαλώ: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρακάμμυσμα: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρακαμμυσμός: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρακαμμύω: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρακάμνω: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρακαμπάνισμα: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρακαμπανιστής: ΔΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παρακαταθήκη: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παρακατεβάζω: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παρακατεβαίνω: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παρακατεκτείνομαι: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρακατιών: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρακάτω: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παρακάτωθεν: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παρακατώτερος: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παράκειμαι: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παρακελεύω: ΔΚ/ΔΚ/ΧΠ,
παρακέλιν: ΔΚ/ΔΚ/ΧΠ,
παρακερδίζω: ΕΖ/ΕΖ/ΕΖ,
παρακίνησις-ση: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παρακινώ: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παρακλάδι: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παράκλησις-ση: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παρακλητεύω: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παρακλητικός: ΒαΜα/ΕΖ/ΧΠ,
παρακλητικώς: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παράκλητος: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακλίνω: ΚΟ/ΕΖ/ΕΖ,
παρακλώμαι: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακλώναρο: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακοή: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παρακοιμούμαι: ΚΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παρακοιμώμενος: ΚΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παρακοιτάζω: ΧΠ&ΔΑ/ΔΚ/ΚΟ,
παράκοιτις: ΧΠ&ΔΑ/ΔΚ/ΚΟ,
παρακολουθώ: ΧΠ&ΔΑ/ΔΚ/ΚΟ,
παρακομιδή: ΧΠ&ΔΑ/ΔΚ/ΚΟ,
παρακόπτω: ΧΠ/ΜΚ/ΕΖ,
παρακουνώ: ΧΠ&ΔΑ/ΔΚ/ΚΟ,
παρακούσιος: ΧΠ&ΔΑ/ΔΚ/ΚΟ,
παρακούω: ΧΠ&ΔΑ/ΔΚ/ΧΠ,
παρακρανιοκέφαλος: ΧΠ&ΔΑ/ΧΠ/ΧΠ,
παρακρατώ: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρακρίνω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρακροατής: ΑΒ/ΧΠ/ΚΟ,

παρακρούω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρακροώμαι: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρακρύπτω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρακτίζω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρακύπτω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραλαβή: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραλαβώνω: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραλάλημα: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραλαλώ: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραλαμβάνω(Ι): ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραλαμβάνω(ΙΙ): ΧΠ/ΚΟ/ΚΟ,
παραλαμπασμός: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραλαφρώνω: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παραλάφρωση: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παραλείπω: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παραλετριά: ΚΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παραλία: ΚΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παράλιον: ΚΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παράλιος: ΚΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παραλλαγή: ΚΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παραλλάσσω: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραλληλόγραμμος: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παράλογα: ΧΠ/ΔΚ/ΚΟ,
παραλογία: ΧΠ/ΔΚ/ΚΟ,
παραλογιάζω: ΧΠ/ΔΚ/ΚΟ,
παραλογίζω: ΧΠ/ΕΖ/ΕΖ,
παραλόγισμα: ΧΠ/ΔΚ/ΧΠ,
παράλογος: ΧΠ/ΔΚ/ΧΠ,
παραλογώ: ΧΠ/ΔΚ/ΧΠ,
παραλόγως: ΧΠ/ΔΚ/ΧΠ,
παραλούδρος: ΑΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παράλυμαν: ΚΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παραλυπώ: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
παραλυσία: ΚΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παράλυσις: ΚΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παραλυτικός: ΚΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παράλυτος: ΚΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παραλύω: ΚΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παραμαλίς: ΑΒ/ΕΖ/ΕΖ,
παραμανίζω: ΑΒ/ΕΖ/ΕΖ,
παραμανιώνω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμάννα: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμάντι(ον): ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμάχαιρον: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμεθύω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμελώ: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμέντι: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμένω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παράμερα: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραμερέα: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραμερίζω: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραμερώ: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραμέσα: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραμεστώνω: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραμέτρημα: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραμετρώ: ΒαΜα/ΕΖ/ΕΖ,
παραμίαν: ΒαΜα/ΔώΚ/ΚΟ,
παραμικρόν: ΒαΜα/ΔΚ/ΚΟ,
παραμικρός: ΒαΜα/ΔΚ/ΚΟ,
παραμιλώ(Ι): ΒαΜα/ΧΠ/ΚΟ,
παραμιλώ(ΙΙ): ΒαΜα/ΧΠ/ΚΟ,
παραμοιράζω: ΑΒ/ΧΠ/ΚΟ,
παραμονάριος: ΑΒ/ΧΠ/ΚΟ,
παραμονεύω: ΑΒ/ΧΠ/ΚΟ,
παραμονή: ΑΒ/ΧΠ/ΚΟ,
παραμουγκρίζω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμουρμουρίζω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμπώθω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμύθημα: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παραμυθητικός: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παραμύθι: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παραμυθία: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παραμυθίζω: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παραμυθικόν: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παραμύθισμα: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παραμυθώ: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παραμυκίς: ΧΠ/ΧΠ/ΧΠ,
παραμύσερος: ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ,
παρανάλωμα: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρανάλωσις: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρανοίγω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παράνομα: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρανόμι: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρανομία: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρανομιάζω: ΑΒ/ΧΠ/ΧΠ,
παρανομίζω: ΑΒ/ΕΖ/ΧΠ,

παράνομος: ΑΒ/ΕΖ/ΧΠ,
παρανομώ: ΑΒ/ΕΖ/ΧΠ,
παραντιστέκομαι: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παράνυμφος: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παρανυχίδιν: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παράνω: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραξανεμίζω: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραξεβαίνω: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραξεμανίζω: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παράξενα: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραξενάδα: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραξενάτος: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραξενιά: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραξενίζω: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παράξενος: ΚΚ/ΕΖ/ΚΟ,
παραξενώνομαι: ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραξεφαντώνω: ΔΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παραξηλώνω: ΔΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παραξόρδινος: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραοφρίζω: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραπά: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παραπαίζω: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραπαίρνω: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παραπατώ: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παραπαύω: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παραπεινώ: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παραπέμπω: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παραπερισσός: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παραπερνώ: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παράπεσις: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παραπέσω: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παραπέτασμα: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παραπετρά: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παραπετώ: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παράπιασμα: ΤΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παραπικραίνω: ΒαΜα/ΔΚ/ΕΖ,
παραπικρασμός: ΝΤ&ΔΑ/ΔΚ/ΕΖ,
παραπιλωμένος: ΚΟ/ΔΚ/ΕΖ,
παραπίνω: ΕΖ&ΚΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παραπίπτω: ΤΚ&ΧΠ/ΔΚ/ΕΖ,
παράπισσος: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παράπλαγον: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραπλατύνω: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραπληξία: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραπλησιάζω: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραπλησιαστής: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραπλησίον: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραπλήσιος: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραπλωμένος: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραποιώ: ΑΒ/ΧΠ/ΕΖ,
παραπολύς: ΤΚ/ΕΖ/ΧΠ,
παραπόνεμα: ΔΚ/ΕΖ/ΧΠ,
παραπονεμένα: ΔΚ/ΕΖ/ΧΠ,
παραπόνεσις-ση: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραπονετικά: ΔΚ/ΕΖ/ΕΖ,
παραπονετικός: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παραπονετός: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παραπονήτρια: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παράπονον: ΔΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παραπονώ: ΔΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραπορεύομαι: ΧΠ/ΔΚ/ΚΟ,
παραπόρτιον: ΚΟ/ΔΚ/ΧΠ,
παραποταμία: ΝΤ&ΔΑ/ΔΚ/ΧΠ,
παραπόταμον: ΝΤ&ΔΑ/ΔΚ/ΧΠ,
παραπρωτύτερα: ΧΠ/ΔΚ/ΧΠ,
παράπτωμα: ΕΖ&ΚΚ/ΔΚ/ΧΠ,
παραργώ: ΧΠ/ΔΚ/ΧΠ,
παραριζώνω: ΧΠ/ΔΚ/ΧΠ,
παραρίκτω: ΕΧ&ΚΚ/ΔΚ/ΧΠ,
παραρομπορόδος: ΧΠ/ΔΚ/ΚΟ,
παραρπαξία: ΧΠ/ΔΚ/ΕΖ,
παραρρέω: ΑΒ/ΔΚ/ΚΟ,
παραρρίπτω: ΕΧ&ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παραρριπτώ: ΑΒ/ΔΚ/ΚΟ,
παράρροια: ΚΟ&ΔΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παράρω: ΚΟ/ΔΚ/ΚΟ,
παρασαλεύω: ΚΟ/ΔΚ/ΧΠ,
παρασαρκίδα: ΤΚ&ΧΠ/ΚΟ/ΧΠ&ΚΜ,
παρασημαδεύω: ΤΚ&ΧΠ/ΚΟ/ΕΖ,
παρασημαίνω: ΤΚ&ΧΠ/ΚΟ/ΕΖ,
παρασημαίνω: ΤΚ&ΧΠ/ΚΟ/ΕΖ,
παρασημειώνω: ΤΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρασημείωσις: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παράσημο(ν): ΕΧ&ΚΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παράσημος: ΕΧ&ΚΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παρασημώνω: ΕΧ&ΚΚ/ΔΚ/ΧΠ,

παρασιμώνω: ΕΧ&ΚΚ/ΔΚ/ΧΠ,
παράσιτος: ΕΧ&ΚΚ/ΔΚ/ΚΟ,
παρασιωπώ: ΕΧ&ΚΚ/ΔΚ/ΧΠ,
παρασκανδαλίζω: ΕΧ&ΚΚ/ΔΚ/ΕΖ,
παρασκάρμιο(ν): ΣΖ/ΔΚ/ΚΟ,
παρασκάρμος: ΣΖ/ΔΚ/ΕΖ,
παρασκευάζω: ΝΤ/ΕΖ/ΕΖ,
παρασκευή: ΝΤ/ΕΖ/ΕΖ,
παρασκευοσάββατο: ΕΖ/ΕΖ/ΕΖ&ΑΚ,
παρασκοτελεύω: ΚΟ&ΑΚ/ΑΚ&ΚΟ/ΚΟ,
παρασκύπτω: ΚΟ/ΕΖ/ΕΖ,
παρασουλικός: ΚΟ/ΕΖ/ΕΖ,
παρασούμικος: ΚΟ/ΕΖ/ΕΖ,
παράσπηλο: ΚΟ/ΕΖ/ΕΖ,
παρασπονδή: ΚΟ/ΕΖ/ΕΖ,
παρασπόρι: ΝΤ/ΕΖ/ΧΠ,
παρασπώ: ΝΤ/ΕΖ/ΕΖ,
παραστάδα: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
παρασταίνω: ΤΚ/ΕΖ/ΧΠ,
παράσταμα: ΝΤ/ΕΖ/ΚΟ,
παραστάσιμο(ν): ΝΤ/ΕΖ/ΕΖ,
παράστασις-ση: ΝΤ/ΚΟ/ΕΖ,
παραστάτης: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
παράστατο: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραστατό: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραστεκάτος: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραστέκω: ΤΚ/ΧΠ/ΕΖ,
παραστέλλω: ΤΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παράστημαν: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραστολιάζω: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραστορίζομαι: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραστραβοπτιασμένος: ΕΧ/ΔΚ/ΚΟ,
παραστραβοφτειασμένος: ΕΧ/ΔΚ/ΚΟ,
παράστρατα: ΕΧ/ΔΚ/ΚΟ,
παραστρατεύω: ΕΧ/ΔΚ/ΚΟ,
παραστρατίζω: ΕΧ/ΧΠ/ΚΟ,
παράστρατον: ΕΧ/ΧΠ/ΧΠ,
παραστρέφω: ΚΟ/ΧΠ/ΕΖ,
παρασυγκακίζομαι: ΚΟ&ΑΚ/ΑΚ&ΚΟ/ΑΚ&ΚΟ,
παρασύκωτο: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρασυναγωγή: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρασυναπτικός: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρασυνηφέρνω: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρασυντρέχω: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρασυντυχαίνω: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρασυρμένα: ΧΠ/ΧΠ/ΚΟ,
παρασύρω: ΕΧ/ΧΠ/ΚΟ,
παρασφάλλω: ΕΧ/ΧΠ/ΚΟ,
παραταγή: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραταΐζω: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραταξία: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παράταξις-ση: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παράταρα: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παρατάσσω: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραταυρίζω: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παράταφρο(ν): ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παρατείνω: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παρατήρημα: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρατηριά: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρατήριον: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρατηρώ: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρατίζω:ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρατίθημι: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρατιμή: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρατιμής: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρατιμώ: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παράτιτλο(ν): ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παράτοιχον: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παράτοπα: ΑΖ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
παρατραγουδώ: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
πατατρέπω: ΤΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρατρέχω: ΔΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παράτρομος: ΤΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παρατροπή: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρατρώγω: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ,
παρατσακίζω: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ,
παράτυφλος: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρατυχαίνω: ΤΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παράτωρα: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παραυλακίζω: ΤΚ/ΚΟ/ΧΠ,
παραυλακιστής: ΤΚ/ΚΟ/ΧΠ,
πάραυτα: ΕΧ/ΚΟ/ΧΠ,
παραυτίκα: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραϋψηλώνω: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παραϋψώνω: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,

παραφαίνομαι: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραφαντασία: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραφαύλος: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραφέρω: ΕΧ/ΚΟ/ΧΠ,
παραφεύγω: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραφήνω: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραφθάνω: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παράφθαρμα: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραφθαρσεία: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παράφορα: ΕΖ&ΑΚ/ΑΚ/ΑΚ,
παραφορούμαι: ΕΧ/ΚΟ/ΚΟ,
παραφορτώνω: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραφουκρούμαι:ΑΒ/ΚΟ/ΧΠ,
παράφρονος: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
παραφρονώ: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραφροσύνη: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παράφρων: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραφυλακή: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραφυλάσσω: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παραφύση: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παραχαίρομαι: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραχάντακο: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραχαράσσω(Ι): ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραχαράσσω (ΙΙ): ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραχειμάζω: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παραχείμον: ΚΟ/ΚΟ/ΕΖ,
παράχρισμα: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παραχρυσωμένος: ΚΟ/ΧΠ&ΑΚ/ΧΠ&ΑΚ,
παραχύνω: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παραχώνω: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παραχώραφο: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παραχώρησις: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παραχωρώ: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παράχωστα: ΤΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παράχωστος: ΤΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παραψάλλω: ΤΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παραψαύω: ΤΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παραψιθυρίζω: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρβανάς: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παργοτάρω: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
πάρδαλις-η: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
πάρδαλος: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρδαλός: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρδαλοχρωμάτιστος: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρδίο: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρδίτσης: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρδοκυνηγός: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
πάρδος: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρδοφημισμένος: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεγγυώ: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
πάρεδρος: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεία: ΑΚ/ΑΚ/ΚΟ,
παρειά (Ι): ΚΟ&ΑΚ/ΑΚ/ΚΟ,
παρειά (ΙΙ): ΑΚ/ΑΚ/ΑΚ,
παρεικάζω: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρεισάγω: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρείσακτος: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεισκυκλώ: ΚΟ/ΧΠ/ΚΟ,
παρεκβαίνω: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκβάλλω: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκβατικώς: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρέκει: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκείθεν: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκιάρω: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκκλησιάρχης: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκκλησίδιον: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκκλήσιον: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκκλίνω: ΤΚ/ΚΟ/ΕΖ,
παρεκσυσπασμένος: ΚΜ/ΧΠ/ΧΠ&ΑΚ,
παρεκτείνω: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκτός: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεκφεύγω: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ,
παρελαύνω: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρέλευσις: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεμβάλλω: ΝΤ/ΑΚ/ΧΠ,
παρεμβολή: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεμπαίνω: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεμποδίζω: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεμπόδισις: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεμπρός: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρέμπροσθεν: ΝΤ/ΧΠ/ΚΟ,
παρεμπροστά: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεμφερής: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,
παρενόριος: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρενοχλώ: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,

παρεντζάνα: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ,
πάρεξ: ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ&ΧΠ,
παρέξω: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρέξωθεν: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
πάρεον: ΑΚ/ΑΚ/ΚΟ,
παρεπάνω: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεπιγράφω: ΚΟ/ΑΚ/ΑΚ,
παρεπίδημος: ΕΜ/ΚΟ/ΚΟ,
παρέπλαγον: ΧΠ/ΧΠ/ΧΠ,
παρέρχομαι: ΝΤ/ΚΜ/ΚΜ,
παρεστία: ΝΤ/ΚΜ&ΑΚ/ΚΜ&ΑΚ,
παρέσω: ΝΤ/ΚΜ/ΚΜ,
παρετέρης: ΝΤ/ΚΜ/ΚΜ,
παρέτζο: ΤΚ/ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ,
παρετοιμάζω: ΝΤ/ΚΜ/ΚΜ&ΚΟ,
παρέτοιμος: ΝΤ/ΚΜ/ΚΜ,
παρευδοκίμησις: ΝΤ/ΚΜ/ΚΜ,
παρευθέως: ΝΤ/ΚΜ/ΚΟ,
παρευθύς: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
παρεύκαιρος: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεύμορφος: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ,
παρεύνοστος: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ,
παρέχω: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ,
παρή: ΤΚ/ΧΠ/ΧΠ&ΚΜ,
παρηγόρημα: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρηγόρησις-ση: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρηγορητής: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρηγορητικός: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρηγορία: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρηγορίζω: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρήγορος: ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρηγορώ(Ι): ΚΟ/ΚΟ/ΚΟ,
παρηγορώ(ΙΙ): ΑΚ/ΑΚ/ΑΚ,
παρήκοος: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρήλιον: ΣΖ/ΚΟ&ΑΚ/ΑΚ&ΚΟ,
παρημερινός: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
πάρηχος: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρθένα: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρθενεύω: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρθενία: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρθενικός: ΣΖ/ΚΟ/ΚΟ,
παρθενιότη: ΣΖ/ΚΟ/ΚΟ,
παρθενομήτωρ: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
παρθένος: ΣΖ/ΚΜ/ΧΠ,
παρθενοφθορία: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
Πάρθοι: ΕΜ/ΚΟ/ΚΟ,
παρία: ΑΚ/ΑΚ/ΚΟ,
Παριανός: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παριδίως: ΕΜ/ΚΟ/ΚΟ,
παριππάκι: ΕΜ/ΚΟ/ΚΟ,
παριππάς: ΕΜ&ΑΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρίππιν: ΕΜ&ΑΚ/ΚΟ&ΑΚ/ΚΟ&ΑΚ,
παρισάντζα: ΤΚ/ΚΟ/ΚΟ,
παρίσθμια: ΕΜ/ΚΟ/ΚΟ,
παριστάνω: ΕΜ/ΚΜ/ΧΠ,
παρίστημι: ΚΜ&ΧΠ/ΚΜ&ΧΠ&ΑΚ/ΧΠ,
παριστώ: ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
παρκατής: ΝΤ/ΑΚ/ΑΚ,
παρλαμάν: ΚΜ/ΚΟ&ΑΚ/ΚΟ&ΑΚ,
παρλαμάς: ΚΟ&ΑΚ/ΚΟ&ΑΚ/ΚΟ,
παρλαμέντον: ΝΤ/ΧΠ/ΧΠ,
παρλάτος: ΑΚ/ΑΚ/ΚΟ,
παρμός: ΠΜ/ΚΜ/ΧΠ,
παρμπέρα: ΝΤ/ΚΜ/ΚΜ&ΑΚ,
παρό: ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ&ΧΠ,
παροδεύω: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
παροδηγώ: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
παροικίζω: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
παροίκισσα: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
Παροικιώτης: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
πάροικος: ΝΤ/ΚΟ/ΚΟ,
παροιμία: ΚΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
παροιμιακός: ΚΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
παροιμιαστής: ΚΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
παροιμιώδης: ΚΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
παρόκια: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ/ΕΖ,
παροκνώ: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ/ΕΖ,
παρόλα: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ/ΕΖ,
παρόμα: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ/ΕΖ,
παρόμοια: ΕΖ&ΚΜ/ΕΖ/ΕΖ,
παρομοιάζω: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ&ΑΚ/ΕΖ,
παρομοίασις: ΕΖ&ΚΜ/ΕΖ/ΕΖ,
παρομοίασμα: ΤΚ/ΕΖ&ΑΚ/ΕΖ,
παρόμοιος: ΕΖ&ΚΜ/ΕΖ/ΕΖ,
παρομόνω: ΕΖ&ΚΜ/ΕΖ/ΕΖ,
παροξυντός: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ/ΕΖ,

παροξύνω: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ/ΕΖ,
παροξυσμός: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ/ΕΖ,
παροξύτονος: ΧΠ&ΣΖ/ΧΠ/ΕΖ,
παρόπισθεν: ΔΚ&ΠΜ/ΔΚ/ΕΖ,
παροπίσω: ΔΚ&ΠΜ/ΔΚ/ΕΖ,
παροργίζω: ΔΚ&ΠΜ/ΔΚ/ΕΖ,
παροργώ: ΔΚ&ΠΜ/ΒΜ, ΑΔ/ΧΠ,
παρορμώ: ΕΖ&ΚΜ/ΕΖ/ΕΖ,
παρορώ: ΔΚ&ΠΜ/ΒΜ, ΑΔ/ΧΠ,
παροτρύνω: ΚΜ/ΚΜ&ΧΠ/ΕΖ,
παρού: ΠΜ/ΚΜ/ΧΠ,
παρουσεμός: ΕΖ&ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παρουσεύομαι: ΕΖ&ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παρουσία: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παροφθάλμισις: ΔΚ&ΠΜ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παροφθαλμιστής: ΔΚ&ΠΜ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παροχεύς: ΔΚ&ΠΜ/ΒΜ, ΠΜ/ΚΜ,
παροχή: ΜΚ/ΧΠ/ΚΜ,
παροχλύνω: ΑΣ/ΚΜ/ΚΜ,
πάροχος: ΜΚ/ΧΠ/ΚΜ,
παροψικεύω: ΑΣ/ΚΜ/ΚΜ,
παροψικίζω: ΣΖ/ΚΜ/ΚΜ,
παρπόντα: ΣΖ/ΧΠ/ΚΜ,
παρπούντου: ΑΔ/ΧΠ/ΚΜ,
παρρησία: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
παρρησιάζω: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
παρρησιασμένα: ΕΖ/ΕΖ/ΕΖ,
παρρησιαστικά: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
παρρησιαστικός: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
παρρησιαστικώς: ΒΦ/ΧΠ/ΚΜ,
πάρτζα: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
πάρτη: ΜΚ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
παρτίδα: ΑΔ/ΧΠ/ΕΖ,
παρτίδο: ΑΔ/ΧΠ/ΕΖ,
παρτιζάνα: ΜΚ/ΧΠ/ΚΜ,
παρτικολάρε: ΣΖ/ΒΜ,ΑΔ/ΧΠ,
παρτικολαριτά: ΣΖ/ΒΜ,ΑΔ/ΧΠ,
παρτίον: ΠΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
παρτίς: ΜΚ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
παρτιτσιπάρω: ΠΜ/ΒΜ, ΑΔ/ΕΖ,
παρτιτσιπιάζω: ΤΚ/ΚΟ, ΒΜ, ΑΔ/ΧΠ,
παρτίτσιπος: ΠΜ&ΔΚ/ΒΜ, ΑΔ/ΧΠ,
παρτολογώ: ΠΜ&ΔΚ/ΒΜ, ΑΖ/ΚΜ,
παρτούν: ΠΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παρυβρίζω: ΠΜ/ΚΟ/ΧΠ,
παρχάρης: ΠΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
παρώδε: ΠΜ/ΚΟ/ΧΠ,
παρωθώ: ΠΜ/ΚΟ/ΧΠ,
παρών: ΠΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παρώνυμος: ΠΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παρωνύμως: ΠΜ/ΕΖ/ΧΠ,
πάρωρα: ΠΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
πάρωρον: ΠΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
παρωρώ: ΠΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
παρωφελώ: ΕΖ/ΒΜ, ΑΔ/ΧΠ,
πας(Ι): ΑΖ/ΜΚ/ΧΠ,
πας(ΙΙ): ΑΖ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
πάσα: ΑΖ/ΧΠ/ΚΜ,
πασαείς: ΒιΜ/ΑΔ/ΚΜ,
πασακανείς: ΒιΜ/ΜΚ/ΠΜ,
πασαλούλουδο: ΣΖ/ΒΜ, ΑΖ/ΚΜ,
πασάνος: ΣΖ/ΧΠ/ΚΜ,
πασάς: ΚΜ&ΧΠ/ΚΜ&ΧΠ(ετυμ.), ΠΜ(σημασ.)/ΧΠ,
πασατίποτε: ΣΖ/ΧΠ/ΚΜ,
πασατρόπως: ΑΖ/ΧΠ/ΚΜ,
πασής: ΚΜ&ΧΠ/ΚΜ&ΧΠ/ΚΜ,
πασιδεμένος: ΣΖ/ΕΖ/ΚΜ,
πάσιδον: ΣΖ/ΚΜ/ΚΜ,
πασιδός: ΣΖ/ΚΜ/ΚΜ,
πασιδών: ΣΖ/ΚΜ/ΚΜ,
πασίλογος: ΜΚ/ΒιΜ/ΕΖ,
πασίχαρος: ΜΚ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
πάσκολο: ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
πάσμα: ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
πάσο: ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
πασουμάκι: ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
πασπαλάδα: ΚΜ/ΕΖ/ΕΖ,
πασπαλάς: ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΕΖ,
πασπαλάτα: ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΕΖ,
πασπάλη: ΑΔ/ΧΠ&ΚΜ/ΕΖ,
πάσπαλος: ΑΔ/ΧΠ&ΚΜ/ΕΖ,
πασπατεύω: ΑΔ/ΕΖ/ΕΖ,
πασσαλίσκος: ΜΧ/ΒΜ, ΑΔ/ΧΠ,
πάσσαλος: ΜΧ/ΒΜ, ΑΔ/ΧΠ,

πασσαπόρτον: ΔΑ/ΧΠ/ΕΖ,
πασσάτα: ΑΣ/ΚΜ/ΚΜ,
πασσάτζιο: ΜΧ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
πασσίζω: ΠΜ/ΧΠ/ΕΖ,
πάσσω: ΠΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΕΖ,
πάστα: ΠΜ/ΒΜ, ΑΖ/ΚΜ,
παστάς: ΚΜ/ΕΖ/ΕΖ,
παστέλιον: ΑΔ/ΧΠ/ΧΠ,
παστελοπούλης: ΠΜ/ΧΠ/ΧΠ,
παστία: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παστικά: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
πάστιλλος: ΠΜ/ΧΠ/ΧΠ,
παστολογώ: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παστομαγειρεία: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παστός(Ι): ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
παστός(ΙΙ): ΜΧ/ΒΜ, ΠΜ/ΧΠ,
παστουρμάς: ΜΧ/ΜΚ/ΧΠ,
παστουρματζής: ΜΧ/ΜΚ/ΧΠ,
παστρότσα: ΜΧ/ΜΚ/ΧΠ,
παστώνω: ΜΧ/ΒΜ, ΑΔ/ΚΜ,
Πάσχα: ΣΖ/ΒΜ, ΑΖ/ΧΠ,
Πάσχα: ΜΧ/ΒΜ, ΑΖ/ΧΠ,
πασχάζω, ΜΧ/ΒΜ, ΑΖ/ΧΠ,
πασχαλία: ΜΧ/ΚΜ/ΚΜ,
πασχαλινόν: ΜΧ/ΒΜ, ΑΖ/ΧΠ,
πασχάτικος: ΒΜ/ΑΖ/ΧΠ,
πάσχημαν: ΠΜ/ΒΜ, ΤΘ/ΧΠ,
πασχίζω: ΠΜ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
πάσχισις: ΠΜ/ΒΜ, ΑΖ/ΕΖ,
πάσχω: ΠΜ&ΑΖ/ΕΖ/ΧΠ,
πάταγος: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
πάταλα: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
πατάρι: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
πατάσσω: ΚΜ/ΕΖ/ΧΠ,
πατελληγός: ΣΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πατέντα: ΚΜ/ΕΖ&ΑΚ/ΧΠ,
πατέομαι: ΚΜ/ΕΖ&ΑΚ/ΧΠ,
πάτερε: ΜΚ&ΤΚ/ΕΖ/ΧΠ,
πατερημόν: ΑΔ/ΧΠ/ΧΠ,
πατερημός: ΑΔ/ΧΠ/ΧΠ,
πατερικός(Ι): ΑΔ/ΧΠ&ΑΚ/ΕΖ,
πατερικός(ΙΙ): ΑΔ/ΧΠ&ΑΚ/ΕΖ,
πατερίνα: ΣΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πατερίνος: ΣΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πατερίτσα: ΣΖ/ΒΜ, ΑΖ/ΚΜ,
πατερόν: ΣΖ/ΚΜ&ΧΠ/ΧΠ,
πάτημα: ΠΜ/ΒΜ, ΑΔ/ΧΠ,
πατημασιά: ΠΜ/ΒΜ, ΑΖ/ΚΜ,
πατηματιά: ΠΜ/ΒΜ, ΑΖ/ΚΜ,
πατηματίτσιν: ΠΜ/ΒΜ, ΑΖ/ΚΜ,
πατημία: ΠΜ/ΒΜ, ΒιΜ/ΚΜ,
πατήρ-έρας: ΑΣ/ΚΜ/ΚΜ,
Πατήσοφοι: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πατητηριάτικο: ΠΜ/ΒΜ, ΒιΜ/ΚΜ,
πατητήριον: ΠΜ/ΒΜ, ΒιΜ/ΚΜ,
πατίκιν: ΠΜ/ΒΜ, ΒιΜ/ΜΚ,
πατιμέντο: ΜΠ/ΑΚ/ΚΜ,
πατίν: ΠΜ/ΒΜ, ΒιΜ/ΜΚ,
Πατινιώτης: ΠΜ/ΒΜ, ΒιΜ/ΜΚ,
πατίρω: ΠΜ/ΑΖ/ΚΜ,
πάτος(Ι): ΠΜ/ΧΠ/ΧΠ,
πάτος(ΙΙ): ΑΔ/ΧΠ/ΧΠ,
πάτος(ΙΙΙ): ΑΔ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
πατούλια: ΠΜ/ΑΔ/ΧΠ,
πατούνα: ΠΜ/ΒΜ, ΠΜ/ΚΜ,
πατούσα: ΠΜ/ΒΜ, ΠΜ/ΚΜ,
πατραλοίας: ΣΖ/ΒΜ, ΑΔ/ΜΚ,
πατριά: ΣΖ/ΒΜ, ΑΔ/ΜΚ,
πατριαρχείον: ΣΖ/ΒΜ, ΕΖ/ΚΜ,
πατριαρχεύω: ΣΖ/ΒΜ, ΕΖ/ΚΜ,
πατριάρχης: ΣΖ/ΒΜ, ΕΖ/ΚΜ,
πατριαρχία: ΣΖ/ΒΜ, ΕΖ/ΚΜ,
πατριαρχικός: ΣΖ/ΒΜ, ΕΖ/ΚΜ,
πατριαρχοκτόνος: ΣΖ/ΒΜ, ΕΖ/ΚΜ,
πατριαρχώ: ΣΖ/ΒΜ, ΕΖ/ΚΜ,
πατρίδοθεν: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
πατρίκιος: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
πατρικός: ΕΜ&ΕΖ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
Πατρινός: ΚΜ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
πάτριος: ΕΜ&ΕΖ/ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
πατρίς: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
πατρίτζαινα: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
πατριώτης: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πατρογέννητος: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
πατρογονείς: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,
πατρογονικός: ΚΜ/ΕΖ/ΚΜ,

πατρομητρικός: ΒιΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πατρομητρόδοτος: ΕΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΚΜ,
πατροπαράδοτος: ΕΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΚΜ,
πατρουλιάζω: ΕΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΚΜ,
πατρούνης: ΕΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
πατρυιομητριός: ΕΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
πατρυιός: ΕΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
πάτρων(Ι): ΕΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
πατρωός: ΕΜ&ΕΖ/ΕΖ/ΧΠ,
πατσάδα: ΕΜ&ΕΖ/ΧΠ/ΚΜ,
πατσύς: ΕΜ&ΕΖ/ΧΠ/ΚΜ,
πατσωμένος: ΕΜ&ΕΖ/ΧΠ/ΚΜ,
πάττα: ΕΜ&ΕΖ/ΚΜ/ΚΜ,
πατώ: ΜΧ/ΒΜ, ΑΖ/ΕΖ,
πάτωμα: ΕΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πατώνω: ΕΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πατωσία: ΕΜ/ΚΜ/ΧΠ,
παύλα: ΕΜ/ΚΜ/ΧΠ,
παυλοδίδακτος: ΕΜ/ΚΜ/ΧΠ,
παύση: ΕΜ/ΚΜ/ΧΠ/,
παύσιμον: ΕΜ/ΚΜ/ΧΠ,
παύω(Ι): ΠαΜ/ΒιΜ/ΕΖ,
παύω(ΙΙ): ΠαΜ/ΒιΜ/ΧΠ,
Παφλαγών: ΕΜ/ΧΠ/ΧΠ,
παχαινευμένος: ΕΜ/ΧΠ/ΧΠ,
παχαίνω: ΕΜ/ΧΠ/ΧΠ,
παχάρνικος: ΕΜ/ΧΠ/ΧΠ,
παχιατικόν: ΕΜ/ΧΠ/ΧΠ-ΚΜ,
πάχνη(Ι): ΕΜ&ΑΚ/ΚΜ/ΚΜ,
παχνί: ΕΜ/ΚΜ/ΚΜ,
παχνιάζω: ΕΜ/ΚΜ/ΚΜ,
παχνίζω: ΕΜ&ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πάχνισμα: ΕΜ+ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ,
παχνοχιονάτος: ΕΜ/ΚΜ/ΚΜ,
παχνοχιονισμένος: ΕΜ&ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πάχος: ΜΧ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παχουλός: ΜΧ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παχυλαρδάτος: ΜΧ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παχυλοπετσάτος: ΜΧ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παχυμερώς: ΜΧ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παχυμουλαράτος: ΜΧ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παχύνω: ΕΜ/ΧΠ/ΧΠ,
παχύς: ΜΚ/ΧΠ/ΧΠ,
παχύτης: ΜΧ/ΒΜ, ΜΚ/ΕΖ,
παών: ΑΣ/ΚΜ/ΚΜ,
παώνα: ΑΣ/ΚΜ/ΚΜ,
παώνιν: ΑΣ/ΚΜ/ΚΜ,
πάωνος: ΑΣ/ΚΜ/ΚΜ,
πεδάντες: ΜΧ/ΒΜ, ΠΜ/ΜΚ,
πεδεύω: ΜΧ/ΒΜ, ΠΜ/ΜΚ,
πεδιάς: ΑΣ/ΧΠ&ΚΜ/ΠΜ,
πεδιάς-άδα: ΑΣ/ΚΜ&ΧΠ/ΚΜ,
πεδιάσιμος: ΑΣ/ΚΜ, ΧΠ/ΠΜ,
πεδινά: ΜαΚ/ΚΚ/ΚΜ,
πεδινός: ΧΠ&ΚΜ/ΚΜ,
πεδινώ: ΑΣ/ΚΜ/ΠΜ,
πεδίον: ΑΔ/ΧΠ/ΚΜ,
πέδουκλο: ΜΧ/ΒΜ, ΠΜ/ΚΜ,
πεδουκλώνω: ΜΧ/ΒΜ, ΠΜ/ΚΜ,
πέζα: ΑΖ/ΒιΜ/ΜΚ,
πεζά: ΜΧ/ΒΜ, ΠΜ/ΚΜ,
πεζάλα: ΜΧ/ΒΜ, ΠΜ/ΧΠ,
πεζεβέγκισσα: ΒΦ/ΒιΜ,/ΜΚ,
πεζεία: ΑΖ/ΧΠ/ΚΜ,
πεζέταιρος: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πέζευμα: ΑΖ/ΒιΜ/ΧΠ,
πεζεύω(Ι): ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζεύω(ΙΙ): ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζικόν: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζικός(Ι): ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζικός(ΙΙ): ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζοβγαίνω: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζόβολος: ΠΜ/ΧΠ & ΚΜ/ΧΠ,
πεζοδρόμι: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζοδρόμος: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζοκαλίγι: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζολάτης: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζολεξία: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζοπορία: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζοπορώ: ΑΖ/ΧΠ&ΚΜ/ΧΠ,
πεζός(Ι): ΑΖ/ΒιΜ/ΧΠ,
πεζός(ΙΙ): ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζούλα: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζούλιον: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζούρα: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πεζόφραστος: ΚΟ/ΧΠ/ΧΠ,

πειθήνιος: ΒιΜ/ΚΜ/ΕΖ,
πειθηνίως: ΒιΜ/ΚΜ/ΕΖ,
πείθω: ΒιΜ/ΚΜ/ΜΚ,
πείνα: ΒΦ/ΧΠ/ΕΖ,
πεινάγρα: ΒΦ/ΧΠ/ΕΖ,
πεινασμός: ΒΦ/ΧΠ/ΕΖ,
πειναστός: ΒΦ/ΧΠ/ΕΖ,
πεινώ: ΒΦ/ΧΠ/ΕΖ,
πείρα: ΒΦ/ΧΠ/ΧΠ,
πειράζω: ΒΦ/ΜΚ/ΚΜ,
πειρακτής: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πείραξις-ξη: ΒΦ/ΑΔ/ΜΚ,
πείραση: ΒΦ/ΑΔ/ΕΖ,
πειρασία: ΒΦ/ΑΖ/ΕΖ,
πειρασμός: ΒΦ/ΠΜ/ΧΠ,
πειρατήριον: ΒΦ/ΑΖ/ΕΖ,
πειρατής: ΒΦ/ΑΖ/ΕΖ,
πειρώ: ΒΦ/ΠΜ/ΜΚ,
πείσμα: ΒιΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματάρης: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματεμός: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματερός: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματεύω: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματίζω: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματικά: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματικός: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματικώς: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισματώνω: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεισμώνω: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεκούλιον: ΑΖ/ΠΜ/ΜΚ,
πελαγίζω:ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πελάγιον: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
Πελαγονίτης: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πελαγονιτικός: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πέλαγος: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ,
πελάντζα: ΒΦ/ΧΠ/ΚΜ,
πελαργός: ΒΦ/ΕΖ/ΕΖ,
πελεγρίνικος: ΒΦ/ΕΖ/ΠΜ,
πελεγρίνος: ΒΦ/ΕΖ/ΠΜ,
πελεκάν-άνος: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πελεκάνος: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πελεκάς: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πελέκημα: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πελεκητός: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πελέκι: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πελεκίζω: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πέλεκυς(Ι): ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πέλεκυς(ΙΙ): ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
?πελέκυς: ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πελεκύς: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πελεκυφόρος: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πελεκώ: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πελελάδα: ΠαΜ/ΧΠ/ΜΚ,
πελελαίνομαι: ΠαΜ/ΧΠ/ΜΚ,
πελέλακας: ΠαΜ/ΧΠ/ΜΚ,
πελελία: ΠαΜ/ΧΠ/ΜΚ,
πελελομουσκάρα: ΠαΜ/ΧΠ/ΜΚ,
πελελός(Ι): ΠαΜ/ΧΠ/ΜΚ,
πελελός(ΙΙ): ΧΠ/ΧΠ/ΜΚ,
πεληστής: ΠαΜ/ΧΠ/ΜΚ,
πελιδνός: ΠαΜ/ΧΠ/ΜΚ,
πελλανίσκω: ΠαΜ/ΧΠ/ΕΖ,
πελλάρα: ΠαΜ/ΧΠ/ΕΖ,
πελλικά: ΠαΜ/ΧΠ/ΕΖ,
πελλικός: ΠαΜ/ΧΠ/ΕΖ,
πελλοκαλόγηρος: ΠαΜ/ΧΠ/ΕΖ,
πελλός: ΠαΜ/ΧΠ/ΕΖ,
πέλμα: ΑΖ/ΠΜ/ΕΖ,
πελοζέλλα: ΑΖ/ΧΠ/ΕΖ,
Πελοποννήσιος: ΑΖ/ΧΠ/ΕΖ,
πέλω: ΑΖ/ΧΠ/ΕΖ,
πέμμα: ΒιΜ/ΑΖ/ΕΖ,
πέμπελος: ΒιΜ/ΑΖ/ΕΖ,
πέμπτος: ΒιΜ/ΚΜ/ΠΜ,
πέμπω: ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
πένα(Ι): ΒιΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πένα(ΙΙ): ΒιΜ/ΑΖ/ΚΜ,
Πενάτες: ΒιΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πενέζης: ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
πενετράρω: ΒιΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πενηντάβεργος: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πενηνταδύο: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πενηντάρης: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πενήντατος:ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πένης: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πενητεία: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,

πενητεύω: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πένητος: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πενθέκτη: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πενθερά:ΑΖ/ΧΠ/ΜΚ,
πενθερικά: ΑΖ/ΧΠ/ΜΚ,
πενθερός: ΑΖ/ΧΠ/ΜΚ,
πενθήρης: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ,
πενθητικός: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ,
πενθικός: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ,
πένθιμος: ΑΖ/ΚΜ/ΧΠ,
πένθος: ΑΖ/ΚΜ/ΧΠ,
πενθώ: ΑΖ/ΚΜ/ΧΠ,
πενία: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πενιάζω: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πενίδι(ο)ν: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πενιτέντσια: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πενιχρός: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πένομαι: ΠαΜ/ΚΜ/ΜΚ,
πενσάρω: ΒιΜ/ΕΖ/ΜΚ,
πενσιόν: ΒιΜ/ΕΖ/ΜΚ,
Πεντάβιβλος: ΒιΜ/ΚΜ/ΜΚ,
πενταγέφυρος: ΒιΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεντάδα: ΒιΜ/ΚΜ/ΜΚ,
πένταθλον: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντακόσιοι: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντακούβουκλον: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πενταλίτριον: ΚΜ/ΚΜ/ΜΚ,
πεντάλιτρον: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντάλοφος: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντάλφα: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πεντανεύρι(ον): ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πεντάνευρο(ν): ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πεντανευρόσπορος: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πενταντaρία: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πενταπλώ: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντάρι: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντάριθμος: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντάρφανος: ΠαΜ/ΑΖ/ΧΠ,
πενταστοίβη: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
Πεντασχοινίτης: ΠαΜ/ΜΚ/ΧΠ,
πέντατος: ΠαΜ/ΜΚ/ΧΠ,
πενταχώς: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πέντε: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεντέξι: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντηκονθήμερος: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ,
πεντήκοντα: ΒιΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντηκοντάδα: ΠαΜ/ΚΜ/ΧΠ,
πεντηκόνταρχος: ΠαΜ/ΜΚ/ΠΜ,
πεντηκοστάριον: ΠαΜ/ΜΚ/ΧΠ,
Πεντηκοστή: ΠαΜ/ΜΚ/ΚΜ,
πεντηκοστός: ΠαΜ/ΜΚ/ΚΜ,
πεπαιδευμένα: ΒΦ/ΕΖ/ΜΚ,
πέπανος: ΒΦ/ΕΖ/ΜΚ,
πεπαρρησιασμένως: ΒΦ/ΕΖ/ΜΚ,
Πέπερος: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πέπλον: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πέπλος: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πεπόνη: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πεπόνι: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
Πεπόνιος: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πεπονόκηπος:ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πεπονοκολόκυνθον: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πεπονόσπερμα: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πεπονόσπορος: ΒΦ/ΑΖ/ΜΚ,
πεπτικός: ΒΦ/ΑΔ/ΜΚ,
πέπων: ΒΦ/ΑΔ/ΜΚ,
πέρα: ΠαΜ/ΑΔ/ΜΚ,
πέραθεν: ΠαΜ/ΑΔ/ΜΚ,
περαιώνω: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
περαίωσις: ΠαΜ/ΒιΜ/ΜΚ,
πέραμα: ΠαΜ/ΠΜ/ΧΠ,
περαματάρης: ΒιΜ/ΜΚ/ΠΜ,
περανίς-ίδα: ΠΜ/ΠΜ/ΠΜ,
περαντζάδα: ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
πέρας(Ι): ΒιΜ/ΜΚ/ΠΜ,
πέρας(ΙΙ): ΧΠ/ΧΠ/ΧΠ,
πέρασις: ΒιΜ/ΜΚ/ΧΠ,
πέρασμα: ΒιΜ/ΜΚ/ΧΠ,
περασμός: ΒιΜ/ΜΚ/ΠΜ,
περαστός: ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περαταριά: ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περάτης(Ι): ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περάτης(ΙΙ): ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περατικός,: ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περατός: ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περατώνω: ΒιΜ/ΑΖ/ΜΚ,

περβάντα: ΒιΜ/ΑΖ/ΧΠ,
περβενίρω: ΑΖ/ΒιΜ/ΚΜ,
Περγάι: ΑΖ/ΒιΜ/ΧΠ,
περγουλέα: ΑΖ/ΜΚ/ΠΜ,
περδέ: ΑΖ/ΜΚ/ΧΠ,
περδέσκα: ΑΖ/ΒιΜ/ΠΜ,
περδικάκι: ΑΖ/ΒιΜ/ΧΠ,
περδικάρω: ΑΖ/ΒιΜ/ΠΜ,
περδίκι: ΑΖ/ΒιΜ/ΚΜ,
περδικίτις : ΑΖ/ΒιΜ/ΧΠ,
περδικοκυνήγιν: ΑΖ/ΒιΜ/ΚΜ,
περδικοπιάστης: ΑΖ/ΒιΜ/ΚΜ,
περδικοπλούμιστος: ΑΖ/ΒιΜ/ΚΜ,
περδικούλα: ΑΖ/ΒιΜ/ΚΜ,
περδικούλι: ΑΖ/ΒιΜ/ΧΠ,
πέρδιξ: ΑΖ/ΒιΜ/ΚΜ,
περεβρίς -ίδα: ΑΖ/ΒιΜ/ΠΜ,
περί: ΒΦ/ΒιΜ/ΧΠ,
περιαγκαλιάζω:ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαγκαλίζω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαγλαΐζω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαίματος: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαναγκάζω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιανακουφίζω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαναμένω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαναπαύω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιανασαίνω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιανατρέχω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
?περιαντιστέκομαι: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περίαπτο(ν): ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιάπτω(Ι): ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιάπτω(ΙΙ): ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαργυρώνω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαργώ: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
?περίαρμα: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ,
περιαύλειος: ΑΖ/ΜΚ/ΠΜ,
περιαύλιον: ΑΖ/ΜΚ/ΠΜ,
περίαυλον: ΑΖ/ΜΚ/ΠΜ,
περιβάλλω: ΠαΜ/ΜΚ/ΧΠ,
περιβαρύνω: ΠαΜ/ΜΚ/ΕΖ,
περιβάρυσις-ση, ΠαΜ/ΜΚ/ΕΖ,
περίβλεπτος: ΠαΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περιβλέπω: ΠαΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περιβόητος: ΠαΜ/ΑΖ/ΜΚ,
περιβόλαιον: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβολάκι: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβολάρης: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβόλιον: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβολίτσιν: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβολόπακτο: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβολόπουλον: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περίβολος: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβολοσώχωρον: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβολόφυτον: ΒΦ/ΑΖ/ΚΜ,
περιβόσκομαι: ΠαΜ/ΜΚ/ΕΖ,
περιβραδύνω: ΠαΜ/ΜΚ/ΕΖ,
περιβρέχω: ΠαΜ/ΜΚ/ΕΖ,
περίγειον: ΠαΜ/ΜΚ/ΕΖ,
περιγέλασμα: ΠαΜ/ΑΔ/ΜΚ,
περιγελάστρια: ΠαΜ/ΑΔ/ΜΚ,
περιγέλιον: ΠαΜ/ΑΔ/ΜΚ,
περίγελος: ΠαΜ/ΑΔ/ΜΚ,
περιγελώ: ΠαΜ/ΑΔ/ΜΚ,
περιγίνομαι: ΠαΜ/ΠΜ/ΜΚ,
περιγλυκαίνω: ΠαΜ/ΠΜ/ΜΚ,
περιγραμματικός: ΑΖ/ΠΜ/ΜΚ,
περιγραφή: ΑΖ/ΠΜ/ΜΚ,
περιγράφω: ΑΖ/ΠΜ/ΜΚ,
περιγυράλα: ΔΠ&ΔηΑ/ΑΔ/ΜΚ,
περιγυρίζω: ΑΖ/ΑΔ/ΜΚ,
περιγύρισις-ση: ΑΖ/ΑΔ/ΜΚ,
περιγυριστός: ΑΖ/ΑΔ/ΜΚ,
περίγυρον: ΑΖ/ΑΔ/ΜΚ,
περιγύρω: ΑΖ/ΑΔ/ΜΚ,
περίδακρυς: ΒιΜ/ΕΖ/ΜΚ,
περιδέξιος: ΒιΜ/ΕΖ/ΜΚ,
περιδέραιος: ΒιΜ/ΕΖ/ΜΚ,
περιδεσμώ: ΒιΜ/ΕΖ/ΜΚ.